

Ipqitchuat Makpigaat - Agaayyutim Uqalhi Iñupiatun

Northwest Alaska Eskimo New Testament

This Bible is copyrighted by Wycliffe Bible Translators (Wycliffe.org) and is printed with permission by the Digital Bible Society (dbs.org) for non-commercial use.

This Bible is available for free download in a variety of digital formats at dbs.org/bibles.

Matthew	4
Mark	33
Luke	51
John.....	81
Acts	103
Romans	132
1 Corinthians	146
2 Corinthians	159
Galatians	167
Ephesians.....	172
Philippians	177
Colossians.....	181
1 Thessalonians	184
2 Thessalonians	187
1 Timothy	189
2 Timothy	193
Titus	196
Philemon	198
Hebrews	199
James.....	209
1 Peter	213
2 Peter	217
1 John	220
2 John	224
3 John	225
Jude.....	226
Revelation	228

Matthew

Sivullianji Jesus Christ-ŋum

- 1** Uvva ukua aglanjich sivullianjiñ Jesus Christ-ŋum, kinjuvianjupluni David-miñ Abraham-miñ!u.
- ² Abraham aapagigaa Isaac-ŋum, Isaac-li aapagigaa Jacob-ŋum, Jacob-li aapagigaa Judah-ŋum aniqataiñ!u.
- ³ Aasiiñ Judah aapagigaak Perez-ŋumlu Zerach-ŋumlu, taapkuak aakanjak Tamar, Perez aapagigaa Hezron-ŋum. Hezron-li aapaŋa Ram-ŋum.
- ⁴ Ram-li aapagigaa Amminadab-ŋum, Amminadab-li aapagigaa Nahshon-ŋum. Nahshon-li aapagigaa Salmon-ŋum.
- ⁵ Salmon-li aapagigaa Boaz-ŋum, Rahab-mik aakaqaqtuam, Boaz-li aapagigaa Obed-ŋum, aakaqaqtuam Ruth-mik, Obed-li aapagigaa Jesse-m, ⁶ Jesse-aasiiñ aapagigaa umialgum David. David-li aapagigaa Solomon-ŋum, aakaqaqtuam Uriah-m nuliaġaluanjanik.
- ⁷ Aasiiñ Solomon aapagigaa Rehoboam-ŋum, Rehoboam-li aapagigaa Abijah-ŋum, Abijah-li aapagigaa Asa-ŋum.
- ⁸ Asa-li aapagigaa Jehoshaphat-ŋum, Jehoshaphat-li aapagigaa Jehoram-ŋum, Jehoram-li aapagigaa Uzziah-ŋum,
- ⁹ Uzziah-li aapagigaa Jotham-ŋum, Jotham-li aapagigaa Ahaz-ŋum, Ahaz-li aapagigaa Hezekiah-ŋum.
- ¹⁰ Hezekiah-li aapagigaa Manasseh-ŋum, Manasseh-li aapagigaa Amon-ŋum, Amon-li aapagigaa Josiah-ŋum.
- ¹¹ Josiah-li aapagigaa Jeconiah-ŋum aniqataiñ!u. (Ukua taimani Israel-aagmiut aullautraupmata Babylon-mun.)
- ¹² Iñuich tikiutikkaunjanikmata Babylon-mun, Jeconiah aapagigaa Shealtiel-ŋum, Shealtiel-aasiiñ aapagigaa Zerubbabel-ŋum,
- ¹³ Zerubbabel-li aapagigaa Abiud-ŋum, Abiud-li aapagigaa Eliakim-ŋum, Eliakim-li aapagigaa Azor-ŋum,
- ¹⁴ Azor-li aapagigaa Zadok-ŋum, Zadok-li aapagigaa Achim-ŋum, Achim-li aapagigaa Eliud-ŋum,
- ¹⁵ Eliud-li aapagigaa Eleazar-ŋum, Eleazar-li aapagigaa Matthan-ŋum,

Matthan-li aapagigaa Jacob-ŋum,

¹⁶ Aasiiñ Jacob aapagigaa Joseph-ŋum, uinjan Mary-m, taamna Mary Jesus annivigikkaŋa taiguutiqaqtuam Christ-mik.

¹⁷ Iluqatiŋaasiiñ kinjuviaġiich aullaġniip!utiŋ Abraham-miñ David-munaglaan akimiaġuutailauniqsut, suli aullaġniip!utiŋ David-miñ iñuich aullautrauhathatnunaaglaan Babylon-mun kinjuviaġiich akimiaġuutailaupmiñiqsut. Aasiiñ iñuich aullautrauhathatniñaglaan akimiaġuutailaupmiut kinjuviaġiich aniñhanunaglaan Christ-ŋum.

Aniñiŋa Jesus Christ-ŋum

¹⁸ Uvva Jesus Christ-ŋum aniñha itnaiip!ugugu inniqsuq. Aakaŋa Mary nuliaksrausiutianikami Joseph-mun, aglaan katigaluaqatik ilitchuġiniqsuq siŋaiyautilaagmiñik Ipqitchuakun Irrutchikun. ¹⁹ Aasiiñ uiksrautaa Joseph nalaunjaruanuniqsuq. Iñisimagaa katchuutiñiks-rani Mary-mik nalaunġaitkisilaŋa, aglaan kanġusaagunjiñiġiġaa iñunun. Taatnamik sivunniġiġiġsuq avitchuk!ugugu nalunautchipluni. ²⁰ Taavrumiŋa isumaa-luktitlugu Atanġum isaġulgan sagviutiniġaa siññaktukun nipliġhuni, "Joseph, kinjuviaġiġaatin David-ŋum, si-vuuganak Mary-mik tuvaaqatniñiġaani!utin atakkii siŋaiyaupkaġaa Ipqitchuam Irrutchim. ²¹ Iġniġaġisiruq. Atchiġisigiñ Jesus-mik. Atakkii anniqsuġisigai iñunġi ki-lluqsautiñiñ." ²² Tamatkua iluqatiŋ atuumarut tanġi-saq!ugugu Atanġum uqauttutigiikkaŋa tumigiplugu taim-ña sivuniksriġiri,

²³ "Taamna anjutuqsimaitchuaq siŋaiyauniaġhuni iġniġaġisiruq.

Iñuich taiguutiqaġisigaat Immanuel" (itnautauruaq, Agaayyutim iqatigigaatigut). ²⁴ Joseph-ŋum itiqami taimma ilaqatiksraqtaagigaa Mary isaġulgan Atanġum uqauttutaagun. ²⁵ Iñaksianjiñiġiġaa iġni-qañhanunaglaan; aasiiñ Joseph-ŋum atchiġiġiġaa Jesus-mik.

Puqiksuat Anjuti Agġiqsut Kivaknamiñ

2 Jesus anianikman Bethlehem-mi Judea-miittuami, Herod umialġuñhani, anjuti puqiksaat tikiñniqsut Jerusalem-mun, apiqsruqtuġhutiŋ, ² "Sumiimma aniva umialġat Jew-ŋuruat? Tautukkiput uvluġiŋa kivaknamiñ, taatnaġhuta agġiqsugut sitquġvigiyaqtuauq!ugu." ³ Umialgum Herod tusaakamiuŋ taamna isumaalut-chañniqsuq iluqatiŋlu Jerusalem-miut. ⁴ Tavra katipka-ġlugich iluqaisa qauk!iŋich agaayuliqsit aglaliġirit, iliŋich apiqsruġniġai sumi Christ, anniqsuqti akiqsruu-

tauruag, aniñiaqmagaan. ⁵ Iliñisa kiunigaat, "Bethlehem-mi Judea-miittuami, itna sivuniksriqiri aglanjatigun ittuq,

⁶ Iñuich iñuuruasii Bethlehem-mi, nunañaniittuami Judah-m,

kamanaiññiqsraunuruasii akungatni iñuiñ Judah-m, ilipsitñiñ sivulliuqti aggigisiruq aňalatchityaqtuağuni iñugikkamnik Israel-ñum."

Micah 5:2

⁷ Herod atangum nalunautchipluni puqiksaat aňutit tikisinnigai, ilitchuğiviginiaplaqğugich napmun ilipman uvlugiaq sagviqmagaan. ⁸ Ilitchuğianikamiun Bethlehem-muqunigai nipliğhuni, "Aullağusi pakallaplaqsiun ililgauraq, aasiiñ paqitkupsiuñ ilitchuğipkağumagipsitja. Uvanaptuuq utlakkumagiga sitquğvigit-yaqtuağlugu." ⁹ Taavrumiña umialgum uqautianikmatin aullağniqsut. Tautuñnigaat uvlugiaq qifñikkaqtiñ kivaknamiñ. Sivulliuqkauniqsut uvlugiam nutqağniñathannaglaan animun ililgauram nayukkananun. ¹⁰ Tautukamitruñ uvlugiaq quviatchallapiağniqsut. ¹¹ Isiqhutin tupiğmun tautuñnigaat ililgauraq aakanalu Mary. Sitquğviginigaat sivuğanun ililgauraq. Anmağniğaiç akisuruagikkatiñ qaitchipluguasiiñ maninñik kaviqsaa-nik tiprağiksautinigu, frankincense-nik suli myrrh-niglu. ¹² Aasiiñ kilikkauniqsut siññaktukun utiqunilugich Herod-mun. Tavra aiñiqsut atlakun apqutikun.

Pigruğniñat Egypt-mun

¹³ Taapku aullaanikmata isağulga atangum sagviğñiqsuq Joseph-mun siññaktukun nipliğhuni, "Makillutin. Pigruutiun ililgauraq aakanalu Egypt-mun, aasiiñ taamaniitchumausi uvamnun uqautiniañapsiknuna-glaan. Atakkii Herod pakañniağaa ililgauraq tuqut-chuglugu." ¹⁴ Joseph makitluni aullautiniğaa ililgauraq aakanalu unnuami Egypt-mun. ¹⁵ Immigñiqsuq Atangum uqauttigikkaña tumigiplugu sivuniksriqiri, "Egypt-miñ tuqługiga Iğñiğa." Taatnamik tavraniinniqsut tuqunianhanunaglaan Herod-ñum.

Nukatpiağruurat Tuquğaqtaurur

¹⁶ Herod ilitchuğikami saglutaqtilaağmiñik puqiksaanun aňutinun qinnallapiağniqsuq. Tilisiñiqsuq tuqut-quplugich nukatpiağruurapayaat Bethlehem-miittuat suli iluqaisa avataaniittuat, tamatkua ukiuqaqtuat malğunñik nutautluktuatlu, atakkii ilitchuğiplugu puqiksaat aňutit uqautigikkañat uvlugiam sagviğhagun.

¹⁷ Uqauttutauruag tumigiplugu sivuniksriqiri Jeremiah taimña immiumaniqusuq,

¹⁸ "Nipi tusagñağniqsuq Ramah-mi qiaruag kiñuvğupluni.

Rachel-ñum qianigai qitunğaurani arayunaiğhuniun-niiñ

atakkii qitunğaniç iluqatiñ tuquplutiñ."

Jeremiah 31:15

¹⁹ Herod tuquanikman isağulga Atangum sagviğñiqsuq Joseph-mun siññaktukun Egypt-mi uqaqhuni, ²⁰ "Makillutin aullautiuñ ililgauraq aakanalu nunañanun Israel-ñum. Taipku tuqutchiñiaqtuat ililgauraq

mik tuqurur." ²¹ Makitluni aullautiniğaa ililgauraq aakanalu nunañanun Israel-ñum. ²² Aglaan tusaakamiun Archelaus atanguniplugu Judea-mi inaani aapami Herod sivuğatçañniqsuq aullañksrağmiñik. Kilikkaukami siññaktukun aullağniqsut nunañanun Galilee-m. ²³ Aasiiñ iñuuniagaqsiplutiñ nunaaqqimi Nazareth-mi. Immiumaniqusuq uqautamaruag tumigiplugich sivuniksriqiri, "Taiguutiqağisiruq Nazareth-miumik."

Quliaqtuañha John Paptaaqtitchirim

3 Taipkunani uvluni John Paptaaqtitchiri quliaqtuağniqsuq iñuilaami Judea-mi, ² uqaqhuni, "Isummitqigitchi atakkii Agaayyutim añaayuyautaa qalliruq." ³ Taamna John ilaanguruq sivuniksriqirim Isaiam uqautigikkaña nipliğhuni, "Iñuk tuqłiraqtuq iñuilaamiñ, Itqanaiyautisiun apqutiksraña Atangum, nalğuglugu tumiksraña."

Isaiah 40:3

⁴ John atnuğaaqagñiqsuq pikukuruam amian nuyaiñik, qisiñmik tapsiqaqhuni, niqiqaqhuni pigliğianik suli igutchaich siğñaqtaallianitñik nanipayaaq paqitçumiun. ⁵ Iñuich utlaniğaa John Jerusalem-miñlu, Judea-miñlu, nunaaqqiñiñlu avataani kuunjan Jordan-ñum ittuat. ⁶ Iñuich quliağiniğaiç killuqsautitiñ aasiiñ John-ñum paptaağniğai kuunjan Jordan-ñum. ⁷ Aglaan tautukamigich iñugiaktuat Pharisee-ñuruat Sadducee-ñuruatlu utlautiruq paptaağvianun uqautiniğai, "Tuqunaliktun nimigiaturun ittusi. Qimakkumiñaitçusiasu aggigñiaqtuamiñ qinnautaaniñ? ⁸ Qiñiqtititichi iñuuniañapsigun isummitqilaplaqtilaapsitñik. ⁹ Suli isumaniaqasi, 'Uvagut Abraham-mik aapaqaqtugut.' Nipliutiniağipsi uumiña, uyağañniñ makunakña Agaayyun iñiqsiñhiñauruq ililgaanik Abraham-mun. ¹⁰ Ipiğautaqaqtuag kipriñhiñaağtuq napaqtunik kañjisiğun. Napaqtupayaaq asirritaitçhuaq kipikkaugisiruq aasiiñ igitauluni ikniğmun.

¹¹ "Illumun paptaağipsi imiğmik isummitqiligiğmun, aglaan aqupkun aggigisiruq kamanatluktuag uvañniñ. Nakuunjtçunja saagañksramnik aluğutiknik. Paptaağisigaasi Ipiqtçuamik Irrutchimik suli ikniğmik. ¹² Tigummiagigaa tiktittaun salummallapiağuklugich mukkaaksrat sanikluñniñ. Katitkisigai mukkaaksrat sigluagmiñun, aglaan ikipkağisigai sanikluich ikniğmun qamiyumiñaitçuamun."

Jesus Paptakkauruq

¹³ Aquagun Jesus tikiññiqsuq Galilee-miñ Jordan-mun John-mun paptaaqupluni ilaanun. ¹⁴ Aglaan John-ñum paptaağunjtçkaluagaqsiñiğaa uqautiplugu, "Ivich paptaaqtaksrağigaluagikma. Suvaata utlautivich uvañnun paptaaquplutiñ?" ¹⁵ Aglaan Jesus kiunigaa, "Nakuuruq. Taamna taatnağuptigu tanjigñiağikpuk iluqaan Agaayyutim injiaña." John taatna piyumaliğñiqsuq. ¹⁶ Jesus paptakkaunjanikami mayuğniqsuq imiğmiñ. Aasiiñ qilak anmaqhuni tautuñnigaat Irrusia Agaayyutim atqaqtuag tinmiağruuratun mitluni ilaanun. ¹⁷ Aasiiñ nipi

qilanjmiñ nipliġniqsuq, "Taamnatavra piqpagikkaġa Iġ-
niġa. Quyalisimaagaanja."

Jesus-ġum Anġiqsaaqsiuħa

4 Taatnaaniġman Ipqitchuam Irrutchim sivullig-
niġaa Jesus iħuilaamun uuktuaqsiutyaqtitlugu
tuunġaġmun. ² Aasiin uisauraaqhuni malġukipiani
uwluni unnuaniħu niġisuliġniqsuq. ³ Uuktuaqtitchim
utlakamiuħ uqautiniġaa, "Iġniġipiaqpatin Agaayyutim
makua uyaġaich qaqqiaġuqtitkich." ⁴ Aglaan Jesus ki-
niġaa, "Aglausimaruq Agaayyutim uqaħhani, 'Iħuk
iħuuniaħitchuq niqithiħakun aglaan uqatipayaatigun
aniruatigun qanġaniħ Agaayyutim.'" ⁵ Tavrani tu-
nġaum aullautiniġaa Jesus Jerusalem-mun, aasiin
inillakħuq qutchiħniqsraħnanun nuvukkaħan agaayy-
vikpaum, ⁶ uqautiplugu, "Iġniġipiaqpatin Agaayyutim
nutiġiaġiħ. Aglausimaruq,
'Tiligiħisai isaġuligikkani munaġitqulutin.
Aragiħkkaġmiknik akigaġisigaatin.
Atniħitchumaittin isigaktin uyaġaħnun.'" *Psalm 91:11, 12*

⁷ Jesus-ġum uqautiniġaa, "Aglausimaruqsuli, 'Uuk-
tuaġumiħaitchiħ Ataniq Agaayyutin.'" ⁸ Tuunġaum au-
llautitqilġiħniġaa Jesus qutchiħapiaqtuamun iġġimun,
aasiin qiniqtitlugu atanġuħipayaaniħnik nunam kama-
nautiħitħiġlu. ⁹ Uqautiniġaa, "Tamatkua supayaat qait-
kisigitka ilipnun sitquġvigigupħa sivumnun." ¹⁰ Jesus-
ġum kiuniġaa, "Tuunġaaq, piġiħiħ! Atakkii aglausima-
ruq, 'Ataniq Agaayyutigikkani kisan agaayyuvigiyuma-
giħ savautilugulu.'" ¹¹ Tavra tuunġaum uniħniġaa, a-
asiin isaġulgiħ tikiħniġaaq savautiyaqħuq Jesus.

Jesus-ġum Aullaġniġaa Savaani Galilee-mi

¹² Jesus-ġum tusaakamiuħ John isiqtaunipħuq au-
llaġniqsuq Galilee-mun. ¹³ Unitħuq Nazareth utlanti-
niqsuq Capernaum-mun itchaqtuaqhuni siħaani nar-
vaqpaum nunaħakni Zebulun-ġumlu Napħtali-mlu.
¹⁴ Taamna immiumatquplugu uqautturaħuq tumiġi-
plugu sivuniksriħiri Isaiah,
¹⁵ "Iħuich tamatkua nunaħakni Zebulun-ġumlu Naph-
tali-mlu
tuħaani narvaqpaum, taaganitchiaħani Jordan-ġum,
Galilee-mi nunaħatni Jew-ħuħitchuat,
¹⁶ tamatkua iħuuniaqtuat taaqtuami
tautunġiaħat kamaħaqtuaq qauma,
aasiin qaumam qaġgutiniġai iħuuniaqtuat taġġaħani
tuquħum."

Isaiah 9:1-2

¹⁷ Tikiħniħanikami Capernaum-mun Jesus-ġum aullaġni-
niġaa quliaqtuaħi, "Isummitqigitchi atakkii Agaayyutim
aħaayuaħta qalliruq."

Jesus-ġum Tuqħuġniġai Sisamat Aqaluħniaqtit

¹⁸ Jesus pisukħuni siħaagun narvaqpaħan Galilee-m
tautunġiħik aniaqatigiħik, Simon taħuutiaqħtaq Peter-
mik suli Andrew aniaqataa, kuvriħsuak narvaqpaħmun
aqaluħniaqħtaupħutik. ¹⁹ Uqautiniġiħ, "Maliksikħa, uva-

ħaniħaħlaan piħniħaħiaħisirutik iħuħnik aqaluħniaqti-
tun." ²⁰ Tavravaa Simon-ġum suli Andrew-m uniħ-
niġaħik kuvratik malikħuħaħiħ. ²¹ Jesus igliqtuiħaħhuni
apqusaħħuq narvaqpaħa Galilee-m. Tautukmiħiħik
aniaqatigiħik James-lu John-lu, iġħak Zebedee-m, ikimmi-
ruak umiami aħariħlu Zebedee iħaħtuħruat kuvramik-
nik. Jesus-ġum tuqħuġniġiħ maliquħluni. ²² Tavravaa
uniħniġaħik umiaħtik aħariħlu malikħuq Jesus.

Jesus Iħisauriruhlu, Quliaqtuaqsriruhlu, Iħuaqsriruhlu

²³ Jesus kukiħuħniqsuq iluħaani Galilee-mi, iħisauri-
ħluni Jew-ħuruat katraħviħitħi suli quliaqtuaħiħuq tu-
saayuaħlaħtaq Agaayyutim aħaayuaħtaata, ma-
vruruqħuħiħu iħuich atniġħaħtipayaaniħniħ. ²⁴ Tusaay-
uaħlaħtaq Jesus-kun siaminniqsuq iluħaanun Syria-
ġum, aasiin iħuich tikiħtuħuħniġaħik atniġħapayaħtuat
naħirrutipayaħtuatlu, iħaħiħ irrusiħuqħuħiħ qiiħs-
ruqħaħuħiħuq suli avatiħiħ tuqunapħuħiħ. Jesus-ġum
maħruħuħniġai iluħaitħiħ. ²⁵ Iħuħiaħtuat iħuich maliħ-
niġaaħ, aħġiħuħiħ Galilee-miħ, avataaniħtuħaniħiħ nu-
naħiħ atiliħmiħ Decapolis-mik, Jerusalem-miħ, Judea-
miħiħ, suli nunamiħ iħħuani ittuam Jordan-ġum
kuħan.

Jesus-ġum Quliaqtuaħa Iġġimi

5 Jesus-ġum qiniqamigich iħuħiaħlaħiaħtuat ma-
yuħniqsuq qimiġaħmun, aquvitħuħiaħi. Maliquħ-
tai Jesus-muħniqsuq.

Quviaħuħtiħiaħat

² Iħaħ iħisautiaħsiħiħiħiħ nipliħhuni,
³ Quviaħiaħuħrut tamatkua iħiħtuħuħsriħruat inuħsraħiħ-
miknik irrutchiħun,
atakkii Agaayyutim aħaayuaħtaa piħiaħat.
⁴ Quviaħiaħuħrut tamatkua kiħuħuħuħruat,
atakkii Agaayyutim arakkisigai.
⁵ Quviaħiaħuħrut tamatkua piħaħaħiħtuat,
atakkii nunapayaħaħ piħiħisigai.
⁶ Quviaħiaħuħrut tamatkua kimmutiaħtuat nala-
ħuħaħiħmik,
atakkii Agaayyutim piħiħisimaħtuatkiħisigai.
⁷ Quviaħiaħuħrut tamatkua naħliħtaħruat,
atakkii Agaayyutim naħliħtuħiħisipħiħiħ.
⁸ Quviaħiaħuħrut tamatkua uħmħiaħiaħtuat ipqit-
chuamik,
atakkii qiniħisigaiħ Agaayyutim.
⁹ Quviaħiaħuħrut tamatkua tutqiuħiaħtuatkuħruat aku-
ħaħtaħiħ iħuich,
atakkii Agaayyutim taħuutiaħiħisigai qitunġaħmiħiħ.
¹⁰ Quviaħiaħuħrut tamatkua piħuaqsiħruat piħuħiħ-
plugu nalaħuħaħiħ,
atakkii Agaayyutim aħaayuaħtaa piħiaħat.
¹¹ Quviaħiaħuħrusi piħiħiaħsruutigikħasi suli piħuaħuħiħ
suli nipliħluħiħ qanusiħaħaħniħ piħiħtuħaħniħ ilipsiħun
saħluħruaħiħuħiħ piħiħiħuħ maliquħaħtaħiħiħ uħamnun.
¹² Quviaħiaħiaħtaħiħiħ atakkii kamaħaħtuq aħiħiħ-
siħsraħsiħ ittuħaħ qilħmi. Taatnaħtuħuq piħuaqsiħuħ-

miñiqsut taipkua sivuniksriqirit sivupsitñi iñuuniaqtuat.

Iñuich Ittut Tağiutunlu Qaummaqtunlu

¹³ "Ilipsi tağiugigaasi nunam. Tağiug tağiugniigumi qanuguni tağiugniitqikkisiva? Atugumiñaiqsuq aglaan igitaksrağulhiñiaqtuq tutmiğaguqhuni iñunun. ¹⁴ Naniğigaasi nunam. Nunaaqiq nappakkauruaq qimigaa-mun iriqsimatlaitchuq. ¹⁵ Kisupayaam ikitnamiuñ naniq iñitaitkaa ataanun utkusium aglaan naniqagviñmun qaummatautlasipługu tupqum iluani ittuapayaa-nun. ¹⁶ Taatnatun qaumapkaqsigik nannisi sivugaatni iñuich. Tautukkumagaat savaallautaqsi, aasiñ kamaksruaqsiługu aapari ittuaq qilañmi.

Jesus Iļisauriruaq Maliğutaksrakun

¹⁷ "Isumanasi aggiğñiłunja piyaqquğiağlugich maliğutaksranji Moses-ñum naagaqaa iļisauttutinich sivuniksriqirit. Agginjitchuñja piyaqquğiağlugich aglaan tañiğiağlugich. ¹⁸ Uqautigipsi, Qilağlu nunalu piigumiñaitchuk aglausimaruapayaaq maliğutaksrani immi-magaluaqnagu. ¹⁹ Kiñapayaaq navguiruaq kamanaiññiqsrallapianatnik tillisit aasiñ iļisautripłuni atlanik iñunñik taatnaquplugich, taamna iñuk kamanaiññiqs-rauniaqtuq ukunakña iñunñiñ Agaayyutim añaayuuqautaa-ni. Aglaan kiñapayaaq kamaksruruaq tillisiñik iļisau-tripłuniasiiñ atlanik taatnaquplugich, taamna iñuk tai-guutiqağisuruq kamanaqtuamik ukunakña iñunñiñ Agaayyutim añaayuuqautaa-ni. ²⁰ Uvva uqautigipsi, Na-launñaruatiqsi nakuutluñitpan iñuuniağusiatniñ aglali-qirit suli Pharisee-ñuruat suuramikunniñ isigumiñait-chusi añaayuuqautaanun Agaayyutim.

Jesus Iļisauriruaq Qinnautiikun

²¹ "Tusaamarusi uqautauruamik iñunñun injilğan, 'Iñuağniaqnak'. Kiñapayaaq iñuaqtuq tikiutraugisuruq atanniivimun. ²² Aglaan uqautigipsi, Kiñapayaaq qin-nauriruaq aniqatmiñik tikiutraugisuruq atanniivimun, suli kiñapayaaq nipliraqtuq aniqatmiñun suksraunjiñ-ñipługu tikiutraugisuruq uqaqsittaagviñmun, suli kiñapayaaq nipliraqtuq aniqatmiñun kinnaunipługu tikiu-traugisuruq ikniñanun anasiññuqsagvium. ²³ Taatna-mik, aatchuityağniğuvich aatchuutiksraqnik Agaayyut-mun tuniñlaqtuğviñmi itqağluguasiiñ aniqatvich sua-ta-samma akikñautaa ilipnun, ²⁴ uniñlugu aatchuutiksrau-tin sivuğanun tuniñlaqtuğvium aasiñ iñuaqsiyaq-qağlugu taimña akinñautaa aniqatiupnun, aasiñ utiğutin aatchuutigityağlugu aatchuutiksrautin. ²⁵ Akilijigikkaqpich uqaqsittaagviñmuutiniaqpatin ilau-raağiliutiyumagiñ qilamik piqatigijñaan apqutmi. Aat-chuutigiviağaatin atanniqsuqtimun, aasiñ atanniqsuq-tim qailłutin qaunaksrimun isiqtautqulutin. ²⁶ Uqauti-gikiñ, Aniyumiñaiptaqtutin kisianik akilijiguvich akiqs-ruutipnik ilaanun.

Jesus Iļisauriruaq Atlatuikun

²⁷ "Tusaamarusi itna uqaqsimaruamik, 'Atlatuğniaq-nak.' ²⁸ Aglaan uqautigipsi, Kiñapayaaq qiniqtuq ağ-namik ikijigiplugu atlatuaniktuq isumamiñi. ²⁹ Taliq-pium irivich killuqsqaqtitpatin piigługu igirruñ. Na-kuutluñniaqtuq piyaqquğupku iñaviñña timivich uuma-kña iluqaan timivich igitautiksrañaniñ anasiññuqsag-vimun. ³⁰ Suli taliqpium argakpich killuqsqaqtitpatin ki-pilugu igirruñ. Nakuutluñniaqtuq piyaqquğupku ar-ğañhiñan uumakña iluqaan timivich aullatiksrañaniñ anasiññuqsagvimun.

Jesus Iļisauriruaq Avitikun

³¹ "Uqaqsimaruqsuli, Kisupayaam avitkumiunñ nuliani qaitchilijunñ aglaamik nalupqinaigutinik avinnikun. ³² Aglaan uqautigipsi, Anjutim nuliani tuniqsimaga-luaññaan ilaanun avitkumiunñ atlatuqtitkaa. Taamna avittuaq patchisauruq. Suli anjun nuliaqtuq avittua-mik atlatuqmıuq.

Jesus Iļisauriruaq Akiqsruutigun

³³ "Tusaasimagikisuli itna uqautauruag iñugik-kaptiknun injilğan, Akiqsruqtağuvich navijñiaqnagu aglaan atuumayumagiñ akiqsruutigikkan iñunñun Ata-ñum sivuğan. ³⁴ Aglaan uqautigipsi, Sumiunniñ akiqsruğumiñaitchusi qilaqun atakkii qilaq Agaayyutim aquppiutağigaa, ³⁵ naagalun nakun atakkii iñiqtuiq-siaqvigigaa isiganñimun, naagalun Jerusalem-kun atak-kii nunaaqiğigaa kamanaqtuam umialgum. ³⁶ Naaga-qaa akiqsruğumiñaitchutin niaqupkun, atakkii atausiq nuyaq qatiqsipkağumiñaitkiñ unniñ taqsipkağlugu. ³⁷ Taatnamik, anijñiağuvich anjillapiağumuutin suli naagağniğuvich naagaallapiağutin, atakkii supa-yaam uqałhum ilłatauruam tamatkuññuñja pigiitchua-mitñaqtauruq.

Jesus Iļisauriruaq Akisaqtutikun

³⁸ "Tusaamagiksi uqauttaturuag, 'Iri akisautiqagli iri-mik, kiguttuuq kigutmun.' ³⁹ Aglaan uqautigipsi, Aki-saqtuğniaqnagu iñuum pimaqłuktaqpatin. Kisupa-yaam isaksaqpatin taliqpiagun iqsrappich alağumagiñ igłuanik iqsrappich. ⁴⁰ Kisupayaam akilijipkağniaqpatin atnuğaapnik uqaqsittaagviñmi pipkağumagiñ qup-piğan. ⁴¹ Suli anjuyaktim nunurilusi saagaqtitpasi nat-mañmiknik atautchimik mile-lamik saagautiyumagiñ malğunñik mile-laaknik. ⁴² Iñuum injiqpatin sumik-ta-samma qaitchumagiñ ilaanun. Suli iñuk atugaksrağuk-pan itigautipkağniaqnagu.

Piqpagiyumagisi Uumiksrigikkasi

⁴³ "Tusaamagiksi itna uqaqsimaruag, 'Piqpagiyuma-gisi iñuuniaqatiusi aasiñ uumigilugich uumiksrigikka-si.' ⁴⁴ Aglaan uqautigipsi, Piqpagiyumagisi uumiksrigik-kasi suli agaayutilugich tamatkua piyuaqtigikkasi. ⁴⁵ Taatnağupsi qiniqtitkiksi iñunñun iñuaqqun atripługu

aapari qilanjmi ittuaq, atakkii siqini siqinñaagiksitkaa pigiitchuanunlu nakuuranunlu suli sialuktitlugu nalaunjaruanunlu nalaunjaitchuanunlu. ⁴⁶ Piqpagigupsigik kisiitnik tamatkua piqpakrigikkasi, suvaata akiññaakaaqagnaqpisi Agaayutmiñ? Taatnatun tax-siliqirit pitlapmiut. ⁴⁷ Suli paglagupsigik kisiitnik aniqatusi, savaaqagniqpisi pitlukhusi atlanin? Taatnatuntuuq tax-siliqirit pitlapmiut. ⁴⁸ Taatnamik nalaunjaruksraurusu atrilugu aapagikkaqsi qilanjmi nalaunqallapiaqtuaq.”

Jesus Ilisautriruq Nagliktuutitigun

6 “Qaunagititchi savaaginiaqasiuñ nalaunjaruakun savaaqsi qiniqquasaaqsiñagusi sivugaatni iñuich. Taatnaqupsi aapapsi qilanjmiittuam akilijumiñaitkaasi. ² Taatnamik aatchuğuvich nagliktuutitik nipitusiragautiginiaqgich atrilugich ukpinjuaqtit Jew-njruuat katragvinjitiñ suli tumitchiani kamasruquasaaqsiñaghutinj iñunun. Uqautigipsi, akilijusiaqaaniktut. ³ Aglaan aatchuğuvich nagliktuutitik inuqsraqtuanun saumik argaiñ ilisimapkaqniaqagu taliqpium argakpich savaanjanik. ⁴ Nagliktuisitchi nalunaqtuakun. Aapavich qilanjmi qiniitlaruam supayaanik akilijusiaksritkisigaatin.”

Jesus Ilisautriruq Agaayutikun

⁵ “Aasiisuli agaayugupsi piñiaqasi atrilugich ukpinjuaqtit, atakkii agaayullaturut makitaplutin katragvinjitiñ suli saquvinjitiñ tumitchiat qinillañniaquplutin iñunun. Uqautigipsi, akilijusiaqaaniktut. ⁶ Aglaan agaayutyagñiağuvich isigutin inipnun taluluguasiiñ suli agaayuyumautin aapapnun qiniğnaitchuamun. Aapavich qiniitlaruam nalunaqtuakun akilijisigaatin. ⁷ Suli agaayuguvich niplirağniaqnak imailaanik uqautitik atrilugich ukpiqtuanunjtichuat, atakkii isumasuurut Agaayutmun tusaagisiñiplutinj takililugu agaayugin. ⁸ Tuvrautinasu, atakkii Agaayutim aapapsi ilisimagaa sumik inuqsraqtilaaqsi apiqsruğaluaqtitnasi ilaannun. ⁹ Itna agaayuyumuusi, ‘Aapapta qilanjmiittuatiin! Iñupayaaq nunami kamaksriji ilipnik ipqiqsitlugu taavrumuuna atqin. ¹⁰ Aullağniili anjalatchiñiñ iñupayaanik. Iñupayaaq nunami tupiksriji pisuğikkapnik qilanjmi itmatuntuuq. ¹¹ Aatchuqtigut uvluğagikpan niqimik inuğikkaptiknik. ¹² Suli natqigutiluta killuqsautiptiknik natqigutrisimaaqmatun tamatkua savamaqtuutiruanik uvaptiknun. ¹³ Suli sivullituniaqsigut uuktuaqsiuğimun, aglaan annautiluta pigiitchuamiñ. [Atakkii umialgurutin sanjipayaaqaghutinj kamanautiqaghutinj isuitchuamun. Amen.] ¹⁴ Atakkii natqigutigupsigik iñuich killuqsautrigikkasi, Aapapsi qilanjmiittuam natqigutigisipmigaasi. ¹⁵ Aglaan natqigutinjkupsigik iñuich killuqsautrigikkasi, Aapapsi qilanjmiittuam natqigutyumiñaitmigaasi kiilutisitiñik.”

Jesus Ilisautriruq Uisauraaikun

¹⁶ “Suli uisauraağupsi, qiniñaaqanasi ipiqtunaqsi!usi ukpinjuaqtitun. Qiniñaağiiñirağagnigaich kiiñatin qiniqqusaathinaqhutinj iñunun ilinjitnik uisauraağimikni. Uqautigipsi, akilijusiaqaaniktut. ¹⁷ Aglaan uisauraağupsi uqsruqtiglugich niaqusi, suli igguğlugich kiiñasi; ¹⁸ Qiniqtiñiñagñiaqasi iñunun uisauraağusi aglaan Aapapsitiñun qiniğnaitchuamun, suli Aapapsi qiniqtuam nalunaqtuakun akilijusiaksritkisigaasi.”

Jesus Ilisautriruq Umialgutitigun

¹⁹ “Tugvaiñasi umialgutitik marrumuñ nunamun, qupilgullu qathumlu piiñiqsakkannun, suli tigliniaqtit siqumitchiplutin tigliktuğviatnun. ²⁰ Aglaan tugvaisitchi annigikkapsitnik qilanjmun qupilgullu qathumlu piiñiqsagumiñaisannun, suli tigliniaqtit siqumitchumiñaisannun tigliniağutin. ²¹ Atakkii annigipayaakkavich irviatni uummatin tavraniitkisipmiuq.”

Jesus Ilisautriruq Qaummatigunlu Taaqtuakunlu

²² “Iri naniğigaa timim. Irrakkiñ qiniitlakpaknik qaunagilguniaqtutin aullapayaağuvich. ²³ Aasiñ irrakkiñ pigiitpaknik ilvich saptaaqsiñiaqtutin. Aglaan qiniilguitchupku Agaayun [kanjqsit!ail!lutinj pisuñhanik] qanutunaglaan taaqtuaq ilipni tatamnaqtiginiapa!”

Jesus Ilisautriruq Agaayutikunlu Isumaaluutitigunlu

²⁴ “Kiñaliqaa savautriyumiñaitchuq malğunjik anaa-yuqaqaguni. Atakkii uumigigisigaa ilaqataa aasiñ piqpagilugu ilaqataa, naagaqaa iluqnauqsimaagisiruq ilaqataanun aasiñ suksraağlugu ilaqataa. Savautriyumiñaitchutin iluqaaknik Agaayutimigu manijmigu. ²⁵ Taatnamik uqautigipsi, isumaalunjaqasi iñuutipsitnik, sumik niğigisipmagaapsi suli imigusi, naagaqaa timigikkaqsi sumik atnuğaağisipmagaapsi. Uvva iñuutiq pitluktuunjtita niqimiñ suli timi atnuğaañiñ? ²⁶ Qiniqsigik tinjiurat silami. Nautchirritaitchut naagaqaa kipritaitchut tugvailutinlu sigluagmiknun. Naagauvva Aapapsi qilanjmiittuam nigipkaqsimaagagigai. Ilipsimi akisutluktuunjtitiñiqpisi tinjiuraniñ? ²⁷ Nallipsi isumaaluguni iñuunigtusiñaağisivaun iñuutii? ²⁸ Suli suvaata isumaalugağivisi atnuğaaaksrapsitnik? Isummatigillaksigik qanuq nauriat nunami nauragitilaanjanik. Savatlaitmiut naagaqaa ukiñharritaitmiut. ²⁹ Aglaan uqautigipsisuli, Solomon-unniñ qanutun kamaaqtigigaluaqhuni atnuğaaqanjiñiqsuq atrilugich piñnaqnaqtuat nauriat. ³⁰ Taatna Agaayutim qaunagitlaniqpagich ivgich ittuat ugluvak aasiñ uvlaakun igitauplutinj iknigmun, qaitchigisigaasi atnuğanik inuğikkapsitnik. Ukpiqsriñikiñiaqpat! ³¹ Isumaalukasi itnağusi, Sumik niğiñiaqpsa imigutalu atnuğaaqagutalu? ³² Atakkii ukpinaitchuat isumaalukmiraqtut supayaanik tamakunija. Aasiñ aapari qilanjmiittuag ilisimaruq inuqsraqtilaapsitnik iluqaitnik tamakunija. ³³ Pakaaqaağilugu Agaayun anjalatchiruaq nalaunjaruanjpluni umialiktun. Taatnağupsi qaitchigisigipsi inuğikkapa-

yaapsitñik. ³⁴ Taatnamik isumaalunjaqasi uvlaakuksramik atakkii uvlaakuksraq isumaalutituaqtuq injimigun. Uvlulaat iñuillaugutiqaanikut injimigulaa.”

Jesus Iļisautriruq Atanniļikun

7 “Atanniñiaqasi atlanik, Agaayyutimli atanniņit-chumagaasi. ² Atakkii atanniigupsi atlanik, taatnatuntuuq atanniikkaugisipmisi. Taatnatuntuuq qanuq irrutrigupsi atlanik irrutikkaugisipmisi. ³ Suvaata tautukpiuņ irriutaņuluuraq aniqatvich iraani aasiiñ suliqu-tiginjitu lugu tamanna qirugraitchiaq iripni? ⁴ Qanuđuvva uqautriñiađniqipich aniqatiupnun, ‘Piiglagu irriutaņuluuraq irimiitan,’ qiiñisunjaqnagu qirugraitchiaq irimiitan? ⁵ Ukpiņjuaqti, sivulliulugu piiqsirruņ qirugraitchiaq iripniñ. Qiiñilguniađiñli nalupqinaiglugu irriutaiqsiiksran aniqatvich iraaniñ. ⁶ Qaiññiaqasigin ipqitchuat sut qipmiñun, atakkii saatpiađaasi siqumitchugusi. Naagaqaa iginniaqasigin akisuruat sunaurat sivuđaatnun kuniat, atakkii tutmaluginiađaich isiganmiknik.”

Agaayusitchi, Pakakkitchi, Katchaktuqgitchi

⁷ Injigupsi qaisaugisiruq ilipsitñun, pakaaqagupsi paqitkisigiksi; katchaktuđupsi talu anmakkauniaqtuq ilipsitñun. ⁸ Atakkii kiñapayaaq injiqsruqtuq akuqtuigisiruq, sulii pakaaqagupsi paqitichigisiruq, sulii talu anmakkaugisiruq kisupayaamun katchaktuqtuamun. ⁹ Kia igñiñi qaitchigisivaun uyađanmik injiqpan qaqquqtuđuguni? ¹⁰ Naagaqaa qaitchigisivaun nimigiamik injiqpan aqaluktuđuguni? ¹¹ Pigiitichaluaqhusi iļisimarađigiksi qanuq qaitchiñiksraqsi nakuuruanik sunik qitunđaurapsitñun, maatnaasu aapasi qilaņmiittuaq qaitchiñiapiqtuq nakuuruamik tamatkununa injiqsruqtuamun ilaanun. ¹² Qanusipayaatigun irrutitqusuupsi atlanun iñuņnun taatnatuntuuq irrutiyumausi atlanik. Taavruma atunim iļigai iluqaisa iļisauttutinich sivuniksriqirit sulii maligutaksraņi Moses-ņum.”

Amisuuraqtuq Paa

¹³ “Isigitchi amisuurakun paakun. Atakkii paa sivuniqaqtuq piyaqquđviksramun anjiruq, sulii tumi tasamuna qaganaqtuq aasiiñ iñugiaktuat igligvigiplugu. ¹⁴ Aglaan paa sivuniqaqtuq iñuulligmun amisuururuqtuq sulii apqun tasamuna qaganaitchuq. Aasiiñ iñugiakisuurat paqitkaat.”

Napaaqtuq Iļisagigaat Asianjigun

¹⁵ “Qaunagititchi sivuniksriqinjuaqtuamun utlauruqtu atlanun atnuđađutiņ ipnaisun qaamiktigin, aglaan iļumiktigin amaqqutun ugiagnaqtuņ. ¹⁶ Asianjisigun iļisaginiagisi. Iñuich asiagnađuuvat asiaviññik kakitluņnaniñ, naagaqaa aqpiññik kakitlagnali-gaaniñ? ¹⁷ Napaaqtuđiksuaq nauriraqtuq asiagiksuanik, aglaan napaaqtuđiļaq nauriraqtuq asiagiitchuani-k. ¹⁸ Napaaqtuđiksuaq nauritlaitchuq asiagiitchuani-k, sulii napaaqtuđiitchuq nauritlaitchuq asiagiksuanik. ¹⁹ Napaaqtupayaaq asirritlaitchuq asiagiksuanik ki-

pikkauraqtuq igitaupluniasiiñ ikniđmun. ²⁰ Taatnamik asianjisigun iļitchuđiniagisi, ami iñuuniallauhatigun.”

Qaņaunniñ Naluniđipsi

²¹ “Kiñapayaaq uqaqtuq uvaņnun, ‘Ataniiq,’ isigumiñaitchuq aņaayudaatunun Agaayyutim, aglaan kisiitñik tamatkua tupiksriuat pisuñhanik aapam qilaņmiittuam. ²² Aqulligmi uvlumi iñugiaktuat iñuich uqađisirut uvaņnun, ‘Ataniiq, sivuniksriqisuurugut atigikkapkun anitqataqługich irrusiqluich sulii savaaqahuta iñugiaktuani-k quvinqaqtuani-k.’ ²³ Aasiiñ nalupqinaiglugu uqautigisigitka, ‘Piigitchi uvaņniñ. Iļisimaņiññigipsi, piigiiqirisii!”

Malguk Tuppirik

²⁴ “Taatnamik kisupayaaq tusaaruq tamatkunija nipliuttutigikkamnik aasiiñ atuđlugich, atriqaqtuq puqiksaamik iñuņmik tuppiruamik uyađaum qaananun. ²⁵ Sialugruađuqman kuugich ulitlutiņ, sulii anuqłigruađuqman makitalgupluni taamna tupiq ulguniññiqsuq, atakkii turviqaqhuni uyađanmik. ²⁶ Aglaan kisupayaaq tusaagaluaqhuni nipliuttutimnik atuumaņitñami-gich atriqaqtuq isumalguitchuamik iñuņmik tuppiruamik qaviam qaananun. ²⁷ Sialugruađuqman kuugich ulitlutiņ, sulii anuqłigruqman makitalguitluni tupiq ulguniqsuq suksraunđiļapiqaqhuni.”

²⁸ Jesus uqaņaiqman taapkunija iñugiaktuat iñuich quvigu sunjigsut iļisauttutaiñik. ²⁹ Atakkii Jesus-ņum iļisautiniđai aņalatchisiqaqtuatuun iñuktun, atrisunjaqna-gich aglaliqirit.

Jesus Mamititchiruq Auyugaqtualinmik

8 Jesus atqaqman qimigaamiñ, iñugayaaqpaurat malinjiđaat. ² Tavrani auyugaqtualgum utlakami sitquđviginiđaa sivuđaanun uqaqhuni, “Ataniiq, pisuksiagnađuvich mamititñiñaugikma.” ³ Jesus-ņum isakługich argakni aksinđiđaa nipliqhuni, “Piyummatiaqtu-ņ, mamittin!” Tavruvaa aņutim auyugaqtuana ma-mitikkauruq. ⁴ Jesus-ņum uqautiniđaa, “Uqađniaqnak kisumununniñ iñuņmun, aglaan tautuktitchaqtuagiñ agaayuliqsimun isivgiuqtillutin. Aatchuiyumautin tuniļlautinik Agaayyutmun tuvrađlugu Moses-ņum tilli-saa. Taatnađuvich iñupayaam iļitchuđiniagaa mamitilaan.”

Jesus Mamititchiruq Anjuyiuqtaiñ Qaukliata Savaktanik

⁵ Jesus tikitman Capernaum-mun, anjuyiuqtit qaukliata Rome-mađmium pađniđaa apiqsruqtuq ikayuuqpluni. ⁶ Tavra nipliđniqsuq, “Ataniiq, savaktiga amma kinunimni nalaruq aulatlaitchuaq iñuillaapiqaqhuni.” ⁷ Jesus-ņum nipliutiniđaa, “Utlakkisigiga aasiiñ iñuq-siļlugu.” ⁸ Anjuyiuqtit qaukliata kiuniđaa, “Ataniiq, utlaktaksraunđiļuqtunjaunniñ tupimnun, aglaan tillisi-qatñiñagiñ savaktigali iñuqsiyumuuq. ⁹ Atakkii aņalati-qaqmiunja qaukliđñik sulii anjuyiuqtiaqtuana aņala-tamnik. Tilikapku una, ‘Aullađiñ!’ aullađaqtuq. Sulii tili-

kapku taamna, 'Qaǵǵaiñ!' agǵiǵaqtuq. Suli tilikapku savaktigikkaǵa, 'Taamna piunǵ! piraǵigaa.' ¹⁰ Jesus-ǵum tusaakamiunǵ taamna quviǵusunǵisusq. Nipliutiniǵai iñuich maliktuat inǵmiñik, "Illumun uqautigipsi, paqitchinǵitchunǵa Israel-unniñ kisumik ukpiqsriǵlapiagtua-mik uumatun. ¹¹ Suli nipliutigipsi, Iñugiaktuat Jew-ǵunǵitchuat agǵiǵisirut kivaknamiñ suli kanaknamiñ aquvillutiñaasiñ niǵiqpaktuani Agaayyutim añaayu-qautaani piqatigilugich Abraham-lu Isaac-lu Jacob-lu. ¹² Aglaan tamatkua Agaayyutmun qitunǵaǵiniruat igi-taugisirut taaǵniqsralapiamun. Tavrani qiaǵisirut tiri-quulalutinunniñ kigutinǵich." ¹³ Jesus-ǵum nipliutiniǵaa aǵuyyiuqtit aǵalataat, "Añǵlaaǵiñ. Ukpiqsriǵlapiakun iñiq-taugisiruq." Taavrumatavra savaktaa mamitkaniktǵi-ñiqsuq taavrumani sassaǵniǵmi.

Jesus Mamititchiruq Iñugiaktuanik Iñunǵnik

¹⁴ Jesus isiqami Peter-m tupqanun tautunǵiǵaa Peter-m aakaruaǵa nalaruaq uunaqǵuktitluni. ¹⁵ Jesus-ǵum aksinǵiǵaa argaigun aasiñ uunaqǵunǵaihuuni. Tavra makitiqhuuni niqǵuǵutiaqsiñǵai. ¹⁶ Unnuksraaqman iñugiaktuat irrusiǵluqatuaq tikiutruǵniǵaich ilaanun, aasiñ Jesus-ǵum anittaǵniǵai irrusiǵluich uqatǵimiñik, suli iñuqsiplugich iluqaisa atniǵñaqtuat. ¹⁷ Atuumakamiunǵ taamna taǵiǵniǵaa sivuniksriqirim Isaiah-m uqautigikkaǵa, "Ilaan piiǵai sayairrutivut timikun suli akigagǵiplugich atniǵñaativut."

Isaiah 53:4

Iluqnaunǵitchuat Malǵuaqtit

¹⁸ Jesus-ǵum tautukamigich iñugayaat avatimiñi tili-ñǵai malǵuaqtini ikaaquplugich iglunanun narvaq-paum. ¹⁹ Aglaliqiri utlautiniqsuq ilaanun nipliqhuuni, "Ili-sautrii, malikkisiipkiñ sumupayaǵuvich." ²⁰ Jesus-ǵum kiuniǵaa, "Kayuqtut sisiqaqtut tiǵmiuratlu silam uglu-qaqhutiñ, aglaan Iǵñiǵan Iñuum iniksraitkaa napmun tullatiksraǵa niaquǵikkaǵmi." ²¹ Atlamsuli malǵuaqtim nipliutiniǵaa, "Ataniiq, iluviǵiallaktiqqaǵlugu aapaga malikkumaikpiñli." ²² Aglaan Jesus-ǵum uqautiniǵaa, "Maliǵna, tamatkua tuqunǵaruat irrutchikun iluviqsillich tuqunǵaruaniq."

Jesus-ǵum Quunniǵuqtitkaa

²³ Aasiñ ikiniqsuq umiamun malǵuaqtaiǵu malikhu-tiñ. ²⁴ Tavrakǵatchiaq anuqǵiǵruaǵuǵniqsuq narvaqpak qaiqpaich immautruǵnialǵuǵu umiaq, aglaan Jesus siñiktuaǵniqsuq. ²⁵ Malǵuaqtaiñ utlakǵuǵu iqiiqsag-niǵaat nipliqhutiñ, "Ataniiq, anniqsuqtigut piyaqquaq-sirugut." ²⁶ Aglaan nipliutiniǵai, "Ukpiqsriǵiikiññaqpat! Suvaata iqsisivi?" Makitnami iñiqtiǵniǵik anuǵilu qaiq-paiǵu, aasiñ quunniǵuǵniqsuq. ²⁷ Malǵuaqtai quviǵu-sukhutiñ uqatǵniqsut, "Qanusuniqpa una aǵun anuǵi-munniñ qaiǵiqpauratlu kamagivatruñ?"

Jesus Mamititchiruq Malǵunǵnik Aǵutik Irrusiǵluqat-tuak

²⁸ Jesus tikitman iglunanun narvaqpaum nunanun Gadarenes, malǵuk aǵutik irrusiǵlullak nuyuaǵnalla-piaqtuak agǵiqhutiñ iluviǵniñ paaǵniǵaak, kia-unniñ iñuum qaaniǵuisak apqutmi. ²⁹ Iǵialaniqsuk, "Suniaq-pisiguk? Agǵiqpich nagliksaatitchaqtuaqhunuk sivua-ni piviksram?" ³⁰ Kuniaqǵniqsuq iñugiallapiagtuanik niǵiruanik unǵasipianǵitchuami. ³¹ Irrusiǵluich inǵisruaǵ-niǵaat Jesus, "Aninniaǵuqtigut tuyuǵisigut tamatku-nunǵa kunianun." ³² Jesus-ǵum nipliutiniǵai, "Aullaǵit-chi!" Aasiñ anikamiñ malǵunniñ aǵutiñniñ isǵniqsut munaqsrnun kunianun. Iluqatiñ kuniat paǵaliñniqsut tunǵaanun narvaqpaum, naparaqhutiñ qutailakun ipna-kun aasiñ ipiplutiñ. ³³ Qaunaksriruat kunianik pigruǵ-niqsut nunaaqqimun. Tarani uqautiginiǵaat iluqaan qanuqtilaǵnak aǵutik irrusiǵlullak. ³⁴ Iluqatiñ nunaaq-qim iñuiñ paaǵniǵaat Jesus. Tautukamitruñ inǵiqtiǵ-niǵaat unitquplugu nunaaqqiqtiñ.

Jesus Mamititchiruq Aǵutmik Aulatlaitchuamik

9 Jesus ikipluni umiamun ikaaǵniqsuq aasi tikitluni nunaaqqimiñun. ² Iǵanǵich iñuich tikiutriñiqsut aulatlaitchuamik nalaruamik ikivǵani. Jesus-ǵum tautu-kamiunǵ ukpiqsriǵhat nipliǵniqsuq aulatlaitchuamun, "Ilauraamaaǵ, quviatchauǵiǵiñ. Killuqsautitin natqigu-tikkaurut." ³ Iǵanǵich aglaliqirit uqatǵniqsut inǵmiknun, "Una iñuk uqatǵniqǵluktatǵniqsuq." ⁴ Jesus ilisimaplugich isummatiñich nipliǵniqsuq, "Suvaata isumavisi pigiit-chuanik? ⁵ Nalliaknik qaǵanatlukpa nipliqsuni, 'Killuq-sautitin natqigutikkaurut,' naagaqaa nipliqsuni, 'Maki-llutin pisugiñ?' ⁶ Iǵitchuǵitqugipsi Iǵñiǵanik Iñuum aǵa-latchisiquatilaǵanik nunami natqigutritlaruamik ki-lluqsautinik." Tavraasiiñ nipliǵniqsuq aulallaitchua-mun, "Makillutin tigulugich ikivǵatin agǵiñ." ⁷ Aǵun makitluni aiñiqsuq. ⁸ Iñugayaat qiniqtuat taavrumiǵa quviǵutchaǵniqsut, aasiñ kamaksruǵniǵaat Agaayyun qaitchiruq taatnatchimik aǵalatchiǵimik iñunun.

Jesus-ǵum Tuǵuǵaa Matthew

⁹ Jesus aullaqami tavrakǵa tautunǵiǵaa aǵun atilik Matthew-mik aqupperuaq tax-siliqiviñmi nipliuti-plu-guasii, "Maliǵna." Matthew-m makitluni maliǵniǵaa. ¹⁰ Jesus niǵiñiaqtitlugu Matthew-m tupqani iñugiaktuat tax-siliqirit suli killuliqirit isiqhutiñ niǵiqasiǵniǵaich Je-sus-ǵum malǵuaqtaiñǵu. ¹¹ Pharisee-ǵunuat tautuka-mitruñ taamna apiqsruǵniǵaich malǵuaqtai, "Suvaata ilisautriksi niǵiñiaqatauva tax-siliqirini suli killuliqirini?" ¹² Jesus-ǵum tusaakamiunǵ Pharisee-ǵunuat apiqsruu-taat nipliǵniqsuq, "Tamatkua surruitchuat inuqsrat-lait-chut taaktimik, aglaan tamatkua atniǵñaqtuat. ¹³ Ki, ilitchaqsunǵata taavruma uqalhan qanuutautilaǵanik, 'Kimmutigitlukkiga nagliqtaq uumakǵa tuniǵlaqtuǵi-miñ.' Agǵinǵichunǵa tuǵuǵiaǵlugich nalaunǵaruat, aglaan killuliqirit."

Apiqsruun Uisauraalikun

¹⁴ Maliguaqtaih John-njum utlanjigaat Jesus aasii apiqsruqfugu, "Suvaata uvagut Pharisee-njuruatlu uisauraaqagivisa aasiih maliguaqtitin taatnatun piingit-mipkaqfugich?" ¹⁵ Jesus-njum kiunigai, "Ilauraanji ilaqat-ninriaqtuam alianniutlaitchut ilaan nayuqataufhani ilinjiti. Aglaan katchuutiniaqtuam unitchiviksraja tiki-niaqtuq. Tavralli aullaanikpan ilauraanji alianniugisirut uisauraaqutinj. ¹⁶ Inuk ilaaqtuitlaitchuq nutaamik iliq-nigmik atnugaalunmun, atakkii ilaaqutauruaq algutiniaqtuq utuqqaqtuamih atnugaamih aasiih allaq aglitlukhuni. ¹⁷ Naagaqaa inuich kuviritlaitchut nutaamik misuqqumik puugruanun. Taatnaqaluaqmikpata puugruat qaagniaqtut aasiih misuquq kuviluni sulipuuqich suksraungigutinj. Aglaan kuviragigaat nutaam misuquq nutaamun puumun. Iluqatikli puuglu misuquglu piihnginjichumuuk."

Jairus-njum Pania sulii Agnaq Aksinfiiktuaq Jesus-njum Atnugaaranik

¹⁸ Taatna uqaqtitlugu tamatkununa sivulliuqtim Jew-njuruat ktraqviata tiki-niqsuq sitquqhuni sivugaanun Jesus nipliqhuni, "Paniga amma tuquqammisuuq. Maligluja aksigiaqun arganik inuuluniasiih." ¹⁹ Jesus-njum makitluni malinjigaa piqatigiplugich maliguaqtini. ²⁰ Maliktitlugu agnam aunaqsruqutlaiqsuam qulit malgunji ukiuni tiki-nigaa tunuanun Jesus-njum, aksikluguasiih atnugaaran akuagun ²¹ isumapluni injimihun, "Aksilagukkaluaqiga quppigaana mamillunaa-siih." ²² Jesus-njum kinjaqami qiniginigaa agnaq nipluutipluguasiih, "Agnaaq, quviatchaugigih. Ukpisriiqpich iluaqsipkaqaaatin." Tavraknatchiaq agnaq iluaqsikkau-niqsuq. ²³ Jesus-njum tikitnami sivulliuqtim tupqanun tautunigai supluaqtugnanik atuqtuuraqtit inugayaatlu kinuvquruat. ²⁴ Nipligiqsuq, "Annisitchi. Niviaqsiaqruk tuqunajitchuq. Sihiiktuaqsinaqtuq." Aglaan inuich mitautiginigaaat Jesus. ²⁵ Inugayaat anianikmata, Jesus isiqnisuuq niviaqsiaqruum inaanun. Tigupmaniasiih arganmigun niviaqsiaqruk makinnisuuq. ²⁶ Inuich siaminnigaaat tusaayugaallautaq taavrumuuna nunaqqipayaanun.

Jesus Mamititchiruaq Malgunjik Inunjunik Ayaunaruang-nik

²⁷ Jesus aullaqman tavrakna malguk ayaunaruak anjutik malinjigaak kappainaplutik, "Nagligillanjaqti-guk, ignihikkanajtiin David-njum." ²⁸ Jesus isiqman tupigmun ayaunaruak utlanjigaak. Aasiih Jesus-njum apiqsruqngigik, "Ukpigivitku uvamnun taamna sa-vaagitlatilaana?" Taapkuak kiunigaak, "Aa, Ataniiq." ²⁹ Jesus-njum aksinngigik irinjikkun nipluutiplugich, "Uk-pigipluna taatnaqhutik qiniltasitqisutik." ³⁰ Taapkuak anjutik qiniltasitqinngisuk. Jesus-njum algaqsrullapiag-nigik uqaqunjtugich kisumununniih taavrumina, ³¹ aglaan aullaqman siaminnigaa tusaayugaallautaq Jesus-kun nunaqqipayaanun.

Jesus Mamititchiruaq Anjutmik Uqatlaitchuamik

³² Taapkuak aniaqsipmiuglu. Anjun irrusiqlulik uqatlaillaq Jesus-muutikkaunisuuq. ³³ Irrusiqluk anit-magu uqatlaillaq anjun uqaqsiniqsuuq, inugayaat qu-vigusukhutinj nipligiqsut, "Qanajunniih tautuksimaih-niqsugut atrinjanik uuma Israel-mi." ³⁴ Aglaan Phari-see-njuruat nipligiqsut, "Anitchiraqtut irrusiqlunjak atuqfugu sanja anjalataata irrusiqluich."

Jesus-njum Ilunjuksriha

³⁵ Aasiih Jesus kukiunngisuuq nunaqqipayaanu nunaqqiuranilu, ilisautripluni Jew-njuruat ktraqvinjiti quliaqtuagiplugulu tusaayugaallautaq Agaayyutim anjaayugautagun sulii mamititlugich qanusipayaanik atniginautitilugulu nanjirritilugulu. ³⁶ Tautukamigich inugayaat ilunjutchanngisuuq, atakkii ihuiliuqhutin qanuqsausiuqhutinlu atriplugu ipnaiq qaunaksraillaq. ³⁷ Jesus-njum uqautinigai maliguaqtini, "Katittaksraq ilu-mun inugiakkaluaqtuq, aglaan savaktit ikittut. ³⁸ Injiqu-rusiuq anjaayugana katichivium tuyuqaqulugu savaktinik katichivinmun."

Jesus Piksraqtuq Qulit Malgunjik Uqqiraqtinik

10 Jesus-njum injimihunigai qulit malguk maliguaqtini, aasiih sanjiksrihihigai anitchitlasiplugich irrusiqlunjak sulii iluaqsipkaitlasiplugich qanusipayaanik nanjirritilunjak. ² Uvva ukua qulit malguk uqqiraqtaihin atinjich: Sivulliq Simon taiguutiqaqtuq Petermik, aniqataalu Andrew, James-lu John-lu igfiak Zebedee-m, ³ Philip-lu, Bartholomew-lu, Thomas-lu, Matthew-lu tax-siliqiri, James-lu igfiha Alphaeus-njum, sulii Thaddaeus, ⁴ Simon-lu ilanata Zealot-kuaqtuq, sulii Judas Iscariot aatchuutigitniktuaq Jesus-mik aquvatigun.

Jesus-njum Aullaqtikai Qulit Malguich Maliguaqtini

⁵ Taapku qulit malguk Jesus-njum tuyuginigai algaqsruqfugich itnaqhuni, "Aullaqniaqasi Jew-njunitchuanun naagaqaa isigniaqasi nunaqqipayaanjitiun Samaria-gmiut. ⁶ Aglaan aullahihagitchi ihuiniun Israel-njum ittuanun tammaummiratitun ipnaisun. ⁷ Aasiih iglauhpsitih quliaqtuagiyumagiksi, 'Agaayyun anjalatchihihnaaguuqtuq inunjak nutaakun.' ⁸ Iluaqsipkailusi atniginaqtuanik, anjipkaqtillugich tuquruat, mamititchilusi auyugaqtualgitnik, anittaqlugich irrusiqluich, sulii aatchuutigiyumagiksi akuqtuagikkaqsi akiillaaglugulu. ⁹ Maniligaagniaqasi kaviqsaamiglu qatiqtaamiglu unniih kanjuyamiglu. ¹⁰ Puukataillaagusii aullaqpsi, quppigaatqiutailaagusii, sulii alugutitqiutailaagusii, naagaqaa ayauppianjilaagusii, atakkii savakti piqaqtitaksrauruq inugikkananik. ¹¹ Nunaqqimupayaagupsi naagaqaa nunaqqiuramun pakakkumausi inunmik tukkiyumaruamik, aasiih tukkuummilusi tupqani aullaqniahpsitihunaglaan. ¹² Tukkuummigupsi taavrumani tupigmi nipligumuusi, 'Agaayyutim iluaq-qtillanngiaqumagaasi.' ¹³ Inuich taapku paglakpasi tutqiutiqagniaqtut. Aglaan paglanjtpasi tutqiutiqagu-

miñaitchut. ¹⁴ Kisupayaam akuqtunjitpasi naagaqaa naalañnisunjitpatigik uqauttutisi, ipsuktuqsiun apyuq isigapsitñiñ aniñiağupsi tupiğmiñ naagaqaa nunaaqqi-miñ. ¹⁵ Ilmun uqautigipsi, qaganatlunñaiaqtuq iñuiñi Sodom-ñum Gomorrah-ñumlu Atanniivium uvluani taapkunakña iñuiñiñ tukkulliñitchuamiñ ilipsitñik nunaaqiatni.

Nagliksooqirrutiksrautit

¹⁶ "Tuyuginiağipsi ipnaisun akungatnun amaqqut. Taatnamik puqikkumausi nimigiaturun suli suqłukkatlaitchuaturun tiñmiağruaturun. ¹⁷ Qaunagilugich iñuich, atakkii uqaqsittaagvinñmuutigisigaasi ipiğaqtuğ-lusi Jew-ñuruat katrağvinñitñi. ¹⁸ Suli pisigilunña tikiutruaniaqtusi sivuğaatnun kavanauruat umialgillu. Piviksraqagisirusi ilisimaraulusi ilinñitñun suli Jew-ñunñitchuaturun. ¹⁹ Aglaan tigurağupsi isumaalunñaiaqasi qanuq naagaqaa sumik uqağniaqtilaapsitñik, atakkii tavrağquqpan qaitchikkauniaqtusi uqaksrapisitñik. ²⁰ Atakkii ilipsi uqağumiñaitchusi, aglaan Irrusiña Aapapsi uqağisuruq ilipsigun. ²¹ Aniqatim aatchuutigigisigaa aniqatni tuqqutautqulugu, suli aapam pigisipmigaa taatnatun qitunğaurani; ililgaat akikñaqtuipmiñiqsut añaayuaagmiknik aasiiñ añaayuaatitñ tuqqutillugich. ²² Iñupayaam uumigiliutigisigaasi piqutigilunña, aglaan makitaruaq payağaiğuni isuanun anniqsukkaugisuruq. ²³ Piyuaqsiugupsi uumani nunaaqqimi, qimakkumuusi atlamun nunaaqqimun. Ilmun uqautigipsi naatchitłasigaluaqasi savaapsitñik nunaaqqipayaatitñi Israel-ñum Iğñiña Iñuum agğigisuruq. ²⁴ Maliguaqti kamanatlulaitchuq ilisautrimiñiñ, naagaqaa savakti añaayuaqagmiñiñ. ²⁵ Iñuich uumigigisigaat maliguaqti atunim ililugu uumigipmatun ilisautrigikkaña, suli taatnatuntuuq savakti añaayuaqatun. Iñuich tuqłirağniqpatrun añaayuaqña tupqum Beelzebub-mik tupiqatauruat maatnaasu tuqłirağniağaiç taavrumiña atigmik.

Sivuugaginasigik Iñuich

²⁶ "Iqsiginiaqnasigik iñuich. Supayaaq matuqaqtuag sagvikkaugisuruq, suli nalunaqtuapayaaq ilitchuğipkakkaugisuruq. ²⁷ Uqautigikkağa ilipsitñun taağmi uqautigiyumagiksi qaumami. Suli iñuich isivruutigikkañat siuttapsitñun quliaqtuagiyumagiksi tupqich qaanatniñ. ²⁸ Suli iqsiginiaqnağich iñuich tuqqutçirağaqtuat timimik, aglaan tuqqutçumiñaitkaat iñuusiç; sivuugağiñiñiaqsun taamna piyaqquitłaruag iluqaaknik iñuutçhimiglu timimiglu anasiñnuqsagvinñi. ²⁹ Uvva malğuk tiñmiurak tunitłaitpak atautçhimun nalligługik maniuramik? Naagauvva nalliakunniiñ katakkumiñaitchuq nunamun aapagikkaqsi nalunñaan. ³⁰ Agaayyutim ilisimagai iluqaisa nutchasi niaqupsitñi suli qanun iñugiaktılaan. ³¹ Taatnağusi sivuuganasi, akisuruantluktusi tamatkunakña tiñmiurağayaaniñ.

Uqağithalu Piiłaağithalu Christ-mik

³² "Taatnamik kisupayaaq nalupqinaiqhuni uqaqpan sivuğaatni iñuich piginiłuni uvamnun, ilaa nalupqi-

naigługu uqağigisipmigiga sivuğaani Aapaa qilañmiittuam. ³³ Aglaan kisupayaam piiłaağikpaña iñunñun piiłaağigisipmigiga Aapaanun qilañmiittuamun.

Jesus Aggiutriruq Aviktuiğimik

³⁴ "Isumaniaqasi agğiğñilunña tikiutityağlugu tutqun nunamun aglaan savikpak. Agginñitchuña iñuich piqatiğiiksityağlugich aglaan atinğiquplugich.

³⁵ Atakkii piqutigilunña iğñiguruat akikñaqtuilasiplugich aapamiknik,

paniuruat aakamikniglu,
ukuñuruat aakaruumikniglu.

³⁶ Iñuum tupiqatitñi uumigirigigisigai.

Micah 7:6

³⁷ "Iñuum piqpagitlukkumiun aapani naagaqaa aakani uvamniñ maliguaqtaulguymiiñaitchuq uvamni, suli iñuum piqpagitlukkumiun iğñiğikkani naagaqaa panigikkani uvamniñ maliguaqtiğinñitkiga. ³⁸ Suli iñuum akiggiutitñitkumiun sannigutani maligluña maliguaqtiğinñitkiga. ³⁹ Iñuum tigummiñiaqtuam iñuusiğmiñik tammaigisigaa ilumutuuruag iñuusiç; aasiiñ iñuum tammaigumiun iñuusi piqutigilunña piññaktaagigisigaa.

Akiliusiaksrat

⁴⁰ "Iñuum akuqtuqpasi akuqtullapiaqmigaaña, suli kisupayaaq akuqturuag uvamnik akuqtullapiaqmigaa tuyuğiriga. ⁴¹ Kiña iñuk akuqturuag sivuniksriqirimik pisigiplugu sivuniksriqiraupluni akuqtuigisuruq sivuniksriqirit akiññaktaaksrañatitun, suli iñuk akuqturuag nalaunñaruamik iñunñmik pisigiplugu nalaunñaruantłha iñuum akuqtuigisuruq nalaunñaruantłha iñuum akiliusiñatun. ⁴² Suli kisupayaaq aatchuruag atautçhimunnniiñ makua kamanaiññiqsrauruat maliguaqtima nigliñiaqtuamik imiğmik qallutmun pisigilugu maliguaqtautłha, ilmun uqautigipsi, tammaiyumiñailłapiağaa akiliusiaksrani."

11 Jesus naatchianikami ilisautriğimiiñik qulit maliguk maliguaqtimiñik aullağniqsuq tavrakña ilisautriyaqñuni suli quliaqtuagiaqñuni nunaaqqinñitñun Galilee-m.

John Paptaaqtitçhiri Tuyuqaqtuq Malğunñik Maliguaqtiñik

² John tusaakami isiqtautłiğmiñi qanuq Christ, anniqsuqti akiqsruutauruag, savaaqatılaananiç, tuyuginiğik malğuk maliguaqtiñi ³ apiqsruğiaquplugu Jesus, "Taimñauvich John-ñum uqautigikkaña agğiğñiağniplugu? Naaga niğiuñniaqpisa atlamik?" ⁴ Jesus-ñum kiuniğik, "Utiğusik uqautigityakku John-mun tusaakkaqsik suli qiniikkaqsik. ⁵ Ayaunñaruat qiniñtłasiplutitñ, pisutłaitçhuatlu pisutłasiplutitñ, auyugaqtualgillu mamitikkauplutitñ, tusaatłaitçhuat tusaatłasiplutitñ, tuqunñaruat añipkağlugich, suli tusaayugaallautaq quliaqtuunñun ilaippanñun. ⁶ Quvianamiuruq iñuk qapiqatitçhuag pisigilunña."

⁷ John-ñum maliguaqtik aullaqaqsiptomaknik Jesus uqaqaqsiñiqsuq iñugayaanun John-kun, “Sumik qinigiqaqsi iñuilaami nunami, ivigaamik aňalataakkaňanik anuđim? ⁸ Sumikmi qinigiqaqsi? Iñuñmik atnuđaaqatuaq akisuruanik? Naagga, tamatkua atuqtuat akisuruanik atnuđaanik iñuuniaqtuanururum umialgum tupiqpaňani. ⁹ Taitñinjitpan sumikmi qinigiqaqsi? Sivuniksriqiririk? Aa, John qinikkaqsi pitluktuaq sivuniksriqirimiñ. ¹⁰ Uvvauna aglausimaruaq John-kun, ‘Atañii, tuyuđigisigiga uqqiraqtiga sivupni. Itqanaiađisigaa apqutiksran sivunnapni.’

Malachi 3:1

¹¹ Ilumutuuruamik uqaqtuňa ilipsitñun, John Paptaaq-titchiri kamanatluktuaq iñuñniñ aniruaniñ nunami uvuňanunaglaan. Aglaan iñupayaaq kamanaiññiqsrauruaq ukunakňa Agaayyutim aňalatañniñ kamanatluktuaq John-miñ. ¹² John Paptaaq-titchiri sagviqman Agaayyun aullađniñiqsuq aňalatađmiñnik iñuñnik, aglaan iñuich saqłaktuat aippaavak akilililqisuiñiqsut uvuňanunaglaan. ¹³ Atakkii sivuniksriqiripayaat suli Moses-ñum maligutaksrañiñ uqađigaaq John-ñum agđiđñiaľhanunaglaan. ¹⁴ Ukpiđisukkupsiuñ sivuniksriqirit uqađikkaňat ukpiđiniađiksi John Elijah-ñutilaañanik agđiqsađumaruamik. ¹⁵ Kiña iñuk siutiqaqtuaq tusaali. ¹⁶ “Sumik atriqaqpat makua iñuuruat pakma? Ittu ililgaatun aquppiplutiñ tuniriñiaqtuatun katimmaviññiñ suli tuqłirautiplutiñ avatmun,

¹⁷ ‘Atuqtuurautigaluađipsi aglaan ađđinjitłusi.’

‘Atuqłutali kinuvuutuñnik aglaan qianjitchusi.’

¹⁸ John agđiqami niđitłaiññiqsuq imiđluniľu, naagasuli iñuich uqaqtut irrusiqluqađniplugu. ¹⁹ Iđñiña Iñuum agđiqami niđitłapluni imitłapluniľu atlatitun, aglaan uqađutiginigaat itna, ‘Marra niđđiqsuraq imiqtuqtulu, ilauraaginiđigaaq tax-siliqirit killuliqiritlu.’ Agaayyutim puqiutaa ilitchuđipkautauruq ilumutuuplugu savaaňagun.”

Ukpinjitchuat Nunaaqqich Iľaňatni

²⁰ Aasiñ Jesus-ñum iñiqtiqaqsiñigai iñuich nunaaqqiñi savaaqađvigitlukkani quviqnaqtuanik atakkii isummit-qinjitmata. ²¹ “Nakliuñ Chorazin-nađmisiu! Nakliuñ Bethsaida-đmisiu! Savaaqađaluaqtuňa iñugiaktuanik quviqnaqtuanik akunnapsitñi. Makua quviqnaqtuat qinikkasi savaaňuniqkata inilgaanimma Tyre-miľu Sidon-miľu iñuich taimani isummitqianikkayaqtut miissuñnik atnuđaađutiniñ suli ađramun aquvillutiñ qinigtitlugu taavrumuuna mumiđiqtiñ killuqsautmikniñ. ²² Aglaan uqađutigipsi, Uvluani atanniivium iglutuyunaitłukkisiruk ukuñnakňa Tyre-miñľu Sidon-miñľu ilipsitñi. ²³ Aasiñ Capernaum-misiu! Kamaňađasugivisi? Iktaugisirusi anasiñuqsagvinmun. Atakkii quviqnaqtuat savaaňuruat ilipsitñi savaaňuniqkata Sodom-mi, ittuñiađayađaluaqtuaq uvuňanunaglaan. ²⁴ Aglaan uqađutigipsi, Sodom-miut atannisiaksraňat qađanatlunjaqtuaq atannisiaksrapsitñiñ.”

Agđiqhusi Uvamnun Minguiqsiagđitchi

²⁵ Tavraasiñ Jesus nipliđñiqsuq, “Aapaan, atanđuruatiñ qilañmi nunamiľu, quyagikpiñ! Sagvigitin puqit-chuanun sut iriqsamaruat puqiksuanin ilisimaruaninľu.

²⁶ Aa, Aapaan, taamna sivunniutigikkan quviagigiñ.

²⁷ Aapaa saňipayaat qaitkai uvamnun. Kia-unniñ iñuum ilisimaňitkaa igñiđuruaglaan kisimi aapam. Suli kia-unniñ ilisimaňitmigaa aapa aglaan kisimi igñiđuruam iñupayaamlu igñiđuruam ilitchuđipkakanja aapamik. ²⁸ Minguqtuasii uqumailiľuqtuasiiľu!

Uvuňagđitchi, minguiqsiagtitchumagipsiľi. ²⁹ Akiyaqasiutititchi uvamnun ilisađvigilunjaasiñ. Taatnađupsi iñuutichisi minguiqsiagđiaqtut atakkii piisaanjitchuňa atchikłunjalu. ³⁰ Akiyautiga naammaktuaq atuqtuni, suli savaaksrirutiga ilipsitñun qađanaqtuaq.”

Apiqsruun Minguiqsiagđivikun

12 Akuniisunjaqatiñ Jesus-lu maliguaqtaľu apqu-saagñiqsut mukkaaksrat nautchiivatigun minguiqsiagđivium uvluani. Jesus-ñum maliguaqtaľi niđisuliqłutiñ nutchuigaqsiñiqsut mukkaaksranik aasiñ niđi-plutiñ. ² Pharisee-ñuruat tautukamisigik upyaňniđigaaq Jesus, “Qinillakkich maliguaqtitin. Navgiľapiaqtut maligutaksraptiknik minguiqsiagđivium uvluagun.” ³ Jesus-ñum kiuniđai, “Aqliqisimasuknađiksi sumik David-ñum-lu piqatainľu pisilaňat niđisuliqamin. ⁴ David isiqłuni tupqanun Agaayyutim, ilaalu piqataľu, niđirut ipqisakkauruamik qaqqiamik niđiraksriutauruamik kisiitñun agaayuliqsinun. Maligutaksrakuađnangitchuq niđipmatruñ taamna qaqqiaq. ⁵ Suli aqliqisimasuknađiksi maligutaksrani, qanuq agaayuliqsiť agaayyuvikpaňmi qaayugnaqsiľiugñiaľhat minguiqsiagđivium uvluani, tavraami patchisaľhat navguikamin maligutaksranik. ⁶ Aglaan uqađutigipsi, iñuk maaniťkaluaqtuaq kamanatluktuaq agaayyuvikpaňmiñ. ⁷ Iľisimanayađniđupsi qanuutautilaañanik uuma uqałhum, ‘Kimmutigitlukkiga nagliktaq uumakňa tuniľlaqtuľigmiñ,’ suksraungigayaitchisi iñuich killukuňajitchuat. ⁸ Atakkii Iđñiña Iñuum atanigigaa minguiqsiagđivium uvluan.”

Añun Argalik Pannaqłuktanik

⁹ Jesus tavrakňa aullaqami isiđniqsuq Jew-ñuruat ka-trađviatnun. ¹⁰ Añutiqađniqsuq tavrani pannaqłuktanik argalik. Atlanik iñuqađmiñiqsuq tavrani agvisiksraľliqiruanik Jesus-mik. Apiqsruđniđigaaq maligutaksrakuađnaqmagaan iľuaqsiqkairuni minguiqsiagđivium uvluani. ¹¹ Jesus nipliutiniđai, “Nalliqsi piqađniđumi atautchimik ipnaimik aasiñ ipnaiq kataguni ilunaamun minguiqsiagđivium uvluani, taavruma amunayaiññiqpaun taavrumakňa? ¹² Nalupqinaitchuq, Iñuk piqpaknatluktuaq ipnaimiñ. Taatnaqłuni maligutaksrakuađnaqtuaq ikayuiruni minguiqsiagđivium uvluani.” ¹³ Aasiñ nipliutiplugu taamna añun, “Isakkich argaktin!” Taavruma isaňniđai argañni aasiñ iľuaqsiplutiñ iglunjisitun argaiñ iliplutiñ. ¹⁴ Tavrakňa Pharisee-ñuruat anikamin katiplutiñ sivunniugñiqsut qanuđlugu Jesus tuqutčukługu.

Agaayyutim Piksraqtaanuruaq Savaktaa

¹⁵ Jesus ilisimapluni sumik sivunniuqtilaanjatnik, au-llaḡniqsuq tavrakḡa. Iḡugiaktuat iḡuich maliḡniḡaat. Jesus-ḡum iḡuaqsiraḡaḡniḡai iluqaisa atniḡḡaqtuat.

¹⁶ Jesus-ḡum iḡiḡtḡniḡai iḡuich uqaḡitqunḡitluni.

¹⁷ Taamna immiqsaḡlugu uqautamaruaq tumigiplugu sivuniksriqiri Isaiah, itnaqhuni,

¹⁸ "Uvvauna savaktiga piksraqtaagikkaḡa!

Ilaanuruq piqpagikkaḡa sulii ilaagun quyalikkau-pluḡa.

Iḡigisigiga irrusiḡlautaḡa ilaanun,

sulii quliatuagigisigaa iḡupayaanun

qanuq atanniḡiksraḡa iḡupayaanik atisiḡlugich.

¹⁹ Uqaalatlaitchuq iḡialaluniḡu.

Kia-unniḡ tusaayumiḡaitkaa nipaa tumitchiani.

²⁰ Piyaquḡḡniḡitkai sayaitchuq iḡuich ittuaq piḡittua-tun ivikpaktun

naagaqaa qamiyasiuraqtuatun nanipiam ipiḡanḡatun atanniḡiksraḡmiḡunaglaan iḡupayaanik nalaunḡalu-niḡu atisiḡluniḡu.

²¹ Sulii ilaan atqagun nunaaqqipayaat niḡiugaqaḡisi-rut."

Isaiah 42:1-4

Jesus-lu Beelzebul-lu

²² Iḡuich Jesus-muutiniḡaat aḡun irrusiḡḡulik ayaunḡa-ruaḡlu uqatlaitchuaḡlu. Jesus-ḡum iḡuaqsiniḡaa. Tavrati taamna aḡun uqatlasiruq qiḡitlasipluniḡu. ²³ Iluqatiḡ iḡuich quviḡutchaḡniqsut uqaqhutiḡ, "Kiḡuviḡiḡitka-luaḡniqpauḡ una David-ḡum?" ²⁴ Aglaan Pharisee-ḡu-ruat tusaakamitruḡ uqaḡniqsut, "Jesus anitchiraḡaiḡiḡi-qsuq irrusiḡḡuḡnik iḡuḡniḡ atuuḡlugu saḡḡia Beelzebul-ḡum aḡalataata irrusiḡḡuich." ²⁵ Jesus-ḡum ilisimaplugich sumik isummatilaanḡatnik uqautiniḡai, "Iḡuich at-aḡuviḡmiguuq akikḡautirut avatmun; ataniḡḡiasiiḡ taa-vrumani suksraunḡiḡḡiaqtuq iḡugikkaḡi avgumakpa-ta. Nunaaqqipayaat naagaqaa tupiqatigiḡich avikamiḡ makitatlaitchut. ²⁶ Taatnatuntuuq tuunḡaq irrusiḡḡuḡi avgumagumiḡ akikḡautilutiḡ avatmun atanḡuvia isu-kiḡniḡiaqtuq. ²⁷ Aasiiḡ anittaḡupkich irrusiḡḡuich Beelze-bul-kun, kisukunli iḡugikkapsi anittaḡuuvatigich irrusi-ḡḡuich? Taatnamik atanniqsuḡtiginiaḡisi. ²⁸ Aglaan Irrutchiagun Agaayyutim anittaiguma irrusiḡḡuḡnik, nalupqinaitchuq Agaayyutim aḡalatchianiktilaanḡa iḡuḡnik akunnapsitḡi. ²⁹ Kiḡapayaaq isiguktuaq saḡḡi-ruam iḡuum tupqanun tigliguguni, qiliqsruqqaaglugu saḡḡjiruaq iḡuk tiglikkisiruq suuranḡiḡik. ³⁰ Iḡuk piqa-taunḡitчуақ uvamni akikḡautiruq uvamnun, sulii iḡuk katitchiqataunḡitчуақ siamitchiḡiḡiaqtuq. ³¹ Taatnaq-husi uqautigipsi, Agaayyutim natqigutitlagai iḡuich ki-lluqsautipayaanḡich itqagitqikkumiḡaiḡiḡlugich uqaḡni-ḡḡuktapayaanḡich. Aglaan uqaḡniḡḡuktuaq akikḡaḡlugu Ipqitчуақ Irrusiq natqigutikkauyumiḡaitchuq su-miunniḡ. ³² Kiḡapayaaq uqaqtuaq pigiiḡitчуақ akikḡaḡlugu Iḡḡiḡa Iḡuum natqigutikkaugisiruq, aglaan kiḡapayaaq uqaqtuaq pigiiḡitчуақ akikḡaḡlugu Ipqit-

chuaq Irrusiq natqigutikkauyumiḡaitchuq pakmapak sulii taimuḡa.

Napaaqtuq Asianḡlu

³³ "Napaaqtuq iḡitчуақinaqtuq asianḡlun. Napaaq-tuḡiksuaq asirriḡlautaḡaqtuq aasiiḡ napaaqtuḡiḡitчуақ asirriḡluni asiḡiḡitчuanik. ³⁴ Ilipsi tuqunalgich ni-miḡiat! Uqatlaitchusi nakuuruanik atakkii pigiiḡitчuanḡ-plusi. Qanḡaum uqaḡiraḡigaa taatnasiḡ ittuuaq uum-matmi. ³⁵ Iḡullautaq piqagaqtuq nakuuruamik uum-matmiḡi aasiiḡ uqallautat aniraḡaḡhutiḡ uummatmi-ḡiḡi, aasiiḡ pigiiḡitчуақ iḡuk uummatigmiutaḡaqtuq ki-lluḡmik uqaqhuniasiiḡ nakuunḡitчuanik. ³⁶ Uqautigipsi, uvluani atanniivium iḡuich pasirauniaqtut uqaḡiḡlapa-yaaḡmiktigun uqautigikkaḡmikkun. ³⁷ Atakkii uqaḡik-kapsigun nalaunḡasripkakauniaqtusi, sulii uqaḡikkap-sigun suksraunḡiḡsaugisirusi."

Iḡuich Jesus Savaquḡaat Quviḡnaqtuamik Savaamik

³⁸ Tavrani iḡanḡisa Pharisee-ḡuruat sulii iḡanḡich aglaliq-i-rit uqaḡniqsut Jesus-mun, "Iḡisautrii, qiḡiḡuktugut qu-viḡnaqtuamik savaamik nalupqinaḡutauplugu kisuuti-laaḡnik." ³⁹ Jesus-ḡum kiuniḡai, "Makua iḡuich pigii-tchuatlu sayunḡaruatlu qiḡiḡuktut quviḡnaqtuanik sa-vaanik nalupqinaḡutaugich, aglaan qiḡiḡumiḡaitḡlu-tiḡ taatnatchimik. Qiḡiḡiḡiḡaḡisigaat quviḡnaqtuaq sa-vaaq atuupmatun Jonah-mun sivuniksriqirimun. ⁴⁰ Jo-nah aqalukpaum narraḡḡi inniqsuq piḡasuni uvluniḡu unnuaniḡu. Taatnatuntuuq Iḡḡiḡa Iḡuum iḡuviḡmiḡitki-sipmiuq piḡasuni uvluniḡu unnuaniḡu. ⁴¹ Atanniivium uvluani iḡunḡisa Nineveh-m patchisiginiḡaḡaasi iḡuuruasi pakmapak, atakkii taimani isummitqikhutiḡ killuq-sautmikniḡ Jonah-m quliatuagutipmatiḡ. Atanḡi, iḡuk maaniittuq kamanatluktuuaq Jonah-miḡ. ⁴² Atanniivium uvluani atanḡum aḡnam patchisiginiḡaḡaasi iḡuuruasi pakmapak, atakkii agḡiḡhuni unḡallam tuḡaaniḡ unḡa-siksuamiḡ naalaḡnityaḡlugu Solomon-ḡum puqiksi-laanḡa. Atanḡi, iḡuk maaniittuq kamanatluktuuaq Solo-mon-miḡ.

Irrusiḡḡuk Utiḡtuq

⁴³ "Irrusiḡḡuk anipman iḡuḡmiḡ kukiḡugaqtuq paliḡ-saakun nunakun pakakhuni iḡiḡtḡiḡisigviḡsraḡmiḡik, aasiiḡ paḡiḡitḡlugu. ⁴⁴ Iḡmiḡun uqaḡaḡniqsuq, 'Utiḡ-laḡa tupiḡmun annivigikkamiḡ.' Aasiiḡ utiqami paḡi-llaḡniḡaa imaiḡaaq inigisimakkani salikuḡtaatchiaq sulii inillaktullautaḡtaq. ⁴⁵ Anipluni agḡiḡitḡraḡniqsuq talli-mat malḡuḡnik atlanik irrusiḡḡuḡnik pigiiḡluktuanik iḡ-miḡiḡ. Aasiiḡ isiqhutiḡ iḡuuniḡaḡsiraḡniqsut tavrani. Aqullia taavruma iḡuum pigiiḡluktuaq sivulliḡmiḡ iḡuuniḡaḡḡiḡmiḡ. Taatnatuntuuq itkisiruq killuliqirini iḡuuniḡaqtuat pakmapak."

Aakanḡalu Aniqataiḡu Jesus-ḡum

⁴⁶ Jesus-ḡum uqaqtitlugu iḡuḡnun aakanḡalu aniqat-iḡiḡlu qikaḡniqsut tatqaani uqaqatigisuklugu Jesus. ⁴⁷ Iḡuich iḡanḡata uqautiniḡaa Jesus, "Aakanlu aniqati-

tinlu qaani qikaqtut uqaqatigisukhutin.”⁴⁸ Jesus-ñum kiunigaa taamna iñuk uqautriñi, “Kisuuva aakaga? Suli kisuuvat aniqatiutka?”⁴⁹ Tikkuuqalugich maliguaqtini nipligñiqsuq, “Qinñiqsigik, ukua aakagigitkalu aniqatiutkalu.”⁵⁰ Atakkii kiñapayaaq savaaqaqtuaq pisuñhanik aapaa qilañmiittuam aniqatigigiga naagaqaa aakagi-plugu.”

Atrikusaun Nautchiaksriqirikun

13 Taavrumani uvlumi Jesus anikami tupigmiñ, utlautiniqsuq narvam siñaanun aquvitluniasii.² Iñugiallapiiaqtuat iñuich katirviginiñaat avatlugu. Kii-saimma ikiniqpuq umiamun aquvitluni, iñugayaaqpaurat makitaplutiñ narvam siñaanu. ³ Aasiñ Jesus-ñum uqautiaqsiñigai iñugiaktuanik atrikusautinik itnaqhuni, “Iñugguuq nunaliqiri nautchiityağniqsuq. ⁴ Nautchirripkaqtuq nautchiaksrat ilañich katagağniqsut apqutmun, aasiñ tiñmiurat niğiplugich. ⁵ İlanjitsuli katağniqsut uyağauruamun nunamun nunaqapianjitchuamun, aasiñ nauplutiñ qilamik atakkii nunakitluni, ⁶ aasiñ siqinñiq nuipman pasiklugich pannaqtuñigai atakkii kanjiliviksraitlutiñ. ⁷ Suli ilañich nautchiaksrat katagağniqsut akunğatnun kakitlağnat, aasiñ kakitlağnat naukamiñ nagguviksraigñiğai nautchiağik-saat. ⁸ Aglaan ilañich katagağniqsut nunagiksuumun, aasiñ nauriñiqsut asianik iñugiaksiplugich, ilañich atautchimiñ tallimakipianjutaaqhutiñ naaga piñasuki-pianjutaaqhutiñ naaga iñuiññaq qulijuttaaqhutiñ.”⁹ Aasiñ Jesus nipligñiqsuq, “Kiña siutiqaqtuaq naalağ-niñi.”

Sivuniñat Atrikusautit

¹⁰ Maliguaqtaiñ utlaklugu Jesus apiqsruğniñaat, “Suvaata uqaqich iñuñnun atrikusautitigun?”¹¹ Jesus-ñum kiunigai, “İlipsitñuñhiññaq Agaayyutim sagviğniğaa nalunaqtuanjanik anjaayuqautaan qilaum, aglaan makunña iñuñnun sagvikkaunjitchuq. ¹² Atakkii iñuk piqaqtuaq akuqtullaagisiruq, aglaan taavruma piqanjitchuam anniagisigaa mikiruuraqunniñ pigikkani. ¹³ Una pisigiplugu uqaqtuñ iñuñnun atrikusautitigun: Atakkii qinñiqaluaqhutiñ ilisaqsritlaitchut sulil naalağniğaluaqhutiñ tusaatlaitchut aasiñ kanjic-sitlaitlutiñ. ¹⁴ Aasiñ makunuuna iñuktigun immiumaniqsuq İsaiah-m sivuniksriqutaa itnaqhuni, ‘Tusaagaluağupsi kanjicsiyumiñaitchusi, sulil qinñiqumaagaluağupsi ilitchuqsriyumiñaitchusi. ¹⁵ Atakkii makua iñuich uummatinñich pitchiğiilğiq-sut, tusaasunğitlutiñ supayaamik, iritinlu siquplugich. Utitqinğitchut Agaayyutmun mamitihksramiknun atakkii qinñitlaitlutiñlu tusaatlaitlutiñlu kanjic-sitlaitlutiñlu.’

İsaiah 6:9-10

¹⁶ Aglaan quvianamiurusi, atakkii irigikkasi qinñitlarut sulil siutigikkasi tusaatlaplutiñ. ¹⁷ İlumun uqautigipsi, iñugiaktuat sivuniksriqirit nalaunñaruatlu Agaayyutim iñuiñ qinñiqkalkuağaat tamanna pakma qinñikkaqsi

aglaan qinñitkaat. Tusaasukkaluağaatuuq pakma tusaakkaqsi, aglaan tusaanñitkaat.

Jesus-ñum Kanjicsipkağaa Atrikusaun Nautchiaksriqirikun

¹⁸ “Naalağniñlaksiuñ qanuutautilaaña atrikusautim nautchirriqirikun. ¹⁹ Tamatkua tusraaruat uqağimik anjaayuqautaaqun Agaayyutim kanjicsisunjaqatinñ atriqaqtut nautchiaksranik kataktuanik apqutmun. Aqua-gun pigiitchuam aggiqhuni aattağigai nautchirriutaruat uummataatniñ, sulil piiguipkağai tusaakkañatnik. ²⁰ Aasiñ akuqtuiruat uqağimik quviasuutigiplugu tusaapqauraqamitruñ atriqaqtut nautchiaksranik kataktuanik uyağaulamun nunamun. ²¹ Aglaan kanjiliviksraitman akuniutlaitchuq. Tavra iluilluñiq piyuqaqsuñglu tikitmata iñuich taapkua qilamik qapiqtigaaqtut. ²² Suli nautchiaksrat kataktuat akunğatnun kakitlağnat atrigigaat iñuk tusaaruq uqağimik, aglaan isumaaluutit iñuuniañkun kinnitñinñiağutitlu umialgutitigun suqutingiğigaaqtut uqağimik taimmaasiñ naurisunjaqani asianik. ²³ Aglaan iñuk akuqtuiruat nautchiaksranik nautchirriutauruanik katakhutiñ nunagiksuumun atriqaqtuq iñuktun tusaaruatun uqağimik kanjicsiplugu. İlaa naurisuuruq asianik, ilañich tallimakipiatun, ilañich piñasukipiatun, sulil atlat iñuiññaq qulitun.”

Atrikusaun Mukkaaksraigiiatigun

²⁴ Jesus uqağniqsuq atlamiksuli atrikusautmik, “Agaayyutim anjaayuqautaa sagviqpan itkisiruq iñuktun nautchiiruutun mukkaaksraigiksaanik nautchiiviniñun. ²⁵ Aglaan iñuich siñiktitlugich uumiksri aggiqhuni nautchiinñiqsuq mukkaaksraigiiñanik akunğatnun mukkaaksraigiksaat aullaqhuniasiiñ. ²⁶ Naugaqsipmata nautchiat mukkaaksraurat nuinñuraqmata mukkaaksraigiiatuuq sagviğmiñiqsut. ²⁷ Savaktit utlakamitruñ anjaayuqaqtinñ apiqsruğniñaat, ‘Ataniiq, nautchiinñiqiptiğinñ mukkaaksraigiksaanik. Nakiñ makua mukkaaksraigiiat nuivat?’ ²⁸ Qaukñiata kiunigai, ‘Uumiksrim savaagigaa taamna.’ Savaktit apiqsruğniñaat, ‘Aullaquvisigut nutchugiağlugich mukkaaksraigiiat?’ ²⁹ Tavra kiunigai, ‘Naaga, nutchuigupsi mukkaaksraigiiñanik taputriviaqtusi mukkaaksraigiksaanik. ³⁰ İluqatik naulik kipriviksramunaglaan, aasiñ kiprivik tikitpan uqautigisigitka kipirit sivulliulugu katitqulugich mukkaaksraigiiat qilñitaulaaglugich ikipkaqsriuglugich, aglaan katillugich mukkaaksraigiksaat sigluamun.’”

Atrikusaun Mikiniqsrakun Nautchiaksrakun

³¹ Jesus-ñum uqautilğiñniğai atlamik atrikusautmik itnaqhuni, “Agaayyutim anjaayuqautaa ittuq mustard-ñum nautchiaksrauranatun iñuum nautchiikkañatun nunautmiñi. ³² Mikiniqsraugaluññağmi nautchiaksrapayaaniñ naagatarra naukami anjiniqsrauraqtuq nautchiapayaaniñ napaaqtuğuhuni. Aasiñ tiñmiuranjilam aggiqaminiñ ugluliñiqsut qisiqsiutinñun.”

Atrikusaun Puvlaksautigun

³³ Jesus-ñum uqautilgiññigai atlamik atrikusautmik, "Agaayyutim anjaayuqautaa sagviqpan itkisiruaq añaq akutchipmatun puvlaksautmik mukkaaksramun iluturamun puvlagataqtitlugu iluqaan qaqqiaksraq."

Jesus-ñum Uqaqtilaana Atrikusautitigun

³⁴ Jesus-ñum uqaqiniñigai iluqaisa sut tamatkua iñugaayanun atrikusautitigun. Atrikusautailaaguni uqatlaifñiqsuq. ³⁵ Tavra immiumaniqsuq uqautturaauaq sivuniksriqirikun itnaqhuni,

"Atrikusautitigun uqaqisiruñña ilinjitñun.

Uqaqtigisigitka sutigun iriqsimaruatigun nunam aullaññihaniñaglaan."

Psalm 78:2

Jesus-ñum Kanjicsipkaqaa Atrikusaun Mukkaaksraqiilatigun

³⁶ Jesus-ñum aullaqtitqaaqługich iñuich isiqniqsuq tupiğmun. Maliğuaqta utlautiniqsut ilaanun itnaqhutiñ, "Kanjicsipkallaktigut atrikusaun mukkaaksraqiilatigun nautchiivini." ³⁷ Jesus-ñum kiuniğai, "Iñuk taamna nautchiiruaq mukkaaksraqiksaanik Iğñiğigaa Iñuum. ³⁸ Nautchiivik nunauruq. Mukkaaksraqiksaat tamatkuanurut qaitchuut inmiknik Agaayyutmun anjalatquplutini, mukkaaksraqiilatli tamatkuanurut qaitlutini inmiknik pigiitchuamun anjalatquplutini. ³⁹ Taamna uumiksri nautchiiruaq tamatkuniña mukkaaksraqiilatli tuungauruq. Kiprivik isugigaa nunam aasiiñ kipirit isagulguplutini. ⁴⁰ Atrilugich mukkaaksraqiilat katitauruat ikipkaqługich ikniğmun taatnatuntuuq itkisipmiuq isuklitpan nuna. ⁴¹ Iğñinjan Iñuum tuyuğigisigai isaguligikkani aasiiñ katityağlugich ukunakña Agaayyutim anjaayuqautmiñiñ killuqsusaagutipayaat suliiñ upayaat pigiiliqiruat. ⁴² Isagulgich igitkisigaich ikkauruamun uunaksautmun. Tavrani iñuich qiağisirut suliiñ tiriqulatchilugich kigititini. ⁴³ Nalaunjaruatli qaumagisirut siqiniqtun anjaayuqautaa aapagikkağmiñ. Kiña siutiqaqtuuaq tusaali.

Atrikusaun Iriqsimaruakun Akisuruakun

⁴⁴ "Agaayyutim anjaayuqautaa sagviqpan itkisiruaq akisuruuq iriqsimapmatun nautchiivini. Iñuum paqitnamiñ iritqikługu nautchiivini; iñuk taamna quviatchakhuni tunirityağniqsuq sulliñaurapayaagmiñnik, aasiiñ tauqsigñiğaa nautchiivik.

Atrikusaun Akisuruakun Sunjauraqpakun

⁴⁵ "Aasiisuli Agaayyutim anjaayuqautaa sagviqpan itkisiruaq tauqsigñiaqtun pakaktuatun akisuruamik sunjauraqpagiksaamik. ⁴⁶ Paqitnami akisullapiaqtuamik sunjauraqpañmik aipluni tunityağlugich sulliñaurapayaani tauqsifługu taamna akisullapiaqtuuaq sunjauraqpagiksaaq.

Atrikusaun Kuvrakun

⁴⁷ "Aasiisuli Agaayyutim anjaayuqautaa sagviqpan itkisiruaq qaaqtuutitun niñitauruatun tagiumun aasiiñ qaaqhuni qanusipayaanik aqaluñnik. ⁴⁸ Qaałlaanika miñ aqaluñniaqtit nuqitlugu siñaanun aquvitlutini avguaqsiplugich aqaluich, nakuuruat ilipługich aqaluqagvinimkun aasiiñ nakuunitchuat igitlugich. ⁴⁹ Itna itkisiruaq isuklitpan nuna. Isagulgich avguityağisirut pigiitchuani iñuñnik akunğatniñ nalaunjaruat iñuich ⁵⁰ igitlugich ikkauruamun uunaksautmun. Tavrani iñuich qiağisirut suliiñ tiriqulatchilugich kigititini."

Nutauruallu Utuqqauruallu Suğalğich

⁵¹ Jesus-ñum apiqsruğniğai maliğuaqtini, "Kanjicsivigik sut tamatkua iluqaisa?" Kiuniğaat, "Aa, kanjicsigivut." ⁵² Aasiiñ Jesus-ñum uqautiniğai, "Aglaliqipayaaq ilisaqaqtuuaq Agaayyutim anjaayuqautaaanik atriqaqtuq tupqum iñuanik sagviqsruiruamik suurağmiñnik nutauruanik naagaqaa utuqqauruanik tugvaqsiviniñiñ."

Nazareth-miut Ukpiginiçitkaat Jesus

⁵³ Jesus-ñum uqaqiniçiamigich tamatkua atrikusauti aullağniqsuq tavrakña. ⁵⁴ Tikitłuni iñuğviniçmiñun ilisautiniçai iñuich katraqviatni. Iñuich tusaaruat quviğusukhutiñ apiqsruqtatiasiqniqsut avatmun, "Sumiñ una iñuk piññakpa puqitmik suliiñ sañjimiç savaaqatlasipluni quviçnaqtuanik?" ⁵⁵ Uvvauna kaapintam taivruma iğniçiniçitpaun? Aakña taimña atiqanjitpa Mary-mik? Aniqatiginiçitpagich ipkua James-lu, Joseph-lu, Simon-lu, suliiñ Judas? ⁵⁶ Iluqatiniçsuliiñ nukatchiani iñuuniaqatauniçniçiqpat uvaptikni? Sumiñ una iñuk piññançiqpa tamatkuniçia supayaanik?" ⁵⁷ Tavra atniummatiağniqsut Jesus-mik. Aglaan Jesus-ñum uqautiniçai, "Agaayyutim sivuniksriçiraam kamagikkaaruatquq nanipayaaq aglaan kamagikkaunçitłuni iñuğviniçmiñlu naagaqaa ilamiñiçlu." ⁵⁸ Tavra Jesus savaaqaniçniçiqsuq iñuğiaqtuanik quviçnaqtuanik atakkii iñuich tavrani ukpiçsriçitłutiniç ilaanik.

Tuqqutauħa John Paptaaqtichirim

14 Taatnaħatni Herod, atanga Galilee-m, tusaaniqsuq uqqamik Jesus-kun, ² uqautiniçai savaktini, "Jesus una John Paptaaqtichirauniqsuq ançitqikhuni tuqułiçmiñ. Taatnaqhuni savaaqatlaniqsuq quviçnaqtuanik." ³ Sivuaniiçma Herod-ñum tigupkağniçaa John qiliqsruqługu isiqtaupkaqługu. Taatnaqtiniçaa pisigiplugu Herodias, aniqatmi Philip-ñum nuliçaa. ⁴ Atakkii John Paptaaqtichirim akulaiçługu uqautiniçaa Herod, "Maliçutaksrakuagñançitçuq ilaqatiginiçiağupku aniqatvich nuliçaa." ⁵ Herod-ñum tuqqutçukkaluağniçaa John, aglaan iqsiçniqsuq iñuñnik atakkii ilinçia isummatigiplugu John sivuniksriçirauplugu. ⁶ Herod-ñum annivia tikitman, pania Herodias-ñum sayuğniqsuq sivuğaatni Herod-ñumlu tuyuğmiançitługu quyalilçapiaçługu. ⁷ Akisruğniçaa nalupqinaçługu qaitçigisiçitługu-

gu supayaamik injippan. ⁸ Niviaqsiaq pitchuksaakkau-pluni aakamigun nipliġniqsuq, "Qaitchiŋna niaquanik John Paptaaqtitchirim ililugu alluiyamun." ⁹ Umialik aliatčanıqsuq, aglaan pisigiplugu akiqsruutni sulı ta-matkua niġiqatini tiliriġniqsuq qaitquplugu niviaqsiam injiaġikkaŋa. ¹⁰ Herod tiliriġniqsuq isiqsivıŋmun nia-quıġiaquplugu John. ¹¹ Itqutiniġaat niaqua iliplugu alluiyamun qaitluguasıiñ niviaqsiamun, aasıiġi taavruma aakamiñuutiplugu. ¹² John-ŋum malıġuaqtaiñ ag-giqhutiŋ piñiġaat timaa iluviqfuguasıiñ. Taatnaanika-miñ uqautiyaġniġaat Jesus.

Jesus Niġipkaıñıqsuq 5,000 Anjutinik

¹³ Jesus tusaakami qanuqtilaanınik John-ŋum, au-llaġniqsuq umiakun quvgütiplugu iñuilaamun kisimi. İñugayaat tusaakamiñ maliutiniġaat nunaaqqipayaa-niñ pisukkataqhutiŋ. ¹⁴ Jesus tulakami tautuklugich iñugayaaqpaurat ilunġutčanıqsuq. Mamitinniġai at-niġñautiŋitñiñ. ¹⁵ Unnuksraaġataqman malıġuaqtaiñ utlanıġaat uqautiplugu, "Unnuaaġuqtuq. Suviksraılaaq manna. Tuyuġikkich iñuich nunaaqqiuranun tauqsıġia-qulugich niqıksramiknik." ¹⁶ Jesus-ŋum uqautiniġai, "Aullanıtkumiñ sunıitchut. İlipsi niġipkaqsıgik." ¹⁷ Kiunıġaat, "Piqaqtugut tallimañhiñanik qaqqianıglu ma-lıġunıglu aqalunınik." ¹⁸ Jesus-ŋum nipliutiniġai, "Uvunautisıgik uvamnun." ¹⁹ Aasıiñ tiliñiġai iñugayaat aquvitquplugich ivıŋnun. Tigukamıgich taapkua tallimat qaqqiat malıġuglu aqaluk aaġluguıqsuq qılınmun quyyatiplugich. Tavra Jesus-ŋum avguqfugich qaqqiat qaiñniġai malıġuaqtimiñun aasıiġi taapkua autaaqfugich iñugayaanun. ²⁰ İluqatiŋ iñugayaat niġiñıqsut niġi-suiqhutiŋ. Niġiñaiqmata malıġuaqtit katitchiñıqsut ila-kunıtkiñ immiġataqfugich qulit malıġuk aguupmaich. ²¹ Taapkua niġiruut 5,000-tuyunınaq innıqsut anjutit, ki-siqatıgısunaqnaġich aġnat ililıġaatlu.

Jesus Pisuaqtuq İmġum Qaanıġun

²² Jesus-ŋum malıġuaqtini ikıpkatıġniġai umiaqpauramun ikaaġiaquplugich iglunanun narvaqpaum aasıiñ aıpkafugich iñugayaat. ²³ Taatnaanıkami mayuġniqsuq iġġimun agaayutyaaqtuaqhuni kisimi. Anaqaks-raaqman Jesus kisiŋuġniqsuq. ²⁴ Tavra umiaqpauraq tikiñniqsuq qıtqanun narvaqpaum. Umiaqpauraq pi-yaqniulıġniqsuq qailıġutiplugu atakkii anuġim paġġaġuutiplugulu. ²⁵ Aasıiñ Jesus-ŋum utlanıġai malıġuaqtini uvluyasıpman pisukhuni imġum qaanıġun. ²⁶ Malıġuaqtaiñ tautukamıtrun Jesus pisuktuaq imġum qaanıġun iqsıtčanıqsut nipliuhutiŋ, "Aliuqtuaq marra!" Kappainıaqsıñıqsut tatavrauplutiŋ. ²⁷ Aglaan tavrauva Jesus nipliutiniġai, "Quviatchauġıgıtki. Uvanıaurunı. İqsıñasi!" ²⁸ Peter-m kiunıġaa, "Ataniq, il-viupiaguvich tiliŋna utlaqulutin imġum qaanıġun." ²⁹ Jesus-ŋum kiunıġaa, "Uvunıaġiñ." Peter niukami umiaqpauramiñ pisukhuni imġum qaanıġun utlauti-nıqsuq Jesus-mun. ³⁰ Aglaan Peter-m tautukamiun qanunun sanıjsılaanı anuġim iqsıtčanıqsuq. Kiviaqsı-kami kappainıanıqsuq, "Ataniq, annautiŋna." ³¹ Tavrau-

vaa Jesus-ŋum isautiplugich arganı tıgunıġaa Peter nipliutiplugu, "Ukpiqsriñikiñıaqpap! Suvaata arguaq-tuqpich?" ³² İkipmaknik umiaqpauramun anuġaiġniqsuq. ³³ Taapkua umiaqpauramiıttuat sitquġvıginiġaat sivuġaanun Jesus uqaqhutiŋ, "İlumun iġniġiniġaatin Agaayyutim."

Jesus Mamititchıruq Atniġñautiŋnik

³⁴ İkaaqamiñ iglunanun nunalıñniqsut Gennesaret-mun. ³⁵ Aasıiñ iñuñi taavruma nunam ilıtkuġikamiñ Jesus-mik tuyuġniqsut uqqamik avallıupayaamıknun nunaaqqiuranun, tikiutruaqsıplugich aasıiñ atniġñauti-lıpayaat Jesus-mun. ³⁶ İniqsullapıaqfugu aksıllanıaq-sıñıaġukluguunniñ akua atnuġaanıan, aasıiñ aktuıpa-yaaqtuat ilaanik mamitıkkaunıqsut.

İlisauttutiŋich Sivulliıanıruat

15 Pharisee-ŋuruat aglaliqiritlu utlanıġaat Jesus Jerusalem-miñ aıpiqsruqfugu, ² "Suvaata ma-liġuaqtivich kamagıtıaitpatıgik ilısauttutiŋich sivu-lliıaġikkapta? İġġunıtkaiç argatiŋ niġıgaluaqatiŋ." ³ Je-sus-ŋum kiunıġai, "Suvaatamıpsuuq kamagıtıaitpisıgik Agaayyutim tillısaı? Kamaksrıtaıtkhusı atakkii malıġuk-kisi ilısauttutiŋich sivulliıaġikkapta. ⁴ Agaayyun uqaqtuq, 'Kamagısıgik aapanlu aakanlu. Kiñapayaaq uqa-maqfıutrıruaq aapamiñik naagaqaa aakamiñik tuqu-ruksraupıaqtuq.' ⁵ İlipsiııasıiñ ilısautrırusı iñunımun uqautiñhiñanıplugu aapanı naagaqaa aakani, 'Piqaġa-luaqtunı aatchuutiksramik. Aatchuutıgıyumiñaitkıga ilıpsıknun, atakkii akiqsruutıgıanıkkıga Agaayyutmun.' ⁶ Taatnatun ilısautıgıpsıunı iñuk kamaksrıtkunıtlıgu aapanınik naagaqaa aakanınik suunıġıgısi Agaayyu-tim tillısa pisigiplugich sivulliıapsı ilısauttutiŋich. ⁷ Uk-pıñınaqtısiı! Qanutun nalauttıgıniqpa İsaiah sivunıks-rıqiri uqaqami ilıpsıgun, ⁸ Tamatkua iñuich kamaksrılgıgaluaġaatına uqañhi-ñıġmıktıgun aglaan uummatiŋich unasıksut uvamniñ piqpagılla-pıanġıtlıunı. ⁹ Agaayyuvıgıraġıġaatına imailıakun, atakkii ilısautrırut iñuich ilısauttutiŋitñik ilıplugich malıġutaksraġıruatun Agaayyutun."

Isaiah 29:13

Sut Qaayıġnaqsıpkairuat İñunımun

¹⁰ Jesus-ŋum inımiñuqunıġai iñugayaat nipliutiplugich, "Naalaġniıllaksıñna kanıqsıllıasııiñ. ¹¹ Sum isıq-taqtuam iñuum qanıġun qaayıġnaqsıpkatıaitkaa, aglaan taavruma anıraġaqtuam qanıġmiñ, uqañhum qaayıġnaqsıpkıaġıġıġaa iñuk." ¹² Malıġuaqtaiñ utlaklu-gu aıpiqsruġniġaat, "İlisımaıvıgıch Pharisee-ŋuruat at-nımmatılaanıt tusaakamıtrunı taamna uqautıgıkan?" ¹³ Kiunıġai, "Nautchiapayaaq aapama qılınmiıttuam nautchırıutiŋıasına amuruanıaqtuq kanıtuımmaan. ¹⁴ İñmıktıuġlıch. Ayanıaruanı sivulliıuqtaurut ayanıap-lutiŋ. Ayanıaruanı sivulliıuqpıgu ayanıaruaq, iluqa-tık katakkısrıuk itıqsramun." ¹⁵ Tavra Peter-m kiunıġaa,

“Uqautitigut qanuutautilaanjanik taavruma atrikusautim.”¹⁶ Jesus-ñum nipliutiniġai, “Ilipsipsuuq kanjicsaitmivisi?”¹⁷ Kanjicsinjtipisisuli? Suapayaaq qaniġmuktuaq aqiaġuqmugaqtuq aasiñ anipluni timimiñ.¹⁸ Aglaan sut tamatkua aniraġaqtuat qanikun aniraġaqtut uummatmiñ, aasiñ qaayugnaqsiraġaqtu-gu iñuk.¹⁹ Atakkii uummatmiñ aniraqtut pigiitchuat isummatit, iñuaqtuġiq, iġaqatiqagaluahuni atlatuġiq, iġaqatai!luni sayuġaġiq, tigliyuġiq, tanġiġilaakun iġisimaraufiq, uqaniġfuktaġiġlu.²⁰ Taapkuatavra qaayugnaqsiraġaġaat iñuk, aglaan niġiruni iġġuġaluaġnagich arġaich qaayugnaqsit!aitchaat iñuk.”

Aġnam Ukpiġutaa

²¹ Jesus aullaġniqsuq tavrakña nunañanun Tyre-m suli Sidon-ñum.²² Canaanit-aġmiu aġnaq tamaani iñuuniaqtuaq utlautiniqsuq ilaanun kappainapluni, “Ataniiq, kiñuviaña David-ñum! Nagligillaññañña! Paniga pigiilill!apiaqtuq irrusiq!uqaqhuni.”²³ Aglaan Jesus kiñuñiñġaa. Malġuaqtaiñ utlak!ugu inġisrullapiaġniġaat itnaqhutiñ, “Aqpigiunġ una aġnaq. Nipraulapluni malikkaatigut.”²⁴ Jesus-ñum kiuniġai, “Tuyuġikkauruñña kisiitñun iñuiñun Israel-ñum ittuanun tammaummiruatun ipnaisun.”²⁵ Aġnaq utlautikami sitquġniqsuq sivuġaanun nipliqhuni, “Ataniiq, ikayullaññañña.”²⁶ Jesus-ñum kiuniġaa, “Nakuñġitchuq pigupsiunġ il!ġaat qaġquksrautaat qai!l!uguasiñ qipmiñun.”²⁷ Aġnaq nipliġniqsuq, “Aa Ataniiq, aglaan qipmichunniñniñ niġipmi-raqtut kanġakunik kanġaaluaruanik iñuñmiñ niġġiviniġiñiñ.”²⁸ Jesus-ñum kiuniġaa, “Aġnaaq, kamanallapiaqtuamik ukpiqsriġiqagñiqsutin; inġisruaġikkkan savaañu-gisiruq ilipnun.” Tavra aġnam pania iġuaqsikkauniqsuq taavrumani sassaġniġmi.

Jesus Mamititchiruq Iñugiaktuanik Iñuñnik

²⁹ Jesus aullaqami tavrakña iglauniqsuq siñiqsraq!ugu narvaqpaña Galilee-m; aasiñ mayuqhuni qimigaa-mun aquvinniqsuq tamaña.³⁰ Iñuġiall!apiaqtuut iñuich utlautiniqsut ilaanun tikiutruip!utiñ pisutlaitchuanik, ayaunjaruanik, uqat!aitchuanik, sulguilimaruanik, suli iñugiaktuanik atlanik. I!iuqqaġniġaich Jesus-ñum sivuġaanun. Aasi!li Jesus-ñum iġuaqsiniġai.³¹ Iñuich quvġutchanġniqsut qiniqamisigik uqat!ai!aat uqaaqsipmata, sulguilimaruat iġuaqsikkaupmata, pisutlaitchuat pisutlasiplutiñ, suli ayaunjaruat qiniġt!asi-plutiñ; kamaksruġniġaat Agaayyutaat Israel-ñum.

Jesus Niġipkaiñiqsuq 4,000 Anutinik

³² Jesus-ñum malġuaqtini inġmiñuquniġai nipliuti-plugich, “I!unġutchaliquñña makuniña iñuñnik nayuutitui-ñaqtuamik uvamni piñasuni uvluni, atakkii niqiksrait-miut. Aullaqtinnianġitkitka niġisunġaitñik atakkii taaqtuk-kaqpiaqtut apqutmi.”³³ Malġuaqtaiñ nipliutiniġaat, “Sumiñ paqitkisivisa naamayumiñnaqtuamik qaġqiamik marrumani iñuilaami niġipkautiksramik iñugayaa-nun?”³⁴ Jesus-ñum apiqsruġniġai, “Qanutun iñugiakti-giruanik qaġqianik piqaqpsi?” Kiuniġaat, “Tallimat ma-

Iġuñnik suli iñugiakisuuranik aqalugauranik.”³⁵ Jesus-ñum tiliriñiġai iñugayaaq aquvitquplugich nunamun.³⁶ Tiguniġai tallimat malġuk qaġqiat aqalugauratlu. Quyaanikamiunġ Agaayyun avguq!ugich qaiñniġai malġuaqtimiñun, aasi!li taapkua autaaq!ugich iñugayaa-nun.³⁷ Iluqatiñ iñuich niġiñiqsut niġisuiġataqhutiñ. Aquagun malġuaqtai katitchiñiqsut i!akunik immiġa-taq!ugich tallimat malġuktun aguupmañnik.³⁸ Tamatkua niġiruat 4,000-tun iñugiaktiginiqsut, aġnatlu i!i!-gaatlu kisirrutisunġaqnagich.³⁹ Jesus-ñum aullaqtinġa-nikamigich iñugayaaq ikiniqsuq umiaqpaauramun tiki-t!uni nunañanun Magadan-ñum.

Iñuich Qasiliñiqsut Quviqnaqtuamik Savaamik

16 Pharisee-ñuruatlu Sadducee-ñuruatlu utlauti-niqsut Jesus-mun uuktuaġiaq!ugu. Apiqsruġniġaat qiniġitquplutiñ quviqnaqtuamik savaamik nalupqinaġutaaulugu Agaayyutim tuyuqtilaanjanik qilañmiñ.² Kiuniġai, “Unnuksraaqman uqaġuurusi, ‘Si!añuġni!iaqtuq atakkii qilaq kaviqsiruq.’³ Suli uvlaa-mi uqaġaqtusi, ‘Si!aq!unġiaqtuq ugluvak atakkii qilaq kaviqsiruq nuviyaq!uġuqman.’ Sivuniqsit!agaluahusi si!amik qilaum qiniññanġun, aglaan i!itchuġit!aiñniġisi qanuutautilaanġat quviqnaqtuut savaat atuumaruat akunnapsitñi.⁴ Makua iñuich pigiitchuatlu sayuñruatlu qiniġuktut quviqnaqtuanik savaanik, aglaan qiniġumiñait!utiñ taatnatchimik. Qiniñniñniġaġisigaat quviq-naqtuq savaaq sivuniksriqirikun Jonah-kun.” Tavra Jesus-ñum uniñniġai taapkua aullaqhuni.

Jesus Suakataġniqsuq Malġuaqtimiñik

⁵ Jesus malġuaqtai!u ikaġniqsut iġluanun narvaq-paum. Malġuaqtai i!itchuġiniqsut piiguisilaaġmiknik qaġqianik.⁶ Jesus-ñum uqautiniġai, “Qaunagititchi pu-vlaksautinġatniñ Pharisee-ñuruatlu Sadducee-ñuruatlu.”⁷ Aglaan uqauraġniqsut inġmiknun itnaqhutiñ, “Uqautigigaa taamna qaġqialigaanġiññapta.”⁸ Jesus-ñum i!isimaplugich qanuq uqaqtilaanġat apiqsruġniġai, “Suvaata ilipsiguuraq uqauraqpsi qaġqiiñni!plugu? Ukpiqsriġikiñniġaġniqpat ilipsitñi.⁹ Kanjicsit!aitpisisuli? Naagaunniñ itqat!aitpisigik avguqapkich tallimat qaġ-qiat 5,000-nun anutinun? Qapsiñik aguupmañnun im-miqsitpsi? ¹⁰ Naagaunniñ tallimat malġuk qaġqiat av-guqapkich 4,000 iñuñnun? Qapsiñun aguupmañnun im-miqsitpsi? ¹¹ Qanuġimña kanjicsinġiñniqpsi uqauti-qanjisilaamnik qaġqianik? Qaunagititchi puvlaksau-tinġatniñ Pharisee-ñuruatlu Sadducee-ñuruatlu.”¹² Taat-naanikman malġuaqtai kanjicsiñiqsut ilaanun uqau-tinġisilaaġmiknik puvlaksautinik aglaan qaunagitquplu-gich i!isauttutinġiñniñ Pharisee-ñuruatlu Sadducee-ñuruatlu.

Peter-m Uqautiginiġaa Kisuutilaanġa Jesus-ñum

¹³ Jesus utlautikami nunañanun Caesarea Philippi-m apiqsruġniġai malġuaqtini, “Iġniñña Iñuum kisuunip!u-gu uqaġaġivat?”¹⁴ Kiuniġaat, “I!añña John Paptaaqtit-chiraunigaat, atlatli Elijah-ñunip!ugu, atlat!u!i Jere-

miah-nuniplugu naagaqaa ilaginasugiplugu sivuniksri-qiraiñun Agaayyutim.”¹⁵ Apiqsruǵniǵai, “Ilipsilimi kisunasugivisitña?”¹⁶ Simon Peter-m nipliutiniǵaa, “Christ-ñurutin. Iǵñiǵaatin iñuuruam Agaayyutim.”¹⁷ Jesus-ñum kiuniǵaa, “Simon, iǵñiña Jonah-m! Quvianamiurutin! Atakkii uqautigikkan iñuum sagviaqtunjitkaa ilipnun aglaan aapaam qilañmiittuam.”¹⁸ Uqautillakkipiñ, Peter-ñurutin [itnautauruaq Uyaǵaḡmik] aasiiñ taavrumña uyaǵaḡmun nappaǵniaǵiǵa agaayyuviga, suli saḡḡipayaañiñ tuquḡthum akiiliumiñaitkai.¹⁹ Ilvichuvva, qaitchigisigikiñ itqutiksranik aḡaayuuqautaanun Agaayyutim. Suapayaaq qiliqsruumakkaqsi maani nunami qilǵutiaqtauiñǵisuruq qilañmi, aasiiñ suapayaaq qilǵutaiyakkaqsi maani nunami qilǵutaiyakkaugisuruq qilañmi.”²⁰ Jesus-ñum maliguaqtini uqaqñiñiǵai kisumunnniñ iñuḡmun Christ-ñuniñuni.

Jesus-ñum Uqautiginiǵaa Tuquḡiksranilu Anjpkak-kauḡiksranilu

²¹ Tavrakḡaniñaglaan Jesus uqautriaqsiñiqsuq maliguaqtimiñik nalupqinaiqḡugu, “Jerusalem-muktuksraurña. Tavraniasiñ nagliksaaqtuksraupluna sivulliuaqtigruaniñ qaukñitñiñlu agaayuliqsit aglaliqiriniñlu, suli tuqqutauruksraupluna. Aglaan anjpkakkaugisuruña piñayuatigun uvlut.”²² Peter-m avuḡaqaagutiplugu Jesus iñiqtiǵniǵaa itnaqḡugu, “Ataniiq, Agaayyutimtuq taatniitiniǵiñiñ taamna. Atuumaruksraunjiptaqtuq ilipnun.”²³ Jesus-ñum qiviaqḡugu Peter nipliutiniǵaa, “Tuungaaq, piǵiñ uvamniñ! Piñailutaurutin uvamni. Isummatiqañitchutin Agaayyutim isummataiñik, aglaan isummatiaqtautiniñ iñuich isummataatun.”²⁴ Jesus-ñum nipliutiniǵai maliguaqtini, “Kisupayaam maligukkumiña suksraaqtaksraǵiǵaa pisuḡi, iqsrutilugugu sannigutani aasiiñ maligluna.”²⁵ Atakkii kiapayaaq anniginiǵumiñ iñuḡi tammaigisigaa, aglaan kiapayaaq tammaiymuñ iñuḡi piqutigiluna piññakkisuruq ilumun iñuḡiǵmik.²⁶ Iñuum piññaktaǵiñiñaugaluaǵaa suurapayaañ marruma nunam, aglaan tamautigisigaa iñuḡchii. Sakuḡḡuraǵniñña sumun atuǵumiñaitchuq! Tarra simmiutiksraitchaa iñuum iñuḡchii.²⁷ Atakkii Iǵñiña Iñuum agqiǵsaǵumaruruq piqatigilugich isaǵuliñi quvianañagun aapami, tavraniasiñ akiiligiǵiǵaa iñupayaaq savaañigun.²⁸ Ilumun uqautigipsi, Iñuqaqtuq-samma makitaruanik uvani tuqunianitchuanik qiniǵaluaqnaǵu Iǵñiña Iñuum agqiǵpan umialgulugu.”

Jesus-ñum Atlanḡuqtiiña

17 Itchaksrat uvlut aquatigun Jesus-ñum aullautiniǵai Peter-lu James-lu John-lu, aniqataa James-ñum, kisiitñik qutchiksuamun iǵǵimun.² Tavrani qiniqtitlugich Jesus atlanḡuǵniqsuq sivuǵaatni. Kiiñña qaummaǵiksiñiqsuq siqiniqtun atnuǵaani qatiqsiplutiñ kirrachiatun.³ Taatnaǵmiutlu Moses suli Elijah sagviǵniqsuq uqaqatigiasiplugu Jesus.⁴ Peter-m nipliutiniǵaa Jesus, “Ataniiq, nakuuniqsuq nayuutikapta uvani. Nappaitquguptigut nappaiñayaqtuña piñasunik palap-

kaaksranik, atautchimik ilipnun, suli atautchimik Moses-mun, suli atautchimik Elijah-mun.”⁵ Uqaqtitlugu-suli qaumaruum nuviyam qulanjutiñiǵai aasiiñ nipi nipliḡhuni nuviyamiñ, “Tavrataamna piqpagikkaǵa Iǵñiǵa quyalimaaqtigillapiakkaǵa, naalaǵniyumagiksi.”⁶ Maliguaqtit tusaakamitruñ nipi punniqsut nunamun iqsitchakhutiñ.⁷ Aglaan Jesus-ñum utlakḡugich aksinñiǵai aasiiñ nipliutiḡugich, “Makititchi, suli iqsinaǵitchi.”⁸ Aaǵluqamiñ maliguaqtit qiniñiñiñiqsuq iñuḡnik. Jesus inniqsuq kisimi.⁹ Atqaaqsikamiñ iǵǵimiñ Jesus-ñum tilisiñiǵai, “Uqaǵniqasi kisumunnniñ tamatkuniña qiniñkapsitñik Iǵñiña Iñuum anjtiqñhanunaglaan tuquḡiǵmiñ.”¹⁰ Maliguaqtañ apiqsruǵniǵaat Jesus, “Suvaata aglaliqirit uqaqpat Elijah agqiǵqaaqtuksrauniplugu agqñañiññaan Christ?”¹¹ Jesus-ñum kiuniǵai, “Taapkuva uqaqtut ilumutuuruamik. Elijah agqiǵqaaǵniyaqtuq Christ-miñ itqanaiaǵiaǵlugu suapayaaq.”¹² Aglaan uqautigipsi, Elijah agqianiktuq, aasiiñ iñuich nalurut kisuutilaanjanik. Qanupayaaq añalatchukamitruñ añalatkan. Taatnatuntuuq Iǵñiña Iñuum nagliksaaqtinniaqmigaat.”¹³ Maliguaqtañ kaniqsilǵataǵniǵaat Jesus-ñum uqaḡha John Paptaaqtitchirimik.

Jesus Iḡaqsipkaiñiqsuq Nukatpiǵruñmik Irrusiǵulimik

¹⁴ Jesus maliguaqtiniñlu tikitmata iñuḡayaanun iñuum utlanḡniǵaa sitquqḡhuni sivuǵaanun¹⁵ nipliḡhuni, “Ataniiq, nagligillaññaḡuñ iǵñiǵa. Qiiqsruǵuupluni nagliksaallapiyaqtuq. Akulaiqḡugu puukaǵaqtuq ikniǵmunlu imiǵmunlu.”¹⁶ Maliguaqtinuuḡaluaǵiǵa, aglaan iḡaqsilǵuiñiñiǵaat.”¹⁷ Jesus-ñum kiuniǵaa, “Ukpiqqu-taitchuaasi ilipsitñi! Naagasuli killukuaqmusi! Qanutunaglaan nayuutiniaqpiq ilipsitñi? Qanutunaglaan iglutuqtaksraǵivisisuli? Uvuḡautisaqsuñña nukatpiǵruk.”¹⁸ Jesus suamasipluni tilisiñiqsuq irrusiǵulimik anitquplugu nukatpiǵruñmiñ. Irrusiǵulimik anitman nukatpiǵruk iḡaqsilǵuiñiqsuq.¹⁹ Maliguaqtañ utlanḡniǵaat Jesus kisipquḡhutiñ apiqsruǵuḡu, “Suvaata irrusiǵulimik anitlaitpisigu?”²⁰ Jesus-ñum uqautiniǵai, “Pisigiplugu ukpiqsriñiñiqsi. Uqautigipsi, Ukpiqsrisiqǵup-si mikitilaañatun mustard-ñum nautchiaksraurañatun uqautiñiññaugiksi una iǵǵiq. Nuuttin iñuḡa uvakña, aasiiñ nuunniaqtuq. Piñhiññaugisirusi supayaanik.”²¹ [Aglaan kisiagun agaayulikon uisaurañkunlu anitlagai taatnatchich irrusiǵulimik. Atlam sum anitchumiñaitkai.]”

Jesus-ñum Uqautigitqikka Tuquḡiksranilu Anjpkak-kauḡiksranilu

²² Atautchimukamiñ Galilee-mi Jesus-ñum uqautiniǵai maliguaqtini, “Iǵñiña Iñuum aatchuutigikkau-niaqtuq iñuḡnun; ²³ ilinisa tuqqutkisigaat. Aglaan piñayuatigun uvlut anjpkakkauniaqtuq tuqqutauḡhaniñ.” Tavra maliguaqtañ ipiqḡtutḡallapiǵniqsut.

Akiliitq Agaayyuvikpaum Tax-sigutinjik

²⁴ Jesus maliguaqtini lu tikitnamij Capernaum-mun nalauchirut iñunjik katitchiraunik aatchuutunik agaayyuvikpaumun. Tamatkua Peter apiqsruñigaat, "Umaa, ilisautriksi akiliqsugağiva tax-sinik agaayyuvikpaumun?" ²⁵ "Aa, akiliisuuruq," Peter-m kiunigaa. Aasii isiqman tupigmun Jesus nipliqaagañiqsuq ilaanun apiqsruqlugu, "Simon, sumik isumavich? Kisuniñ umialinj nunam katitchirağivat tax-sinik? Nunaqatmikniñ naagaqaa avakñaqtaniñ?" ²⁶ Peter-m kiunigaa, "Atlaniñ." Jesus nipliutiniğaa Peter, "Tavra, nunaqatit akiliqsugñariññiqsut tax-sinik. ²⁷ Aglaan atniummativiğivut iñuich. Aullağutin niksigağiñ narvamun. Qanğaniñ sivullium aqaluum niksiksaqpich paqitkisirutin manijmik. Tigulugu taamna qaitchumagiñ ilinjitñun, aasii akiliutlunuk."

Kiña Kamañiqsrauva?

18 Maliguaqtaiñ utlaklugu Jesus apiqsruñigaat, "Kiña kamañiqsrauva Agaayyutim añaayugautaanii?" ² Jesus-ñum tuqluğniğaa ililgauraq injiñuquplugu, aasiiñ qikaqtitlugu akunğatnun maliguaqtit ³ nipliqhuniasiiñ, "Uqautigipsi, isummitqinjisuagupsi aasiiñ ililusi ililgauratun isigumiñaitchusi Agaayyutim añaayugautaanun. ⁴ Kiñapayaaq atchiksiruaq injiñnik atriplugu taamna ililgauraq kamañiqsrauruq ukunakña Agaayyutim añaayugautaanii. ⁵ Suli kism iñuum akuqtugumiñ ililgauraq pisigilunja akuqtuğaaja.

Killuqsasusaagutit

⁶ Aglaan kia iñuum killuqsasutitpagu ilanjat makua ukpiqsriskaqtuat uvanun ililgaatun nakuutlukkayaqtuq taamna qunjisigmiutchiğlugu uyağakpañmik ipikaqpan itiniqsranjani tagium. ⁷ Qanutun tatamnaqtigivat nunam iñui killuqsasusaqtuat iñunjik. Taatnat-chich killuqsasusaagutit atuumarut ataramik. Aglaan qanutun tatamnaqtigiva taamna iñuk ukpiğutaiqsitichiruaq iñunjik killuqsasusaatigimigun. ⁸ Argapsi naagaqaa isigapsi killuqsasutitpasi, kipilugich igitchumagisi. Nakuutlukkayaqtuq isigupsi iñuutigmun argaililusi naagaqaa isigaililusi uumakña igluktun argalijmiñ naagaqaa isigalijmiñ igitauluniasiiñ isuitchuamun ikniğmun. ⁹ Suli iripsi killuqsasutitpasi piiğlugu igitchumagiksi. Nakuutlunjaqtuq isigupsi isuksraitchuamun iñuutigmun atautchimik iriqağusi uumakña malğunjik irilijmiñ igitauluniasiiñ anasiñjuqsagvium ikniñanun.

Atrikusaun Tammaqtuakun Ipnaikun

¹⁰ "Qaunagititchi suñjilagiñiksranjatniñ makua ililgaurat. Atakkii isagulinjich ataramik aapamnuthiñaurut qilanjmi. ¹¹ [Iğñija Iñuum aggiqsuq anniqsugiaqlugu tammaqtuaq]. ¹² Qanuq isummatiginayağniqpisij iñuk piqaqtuq tallimakipianik ipnaiñik aasiiñ atausiq tammağuni? Pakkiağumiñaiñiqpañ taamna atausiq tammaqtuaq? Uniññağai taapkua tallimakipiağuu-

tailat ipnaich qimigaamun. ¹³ Uqautigipsi, paqitkumiun taamna atausiq ipnaiq quviatchautigitlunjağaa ukunakña tallimakipiağuuataniñ tammanjitchuaniñ.

¹⁴ Taatnatuntuuq aapapsi qilanjmittuam pisuğinjikkaa atausiğunniñ ilanjat tamatkua ukpiqsruuat ililgauratun iliplutij tammaqulugu.

Aniqan Killuqsasutaaq

¹⁵ "Aniqatin killuqsasqpan akikñağutin uqautityağun killuqsautaanik kisinjuğusik ilaalu ilvilu. Naalağnikpatin aniqatigiliutitqinjñiağiñ utitmun. ¹⁶ Aglaan naalağni-sunjitpatin utlatqikkumagiñ piqasiğutin atautchimik naagaqaa malğunjik iñunjik. Taapkua iñuich ilisimarautilaniaqtut uqağipayaakkapkun aniqatiupnun. Atakkii pasikkutipayaaq inillakkaugisuruq malğukun naagaqaa piņasutigun ilisimarauratigun. ¹⁷ Naalağni-sunjitpagich uqağilugu ukpiqtuanjuranun; naalağni-sunjitchiñaqpan aasiiñ ukpiqtuanjuranikunniñ irrutigisigiksi Jew-ñunjitchuatun naagasuli tax-siliqiritun.

¹⁸ Ilumun uqautigipsi, Suapayaaq qiliqsruumakkaqsi maani nunami qilğutiaqqtuiñagisuruq qilanjmi; sulii suapayaaq qilğutaikkaqsi maani nunami qilğutaiyakkaugisuruq qilanjmi. ¹⁹ Uqautipsaagipsi, Malğuuğupsik maani nunami aasii anjigutilusik supayaakun apiqsruğupsik, aapaa qilanjmi savaağigisigaa ilipsitñun. ²⁰ Atakkii nani malğuk naagaqaa piņasut katikpata pisigilunja nayuutigisirunja ilinjitñi."

Atrikusaun Natqigutrinjitchuakun Savaktigun

²¹ Aasiiñ Peter-m utlaklugu Jesus apiqsruñigaat, "Ataniiq, qapsiñiağlaan natqigutiraksrağivigu aniqatiga akitñiağlunja killuqsasqpan? Tallimat malğunjağlaan?"

²² Jesus-ñum kiunigaa, "Tallimat malğuthiñañjilaanjnik aglaan piņasukipiaq qulit tallimat malğunjağlaan.

²³ Agaayyutim añaayugautaa sagviqpan atriqağisuruq umialinjmik apiqsruqtuamik savaktimiñik qanutun ilinjitñun akiqsruutiqaqmagağmi. ²⁴ Makpiğarriqisaanikman iñuk akiqsruummirigikkana manikpauramik tikiutikkaunisuq ilaanun. ²⁵ Akiliiyumiñaiññiqman añaayugañan tunirautquniğaa añaatlu sulii qitunğauranj sulii iluqaisa suurapayaanj aasiiñ akiliutigilugich niğgiuqsruutaiñun. ²⁶ Savakti sitquqami sivuğanun uqapsaagniqsuq, 'Ataniiq, utaqquurallañja. Utitqitichigisigikiñ iluqaitñik.' ²⁷ Añaayugañan ilunjutchautiplugu aullaqtinnigaa natqigutiplugich niğgiuqsruutai. ²⁸ Aglaan savakti anikami tavrakña nalaunniğaa ilanjat savaqatmi niğgiuqsruummirigikkani qapsiuranik manijñik. Tiguñiqlukamiñ qimitchisruaqsiniğaa nipliutiplugu, 'Niğgiuqsruutin utiqtirun uvamnun.' ²⁹ Savaqataan purviginiğaa injiqsruaqluguasiiñ, 'Utaqqiurallañja. Utitqitichigisigikiñ iluqaitñik.' ³⁰ Aglaan akiqsruğvigikkana utaqqusunjñiqsuq. Aullauthiñiağniğaa isiqsivijmun aasiiñ isiqtaupkaqlugu utiqtitchiñiañhanunaglaan niğgiuqsruutaanik. ³¹ Atlas savaktit qiniqamitruñ taamna atuumaruq ipiqtutchallapiagniqsut. Utlaklugu añaayugaqtiñ uqautiniğaat iluqaitñik atuumaruanik. ³² Añaayugañan savakti isiquniğaa nipliutiplugu, 'Pigiit-

chuatiiin savaktii! Natqigutigaluagikpiñ niggiuqsruutipnik uvamnun iniqsruaqapna. ³³ Suvaata ilunjuksriñgiññiqpich savaqatiknik atriluna nagliksriññaptun ilipnik? ³⁴ Tavra anjaayuqan qinnautiplugu tuyuginigaa isiqsirinun anasiñjuqsauqplugu akiliiñiañhanunaglaan niggiuqsruutipayaanñik. ³⁵ Taatnatuntuuq aapama qilanjmi irrutiniaqmigaasi natqigutrinjitchupsi aniqatiupsitñik uummatipsitñiñ.”

Jesus Ilisautriruq Avilikon

19 Jesus uqanjaiqami tamatkuniña aullañiqsuq Galilee-miñ utlautipluni nunaaqqiuranñun Judea-m akiani Jordan-ñum. ² Iñugiaktuat iñuich malinjñaat. Jesus-ñum mamitinnigai atnigñaqtuat tavrani. ³ Iñanisa Pharisee-ñuruat utlanjñaat. Tavra uktuaqsaqlugu apiqsruqilgñiññaat, “Anjutim avitpagu nuliani patchitchiguni supayaanik, maligutaksrakuağnaqpa?” ⁴ Jesus-ñum kiunigai, “Agliqisimasuknağiksi aullañiipman Agaayyutim iñiqsiñha anutmiglu ağnamiglu. ⁵ Taatnaqhuni anjutim unisaksraqigaa aapani sulii aakani aasiiñ piqasiutiluni nuliagmiñun, iluqatik-aasii atautchisun timinigutik. ⁶ Malguunajiqsuk aglaan atausinjuqtuk. Iñuum avitijilijun tuvaaqatini Agaayyutim piqasiutipkaqmatik.” ⁷ Pharisee-ñuruat apiqsruqniğaat, “Suvaatami Moses tillisiqagñiqpa anutmun agliutiqqaaglugu aullaqtilluguasiiñ nuliani?” ⁸ Jesus-ñum kiunigai, “Moses-ñum avititkaasi nuliapsitñiñ atakkii ilisautitchigiiptaitlusi. Aglaan itniingitkaluaqtuq aullañniñhaniñaglaan. ⁹ Uqautigipsi, Ağnaq tuniqsimauraqnaiññaan anutmiiñun naagasuli anjutim avitkumiñ, ilaqatnitqiguniasii atlamik ağnamik. Taamna anjun atlatuqtauruq.” ¹⁰ Maliguaqtaiñ nipliutiniğaat, “Taatna inniaqpan akunğakni nuliagiiñ nakuutlunjağniqsuq ilaqatninjitchuni.” ¹¹ Aglaan Jesus kiunigai, “Iñugiaktuat iñuich akuqtutlaitkisigaat taamna ilisauttun. Kisimijaglaan tamatkua Agaayyutim qaitchikanji akuqtutlagisigaat. ¹² Atakkii anutiqaqtuq isuanunaglaan ilaqatnikkummataitchuanik; sulii anutiqaqmiiq ilaqatnikkumiñaiyakkanjitiñik iñuich; atlatsuli, ilaqatnikkummataitlutinj atakkii savautisutlukkaat Agaayyun. Iñuum akuqtugumiñagumiiñ taamna ilisauttun akuqtuglijun.”

Jesus-ñum Agaayyutiniğai Ililgaurat

¹³ Iñuich ililgaurat tikiutruğniğaiç Jesus-mun arganji ililugich ililgauranun agaayyutitquplugich. Aglaan maliguaqtit iñiqtiğniğaiç tamatkua iñuich. ¹⁴ Jesus nipliğniqsuq, “Ililgaurat uvamnuktitchigik. Avriaqutaunasi ilinjitiñun atakkii Agaayyutim anjaayuqautaa anmaruq iñunñun atriqaqtuanun ililgaanik.” ¹⁵ Ilkamigich arganji agaayyutiqaqaglugich aullañiqsuq.

Nukatpiaq Sullinaurauqaqtuq

¹⁶ Anjun utlautiniqsuq Jesus-mun apiqsruqhuni, “Ilisautrii, sunik nakuuruanik savagluna piqatlasinayaq-pik isuitchuamik iñuutigimik?” ¹⁷ Jesus-ñum nipliutiniğaa, “Suvaata taiguutiqaqpiña nakuuruamik? Kisimi

Agaayyun nakuuruanuruq. Aglaan iñuutiqagukkuvich tupigiyumagitin tillisit.” ¹⁸ Nukatpam apiqsruğniğaa, “Nallinjich?” Jesus nipliğniqsuq, “Iñuagñiaqnak, atlatuğniaqnak atlam ilaqataanik, tiglinjaqnak, sagluniaqnak ilisimarauguvich. ¹⁹ Kamagilugik aapan aakanlu, piqagilugu iñuuniaqatin iliptun ililugu.” ²⁰ Nukatpiaq nipliğniqsuq, “Tamatkua iluqaisa qaunagigitka nutautlamniñaglaan. Sumik minitchivik?” ²¹ Jesus-ñum uqautiniğaa, “Tanjigisukkuvich tillisipayaanik tunityakkich suurat pisin aasiiñ qaililugich maniich ilaippauranun. Taatnağuvich piññakkisirutin akisuruamik qilanjmi. Taatnaanik-kuvich malinjña.” ²² Nukatpam tusaakamiñ taamna ipiqtutchakhuni aullañiqsuq atakkii sullinaurauqaqhuni. ²³ Jesus-ñum nipliutiniğai maliguaqtini, “Ilumun uqautigipsi, Sakiqnallapiağisuruq umialguruami iñunñi isigñialiksraña Agaayyutim anjaayuqautaanun.

²⁴ Uqautipsaağipsi, qaganatluktuq pikukuruam isiliksraña ‘Mitqutim Iraagun’ uumakña umialguruam isiliksrañanji Agaayyutim anjaayuqautaanun.” ²⁵ Maliguaqtaiñ tusaakamitruñ taamna quvigituchallapiağniqsut nipliutinj, “Kiñami anniqsugisiñiqpa?” ²⁶ Jesus-ñum takusaqtugich nipliutiniğai, “Sua iñuich savaagiyumiñaisañat Agaayyutim savagitlapiağatağaa.” ²⁷ Peter-m kiunigaa, “Supayaat unitkivut maligukhutin. Aasiiñ sumik piññanñaqpa?” ²⁸ Jesus-ñum nipliutiniğai, “Uqautigipsi, Iğniña Iñuum aquvinjanikan aquppiutaqpanñiñun quvianağmiñi sulii supayaq nutaaguppan, tavra ilipsi maliguaqtuasii uvamnuk, aquppigisipmiiñ qulit malgunñun aquppiutaqpanñun atanniqsuglugich kinjivianji qulit malguk igñinjñiñ Israel-ñum. ²⁹ Sulii kiñaliqaa unitchiruaq kinjuniğmiñiglu aniqatmiñiglu aapamiñnik aakamiñiglu, ililgaagmiñiglu naagaqaa nunamiñnik pisigiluna akuqtuigisuruq akilijusianik tallimakipiağuglugu. Piññakkisiruq isuitchuamik iñuutigimik. ³⁰ Aglaan iñugiaktuat sivulliuruat pakma aqulligugisirut, sulii iñugiaktuat aqulliuat pakma sivulliugutinj.”

Savaktit Nautchiivijmi

20 “Agaayyutim anjaayuqautaa sagviqpan itkisuruq iñuktun nautchiiviqagtuatun. Anipluni uvlaatchaurami savaktiksraqsiuğniqsuq nautchiivijmiñun. ² Sivunniuqatigiqqaaglugich savaktiksrat akilijisiiñiplugich uvlum akiksrañanik savakpata nautchiivijmiñi tiliñigai. ³ Qulijugutailamun sassaqtikitman aullalgitñami qiniğniğai atlat tunisiñiağvinñi qikaqtuat ittuaqsiñaqhutinj. ⁴ Nipliutiniğai, ‘Savviağitchilii nautchiivimñun. Nalaunñaruamik akilijisigipsi.’ Savviağniqsut. ⁵ Aullalgiiñniqsuq uvluq qitiqquğunnaqman sulii piñasunun sassaqtipman, taatnatunsulii savviaqtitchipluni. ⁶ Sulii aullalgiiñniqsuq tallimanun sassaqtikitchunnaqsipman, aasiiñ paqilgitñami atlanik qikağaaqsiñiaqtuanik apiqsruğniğai, ‘Suvaata qikaqtuaqsiñiaqpa taatna uvluvakpauraq ittuaqhusi?’ ⁷ Kiunigaa, ‘Atakkii kia-unniñ iñuum savaktiksraqtaaginjiluta.’ Uqautiniğai, ‘Aullagitchilii savviağusi nautchiivimñun.’ ⁸ Anaqaksraaqman nautchiiviqagtuq uqagñiqsuq savaktit anjaayuqanñun, ‘Tuqtuglugich savaktaut akilikkich akiññak-taanjitiñik, aullañiilugich aqulliuatlutinj savviaqtauniñ

sivulligñunaglaan.'⁹ Aggiqmataasiiñ taapkua savaktiksraqtanuruaat tallimanun sassa q ilipman, akilijqũgich uvlum akiksrajanik.¹⁰ Taapkuali savaktiksraqtatqaanuruaat aggiqamin, isumaniqsut akiknatluñniaqhutiñ. Aglaan atausiullaaplutiñ akuqtuipmiñiqsut uvlum akiksrajanik.¹¹ Taapkua akuqtuikamin akiññak-taagmiknik uqapiuaqsiñiqsut akiknaqũgugu nunautilik¹² uqaqhutiñ, 'Tamatkua aqulliich savviaqtuat savaktut atautchiñhiñami sassağniğmi. Akilijitini atunim uvaptiktun naagauvva iglutuqũgugu uunaq savakhuta uvlutu-tilaanatan.'¹³ Aglaan kiuniğaa ilañat, 'Iauramaañ, savvaqtuutiñtikipiñ ivayağniğutin. Sivunniuatiginiñtina savagukhutiñ akiksrajanun uvlum?'¹⁴ Tigulugu akilijusian anijlaağiñ. Qaitchisukkiga anun savviaqtuaq aqulliupluni ilipniktuaq akilijipmatun.¹⁵ Nalaunñaiññiqpi isumaptun añalatchikama pigikkamnik? Naagaqaa killusraqpich anniqsraitñama?'¹⁶ Taatnatuntuuq aqulliich sivulligũutigisirut, suli sivulliich aqulligũutilutiñ. [Iñugiaktuat iñuich tuqfirakkaugaluagtut, aglaan iki-tuurat piksraqtanuruaat.]'

Jesus-ñum Piñatchiğniğai Uqaqañi Tuqutautiksrağmi-ñiglu Anjpkakkauiksrağmiñiglu

¹⁷ Jesus Jerusalem-mukhuni saniqpaktaagutiniğai qulit malğuk maligũuaqtini uqautiplugich,¹⁸ "Naalağnisitchi, Jerusalem-muñniaqtugut Iğñina Iñuum aatchuutigikkauviksrajanun qauktiniñun agaayuliqsit suli agla-liqirinun. Ilinja tuqutaksrağũniñiağaat.¹⁹ Qaitkisi-gaat Jew-ñunjtichuanun mitautigitqulugu ipiğaqtuğlu-gulu, suli kikiaktuutipkağlugu sannigũtamun; aglaan anjtiksikkauniaqtuq piñayuatigun uvlut."

Aakauruam Injqsruaņa

²⁰ Aasiiñ Zebedee-m iğñakkiñ aakanak utlautiniqsuq Jesus-mun piqatigiplugik iğñañni. Sitquğviginiğaa si-vuğanun injiqlugu pisitquplutiñ.²¹ Jesus-ñum apiqsruğniğaa ağnaq, "Sumik pisukpich?" Ağnam kiuniğaa, "Tilikik ukuak iğñakka aquppitlasilugik ilipni, ilaqataa taliqpiqñun suli ilaqataa saumipñun atanniqsuiguvich añaayuatipni."²² Jesus-aasiiñ nipliğniqsuq, "Nalurusu sumik injqsruqtalaapsitñik. Imiñhiñauvitku qallun imiq-sağumakkağa [naagaqaa apqusaañhiñauvitku nanj-naqtuaq apqusaagaksrautigikkağa]?" Taapkuak iğñakkiñ kiuniğaa, "Imiñhiñaugikpuk."²³ Jesus-ñum nipliuti-niğik, "Ilumun imiğniğaluaqtusik qallutmiñ imiğniak-kamniñ. Aglaan piksraqtuksraunjtichuņa aquppiruksra-ñnik taliqpiñi saumimñi. Taapkuak innak iñuqag-niaqtuk aapaa itqanaiyautikkañkun."²⁴ Qulit tusaakamin taavrumiņa ituaginñiñiağich taapkuak malğuk aniqatigiik.²⁵ Jesus-ñum tuqũgũniğai maligũuaqtini uqautiplugich, "Iñisimarusi añalatiñich Jew-ñunjtichuat añalanniğlugaqtialañatnik iñunjtik suli kamañañiqsra-ñisa nanjtichuuplugich.²⁶ Aglaan taatnaituksraunjtichuq ilipsitñi. Kifapayaaq kamañağuktuaq akunapsitñi ilipsitñun savaktiruksrauruq.²⁷ Suli kisupa-yaaq qaukliusukkumi savaktaagrũguqtuksrauruq ilu-qapsitñun.²⁸ Taatnatun Iğñina Iñuum agginjtichuq sa-

vautipkağiğuni, aglaan savautriyaqhuni suli qaitchaqtuqũgugu iñuuhñi tasuğukũgich iñugiaktuat iñuich."

Jesus Mamititchiruq Malğunñik Ayaunaruñnik Anjutiñ-nik

²⁹ Jesus maligũuaqtini lu aullaqaqsiqmata Jericho-mun, iñugiallapiaqtuat maliniğaat.³⁰ Malğuk anjutik ayaunaruak aquppiñiqsuk saniğaatni tumitchiat. Tusaakamik Jesus apqusaagñiplugu kappainaniqsuk, "Ataniq, kinuviaña David-ñum! Nagligillañniaqtiguk."³¹ Iñugayaat iñiqtiğniğaiç nipaisaaquplugik, aglaan nipituluuraqhutik kappainaniqsuk, "Ataniq, kinuviaña David-ñum! Nagligillañniaqtiguk."³² Jesus nutqaqhuni tuqũgũniğik, aasiiñ apiqsruqũgugik, "Sutquvisik uvamnun?"³³ Kiuniğaa, "Ataniq, qinñitlasisuktuguk."³⁴ Jesus ilunjticharñiqsuq taapkuñniña. Aksinñiğik irinjik. Tavrauvaa qinñitlasiñiqsuk, aasiiñ malikũgu Jesus.

Jesus-ñum Tikisaañha Jerusalem-mun Ataniqtun

21 Aasiiñ qallikamin Jerusalem-mun tikiññiqsut Bethphage-mun, iğğigñun atiaqtuamun Olivemik. Tavrakña Jesus-ñum tiliñiğik malğuk maligũuaqtini,² uqautiplugik, "Aullağutik nunaaqqiuramun sivunnaptikniittuamun. Amanianani paqitkisigik-pituqatuaq natmaksigvik nuğğañalu. Pituiglugik uvunjtichuq magitik uvamnun.³ Kia iñuum qanuqpatik uqautiyumagitik atañguruamun inuğiniğugik. Taavruma tavrauvaa aullaqtinniağik."⁴ Iluqaan atuumaniqsuq tanjqsarũgugu sivuniksriqirim uqautigikkaña itnaqhuni,

⁵ "Uqautisigik iñunji Zion-ñum,

Atañni, umialiksi aggiqsuq ilipsitñun.

Piisaanjtichuq usiaqsuqsuq natmaksigvinimi, nuğğañaniunniñ natmaksigvium."

Zechariah 9:9

⁶ Maligũuaqtik aullağniqsuk tuvraqũgugu Jesus-ñum uqauttutaa inmiknun.⁷ Taapkuak aggiutiniğaa natmaksigvik nuğğañalu Jesus-mun. Iliñiğaiç atnuğaatik natmaksigvinimun aasii Jesus aquvitluni taapkuñnuña.⁸ Iñugiallapiaqtuat iñuich siaminniağaiç atnuğaatini tumitchianun. Atlatli kipriñiqsut akikqunik napaaqtuniñ siapsiutiplugich tumitchianun.⁹ Iñugayaat pisuktat sivuagun Jesus-ñum suli tamatkualu maliktat nipurua-laniqsut, "Hosanna. Nangaglakput iğñina David-ñum. Uvatuq Agaayyutim piñiutiqagũliñ tikitchuaq piqusiqhuni Ataniğmik.

Psalms 118:26

Nangakkauli Agaayyun qutchinñiqsrami qilañmi."

¹⁰ Tavra Jesus isiqman Jerusalem-mun iñupayaanji nunaqqim ağayullañniqsut, aasiiñ iñuich apiqsruqtũg-niqsut, "Kiña una?"¹¹ Tamatkua iñugayaat kiuniğaiç, "Taamna tavra Jesus-ñuruq, sivuniksriqiri Nazarethmiñ Galilee-mi."

Jesus-ñum Suaqłuyaiłha Agaayyuvikpauramik

¹² Jesus-ñum isiqami agaayyuvikpañmun anittağniğai iluqaisa tauqsıqsuktuat sulı tunisiullaqtuat tavrani, sulı ulğutaqługich tiıvlut maniñnik simmiqsuğvıñich aqup-piutañitlu tamatkua tunisiullaqtuat tiñmiağruuranik.

¹³ Jesus-ñum uqautiniğai tamatkua, "Aglasımaruq Agaayyutim makpiğaañiñi, Tupiğa taggisıqagñiaqtuq agaayyutağvıñmik, aglaan irıqtuğvıgılıutiıpkagıksi ti-ğliñniaqtınun." ¹⁴ Tavrani agaayyuvikpañmi ayaunaruat sulı pisutlaitchuat Jesus-muñniqsut, aasıñ Jesus mami-tıtlugich. ¹⁵ Qaukñiñich agaayulıqsit aglaliqiritlu uumit-chañniqsut qıñiqamıtrun Jesus savaaqtuq quvıq-naqtuanik sulı ilılgat nıprualaruat agaayyuvikpañmi nipliqtunı, "Nanğaglakput iğñiña David-ñum." ¹⁶ Tamatkuali nipliutiniğaat Jesus, "Tusaavıgich makua su-mik uqaqłılañat?" Jesus-ñum kiuniğai, "Ti, aglıqisıma-suknağıksi uqaqı uqaqsımaruq, 'Aniqamıurat ilılgauratlu nanğaipkağniğitin quyyati-llautamik?'"

Psalm 8:2

¹⁷ Jesus-ñum uniñniğai. Aullağniqsuq nunaaqıqpañmiñ siñiktaqhuni Bethany-mi.

Jesus-ñum Pannaqtıkaa Fig Napaaqtua

¹⁸ Uvlaağıqman Jesus utıllağmi nunaaqıqpañmun niğsulıgñiqsuq. ¹⁹ Qıñiqamıñ fig napaaqtua apqutmi utlañniğaa aglaan paqıtchinıtluni fig-nik, tamarra milu-kataıgıluuq. Jesus-ñum nipliutiniğaa napaaqtuq, "Tav-rakñaniñaglaan asianik naurıtqıññiaqnak." Taamna napaaqtuq pannaqtıktıniğaa. ²⁰ Malığuaqtaiñ qıñiqamıtrun taamna quvıgıtchakhutıñ uqağniqsut, "Qanuq-huni manna fig napaaqtua paniqtıqpañ?" ²¹ Jesus-ñum kiuniğai, "Uqautıgıpsi, Ukpıqsırsıqagıpsi arguaq-tusunaqası pitlanayaqtusi savaagıkkaptun taavrımıña fig napaaqtuanik, aglaantuuq nipliğupsıunniñ u-muña iğğımun, 'Nuutıtın igıtaulutın tağımun' taatna-llapiaq atuumanayaqtuq. ²² Ukpıqsırsıñkun apıqsruğupsı supayaamik akuqtuıgırsısi agaayulıkun."

Kimik Jesus Tuyuğiriqağniqpa?

²³ Jesus Jerusalem-mun tikiññanikman isıgñiqsuq agaayyuvikpañmun. Qaukñiñisa agaayulıqsit sıvıllıuq-tıgruatlu utlañniğaat Jesus ilısaıtrıpkagıluuq aası ni-pliutıplugu, "Kisum añalatchıñhagun savaagıvıgich ta-matkua? Kia saññıksrıtpatın taatnatun?" ²⁴ Jesus-ñum kiuniğai, "Uvanaptuuq apıqsruğniagıpsi atautchıñhiñamik. Kiugupsıtıña uqautıgıpsımiğıpsi nakiñ añalatchıñ-qaqłıña savaagıtılañatnik tamatkua. ²⁵ Kia saññıksrıtpaun John paptaaqtıchıqıplugu, Agaayyutim naaga-qaa iñuich?" Uqaqtuyaağniqsut inmiknun, "Uqağupta agaayyutmiqsanıluuq Jesus-ñum uqautiniğaatıgıt, 'Suvaatami ukpıgıñitpısiñ John?' ²⁶ Aglaan uqağupta iñukmiqnısaunıluuq, ilıgıtchaktıniğıvıt iñuich atakkıñ iñupayaat nalupqıgıñitkaat John sıvunıksrıq-ırautılañña." ²⁷ Aasıñ kiuniğaat Jesus, "Nalurugıt." Ta-

vra nipliutiniğai, "Uqautıyumiñaitmıgıpsı sumıñ añalat-chısqıaqłıña savaaqıqılaamnik tamatkunıña.

Atrıkusaun Malğukkun Iğñıkkun

²⁸ "Qanuq isummatıgıvıñli anun iğñıqıqıtuq ma-lğunıñik? Utlañniğaa añayuklıq nipliutıplugu, 'Iğñıñ savviağıñ nautchıvıñun uglıvak.' ²⁹ Taavrıma kiunıgaa, 'Savviağumiñaitchıña,' aglaan aquagun nunuu-ranıqsuq aullaqhunıası. ³⁰ Aapañak utlaıtılıgıñıqsuq ilaqataanun iğñıgımi uqautıplugu sıvunısun. Taavrıma kiuniğaa, 'Savviağırsıñña,' aglaan aullañıñıqsuq. ³¹ Nallıak taapkuak iğñakıñ tupıgıñıqpatku aaparık?" Kiuniğaat, "Taavrıma sıvıllıum." Jesus-ñum nipliuti-niğai, "Nıpliutıgıpsi, tax-sılıqırit sulı akiısut iñugıliuti-niğai Agaayyutim añaayıqautmiñı sıvupsıtıñı. ³² John agğıgıluuqtuq ilıpsıtıñun ilısaıtıyaqhusı nalaunñaruakun iñuunıagıvıksrakun, aglaan ukpıgıñitkıksi John. Aglaan tax-sılıqırit akiısutlu ukpıgıgıaat. Aasıñ qıñıqap-sıgık nunuurañıchısi aquvatıgun ukpıgıluuq.

Atrıkusaun Nautchırriqıritıgun

³³ "Naalağniğagıtchı atlamik atrıkusaıtmik, Iñuqağ-nıqsuq nunaqaqtuamık. Nautchırriğvıluğniqsuq, sapu-kutchıqıluuq avataagun, nıvakhuni sısuğulıuğvıksra-mık, nappapıñıñı nasıqsruğvıñmik, tavraasıñ atukki-rrutıgıplugu nautchırriqırinun. Taatnaanıkmı aullağ-nıqsuq uñasıksuamun nunamun. ³⁴ Tavra qallıpman pukugvıksraq asianik tuyuğiniğai savaktıni nautchırri-qırinun aitqupıluğıch pıññaktaaksraıtıni ilıñıtıñı.

³⁵ Aglaan nautchırriqırit tıgunıgıach savaktı, aasıñ anaumıkıluuq atausıq, sulı tuqutıluuq ilıñat, atlasulı mıluqtuqıluuq uyağañnik. ³⁶ Tuyuqalğıñıqsuq atlanık savaktınik, iñugıatıluqtuanık sıvıllıgıñıñ. Aglaan savvağ-lulğıñıgıach taatnatun. ³⁷ Aquıllıqıpañıplugu tuyuğ-nıqsuq iğñıgımiñik ilıñıtıñun uqaqhuni, 'Talugıniğaaıt iğñıgı.' ³⁸ Aglaan nautchırriqırit qıñıqamıtrun iğñıq uqağniqsut inmiknun, 'Tamarra paıtchaktaaksralık, kı tuqıllakput pıññaktaagıluğıası paıtchaktaaksraıtı.' ³⁹ Tıgıplugu anıniğaat asıalıvıñmiñ tuqutıluğıasıñ.

⁴⁰ Taatnamık, iñua asırrıvıum agğıgımi qanuğniqpa-gıch tamatkua nautchırriqırit?" ⁴¹ Kiuniğaat, "Taapku iñukıuıch nañıtıllıgıch tuqunıñıgı, aasıñ atukkırrıtı-gıluuq asıalıvık atlanun nautchırriqırinun aatchuğumi-ñıqtuanun inmiñun asianık pıvık tıktıpan." ⁴² Jesus-ñum nipliutiniğai, "Aglıqısimasuknağıksi Agaayyutim uqałha,

'Uyağak tuppırit ayakñat, taamna uyağak pııtchıñılapıgıaqtuq tuppırauni. Taamna atanğum savaagıgıaa sulı quvıqnaqtuanıñıasugıgıktı.'

Psalm 118:22, 23

⁴³ Taatnamık uqautıgıpsi, Iñugıñıgıgısiğai Agaayyutim añaayıqautı, uvakñaniñaglaan Agaayyun añalatchı-ñıaqtuq iñunıñık tupıksrıruanı pisulıgımiñik. ⁴⁴ Aasıñ kısıpıyaaq puukaqtuq taavrımuña uyağañmun sı-qumıtıaunıaqtuq, aglaansulı taavrıma uyağaum katta-qıtıñıkkımi iñunıñık kanuğıñıgıaa."

⁴⁵ Qauklijich agaayuliqsit suli Pharisee-ñuruat tusaa-kamisigik Jesus atrikusautiñi ilisimaniqsut Jesus-mun uqautigitilaaqmiknik. ⁴⁶ Tigusukkaluağniğaat, aglaan iqsiñiqsut iñugayaanik atakkii iñuich ukpiqhutiñ Jesus sivuniksriqirauniplugu.

Atrikusaun Niğiqpagvikun İlaqatnigviksrautni

22 Taimma uqaaqtuagaqsilğiñiqsuq atrikusautitigun uqaqhuni, ² "Agaayyutim añaayyuqautaa sagviqpan atriqağisuruq umialiqmik itqanaiyairuamik niğiqpagviksramik iğñi İlaqatnigviksrautaani. ³ Tiliñiğai savaktini tuqługıaquplugich tamatkua aiyugaaqtaturuat niğiqpagviksramun, aglaan aggıgıunıñiqsuq. ⁴ Umialik tiliritqilğiñiqsuq atlanik savaktimiñik uqaqhuni, 'Uqautiyumagisi tamatkua aiyugaaqtaturuat, Itqanaiñanikkıga nullautchiğviksrağa. Tuqqutchianikturña uqsraqsaritñik tuttuqpañurña nuğğagmalu. Sua-payaaq itqanaiqsuq. Aggıgıusi niğiqpagıağitchi kat-chuutiniaqturñun.' ⁵ Tamatkua aiyugaaqtaturuat suliqutiginıñiğaiç aglaan aullañhiñiqsuq, İlanat savviaqhuni nautchiivıñiñun suli atla tauqsığñiğvıñiñun. ⁶ İlanja tiguniqłurñiğaiç savaktit anaumikługich suli tuqqutqataqługich. ⁷ Umialgum tusaakamiur taamna uumitchanıqsuq. Tuyuğiniğai anuyyiuqtini tuqqutchaqtuauquplugich tamatkua iñuaqtuqtuat suli ikipkağlugu nunaaqçınat. ⁸ Tavra nipliutiniğai savaktini, 'İlaqatnigviksraun itqanaitkaluaqtuq aglaan taipkua aiyugaaqtugaluaqtuat nalliummatinıçıt. ⁹ Aullağusi tumitchiat kanığalunıñun aiyugaaqłiğıağitchi kisupayaanik qıñıkkapsitñik aggıqulugich katchuutiniaqtuak niğipkaiviksrautaaknun.' ¹⁰ Savaktit aullağniqsut tumitchianun aasiñ katitchiaqsıplutiñ iñurñik atisıplugich nakuuruatlu pigıitçuatlu. İlaqatnigviksraunaasiñ imiğniqsuq paqıtapayağmiknik. ¹¹ Aglaan umialik isiqami qıñiğıağlugich tuyuğmiaksraqtañuruat, qıñiğniğaa iñuk tavrani atnuğaaqtummañitçuaq piqutıglugu İlaqatnıñıaqtuauq. ¹² Umialgum nipliutiniğaa taamna iñuk, 'İlauraamañ, qanuqhutin isiqpich niğiqpagvianun atnuğaaqtusurñaqnak nalaunñaruaniç? Taamna iñuk nipiksraiñiqsuq. ¹³ Umialgum uqautiniğai savaktini, 'Qilıqsigik argaiıllu isigaiıllu igillugu aasii tağniqsralıapiamun. Tavrani itkisıruq qıatıq suli tiraa-latchııq kigutinik.'" ¹⁴ Tavrani Jesus nilipsaağniqsuq, "İñugiaktuat iñuich aiyugaakkağaluaqtut, aglaan iki-tuurat piksraqtañurur." "

Akiliaksrapiatıgun Tax-sinik

¹⁵ Pharisee-ñuruat sivunniugaqsıñiqsut pitchağukługu Jesus uqañıgun. ¹⁶ Tuyuqağniqsut malığuaqtımiçnik İlaanun, piqasıqługich Herod-kuaqtuanik uqaqhutiñ, "İlisautrii, İlisimarugut nalaunñaruñutilaaqnik. İlisautrirutin Agaayyutim iñuuniagvıgitqukkañanik İlumutuuruakun sugisurñaqñagu qanuq iñuich isummatıqatılaañat, aasiñ sugıñitmiğıñ iñuum suurutilaaña. ¹⁷ Uqautitıgıt sumik isummatılaaqnik taavrımuuna, Malığutaksrakuağnaqpa akiliiruni tax-sinik Caesar-mun naaga nalaunñaitpa?" ¹⁸ Aglaan Jesus İlisimapl-

gu sivunniugıtaat pigıilıqılikun nipliğniqsuq, "Uk-pınñuaqtısi! Suvaata uuktuaqpsitırña? ¹⁹ Qıñıqtıllaksi-tırña manıñmik akilıqsuutauruamik tax-sinun!" Qaitçiniqsut manıñmik. ²⁰ Jesus-ñum apiqsruğniğai, "Kia-una ağılitrña manıñmi? Kiasuli ağlaña?" ²¹ Kiuniğaat, "Caesar-m." Aasiñ Jesus-ñum uqautiniğai, "Akilıutıgilugu Caesar-mun Caesar-m pigıkkaña, suli Agaayyutmun pigıkkaña Agaayyutim." ²² Tusaakamitrurñ Jesus-ñum uqağıkkaña quvıgısurñiqsut unıtluguasiñi.

Apiqsruun Anıpkakkaulıkun Tuqıłıgımiñ

²³ Taavrımani uvlumi Sadducee-ñuruat, tamatkua uqağuruat tuquruat anıqtıılaiñıplugich, utlautiniqsut Jesus-mun apiqsruğukługu, ²⁴ "İlisautrii, Moses-ñum uqautıgaatıgıt itnaqhuni, Anun İlaqatıaqtuauq tuqukpan qıtunğıgaluaqani, taavrıma anıutim anıqataan İlaqatnıktaağıraksrağiniğaa uılgagñaq qıtunğısilugu anıutmik İlisimanağuniasıñ tuquruam qıtunğıgıtılaañanik. ²⁵ Samma maani ittut tallimat malğuktun anıqatıgıiç akunnaptikni: anayuklıq nuliaqtuauq tuqıpluni qıtunğaitłuni, unıtlugu nuliani anıqatmiñun. ²⁶ Tuglıasuli anıqataa taatnatun tuqıpluni piñayuaglu, kiisaimma iluqatıñ anıqatıgıiç tuquvut. ²⁷ Aquıllıpluniasıñ ağnaq tuqıpmiñiqsuq. ²⁸ Taapkua tallimat malğuruat anıutit nuliaqtuat iluqatıñ taavrıma ağnamik, nallıata nuliağısiñıqpaun taamna anıqtıgıvıñmi?" ²⁹ Jesus-ñum kiuniğai, "Qanutun killukuatıgıvısi! Nalugısi Agaayyutim uqañıch İlaanlu sarñıa. ³⁰ İñuich anıqtıgıgımiñ İlaqatnıktuğımiñaitçıt naagaqaa İlaqatnıktıkkauyumiñaitçıt. Aglaan itkisırut isagılikıtın qılınııttuatun. ³¹ Ağılisımasuknağıksı Agaayyutim uqautıtaa ilıpsıtıñ anıqtıqılikun tuqıłıgımiñ. ³² 'Agaayyutıgıgaatırña Abraham-lu Isaac-ñumlu Jacob-ñumlu.' Agaayyutıgıñıtkaat tuqunaruat aglaan iñuuruat." ³³ İñugayaat tusaakamitrurñ Jesus-ñum İlisautıtaa quvıgısurñiqsut.

Kamağniqsrakun Tillısigun

³⁴ Pharisee-ñuruat katımanıqsut tusaakamıñ Jesus-mun nıpaiqsıñıplugich Sadducee-ñuruat. ³⁵ İlanata İlisautrıñuruam malığutaksranik apiqsruğniğaa Jesus uuktuağukługu, ³⁶ "İlisautrii, nalliat tillısit kamağniqsrauva malığutaksrani?" ³⁷ Jesus-ñum kiuniğaa, "Pıqpagıyumiğıñ atanıq agaayyutıgıkkıan iluqaaniñ uummatıpniñ, iluqaaniñ iñuutçıpniñ, suli iluqaaniñ isummatıpniñ." ³⁸ Taamna tavra sıvıllıq suli kamağniqsraq tillıñ. ³⁹ Suli tuglıa taatnatun itmiuq, 'Pıqpagılugı iñuuniqaatin ilılugı ilıptun.' ⁴⁰ Malığutaksrapayaaq suli sivuniksriqırit İlisautıttıgıkkıñıç tunñaviqaqtut taapkunñurña malğunñun tillısinıñun."

Apiqsruun Anıqsuqtıkun Akıqsruutauruakun

⁴¹ Pharisee-ñuruat katımapkaqługich Jesus-ñum apiqsruğniğai, ⁴² "Qanuq isummatıgıvısiurñ Christ, anıqsuqtı akıqsruutauruauq? Kia kınıniğıvaun?" Kiuniğaat, "David-ñum." ⁴³ Jesus-ñum nipliutiniğai, "Qa-

nuqhunimi David-ñum, uqaqhuni Irrutchikun, taiguuti-qagñiqpaun ataniñmik? Atakkii uqağñiguguuq,
⁴⁴ 'Ataniq uqaqtuq Atanimnun:

Aquvittin kamagitchiuviksrapnun
 uvañnun akiilñiahatnunaglaan uumigiritin.'

Psalms 110:1

⁴⁵ David-ñum inñiñik taiguutiqaqpagu Ataniñmik, qanuğmi Anniqsuqti David-ñum kinuviağitlaniqpaun?"

⁴⁶ Nalliataunniiñ Pharisee-ñuruat kiulguiññağich Jesus-ñum apiqsruutai. Tavrakñaniñaglaan uvlumiñ kiauñniñ apiqsruqtağunağñiğaat Jesus.

Jesus-ñum Kiliktuutigigai Ukpinquaqtit

23 Taatnaamikman Jesus uqağniqsuq iñugayaanun maliguaqtimiñunlu, itnaqhuni, ² "Aglaliqirit Pharisee-ñuruatlu maligutaksriutut Moses-tun injilğaanimma. ³ Taatnamik tupigiraksrağigisi atuğlugi! su-payaanik uqautikpasi tuvrasunaqnağich qanuq pisuutilaanağat. Atakkii atuummitlaitchaat sumik uqaqqaahutiñ. ⁴ Natmiqsuiragtut iñuñnun uqumailanik. Aasiisuli ikayuğummataitkaich akiyautisuglugich. ⁵ Savaa-payaatiñ iñiqtağirağigaa qiniqquusaathiağutiñ iñuñnun. Aglijaaqtağniğaiç puukataurat qauğmikni!u taligmikni!u imaqaqtuq uqağniçnik suli atnuğaağmiñ ni-viñalukkatanajich taklijaaqlugich. ⁶ Iniqallatuniqsut qauklijich aquppiutanajitñik niğiqpakmata, suli Jew-ñuruat katrağviñitñi aquppi!atuplutiñ qaukñuruam inaan, ⁷ suli tumitchiani pağlatqutuplutiñ suli iñuñnun tuqñiraqusuuplutiñ ilisautriñik. ⁸ Aglaan taiguutiqağumi-ñaitchusi ilisautriñik, atakkii atautchiñhiñamik ilisautriqağhusi aasiñ iluqasi aniqatigiiksusi. ⁹ Taiguğniaqasiñsuli kiñapayaaq maani nunami aapapsitñik, atakkii atautchiñhiñamik aapaqaqtusi qilañmiittuamik. ¹⁰ Naa-gaqaa taiguqasiuñ kiñapayaaq sivulliuqtinik atakkii atautchiñhiñamik sivulliuqtiaqtusri, taamna Christ-ñuruq, anniqsuqti akiqsruutauruaq. ¹¹ Iñuk kama-nağniqsrauruaq akunnapsitñi savaktigiyumagiksi. ¹² Suli kiñapayaaq kamañağasugiruaq inñiñik atchiksipkakkaugisiruq. Kiñapayaaq atchiksiruq inñiñik kama-naqsipkakkaugisiruq.

Jesus-ñum Suakatağai Ukpinquañhatigun

¹³ "Nakñiun, aglaliqirisii!u Pharisee-ñuruasii!u, uk-pinquaqtisii! Kanjqsit!aitkiksi Agaayyutim uqañha uqquiraqtaalu suli ilisautrinjilugich. Atriqaqtusi iñuñnik an-mautiaqtuanik Agaayyutim anayyuqautaanun aglaan anmanjilugu. Isinjichusi sulipsuuq isiqtai!igisi tamatkua isigñiuraqtuq. ¹⁴ [Nakñiun, aglaliqirisii!u Pharisee-ñuruasii!u, ukpinquaqtisii! Ivayaqtuip!usi tupinjitñik sulliñauranjitñiglu uilgağnaat, aasiñ taimma qiniqtinnia-gaqsip!usi takiruamik agaayuplusi, taamna pisigilugu anasiñjuqsasquñksraqsu pigiit!unjaqtuq.] ¹⁵ Nakñiun, aglaliqirisii!u Pharisee-ñuruasii!u, ukpinquaqtisii! Kuki!uktusi tağiukunlu nunakunlu atautchimikunniiñ maliguaqtiniguksusi. Aasiñ maliguaqtiksraqtatagñianikap-siuñ anasiñjuqsasquñmutlasirağigiksi pigiit!uklugu ilipsitñi. ¹⁶ Nakñiun, ayaunaplusi sivulliuqtauruaq! Uqaqtusi, 'Kiñapayaaq akiqsruqami agaayyuvikpakun

taamna suunjitchuq, aglaan kiñapayaaq akiqsruqami kaviqsaaqun manikun agaayyuvikpakun, tavra akiqsruutiniktuq!' ¹⁷ Ayaunaplusi isumalguitchuasi! Nalliak ukuak pit!uktuanuva—kaviqsaaq manik naaga agaayyuvikpak ipqiqsitchipkairuaq kaviqsaaq manijmik? ¹⁸ Uqaqtusisuli kiña iñuk akiqsruqami tuni!aqtuğvikun taamna suunjitñip!ugu, aglaan akiqsruqami aatchuuta-ruuakun tuni!aqtuğviñmi akiqsruutiniktuq.

¹⁹ Ayaunaruasii! Nalliak ukuak pit!uktuanuva aatchuun naaga tuni!aqtuğvik ipqiqsitchipkairuaq aatchuutmik? ²⁰ Taatnamik iñuum tuni!aqtuğvikun akiqsruqami taputirağigai aatchuutit tuni!aqtuğviñmiittuat. ²¹ Iñuk akiqsruqami agaayyuvikpakun, taputipmirağigaa Agaayyun ittuq tavrani. ²² Iñuk pakivrumuuna akiqsruqtaqami taputipmirağigaa Agaayyutim aquppiutana taamnaalu aquppiruaq tavrani. ²³ Nakñiun, aglaliqirisii!u Pharisee-ñuruasii!u, ukpinquaqtisii! Qulikuraqtusi avuugutipsitñik—mint, dill suli cummin-nik; aglaan minitlugich qulliuqiaqtuq ilisauttit maligutaksrani: nalaunjaruaq, nagliktaq suli ukpinquraq—taapkua atuumaraksrağaluasi minitçirağasunaqasiaglaan sivulligñik. ²⁴ Ayaunaplusi sivulliuqtisii, milugiatchiat piigñiağigisi qallutipsitñi salumautituqlugich, aglaan i!ğataqtiağigiksi pikukturuaq natmaksigvik. ²⁵ Nakñiun, aglaliqirisii!u Pharisee-ñuruasii!u, ukpinquaqtisii! Salumapkairusi qaathiañajitñik qallutipsi suli puggutapsi, aglaan iluñich immaukkaqhutiñ ivayaqtuğmik suli killiqiğmik. ²⁶ Pharisee-ñuruasii, qanutun qiniñlai-sigivisi! Salummaqaaqsigik iluñnik qallutimlu puggutamlu, qaanigli salumayumauk. ²⁷ Nakñiun, aglaliqirisii!u Pharisee-ñuruasii!u, ukpinquaqtisii! Ittusi qiniyu-naqtuutun iluvğich silataatitun, aglaan iluñich immaukkaqhutiñ tuqunaruat iñuich sauninjitñik suli qayuğnapayaaqtuanik. ²⁸ Taatnallapiaq qaathiañapsigun sagviaqtuğaqtsu iñuñnun nalaunjaruatun ilip!usi, aglaan ilupsitñi immaukkaqtusi ukpinquağutinik pi-gi!iqiğigniglu.

Jesus Sivuniksriquruq Anasiñjuqsasquñksrañatnik

²⁹ "Nakñiun, aglaliqirisii!u Pharisee-ñuruasii!u, uk-pinquaqtisii! Qiniyunaqsasquñ iluvinjich sivuniksriqirit suli nalaunjaruat iñuich. ³⁰ Uqaqtusisuli, 'Iñuuniaqsi-magupta injilğaan taimani aapaavut iñuuniaqmata, pi-qasiqsuutinayaitchugut ilinjitñi iñuaqtuqmata sivuniksriqirinik.' ³¹ Taatna uqaqapsi ilipsitñik ilisimarauniqsusi kinuviağitilaapsitñik tuqutçhiruanun sivuniksriqirinik. ³² Ki naatchiuñ sivulliapsi aullağniikkañat. ³³ Ilipsi qitun-ğanajich tuqunaqaqtuq nimigi!at! Qanuğlugu nanaq-niaqpsiuñ anasiñjuqsasquñmuktitaaviksraqsu? ³⁴ Taatnamik tuyuğisiruñ sivuniksriqirinik ilipsitñun puqik-saaniglu iñuñnik aglaliqiriniglu—ilanjich tuqutkisigisi, suli ilanajich kikiaktuutilugich, atlatsuli ipiğaqtuğlugich katrağvipsitñi suli qimaaratchilugich nunaqqimiñatlanun nunaqqiñun. ³⁵ Taamna pisigiplugu anasiñjuqsasquñksraqsu tikiññaqtuq ilipsitñun maqitçipkai!apsigun anajitnik nalaunjaruat iñuich mañna nuna-mun, aullağni!lugu iñuaqtuñhaniñ Abel-ñum iñuaqtuñhanunaglaan Zechariah-m iğñiñan Barachiah-m,

iñuaqtapsi akunġakni agaayyuvikpaumlu tuni!laqtuġ-viumlu. ³⁶ Uqautigipsi ilumutuuruamik, iluqani taman-na anasiñuqsautiksraq tikiomagisiruq makununja iñunġun pakmapak iñuuranun.

Jesus-ġum Piqaksriġha Jerusalem-miunik

³⁷ "Annaatuk, Jerusalem-miusii! Tuqutthuurasii sivuniksriqiririk mi!uqtuuruasi!lu uyaġanġnik tamatkuninġa tuyuurauranik ilipsitñun! Akulaiq!ugu katitchum-miugaluaġaġigitka iñugikkasi, atri!ugu aqargiqpak piyaqquqtai!itñiktuatun paiyaagmiñik ataaknun isaqqunġmi. ³⁸ Atanġii, tupiqsi suksraakkaulapiaġniaqtuq suunġilaġuġlugu. ³⁹ Taatnaq!unġa uqautigipsi, qiñitqik-kumiñaitkipsitġa nipliġña!apsitñunaglaan, 'Uvatuq Agaayyutim pi!utigiliunġ taamna tikitchuaq atqagun atanġum.'"

Jesus Sivuniksriqiruq Piyaaqquġniaġhanik Agaayyuvikpaum

24 Jesus unitkaqsiptomagu agaayyuvikpak maliguaqtaiñ upyaugniġaat ininġitnik agaayyuvikpaum. ² Jesus-ġum apiqsruġniġai, "Iluqaisa makua tupqich qiñinġitpisigich? Uqautigipsi, Kisinġuqtaqagu-miñaitchuqunniiñ uyaġanġmik qalliani atlam ulġusi-maitchuamik."

Jesus Sivuniksriqiruq I!uill!iugutniglu Piyuaqsiu!iksramiglu

³ Jesus aquppipkaqtitlugu iġġimi taggisqaqtuamik Olives-mik maliguaqtaiñ utlanġniġaat kisipkuqhutin apiqsruq!ugu, "Uqautitigut uumiġa. Qakugun taman-na atuummiñiaqpa? Sukun ilitchuqutitigun ilitchuġigisivisa agġiyasiguvich suli nuna isukliyasikpan?" ⁴ Jesus-ġum kiuniġai, "Qaunatqiaġigitchi iñuill!i kinninġitchuma-gaasi. ⁵ Atakkii iñugiaktuat iñuich agġigisirut uqagutin, 'Christ-ġurunġa,' aasiiñ kinnitñigutin iñugiaktuanik iñunġnik. ⁶ Tusaagisirusi anġuyaktuanik qanittuamiñ uñasiksuamiñ!u. Iqsiñiaqasi atakkii iluqatin tamatkua atuumaruksraur utlaan isukliñġitchuqsuli. ⁷ Nunaqquqich anġuyiugisirut akil!iġiiksillutin avatmun suli atanġuviich akil!iġiiksillutin avatmun, niġisuksiuliqmilutin, suli nuna aulapmi!uni nanipayaaq nunani. ⁸ I!uqaitnik tamatkua aullaġniisaagigai auliyauti!thum. ⁹ "Qaisaugisirusi nagliksaaqsiuviksrapitñun, suli tuqqutau!iksrapitñun, uumigitchiulusi nunaqquqpayaaniñ piqutigilunġa. ¹⁰ Taimanġuqpan iñugiaktuat iñuich ukpiġutaiġñaqtut, aatchuutigiraġautilutin avatmun suli uumikkutilutin avatmun. ¹¹ Iñugiaktuat sivuniksriqirinquaqtuat agġigisipmiñiqsut kinnitñigutin iñugiaktuanik iñunġnik. ¹² Suli pisigilugu iñuich pigiil!iqi!that iñugiaksitmukhutin piqpakkutaat niglaqsiñiaġaa. ¹³ Aglaan iñuk makitaruaq payanġiġuni isuanun anniq-sukkaugisiruq. ¹⁴ Quliaqtuaġigisigaat taamna tusaayugaallataq Agaayyutim anġayyutaagun, uqautigilugu nunaqquqpayaananun. Aquagun isuklitkisiruq.

Tatamnapiagataqtuaksraq

¹⁵ "Iñuk agliqiruaq ukuninġa kanġiqsi!i. Qiñiġniagiksi nagġunallapiaġataqtuaq qikaġlugu ipqitchuami inimi iniksraġinġisamiñi, Daniel-ġum Agaayyutim sivuniksriqiraa uqautigikkana. ¹⁶ Taipkunani uvluni iñuuniaqtuat nunanġani Judea-m qimakkumaut iġġiñun. ¹⁷ Iñuksuli itkumi tupiġmi qaanġani atqagnaġani aik!iġuni sumik tupiġmi iluaniñ. ¹⁸ Kiñasuli iñuk nautchiivnġmi itkumi utiġniaġani aik!iġuni quppiġaaġmiñik. ¹⁹ Taipkua uvlut tikitpata, nakliunġ aġnat siñaiyauniġuminġ suli aakat miluktitchiguminġ il!lgauraġmiknik. ²⁰ Agaayutitchi qimaliksraqsi atuumatqunġil!lugu ukiumi naagaqaa miñġuqiġsiġvium uvluni. ²¹ Atakkii taivrumanġ nagliksaaqpauratiksraq atuumagisiruq atriginqsanġa atuumaruam aullaġni!haniñ nunam uvunġanunaglaan. Taatna-siq nagliksaaqpaurat!iq atuummitqinġianġitchuq taavruma aquagun. ²² Aasii Atanġum makua uvlut ilanġnaq-taanġisuaqpagich, kiña iñuk anniqsukkaquyumiñaitchuq. Aglaan pisigiplugich piksraqtaani Agaayyutim taapkua uvlut ilanġnaqtaagisigai. ²³ Taimanġuqpan kia iñuum uqautikpasi, 'Qiñiqsiunġ, uvva Christ,' naagaqaa itnaq-pasi, 'Ikaniittuq,' ukpiġiniaqasigik. ²⁴ Atakkii anniqsuq-tinġuat suli sivuniksriqirinġuat iligisirut savaaqagutinġ kamanuqtuanik savaanik suli quviqnaqtuanik. Taapku-nuuna kinniñiaġniġaich Agaayyutim piksraqtaanġi pi-saġiyumiñagumisigik. ²⁵ Atanġii, uqautigipsi taavruminġa atuummigaluaqnagu.

²⁶ "Aasi!i kisupayaam uqautikpasi Christ iñuilaami inin!lugu tatpavunġaqasi naagaqaa iriqsiman!lugu uvani tupqum iluani ukpiġiniaqasiunġ. ²⁷ Atakkii Iġñinġa Iñuum agġigisiruq atri!lugu ikniqpalaġmun qaummaġiksipma-tun qilak kivaknamañ kanaknamun. ²⁸ Sumipayaaqsuli tuqunġaruaq itpan, tavrunġa tinġmiaqpaich tuqunġaraq-tuġuuruat katisuuru.

Agġi!iksranġa Iġñinġan Iñuum

²⁹ "Aquuranġagunaasiiñ uvluiñ nagliksaaqsiu!thum, siqiñiq taaqsigisiruq suli tatqiq qaumaġinġiġuni, uvlugiat katagaqmi!utin qilanġmiñ suli qaummatipayaanġi si!am nuktitaulutin inimikniñ.

Isaiah 13:10; 34:4

³⁰ Taivrumanġi uvluni ilitchuqquataa Iġñinġan Iñuum sag-viġisiruq qilanġmi. Iñupayaanġa nunam qialuni qiñiġisigaaat Iġñinġa Iñuum agġiqsuaq nuviyakun qilanġmiñ sanġimigun suli kamanallapiaqtuakun kamanautmigu-n. ³¹ Qalġuqtautiqpaktuġlugich nipiturat tuyuġigisigai isaguligikkani katitchityaqtillugich piksraqtaagmi-ñik iñunġnik nakitñapayaaq nunami.

I!isaaksranġa Asirrit!aitchuam Napaaqtum

³² "I!isaaqagitchi fig napaaqtumiñ, itnaqhuni, akigiuiñ milukataniġ naugaqsiptomata suli suñaaqsiplutin qituglipmata ilisimaraġigiksi upinġaam qalli!ha. ³³ Taatna-tuntuuq qiñiġupsigik tamatkua atuummiruat ilisima-niaqmigiksi Iġñinġa Iñuum qalli!apiaqtilaanġa qakma.

³⁴ Ilumun uqautigipsi, Iñuich iñuuniaqtuat pakma tuquaniñianjitchut tamanna suapayaq atuumaanikka-luaqnagu. ³⁵ Iluqani nuna suli qilak piyaqqukkaugisirik, aglaan uqathich uqautigikkatka piiñgigumiñaitchut.

Pivia Aggiñksrañan Iñisimaraitchuq

³⁶ "Kia-unniñ iñuum nalugaa uvlug naagaqaa sassaq sumi tikisilaaksraña. Isağulgich qilanjmittuat unniikii igñiguruam nalugaat. Kisimi aapam iñisimagaa. ³⁷ Igñiña Iñuum aggiqpan taimanisun itkisiruq atrilugich iñuich iñuuniaqmatun uvluiñi Noah-m. ³⁸ Atakkii taipkunani uvluni sivuani uliqpañhum iñuich nigimaaqtut imiqsimaahutinjlu, ilaqatniktuqhutinj suli qitunğatin ilaqatniktuqtitlugich Noah-m isigñiañhanunaglaan umiamun. ³⁹ Iñuich ilitchuğinjñiqsut atuumaniaqtuamik uliqpanmun pisağilğataqtitlutinj. Taatnatun itkisiptimiuq Igñiña Iñuum aggiqpan. ⁴⁰ Malğuk anutik savaktuak nautchiivinjmi, ilaqataa tigurauligisiruq aasiiñ ilaqataa uniktauliguni. ⁴¹ Malğuk ağnak mukkaaksriuqtuak mukkaaksriugvinjmi, ilaqataa tigurauligisiruq aasiiñ ilaqataa uniktauliguni.

⁴² "Taatañğusi ataramik itqanaitchuksraurusi, atakkii nalugiksi sumi uvlumi atannapsi aggiğñiaqtilaananik. ⁴³ Aglaan iñisimayumagiksi una, tupqum iñuan iñisimayumiñ napmun ilikpan unnuq tiglinjiaqtim aggiğñiaqtilaana qaunaginayaqtuq tiglinjiaqti siqumğutitqunijlugu tupigmiñun. ⁴⁴ Taatnatuntuuq itqanaitchuksraupmisi atakkii Igñiña Iñuum aggiğñiaqtuq sassağnigmi nigjugvinjisapsitñi.

Tuniqsimaruaq Naaga Tuniqsimaitchuq Savakti

⁴⁵ "Kiña tuniqsimaruanjupluni isumatupluni lu savaktauva? Ilaañuruq anjaayuqam qaukñiljutikkana atlanun savaktimiñun tupigmiñi ittuanun niqiksritñiktaqtuamun piviksraq nallaullapiaqługu. ⁴⁶ Qanutun quviasuktigigisiva taamna savakti anjaayuqam utigumi paqitana savaagiglugu. ⁴⁷ Ilumun uqautigipsi, atangum piksraqtaagigisigaa taamna savakti qaunaksritqulugu iluqaitñik suurağmiñik. ⁴⁸ Aglaan qanuq savaktauniqpan pigitluni? Isumapiagñiqsuq injmiñun, 'Anjaayuqaga maunauraq utignianjitchuq,' ⁴⁹ aasiiñ anaumiaqsilugich atlat savaqatini suli nigiqatigiplugijlu imiqatigiplugijlu imiqtuqtit. ⁵⁰ Anjaayuqana taavruma savaktim utigniaqtuq ilanjatigun uvlut nigjuginjisillugu ilaanik sassağnigmi lu qaunaginjisillugu. ⁵¹ Atangata aggiğumi tatapsallapiağisigaa piqasiutipkağlugulu ukpinjuaqtinun. Tavrani iñuich qiağisirut tiriquulatchilugijlu kiggutinj."

Atrikusaun Qulitigun Niviaqsiatigun

25 "Agaayyutim anjaayuqautaa sagviqpan itkisiruq qulitun anutituqsimaitchuatun tigungmiaqqtuanik nanniuramiknik paagialuq ilaqatniñiaqtuq. ² Tallimat taapkunani isumatuanjuniqsut, suli tallimat isumatuitlutinj. ³ Taapkua isumatuitchuat saagağmiñiğaiç nanniuratin, aglaan uqsritqiuutiksranjñik saagangñiñiqsut. ⁴ Isumaturuataasiiñ uqsritqiuutiksrali-

gaağniqsut nanniuramiknun. ⁵ Ilaqatniñiaqtuq tuu-liunjapkaqługu taapkua iluqatin siñinjialiqaminj siñik-sağniqsut. ⁶ Tavra unnuq qitiqquqman iñuk nipliqsuq, 'Marra, ilaqatniñiaqtuq aggiqsuq. Anilusi paagialuqsuq.' ⁷ Iluqatin anutituqsimaitchuat makitnaminj ikummaktaagñiğaiç nanniuratin. ⁸ Isumatuitchuat uqautiniğaiç isumaturuat, 'Qaitchisigut ilanjaniç uqsrupsi atakkii nanniuravut qamiaqsiiñiqsut.' ⁹ Aglaan isumaturuat kiuniğaiç, 'Naaga, naamayumiñaitpalunjiugut uvaptiknunlu ilipsitñunlu pigupta, aglaan aullağusi taipkununa tunisiullaqtuanun uqsrunik tauqsigiağitchi piksrapitñik.' ¹⁰ Tavralli isumatuitchuat aullağniqsut, aasiiñ tauqsigiaqtitlugich ilaqatniñiaqtuq aggiğniqsuq. Taapkua itqanaitchuat isiqatigigaat katchuutivinjmun nigiqpagiaqhutinj, tavraasiiñ taluplugu. ¹¹ Aquvatigunli aggiqmiñiqsut alğianjich niviaqsiat. Uqaagsigaluaqtut, 'Ataniiq, anjmautillañniaqtigit.' ¹² Aglaan kiunigai, 'Naluniğipsi. Kisuuvisi?' ¹³ Taatañğusi qaunatağigitchi. Atakkii nalugiksi uvlug unniñ sassağniq Igñiña Iñuum aggiñksraña.

Atrikusaun Pinjasutigun Savaktitigun

¹⁴ "Suliuva Agaayyutim anjaayuqautaa sagviqpan atriaqqtuq anutmik iglausuktuamik unjasikusamun nuanamun. Injmiñuquplugich savaktigikkani qaunaksriju-tiniğai suurağmiñun. ¹⁵ Atausiq iñuk qaitchiñiğaa 5,000-tun manijñik, atla iñuk 2,000-tun, atlasuli 1,000-tun, iñullaa akuqtuipłuni pitlakkağmigun. Aasiiñ aullağniqsuq iglaviksrağmiñun. ¹⁶ Taamna iñuk akuqtuiruaq 5,000-tun manijñik aullaqhuni piñatchiasunaqani tauqsigñiutiginigai maniksriusriani, aasiiñ piññautigiplugich 5,000-sipsaanik. ¹⁷ Taatnatunsuli taamna iñuk akuqtuiruaq 2,000-tun piññapsaaqmuiq atlanik 2,000-nik. ¹⁸ Aglaali iñuk akuqtuiruaq 1,000-tun aullaqhuni paksrautiplugu nunamun iriğniğaa anjaayuqagmi manija. ¹⁹ Akuni piilğatağaluaqami anjaayuqanjat taapkua savaktit utigniqsuq, aasiiñ makpigarricutiaqsiplugich maniksriusrianjatigun. ²⁰ Tavra taamna iñuk akuqtuiruaq 5,000-tun tikiutriruq atlanik 5,000-naktaagmiñik uqaqhuni, 'Ataniiq, qaitchikapna 5,000-tun manijñik, uvva piññapsaaqtuna 5,000-nik.' ²¹ Anjaayuqanan taavruma uqautigaa, 'Savaaqallautağniqsutin, nakuuplutin tuniqsimaruanjuniqsutin savakti! Tuniqsimmatriniqsutin iñugiakitchaluaqtuatigun suuratigun; inillañniağikpiñ anjalatigugutin iñugiaktuanun suuranun. Quviasuqatautyağiñ anjaayuqagikkapni.' ²² Taamnaptuuq iñuk akuqtuiruaq 2,000-tun manijñik aggiqhuni uqağmiuq, 'Ataniiq, qaitchikapna 2,000-tun manijñik, uvva piññapsaaqtuna 2,000-nik.' ²³ Anjaayuqanjantuuq uqautipmiga, 'Savaaqallautağniqsutin, nakuuplutin tuniqsimaruanjuniqsutin savakti. Tuniqsimmatriniqsutin iñugiakitchaluaqtuatigun suuratigun. Inillakkisigikpiñ iñugiaktuanun suuranun. Quviasuqatautyağiñ anjaayuqagikkapni.' ²⁴ Tavralli iñuk akuqtuiruaq 1,000-tun manijñik aggiqhuni uqaqtuq, 'Ataniiq, ilisimagikpiñ. Anayaktuaqtaunjigitchutin anjun. Pukuiraqutin nautchiivigiñisapniñ katitchisuuplutinlu kanğaqsruiğingisaqniñ nautchiaksranik. ²⁵ Si-

vuogaplunja taatnaqłunja irigítka maniksin nunamun. Uvva, pisin pigigitin.²⁶ Anjaayuqarjan uqautigaa, 'Pigiitchuatin iqiasruuplulinu savaktii! Iłisimagaluaqtutin kiprisuutilaamnik nautchiigvigingisamniñ katitchiplunjalu kangaqsruiavingisamniñ nautchiaksranik.²⁷ Iłiñayağniğitin manitka manniqiriñun, aasiiñ utiğuma akuqtuitlanayaqtunja pimñik naggutiñitñik.'²⁸ Aasiiñ uqautiniğai atlat savaktit, 'Pisigiñ taapkua maniich ilaaniñ qaityağiağlugichaasii taavrumunja 10,000-tun maniqaqtuamun.'²⁹ Tavraasiiñ kiñapayaaq anjalat-chi!lautaqtuaq aatchuusriağmiñik piññapsaağisiruq sippakuuqtualiguni. Aglaan taamna piññangitchuaq, mikiruamikunniñ piginasugikkağmiñik piikkaugisiruq ilaaniñ.³⁰ Sinjitchiun piññanjiuranğitchuaq savakti taaqtuam taağniqsranun. Tavrani qiağisirut tiriqүүлaisa kiggutitiñ.

Aviktuiłksraq Nunam Iñupayaurani

³¹ "Iğñija Iñuum aggitqikpan kamanaqtuakun qaumamigun iluqaisa ipqitchuat isaguligikkani piqatigilugich, aquvinniaqtuq aquppiutaqparñiñun kamanaqtuamun.³² Aasiiñ iñupayaurani nunam katitaugisirut sivuğanun. Tavrani aviktuiłksraq atausiuttaaglugich, atrilugu munaqsri aviktuiłksraq ipnaiñik tuttułuuraniñ.³³ Suli inillakkisigai ipnaich taliqpiñmi tunaanun, aglaali tuttułuurat saumium tunaanun.³⁴ Umialgum uqautigisigai taliqpiñmiñ ittuat, 'Maunagitchi, aatchuusriaqtuasii piliusiamik Aapamniñ, paitchak-taağisiun Agaayyutim anjaayuqautaa itqanaiyaanruaqtuq ilipsitñun iñiqtauhaniñaglaan nunam.³⁵ Atakkii niğisuktauqama niqiksritçhağigikma. Imiğukamalu imiksritçhağigikma. Iglanukama aiyugaaqtunja isiqti-tağigikma.³⁶ Atnuğanjitñama atraksritçhağigikma atnuğamik. Atniğñaqama takurağigikma. Isiqtaukama tikitlunja isiqattaagagigikma.'³⁷ Tavrani iñuich nalunjaruat kiuniağaat, 'Ataniq, qanagaaglaan qiniqpisigiñ niğisukavich aasiiñ niğipkaqhutin naagaqaa imiğukavich imiqtitagivisiğiniñ?³⁸ Qanjasuli qiniqpisigiñ iglaanuplulin aasiiñ isiqtitlutin naagaqaa atnuğanjitñavich atnuğaaqtitpisigiñ?³⁹ Suli qanagaaglaan qiniqpisigiñ atniğñaqhutin naagaqaa isiqsiviñmiitnavich takuniqpisigiñ?⁴⁰ Umialgum kiugisigai tamatkua itnağlugich, 'Iłumun uqautigipsi. Qanutunaglaan savautrikapsi nagliñnaqniqsranatnun aniqatiuma savaagigiksi uvanun.'⁴¹ Aasiiñ uqautiniaqmigai tamatkua saumium tunaañi, 'Piigitchi uvanñiñ! Anasiñjuqsakkauniaqtusi isuitchuami ikniğmi itqanaiyaanruamun tuunagimun isagulinjiñunlu.⁴² Atakkii niğisukama niqiksritçhağigikma. Imiğuliqama imiksritçhağigikma. Iglanukama aiyugaatlaitchipsitja. Atnuğaitñama atnuğaaqtitlaitchipsitja. Atniğñaqamalalu isiqsiviñmiitnamalu isiqattaatlaitchipsitja.'⁴⁴ Tavraptuq kiuniağaat itnağutiñ, 'Ataniq, qanagaaglaan qiniqpisigiñ niğisukavich imiğukavi!lu naagaqaa iglaanukavich atnuğaitñavi!lu, naagaunniñ atniğñaqavich isiqtaukavi!lu aasiiñ savautingitlutin?'⁴⁵ Aasiiñ kiuniağai, 'Uqautigipsi, qanusipayaamik savautrisunğitñapsi atautchimunniiñ nagliñnaqniqsraqtuamun savautriñgitchusi uvanñik.'⁴⁶ Tamatkuali

aullaqtikkisigai isuitchuamun anasiñjuqsaqsiuvinmun, aglaali nalaunjaruat isuitchuamun iñuuiğimun."

Sivunniugun Tuqtuchukługu Jesus

26 Jesus uqağuiqami tamatkuniñja, uqautigai maliguaqtini,² "Iłisimarusi, malğuk uvluk aquagun atuumagisiruq Jew-njruuat niğiqpagvikaanar atilik Apqusaakkaułimik, aasiiñ Iğñija Iñuum aatchuutigik-kauniaqtuq kikiaktuutraksrauluni."³ Qaukliñich agaa-yuliqsit [suli aglaliqirit] suli sivulliuqtigruat katinniqsut igluqparjanun qauklat agaayuliqsit atilgum Caiphas-mik.⁴ Sivunniugaqsiñiqsut tigusrağukługu Jesus nalunautchilutit tuqulluguasiiñ.⁵ Aglaan uqağniqsut, "Niğiqpagvikaam uvluañi taatnağniangitchikput. Iñuich anjalanniqtuktaiviaqtut."

Jesus Tiprağiksakkauruq Bethany-mi

⁶ Uvvaasriñ Jesus Bethany-miititlugu tupqani Simon-ğum auyugaqtualgum⁷ tikiñniğaa ağnam saagaqhuni nakasruñjuanuramik tiprağiksautmik akisuruamik nanuutiksramik, aasiiñ kuviplugu Jesus-ğum niaquanun niğiñiaqtitlugu.⁸ Maliguaqtaiñ qiniqamitruñ iñuaginiñniğaat nipliqhutiñ avatmun, "Supman asiñun tiprağiksaun atuqpaun?⁹ Una tiprağiksaun tunikpan atqunautunayaqtuq qaisauluniasiiñ nagliñnaqtuanun."¹⁰ Jesus-ğum iłitçhuğiplugu nipliutigikkaanar uqautiniğai, "Suvaata una isumaaluksaaqpisiun ağnaq? Savautigaanja savaallutamik.¹¹ Nagliñnaqtuat nayuqtigigisi ataramik, aglaan nayuqtiginiangitchipsitja ataramik.¹² Uvvauna ağnam kuvikamiun tiprağiksaun timimnun itqanaiyautigaa iluvikkaułksraqa.¹³ Iłumun uqautigipsi, nanipayaaq tusaayugaallautaq quliaqtuanukpan nunapayaani, taavrumaptuq ağnam savaanja uqautagisipmiuq itqakkutauluni ilaanun."

Judas Anjituq Aatchuutigisukługu Jesus

¹⁴ Taimmali ilanata qulit malğuk maliguaqtit, atiqaqtuq Judas Iscariot-mik, utlautiniqsuq qauklijitñun agaayuliqsit¹⁵ uqautiplugich, "Sumik qaitchiñiaqpsitja Jesus aatchuutigigupku ilipsitñun?" Akiliñniğaat iñuiññaq qulitun manijñik.¹⁶ Tavrakñaniñaglaan Judas qanaksruaqsiuq piviksramik aatchuutigisrukługu Jesus.

Jesus Niğiqatauniqsuq Maliguaqtimiñi Niğiqpagviani Atiliñmi Apqusaakkaułimik

¹⁷ Sivulliqpiami uvluañi niğiqpagvikaam puvlaksig-niğilaanik qaqunik maliguaqtit tikiñniğaat Jesus uqautipluguasiiñ, "Nani itqanaiyaquvisigut niğiqpałksrapnik atiliñmik Apqusaakkaułimik?"¹⁸ Kiuniğai, "Nunaaqqimugitchi anjutmun iłisimakkamnun uqautilugu, 'Iłisautri uqaqtuq, piviksraqa qalliuraqtuq. Niğiqpagvia atilik Apqusaakkaułimik niğivigisukkiga tupipni piqatigilugich maliguaqtitka.'"¹⁹ Maliguaqtit piñiqsut Jesus-ğum piraksrirtaataun ilinjitñun, aasiiñ itqanaiyaqhutiñ niğiqpagviksramun atiliñmun Apqusaakkaułimik.²⁰ Unnuksraqman Jesus aquvinniqsuq niğisukhu-

ni piqatigiplugich qulit malguk [maliguaqtini].²¹ Niġi-
ñiallagmin Jesus-ġum uqautigai, "Uqautigipsi, ilapsi-
samma aatchuutiginiagaana uumiksriñun."²² Iluqatiñ
isumaalut Challapiaġataqtut. Atausiutaaqhutinj apiqs-
rullaagaqsigaat, "Ataniiq, uvañauñgitchuq, amii?"²³
Uqautigai, "Ilañuruq misuqatauruaq argañmiñik
uvapkun puggutauramun. Taavruma aatchuutigi-
niagaana uumiksriñun."²⁴ Iġiñija Iñuum aullaġisiruq
uqañhum aglaksimañhatun pisigiplugu ilaa, aglaan qa-
nutun tatamnaqtigigisiva taamna añun Iġiñjanik
Iñuum aatchuutigitniktuaq uumiksriñun. Nakuutlukka-
yaqtuq taamna iñuk taimani aniñġiññiġumi."²⁵ Tavrari
Judas-ġum aatchuutigitniktuañan apiqsruġniġaa, "Ili-
sautrii, uvañauñgitchuq, amii?" Jesus-ġum uqauti-
niġaa, "Ii, ilviuruq."

Ataġum Nullautchiġvia

²⁶ Niġiñiallagmin Jesus-ġum tigugaa qaqqiaq quyaplugu
Agaayyun siqumitkaa qaitluguasiññ maliguaqtimiñun
uqaqhuni, "Tigulugu niġġisiuñ, tavrataamna timiġa."
²⁷ Tigupluguasiññ qallun quyaanikami qaitkaa ilinjñun
uqaqhuni, "Imiġvigisiuñ!²⁸ Taamna auga maqipkak-
kauruaq iñugiaktuanun aullaġniuruq nutaamik sivun-
niugutmik Agaayyutmiñu iñuññiñu. Taavrumuuna au-
kun Agaayyutim nalupqinaġiñiġaa sivunniugutni
iñuññun natqigutiksraupluni killuqsautinjñun."²⁹ Imit-
qinjñianġitchuñ taavruma asiam misuġuaniñ uvakñ-
niñaglaan tikiġġataqtillugu taimña uvluq imitqikkuma
piqatigilusi Aapaa añaayquataani."³⁰ Atuanikamiñ
atuutmik aullaqtut iġġimun taggisiquaqtuamun Olives-
mik.

Jesus Sivuniksriquruq Peter-m Piilaatiksrana

³¹ Pisullaġmin Jesus-ġum uqautiniġai maliguaqtini,
"Iluqasi uniññiaġipsitña uumani unnuami. Atakkii
aglausimaruq uqañni itna,
'Tuqtukisigiga munaqsri,
aasiñ ipnaich siamillapiaġutin.'

Zechariah 13:7

³² Aglaan añipkakkauñanikkuma tuquñiġmiñ, aullaġisi-
ruña sivupsitñi Galilee-mun."³³ Peter-m uqautigaa Je-
sus, "Iluqatiñ atlat suksraaġaluaqpatin sumiunniñ
taatnaġumiñaitchikpiñ."³⁴ Jesus-ġum uqautigaa Peter,
"Uqautigikpiñ, anaqavak piilaġutiginiġikma piñasu-
niaglaan aqargiqpak qalġuqtaġaluaqnagu."³⁵ Peter-m
uqautigaa, "Tuquqatigiraksraġigupkiñunniñ piilaġi-
yumiñaiapiaġikpiñ." Taatnatuntuuq uqaqtaġmiut iluqa-
tiñ maliguaqtit.

Jesus Agaayuruq Gethsemane-mi

³⁶ Jesus-ġum aullautigai maliguaqtini inimun atilinj-
mun Gethsemane-mik uqautiplugich, "Aquppiuraalla-
gitchi uvani, agaayyutaqtuaqtilluñ iñuñ."³⁷ Aullauti-
plugich Peter malġuglu iġñanjik Zebedee-m alianni-
liqsuq iñuñ! iluñ! iluñ! iluñ! iluñ! iluñ! iluñ! iluñ! iluñ!
³⁸ Uqautigai, "Arrii, uvva
uqumaiñ! iluñ! iluñ! iluñ! iluñ! iluñ! iluñ! iluñ! iluñ!
taġaana. Tavraniittuallagitchi qaunaksruqasiñ! iluñ!"

³⁹ Taiñuñaqtaallakhuni pullapiaqñu kiiñani agaayu-
ruq, "Aapañ, pisuñiġigupku piġuñ qallutaa naglik-
sañhum uvañniñ. Uvañ pisuñiġinjñ! iluñ! iluñ! iluñ!
vich pisuñiptun."⁴⁰ Jesus utiqami maliguaqtimiñun pa-
qinniġai siñiktuat. Apiqsruġniġaa Peter, "Qaunagiuraa-
llakkumiñaitpisiñña atautchimiunniñ sassaġniġmi?
⁴¹ Siñiñniasuñaqasi agaayulusiñu. Ukpisrisaiñitchu-
mausiñi uuktuaqsiugupsi. Ilmun irrusiġ piyummati-
qaġaluaqtuq aglaan timi sayaitchuq."⁴² Jesus aullatqil-
gitchuq ilaqaataani agaayupluni uqaqhuni, "Aapañ,
una qallugauraq piġumiñaitpan uvañniñ imiqtaksraġi-
piaġupku piñagu pisuñiġikkan."⁴³ Utiġitñami paqilġit-
chai siñiktuat atakkii irinjich siqupsaġuliñ! iluñ! iluñ!
⁴⁴ Uvvaasiñ aullalġitchuq agaayutyahuni piñatchiqñu-
gich, uqaqhuni taapkuniñasuli uqautigikkaġmiñik si-
vuani.⁴⁵ Jesus utiqami maliguaqtimiñun uqautigai, "Si-
ñiktuapisiñi iñiqtuiqsiaqñu? Uvva, sassaġ tikitchuq
aatchuutigikkauviksrana Iġiñjan Iñuum arganjñun ki-
lluliqirit.⁴⁶ Makillusi aullaqta! Aatchuutigitniktuaġa im-
ma tikitchuq."

Jesus Tigukkauruq

⁴⁷ Jesus uqaġugaaqtitlugu Judas agġiġiñiqsuq, ilaġat
qulit malguk maliguaqtit. Piqatiqaġniqsuq iñuñialla-
piaqtuanik iñuñnik savikpiraqtuanik anautchiraqtuani-
glu, tuyuumaruanik qaukñiñiñ agaayuliqsit sivulliuq-
tiġruañiñiñ! iluñ! iluñ! iluñ! iluñ! iluñ! iluñ! iluñ! iluñ!
⁴⁸ Taavruma aatchuutigitniktuañ maliguaqtini
ilitchuqutiksriññiġai uqaqhuni, "Kiñataimma kunik-
kupku tavra taamnaugisiruq. Tiguyumagiksi."⁴⁹ Taa-
vrumatavra nalinjñaaqñu utlakkaa Jesus paġlaplugu,
"Paġlagikpiñ, ilisautrii!" aasiñ kunikñu.⁵⁰ Jesus-ġum
kiuniġaa, "Iñauraamañ, tavra taatnaġiaġuġuutinkii."
Tamatkua iñuich tiguniqñu iluñ! iluñ! iluñ! iluñ! iluñ!
⁵¹ Tavrari ilaġata taapkua piqatiñiñ Jesus-ġum amuniġaa sa-
vikpani uugiraqtuqñu savaktiña qaukñiata agaayu-
liqsit. Uugiraqamiñ tavra siutaiqsniġaa.⁵² Tavrani
Jesus-ġum uqautigaa taamna, "Utiqtirruñ savikpañ
puñanun atakkii iluqatiñ añyaktuat savikpakun pi-
yaqquġisirut savikpakun."⁵³ Isumanjitpich injiqsruġupku
Aapaga ikayuqtailiqiluna, akkuvaupiaq tuyuġa-
yaġaana qulit malġuktun kavluutinik isaġuliñnik.
⁵⁴ Taatnaġupku qanuġuni Agaayyutim uqañha immiu-
magisiva uqaġiruaq taatna ittusraupluni?"⁵⁵ Taavr-
mani Jesus-ġum uqautigai iñuñiallapiatuaq iñuich,
"Savaqñuktavik, atakkii agġiġñu tiġutyahuni savik-
pañnik anautaniglu. Uvluġaġipman aquppigaluaġa-
tuñ piqatigiplusi agaayuvikpañmi ilisautripluñ,
aglaan tigusratlaitchipsitña."⁵⁶ Aglaan iluqatiñ tamat-
kua atuumarut atakkii Agaayyutim uqañhich uqaġik-
kañich sivuniksriqirit immiumaruksraupmata." Tavrari
iluqatiñ maliguaqtit unitchaat pigruqhutin.

Jesus Apiqsruqtuġaat Uqaqsittaġvini

⁵⁷ Taapkua tiguriruat Jesus-mik aullautiniġaat Cai-
phas-mun qaukñiat agaayuliqsit katimmavigikkañatnun
aglaliqirit sivulliuqtiġruatlu.⁵⁸ Aasiñ Peter-m maliñ-
niġaa uñasiuraahuni qaukñiata agaayuliqsit igluq-

pañan siłataanunaglaa. Isiqhuni aquppiqatauniqsuq qaunaksrini qiiñigukługu qanuğisitilaaña. ⁵⁹ Qaukñijich agaayuliqsit suli iluqatiñ uqaqsittaaqtitchirit pakaaqagñiqsut tanjigiłaanik ilisimarauruanik sagluutigilugu Jesus tuqqutchukługu. ⁶⁰ Aglaan paqitchinjiñiqsut sumikunniñ, iñugiakkaluaqhutinj tikiaruat tanjigiłaaun ilisimarauniaqtuat. Naagatai paqitchinjitichut. Kiisaim-malu malğuk tanjigiłaaun ilisimarauruak saavitpuk ⁶¹ uqaqhutik, “Uvvauna iñuk uqaqtuaq, ‘Piyaqquhiñau-giga agaayyuvikpaña Agaayyutim aasiñ nappatqigługu piņasuni uvluni.” ⁶² Uvvaasiñ qaukñiata agaayuliqsit makitluni uqautigaa Jesus, “Kiggutiksraitpich sumik ukuak iñuk uqautaakkun ilipkun?” ⁶³ Aglaan Jesus nipaśaaqtuq. Qaukñiata agaayuliqsit uqautiniğaa Jesus, “Itqağunğ una, Pakma nayuutirugut sivuğaañi iñuuruam Agaayyutim. Taatnamik uqautitigut, Christ-ñuvich, Iğñiña Agaayyutim?” ⁶⁴ Jesus-ñum kiuniğaa, “Uvva ilvich uqaaniktutin taatna. Aglaan uqautigipsi, qakugun taimma qiiñigisigiksi Iğñiña Iñuum aquppiruaq taliqpian tuñaani sañjipayaaqatuam, agğiguni nuviyatigun.” ⁶⁵ Tavrani qaukñiata agaayuliqsit aligaagñiğai tnuğaañi uqaqhuni, “Iñmiñik uqağniqłuktağniqsuq! Suvaatami piqağupsaaqpisa ilisimariniq? Pakma tusaagisi uqağniqłutai. ⁶⁶ Qanuq isumavisi?” Kiuniğaa, “Tuquruksrağtuq.” ⁶⁷ Aasiñ tivvuaqtuaqsifiğaaat kiiñanğun qakiqtaqsammaan pattakługu argañmiknik. ⁶⁸ Uqağniqsut, “Christ-ñuruatiñ! Nalautchağutin uqautitigut, kia qakiqpatin?”

Peter-m Piiłaağigaa Jesus

⁶⁹ Taatnañhatni Peter aquppiñiqsuq siłataani igluqpaum. Niviaqsigaam tikitługu nipliutiniğaa, “Ilvichtuup piqatigipmikkan Jesus Galilee-ğmiu.” ⁷⁰ Aglaan Peter piiłaaqtuq iluqanğisa takkuatni uqaqhuni, “Naluruña sumik uqautiqaqtılaapnik.” ⁷¹ Aasiñ anipman qanitchağruamun, atlam qiiñiğugu uqautiniğai tamatkua tavraniittuat, “Uvvauna iñuk piqatauruuq Jesus-mi Nazareth-miumi.” ⁷² Tavrani Peter piiłaatqiksuq suamasiplugu, “Nalugiga taamna añun.” ⁷³ Suli akkunilitchiallakługu qikaqtuat tamaani utlakkaat uqautilgitługu Peter, “Iłmun ilagigaatin taapkua, atakkii uqausipkun ilisimanaqtutin.” ⁷⁴ Tavra Peter suviagaqsiñiqsuq itnaqhuni, “Agaayyutim anasiñuqsagłiña uqağniññiguma ilumutuuruamik. Nalugiga kisuutilaaña taavruma añutim.” Uqaqtitlugu tavrakñatchiaq aqargiqpak qalğuqtağniqsuq. ⁷⁵ Peter-m itqaqtigai uqautai Jesus-ñum iñmiñun itna, “Aqargiqpak qalğuqtağaluaqnağun piiłaağutiginiagikma piņasuniaglaan.” Tavra anipluni qianiqsuq itui!iullapiaqhuni.

Jesus Pilate-muutiniğaa

27 Uvlaatchaurami qaukñijich agaayuliqsit suli sivulliuqtigruanjich Jew-ñuruat sivunniğñiqsut tuqutuchukługu Jesus. ² Qiliğługu aullautiniğaa Pilate-mun kavanauruamun.

Judas Tuquruq

³ Tavrani Judas, Jesus-ñum aatchuutigiriña, ilitchuğikami Jesus-ñum tuqqutaksrağtuqtilaananik nunuuratchallapiagñiqsuq utiqtitlugich taapkua iñuiññaq qulit maniurat qaukñitñun agaayuliqsitlu sivulliuqtigruanjitñunlu Jew-ñuruat ⁴ nipliğhuni, “Killuqsagtunğ atakkii aatchuutigitnikłunğ patchisailaamik iñunmik.” Kiuniğaa, “Suutauniaqpami taamna uvaptiknun? Tavra savaagigiñ.” ⁵ Judas-ñum miłuqsautiniğai maniich agaayyuvikpañmun. Aullaqami qimiññiqsuq iñmiñik. ⁶ Qaukñijich agaayuliqsit tiguplugich taapkua maniich nipliğñiqsut, “Maligutaksrakuagñanğitichuq tugvaigup-ta maniqmik ilirakuvianun agaayyuvikpaum, atakkii taamna manik akigigaa tuqqutauruam.” ⁷ Sivunniğñiqsut tauqsitigisukługu utkutchirim nunañanik iluviqagvigsukługu iglaanğuruamun. ⁸ Taatnağługu taamna nuna taiguutiqağaaat nunañanik augum ugluvarğnunağlaan. ⁹ Taamna immiumaniqsuq uqauttutauruq tumigiplugu Jeremiah sivuniksriğiri uqautigikkaña, “Tiguniğaiç iñuiññaq qulit maniich. (Taapkua maniich iñugiaktılaanğat Israel-aagmiut sivunniutigikkañich akilutitigisukługich ilaanun.) ¹⁰ Tauqsitiginiğaaat utkut-chirim nunañan, maligutlugi atangum tillisaa uvam-nun.”

Jesus Apiqsruqtuğaa Pilate-ñum

¹¹ Jesus qikaqtitlugu sivuğaanun Pilate kavanauruam taavruma apiqsruğniğaa Jesus, “Umialigivatin Jew-ñuruat?” Jesus kiuniğaa, “Uqaaniktutin taatna.” ¹² Aasiñ Jesus pasiikkaukami qaukñitñiñ agaayuliqsit sivulliuqtigruaniñi kiunjiññiğai. ¹³ Kiisaimma Pilate nipliğpuq ilaanun, “Tusaqsagñitpigich ilisimarriqsuutinjich akikñaqhutinj?” ¹⁴ Aglaan Jesus-ñum kiunjiññiğaa atautchimikunniñ uqaqsagñimik. Kavanauruuq quvigutçhallapiagñiqsuq.

Jesus Tuquruksrağuğaa

¹⁵ Uvvaasiñ ukiuğagipman niğiqpagvikaami kavanauruuq anipkairagñiqsuq atautchimik isiqtamik iñuich pisukkañatnik. ¹⁶ Taatnañhatni iñuk isiqtauniqsuq ilisimallautakkañat atiqaqtuuq Barabbas-mik. ¹⁷ Iñugayaat katipmata Pilate-ñum apiqsruğniğai, “Nalliaknik anipkaitquvisitñ—Barabbas-mik naagaqaa Jesus-mik taiguutiqaqtuamik Christ-mik?” ¹⁸ Ilaan ilitchuğiniğaa tamatkua qaisilaanğat Jesus iñmiñun siqña-taqagimiktigun. ¹⁹ Aasiñ Pilate aquppiqağługu atangum aquppiutanani, ağnaata tuyuğniğaa uqqamik itnağługu, “Iłaksianagu taamna nalaunğaruuq iñuk, atakkii itui!iugutigillakkiga ugluvak siññaktuğiplugu.” ²⁰ Aglaan qaukñijisa agaayuliqsit sivulliuqtigruatlu maliqsunğniğaiç iñugayaat apiqsruğlugi anipkaquplugu Barabbas aasiñ tuqqutillugu Jesus. ²¹ Kavanauruam apiqsruğniğai, “Nalliaknik ukuak iñuk anipkaitquvisitñ?” Iñuich kiuliğniğaa, “Barabbas.” ²² Pilate-ñum apiqsruğniğai, “Suniaqpiğasiñ Jesus taiguutiqaqtuag Christ-mik?” Iluqatiñ kiuniğaa, “Kikiaktuutili sanniq-

tamun.”²³ Pilate-ŋum nipliutinigai, “Sumik savamaqtu-qaqpa?” Aglaan nipaalapsaaqsiñagñiqsut nipitusi!lapiqhutiŋ, “Kikiaktuutili sannigutamun!”²⁴ Pilate ilitchuginiqsuq qanuğunniñ piyumiñaiñhanik suliasiiñ apai nipruaqhutiŋ iñuich. Imiksraqhuni igguğniğai argaŋni sivuğaatni iñugayaat. Aasiiñ nipliqhuni, “Uvva, patchisaunqitchuŋa uuma iñuum tuqqutauniañhagun. Taamna savaagigiksi.”²⁵ Iluqatiŋ iñuich nipaalaniqsut, “Anasiññuqsausiaksraq tuqqutauñhagun illi uvaptiknun qitungaptiknunlu.”²⁶ Tavrani Pilate-ŋum anipkağniğaa Barabbas, aasiiñ ipiğaqtuqtitqaaqlugu qaiññiğaa Jesus aŋuyyiuqtinun kikiaktuutityaquplugu sannigutamun.

Aŋuyyiuqtit Mitautiginiğaat Jesus

²⁷ Aasiiñ Pilate-ŋum aŋuyyiuqtiniñ Jesus aullautinigaat kavanauruam igluqpaŋanunaasii, katipkaqlugich aŋuyyiuqtipayaat avatanqıqlugu Jesus.²⁸ Atnuğaiyaqlugu atipkağniğaat kaviqsamik atnuğamik.²⁹ Niaquğusiğniqsut kakitlağnanik iliplugu niaquanun tigummialiqlugulu ayauppiamik taliqpiagun. Aasiiñ sitquqhutiŋ sivuğaanun mitautigiaqsiñiğaat nipliqhutiŋ, “Pağlagiptigiñ, umialgat Jew-ŋuruat.”³⁰ Taatnaanikmata tivvuaqtuğniğaat Jesus piplugu taamna ayauppiaq anaumiaqsipluguasiiñ niaquagun.³¹ Mitautigisuiqamitruiŋ Jesus aŋuyyiuqtit mattaqlugu atnuğaaq atukkanja atnuğaatqiksinnigaat atnuğaanıñik. Aasiiñ aullautinigaat kikiaktuutikkauviksraŋanun.

Jesus Kikiaktuutiniğaat Sannigutamun

³² Aŋuyyiuqtit anillağmiñ nalaunniğaat aŋun Cyrene-nağmiu atilik Simon-mik. Nunuriplugu taamna aŋun iqsruktinnigaat Jesus-ŋum sannigutanjanik.³³ Tikitña-miñ inimun atiliŋmun Golgatha, itna mumiutiqaqtuaq “Saunğa niaqum,”³⁴ aŋuyyiuqtit qaitchiñiğaat misuq-qumik avuuqtamik suŋamik. Aglaan Jesus-ŋum uukuallakkaluaqamiuñ imiğunjiñiğaa.³⁵ Kikiaktuutianikamitruiŋ Jesus aŋuyyiuqtit autaağniğaiç atnuğaanı inmiknun saaptaqtuutigiplugich.³⁶ Aquvinniqsut qaunagiaqsiplugu tavrani.³⁷ Qulaanun niaquan iliiñiğaat pasikkun ilaagun, aglausimaruuaq itna, “Uvvauna Jesus, umialgat Jew-ŋuruat.”³⁸ Malğuk tigliñniaqtik kikiaktuutiqatigipmiñiğik Jesus-ŋum, ilaqataa taliqpianun aasiiñ ilaqataa saumianun.³⁹ Iñuich apqusaaqtuat niaqulaniqsut nipliaplutiŋ pisaanjaninik Jesus-mun,⁴⁰ “Uqağuuruatin piyaqquñhiñauñiplugu agaayyuvikpak nappatqıqlugu piŋasuni uvluni, anniqsuğıñ ilipnik. Igñiğikpatin Agaayyutim, atqağıñ sannigutamıñ.”⁴¹ Taatnatun qaukliñisa agaayuliqsit aglaliqirirtlu sivulliuqtigruatlu pisaanjanmiñiğaat Jesus.⁴² Uqağniqsut, “Ika-yutlagaluağai atlat iñuich, aglaan inmiñun ikayulguiñniqsuq! Umialgikpaun Israel-ŋum, ki atqağli kikiaktuutrivinmiñ. Aasiili ukpigiğisigikput.⁴³ Tunjanisquq Agaayyutmun. Ki, Agaayyutim pigisullapiağumiñ aniqsuğliuñ Jesus pakma, atakkii uqağniqsuq igñiğinipłuni Agaayyutmun.”⁴⁴ Taapkuak tigliñniaqtik kikiaktuutiqatauruak ilaani pisaanjanmiñiğaat Jesus.

Jesus Tuquruq

⁴⁵ Uvluq qitiqquqman taaqsiñiqsuq nunapayaami piŋasuni sassağniğni. ⁴⁶ Iliyurñaqsiŋman qulinguğutailam sassağniñanun Jesus nipliğniqsuq nipitusi!lapiqhuni, “Eli, Eli, lama sabachthani?” (Taamna itnautauruaq, Agaayyutmaan, Agaayyutmaan, suvaata suksraaqpiŋa?)⁴⁷ Ilañisa iñuich tamaani qikaqtuat tu-saakamitruiŋ taamna uqağniqsut, “Uvva uuma aŋutim tuqlirağaa Elijah.”⁴⁸ Tavrauuaq ilaŋat iñuich tigusiñiqsuq misuktaqtuamik. Immiqsinnigaat misuğuluŋmik iliplugu qiruum nuvukkanjanun. Aasiiñ qaiññiğaa ilaanun imiquplugu.⁴⁹ Aglaan ilaŋich iñuich nipliğniqsut, “Iłaksianasiuñ. Naipiqtuğlakput Elijah aggiğisipma-gaan annautiyağlugu.”⁵⁰ Aasiiñ Jesus nipliqtıqkama nipitusi!luni aniğniğniğniqsuq.⁵¹ Tavraguuq talukuyaaq nivinjaruaq agaayyuvikpaŋmi siiksığniqsuq tatpichakña takanunjaaglaan. Nuna aulapmiñiqsuq suli uyağaiç qupluqhutiŋ.⁵² Iıuvğıllu aŋmağniqsut aasiiñ iñugiaktuat Agaayyutim iñuñi tuqugaluaqtuat anıqtıqkhuŋi.⁵³ Anıqtıqianikamiñ uniñniğaiç iluvıqtıŋ, aglaan aquagun anıqtıqıñhan Jesus-ŋum nunaaqqimuñniqsut ipqit-chuamun sagviqhutiŋ iñugiaktuanun iñuñun.⁵⁴ Aŋuyyiuqtit aŋalatini!llu qaunaksriuat Jesus-mik qıñiqamiñ aularuamik nunamik suli supayaanik atuumaruamik, iqsitchallapiağniqsut nipliqhutiŋ, “Iłumun igñiğiniğaa Agaayyutim.”⁵⁵ Iñugiaktuat ağnat qıñiqtuag-niqsut uŋavaniñ. Tamatkua ağnat malıktuat Jesus-mik Galilee-miñ savautriyaqhutiŋ ilaanik.⁵⁶ Iıaupmiñiqsut Mary Magdalene, Mary aakanjak James-ŋumlu Joseph-ŋumlu, suli aakanjak igñanisa Zebedee-m.

Jesus Iıuviğniğaat

⁵⁷ Unnuksraaqman umialik aggiğniqsuq atilik Joseph-mik Arimathea-ğmıumik malıguaqtaupmiñiqsuamik Jesus-mi.⁵⁸ Utlautipluni Pilate-mun apiqsruutiginiğaa timaa Jesus-ŋum. Pilate tiliriñiqsuq qaitquplugu timi Joseph-mun.⁵⁹ Tavra Joseph-ŋum atqaqamiuñ timi aasii nimiqsruğniğaa salumaruamik ukiñhaamik.⁶⁰ Aasiiñ inillaŋniğaa Jesus-ŋum timaa nutaamun iluvıliuqtamun uyağanmi, iluviksrağmiñun inmiñik. Aksraanikamitruiŋ uyağakpak umiñniğaa talua iluvğum aullaqhu-niasiiñ.⁶¹ Mary Magdalene-lu atlalu Mary aquppiñiq-suk akiani iluvğum.

Munaqsrit Iıuviğmi

⁶² Uvvaasiiñ uvlutqikman, itqanaiyağvium uvluan aquagun, qaukliñich agaayuliqsit suli Pharisee-ŋuruat utlautiniqsut Pilate-mun⁶³ nipliqhutiŋ, “Aŋuun, itqağikput taavruma kinnirim uqağıkkana iñuñuññağmi makit-qıkkisiñipluni aquatigun piŋasut uvlut.⁶⁴ Taamna pisi-gilugu tilisiiñ iluvıq qaunagillapiaqulugu taapkunani piŋasuni uvluni. Malıguaqtaı aggiqıpaqtut tigliglugu timaa Jesus-ŋum aasii uqautilugich iñuich anıqtıqıñi!lugu tuqumiñ. Taatnasiq sagluñiq pigiiñ!kkisuruq sivulligmiñ sagluutimiñ.”⁶⁵ Pilate-ŋum uqautiniğai, “Piksrağusi aŋuyyiuqtinik qaunaksriksrapsitñik qaunagityaqsiun

iluvig pisuqtilaapsitni." ⁶⁶ Tavralli utlautiniqsut iluvig-mun anmagumiñaiyağiaqługu uyağak, sulı qaunaks-riliqługu anjuyyiuqtinik.

Jesus Anjıtqıksuq Tuqułıgımiñ

28 Aquagun minguiqsiağvium, qauniuraagataqtuami sivulligmi uvluani akunniqsam, Mary Magdalene-ñumlu atlamlu Mary-m qıñıgiağniğaak iluvig. ² Tavratavrani suamaruamik nuna ilıqsraqtuq, atakkii isağulgan Atangum atqaqhuni qılajmiñ aksraktinnigaa uyağagruaq paanjaniñ aasii aquvirvigiplugu. ³ Qıññaña atriqağniqsuq ikniqpalañmik, sulı atnuğaani qatiğniqsut aputitun. ⁴ Iqsigiplugu qaunaksrit uuliksiñiqsut. Iliñiqsut tuqunaruatun iñuktıtun. ⁵ Isağulgum uqautinigik ağnak, "Iqsiñatik. Iļisimagiga ivaqıqtik Jesus-mik kikiaktuutrauruamik. ⁶ Uvaniingitчуq. Anjıtqıksuq nipliğmisun. Mauñagıtchik. Qıñıgiatku Atanguruam nallavia. ⁷ Aullağıtchik qilamik uqautilugich malıguaqtai, 'Anjıtqıñıqsuq tuqułıgımiñ aullaanikhuni sivupsitni Galilee-mun. Taamani qıñıgisigiksi.' Tavruñaaglaan." ⁸ Aullaqıtıqtuk qilamiksruaqhutik iluvigmiñ iqsillağmik quviasullapiagataqhutiglu. Aqpaqsruaqhutik uqautrityaqtuk malıguaqtaiñik. ⁹ Uqautrityaqtuaqtıtlugik malıguaqtaiñik taimmaiñaq Jesus-ñum nalaunnigik nipliutıgaluni, "Pağlagiptik." Taapkuak utlakługu tiguniğaak isiganıgun, aasiiñ agaayyuvigiplugu. ¹⁰ Uvvaasiiñ Jesus-ñum uqautinigik, "Iqsiñatik. Aullağutik uqautiyatkik anıqatiutka Galilee-muqulugich. Taamani qıñıgisigaatña."

Munaqsrit Quliaqtuałhat

¹¹ Tavraguuq, igliqtıtlugik ilanjich qaunaksrit nunaaq-qimunıqsut uqautiaqsipıugich qaukñıch agaayulıqsit iluqanjitñik atuumaruanik. ¹² Uvvaasiiñ taapkua kati-maanikmata sivullıuqtıgruatlu sivunniuhutiñ anjuyyiuqtıtlu qaitchiñıgaich manıgayaanik ¹³ uqautıplugich, "Uqautiyumagisi iñuich, malıguaqtaiñ tikitługu unnuami timaa tigliñıgaat siñiktıtluta aullautıpluguasiiñ. ¹⁴ Taamnaasii uqautauruq kavanauruam tusaanıqpauñ quyalıñıaqsagısıgıkpıt qanuutaisıtchağusi." ¹⁵ Anjuyyiuqtıt akuqtuğniğaich maniich tupigıplugu urriqsuusıaqtiñ. Taamna quliaqtuaq siaminñasugaaqtuq akunğatni Jew-ñuruat uvluvañnunaglaan.

Jesus Sagvıqsuq Malıguaqtımiñun

¹⁶ Tavraasiiñ qulıt atautchimik malıguaqtıt Galileemuñniqsut igğimun Jesus aullağvıgıtqukkıjanun. ¹⁷ Uvvaasiiñ qıñıqamıtrun agaayyuvıgıniğaat, aglaan ilanjisa nalupqısuutıgıplugu. ¹⁸ Jesus-ñum tikitłuni uqautinigai, "Agaayyutım sanñıksrıñıgaaña anjalatagıtlasıplugich qılajmiıttuat nunamiıttuatlu. ¹⁹ Taatnamik aullağusi iñunñun nanıpayaaq nunami malıguaqtıguqtıtıtıchi, paptaağlugich atqagun Aapauruamlu Iğñıguruamlu Ipqıtchuam Irrutchimlu, ²⁰ Iļisautilugich kamaksritqulugich iluqanjitñik tillısigıkkamnik ilıpsitñun. Nalupqıgıyumiñaitkiksi nıyuutıłıga ilıpsitni ataramik isukıtıchaagatałhanunaglaan nunam."

Mark

John Paptaaqtitchiri Quliaqtuaqágniqsuq

1 Uvvauna tusaayugaallautauruq Jesus Christ-kun, igñinagun Agaayyutim. ² Agaayyutim uqautaa aglausimaruq sivuniksriqirikun Isaiah-kun, itna, “Atañii, tuyugigisigiga uqqiraqtiga sivupni itqanaiyautitqulugu tumiksran sivunnapni.”
³ “Iñuk tuqliraqtuq iñuilaamiñ: Itqanaiyautisiuñ apqutiksraña Atangum, nalguqlugu tumiksraña!”

Isaiah 40:3

⁴ Atuumasimaruq taatnatun, John Paptaaqtitchiri quliaqtuaqami iñuñun iñuilaami itnaqhuni, “Paptaaqtillusi mumiqqaagusi killuqsautipsitñiñ Agaayyutimli natqigutigisigai killuqsautisi.” ⁵ Iñugiaktuat iñuich aggimauraagñiqsut ilaanun nakikñapayaaq Judea-miñ suli Jerusalem-miñ. Quliaqimatigik killuqsautitiñ John-ñum paptaaágnigai kuñmi taggisqaqtuami Jordan-mik. ⁶ John atnugaaqágniqsuq pikukturnuam amianik, qisiñmik tapsiqaqhuniñu, niqiaqahuniñu pigligianik suli igutchaich siigñaqtaallianjitñik nanipayaaq paqitnami. ⁷ Quliaqtuaqtuq, “Anjunimma tikiu magisiruq kamanatluktuaq uvañniñ, aasiiñ siñiilguyumiñaitchunauñiñ aluqutiñik. ⁸ Aa, ilumutun paptaaáaluagipsi imikun, aglaan ilaan paptaaágisigaasi Ipqitchuakun Irrutchikun,” itnaqhuni.

Jesus Paptaakkaupman Anjiqusaqsiupluniñu

⁹ Taipkunani uvluni Jesus aggigñiqsuq Nazareth-miñ Galilee-miittuami. John-ñum paptaaágnigaa Jordan-mi. ¹⁰ Jesus-ñum qakipqauraqami imigmiñ tautuñigaa qilak anmaqman. Agaayyutim Irrusia atqaqhuni miññiqsuq ilaanun tinmiagruuratun. ¹¹ Nipi tusaágniqsuq pakmakña, “Ivich piqpagiplutin Igñigigipiñ, quyalimaagikma.”

¹² Tarakñatarra Ipqitchuam Irrutchim aullaqtinnigaa iñuilaamun. ¹³ Taavani iñuilaami inniqsuq malgukipiaq uvluni, aasiiñ tuungauñ uuktuallanigaa. Nayuutiniqsuq iñuilaam niqrutaiñi, aasiiñ isaqulgich savautiyaágnigaa.

Jesus Tuqluágniqsuq Sisamanik Iqaluñniaqtinik

¹⁴ Taipkunani uvluni Herod-ñum, umialguruam, John tiguplugu isigñigaa. Jesus utlautiniqsuq Galilee-mun quliaqtuaqhuni tusaayugaañanik Agaayyutim. ¹⁵ Nipligñiqsuq, “Pakma añaayugautaa Agaayyutim qallipluni atuumaqsiruuq. Isummitqigitchi ukpiqilugulu tusaayugaagiksuaq.”

¹⁶ Uvvaasiiñ Jesus pisuktualgitluni siñaagun narvañan Galilee-m, tautuñigik aniqatigiik, Simon-lu Andrew-lu, kuvriqñiaágniqsuak narvami, iqaluñniaqtuaplutik. ¹⁷ Jesus-ñum nipliutigik, “Maliksikña. Uvakanianñaglaan piññanñiaágnisirutik iñuñnik aqaluñniaqtitun.”
¹⁸ Tarvauvaa uniññigijik kuvraágnik maliaqsipluguaasiiñ. ¹⁹ Tarakñatarra Jesus pisuktuaallaallakhuni tautukik aniqatigiik, James-lu John-lu, igñak Zebedee-m, kuvriqñiqsuak umiaágnikni. ²⁰ Jesus-ñum tautupqauraqamigik tuqluágnigik. Unisigaaktarra aapagikkaqtik Zebedee akiññakniaqtuanun savaktaiñun umiami, maliaqsipluguaasiiñ Jesus.

Iñuk Irrusiqłulik

²¹ Tikitñamiñ Capernaum-mun minguiqsiágvium uvluni Jesus ktraágniatnuktigñiqsuq ilisautriaqsipluniasiiñ. ²² Katimaruat aarigaágnisut ilisauttutaiñik atakkii ilisautripluni anjalatchiñiaqtuatun, atlakaupluni ukunakña aglaliqiriniñ. ²³ Jew-ñuruat ktraágniatni piqágniqsuq irrusiqłulik nipliuruamik, ²⁴ “Iłaksianatigut. Jesus Nazareth-miu, suniaqpsigut? Uvuñaqpich piyaqqugukhuta? Naluñitichiga kisuutilaan, ipqitchuñrutin Agaayyutim tuyugikña.” ²⁵ Jesus-ñum tarra tiliñigaa irrusiqłulik itnaqługu, “Qinuisaágniiñ! Anilutinaasii anjutmiñ!” ²⁶ Irrusiqłulik iñukniaq nagliksaaqti-tuallanigaa qiiqsruqmatununniiñ igialpakpaauraqługu uniksaqamiñ. ²⁷ Iluqatiñ tautuktuat taavrumiña quvígut chakpagitłutiñ apiqsruqtuutiasiiñiqsut avatmun, “Qanusuniqpa una? Qanusuniqpa nutaaq ilisauttun? Una anjun anjalatchiñiaqhuni tilitlanigai irrusiqłulik, aasiiñ ilinisa tupigitlanigaa.” ²⁸ Qilamik tavra siaminniqsuq taamna atuumaruq nunaáqqipayaanun Galilee-mi.

Jesus Mamititchiñiqsuq Iñugiaktuanik Iñuñnik

²⁹ Anikamiñ Jew-ñuruat ktraágniatniñ tupqatnuñiqsut Simon-kutlu Andrew-ktutlu, piqatigiplugik James-lu John-lu. ³⁰ Simon-ñum aakaruaña nalaniqsuq uunaqłukhuni. Jesus tikipqauraqman uqautiniqaat atniqñágniplugu. ³¹ Utlakługu aqnaq tiguñigaa argaigun makititlugu, aasiiñ uunaqłungiqsiqhuni. Tavra niqñiugutiasiiñigai. ³² Minguiqsiágvium uvlua nuñitman, unnuksraakun siqñiq nipianikhuni, iñuich tikiutriñiqsut ilaanun tamatkuniña atniqñautiliñnik atlakaágniiñik suli irrusiqłulik. ³³ Iluqatiñ nunaáqsim iñuñ katinisut taavruma tupqum sivugaanun. ³⁴ Jesus mamititchiñiqsuq iñugiaktuanik atniqñautiaqtuunik atlakaágniiñik suli anipkaipłuni iñugiaktuanik irrusiqłulik. Ilaan

irrusiqłuich nipliquñiñigai atakkii ilisimanigaat kisuu-tilaana.

Jesus Quliaqtuağniqsuq Galilee-mi

³⁵ Uvlaatchaurami qaugaluaqnagu Jesus aullağniqsuq nunaaqqimiñ iñuiłaaamun. Tavrani agaayuniqsuq. ³⁶ Simon-ñum piqasiqhuni piqatmiñik pakaaqsiñigaa. ³⁷ Paqitnamitruñaasiñ nipliutiplugu, "Iluqatiñ iñuich qifiñgukkaatin." ³⁸ Aglaan Jesus-ñum kiuniğai, "Aullaqtuksraurugut atlamun nunaaqqimun. Uvañali quliaqtuağumaña taamani atakkii piqutigiplugu agqisuañuruña." ³⁹ Tarra ilaa quliaqtuaqtuq katraqvinjitñi iluqaani Galilee-mi, anipkaip!uni!u irrusiqłunuk.

Jesus Mamititchiñiqsuq Auyugaqtualiqmik

⁴⁰ Tarrasuli una auyugaqtualik tikiumaniqsuq Jesusmun sitquqhuniasii iniqsruqługu ikayuqupluni, "Ivich pisuksiñağuvich mamititñiñaugikma." ⁴¹ Jesus ilunñutchaniqsuq, isakługich argagikkani aksikługuasiñ. Nipliutiniğaa, "Pisugaagluna, mamititqugikpiñ." ⁴² Jesus nipliğ!uqqaqtuq taavrumiña, taamna tavrakñatchiaq ikuqsiruq auyugaqtuağmiñiñ. ⁴³ Tarra Jesus-ñum taamna añun aullaqtikaluaqnagu iñiqtiğniğaa, ⁴⁴ "Uqautiniaqnagu kiñaunniñ aglaan agaayuliqsimumutin, qifiñqitichumigiñ ikuqsitñiñ ilaanun. Aatchuuti-yumautin tuni!autinik Agaayutmun tuvraqługu Moses-ñum tillisigikkaña mamititkaatinkii. Taatnağuvich iñupayaam ilitchuğiniğaa mamitilaan." ⁴⁵ Aglaan taamna añun aullaqami uqallaqsiñiqsuq atqunallapiaq siamitlugu mamitikkauñi. Taatnaqhuni Jesus isitqilguiñiqsuq nunaaqqiñun, aglaan aullağniqsuq iñuiłaaamun, iñuichaasiñ utlaağaaqsiplugu nakitñapa-yaq.

Jesus Mamititchiñiqsuq Añutmik Aulatlaitchuamik

2 Kinuagun ikituurat uvlut Jesus utitqinñiqsuq Capernaum-mun. Iñupayaat uqaaqsiñiqsut aiñiplugu. ² Iñugiaktuat kativagitłutinj tavruna iniksraigutiniqsut tupqum iluani naagaunniñ paam silataani. Jesus-ñum quliaqtuağutiniğai Agaayutim uqałhanik. ³ Tarra sisamat iñuich tavranañutiniqsut aulatlaillaamik iñunmik. ⁴ Qalligaluaqhutiñ tikiłguiñiñigaa Jesus iñugiakpagitłutinj iñuich. Tavra añmaqługu tupqum qilaña atqatinniğaa taamna aulatlaillaq qaatchiaqtuummaan. ⁵ Jesus-ñum ilitchuqłiqamiñ ukpiqsrisiqaqtilaanañat, nipliutiniğaa aulatlaillaq, "Nukatpiaq, killuqsautipnik natqigutigikpiñ." ⁶ Ilañich aglaliqirit aquppiruat tamaani isummatiqagñiqsut itna, ⁷ "Suvaata una uqaqpa Agaayutitun? Taamna uqağniqluktauruq. Agaayun kisimi natqigutritlaruq killuqsautinik!" ⁸ Jesus-ñum irrutçigimigun kanjicsiağiliqamigich uqapilut, nipliutliğniğai, "Suvaata uqapilukpsi isummatipsigun? ⁹ Qanuq una nipliutitquvisiñ aulatlaillaq, 'Killuqsautipnik natqigutigikpiñ' naagaqaa nipliutitñhanik, 'Makillutin, uqummatitin tigulugich pisugiñ?' Nalliak qağanatlukpa? ¹⁰ Aglaan ilitchuğitqugipsi Iğñiñan Añutim añalatchiñiqatñhanik maani nunami natqigutritlapluni

killuqsautinik." Tavrani nipliutigaa aulatlaillaq, ¹¹ "Tili-gikpiñ, 'Makillutin, tigulugu qaatchian aggiiñ!'" ¹² Tavrakñatchiaq taamna añun makitiqtuq. Tiguplugu qaatchiani aullağniqsuq nakuqsipqauraqami. Qifiñtuapayaat taavrumiña quvigutchaniqsut. Kamasruaqsiñigaa Agaayun, "Tautunğanjitchugut taatnatchimik," itnaqhutiñ.

Jesus Piksrağniqsuq Levi-mik

¹³ Jesus taivrumunjalgiñniqsuq siñaanun narvañan Galilee-m aasii katirviginiğaa iñugaağruich. Ilaan ilisautiaqsiñigai. ¹⁴ Tamaani apqusaqami tautunniğaa Levi, iğniğikkaña Alphaeus-ñum aquppiruq savaağmiñi manniqipluni. Tavra Jesus-ñum nipliutipmani itna, "Maliñña," taavruma makitluni maliutliğniğaa.

¹⁵ Aasiñ taavruma aquagun Jesus niğniqsuq tupqani Levi-ñum. Iñugiaktuat tax-siliqiritlu atlat killuliqiritlu aquppiqatiginiğai Jesus-ñumlu maliğuaqtaiñ!u. Tamatkua iluqatiñ maliqsiptiñigaa. ¹⁶ Aglaliqirit suli Pharisee-ñuruat tautunniğaa niğiqatiqatługu tax-siliqirinik suli killuliqirinik. Taapkua nipliutigaich maliğuaqtai, "Suvaata ilaa niğiqatauva suli imiqatauva tax-siliqirini suli killuliqirini?" ¹⁷ Jesus-ñum tusaakamigich nipliutigai, "Iłuaqtuat taapkua atniğñaitchuat inuqsranjitchut taaktinik aglaan ilinçich atniğñaitchuat. Uvaña agqinçhuna aiyugaağiağlugich nalaunñaruat aglaan killuliqirit."

Apiqsruun Uisauraañikun

¹⁸ Maliğuaqtai John-ñum Paptaağirim suli Pharisee-ñuruat uisauraağuniqsuat piqusiğiplugu. Ilañich iñuich utlakamitruñ apiqsruğniğaa, "Suvaata maliğuaqtai John-ñum suli Pharisee-ñuruat uisauraaqmata, ilvilli maliğuaqtitin taatnatlaiñiñiqpat?" ¹⁹ Jesus-ñum kiuniğai atrikusautmik, "Ilağiich uumani ilaqatniğiaqtuami uisauraağniqpat ilaqatniğiaqtuam nayuutiniğanisuli? Taatnağumiñaitchut ilaqatniğiaqtuam nayuutitñhani. ²⁰ Aglaan uvlug tikitkisiruq ilaqatniğiaqtuam aullağviksraña ilinçitñiñ. Tavra uisauraağviksraqpaaluk." ²¹ Jesus-ñum ilisautipsaağniğai atrikusrautmik, "Iñuum utuqqaq atnuğaaq ilaağumiñaitchaa nutaamik ukiñhaamik atakkii ilaanuyumi nutaam utuqqaq alikpalaagisigaa, aasiñ allaq aglitlukhuni. ²² Naagasuli, iñuum utuqqaq puuq immiğumiñaitchaa nutaamik asiam misuğuanik atakkii nutaam misuqqum alikkisigaa asiam misuğuan puuñ, suli asiam misuğua maqigisiruq taavrumakña puumiñ. Aglaan nutaaq asiam misuğua immiutraksrauruq nutaamun puumun."

Qanuutautilaana Minguiqsiağvium

²³ Uvluani minguiqsiağvium Jesus pisunniqsuq nautchiivikun. Tarra maliğuaqtai tamaunnaaqamiñ pukunniqsut mukkaaksranik, niğiaqsiplugitaasiñ. ²⁴ Tavra ilañisa Pharisee-ñuruat nipliutitliğniğaa, "Atañii, suvaata ilinçich savakpat minguiqsiağvium uvluani maliğutaksrakuağnañitkaluaqtuat tamarrumani uvlumi?" ²⁵ Ilaan kiuniğai, "Aqliqimasuknağiksi David-ñumlu pi-

qataiñlu inuqsriut hat niqiksraǵmiknik? ²⁶ David isiǵ-niǵuguuq tupqanun Agaayyutim niǵipluniasii qaqqu-mik tunillaqtuutmik Agaayyutmun. Taatna atuumas-ruuniqsuaq Abiathar-ǵum qaukiut hatni agaayuliqsit. Maligutaksraptigun kimun-unniñ niqiksrautitqunjiñ-ñigaa avataatigun agaayuliqsit. Aglaan David-ǵum niǵiñigaa qaqqiaq, aasiiñ aatchuǵniǵaa maliktigikka-ni.” ²⁷ Taatnaǵaluaqamigich Jesus-ǵum nipliutipsaaǵ-niǵai, “Minguiqsiaǵvium uvlua iñiqtauruq iñuǵmun aglaan iñuk iñiqtaunitchuq minguiqsiaǵvium uvlua-nun. ²⁸ Taatnamik Iǵñiña Iñuum atanǵuruq unniñ mi-ninguiqsiaǵvium uvluañi.”

Aǵun Argalik Pannaqłuktanik

3 Jesus isitqinñiqsuq Jew-ǵuruat katraǵvianun. Aa-siilji tarani itmiñiqsuq aǵun argalik pannaqłuktan-
nik. ² Jew-ǵuplutitǵi sivulliuqtuat qaunaksruaqsilǵiñ-ñiǵaat mavruigisikmaǵaan minguiqsiaǵvium uvluañi, tavraami agvisiksraqsiaǵuǵu. ³ Jesus-ǵum tarra nipliutiniǵaa aǵun argalik pannaqłuktanik, “Makilutin uvuǵaǵiñ.” ⁴ Tavraniasiñ apiqsruqługich taapkua, “Nal-liak maligutaksrakuaǵnaqpa Minguiqsiaǵvium uvlua-ñi—savaaqaǵi nakuuruamik naagaqaa pigiitchuamik, anniqsuiǵi iñuutǵimik naagaqaa tuqqutchiǵi?” Aglaan ilinǵich nipaisaaǵniqsut. ⁵ Uumitchaksaat hum tikiu-maligaluaǵniǵaa tarani aglaantuuq iñuurrutiginigaa pit-chiǵiñ hatigun suli suksraqañi hatigun, uummatiqaq-hutin siqquqtuamik. Tarra nipliutiniǵaa aǵun taamna, “Isivitkich argaktin.” Taavruma tarra isivinniǵai, aasiitai argai iħuaqsiñiqsut iglumiktitun iliplutin. ⁶ Tarra taap-kua Pharisee-ǵuruat aullaqtigñiqsut, tarvauvaa sivun-niuqatigityaqługich Herod-kuayaat qanuq tuqułiks-raqaǵun Jesus-ǵum.

Iñuǵayaat Narvam Siñaañi

⁷ Jesus aullaqasriǵhuni maliguaqtimiñik Galilee-m narvananunniqsuq. Iñuǵaaǵruich malilǵiññiǵaat Galilee-miñlu Judea-miñlu, ⁸ Jerusalem-miñlu, Idumaea-mi-ñlu, unjataaniñlu Jordan-ǵum, avataaǵniñlu Tyre-mlu Sidon-ǵumlu. Taapkua tusaaniǵaat kamañaqtuaniq sa-vaqaǵa utlakługuasiñ. ⁹ Tarra Jesus-ǵum uqautiniǵai maliguaqtini umiaq ikkiviksrañi tiguñhiñaaǵuquplugu qanimiñun atakkii iñuǵaaǵruich ukua iñuǵiaksivagitlu-tin tatruligaa. ¹⁰ Mamititchianikman iñuǵiaktuanik, atlat atniǵñautilgich tatviksraǵniǵaat aksigukługu Je-sus. ¹¹ Tamarrasuli irrusiqługich tautukamitrun putqa-taǵvigiplugu niplianiqsutli itna, “Ivich Iǵñiña Agaayyu-tim.” ¹² Aglaan iñiqtiqtaǵniǵai tamatkua ilinjitñun ilit-chuǵipkautigiqunjitluni.

Jesus Piksraǵniqsuq Qulit Malǵuiñik

¹³ Jesus kilvaqtaǵniqsuq tunaanun kinjkaam nu-nam. Tarani qinñuaǵniǵai tamatkua pigisukkani. Tarra utlanñiǵaat. ¹⁴ Nalunaiqsaaǵi qulit malǵuk maliguaq-tiksra, uqqiraqtaunik taiyuqługich piqatigisukługich, tuyuǵisukługich quliaqtaǵiaquplugich. ¹⁵ Sañjiksriñ-ñiǵai mamititchitlasiplugich atniǵñaaqtuanik suli anit-

chitlasiplugich irrusiqłunñik. ¹⁶ Uvva ukua qulit ma-lǵuich Jesus-ǵum nalunaiqsaaǵikani: Simon-lu atchik-kaña Peter-mik, ¹⁷ James-lu John-lu iǵñak Zebedee-m Jesus-ǵum atchikkak Boanerges-mik, mumiutiqaqñuni “Iǵñiǵikkak katlulam” [uumitchiyatallakhutigguuq]. ¹⁸ Suli Andrew-lu, Philip-lu, Bartholomew-lu, Matthew-lu, Thomas-lu, James-lu iǵñiña Alphaeus-ǵum, Thad-daeus-lu, atla suli Simon Zealot-ǵuruuq, ¹⁹ suli Judas Is-cariot, taamna aatchuutigitniktuaq ilaanik.

Jesus-lu Beelzebul-lu

²⁰ Akuniisunaaqani Jesus isiǵniqsuq tupiǵmun. Iñu-
gaaǵruich malilǵiññiǵaat. Kiisaimmatai taatnaqñutin Jesus-lu maliguaqtinilu niǵilǵuñiǵniqputunniñ. ²¹ Tavra ilaiñ tusaakamitrun taatnaqñuq aullaǵniqsut aggisit-yaǵukługu Jesus, atakkii iñuich uqautigigaa itñuǵiǵ-ñiplugu. ²² Ilañich aglaliqirit tikiññiǵaat Jerusalem-miñ itnaqñutin, “Jesus Beelzebul-mik añalatiqaqñuq, aasiiñ anitchiraǵaqtuq irrusiqłunñik atuqługu sañña añala-taata irrusiqłuich.” ²³ Jesus-ǵum tarra qallilaqñuniǵai iñuich iñmiñun uqautiuraagaqsiplugichaasiñ atriku-sautitigun itna, “Qanuǵuni tuuǵaaq anittaigisiva tuu-ñǵaǵmik? ²⁴ Uvva nunaaqñim añalatai akilililqsuutikpa-ta avatmun, taamna nunaaqñiq suksraunǵiǵñiaqtuq. ²⁵ Uvvasuli iñuich tupiǵmi atinǵiqaqñuq akitñaqtuutilutin suksraunǵiǵñiaqñuq. ²⁶ Uvva taatna qaukiat tuu-ñǵaich irrusiqłunñi piyuutigumit avatmun, ilaan sañña isukiññiaqtuq. ²⁷ Uvvasuli atla atrikusaun: Kiñaañniñ iñuk isiǵumiñaitchuq saññiruam iñuum tupqanun iva-yaqñuqsiñuniasiiñ sulliñaurañiñik aglaan sivullilugu pitukkayaǵaa saññiruq iñuk, tavrakñaasiñ ivayaq-tuaqñiluni sulliñaurañiñik.

²⁸ “Uvvauna uqautigipsi, Agaayyun natqigutriu-maaqtuq pisugaaqñuni iñuich killuqsautipayaañitñik suli uqañniqłuktalipayaañitñik Agaayyutmik. ²⁹ Aglaan Agaayyutim natqigutiyumiñaitcha taimuñ iñuk uqañniqłutriruq Ippitchuamik Irrutchimik; taamna iñuk patchisaugisiruq isuitchuǵuni.”

³⁰ Jesus taatnaǵniqsuq atakkii taapkua upyaktuqługu itna, “Taamna añalatiqaqñuq irrusiqłunñik.”

Jesus-ǵum Aakañalu Aniaqatiunñilu

³¹ Uvvali Jesus-ǵum aakaña suli aniaqatiunñi tikiññiq-sut. Qichaqñutin qakma kiligiatinnigaa. ³² Ilañata aquppiruat avataani nipliutigaa Jesus, “Atañii, aakanlu aniaqatiutinlu kigga utaqñiñiǵaatin.” ³³ Jesus-ǵum kiun-ñiǵai, “Kiña uvaña aakapiǵiviyu unniñ aniaqatiupiǵi-viyu?” ³⁴ Saatlugich aquppiruat avatmiñi nipliutipsaaǵ-niǵai, “Atañii, uvaña aakapiǵa suli aniaqatiupiatka! ³⁵ Kisupayaaq savaaqaqñuq pisuñhanik Agaayyutim, taamna iñuk aniaqatiugigaa suli aakagiplugu.”

Atrikusaun Nautchiaksriqirikun

4 Tarrasuli Jesus-ǵum ilisautiaqsiǵiññiǵai narvam siñaañi imma. Iñuich katilǵiññiqsut iñuǵiaksiplu-tin. Taatnaqmataasiñ ikiniqsuq umiamun, mikiruura-mik ayaktaallakługu, aquvinniqsuq. Iñuǵaaǵruich qi-

chaqtuiñaqtut narvam siñaani. ² Ilaan ilisautiniğai iñu-giaktuatigun atrikusautitigun. Aasii ilisaututmiñi uqaaqtuutiuraaqlugich. ³ “Naalağni!lagitchi! Iñugguuq nautchiityağniqsuq. ⁴ Nautchirapkaqlugu nautchiaks-rat ilañich katagağniqsut apqutmun, aasiitai tiñmiurat tikitlutitij niğiniğai. ⁵ Ilañich katarñiqsut uyağaurua-mun nunamun nunaqapianjitchuamun. Nauniqsut qila-mik atakkii nunakitluni. ⁶ Aasiiñ siqiñğum mayuaqami pasiklugich atakkii kanjapianjitulitij pannaqlutijniğai. ⁷ Suli ilañich katarñiqsut akunğatnun kakitlağnat, aasiiñ kakitlağnat naukaminj nagguviksraigñiğai asi-rrinjitulitijaasiiñ. ⁸ Ilañitsuli katakhutij nunagiksaamun asirriaqağniqsut. Iñugiaksiplutij nauriñiqsut muk-kaaksranik atautchimiñ iñuiññaq qulinuttaaqhutij sulii ilañich pinasukipianjutaaqhutij sulii ilañich tallimaki-pianjutaaqhutij.” ⁹ Ilaan nipliutigai, “Taamna iñuk siu-tiaqtuaq naalağni!”

Sivuniğat Atrikusautit

¹⁰ Kisiñjuqaminj, maliguaqtaiñ iñuillu tusaaruat ilaa-nik apiqsruğniğaat taavrumuuna atrikusautikun. ¹¹ Je-sus-ñum nipliutigai, “Agaayyutim sagviğaa nalunaq-tuanjanik añaayuaqutaan ilipsitñuññaq, aglaali tamat-kunuja ukpiqsrinjitchuanun uqagaqtunja atrikusautiti-guññaq. Taamna aglausimaruuaq uqaliğni immiuma-ruq Agaayyutim itnauttigikkana,

¹² “Qiniğaluaqhutij irimiknik ilisaqsritlaitchut, unniñ tusaagaluaqhutij siutimiknik kanjisiñlaitchut. Kanjisiñiğuminj mumikpiaqtut Agaayyutmun, ilaanli natqigutigai killuqsautinjitñik.”

Isaiah 6:9-10

Jesus Kanjipsipkañiqsuq Atrikusautmik Nautchiirikun

¹³ Jesus-ñum apiqsruğniğai, “Naluniqpsiuñ taamna atrikusaun? Qanuğmi kanjisiñiaqpsigich atlat atriku-sautit? ¹⁴ Nautchiiri nautchiiruq tusaayugaallautamik. ¹⁵ Ilaatni uqaliq nautchiaksratun katagaqhuni apqut-mun; tamatkua iñuich tusaaplugu uqaliq, aglaan tuu-ngaum tikitlugu qilamik aattağniğai uqaliq nautchi-rrituraaruat uummatinjitñi. ¹⁶ Suli atlat iñuich atriplu-gich nautchiaksrat kataktuat uyağauraalijmun; tusaaplugulu uqaliq qilamik quviasukhutij akuqtuqlugulu, ¹⁷ aglaan uqaliq kanjilijitman akuniutlaitchuq. Kinua-gun iñuilluñiğlu piyuaqsuñiğlu ilipmaknik pigiplugu uqaliq qapiqtiganiqsut. ¹⁸ Suli atlat iñuich atriplugich nautchiaksrat kataktuat akunğatnun kakitlağnat. Taap-kua tusaaruat uqaliğmik ¹⁹ aglaan isumaaluutit iñuu-niakikun, kinnitñiñiağutitlu umialgutmik sulii kimmutit supayaanik suqutiginğigagaat Agaayyutim uqaliq. Tammaasiiñ nauritlaitchut asianik. ²⁰ Suli atlat iñuich atriplugich kataktuat nunagiksaamun: tusaakamitruñ uqaliq akuqtuqlugu sulii asirriaqaqhutij, ilañich iñuiñ-ñaq qulitun, ilañich pinasukipiatun, ilañitsuli tallimaki-piatun.”

Naniq Ataani Utkusium

²¹ Jesus nipliutigikkani ilaniğai, “Atanjii, iñuich iliraği-ğitçaa naniq ataanun utkusium unniñ ataatnun si-ñiğviich. Aglaan iñuich naniq ilirağigaa naniqağvinj-mun. ²² Agaayyutim iriqsimakkanjii pakma sagviğisigai ilaatnigu. Iñuich kanjisiñiaqçhaluağumisigik pakma kanjisiğisigaiç taimanigu. ²³ Kiña iñuk siutiqağumi tusaatlaruanjanik, ki ilaa tusaali.” ²⁴ Ilaan nipliutimmi-ñiğai, “Ki, naalağnimmaagiksi ata! Qanutun naalağnisi-laaqsi taimma itpan, taatnatun kanjisiñiaqçhaluağumiç itkisi-ruq, sulii kanjisiñiaqçhaluağumiç. ²⁵ Ilaa piqaqtuaq akuq-tullaagisiruq aglaan taavruma piqanjitchuam anniagisi-gaa pigikkani.”

Atrikusaun Nautchiaksrakun Nauraqtuakun

²⁶ Jesus nipliqsuq, “Atriquqtuq añaayuaqutaan Agaay-yutim iñuñmik nautchiiruamik nautchiaksranik nuna-mun. ²⁷ Unnuagağipman siñikhuni sulii uvlugağipman makitluni savaaqaqtuq. Qaunaksraillaat nautchiaksrat nauraqtuq, sulii qanupiaq nalugaa nauhat. ²⁸ Aglaan nunam naukaqlugu asirriaqtuq, sivulliuplugu naut-chiaksraq nuillaqaqtuq qiniğnaqsiraqhuni aasiitai nauqqaqhuni puñja piñjuqmata mukkaaksram, ta-vrakña iluqani niqiksraq nauvaalukhuni. ²⁹ Aglaan asiat nautchiirim kipputmik kipiaqsirağigai, katitchivik tikiu-maplunikii.”

Atrikusaun Mikiniqsarakun Nautchiaksrakun

³⁰ Jesus nipliqsuq, “Sumun atritlavisigu Agaayyutim añaayuaqutaan iñuñmik? Uqautiniagipsi atrisilaananik. ³¹ Atriquqtuq nautchiaksrauramik atiquqtuamik mus-tard-mik. Mikiniqtağaluaqtuq nautchiaksrapayaaniñ nunami. Aglaan nautchirriutaukami nunami ³² nauqaq-siraqtuq aglitlukhuni nauriapayaaniñ. Akiğugluksipluni tiñmiñuich uvlutiqağvirağniğaat tağğanjatni akutuq-palgich.”

³³ Suli iñugiaktuatigun atrikusautitigun Jesus-ñum uqaaqtuutirağniğai iñuich kanjisiñiaqçhaluağumiç. ³⁴ Ilaan uqautitlakitai atrikusautillaqhuni. Aglaan ki-siñjuqaminj maliguaqtini kanjipsipkağniuraapiaqlugich pirağniğai.

Jesus-ñum Quunniğutitkaa

³⁵ Tamarrumani uvlumi anaqaqsraaqman ilaan ni-pliutiniğai maliguaqtini, “Akmunjaqta” ³⁶ Tavrani ilinjisa uniñniğaiç iñugaağruich. Maliguaqtai ikiniqsut umia-miknun Jesus-ñum ikimmivanun. Atlat umiat itmiñiq-sut. ³⁷ Anuqliğumman qailiğumhuni umianjat immau-tiaqsiñiğaa. ³⁸ Jesus aquani umiam siñiñiqsuq akit-chillakhuni. Ilinjisa itiqsağniğaat niplialaplutij, “Ataniiq, suginjitpiñjuq piyaqquğupta?” ³⁹ Ilaa makitluni iñiqtig-niğik anuğilu qailiğlu, “Ki, anuğaiğil!” itnaqhuni. Anuğaiqhuni quunniğugniqsuq taatnaqman. ⁴⁰ Nipliut-iniğai, “Suvaata iqsisivi ukpiqutaitmatun?” ⁴¹ Taapkua iqsilipqauragniqsut. Apiqsruutiaqsiñiqsut avatmun,

“Qanusiuniqpa una iñuk anuġimunniiñ qailiqaupauratlu kamagivatruj?”

Jesus-ġum Mamititkaa Iñuk Iñugiaktuanik Irrusiqłulik

5 Ilinjich ikaaġniqsut igłuanun narvam nunaġatnun Gerasene-naġmiut. ² Niupqauraqman umiamiñ paaġniġaa irrusiqłulgum iluvġich akunġatniñ. ³ Uvva-guuq taamna iñuuniġniqsuaq tamaani. Kia-unniñ iñuum qiliqsimalguitlugu kalimñiġñik; ⁴ Akulaiqługu qiliġaluaġaġniġaat niukkunlu argaigunlu. Kiktuġaalaraġniġai qilġutini piiyaqługich. Kia-unniñ iñuum nuyiqsalguiñiġaa. ⁵ Ataramik unnuamili uvlumi lu nuyutiraġniqsuq nipaapluni qipiqsralakami iluvġich akunġatni lu qimiġaat qaġatni lu, sul iñugiaktuami killialapluni uyaġanun. ⁶ Taiññaquraq qiniqamiuñ Jesus aqpalisruġniqsuq ilaanun, sitquġvigipluguasiiñ sivuġaanun. ⁷ Iñuum iluaniñ irrusiqłuum piyaa nipitugalukut, “Jesus, Iġniġa Qutchiñiġsrauruaam Agaayyutim, suniaqpiġa? Agaayyutim atqagun inġiġkpiñ anasiñuqsuqanġitluġa.” ⁸ Jesus-ġum tiligaa irrusiqłuk anitquplugu taavrumakġa iñuġmiñ. ⁹ Atakkii Jesus-ġum apiqsruġaa, “Sumik atiaqapich?” Ilaan kiuniġaa, “Uvaġa atigaa Iñugiaktuq atakkii uvagut iñugiaktugut.” ¹⁰ Tarra taavruma inġiqsruaġniġaa, “Tuyuġiniaqasiġut tamarrumakġa nunamiñ.” ¹¹ Qanimi munaqsraqpauraqġniqsuq malġuñnik kavluutiġnik kunianik, niġiñiaqhutiġ qimiġaami. ¹² Irrusiqłuch inġiqsruaqsiñiġaat, “Isiqtitigut kunianun taapkunurua.” ¹³ Jesus-ġum anġiġniġai. Irrusiqłuk aullaġniqsut anġutmiñ, isiqhutiġaasiñ kunianun. Iluqatiġ kuniat paġalikhutiġ anayasuktuasunġatiġ ipnakun. Naparaġniqsut narvamun aasiñ ipiplituġ.

¹⁴ Munaqsriuat taapkuniġa kunianik qimakhutiġ uqautiyaġniġaiġch nunaqqiġmiut. Tamatkua iñuich aullaqhutiġ tautuġiaġniġaat tamanna atuumaruq. ¹⁵ Iñuich utlautikamiġ Jesus-mun tautuġniġaat irrusiqłuqaguugaluaqtuaq aquppiruaq atnuġaaqhuni qauġrimapluni lu. Taatnaqhutiġ iñuich iqsitchaġniqsut. ¹⁶ Tamatkua qiniqatauruat uqautiġiaqsiñiġaat iñupayanun qanuq atuumalħa atlaġuqman irrusiqłuqaguugaluaqtuaq sul i qanuq piyaqquħat kuniat. ¹⁷ Tavra iñuich inġiqsruagaqsiñiġaat Jesus aullaquplugu nunamikniñ. ¹⁸ Jesus ikiaqsiġman umiamun taavruma irrusiqłuqaguugaluaqtuaq inġiqsruaqsiñiġaa maligukługu Jesus. Maliguliġlapiġniġaa Jesus. ¹⁹ Naagauva Jesus-ġum maliquñiñiġaa aglaan itna nipliutiħiħiġniġaa, “Ailutin ilauraaqun uqautiyakkich tamarrumiġa kamaqtuamik Atanġum savauttutaanik ilipnun sul i lu-nġuksriħhanik ilipnun.” ²⁰ Tavra iñuk aullaġniqsuq, aasiñ quliaqtuagaqsipluni nanipayaaq Qulini Nunaqqiñi qanuq kamaqtuamik savaaqalħa Jesus-ġum inġimiñun. Tarra iluqatiġ iñuich quviġusunġiġs.

Jairus-ġum Pania sul i Aġnaq Aksikniktuq Jesus-ġum Atnuġaananiġ

²¹ Jesus utiqami igłuanun narvam, iñugiaktuat iñuich katilgiñiġsut siħaani narvam. ²² Tavra agġiqmiñiqsuq

anjalataa Jew-ġuruat katraġviata, Jairus-mik atilik. Tautukamiuġ Jesus punniqsuq sivuġaanun. ²³ Inġiqsrullapiġniqsuq itnaqhuni, “Paniuraġa amma tuquħiħaġuqtuq. Iliġlanġiaqugiħka argaktin ilaanun mamitquplugu. Iñuuyumaugli.” ²⁴ Taatnaqmantarra Jesus taamunġatiqagiñiġsuq. Iñuich iñugiakpagitłutiġ malilgiñiġaat taturuġugunniñ. ²⁵ Aġnaqtuuq tamaaniitmiñiqsuq atniġñautiaqtuq auñmik qulit malġuñni ukiuni, ²⁶ ituaqsiġkaġniġaluaqtitluni iñugiaktuanun taaktinun. Akiliqsuutigiġlugitunniñ sulliħaurani ituaqsiñiñiġsuq, aglaan atniġñaliqsaiñiġniġsuq. ²⁷ Ilaan tusaakamiuġ Jesus utlautiniqsuq iñugiaktuat akunġatiġun. Tarra tunuaniñ aksinġiġaa atnuġaaġikkaġa, ²⁸ isumapluni, “Aksikkupku Jesus-ġum atnuġaaġa ituaqsiyumiħaqtuġa.” ²⁹ Tavrakġatchiaq aunaqsrugaġniġsuq. Ikpiginiġaa timigikkaġmiñi ituaqsiħi taavrumakġa atniġñautmiñ. ³⁰ Jesus ilisimaliqhuni saġni aullaqtilaanġanik inġimiñiñ kinġiaġniqsuq taturuġuani nipliġhuni, “Kia aksisqipaun atnuġaaġa?” ³¹ Maliguaqtañ nipliutigaat, “Iliħimagaaluqługu iñugiaktuanun taturuġuani, naaga-sul i apiqsruqtutin kimun aksisilaġniġ.” ³² Jesus qiniġniġniqsuq kimun aksisilaġmiñiġ. ³³ Taavruma aġnam Jesus utlanġiġaa iqsiliqsuqhuni ataqsralsiqsiqhuni ilisimaplunikii ituaqsisilaġmiñiġ. Putluni sivuġaanun uqautiniġaa aksinġiġiġlu. ³⁴ Jesus-ġum nipliutigaat, “Ukpiqsriħqich ituaqsiġkaġaatin. Tutqiksautlasirutin, ituaqsiġrutin atniġñautigikkaqniñ.”

³⁵ Jesus uqaqtitlugu ilanġich iñuich tikiñiġsut tupiġikkananiñ taivrura anjalataan katraġvium nipliġhutiġ, “Paniuran tuquaniktuq. Iħaksiatqinħiaqnaġu Iħisautri.” ³⁶ Jesus-ġum suliqutigiħsunġaġniġagich nipliqsuat nipliutigaat anjalataa katraġvium, “Iqsifak, ukpiqsriħiħiġniġ.” ³⁷ Ilaan kiħaunniiñ iñuk maliquñiñiġaa avataatigun Peter-mlu, James-lu, sul i John aniqatigikkaġa James-ġum. ³⁸ Tikitħamiġ tupqanun anjalataan katraġvium Jesus-ġum qiniġniġai kiħuvġurit tamatkualu qiarit atqunallapiaq. ³⁹ Isiqhuni nipliutigaat, “Suvaata itnaġniġpisi qiaġplusi lu? Una ililġaaq tuqunġitħuq, siħiktuaqsiħaqtuq.” ⁴⁰ Tamatkua mitautiġiaqsiñiġaat. Uvvaasiñ anitquniġai. Kisiġuqħutiġ anġayuqaaġlu ililġaam sul i taapkualu piġasut maliguaqta iħiġniqsut ililġaam nalaviġikkaġanun. ⁴¹ Tiguniġaa ililġaaq argaigun nipliutiġluguasii, “Talitha Coum” (mumiutiġiaqtuq “Niviaqsiġruuk, nipliutigiġkpiñ, makittin”). ⁴² Tavrakġatchiaq ililġaaq makinniqsuq pisuaqsipluniħiħi. Taamna ukiuqtutilaaqniqsuq qulit malġuñnik. Taapkua nuyutiruut quviġutħallapiġniqsut. ⁴³ Ilaan iħiġniġniġai kismununniiñ ilitħuġiġpaqunġitlugu tamanna atuumaruq aglaan niġiġpaquniġaa.

Nazareth-miut Ukpiġinġitkaat Jesus

6 Taavrumakġa Jesus aullaġniqsuq iñuqunġiaġniġmiñun. Maliguaqtañ malinġiġaat. ² Minguiqsiaġvium uvluni ilaa ilisautriaqsiruaq Jew-ġuruat katraġviate. Iñugiaktuat tusaakamitruġ quviġusunġiġsut nipliġhutiġ, “Nakikġakiaq ilisimmatiaqniġka, una iñuk? Kia marrumiġa puqutmik aatħuġniqpaun sul i saġnimik sa-

vaaqatlasip!uni quvinaqtuanik? ³ Taamna qiruŋnik savaaqaŋuusruguuq, amii? Igñiŋigaa Mary-m. Suli aniaqatigigaat James-ŋumlu, Joseph-ŋumlu, Judas-ŋumlu Simon-ŋumlu, suli aŋnat aniaqatai marra iñuuniaqhu-tiŋ akunnaptikni." Tarraasiñ ukpiŋiñiñiŋaat kama-naŋha. ⁴ Aglaan Jesus-ŋum itnaŋniŋai, "Iñuich nanipayaaq kamaŋiraqniŋaat sivuniksriqiri aglaan kamagitlai-ñiŋiŋaat iñuguŋviani unniñi akunŋatni ilaŋikkaiñ naa-gaunniñ kiñunŋani." ⁵ Jesus savaaqaŋuŋiñiŋiqsuq quvinaqtuanik savaanik. Iŋaluaŋniŋai argaŋni ikituura-nun atniŋiŋaqtuanun iħuaqsipluŋichaasiñ. ⁶ Ilaan quviguŋsuutiginiŋaa Nazareth-miut ukpiqsrisuŋiħat. Jesus nunaaqqiñuktaŋniŋiqsuq ilisautriaqsipluniasiiñ.

Jesus-ŋum Aullaqtitkai Qulit Malŋuich Maliguatqini

⁷ Jesus-ŋum sivunniuaqtiginiŋai qulit malŋuich maliguatqini, aasii aullaqtitkaqsipluŋich malguuttaaqtu-gich. Saŋŋiksriñiŋai anitchitlasip!uŋich irrusiŋuŋnik, ⁸ tilip!uŋich, "Iglauħapsitñi saagaŋniŋaŋasi sumik aglaan ayauppiuramik kisiaŋ; qaqqumik unniñ injularim puu-kataŋanik unniñ maniŋmik aullautriñiaqasi. ⁹ Aluŋuaqtuŋusi suli atnuŋaatqiutiksrailaŋuŋusi." ¹⁰ Suli ilaan nipliutiniŋai, "Tukkuniŋuŋpsi tupiŋmun atlamik tukkuksraqsuŋumiñaitchusi aullaŋniaħapsitñuna-glaan, ¹¹ suli iñuich paŋlaŋitpasi naalaŋnisuŋitpatigiglu uqalusi, unil!uŋu nunaaqqiŋ ipsuktuŋumagiksi apyuq isigapsitñi. Taamna kilgutaŋisiruŋ ilinŋitñun akuq-tuiŋisilaŋatnik tusaayugaaŋiksuamik. [I!umun uqauti-gipsi, qaŋanatluŋniaqtuŋ iñuiñi Sodom-ŋum Gomorrha-ŋumlu atanniivium uvluani taapkunakŋa iñui-ñiñ nunaaqqim.]" ¹² Quliaqtuŋaŋutiginiŋaat iñuŋun isummitqiqupluŋich mumik!uŋich killuqsautinŋiñ. ¹³ Suli anittaiñiqsut iñuŋiaktuanik irrusiŋuŋnik iñuŋ-ñiñ, uqsruqtiquŋi!u uqsruŋutnik iñuŋiaktuat atniŋ-ñiŋaqtuat iħuaqsipluŋichaasiñ.

John Paptaaqtitchiri Tuquniŋsuq

¹⁴ Herod-tuuq, Galilee-m umialga, tusaaniŋsuq Jesus-mik atakkii iñuich uqaqaŋniŋisut ilaanik nanipayaaq. Ilaŋich iñuich nipliŋniŋisut, "John Paptaaqtitchiri anŋit-qinŋiŋisut tuquŋiŋmiñ. Taatnamik savaaqtasiñiŋisut quvinaqtuanik." ¹⁵ Atlat nipliŋniŋisut, "Elijah-ŋuvaluk-tuq." Suli atlattuuq uqaŋniŋisut, "Sivuniksriqirauvaluk-tuq ilaŋatitun taipkua kamanaqtuat sivuniksriqiritun inŋi!ŋaan." ¹⁶ Aglaan Herod tusaakami nipliŋniŋisut, "Una John-ŋuniŋisut niaquikkaŋa, makitqikhuni tu-quŋiŋmiñ." ¹⁷ Sivuan Herod-ŋum ilaŋatigiliutinikkaŋa aniaqatmi Philip-ŋum nuliaŋa atilik Herodias-mik, John-ŋum suakataŋaluaŋniŋaa Herod, "Maliŋutaksra-kuŋaŋniŋitchuŋ aniaqatvich nuliaŋikkaŋa tuvaaqasiu-tigupku." Taatnaŋuŋu Herod-ŋum tigupkaŋniŋaa John isiqsiuvinŋmuktitluŋuasiñ aŋnaqtinŋ quyalisuk!uŋu. ¹⁹ Aasiiñ Herodias-ŋum qinnautigaluaŋniŋaa tuqqut-chukkaluaŋuŋu, aglaan taatnalŋuŋiñiŋaa piqutigi-pluŋu Herod. ²⁰ Herod-ŋum attaŋiniŋaa John ilisimapluŋu nalaunŋapluni ipqitchuŋaŋ iñuk. Taatnamik tugluaqsi-

maŋniŋaa. Naalaŋnisuullapiŋaa John tutqii!isuuga-luaŋniŋaŋmi naalaqtuapayaaqamiuŋ.

²¹ Kiisaimma Herodias-ŋum piviksrani nalautitpaa. Herod-ŋum annivilirvia tikitman aiyugaaŋiqhuni qau-klinŋitnik kavamauruat, anŋuyaktillu qauklinŋitnik suli si-vulliuŋtiniŋiŋu Galilee-m. ²² Tavra pania Herodias-ŋum isiqhuni sayuŋniŋisut quyalip!uŋu Herod suli tu-yuŋmianŋi. Umialgum nipliutiniŋaa aŋnauraq, "Inŋis-ruŋiñ, sumik piqaŋukkapiŋ aatchuŋisigikpiñ." ²³ Akiŋsruutiniŋaa taamna aŋnauraq, "Qanutchipayaa-mik inŋiŋuŋŋa qaitchigisigikpiñ, avvaŋanikunniñ ata-nŋuvinŋma." ²⁴ Niviaqsiaŋ aakamiñukhuni itnaŋniŋaa, "Sumik apiŋsruŋisivik?" "Apiŋsruŋumautin niaquanik John Paptaaŋirim," aakaŋan itnaŋniŋaa. ²⁵ Taamna utiŋniŋisut qilamiksruaqhuni umialinŋmun nipliuti-pluŋu, "Uvaŋa aatchuquruŋa ilipnun akkupak niaquanik John Paptaaqtitchirim puggutamun ilil!uŋu." ²⁶ Umial-gum tusaakamiuŋ aliasulil!apiŋniŋisut. Aglaan akiŋs-ruŋtuŋni piŋipluŋu suli piŋipluŋich tuyuŋmiani itigau-tipchanŋitcha. ²⁷ Tarva Herod umialik tilisiŋiŋisut nia-quiŋsrimik niaquanik John Paptaaqtitchirim aggiutrit-qupluŋu. Taavruma isiqsiuvinŋmukhuni niaquŋiŋaa John. ²⁸ Aasiiñ aggiutiŋuŋu niaqua puggutamun ilip!u-gu qaiñiŋaa aŋnauramun, aasiiñ aŋnauram qait!uŋu aakamiñun. ²⁹ Tavrakŋa John-ŋum maliguatqaiñ tu-saapqauraqamitruŋ taamna, aiñiŋaat timaa tugvaŋia-q!uŋuasiñ.

Jesus Niŋipkairuq 5,000 Anŋutinik

³⁰ Uqŋiraqtit utiŋniŋisut Jesus-mun, uqautipluŋuasiñ savaaŋikkaŋmiknik suli ilisautriŋiŋmikniglu. ³¹ Iñuich utiqtaŋpait!utinŋ maliguatqai niŋŋiviksraŋniŋaichun-niiñ. Taatnaqhuni Jesus-ŋum nipliutiniŋai, "Kiata, ki-sinŋuŋuutiluta iñui!aamun, miŋuiqsiallaŋiaŋitchi." ³² Tavra aullaŋniŋisut iñui!aamun umiakun kisimiŋ. ³³ Iñuich tautukamisiginiŋ aullaŋmata, ilisaŋiŋniŋaich. Aqpatkaqsiŋiŋniŋisut iluqaitñiñ nunaaqqiñiñ tikiu-masukhutiniŋ sivuniŋvikkanaŋatnun taapkua sivuatni. ³⁴ Je-sus niukami umiamiñ tautuŋniŋisut iñuŋiaktuanik iñuŋnik. I!unŋutchaŋniŋisut atriliutiŋuŋich ipnaiyaa-tun munaqsrailaŋatun. Tavra Jesus-ŋum ilisautiuraaŋa-tasruŋruŋniŋai. ³⁵ Uvluŋpauŋuŋman maliguatqaiñ utlaŋniŋaat Jesus nipliutiŋuŋu, "Manna nayukkaŋput iñuitchuŋ, suli unnuaqsiyaa. ³⁶ Aullaqtitkich iñuich nu-naaqqiuranun. Tauŋsiŋiaŋlich niŋiksraŋmiknik." ³⁷ Tar-ra Jesus-ŋum kiuniŋai, "Aatchuŋsigik niŋiksraŋitnik." Taapkua apiŋsruŋniŋaat, "Qaqquŋsitquvisigut malŋuk tallimakipiak akiksraŋaknik niŋipkautiksraŋatnik?" ³⁸ Je-sus-ŋum nipliutiniŋai, "Qanutunmi samma qaqqianu-raqaŋpisi? I!itchuŋiniurallaktiŋitchi." I!itchuŋikamitruŋ Jesus uqautigaat, "Paŋittugut tallimanik qaqqianuranik suli malŋuŋnik iqaluŋnik." ³⁹ Tiligai iñuich aquvititqu-pluŋich ivigaamun. ⁴⁰ Tavra tallimakipianuŋtataaŋuŋ-gich suli malŋukipiaŋ qulitqataaŋuŋich aquvititkaich. ⁴¹ Tiguniŋai tallimat qaqqianurat suli malŋuk iqaluga-ruŋu, aŋluŋuŋuni qilaŋmun quyyatiŋuŋich. Aasiiñ av-guŋuŋich qaqqiat suli iqalugauraak qaiñiŋai ma-liguatqimiñun autaaquŋuŋich tamatkunŋa niŋisuk-

tuanun. ⁴² Iñuich niǵiñiaǵniqsut, iluqatın̄aasiñ niǵi-sui!lapiaqhutiñ. ⁴³ Niǵisuiñanikmata katinniǵaich qulit malǵuk aguupmaich ilakunik imalgich. ⁴⁴ Taapkunani niǵiruani 5,000-ñuniqsut añutit.

Jesus Pisrukman Imiǵmi

⁴⁵ Niǵianipqauraqmata malıǵuaqtai aullaqtitkai umiakun sivumiñi narvam ig!uanun, amun̄a nunaaq-qıuramun Bethsaida-mun. Aasii taatnaanikami aitqunıǵai taapkua iñugayaat. ⁴⁶ Suli aullaqtitkanikamigich mayuǵniqsuq iǵǵimun agaayutyahuni. ⁴⁷ Qaumauraañaan unnuksraaqman umiaq ilıñiqsuq qitqanun narvam, Jesus kisivlipkaqluǵu nunami. ⁴⁸ Qiñiǵniǵai sakuullapiaqhutiñ iputtuat atakkii paaqluǵu anuǵi. Taamaanıǵuuq uvlaatchauraǵuqman pisuktuǵniqsuq qaanagun imǵum. Qaanıqsagumaruatun piñiǵai. ⁴⁹ Tautuñniǵaata ilısaǵipmiñagulu pisuktuaqtuq qaanani imǵum. Aliuqtuaqsiñasugiplutiñ nipliagaqsiñiqsut. ⁵⁰ Qiñiqamitruñ iluqatiñ tataminniqsut. Qilamik Jesus-ñum nipliutigai, “Quviatchauǵigitchi, uvañaurun̄a, iqsiñasi.” ⁵¹ Tarra utlanıǵai ikipluni umiamun, aasii anuǵaiqhuni. Taapkua quviǵut Challapiaǵniqsut. ⁵² Tautukkaluaqluǵu Jesus niǵipkaipman qaqqunik iñugiaktuanun kanıqsimalǵuiñiǵaatsuli kisuutilaan̄a, ukpiǵilguıtluǵu tavrakii.

Jesus Mamititchiruq Atniǵñaaqtuanik Gennesaret-mi

⁵³ Taapkua ikaaqluǵu narvaq tulanıqsut Gennesaret-mun. ⁵⁴ Niukamiñ umiamiñ iñuich ilısaqlıǵutiniǵaata Jesus. ⁵⁵ Iglanıqsut iluqaani nunami Jesus-muutriaqsiplutiñ atniǵñaaqtuanik akiyaqhutiñ siñigviksummaisa ilıtchuǵikamitruñ Jesus sumiitilaan̄a. ⁵⁶ Napmupayaaq Jesus nunaaqıuramukman suli nunaqpan̄mun iñuich agıutruǵniǵaich atniǵñaaqtuat ilıuqaqluǵich tumitchaanun apqusaagaksrañiñun Jesus. Tamatkua iñuich inıqsruǵniǵaata Jesus atniǵñaaqtuat aksil!añniǵuklu-guunniñ atnuǵaan̄a. Aasiñ taatnaqamitruñ nakuqsi-raǵautiginıǵaata.

Sivullianısa Ilısauttutigikkañat

7 Tavra lanısa Pharisee-ñuruat suli aglaliqirit agıqsuat Jerusalem-miñ utlanıǵaata Jesus. ² Tautuñniǵaich Jesus-ñum malıǵuaqtit lanısa niǵiruata iǵǵuǵaluaqnagich argatiñ Pharisee-ñuruat piraksriutaatitun iñun̄un. ³ Pharisee-ñuruat suli atlat Jew-ñuruat niǵi!laiñiñiqsut iǵǵuǵaluaqnagich argatiñ, kamagipluǵu ilısauttutaat sivulliaǵikkaǵmıñ inı!ǵaanımakñ. ⁴ Aikamiñ tauqsıǵñiǵvıñmiñ sunik niǵi!aiñiñisut iǵǵuǵaluaqatiñ. Suli iñugiaktuat piraksriutiñ aapamiñ malıǵutmıǵaich itnatun ittuat, iǵǵuǵluǵich qallutit suli utkusiich suli puggutat. ⁵ Tavra Pharisee-ñuruat suli aglaliqirit apiqsruǵniǵaata Jesus, “Suvaata malıǵuaqtitin malıǵutiñitpat ilısauttutigikkañitñik sivulliapta, niǵip!utiñ qaqqianik iǵǵuǵniǵilaanik arganmik-nik?”

⁶ Jesus nipliutigai, “Ukpiñıuaqtaurusii, Isaiah sivuniksriqiri nalauttuq uqaqami ilipsıgun, itnaqhuni,

Iñuich kamaksrulgugaluaǵaatñ uqañiñagmiktıgun aglaan uummatiñich unasıksut uvamniñ [piqpagilla-piangit!un̄a].

⁷ Kamaksruutaat uvamnun tañiǵılaanuruq atakkii ilısautrirut iñuich ilısauttutaitñik ilıpluǵich malıǵutaksraǵıruatun Agaayyutim.

Isaiah 29:13

⁸ Kamaginıtkaluǵısi tillısaı Agaayyutim, aglaan kamaksriplusi ilitqutchiñik iñuknitñaqtauruanik.”

⁹ Jesus-ñum nipliutipsaaǵniǵai, “Yaii, nalunıtkaluǵ-nıǵıksi qanuq ayaksimañksrañat tillısaı Agaayyutim. Ilısimagaluaqluǵu atuumanıaqtaksrauruq Agaayyutim pisuñhagun kamagirañıtkısi aglaan ilısauttutısi malıkkısi. ¹⁰ Moses tilisiñiqsuq, ‘Kamagiyumagiñ aapan suli aakan’ suli ‘Kiñaimña uqañıluutrıruaq aapamiñik suli aakamiñik tuqqutaksraupıaqtuq’. ¹¹ Aglaan itna ilısautrirusı iñuum nipliutiñiñaupluǵıq añayuqaanı ‘Corban’ (mumiutiqaqtuq ‘Ikayugukkaluaǵıptik aglaan qaiññanıktun̄a Agaayyutmun’). ¹² Taatnaqamıǵuuq patchısaıyañnıraqtuq ikayuiñksraǵaluaǵmiñik añayuqaanıñik. ¹³ Taatnaqapsı ayakkısi uqañi Agaayyutim taavrumuuna ilısauttutipsıgun. Suli iñugiaktuat atlat ilısauttutipsı atuumanıǵıǵısi.”

Sut Qaayun̄aqsıruat Iñun̄un

¹⁴ Uumaguq tuǵluǵniǵai iluqaisa iñuich inımiñun nipliutipluǵich, “Naalaǵni!laksitñ, kanıqsıyumausi!

¹⁵ Isaaǵaqtuq iñun̄mun sılataaniñ qaayun̄aqsıraǵu-taunıtchuq aglaan samna annıǵaqtuq uummatmiñiñ. ¹⁶ [Kiña iñuk sıutiqaqtuq tusaali.]”

¹⁷ Jesus-ñum unitñamıgıch iñugayaat isiǵniqsuq tupıǵmun. Malıǵuaqtaiñ kanıqsımasrukhtiñ apiqsrułıǵiñiñıǵaata taavrumuuna atrikusautıkun. ¹⁸ Suakataǵniǵai, “Kanıqsı!aiñiñıaqpat! Tusaanıtchuatun! Uvvaami qanutchim sılataaniñ isaaǵaqtuam qaayun̄aqsırañıtchaa iñuk. ¹⁹ Atakkii isaaǵaqtanıtchuq uummataanun aglaan aqıǵuanun anıplunıasiñ timimiñ.” (Jesus-ñum nipliutigikmaun̄ taamna niǵiñaaqsıgai niqipayaurat.)

²⁰ Nılipsaaqtuq, “Sagviqsıqataqtuam iñun̄miñ taavruma qaayun̄aqsıraǵıgaa iñuk. ²¹ Samakñ annıǵaǵaqtut uummataanıñ iñuum, piǵıtchuat isummatit: sayun̄aııq ilaqaataunnani, tıgliyuııq, iñuqaqtuııq, ²² atlatuııq, kaviuǵutiqaııq, piǵıııqııq, kinnıñiııq, inımiñun anjalııqııq, sanıaktuııq, uqaǵniq!uktııq, kamanaǵasruǵııq, kinnan̄aaııq. ²³ Iluqatiñ taapkua piǵıtchuat sagviǵaqtut iñun̄miñ, qaayun̄aqsıplıuǵuasiñ taamna iñuk.”

Ukpıqsrıñha Aǵnam Jew-ñunıtchuam

²⁴ Tavrakñ Jesus aullaǵniqsuq tun̄aanun Tyre-m suli Sidon-ñumlu. Isiǵniqsuq tupıǵmun nalutqugaluaqhuni iñun̄un. Aglaan nalunı!ǵıñiñıǵaata. ²⁵ Uvvauna aǵnaq paniuraǵniqsuaq irrusiǵıulıñmik. Tusaanıǵaa imma Jesus tikiumanıpluǵu. Utlakamiñ purvıginiǵaa isiǵanıñun. ²⁶ Aǵnaq Jew-ñunıtchuq, animapluni Phoenicia-mi Syria-mi ittuami. Taavruma inıqsruǵniǵaa irrusiǵıuk anıllanıaıuıpluǵu paniuraǵıkkımiñiñ. ²⁷ Aglaan Jesus-ñum nipliutigaa atrikusautmik, “Ilı!ǵaat sivullıluǵu niǵısuıqsuksraurur. Nalaun̄anıtchuq ilı!ǵaat qa-

quksranjat aatchuutigijiksranjat makunuŋa qipmiñun.”²⁸ Aŋnam kiuniŋaa, “Aa tarraami, Ataniiq, naagaunniñ qipmich niŋgiviich ataadni nigisuupmiut kanŋaniŋitñik ililgaat.”²⁹ Ilaan nipliutiniŋaa, “Aarigaa, kiusri!lautaqtu-tintarra, ikayuŋisigikpiñ. Aggiiñ, taamma irrusiqłuk aniruoq paniuraŋikkaqniñ.”³⁰ Taavruma aikami paqiniŋaa paniuraŋikkani nalauraaqtuoaq siñigvinñi, irrusi-qtuqaŋnianjitchalukut.

Jesus Mamititchiruoq Iñuŋmik Uqatlaitchuamiglu Tusaatlaitchuamiglu

³¹ Tarra Jesus aullalgiññiqsuq avataaniñ Tyre-m Sidon-kuaqħuni utlautipluni narvananun Galilee-m, apqusraaqługu nunakun atilikun Decapolis-mik.³² Iñuich Jesus-muutilgiññiŋaat iñuk tusaallaitchuaq suli uqallaitmisigalugu. Tarra inŋisruŋnigaat patiglugu argaiñik iħuaqsitquplugu.³³ Tavra uŋavaqtaagutilaŋniŋaa iñugaaŋruŋniñ. Ilipługu tikiŋikkani siutaŋnun suli tivvuaqtuqługich aksinŋiŋaa uqaŋikkana iħuaqsisukługu.³⁴ Aaŋluqħuni qilaŋmun aniqsaaqpaŋniqsuq nipliqhuni, “Ephphatha” (mumiutiqaqtuoaq “Aŋmaŋiñ”).³⁵ Tavra kŋatchiaq siuttak aŋmaŋniqsuk suli uqana iħuaqsipluni, uqaaqsipluniasiiñ kanjicsiħaqsipłuni.³⁶ Jesus-ŋum tiliñiŋai uqaqunŋitługich, aglaan iñiqtiŋaluaqtitlutinŋ uqapsaaŋniqsut tamarrumuuna uuma savaaŋikkanaŋun.³⁷ Quviŋutchallengeaŋniqsut nipliqhutinŋ, “Ilaa savaaqaqtuq supayaamik pil!lautaqtuŋu: tusaallailaŋat tusaatlasipługich suli uqallaitchuat uqatlasipługich.”

Jesus Niŋipkañiqsuq 4,000 Aŋutinik

8 Taipkunani uvluni iñugiaktuat iñuich katinisut. Niŋiksraitmata, Jesus-ŋum tuqługniŋai maliguaqtini inŋmiñun, aasii nipliutiplugich,² “Uvaŋa ilunŋugigitka iñugiaktuat iñuich, atakkii nayuutirut uvaptikni piŋasuni uvluni niŋiksraigutiplutiŋaasiiñ;³ uvaŋa aullaqtitkupkich niŋipkaŋaluaŋnagich ilinŋich taaqtukkaŋisirut apqutmi. Ilaŋich aggiŋniqsut uŋasiksuamiñ.”⁴ Jesus-ŋum maliguaqtañi kiuniŋaat, “Nakikŋami maani iñuilaami qaquqtuŋisivat taatnatun iñugiaktigiruat iñuich niŋisuiŋutinŋ?”⁵ Tarra apiqsruŋniŋai, “Qapsiñik qaqqianuranik piqaqpsi?” Kiuniŋaat, “Tallimat malŋuŋnik.”⁶ Tarra tiliñiŋai iñuich aquvitquplugich nunamun; aasiiñ tigukamigich tallimat malŋuk qaqqianurat quyvaviŋiqaaqtuŋu Agaayyun, avguqługich qaqqiat qaiñniŋai maliguaqtimiñun autaaŋutigitquplugich iñuŋnun. Aasiiñ piñiŋaat taamna.⁷ Taapkua piqaqmiñiqsutuuq mikiruranik iqalugauranik. Jesus-ŋum quyyatiplugich tiliñiŋai maliguaqtini tamatkuaptuuq autaaŋutigitquplugich.⁸ Iluqatinŋ iñuich niŋiñiqsut nigisuiŋataqħutinŋ. Maliguaqtit ilakut pukukmatigich immiŋniŋai tallimat malŋuk aguupmaich.⁹ Taapkua niŋiruat iñugiaktilaqaŋniqsut 4,000 iñuich. Jesus-ŋum aipkaqaaqtuŋu¹⁰ ikiniqsuq umiamun maliguaqtini!u tikiŋhutinŋ nunanjanun Dalmanutha-m.

Iñuich Qasiliñiqsut Quviŋnaqtuamik Savaamik

¹¹ Pharisee-ŋuruat aggiqhutinŋ uqavaaŋutiaqsilgiñniŋaat Jesus uuktuaqsaŋukługu, “Savaaqaŋiñ quviŋnaqtuamik. Taavrumuuna ilitchuŋipkaŋumigaatigut Agaayyutim tuyuŋipiħhanik ilipnik.”¹² Aniqsaaqpagataqħuni Jesus-ŋum qatmigiliutiniŋai nipliqhuni, “Uvvali ukua tautugukamiŋaglaan quviŋnaqtuamik! Nipliutigipsi, Makua iñuich tautukkumiñaitchut quviŋnaqtuamik savaanik nalupqinaŋutaulugu kisuutilaamnik.”¹³ Taatnaqqaqħuni uninŋiŋai. Ikipluniasiiñ umiayamun aullaŋniqsuq taavruma narvam siħaan igłuanun.

Kanjisitlaitchuat Maliguaqtit

¹⁴ Maliguaqtai aullaqamiŋ piiguqtigniqsut qaqqumi-kunniñ aglaan atausiħhiħaaq qaqqianuraq taquaŋiligiŋniŋaat.¹⁵ Jesus-ŋum tiliñiŋai, “Qaunagiyumausi puvlaksautaatniñ Pharisee-ŋuruat suli puvlaksautaañiñ taavruma Herod atangum.”¹⁶ Taapkua uqaqtuyaagaqsiñiqsut avatmun, “Una uqaqtuq taavrumiŋa taquanŋitħapta qaqqiamik.”¹⁷ Jesus-ŋum ilisimalgiñniŋai kanjicsitlaiħhatigun. Uqaqtuoaq ilisautriħhatnik Pharisee-ŋuruat suli suraŋaħhanik Herod-ŋum, taapkuali uqaqħutinŋ taquanŋiŋimiknik qaqqumik. Taatnaqħuni apiqsruŋniŋai, “Suvaata uqaqtuyaagaqsilgitpisi akunnapsitñi qaqqumik taquanŋiñniplusi? Kanjicsinŋitpisisuli? Puqiisigivisi taatnatun?”¹⁸ Iriqaŋaluaqħusi qiniŋilguitchusi suli siutiqaŋaluaqħusi tusaalguitchusi. Itqaŋiŋiñniŋipisiuŋ tallimat qaqqiat niŋipkautikapkich 5,000 iñugiaktilaaliŋnun? Qapsiñik aguupmaŋnik immiuvisi ilakunik katiŋchikapsi?” Tamatkua kiuniŋaat, “Qulit malŋuŋnik.”²⁰ “Suli niŋipkautikapkich tallimat malŋuŋnik qaqqiat 4,000 iñugiaktilaaliŋnun aasiiñ ilakugikkaŋich pukukapsigich qapsiñik immiuvisi aquupmaŋnik?” Tamatkua kiugaat, “Tallimat malŋuŋnik.”²¹ Ilaan nipliutigai, “Suvaatami kanjicsilguitkaqsilgitpisi?”

Jesus Iħuaqsiŋkañiqsuq Qiñitlaiħam Bethsaida-mi

²² Tikitmata Bethsaida-mun, tavrurautiniŋaat qiñitlaitchuaq iñuk inŋisruqługuasiiñ iħuaqsitquplugu.²³ Jesus-ŋum tigupługu qiñitlaitchuaq iñuk argaigun, tasiuqługu annisiniŋaa nunaqaqimiñ. Aasiiñ tivvuaqtuqqaqługich irrak patinŋigik argaŋmiñik nipliutipluguasii, “Sumik qiñitlasiñiqpich?”²⁴ Iñuk tautuŋniagaqsiñiqsuq nipliqhuni, “Uvaŋa tautukkitka iñuich atriqaqługich napaaqtunik pisuktuatun.”²⁵ Jesus-ŋum ilitqinŋiŋai argagikkani irraknun, taututqiksaqamiasiiñ taamna iħuaqsiñiqsuq. Takpiksiŋiŋiqsuq.²⁶ Qiñitlasipkaanikamiuŋ Jesus-ŋum uqautiniŋaa, “Ai!laaŋiñ, aglaan nunaqaqimun utiqtiŋniŋaŋnak.”

Peter-m Uqautiginiŋaa Kisuutilaŋa Jesus-ŋum

²⁷ Jesus aullaŋniqsuq piqatigiplugich maliguaqtini nunaqaqiniŋun qaniŋanun Caesarea Philippi-m. Iqliqtuaŋimikni apiqsruŋniŋai, “Kisuunivatŋa makua iñuich?”²⁸ Tamatkua kiuniŋaat, “Ilaŋisa iñuich John Paptaaqtitchirauniplutin, ilaŋisa Elijah-ŋuniplutin,

atlatlu sivuniksriqirauniplutin injilgaanimma, itna uqaqagtut.”²⁹ Ilaan nipliutigai, “Ilipsimi kisuunivisi-tña?” Peter-m kiuniigaa, “Christ-ñurutin Agaayyutim akiqsruutigikkaña.”³⁰ Jesus-ñum tiliñigai uqautitqunijt-lugu kimun-unniñ.

Jesus-ñum Uqautiginigaa Tuqufiksraniļu Anjpkak-kaufiksranilū

³¹ Tavra Jesus-ñum ilisautiuraagaqsiñigai maliguaqtini, “Iğñina Iñuum nagliksaaqtuksrauruq, suli sivulliuqtigruat suli qaukñijisa agaayuliqsit suli aglaliqirit ayak-kisigaat. Tuqutkisigaat, aglaan piñayuakun uvlut anjpkakkaugisiruq.”³² Nalupqinaiyautigai tamatkunina. Peter-m saniqpaktaagutilaklugu uqautinigaa Jesus taatnatchiñik uqaqunijt-lugu. ³³ Jesus-ñum takullakkaluaqamigich maliguaqtini iñiqtiñigaa Peter, “Tuungaaq, au-llagiñ uvamniñ atakkii isumanjitchutin Agaayyutim isummasianik aglaan iñuich isumanjatnik.”

³⁴ Jesus-ñum tuqutqumiñigai iñugayaat inmiñun maliguaqtiminunlu nipliutiplugich, “Kisupayaam maliguk-kumiña suksraaqtaksraigigaa pisuñi, iqsrutilugu sanigutani aasiñ maliglunja. ³⁵ Atakkii kisupayaam aniginiagumiñ iñuñi tammaigisigaa aglaan kisupayaam tammaiyumiñ iñuñi pigilunja suli pigilugu tusaayugaallautaq anniqsuğiakun, taamna iñuugisipiaqtuq. ³⁶ Iñuum piññaktaagiñiñaugaluagaa suurapayaña marruma nunam, aglaan tammautigisigaa iñuutçii. Sakuñurağniñiñ atugumiñaitçuq sumun. ³⁷ Tarra simmiutiksraitçaa iñuum iñuutçii. ³⁸ Iłapsi kanjugivalukkaatña ilisauttutikalū sivuğaatni iñuich killuuruat sayuñaruatlu. Taatnatun Iğñinan Anjutim kanjugigisipmigaaptuq utigumi kamanautiqaguni aapamisun piqasiğuni ipqitchuanik isağulijnik.”

9 Suli ilaniğai uumiña, “Iłumutuuruamik nipliutigipsi, Iłanjich marra iñuich tuquyumiñaitçuq qiniñaiññaan Agaayyutim anjaayuqautaa sanjigun.”

Jesus-ñum Atlanjuqtilha

² Kiñuagun itchaksrat uvlut Jesus-ñum kayunigñigai Peter-lu, James-lu John-lu aasii sivulliaqsiplugich igginun kisiisa. Qiñiqtitlugich Jesus atlanjuğniqsuq sivuğaatni. ³ Atnuğaanj qivliqisiraqahutiñ qatiqsiplutiñ anitutun, kia-unniñ nunami salummağumiñaitkai qatiqsitluglugich. ⁴ Tavrakñatchiaq tamatkua qiniğmiñigaiç Elijah-lu Moses-lu uqaqatigaaqsipmatku Jesus. ⁵ Tarra Peter-m nipliutinigaa Jesus, “Iłisautrii, nakuunayaqtuq uvani ittuiñagupta. Nappaitquguptigut nappaiñayaqtugut piñasunik palapkaaksranik, atautchimik ilipnun, atautchimik Moses-mun suli atautchimik Elijah-mun.” ⁶ Peter qanuğviiłapiağniqsuq tupañapluni, taatnaqhuni ilisimanğiniñiqsuq sumikunniñ uqağik-kağmiñik. ⁷ Taatnaqsatitlugich nuviyam qulanjutiñigai. Nipi nuviyamiñ tusağnaqsiniqsuq itnaqhuni, “Taamna ilaañuruq piqpagikkağa Iğñiğa, naalağniyumağiksi!” ⁸ Taapkua alaqtaaqsikmata ilağikkak qiniğ-naiñaniktigniqsuk. Qiñiñiñagniqsut kisianik Jesus-mik.

⁹ Iluqatiñ atqaaqsikamiñ taavrumakña iggimiñ Jesus-ñum tiliñigai uqautigitqunijt-lugich qiniñkanj Iğñinan Anjutim anjitiñhanunaglaan. ¹⁰ Tamatkua tusaakami-truñ tillisaa qanuqsagviitkaluaqhutiñ apiqsruqtuutiaq-siñiğaat avatmun, “Qanuutauruaq una anjitiñiq tuqumiñ pivaun?” ¹¹ Tavra apiqsruğniğaat Jesus, “Suvaata aglaliqirit uqağuuvat Elijah aggiqsuksrauniplugu sivu-lliuluni?” ¹² Kiuniğai, “Tavra Elijah aggiqqaagñiaqtuq Christ-miñ itqanaiyağlugich supayaat. Uvvasuli aglausimaruaq Iğñina Iñuum nagliksaallapiaqtuksraugisiñi-plugu suli suksrağinğisiñi-plugu iñuñun. ¹³ Aglaan nipliutigipsi, Elijah aggianiktuq. Iñuichaasiñ anjalla-qłukkaat qanupayaaq, tuvraqługu aglausimaruaq ilaagun.”

Jesus Nakuqsipkaiñiqsuq Nukatpiağruñmik Irrusiqłulijmik

¹⁴ Tamatkua utiqamiñ atlanun maliguaqtaiñun tautuñniğaiç iñugayaat suli aglaliqirit uqavaaqtuat maliguaqtinun. ¹⁵ Iñuich tautukamitruñ Jesus quviğusulla-piaqhutiñ aqpalisruqhutiñ ilaanun paağniğaat. ¹⁶ Ilaan aglaliqirit apiqsruğniğai, “Sumik uqaqtuyaagutiqaqpsi?” ¹⁷ Iłanjata iñugaagruich nipliutinigaa, “Iłisautrii, tikiutriruñ iğñiğikkamnik irrusiqłuqaqhuni uqatlaiqsitlugu pitchañanik. ¹⁸ Irrusiqłuum anjalatağip-magu ulğutkaa nunamun. Ilaa qilurağallapiağaqtuq, innuliqipluni qaniğmigun, tiriqulaplugich kigutini suli tikkaksiłapiaqhuni iluqağmi tuquruatununniñ. Uqautigaluagitka maliguaqtitin anitquplugu aglaan taatnalguiññiğaat.” ¹⁹ Tavrili Jesus-ñum nipliutinigai, “Aatai, ukpiqutaiññiaqpat ilipsitñi! Qanutunaglaansuli nayuğniaqpsi? Qanutunaglaan iglutuqtaksraigivisi? Taamna nukatpiaq uvuñautisaqsuñata.” ²⁰ Iñuich Jesus-muutinigaa. Irrusiqłuum tautupqauraqamiñ Jesus, nukatpiağruk qiiqsruqtitkaqsiniğaa. Ulğupluni nunamun aksralikhuni innuliqiaqsiniqsuq qaniğmiñi. ²¹ Jesus-ñum apiqsruğaa aapaña, “Qaņaaglaan taatnailiva?” Taavruma nipliutigaa, “Imma ililgaaurauğimniñaglaan. ²² Akulaiqługu irrusiqłuum tuqunniaqsimagaa igitqataqługu ikniğmun suli imiğmun. Pitlagupku surağallañniagūqtuq! Iłunjuğillañniagūta ikayuqtigut!” ²³ Jesus-ñum uqautinigaa, “Arguasuktuksraunitchutin pitłaniłunja. Ukpiqsriñiñaguvich supayaaq piñiñauruq!” ²⁴ Tavravuaa aapaña ililgaam kappianaruq nipliqhuni, “[Ataniiq.] Ukpiqtunja. Ikeyuñña ukpiqsrisiqatluqulunja!” ²⁵ Jesus-ñum qiniğai iñuich utlaktigikkani. Iñiqtiğaa irrusiqłuk itnaqhuni, “Uqallaitçuaq suli tusaallaitçuaq irrusiq, anitqugikpiñ uumakña nukatpiağruñmiñ, aasiñ isitqisunjaqnak.” ²⁶ Irrusiqłuk iğia-llaksaqtuq qilurağaqtitlugu taamna nukatpiağruk, aasiñ uulillaktitlugu aniruq ilaaniñ. Taamna nukatpiağruk tuqunaruatun ililigtuq. Iñuich uqaqsiñiqsut, “Ilaa tuquliqtuq.” ²⁷ Aglaan Jesus-ñum tiguplugu argaigun ikayuqługu makitinnigaa. ²⁸ Jesus isianikman tupiğmun maliguaqtaiñ apiqsruğniğaat kisiñjuğuu tiplugu, “Suvaata anilğuitpisigu taamna irrusiqłuk?” ²⁹ Ilaan kiuniğai, “Agaayuthiñatikon pililqillapiaqhuni [uisauraati-kunlu] anitlagaa taatnasiq irrusiq.”

Jesus Uqautigilgitkaa Tuqqutauliksranilu Anjpkak- kauliksranilu

³⁰ Taavrumaknjaqhutiñ Galilee-kuagñiqsut. Iļisimat-qunjiññigaa kimun-unniñ naniitlaani, ³¹ atakkii iļisautrisukhuni maliguaqtimifiñ, itna, "Iñuich tiguğisigaat Iğñiña Iñuum tuqulluğasiiñ. Tuqqutaunanjikkumi piñayukun uvlut taamna anjtkikkisuruq." ³² Aglaan maliguaqtaiñ kanjqsiniññigaaat uqaaqtuutigikkaña, taluqsraqhutiñaasiiñ apiqsruağalguiññigaaat Jesus.

Kiña Kamañniqsrauva?

³³ Tavra tikiññiqsut Capernaum-mun. Tupiğmiillağ-miñ Jesus-ñum maliguaqtini apiqsruğniğai, "Sumik uqaqtuyaağutiqaqpisi iglauñtaptikni?" ³⁴ Kiunjiññigaaat atakkii iglaullağmiñ uqaqahutiñ avatmun nalligimik-kamañniqsrauniaqmagaan. ³⁵ Ilaan tarra aquvitluni tuqłuğniğai qulit malğuiç maliguaqtigikkani nipliutiplugich, "Kiña iñuk sivulliusukkumi aqulliuksrauruq savaktiğumiluni iluqanjitñun." ³⁶ Aasii qiiñuağniğaa iļilgaaq inillakługu akunğatnun, sağliriuti-plugu itnaqhuni, ³⁷ "Kisupayaam akuqtuğumiñ iļilgaaq pisigilunja akuqtuğaaña, sulisupayaam akuqtuğumiña akuqtuğumiñaitchaña uvañatñiñaq aglaan akuqtuğaa taamna tuyuğirigikkağa."

Akitñaaqtuqtingitchuaq Uvaptiknun Iļagillapiağikput

³⁸ John-ñum Jesus nipliutiniğaa, "Iļisautrii, qiiñiğikput una anitchirağiiruaq irrusiqlunjik atuqlugu atqiiñ. Tavrurama iñuum maliguanjtmigaatigut. Uvvaasiiñ iñiq-tiğikput atakkii maliguaqtiginiqlugu uvaptikni." ³⁹ Aglaan Jesus-ñum nipliutiniğai, "Nutqaqtitnasiun atakkii iñuum savaaqaqtuam quvinqaqtuanik atuqlugu atigaa uqautigiyumiñaitkaña pigiiļilunja. ⁴⁰ Akitñaaqtuqtingitchuaq uvaptiknun iļagillapiağikput. ⁴¹ Nipliutigipsi, kisupayaam aatchuğumisi qallugauramun imiks-rapsitñik Christ pigipmasi akilļiusiağitlasipiağisigaa.

Killuqsaqusağutit

⁴² "Kia iñuum killuqsaqusaagpagu iļanaj makua uk-piqsrisiqaqtuat uvamnik iļilgaatun, nakuutlukkayaqtuq taamna qunisiğmiutchiğlugu uyağakpañmik ipipkaqpan tağiumi. ⁴³ Sulis argakpich killuqsaqtitpatin piigumagitin. Iłatlučkayaqtuq ilipni isiguvich iñuuligmun argaiļutin uumakña argaqağutin igluktun aullañksraqniñ anasiñjuqsagvinjmun ikniğmun qamitlaiamun. ⁴⁴ [Tavrani qupilğut tuquyumiñaitchut sulis ikniq qamiyumiñaitmieuq.] ⁴⁵ Naagasulisigakpich killuqsaqtitpatin piigumagitin. Iłatlučkayaqtuq isiguvich iñuuligmun isigaiļutin uumakña isigaqağutin igluktun ik-tauliksraqniñ anasiñjuqsagvinjmun. ⁴⁶ [Tavrani qupilğut tuquyumiñaitchut sulis ikniq qamiyumiñaitmieuq.] ⁴⁷ Sulis ilvich irigikkaqkich killuqsaqtitpatin piisigumağiñ qaquliğlugu. Iłatlučkayaqtuq ilipni isiguvich anayuuqautaanik Agaayyutim atautchimik iriqañjaqkich uumakña malğunjik iriqağutin iktauliksraqniñ anasiñjuqsagvinjmun. ⁴⁸ Tavrani

qupilğut tuquyumiñaitchut sulis ikniq qamiyumiñaitmieuq.

Isaiah 66:24

⁴⁹ "Maaniļi iñuk injiguuraq makitalgutillaakkaugisiruq iknikun. ⁵⁰ Tağiuq nakuuruq, aglaan tağium tağiuğniqpan qanuq tağiuğniğñiaqpisiun? Taatnamik qanusriuñiqagitchi tağiuğun, tutqiutiqağusi akunnapsitñi."

Jesus Iļisautriruq Avitikon

10 Jesus aullaqami tavrakña Judea-munniqsuq igļuanun Jordan-ñum kuunjan. Tavrani iñuich katirvigilgitmatni sivuanisun Jesus-ñum iļisautiuraagaq-silgiññiğai.

² Iļanjiç Pharisee-ñuruat tikitługu uuktuaqsağniağalualgiññigaa, "Uvva, maligutaksrakuagñaqpa iñuum avitkumiun añaqtiñ?" ³ Taavrumali kiuniğai apiqsruutmik, "Qanuğmi Moses-ñum tillisiqaqpasi?" ⁴ Tamatkua kiugaat, "Moses aglausimaruq, Iñuum añaqtiñ avit-chukkumiun qaitchiqiliun aglanjik avirutiksranik aullaqtilluğasiiñ." ⁵ Jesus-ñum kiuniğai, "Moses qaitchiruq taavrumiña tillitmik pitchiğiñipsiun. ⁶ Aglaan aullağniñhane Agaayyun iñiqsipman supayaanik iñiqsirmiñiqsuq anjtmik sulis añaamik. ⁷ Taatnamik anjtim unitkisigaa aapaniļu aakaniļu, añaamiknun iļiluni atausinjuğutikaasiiñ. Tavra malğuuñjağutik aglaan atausinjuğisirik. ⁹ Taatnamik kia-unniñ iñuum avitinniaq-nagik Agaayyutim atautchimuktitağikkak."

¹⁰ Isiqamiñ tupiğmun maliguaqtaiñ apiqsrutqilgiññiğaa taavrumuuna. ¹¹ Jesus nipliutigai, "Kisupayaag avitchumi añağmiñiñ aasiiñ kasuutiluni atlamun atlatuqtuq akitñaağlugu añaqqaqtiñ. ¹² Naagaqaa añaam avitchumiun anjtmni aasiiñ kasuutiluni atlamun taamna añaq atlatuqtuq."

Jesus-ñum Agaayyutigai Iļilgaurat

¹³ Iļanjiç iñuich iļilgaat Jesus-muutiniğaiç aksiquplugich. Maliguaqtaiñaasiiñ iñiqtiqaqsiñiğaiç iñuich tikiutriruat iļilgaanik. ¹⁴ Jesus-ñum iļitchuğikamigich ituağiñiñiğai. Nipliutiniğai, "Iļilgaurat uvamnuktitchigik. Avriaqutaunagich ilinjitñun atakkii Agaayyutim anayuuqautaa anjmaruq iñunun atriqaqtuanun iļilgaanik. ¹⁵ Itqağisiun una! Taapkua akuqtuqtuat anayuuqautaanik Agaayyutim iļilgaurat akuqtuipmatun, kisimiñ taapkua tavrurağisirut." ¹⁶ Tarra ilaan sağliriutikamiğich iļilgaat, iļilplugich argañni ilinjitñun agaayyutiniğai.

Nukatpiaq Sulliñaurauqaqtuag

¹⁷ Jesus aullaqauraqman iñuum aqpaliqsruqhuni purviniğaa itnaqlugu, "Nakuuruq iļisautrii, qanuğ-lunja piññaktaaqatlasiañayapik isuitchuamik iñuulig-mik?" ¹⁸ Jesus-ñum apiqsruğniğaa, "Suvaata atchiqpiña nakuuruamik? Atautchiñhiñaq nakuuruq, taamna Agaayyun. ¹⁹ Iļisimagitin tillisauruat, 'Iñuaqtuqnak, atlatuqnak, tigliktuqnak, sağlunak, sağlutaqnak, kamağilugu aapan sulis aakan.'" ²⁰ Taavruma iñuum kiugaa, "Iļisautrii, iluqaisa tamatkua tupigigitka nutauñamni-

ñaglaan.”²¹ Tavra Jesus-ñum tautuñnigaa piqpakrsiñkun itnaqlugu, “Atautchimik inuñniqsutin. Aullağutin tunityakkich sulliñipayaagikkatin aasiiñ qaiñlugich manihñaktatin inuqsraqtuanun. Ilviñli umialgutiqağumautin pakmani. Aasiñli taatnaanikkuvich maligluna.”

²² Iñuk tusaakami taavrumiña aliasuliñniqsuq, aasiiñ aullağniqsuq ihuiñliulihuni atakkii suuraupkaqpaitluni.

²³ Jesus qihñiqtuagağaluaqamigich nipliutiniğai maliguaqtini, “Qanutun sakiqnaqtigigisiva tamatkunani umialguruani isihñksrañat Agaayyutim añaayuqautaanun.”²⁴ Maliguaqtai quviğusunñiqsut taavrumiña nipliğman. Aglaan Jesus-ñum nipliutitqihñiğai, “Iñiğaat, qanutun sakiqnaqtigiva [umialguruani] isihñksrañat Agaayyutim añaayuqautaanun.”²⁵ Qağanatlukkayaqtuq pikukturuam isihñksrañat ‘Iraagun Mitqutim’ uumakña umialguruamiñ isihñksrañaniñ Agaayyutim añaayuqautaanun.”²⁶ Maliguaqtai quviğutchallapiağniqsut, suli apiqsruaqsiplutiñ inmiknun, “Kiñami anniqsuğisiñiqa?”²⁷ Jesus-ñum qihñiqamigich iriğruñiğai nipliğniqsuq, “Iñuk anniqsuğumiñaitchuq inmiñik, aglaan Agaayyutim kisimi anniqsutlagaa atakkii Agaayyutim supayaaq savaağitlaplugu.”²⁸ Tavra Peterm nipliutiniğaa, “Atañii, unitchikput sua iluqaan malikhutin.”

²⁹ Jesus-ñum kiuniğaa, “Nipliutigipsi, Iñuk unitchiyumi kinuniğmiñik, aniaqatmiñik, aapamiñiglu aakamiñiglu, qitunğamiñik, unniñ umialgutmiñik pigiluna suli pigilugu tusaayugaagiksuaq, tamatkua utiğisirut iluqaitñik ilaanun tallimakipiatunaglaan marrumani iñuñiğmi piyuaqsiğaluaññağmiunniñ, suli pigigisiplugu isuitchuq iñuñiq sivuniğmi tikiumaraksrani.”³¹ Tamatkua sivullinasugiruat pakma aqulligugisiñiqsut aasiiñ aqulliuruat sivulligugutiñ.

Jesus-ñum Pihatchiğniğai Uqaqañ Tuqqutauniañigmiñiglu Anjtiqikkauñigmiñiglu

³² Ukua igliñniqsut tunaanun Jerusalem. Jesus-ñum sivulliuqtuagñiğai maliguaqtit kapyaliñaktuat. Atlat iñuich maliqsruqtuat iqsiñiñaktut. Aasiiñ katitaallakamigich qulit maliguiç iñuğiaqtigiruat uqautiaqsiğihñiğai tamatkua atuumaruaksrat inmiñun, ³³ nipliğhuni, “Atañii, Jerusalem-muññaqtugut. Iñuum aatchuutiniğaa Iğñiña Iñuum qaukñihñitñun agaayuliqsinun aglaliqirinunlu. Tamatkua tuqqutaksrağugñiñiğaat. Tavrani qaitkisigaat Jew-ñuñitçhuanun.”³⁴ Taipkua mitautigigisigaat suli tivvuaqtuğlugu suli anaumigmilugu, aasiiñ tuqqutkisigaat. Aglaan piñayuakun uvlut anjtiqikkisilgitchuq.”

Aakauruam Injicsruaña

³⁵ James-lu John-lu, iğñak Zebedee-m, utlautiniqsuk ilaanun nipliğhutik, “Iñisautrii, apiqsruutiksrağiğiptigih pisullapiakkaptiknik.”³⁶ Tavra nipliutiniğai, “Suqağukkaluaqpisik?”³⁷ Taipkuak kiuniğaa, “Aquppiqasriğukhutin uvvaami ilaqatikpuk taliqpiñi suli ilaqatikpuk saumipni pigaluaqtuguk taivrumanu uvlumi aquvitkuvich kamañtuani atañuñvipni.”³⁸ Aglaan Jesus-ñum

nipliutigik, “Iñisimaniğuptiku apqusaagaksrautigikkaga apiqsruğayaitpaluktutik taatna. Imihñiñauvitku qallun imiğviksrautigikkaga naagaqaa apqusaahñiñauvitku nañinnaqtuaq apqusaagaksrautigikkaga?”³⁹ Taipkuak malğuk nipliutigaa, “Piñihñauruguk.” Jesus-ñum nipliutigik, “Iliptik ilumutun imiğisirutik alianaqtuamik imiğaksrautimnik suli apqusaagisiplutik nañinnaqtua-kun apqusaagaksrautipkun.”⁴⁰ Aglaan piksraqtuksraunitchuñ kimik aquppiruksramik taliqpiñi unniñ saumimñi, aglaan Agaayyutim qaiññiğaiç taipkuak inik tamatkununa iñuñun itqanaiautikkagmiñun inigiquplugik.”⁴¹ Atlat qulit tusaakamitruñ ihuagihñiñiğaiç James-lu John-lu.⁴² Jesus-ñumli inmiñuutiniğai aasiiñ nipliutiğugich, “Iñisimarusi añalatiñich Jew-ñuñitçhuat añalanniğlugaqtilaanañnik iñuñitñik, suli kamañniqsrañisa naqititçhuuplugich.”⁴³ Aglaan taatnatun ittuksraunitchuq akunnapsitñi. Kisupayaaq kamañniqsrañisa akunnapsitñi savaktigiyumagiksi.⁴⁴ Suli kisupayaaq qaukñiusukkumi akunnapsitñi savautrisuuyumauq iluqapsitñik.⁴⁵ Iğñiña Iñuum agñitçhuq iñuñun savautityağuni aglaan savautriyağhuni suli qaitçhaqtuğ iñuñiç tasuqsautiksrauplugu iñuğiaqtuun.”

Jesus Qihñitlasitqipkaiñiqsuq Bartimaeus-mik

⁴⁶ Jesus maliguaqtiniñli tikiuaniqsut Jericho-mun. Aasiiñ aullalgitñamiñ Jericho-miñ qihñitlaiñaq injulau-raağniqti aquppiñiqsuq tumitçhaam saniğaa, atilik Bartimaeus-mik iğñiña Timaeus-ñum.⁴⁷ Qihñitlaiñaq ilitçhuqñiqamiñ Jesus Nazareth-miu apqusaagaqsiñip-lugu tuqñuğaaqsiñiqsuq, “Jesus, kinuviaña David-ñum, anniqsuqtaurutin Agaayyutim akiqsruutigikkana inñiğanimma. Nagligillaññaña.”⁴⁸ Iñuğiaqtuat iñiqtiğaluağniğaat nipaisaaquplugu, aglaan nipitusipsaağniqsuq, “Kinuviaña David-ñum, nagligillaññaña.”⁴⁹ Jesus nutqaqtigami tiliñiğai tikiutitquplugu. Tamatkua utlañniğaat qihñitlaiñaq nipliutiğlugu, “Quviatçhaugigiñ, makillutin. Tuqñuğaañ.”⁵⁰ Quyaliqpagitluni maksrikami quppiğaağniutigalugu aqpaqsruğniqsuq Jesus-mun.⁵¹ Jesus-ñum apiqsruğniğaa, “Suvaata akku tuqñullaviña?” Qihñitlaiñaq uqautiniğaa, “Iñisautrii, qihñitlasitqigukkaluaqtuñ.”⁵² Uuma kiugaa, “Itqanañnaktiğniqsuq ukpiqsriipkun.” Tavrakñatchiaq qihñitlasitqigukkaluaqtuñ. Nakuqsiliqami maliutigaluguğniğaa Jesus.

Jesus-ñum Tikisaatha Jerusalem-mun Ataniqtun

11 Qaniñani Jerusalem Jesus iglauqatañli qalliñiqsut nunaaqqiurañnun Bethphage-mun suli Bethany-mun ittuanñun iñiğani atiqaqtuam Olives-mik. Jesus tuyuqağniqsuq malğunñik maliguaqtimiñik nipliutiğugik, ² “Nunaaqqiramukkitik. Taamuñasii isipqauragupitik paqitkisigittik pituksimaruaq nuğğaña natmaksigvium natmaksigvigimailaq sivuani. Pituiglugu uvuñautityatku! ³ Kia iñuum apiqsruqpatik suvaata pituigñiaqmagaan nipliutiyumagittik, ‘Atanguruam inuğiğaa aglaan utiqtitkisiyaa qilamik.’”⁴ Taipkuak tavrani aullağniqsuk. Paqinniğaa natmaksigvium

nuġġaṇa tumitchiani pituqaqtuaq paṇani tupqum. Tarra pituigñiġaak. ⁵ Taatnalun iñuilli qichaqtuaq tamaani nipliutigai, “Ukuqtiik, suniaqługu una pituipitku?” ⁶ Aikłiqsuak taapkuak kiggutiniqsuk Jesus-ḡum tillisaa-tun. Iñuilli taapku aullaqtinniġaich. ⁷ Taapkuak taamna nuġġaq Jesus-muutiplugu, aasiiñ quppigaaatik mataqługik iłiñiġaik taavrumuṇa nuġġaġmun. Jesus natmaksiaqsiñiġsuq. ⁸ Iñugiaktuaq iñuich quppigaaatiṇ siamitkaqsiñiġaich apqutmun, sulii iłanjiġch akiġuiñik napaaqtum navguqługich iłliuqaiñiġsut apqutmun. ⁹ Iñuich sivuagun Jesus-ḡum sulii tamatkua aquagun nipruagaqsiñiġsut,

“Hosanna. Nanġaġlakput Agaayyun!

Uvatuq Agaayyutim piłiutiqaġliuṇ tikitchuaq piqusiġhuni Ataniġmik.

Psalms 118:25, 26

¹⁰ Agaayyutim piłiutiqaġliuṇ taamna aṇalatchiaqsi-ruaq pakma sivulliaptiktun David-tun.

Nanġakkauli Agaayyun qutchiñiġsrami qilaṇmi.”

Psalms 148:1

¹¹ Taatnatun Jesus Jerusalem-muṇniġsuq. Tavruṇaqaami isiqhuni agaayyuvikpaṇmun, qiniġtuagataġaluaqami aniñiġsuq. Tanuġaksipłuni aullaġniġsuq Bethany-mun piqatigiplugich qulit malġuk maliġuaqtini.

Jesus-ḡum Pannaqtitkaa Fig Napaaqtua

¹² Uvlaakuqman iluqatiṇ pisuktuaqamiṇ Bethany-miñ Jesus niġisuliġniġsuq. ¹³ Tautuṇniġaa asirrisuuruaq napaaqtuq uṇavaniñ akutuqpaliaġniġman. Tarra takuniġaa asirritmanġaaġiaqługu. Tikitiñamiuṇ suqagñia-ṇiġtchuq. Akutuqpaliiñiñanik paqittuq atakkii pukun-naqsingitłunisuli. ¹⁴ Jesus-ḡum nipliutigaa napaaqtuq, “Kia-unniñ iñuum asiaqtuġvigitiġkumiñaitchaatin pakmakṇaniñaglaan.” Maliġuaqtaiñ tusaaniġaat taat-naqman.

Jesus-ḡum Suaqłuyaiłha Agaayyuvikpauramik

¹⁵ Tikitiñamiṇ Jerusalem-mun Jesus isilgiṇtchuq agaayyuvikpaṇmun. Anitkaqsiłiġniġai tunisiullaqtuaq sulii tauqsuqsuqtuaq taavrumakṇa agaayyuvikpaṇmiñ, ulġutqataqługillu niġġiviich akiñik simmiqsuġviich sulii aquppiutanjiġch tunisiullaqtuaq tiṇmiaġruuranik tuniłautiksrauranik, ¹⁶ sulii kiñaaniiñ akiyaqtitħumiñaiñiġaa tuniaksraniġ agaayyuvikpakuaġlugu. ¹⁷ Iłi-sautiniġai iñuich, “Aglausimaruq, ‘Uvaṇa tupiġa taiyuutiqaġisiruq iñupayaat agaayyutyaqtuġviatnik.’”

Isaiah 56:7

Aglaan ilipsi iriqtuġviluṇitiniġiksi tigliṇniatqinun.”

¹⁸ Qaukłiñiġch agaayuliqsit sulii aglaliqirit tusaakamitruṇ taamna, pakaagñiaqsiñiġaat qanuq taimma piyaqquġukługu. Nuyuaġliuṇitiniġaat atakkii iluqatiṇ iñuich qu-viġusuutigiplugich Jesus-ḡum iłisauttutai. ¹⁹ Unnuks-raqman Jesus aullalġiñiġsuq nunaqqimiñ piqati-qaqhuni maliġuaqtimiñik.

Iłisaaksraq Pannaqłuktuaumiñ Napaaqtumiñ

²⁰ Sulii uvlaakuqman apqusaaqamiṇ taututqiniġiġaat asirrisuuruaq taimña napaaqtuq. Pannaqłunniġsuq kanjituummagmi. ²¹ Peter-m itqaqtılıġniġiġaa imña atuumaruq aasiiñ nipliutiġplugu Jesus, “Iłisautrii, asirrisuuruaq napaaqtuq piunillaaqsruqtikkan paniqtiniġsuq.” ²² Jesus-ḡum kiugai, “Ukpiqsrisitħi Agaayyutmik. ²³ Iłumutun uqautigiġpsi, Nipliutiġupsiuṇ iġġiġ, ‘Ki, nuuttin igitaulutiṇ taġiumun’ atuumagiġsipaqtuq. Taamna nalupqinaitchuq. Ukpiġillapiagupsiuṇ iluqnaugusi taatna atuumagiġsinilugu, tavra savaṇupkałhiñaugiksi. ²⁴ Taatnamik nipliqsuṇa, qanutħipayaat kipiġniuguti-gikkasi agaayyutiġigupsigik ukpiġitħi akuqtuġniługich, sulii piġiniġiġsi. ²⁵ Agaayugupsu, natqigutimaagumagiġsi iłagikkasi qanutħimik akikṇaqtuutiqaġniġupsu. Taatnaġupsu aapagikkapsi pakmani ittuam natqigutimaagisiġaasi killuutipsitħik. ²⁶ [Natqigutrisimaitħupsu iñuṇnik atlanik aapapsi pakmani ittuam natqiguti-yumiñaitmiġaasi killuutipsitħik.]”

Kimik Jesus Tuyuġiriqaġniġpa?

²⁷ Utitqikamiṇ Jerusalem-mun, Jesus isiġniġsuq agaayyuvikpaṇmun. Qaukłiñiġch agaayuliqsit sulii aglali-qirit sulii sivulliuqtigruat tikiñiġaat ²⁸ apiqsruqługu, “Kia aatchuqpatin aṇalatchiłiġmik savautiġplutin tamatkuniṇa? Kia saṇjiġsriñiġqpatin taatnatun?” ²⁹ Jesus-ḡum kiuniġai, “Apiqsruġniġiġpsi atautħiłhiñamik apiqsruutmik. Kiulgugupsitħa uqautigiġsiġpsi aṇalatchiłkun tamatkuniṇa savalgutilaamnik. ³⁰ Nakitña John aṇalatchiłinikpa ilaan paptaaqtitħisilaṇanik? Agaayyutmiñ naaga iñuṇniñ? Uqautisitħa.” ³¹ Taapku uqqaagñiaqsiñiġsut inmiknun, “Kiuguptiġu pakmakṇak-tauniługu nipliutiġisiġaatigut, ‘Suvaatami ukpiġiñiġqpi-siuṇ John?’” ³² Naagaqaa uqagumiñaitħugut aṇalatchiłha iñukmiqniṇsauniługu.” Iliṇisa sivuugaginiġaich iñuich, atakkii iñupayaat ukpiġipiagñiġaaq John sivuniksriqirauniługu. ³³ Taatnagaluqamiṇ kiłhiñiġniġaat Jesus, “Uqautilguiñiġiġiġi.” Jesus-ḡumli kiugai, “Uvaṇaptuuq uqautiyumiñaitmiñiġipsi nakikṇa aṇalatchiłinikłun tamatkuniṇa savaaqatilaamnik.”

Atrikusaun Nautħirriqiritigun

12 Tavrali Jesus uqautriñiġsuq Pharisee-ḡuranik atrikusautmik. “Unaguq iñuk nautħiiviqagñiġsuq. Nautħirriġviluġniġsuq, sapukutħiġlugu avataagun, nivakhuni misuġuliġviksramik, nappaipłuni nasisruġviṇmik, tarraasiiñ atukkirrutigiġplugu nautħirri-qirinun, Taatnaaniġami aullaġniġsuq uṇasiksaumun nunamun. ² Katitħiñaqsiġman nautħiiviqagñiġsuq tuyuqagñiġsuq savaktaagrukniamik atugaksraqtuanun piñiñaktaaksrautni aitquplugu ilinjiñiñ. ³ Tamatkua taamna tigukamitruṇ anauiġniġaat, aullaqtitħuasiñi saagaiłaaqługu. ⁴ Una tuyuqatqiniġsuq atlamik savaktimik. Aasiasii tamatkua atniaqługu niaquagun, aullaqtinniġaat uqapiłuutiġplugu. ⁵ Tuyuqatqilġiñiġsuq atlamik. Maatna tamatkua tuqunniġaat. Tarra iñugiak-

tuat atlat tuyugikkañi iñuum nanjitqatapiaqtağ-niğaich, ilañich anauragaqlugich, atlat tuqputtaqlugich. ⁶ Uvvaguuq taamna nautchiiviqatuaq atautchikmik igñiqagñiqsuq piqpagikkağmiñik. Aqulliuplugu tuyuginiğaa itnaqhuni, 'Tamatkua taluğigisivalukkaat igñigikkağa.' ⁷ Aglaan taapkua nautchiiriqirit inmiknun uqağniqsut, 'Taamnauvva paitchaktaaksralguruq. Ki, tuqullakput, aasii paitchaktaaksrautaa piyumagikput.' ⁸ Atugaksraqtuat tigguaqluñiğaata igñiña, aasiiñ tuqutlugu iginnigaata taavrumakña silataanun nautchiivium. ⁹ Qanuğniaqpa iñua nautchiivium? Utigisiruq tuqutchaqlugich taapkua nautchiiriqirit. Qaitkisigaa nautchiivik atanun atugaksraqtuanun. ¹⁰ Agliqisimasruknağiksi Agaayyutim uqałha: 'Uyağak tuppirt ayakkañat, taamna uyağak piitchuillaapiağatuuq tuppirauni. ¹¹ Taamna atanğum savaağigaa sulii quviqnaqtuanunasugigikput.'"

Psalms 118:22, 23

¹² Jew-ñuplutij sivulliuqtit ilisimaniğaa uqaaqtuutigi-plugu atrikusautmik akikñaliqtij. Taatnaqlugu tigusu-liqpiavsaağaluağniğaaat Jesus maatna aglaan taluqs-rağniqsut iñuñnik. Aasiiñ qanuusiksraiqamij uniñniğaaat.

Akiliaksrapiatigun Tax-sinik

¹³ Jew-ñuplutij sivulliuqtit tuyuginiğaich ilañich Pharisee-ñuruat sulii Herod-kuaqtuat pitchaqluğlu Jesus apiqsruqtuutini. ¹⁴ Tikiumakamij nipliutiniğaa, "Ili-sautrii, ilisimarugut nalaunjaruanutillaanik sugisunaqnagu qanuq iñuich isummatiqatilaanar. Suginjitmigiñ iñuum suurautilaanar, aglaan ilisautrirutin Agaayyutim iñuuniağvigitqukkanjanik. Maligutaksra-kuağnaqpa akiliiruni tax-sinik Caesar-mun Rome-mi? ¹⁵ Akiliiruksrauvisa tax-sinik naaga akiliñianjtpisa?" Aglaan Jesus-ñum ilisimaniğaa ukpiñuagaataat nipliu-tiplugich, "Suvaata uuktuaqpsitña? Kiata aatchuqsitña qifñillaaksramnik manijmik!" ¹⁶ Tamatkua aatchuqmatni maniumamik apiqsruğniğai, "Kisumik atriqağniqpa?" Kiuniğaa, "Caesar-mik." ¹⁷ Jesus-ñum nipliutiniğai, "Utigitichmagiksi pigikkana Caesar-m sua-samna ilaanun, sulii Agaayyutmun sua-samna pigikkana Agaayyutim." Tamatkuatarra quviğusuutiginiğaaat nipliutimatij taavrumiña.

Apiqsruun Anjpkakkauñkun Tuqułiğmiñ

¹⁸ Tavra ilañich Sadducee-ñuruat Jesus-muñniqsut, taapkua nipliğuuruat tuquruat anjtitlaiñniplugich. Iliñisa apiqsruğniğaa, ¹⁹ "Ili-sautrii, Moses-ñum uqautigaatigut maligutaksrakun itnaqhuni, Anun ilaqatigaqtuaq tuqukpan qitungigaluaqani, taavruma anjutim aniqataan ilaqatnikaatirağniğaa uilgağnaaq qitungisilugun anjutmik ilisimaniğasiiñ tuquruam qitunğagitilaanjanik. ²⁰ Uvva uqaaqtuanurut itna, Ilaatni-guuq tallimat malguich aniaqatigiich. Anayukñum nuliagiliutiniğaa una ağnaq, tuqupluniasiiñ qitungigaluaqani, ²¹ sulii tuglian nuliagiliutiliğniğaa taamna ağnaq aasiiñ tuqulgitluni qitungigaluaqani, taatnatunsuli

piñayuak. ²² Tarra taatnatunsuli tallimat malguich nuliaginiğaaat qitungigaluaqatin. Aqulliupluni ağnaq tuqupmiñiqsuqtuuq. ²³ Taivrumani anjtitqigmi makitqik-kumij nalliata nuliagigisivaun? Atakkii iluqatin tallimat malguich nuliaginiğaaat."

²⁴ Jesus-ñum kiugai, "Naluniqpsiuñ nalaunğıiqsi? Naluniğiksi Agaayyutim uqałha aglausimaruq ilaanlu sanña. ²⁵ Tuqunaruat anjtitqikkumij atrigigisigaich isagulgich atakkii ilaqatniktuñiq itchumiñaitchuq pakmani. ²⁶ Agliqisimasuknağiksi makpiğaaniñi Moses-ñum anjtitqikun tuqułiğmiñ—Agaayyutim nipaa tusağ-naqtuuq ikualaruamiñ uqpigauramiñ itnaqhuni, 'Uvaña Agaayyutaa Abraham-ñum Isaac-ñumlu Jacob-ñumlu'. ²⁷ Kanjqsimaiñniqsusri. Agaayyutiginjtkaat tuqunaruat aglaan agaayyutigi-plugu iñuuruat. Taatnamik kinnirusi ilipsitñun."

Kamanağniqsranar Tillisit

²⁸ Ilañata aglaliqirit tusaaniğaa Jesus-ñum uqautigik-kana Sadducee-ñuruatnun. Iliçhuğiplugu Jesus-ñum kiggutillaatuaqaluaqapiqsruğniğaa, "Nalliat tillisit tupigitluktaksrauva iluqanitiñi?" ²⁹ Jesus-ñum kiugaa, "Una tilliñ piitchuillaapiaqtuuq, 'Naalağnisitña, Israel-aag-miunjuruaasii, Sanñiruaq Agaayyutvut kisimisauluk Atanğuruq. ³⁰ Piqpagiraksrağigini Ataniq Agaayyutin iluqaaniñ uummatipniñ sulii iluqaaniñ iñuutchipniñ sulii iluqaaniñ isummatipniñ sulii iluqaaniñ sayagikkapniñ.' Sivulliuurksraq tilliñ tavrataamna. ³¹ Tuglia taatnatun, 'Piqpagiyumagiñ iñuuniaqatin iliptun ililugu.' Atlamik piitchuuq tillitmik kamanatlukuamik taapkuñnakña." ³² Taavruma aglaliqirim kiuniğaa, "Ili-sautrii, uqaqtutin ilumutuuruamik. Agaayyutaipiaqtuqtavra atlamik. ³³ Iñuum piqpagiraksrağigaa Agaayyun iluqaaniñ uummatmiñiñ sulii iluqaaniñ kanjqsimaliğmiñiñ, sulii iluqaaniñ sayagikkağmiñiñ, sulii piqpagilugu iñuuniaqatni in-misun ililugu. Iuatluktuuq tupiksriuni taapkuñniña tillisniñnik tikiutriğmiñ niğrutinik sulii atanik tuniillaatiksraniq Agaayyutmun." ³⁴ Taavruma kiupmani isumaturuatun, Jesus-ñum nipliutigaa, "Ukpiğihniagağniğiniñ Agaayyutmun anjalatçhiñiksran." Tavrakña Jesus apiqsruqausiksrağniğaaat.

Apiqsruun Anniqsuqtikun Akiqsruutauruakun

³⁵ Jesus ilisautriillağmi agaayyuvikpanmi apiqsruğniqsuq, "Suvaata aglaliqirit nipliğagivat Christ, anniqsuqtikiqsruutauruq, kiñuviağiniplugu David-mun? ³⁶ David, anjalatlugun Ipqitçhuam Irrutçhim, itnağniqsuq, 'Atanğum uqaqtuuq Atanimnun: Aquvittin kamagitchiiviksrapnun uvañnun akiliñiahatnunağlaan uumigiritin.'

Psalms 110:1

³⁷ David-ñum inmiñnik taiguutiqaqpaga Atanğuruamik, qanuğmi Anniqsuqtiki David-ñum kiñuviağitlaniqpaun?" Iñugaağruich naalağnisuutur Jesus-mik.

Jesus-ñum Kiliktuutigai Aglaliqirit

³⁸ Iļisautriņģimiņi nipliutigai, "Qaunagiyumagisi aglaliqirit pisuktuatlaturuat akuqturuanik atnuġaaqhutinj suli iñuñnun paġlatqusuuplutinj tauqsigñiaġvinġi. ³⁹ Ktraġvinġitñi suli iñuich niġiqpakmata aquppitlaturut nakuutluktuani aquppiutanġitñi. ⁴⁰ Ivayaqtuqmi-gaich uilgaġnaat tupiġikkanġich, aasiñ agaayuraal-gupmiut sivisuplugu agaayunġuatikun. Tamatkua tamarra anasiñnuusiaqagisirut pitluglugu atlaniñ iñuñniñ."

Uilgaġnaam Iļirana

⁴¹ Jesus aquvinnisq suq igļuanun iļirrivium aasiñ tauktuagaqsipluġich iñuich iļiriruat iļirrivinmun. Iñugiaktuat umialguruat iļiriqpañnisut. ⁴² Piqaqmiñisq suq naalgiiktuamik uilgaġnaamik iļiriruamik malġunġnik susaurañnik maniayurañnik. ⁴³ Jesus-ñum tuqłuġniġai malġuaqtini nipliutiplugich, "Nipliutigipsi, taamna naalgiiktuag uilgaġnaaq iļiritluktuq tamatkunakña atlaniñ iļiriruaniñ. ⁴⁴ Iluqatinj atlat piksraqaqtutinj iļirirut sippakuuqtuaqhutinj, aglaan aġnaq piksraiññaġmi iļiriruaq tamatkigļugu iluqaan pigikkani iñuuniutiks-raiġluqhuniunniñ."

Jesus Sivuniksriqruq Piyaqquġniathanik Agaayyuvik-paum

13 Jesus aullaqsiqman agaayyuvikpañmiñ, malġuaqtaan iļanata nipliutinġaa, "Iļisautrii qiñiġun. Qanutun piññaqnaqtigivat makua uyaġaich marrumani agaayyuvikpañmi!" ² Jesus-ñum kiugaa, "Quviġusuutigivigich makua kamanaqtuat tupġich qiñikkatin? Kisiñuqtaqagumiñaitchuq uyaġanmik qalliani atlam ulġutaunianġichuamik."

Jesus Sivuniksriqruq Iñuļiļiugutniglu Piyuaqsiutiksrami-glu

³ Aquppiuqtuaqhutinj Jesus-lu iġġiñi atiqaqtuag Oliv-es-mik akiani agaayyuvikpaum, Peter-mlu, James-ñumlu, John-ñumlu, suli Andrew-m apiqsruġniġaat kisiñuutiplugu, ⁴ "Uqautitigut, qakugun tamanna atuumaniaqpa? Suli sukun iļitchuqutiginj iļitchuġigisivisa iluqagminj tamatkua atuumaaqsikpata?" ⁵ Jesus-ñum uqaaqsiñiġai, "Qaunagiyumausi; kisumun iñuñmun kinnipkaġniaqasi! ⁶ Iñugiaktuat tikiumagisirut atuġlugu atġa nipliġutinj, 'Uvaña Christ-ñuruña'. Kinnitñikkisirut iñugiaktuanik. ⁷ Iñuļiļiugniqasi tusaqsraqagupsi anġayanmik maani naagaqaa unasiktuani. Aglaan isuklitčumiñairgaqtuqsuli. ⁸ Nunaqqiġich akikñaqtuligi-sigaich atlanunaaqqiġich, suli atañuviġich akikñaqtuligi-sigaich atañuviġich atlat, nuna iļiqsraqisiruq atla-kaaġiñi nunani. Itkisipmiuq niġisunġaq suli iñuļiļiutiq. Tamarra tamatkua aullaġniisaagigisigai naglik-saathum.

⁹ "Aglaan qaunakkiagikumausi ilipsitñik. Qaitqataġi-sigaasi uqaqsittaqtitchirinun, suli ipiġaqtuġisiyaasi ktraġvinġi. Tikiutigisigaasi kavanauruanun umialgu-

ruanunlu pisigilunja. Tavra piviksraqaġisiñiqsusi iļi-simaraulusi. ¹⁰ Tamatkua atuumagaluaqtinagich quliatu-ġaġigisigaat tusaayugaagiksuaq iñuñnun nanipayaaq. ¹¹ Qakugun tigukpasi aullautilusi uqaqsittaagvin-mun isumaalusunġaqasi sivuani piviksram sumik uqaksrapsitñik. Taivrumani Ipqitčhuam Irrutchim iļi-sautigisigaasi nipliutiksrapstñik. Tavra nipliutigiyuma-giksi. Taamna Irrusia Agaayyutim uqaġisiruq ilipsigun; nipliayumiñaitchusi. ¹² Aniaqatiunġruat qaitqataliġi-sigaich aniaqatiutinj tuqutaksraulugich, suli aapagikka-tinj iġñiġuruat. Iļiļgaat akikñaqtuligi-sigaich anġayuqaa-tinj unniñ tuqutaksraulugich tamatkua. ¹³ Iñuich na-nipayaaq uumigigisigaasi pigilunja. Aglaan Agaayyutim anniqsuġisigaa sivutmuulġuruuq isuanunaglaan.

Tatamnapiagataqtuaksraq

¹⁴ "Iñuk agliqiruaq ukuniña kañiqsili! Tautukkisigiki naġġunallapiagataqtuaq qikaġuni tavrani qikaġviks-raġviginġaġmiñi. Taipkunani uvlut tamatkua Judea-mi ittuat qimakkumaut iġġiñun. ¹⁵ Iñuk inniġumi tupqum qaanani isigñiaqani saagaksraqsiuġiaġuni tupqum iļuaniñ. ¹⁶ Suli taamna qakma nautchiivini utiġniaqa-ni saagaġniaġuni atnuġaamiñik. ¹⁷ Qanutun tatamnaq-tigigisivat tamatkunani siñaiyauruani suli miluktitchi-ruani taipkunani uvluni. ¹⁸ Agaayyumuusi qimagviks-raqi inġitqulugu ukiumi. ¹⁹ Taipkunani uvluni iñuich nagliksaatlullapiagñiaqtut qanapañniñaglaan Agaay-yutim nuna iñiġataqmagu. Aasiñ taatnatun naglik-saaqtigiqikkumiñaitchut aquagun taavruma. ²⁰ Aasiñ Atañum iļanġaqtanġisuaqpagich taipkua uvlut kiña iñuk anniqsukkaayumiñaitchuq, aglaan pisigilugich piksraqtaagikkani iļanġaqtanġisigai taipkua uvlut. ²¹ Taimanigun kia iñuum uqautikpasi, 'Atañii, uvva Christ-ñuruuq Agaayyutim akiqsruutigikkana' naaga-qaa uqautikpasi 'Atañii, ilaa taimña', ukpiġiniaqnaġich. ²² Anniqsuqtinġruat suli sivuniksriqirinġruat iļigisirut sa-vaaniglu quvinaqtuaniglu. Taavrumuuna kinniñiaġ-niġaich Agaayyutim piksraqtanġi pisaġiyumiñagumisi-gik. ²³ Taatnamik qaunatqiaġikkumausi! Kilikkipsi si-vuani tamatkuniña iluqanġiñik piñaiñnaisa.

Aggiñha Iġñiñan Iñuum

²⁴ "Taipkunani uvluni, pianikpan taamna iñuļiļiuguti-q-pak, siqiñiq taaqsigisiruq, suli tatqiq qaumaġinġiġuni. ²⁵ Uvlugiat katakkisirut qilañmiñ, suli qaummatipayaani siļam nuktitalutinj inimikniñ.

Isaiah 13:10; 34:4

²⁶ Taivrumani uvlumi iñuich tautukkisigaat Iġñiña Iñuum agqiqsuaq nuviyakun piqaguni kamanaqtua-mik sanġimik kamanautituummaġmi. ²⁷ Taamna tuyu-qagisiruq isaġuliñnik katitchityaqtuanik atautchimun Agaayyutim piksraqtaagikkaniñ nakikñapayaaq.

Iłisaaksraŋa Asirritłaitchuam Napaaqtum

²⁸ "Iłisaacaqitchi asiaviqutiniñ, itnaqhuni, nauriuraq nauŋuraaqsivaalukman qiniñnaqsiuraaqsiptomata akutuqpaliksrai iłisimarağigiksi upiŋgaam qalliñha. ²⁹ Taatnatuntuuq, tautukkupsigik tamatkua atuumaruat iłisimagisigiksi isuksram tikiuamaaqsiñha. ³⁰ Iłumun nipliuti-gipsi, ukua iñuich tuquyumiñaitchut atuumagaluaqtitnagu iluqaan tamanna. ³¹ Qilaglununalu piigisiruk aglaan uqałitka piigumiñaitchut.

Pivia Aggiłiksraŋan Iłisimaraitchuq

³² "Kia-unniñ iñuum nalugaa taimanigun Iğñiŋan Aŋutim qakugun aggiłiksraŋa, uvaŋa unniñ isağulgich ittuat pakmani nalugaat, aglaan kisimi Aapaa iłisimagaa. ³³ Qaunatqiağiksılısi, itqummaağikkumausi, atakkii nalugiksi sumi atuumaliksraŋa. ³⁴ Atriqaqtuq umialinmik aullaqtuamik uŋasiksuamun nunamun unitchipluni tupiğmiñik. Saŋñiksriññiğaa pirigikkani savaaksraŋanik, tilipługuasiñ talum munaqsraa qaunatqiağiquplugu. ³⁵ Taatnamik itqummaağikkumausi atakkii nalugiksi qakugu aŋaayuqaŋa tupqum aggiłiksraŋan, unnuami naaga unnuagruami naaga uvlaatchaurami unniñ uvlaami. ³⁶ Aggiğumi tavrakŋatchiaq paqinğitchumagaasi siñigusi. ³⁷ Nipliutigikkağa iluqapsitñun sivuani uqautigigiga iñupayaanun, Itqummaağikkumausi!"

Sivunniugun Tuqutchukługu Jesus

14 Atuumagaluaqtitnagik malğuk uvluk Jew-ŋuruat niğiqpagvikaŋatalu atilik Apqusaakkaułigmik suli niğihata puvlaksiğniğilaamik qaqqumik, qaukñi-sa agaayuliqsit suli aglaliqirit pakaaginiğaat qanuğim-ña tigusukługu Jesus iriğaqtuğutiŋ tuqulluguasiñ. ² Aglaan ilinich nipliğniqsut, "Niğiqpagvikaam uvluaŋi taatnağniangitichikput. Iñuich aupatchakpiaqtut."

Jesus Tiprağiksakkauruq Bethany-mi

³ Jesus-uvva inniqsuq Bethany-mi, tupqani Simon-ŋum atniğñautiqaqtuam auyugaqtuamik. Aasii niğipkaqtuq ağnam tikiññiğaa saagaqhuni akisullapiaqtuamik uqsruğutmik atiqaqtuamik Nard-mik. Taavruma aŋmağniğaa nakasruŋuqaŋa kuvikługu uqsruğun Jesus-ŋum niaquanun. ⁴ Iłanjsa iñuich iłuaginilğiñ-ñiğaat aasiiñ avatmun nipliqhutiŋ, "Suvaata una piilaa-mun uqsruğun atuqpa? ⁵ Tunihayaqtuq qaaniğługu piŋasut kavluutit taalanik aasii qaiłlugu manik naglin-naqtuanun." Taatnaqhutiŋ uqapiłuktut akikŋaqługu ağnaq. ⁶ Jesus-ŋum nipliutigai, "Suginaiqsuŋ! Suvaata ikuilıuqtitpisiuŋ taamna ağnaq? Una savaaqaqtuq nakuuruamik uvaŋnun. ⁷ Naglinnaqtuat itchağataqtut. Taimma qanutun savautiñhiñaugisi nakuuruamik piyumiñagupsi, aglaan nayuutiñhaiñagumiñaitchuŋa. ⁸ Ağnaq savaaqaqtuq piyumiñakkağmiñik. Tiprağiksaga timigikkağa itqanaiyautiplugu iluvikkaułiksraŋanun. ⁹ Uqautigipsi, nanipayaaq nunami quliaqtuağikpatruŋ tusaayugaagiksuaq iñuich uqautigigisigaat nalupqi-

naigługu ağnam taavruma taatnaħa itqakkutaulunia-sii ilaanun."

Judas Aniqtuq Aatchuutigisukługu Jesus

¹⁰ Judas Iscariot, ilaŋat qulit malğuich maliguaqtit, utlautiniqsuq qaukñiŋitñun agaayuliqsit aatchuutigisukługu Jesus ilinñitñun. ¹¹ Tusaakamitruŋ quviasuliğniqsut, suli akiqsruğniğaat aatchuğukługu maninñik. Tavrakŋa Judas utaqqaqsifiqsuq aatchuiviksramik Jesus-mik pisuğnaqsilugu.

Jesus Niğiqatauniqsuq Maliguaqtimiñi Niğiqpagviani Atilinmi Apqusaakkaułigmik

¹² Sivulliqpiami uvluaŋi niğiqpagvikaam puvlaksiğniğilaamik qaqqumik ipnaiyaaq tuqputauraqtuq itqak-kutaupluni Apqusaakkaułigmun. Jesus-ŋum maliguaqtaiñ apiqsruğniğaat, "Nanili itqanaiyaquvisigut niğiq-pałiksrapitnik atilinmik Apqusaakkaułigmik?" ¹³ Jesus-ŋum tuyuğigik malğuk maliguaqtinñi nipliutiplugik, "Nunaaqqimukkitichik. Tavrani paağisigiktik iñuk saagaqtuaq qikumik imiqagvinmik. Malikkumagiktik. ¹⁴ Napmun isiqpan nipliutiyumagiktik tupilik, 'Iłisautri nipliqsuq, nanili iniaqapich niğiviksramnik ipnaimik atilinmik Apqusaakkaułigmik piqasiğłuna maliguaq-timnik?' ¹⁵ Taavruma urriqsuutigisigaatik nalauraallagvinmik inituruamik qulligmi inimi itqanaiłaaamik inuqsraŋaiqtuq. Tavrani itqanaiyautiyumagiptigut." ¹⁶ Jesus-ŋum maliguaqtai aullaqtut nunaaqqimukhutiŋ. Paqinniğaat nipliñha taatnatupiaq, itqanaiyaqhutiŋ niğiqpagviksramun atilinmun Apqusaakkaułigmik.

¹⁷ Anaqaksraaqman Jesus tikiññiqsuq piqatigiplugich qulit malğuich. ¹⁸ Niğipkaqtuğich Jesus-ŋum nipliutigai, "Iłapsisamma niğiqatigikkağma aatchuutigigisigaŋa." ¹⁹ Taapkuu aliasuliğniqsut nipliutiplugich atausiuttaqhutiŋ, "Uvaŋa piviŋa?" atlatsuli, "Naaga uvaŋa?" ²⁰ Jesus-ŋum kiuniğai, "Iłapsisamma qulit malğuuplusi it-tuasi misuksiqatigikkağma puggutamiñ. ²¹ Iñuk agaay-yutitŋaqtauruq nalunaiqsuq tuquruksrauruq tuvrağ-lugu aglausimaruq ilaagun. Nakliuŋ iñuk tamna aatchuiruq Iñuŋmik agaayyutitŋaqtauruamik! Iłuatlukka-yaqtuq taimani aninñitchumi."

Atanğum Nullautchiğvia

²² Tamatkua niğilğataqtitlugich Jesus-ŋum tigungmi-plugu qaqquq quyyatipluguasiñ avguqtuq qaiññiğaa maliguaqtimiñun nipliqhuni, "Tigulugu niğğisiuŋ, taamna timiga." ²³ Jesus-ŋum tigukamiuŋ qallun quyalgitługu Agaayyun, qaiññiğaa tamatkununa imiqsilaa-vigipluguasiñ. ²⁴ Nipliutigai, "Una auga maqiruaq iñu-giaktuanun. Taavrumuuna Agaayyutim taluğniqsuğaa akiqsruutni. ²⁵ Nipliutigipsi, imitqikkumiñaitchuŋa asiam misuğuanik taivrumuŋaaglaan imiğviksramnun nutaakun aŋaayuqautaani Agaayyutim." ²⁶ Tavra atuanikamiŋ atuutmik aullağniqsut iğğimun atilinmun Olives-mik.

Jesus Sivuniksriquiruq Peter-m Piilaagñiañhanik

²⁷ Jesus-ñum nipliutigai, "Marrumani unnuami iluqasi nikatchakkisirusi piqutigilunja. Atakkii aglausimaruaq, 'Tuqqutchirunja munaqsrimik, taatnamik ipnaich siamitkisirut.'

Zechariah 13:7

²⁸ Aglaan kiñuagun anitqianikkuma aullağisirunja si-vupsitñi Galilee-mun." ²⁹ Peter-m nipliutigaa, "Iluqatiñ unitkaluaqpatinunniñ, nikatchakkumiñaitchunja." ³⁰ Jesus-ñum itnağniğaa, "Uqautilakpiñ, marrumani unnuami aqargiqpak qalğuqtağaluaqnagu malğunñiağlaan piilaagutigigisigikma piñasuniaglaan." ³¹ Aglaan Peter nipliqsuq qapınaiqhuni, "Tuqulunjaunniñ nayuğniagikpiñ. Piilaagiyumiñaiapiagikpiñ sumiunniñ." Taatnatun-tuuq nipliqmiñiqsut iluqatiñ.

Jesus Agaayuruq Gethsemane-mi

³² Jesus-lu maliguaqtiniñu tikitñamiñ nunagiksaañanun atilimun Gethsemane-mik nipliutigai, "Aquppiuraallagitchi uvani agaayutyaqtillunja." ³³ Piqatiginigai Peter-lu, James-lu, sulii John. Uqumaiñiullapiagñiqsuq nagliñnaqsipñuniunniñ irrutchiğmigun ³⁴ nipliqhuni-siñ, "Arrii, uqumaiñiullapiagñiqsunja. Alianam pisağiñiñaağuqtağaañja. Tavraniittuallagitchi qaunaksruqasillağlunja." ³⁵ Taavunaqtaallakhuni sitquğniqsuq nuna-mun agaayupluniasiiñ nagliksaagunjitluni piñagumiñaaqpan. ³⁶ Itnağniqsuq, "Abba, Aapaan, suapayaaq aňalatkiñ piiqugaluağigaga nagliksaagutiqpak uvamniñ. Aglaan pisuñiñ atuumayumuq, pisuğiniñilaapkun." ³⁷ Jesus-ñum utiqami paqitlugich siñiktuat nipliutiniğaa Simon Peter, "Simaan, siñikpich? Munagiuraallakkumiñaiñiñiqpichunniñ akkuvauraq?" ³⁸ Tavra nipliutilgiñ-ñigai, "Siñiñniasunaqasi agaayulusiñu, ukpiqsrisaiñit-chumausiñi uuktuakkaugupsi. Iñuk ilumutun piyummatiqagaluaqhuni irrutchiğmigun, aglaan timimigun sayaitchaqtuq." ³⁹ Jesus aullatqiniñiqsuq agaayutyaqhuni sivuanisun. ⁴⁰ Utiqami paqilgiñiñigai siñiktuat, irratiñ uisalguñiñiñlaktugichunniñ. Taatnamik kiuqausiksrañiñiğaat. ⁴¹ Utiqami piñayuakni nipliutiniğai, "Kiikaa, siñigitchi qanutun minguiqsigusiñu. Aglaan siñikpaaniktusi. Uvva aatchuutaufiksraña iñuum Iğniñan tikitchuq aňalatağiyumiñaqsiplugu killuliqirinun. ⁴² Makillusi, utlaglavut, atanii tunirigikkağa imma tikitchuq."

Jesus Tiguniğaat

⁴³ Jesus uqaqtitlugu Judas, ilañat qulit malğuiç maliguaqtaiñ tikiñiñiqsuq. Aggiqasiqhuni iñugiaktuanik iñunñik, saviqaqhutiñ sulii anauchiraqhutiñ. Qaukñiñich agaayuliqsit, aglaliqiritlu sulii sivulliuqtiğruat tuyuginiğaiç. ⁴⁴ Taavruma tuniritñiktuam ilaanik qaiñ-ñiğaa itnaqhuni ilitchuğipchautigigisiñiñiplugu, "Taamna kunikkağa, tavra ilaanjugisiruruq. Tiguyumagiksi aullautiluguasiñi qanagilugu." ⁴⁵ Judas-ñum tikirgauraqamiñuñ Jesus nipliutiniğaa, "Iñisautrii," kuniklugu. ⁴⁶ Aasiñ tamatkua tigguqlunniğaat. ⁴⁷ İlanjata maliguaqtaiñ qichaqtuam amuliqamiñuñ savikpani anauniğaa savak-

taat qaukliata agaayuliqsit, siutaiqsitlugu. ⁴⁸ Jesus-ñum nipliutigai, "Suvaata tigutyaaqsisitña savikpaliraaqhusi anautaniglu? Savvaqtuktaunasugivisitña? ⁴⁹ Uvlutağuağipman agaayuvikpañmi ilisautiplusi naagauvva tigullaitchipsitña, aglaan aglaksimaqtuuaq taatna Agaayyutim uqañhani ittukstraupluni." ⁵⁰ Tarrali maliguaqtai iluqatiñ suksraaqfugu qimañniqsut.

⁵¹ Nukatpiaq, maliguaqtaiñ ilañat, atnuğaaqagñiqsuq qalipquañhiñamik. Tiguliqsaqmanituq ⁵² qalipquani unitlugu qimañniqsuq atnuğaunnani.

Jesus Uqaqsittaagvinimi

⁵³ Taapkua tigusiruat pituigun tasiuğniğaat Jesus qaukliatnun agaayuliqsit, katimaruanun iluqatiñ qaukñiñich agaayuliqsit sivulliuqtiğruat aglaliqiritlu. ⁵⁴ Peter malikmiñiqsuq uñasiuraaqhuni silataanunaglaa igluqpañan agaayuliqsit qaukliata. Aquppiqatauniksug qaunaksrini naniaqtuaqhuni ikniğmi. ⁵⁵ Qaukñiñich agaayuliqsit sulii iluqatiñ uqaqsittaagtitchirit pakaaqagñiqsut agvisiksrañanik akikñağlugu Jesus tuqqut-chuklugu, aglaan paqitçitlaniñiñiqsut. ⁵⁶ İñugiaktuat ilisimaraugaluaqtut akikñaqlugu, aglaan ilisimaruaruat atinjtqataqtut. ⁵⁷ Tavra ilisimarit ilañiç makinniqsut akikñaqlugu nipliqhutiñ, ⁵⁸ "Tusaagikput nipliqman, 'Piyaaquğisigiga agaayuvikpak iñiqtauruaq argañnik, aglaan piñayuakun uvlut nappaiñiaqtunja atlamik iñiqtanuçhuamik argañnik.'" ⁵⁹ İlisimaritunniñ taap-kua piqasiutilguiñiñiqsut taavrumuuna. ⁶⁰ Qaukliat agaayuliqsit makinniqsuq sivuğaatni. Tarra apiqsruğniğaa Jesus, "Kiggutiksraitpiun una ilisimarit uqağik-kanat akikñaqhutiñ?" ⁶¹ Aglaan Jesus nipaisaaqtuq uqañitluni sumik.

Apiqsrutqilgiñiñiğaa qaukliata agaayuliqsit nipliqhuni, "Christ-ñuvich, Iğniña Nanğakkauruam Agaayyutim?" ⁶² Jesus-ñum kiuniğaa, "Tarra, İlaañuruña. Tautukkisigiksi İñuum Iğniña aquppiqpan taliqpiani Sañji-payaalgum qiniğisiplugu atqaqpan nuviyakun qilañmiñ." ⁶³ Qaukliata agaayuliqsit aliktuğniğai atnuğaanii nipliqhuni, "İnuqsrañaiqsugut ilisimarauruksramik! ⁶⁴ Tusaagiksi uqağniqñuuta! Qanuq sivunniğniqpis?" İluqatiñ katimaruat tuqqutaksrağniğaat. ⁶⁵ İlanjisa tivvuaqtuqlugu, irrak matuqqaaqfugik anaumikkaat apiqsruqlugu, "Ki, nalautchağiñ kimun anaumiktillaqnik." Taatnaanikmata qaunaksrit tiguplugu pattañniğaat.

Peter-m Jesus Piilaagigaa

⁶⁶ Peter ititlugu silataani uqaqsittaagvium tikiñiñiğaa ağnam savaktaan qaukliata agaayuliqsit. ⁶⁷ Uma tautukamiñ naniaqtuaqtuuaq inmiñik ilisaqñiğniğaa nipliu-tiplugu, "İlvittuuq piqatigipmikkañatin Jesus Nazareth-mium!" ⁶⁸ Peter piilaaqtiqtuq, "Naluruña. Kanjicsimarñit-chiga qanutchimik uqaqtilaan." Nuktaaqtitlugu aqargiqpak qalğugniqsuq.

⁶⁹ Sulii ağnam taututqilgitñamiñuñ nipliutiniğai tamatkua qichaqtuq, "Uvvauna ilağipmikkañat." ⁷⁰ Peter piilaatqilgiñiñiqsuq. Kiruagunsulii qichaqtuq tavrani ni-

plutinigaat Peter, "Illumun ilagigaatin Galilee-gmiunju-plutin." ⁷¹ Aglaan suviagaqsiñiqsuq itnaqhuni, "Agaay-yutim anasiññuqsaglinja uqanjitkuma ilumutuuruamik. Nalugiga kisuutilaana taavruma anjutim." ⁷² Tugliiqiug-u aqargiqpak qalguñiqsuq. Peter-m itqagnigai uqatigikkani Jesus-ñum, "Aqargiqpak qalguqtağaluaq-nagu malgunñiaglaan piiłaağutigigisigikma piņasunia-glaan." Itqaqamiuñ taamna qiaqaqsiñiqsuq.

Pilate-muutiniğaat Jesus

15 Tavra uvlaatchaurami qaukñinich agaayuliqsit pi-qatigiplugich sivulliuqtigruat suli aglaliqirit suli iluqağmin uqaqsittaqtitchirit katimaniqsut sivunniuc-hutin. Tamatkua Jesus qiliqtinnigaat. Qilğutilik tasikua-qlugu Pilate-muutiniğaat kavanauruamun.

² Pilate-ñum apiqsruğaa, "Uvva Jew-ñuruat umialigi-vaatin?" Jesus-ñum kiugaa, "Tavra ilvich taatnaqtutin."

³ Qaukñinich agaayuliqsit pasiuğniğaat iñugiaktuatigun sutigun. Aglaan Jesus kiumaksriññiqsuq. ⁴ Pilate-ñum apiqsrułitkaa, "Kiggutiksraiññiqpich? Qanutuna-glaan iñugiaktautigiruanik pasiuqpatin!" ⁵ Jesus nipli-ñitichuq. Taatnamik Pilate quvigusunñiqsuq.

Jesus Tuquruksrağugaat

⁶ Ukiupayaaqman Jew-ñuruat nigiqpagvikaatni atiliñ-mi Apqusaakkaułigmik Pilate annaktitchirağniqsuq atautchimik isiqtamik kisupayaamik pisukamiñ. ⁷ Akunğatni isiqtat iñuk inniqsuq atilik Barabbas-mik iñua-qatauruaq taapkua anuyakmata akikñaqługu Roman kavamañatnik. ⁸ Iñugayaat Pilate-mukamitruñ qas-riljaqsiñiğaat pituiquplugu isiqtaq pirağitigimisun si-vuani. ⁹ Pilate-ñum kiugai, "Pituiğitquvisitña Umialgat-nik Jew-ñuruat?" ¹⁰ Iłitchuğiniğaa qaukñinisa agaayuliq-sit qaitchiłhat Jesus-mik siqñataqałigmiktigun. ¹¹ Aglaa-li qaukñinich agaayuliqsit akatchiñiqsut iñuñnik Pilate-ñum pituiğitquplugu Barabbas-mik. ¹² Pilate kiugai, "Qanuğisiñiqpigu una taiguutiqaqtuaq Umialgatnik Jew-ñuruat?" ¹³ Iluqatiñ iñuich nipliaqpañniqsut, "Ki-kiaktuutili!" ¹⁴ Pilate-ñum apiqsruğniğai, "Suvaata? Sa-vamaqłuaqpa?" Aglaan iñuich nipliaqpaurallapiagñiq-sut, "Kikiaktuutisiuñ!" ¹⁵ Pilate-ñum quyalisukługich iñuich pituiğniğaa Barabbas ilinñitñun. Qaitkamiuñ Je-sus anuyyiuqtimiñun tiliñiğai, "Ki, ipiğaqtuqsiuñ! Ki-kiaktuutinaqsiruq."

Anuyyiuqtit Mitautigigaat Jesus

¹⁶ Anuyyiuqtit itqtuniniğaat Pilate-ñum tupiqpañanun, aasiiñ katitquniğaiç atlas anuyyiuqtit, ¹⁷ atnuğaaqługu akisuruanik kaviqsaamik suli niaquusiplugu kaki-tlağnanik aasiiñ iliplugich niaquanun. ¹⁸ Kamaginñuağ-niğaat sivuğaa nipliçhutin, "Uvvaguug Umialgat Jew-ñuruat!" ¹⁹ Anullağniğaat niaquagun anautamik suli tivvuaqtuqługu sitquğvigi-plugu sivuğaa nipliçhutin. ²⁰ Mi-tautigianikamitruñ mattaqtinnigaat kaviqsaaq sił-a-tiğuaq atipkaqługu aasiiñ ilaan atnuğaañiñik. Tavra au-lautiniğaat kikiaktuutiviksrañanun.

Jesus Kikiaktuutigaat Sanniğutamun

²¹ Uvvaguug iglaullağmin anuyyiuqtit paagñiğaat iñuk atiqaqtuag Simon-mik utiqtuag nunaqqimun. Nunuriñiğaat iqsrucuplugu Jesus-ñum kikiaktuutri-viksraña. Taamna Simon Cyrene-nağmiu aapañak Ale-xander-mlu Rufus-ñumlu. ²² Tikiutiniğaat nunañanun taiyuutilinmik Golgotha-mik mumiutiqaqhuni "Niaqum Saunğa." ²³ Imiksritkaluağniğaat asiam misuğuanik avuplugu suñağnitçuamik. Aglaan Jesus iminñiğaa. ²⁴ Tamatkua anuyyiuqtit kikiaktuutigaat. Tavra avikuğ-niğaiç atnuğaañi aasiiñ saaptautigiplugich qanutchi-mik iñuk piksraquplugu. ²⁵ Nine-akłaaqman uvlaami ki-kiaktuutiniğaat. ²⁶ Aglaich pasikkusani ilinñiğaiç nia-quan qulaanun itna aglakługich, "Umialgat Jew-ñu-ruat." ²⁷ Ilaani kikiaktuutriqatauniqsuk malğuk tiglin-ñaqtik, ilaqataa taliqpian tunaa nipliçhutin. ²⁸ [Sivuniksriqirim tarra Agaayyutim uqałha immiu-maruq, "Irrutiniğaat savamaqłuktuatun."]

²⁹ Iñuich apqusaqtuat niaqulaniqsut nipliaplutin pi-saañatnik Jesus-mun, "Aa! Uqağuruatin piyaqułhi-ñau nipliçhutin agaayyuvikpak aasiiñ nappatqigługu piņasuni uvluni, ³⁰ ki, anniqsuğni ilipnik, aasiiñ atqagiñ san-niğutamiñ." ³¹ Taatnatuntuuq qaukñinisa agaayuliqsit piqasiçhutin aglaliqirinik mitautigigaat, "Una anniqsui-raqtuq atlanik, aglaan inñiñik anniqsulğuitmiñiqsuq. ³² Ki, Christ, Umialga Israel-ñum, atqagutin kikiaktuu-trivipniñ! Uvagut tautukkuptigu ukpiğiyumaikput." Taapkuak kikiaktuutriqatauruak suviagutiniğaa.

Jesus Tuquruq

³³ Uvluq qitiqquqman taaqsiñiqsuq nunapayaami. ³⁴ Three-akłaaqman Jesus nipitusiñiqsuq, "Eloi, Eloi, la-ma sabachthani?" mumiutiqaqhuni, "Agaayyutmaan, Agaayyutmaan, suvaata suqtiginiğipni?" ³⁵ Iłançich tamatkua qichaqtuat tusaakamiuñ nipliçhutin, "Atañii, tuqługağaa Elijah." ³⁶ Iłançat iñuich tiguliqamiuñ allaq-tiğun qilamiksruaqhuni misuktiqługu misuqqumun, isautchiqsıqługu ayauppiniçmik qaqtuukkun aktuqługu nipliçhuniasiiñ, "Ki, qiniğumagikput Elijah agğigisip-magaan atqautityağlugu." ³⁷ Jesus nipaalliqhuni tuqu-niqsuq. ³⁸ Talukuyaaq agaayyuvikpañmi siiksıniqsuq tatpichakña takanunja taatna. ³⁹ Tavra anuyyiuqtit qau-klıat qichaqtuaq Jesus-ñum qaniñani tuqupman nipliğ-ñiqsuq, "Illumutun taamna anun iğniğiniğaa Agaayyu-tim."

⁴⁰ Itmiñiqsut ağnat tautuktuat unavaniñ, ilagiplugich Salome suli Mary Magdalene suli Mary, aakagikkançak taivruma kamanaiñniqsram James-ñum suli Joses-ñum. ⁴¹ Tamatkua piqasiqsuğniğaat Jesus Galilee-mi it-man savautiplugulu. Atlas iñugiaktuat ağnat malin-niğaat Jerusalem-mun.

Jesus Iıuviğniğaat

⁴² Unnuksrağuraaqman Joseph Arimathea-gmiu tiki-ñniqsuq. Uvva uvluani sivuani Jew-ñuruat minguiq-siagviat piug. ⁴³ Taatnamik ilaa taluqsraiqhuni utlanti-

niqsuq Pilate-mun. Injaġiniġaa Jesus-ġum timaa. Joseph kamagikkaupluni sivulliuqtiġruanġuniqsuaq niġiu-gaqaġniqsuq aullaġniġiksraġjanik aġaayuqautaanic Agaayyutim. ⁴⁴ Pilate quviġusunġniqsuq Jesus tuquanik-tiġniqman. Tuqfuġniġaa aġuyyiuqtit qaukġiat apiqsru-qluġu tuquaniktiġmagaan. ⁴⁵ Tarra ilġitchuġianikamiuġ taavrumakġa aġuyyiuqtit qaukġiatniġ Jesus-ġum tuq-putilaaġa, qaitkaa timaa Joseph-mun. ⁴⁶ Joseph tauq-siġniġsuq ukiġhaaġiksuumik. Atqautipluġu Jesus-ġum timaa puuqluġu ukiġhaaġiksuumik iliġniġaa iluviġiuqta-mun uyaġaġmi. Aksrakluġu uyaġaġmik taluniġaa taamna iluviq. ⁴⁷ Mary Magdalene sulġ Mary aakagik-kaġa Josep-ġum qiġniġniġaak napmun iliġniaqmaġaan.

Jesus Anġitqiksuaq Tuquġiġmiġ

16 Jew-ġuruat minguiqsiaġviat qaanġianikman, Mary Magdalene sulġ Mary aakaġa James-ġum sulġ Salome tauqsiġniġsut tipraġiksaanik uqsruqtiġu-kluġu Jesus. ² Uvlaatchaurami sivulligmi uvluani akun-niqsaam tikitchut iluviġmun nuiyasriuraqmiuġlu siqi-ġniq. ³ Uqaksraqtuniqsut iġmiknun, "Kiami aksrakkisi-vaunġ uyaġak paanġaniġ iluvġum?" (Atakkii uyaġak aġi-galuaqtuaq). ⁴ Tavrakġa tautuġniġaat uyaġak aksraksi-maanikluġu.

⁵ Tavra aġnat isiġniqsut iluviġmun. Tautukkaat nukat-piaq aquppiuraaqtuuaq taliqpian tuġaani atnuġaaqaq-huni takiruamik qatiqtaamik. Quviġutchaġniqsut. ⁶ Aa-siiġ nukatpam nipliutigai, "Quviġusunġaqasi! Pakakkik-si Jesus Nazareth-miu kikiaktuutrauraaq. Agaayyutim aġitqiksitkaa. Uvani iġitchuq. Qiġniqsuġ nallavia. ⁷ Aglaan uqautityaqsigik maliġuaqtit Peter-lu, 'Immai-mġa Galilee-muġniaqtuq sivupsitġi, taamani tautukki-sigiksi tuvraġluġu uqauttutaa ilipsitġun.'" ⁸ Tarra uniġ-niġaat iluviq qilamik. Tatamitpaitlutinġ uuliksiġniqsut. Ni-plinġiġniqsut iġnuġmun apqutmikni iqsitachakpaitlutinġ.

Jesus Sagviqsuq Mary Magdalene-mun

⁹ Jesus aġitqikhuni uvlaatchaurami sivulligmi uvluani akunniqsam, sagviġniqsuq sivulliupluġu taivrumuġa

Mary Magdalene-mun irrusiqluiyakkamiġ tallimat ma-lġuġnik. ¹⁰ Taavruma utlanġniġai piqatigisuukkanġi Jesus-ġum kiġuvġuruat qaiplutinġlu. ¹¹ Uqautiniġai Jesus iġuunipluġu sulġ tautuġnipluġu. Tamatkua naagatai ki-ġuvġuruat tusaakamiġ ukpiġiġniġniġaat.

Jesus Sagviġniqsuq Malġuġnun Maliġuaqtinun

¹² Kiġuagun Jesus sagviqmiġniqsuq iglaatun ilip!uni malġuġnun ilanġkun aullaqtuaġnun nunaqqimiġ. ¹³ Tavrakġatchiaq utiġniqsuk. Uqauraaqsiġniġaluaġniq-suk atlanun maliġuaqtinun, aglaan tamatkua uk-piġinġitmiġniġaich.

Jesus Sagviġniqsuq Qulit Atautchiġnun Maliġuaqtinun

¹⁴ Kiġuagun Jesus sagviqmiġniqsuq taapkunuġa qulit atautchiġnun niġiġniġaqtitlugich. Suakataġniġai ukpiqsri-luġiġhatigun pitchiġiġhatigunlu atakkii ukpiġinġitlugich qiġniqtuat ilaanik kiġuagun aġitqilhan. ¹⁵ Nipliutigai, "Aullaġusi iluqaanun nunamun, quliaqtuaġiyumagiksi tusaayugaaġiksuaq anniqsuġiakun iluqaitġun iġnuġ-nun. ¹⁶ Kisupayaaq ukpiqsriuraq sulġ paptaakkauruaq anniqsuġisuruq. Aglaan kisupayaaq ukpiqsriġitchuuaq suksraunġiqaugisuruq. ¹⁷ Tamatkua ukpiqtuat piqaġ-niaqtut ilġitchuqqtaiġnik sanġim taavrumuuna: Atuġlu-gu atigai anittaigisirut irrusiqluġnik sulġ uqatlagisirut atlakaaġiġniġ uqqanik. ¹⁸ Tigugaluaġumiġ niġiġianik unniġi imiġaluaġumiġ tuqunamik nuyuaġnamiuyumi-ġaitchut. Iġigisigaich argagikkatiġ atniġniġaqtuanun aa-siiġ tamatkua iluaqsilutinġ."

Jesus Aullautrauruq Qilġmun

¹⁹ Kiġuagun Jesus-ġum Atanġum uqaqatigianikami-gich, Agaayyutim aullautiuraagaqsiġniġaa pakmuġa aquvitoluġuasiiġ taliqpiġmi tuġaanun. ²⁰ Maliġuaqtai aullaqhutiġ quliaqtuaġniqsut tusaayugaaġiksuumik nanipayaaq. Atanġuruam savaqatiginiġai nalupqi-naigutipluġu uqauttutaat ilumun itilaanġanik quviqnaq-tuatigun savaanġisigun.

Luke

1 Piqpagiplutin ilauramaañ Theophilus! Iñugiaktuat iñuich pisuqtilaaǵmiktigun aglañniqsut atuuma-ruanik akunnaptikni. ² Ilisimarauruat uqautiniǵaatigut tautukkaǵmiknik taimakñaniñ aullaǵniñhaniñ. Iñuich tamatkua pakmapak quliaqtuaǵniqsut tusaayugaǵik-suamik. ³ Qutchiksuañuruatiin, aglañniaqtuñña ilit-chuǵiraksraqnik ilisaǵillapiaqqaǵlugich uqaǵipa-yaakkañich aullaǵniñhaniñaglaan. ⁴ Aglaktuñña taavru-miñña ilisimatquplutin ilumutuupiañhanik ilisauttu-siaǵikkaqpitch.

Anniviksraña John Paptaaqtitçirim Uqautauruq

⁵ Herod-ñum umialguniñani Judea-mi agaayuliqsi-qaqmiñiqsuq atilingmik Zechariah-mik. Agaayyuvikpañ-mi savaqatauniqsuq agaayuliqsini taggisiqaqtuani Abi-jah-tkutnik. Aǵnaata atqa Elizabeth, paniginiǵaali atlam agaayuliqsim. ⁶ Iluqatik nalaunñaruaniqsuk Agaayyutim qiriñhani, tupiksriplutik iluqaitñik Atan-ğum tillisaiñiglu atuqtaksraiñiglu. ⁷ Qitunǵaiñiqsuk atakkii Elizabeth qitunǵitlaiñuni, sulil uqatik utuqqa-naǵuqhutik.

⁸ Abijah-tkut savagviksriutaata Agaayyuvikpañmi tikiummipman, Zechariah-m savautiniǵaa Agaayyun agaayuliqsaupluni. ⁹ Tuvraqługu atuiraiñhat agaayuliqsit piksraqtaǵiniǵaat ikipkairuksraupluni tipraǵik-sautmik. Isiqniqsuq agaayyuvikpañanun Atanğum. ¹⁰ Zechariah ikipkaipkaqtitlugu tipraǵiksautmik iñu-gaǵruich agaayuniqsut silataani. ¹¹ Isaǵulgan Atan-ğum sagviutiniǵaa qichaqhuni taliqpiani ikipkaiviu-ram tipraǵiksautmik. ¹² Zechariah-m tautukamiñ tu-pañniqsuq iqsilisqihuni. ¹³ Aglaan isaǵulgum nipliuti-niǵaa, "Zechariah, iqsiñak! Agaayyutim tusaaniǵaa iniqsruñhiñ. Nuliaǵikkan Elizabeth iǵniǵisuruq anugau-ramik. Atchiqisiginiñ John-mik. ¹⁴ Quviasuutiqaǵniaqtu-tin! Atlatlu iñugiaktuat quviatchakkisirut anikpan. ¹⁵ Iñullautaugisiruq kamañuni Agaayyutim qiriñhani. Imiqumiñaitchuq asiam misuqquanik saññisimarua-mik. Anilǵataliǵmiñniñaglaan anjalatiqaǵisiruq Ipqit-chuamik Irrutchimik. ¹⁶ Utiqtinniǵai iñugiaktuat Is-rael-ñuruat Ataniǵmun agaayyutaatnun. ¹⁷ Ataniq ag-gitlaiññaan taamna John quliaqtuaǵniaqtuq saññi-qaǵuni sivuniksriqiritun Elijah-tun. Ilauraaǵiiksitkisigai aapauruat qitunǵañitñun. Utiqtitkisigai tupiksritlai-tchuat isummatiqatlasilugich nalaunñaruamik. Itqanai-yautigisigai iñuich akuqtuǵumiñaqsilugu Ataniq." ¹⁸ Ze-chariah-m nipliutiniǵaa isaǵulik, "Qanuǵluña ilisima-niaqpik ilumutuutilaaqnik? Atañii, anayuuqaqtuñña sulil nuliaǵikkaǵa utuqqaǵuqmıuq." ¹⁹ Isaǵulgum kiuniǵaa,

"Gabriel-ñuruña. Qichaqtuñña sivuǵaani Agaayyutim. Tuyuǵiǵaaña uqautiyaquplutin taavrumiñña tusaayu-gaallautamik. ²⁰ Ukpigilguitchiñ uqauttutigikkaǵa aglaan atuomagisiruq. Atakkii ukpigilguitññañña uqaǵumiñaitçutin tikiłgataǵlugu uvluq tamatkua atuumaviksrañat."

²¹ Taatnaqtitlugu iñuich utaqqiñiǵaat Zechariah ilisi-masukhutiñ suvaata muluvañhakmagaan iluani agaay-yuvikpaum. ²² Anisulliqataqami uqalguiñniqsuq. Iñuich ilitçhuǵiniǵaat qiriñquuraqañña agaayyuvikpaum iluani. Uqalguitiñni urriqaniqsuq argañmiñik. ²³ Abijah-tkut savagviksriutaata Agaayyuvikpañmi naatnamiñ Zechariah aiñiqsuq. ²⁴ Aquvatigun taavruma nuliña Elizabeth sinjayauniqsuq. Aasiñ tallimani tatqiriñ aim-miñiqsuq ²⁵ itnaqhuni, "Kiisaimma saññiruam Ata-ñum Agaayyutim ikayuqpaaña. Kannañusutqikkumi-ñaiqsuñña qitunǵitlaiñniñluña."

Anniviksraña Jesus-ñum Uqautauruq

²⁶ Itchaksrani tatqiriñ Elizabeth sinjayaunaniñman, Agaayyutim tuyuǵilginiñniǵaa isaǵulik Gabriel nunaaq-qimun Galilee-miittuamun atilingmun Nazareth-mik. ²⁷ Tuyuǵiniǵaa niviasiamun anjutiñuqsimañtçuamun atilingmun Mary-mik nuliaksrausiuñianikuamun anjut-mun atilingmun Joseph-mik. Joseph kiñuñiaǵiniǵaa Atan-ğum David. ²⁸ Isaǵulgum tikiñniñniǵaa nipliutiñlu, "Paǵlagikpiniñ! Atanğum Agaayyutim piksraqtaǵiǵaatin iqatigiplutin. [Quvianaǵniqsraurutin aǵnapayaaniñ.]" ²⁹ Mary tupallapiaǵniqsuq isaǵulgum nipliuttutaagun kanjicsiñitlugu suvaata uqaqtılaaña taatna. ³⁰ Isaǵul-gum nipliutiniǵaa, "Iqsiñak Marii! Agaayyutim ituaqqu-tigigaatin. ³¹ Sinjayaugisirutin iǵniñlutinaasiiñ anugau-ramik atchiqsaksraqikkaqnik Jesus-mik. ³² Taamna ka-manaǵisiruq, sulil iñuich taiguutiqaǵisigaa iǵniñanik Qutchiñniqsrauruam Agaayyutim. Agaayyutim ata-niǵuqtinniǵaa David-tun sivulliañatun. ³³ Ataniǵuǵisi-ruq kiñuñiañniñ Jacob-ñum qañapak taimuñña, sulil anjayaquataa isuksraqaǵumiñaitçuq." ³⁴ Mary-m ta-rra nipliutiniǵaa isaǵulik, "Qanuq una itkisiñiqpa? Ila-qatniksimañtçuñnasulil." ³⁵ Isaǵulgum kiuniǵaa, "Ipqit-chuaq Irrusiq tikiumagisiruq ilipnun. Agaayyutim Qut-chiñniqsrauruam saññigikkañan nayuǵisigaaatin. Taat-nañuni ililgaaq ipqitkisuruq taiguutiqaǵuni Iǵniñanik Agaayyutim. ³⁶ Aasiñ, itqallaun ilan Elizabeth. Uqauti-gimasugauq qitunǵaqtalaiñniñlu. Aglaan pakma sinjaiyauruq itchaksrani tatqiriñ utuqqanaǵuǵa-luññaǵmi. ³⁷ Atakkii Agaayyutim supayaaq savaǵitla-gaa." ³⁸ Mary nipliñniqsuq, "Atanğum savaktigigaaña.

Atuumali uvaṅnun uqauttutigikkaptun." Tavrakṅa isaḡulḡum uniññiḡaa.

Mary-m Utlakkaa Elizabeth

³⁹ Taavruma aquagun, Mary paqnaliqtuqhuni aullaq-tiḡniqsuq nunaqqiuramun qimiḡaanñiittuamun Judea-m. ⁴⁰ Tarra isiqhuni Zechariah-m tupqanun iqin-niḡaa Elizabeth. ⁴¹ Elizabeth-ḡum tusaapqauraqmagu Mary-m paḡlataa ilummiutaq iliqsraqtiḡniqsuq. Elizabeth aḡalatiqaḡniqsuq Ipqitchuamik Irrutchimik ⁴² ni-pliqhuni nipitusipluni, "Quvianaḡniqsaurutin aḡnapayaaniñ. Quvianamiuruq ililḡaaq siḡaiyaukkan. ⁴³ Qanutun quyyasiusiaqaqtigivik, atanigma aakagikkaḡan utlagluḡniḡaaḡa qiriḡiḡiaḡḡuḡa! ⁴⁴ Tusaapqauraqapku paḡlatigikkaḡan ilummiutaḡa quviatchakhuni iliqsraqtiqtuq. ⁴⁵ Qanutun quviasuktigivich ukpiḡikapku Atanḡum uqaḡa tuyuutigikkaḡa ilipnun atuumagiḡniḡuḡu."

Mary-m Kamaksruutaa

⁴⁶ Mary nipliḡniqsuq, "Iñuutchimniñ iluqaaniñ kamaksruḡiḡa Ataniq. ⁴⁷ Quviatchautigigiga Agaayyun Anniqsuqtigikkaḡa. ⁴⁸ Suuḡiluuḡuḡa itqaḡiniḡaaḡa. Uvakḡaniḡaḡlaan iluqatiḡ iñuich taiguutiqaḡisigaatḡa quvianamiuruamik ⁴⁹ atakkii kamanaqtuḡa Saḡḡiruaq Agaayyun savaaqaḡhuni kamanaqtuanik uvamnun. Atqa ipqitchuq. ⁵⁰ Kiḡuviagiñiñ aippaavak nagliktuutiqaḡai taluḡirigikkani. ⁵¹ Agaayyun isaḡniqsuq saḡḡiruamik taligmiñik aasiñ siammayaaḡḡugich kamaḡasaktuat sivuniuḡutituummaitñik. ⁵² Atchiksinnigai kamanaqtuḡat atangich sulii atchiksuat kamanaqsipkaḡḡugich. ⁵³ Inuqsraqtuat pisuiqsinnigai nakuuruanik sulii aullaqtitlugich umialguruat saagailaaḡḡugich. ⁵⁴ Ikayuḡniḡaa savaktigikkani Israel nagliktuḡḡugich, aqiḡsruutmisun sivulliaptiknun Abraham-mun kiḡuviapayaaniñunlu qanapak taimuḡa." ⁵⁶ Mary nayuutiuraḡniqsuq piñasuni tatqiñi Elizabeth-mi, aasiñ utiḡmun aipluni.

Aniḡha John Paptaaqtichirim

⁵⁷ Iḡñiviksrani tikitman, Elizabeth iḡñiñiḡuḡa aḡugauramik. ⁵⁸ Iñaiñ ilauraaniñlu tusaaniḡaat Atanḡum kamanaqtuamik nagliktuiḡha Elizabeth-mun. Aasiñ tamat-kua quviasuqasiḡniḡaat. ⁵⁹ Aniqammiuraq tallimat malḡuḡnik uvlianikman nalunaitḡutchiaqsiniḡaat atchiḡukluḡu Zechariah-mik, aapaḡan atqanik. ⁶⁰ Aglaan aakaḡa nipliḡniqsuq, "Naagga, atiqaqtuksauruḡ John-mik." ⁶¹ Nipliutitilḡniḡaat, "Aglaan nalliatunniiñ ilavich atiqanitchut taavrumiḡa atigmiḡ." ⁶² Urriqaplutiḡ aqiḡsruḡniḡaat aapaḡa kisumik atchiḡukkisipmagaḡan aniqammiuraq. ⁶³ Zechariah aatchuquniqsuq aglagviksramik, aglakhuniasiiñ, "Atiqagisiruḡ John-mik." Quviḡusunḡniqsut iluqatiḡ. ⁶⁴ Taatnaamikami Zechariah

uqatlasitḡiḡniqsuq quyaaqsipluḡuasiñ Agaayyun. ⁶⁵ Siḡalliunḡich atlayuatchaḡniqsut, aasiñ iñuich nuna-payaani Judea-mi uqaḡiniḡaat. ⁶⁶ Tusaapayaaqtuḡat taavrumiḡa isummatiginigaaḡat aqiḡsruḡhutiḡ, "Qanusuḡisiiḡiḡa una ililḡaaq?" Nalupqinaitchuq Ataniḡmun iqa-tigitilaḡa.

Zechariah-m sivuniksriqutaa

⁶⁷ John-ḡum aapaḡa Zechariah aḡalatiqaḡniqsuq Ipqitchuamik Irrutchimik. Uqaḡniqsuq sivuniksriqipluni, ⁶⁸ "Quyalakput Ataniq Agaayyutaat Israel-aagmiut! Atakkii ikayuḡiḡniḡai tasuqsagiḡaḡḡugich iñuni. ⁶⁹ Akunḡatniñ kiḡuviagiḡkkaḡiñ David-ḡum Agaayyun piksraqtaqaḡniqsuq iñuḡmik saḡḡiqaqtuamik anniqsuḡiaḡhuta. ⁷⁰ Taimakḡaaglaan aqiḡsruḡaatigut tumigiplugich ipqitchuat sivuniksriqirini ⁷¹ anniqsuḡisiiḡipluta akilililḡuḡuḡtiḡigikkaptikniñ sulii saḡḡiatniñ uumigirigikkapta. ⁷² Uqaḡniqsuq nagligigisiñiplugich sivulliaḡikkavut itqaḡilugu ipqitchuaq sivunniḡuḡtuni. ⁷³ Agaayyutim aqiḡsruḡniḡaa sivulliaqput Abraham ⁷⁴ annautigisiñipluta akilililḡuḡuḡtiḡigikkaptikniñ uvaptiknun savautitqupluni iqsisuḡaḡata ⁷⁵ ipqilḡikun nalaunḡaruatḡikunlu iñuuniqtutillaaptikni. ⁷⁶ Ilvich ililḡauramaḡ, taiguutiqaḡisirutin sivuniksriqiraanik Qutchiḡniḡsrauruam Agaayyutim. Iḡligisirutin sivuani Atanḡum itqanaiaḡiḡiaḡḡuḡu aggiḡksraḡa ⁷⁷ uqautilugich iñuḡikkaḡi anniqsuḡisiiḡilugich natqigutigisiñilugilḡu killuqsautitñik. ⁷⁸ Agaayyutigikkaqput ilunḡuktauruḡ nagliктаuḡpluni. Tuyuḡikpagu anniqsuḡti inniaqtuḡ uvaptiknun uvlum qausaḡatauraḡniḡatun. ⁷⁹ Ikayuḡisigai iñuuniaqtuḡat taaqtuami iqsiiḡani tuquḡum, aasiñ ilaan iñuupkaḡuta tutqiksilluta." ⁸⁰ John agliḡpluni timimigun saḡḡisiiḡiḡuḡ irrutchikun. Iñuuniaḡniqsuq iñuilaami aullaḡniñiḡaḡhanunaglaan ilaan quliaqtuqaḡhan Israel-aagmiunun.

Aniḡha Jesus-ḡum

2 Augustus atanḡunḡaḡmi Rome-mi tilisiḡiḡuḡ iñuich nanipayaaq atqisḡitquḡlugich. ² Taamna atqisḡitḡivik sivulliuḡniqsuq. Taamna atuumapman aḡun atiqaqtuḡaḡ Quirinius kavanauniqsuq Syria-mi. ³ Iñupayaat utlautiniqsut sivulliaḡmiḡ anniviniḡtun atqisḡitḡaḡtuḡhutiḡ. ⁴ Joseph-tuuq iglaupmiñiḡuḡ. Aullaḡniḡipluni Nazareth-miñ Galilee-miittuamiñ Bethlehem-muḡniqsuq, nunaaqḡimun Judea-miittuamun, annivianun atanḡum David. Joseph tavruḡaḡniqsuq atakkii ilaaptuuq kiḡuviagiḡplugu David-ḡum. ⁵ Atqisḡitḡaḡtuqami aullautiniḡaa Mary nuliaksrausiatianikkani siḡiayauruaq. ⁶ Bethlehem-miittitlugik Mary iḡñisulḡiḡiḡuḡ. ⁷ Iḡñiḡaḡniqsuq aḡugauramik. Nimiḡsruḡtuallaḡ-

nigaa ilip̄luguasiiñ tuttuqpaich niġġiviatnun atakkii iniksrait̄lutij nullagvin̄mi.

Munaqsri!!u Isagulgillu

⁸ Ilañich munaqsrit unnuñiqsut taavani nunami munaqsriplutij ipnaimiknik. ⁹ Isagulgan Atanġum sagviutiniġai aasiiñ qaumanan Atanġum qagguutiplugich. Taapkua tatamitchallapiaġniqsut. ¹⁰ Aglaan isagulgum nipliutiniġai, "Iqsiñasi, uvuñaq̄luña uqautityaġipsi tusaayugaallautamik quviatchaktirrutiksraurumik iñu-payaamun. ¹¹ Marrumani unnuami anniqsuqti ilipsit̄ñun aniruq David-ġum nunaqqiani, Christ-ġuruaq Ataniq. ¹² Una ilit̄chuqqutauruq ilipsit̄ñun ilaḡuti-laḡanik, paqitkisigiksi aniqammiuraq nimiqsullaktaq nalaruaq tuttuqpaich niġġiviatni." ¹³ Tavrakñatchiaq iñugiallapiaqtuat isagulgich qilañmiñ sagviġñiqsut. Pi-qasiq̄lugu isagulik nanġaġniġaat Agaayyun itnaq̄hutij, ¹⁴ "Kamanaun illi Agaayyutmun qutchiññiqsrami qilañmi,

suli tut̄qiutiqaġli nunami akunġatni iñuich quyalit̄ñiktuat ilaanik."

¹⁵ Isagulgich utiqmata qilañmun munaqsrit nipliġñiqsut in̄miknun, "Ki, aullaqta Bethlehem-mun tautugiaġlugu Atanġum uqauttutigikkañja uvaptiknun!" ¹⁶ Qilamiksruaq̄hutij paqinniġaich Mary-lu Joseph-lu suli aniqammiuraq nalauraqtuaq tuttuqpaich niġġiviatni. ¹⁷ Munaqsrit tautukamitruñ uqaġiniġaich isagulgum nipliuttutigikkañji taavrumuuna aniqammiurakun. ¹⁸ Tusaapayaqtuat quviġusuh̄niqsut tamatkuniñja munaqsrit nipliuttutigikkañjitiñik. ¹⁹ Mary-m uummatiġmiit̄chiutiniġai uqautigikkañjich aasiiñ isummatigiuraaq̄lugich. ²⁰ Munaqsrit utiġniqsut kamaksruq̄lugu nanġaq̄lugu Agaayyun iluqaisigun tusaakkaġmiktigunlu tautukkaġmiktigunlu. Atuumaruq atrilip̄lugu isagulgum atuumagisiñikkañja.

Jesus Atchiġaat Agaayyuvikpañmi Qait̄lugu Agaayyutmun

²¹ Tallimat malġuk uvlut naatmata suli aniqammiuraq nalunait̄nutchiqsaun̄anikman, atchiġñiġaat Jesus-mik, atiḡmik isagulgum qaisan̄anik Mary sin̄aiyaugaluaqtinagu.

²² Ipqiqaġviksrañat tikitman, Joseph-lu Mary-mlu aniqammiuraq Jerusalem-muutiniġaak qait̄chaqtuaq̄lugu Agaayyutmun tuvraq̄lugu maliġutaksrañja Moses-ġum, ²³ maliġutlugu aglausimaruaq maliġutaksrañjiñi Atanġuruam, "Aniqqaqtuaq̄payaq̄ anġugauraq qaisaksrauruaq Agaayyutmun." ²⁴ Tunil̄laqtuġiaġniqsuk malġuñnik tiñmiaġruuran̄nik, injanuruamik maliġutaksrañagun Agaayyutim.

²⁵ Jerusalem-mi an̄utiqaġmiñiqsuq atilijmik Simeon-mik. Una an̄un nalaun̄an̄iqsuq taluqsriuraq Agaayyutmik, suli utaqqiñiqsuaq Israel-aaḡmiut annautik-kauiksrañatnik. Ipqitchuam Irrutchim nayuġniġaa.

²⁶ Ilaan uqautiniġaa tuquyumiñaiñip̄lugu qifiġaluaq-nagu Christ Anniqsuqti Agaayyutim akiqsruutigikkañja. ²⁷ Simeon sivullikkaupluni Ipqitchuakun Irrutchikun

utlautiniqsuq agaayyuvikpañmun. Jesus-ġum an̄ayu-qaan̄iñ tikiutipmatku aniqammiuraq Jesus agaayyuvikpañmun atuumatyaq̄lugu atuiraḡiñhagun maliġutaksram, ²⁸ Simeon-ġum akiggiutiniġaa ilil̄gaaq aasiiñ qu-yaplugu Agaayyun,

²⁹ "Ataniiq, akiqsruutigikkañ atuumapkaġiñ, suli tuqqutlasirun̄ja tutqiḡluña.

³⁰ Irramnik tautukkiga anniqsuqti

³¹ tuyuġikkañ annautit̄quplugich iñuich sumipayaaq.

³² Ilaa qaumauruq sagviiruaq anniqsuġiamik Jew-ġun̄jitchuanun

suli kamanautaugisiruq iñuiñun Israel-ġum."

³³ Ilil̄gaam aapañja aakañalu quviġusuh̄niqsuk tamatkunuuna Simeon-ġum uqauttutaigun Jesus-kun. ³⁴ Simeon-ġum qifiñuaġutiniġik pil̄iusiamik suli nipliuti-plugu Mary aakagikkañja, "Agaayyutim una ilil̄gaaq piksraqtuaḡiniġaa agvisautyaq̄plugu tammañksrañatnun naagaqaa anniqsulikksrañatnun iñugiaktuanun Israel-aaḡmiunun. Iit̄chuqqutaugisiruq, aasii pisigiplugu ilaan kisuutilaḡa iñugiaktuat iñuich uqaġisirut akit̄ñaḡlugu. ³⁵ Taatnaġumiñ sagviġisiñiġaich iriġaqtuq̄hutij isummatigikkañjich ilaagun. Suli alianaq savikpak-tun ipiktuatun kapirigisiruq uummatipnik."

³⁶ Sivuniksriqiriqaġmiñiqsuq uil̄gaaḡnaamik atilijmik Anna-mik panianik Phanuel-ġum kin̄uvian̄iñiñ Asher-ġum. Anna utuqqauruq. Uiqaḡniqsuq tallimat malġuñni ukiuni, aasii uin̄ja tuq̄pluni. ³⁷ Taimakñaaglaan iñu-niaġniqsuq uil̄gaaḡnaañupluni, aasiiñ pakma ukiuniñiqsuq sisamakipiaq sisamanik. Unil̄laiñiġaa agaayyuvikpak. Uvlumi unnuaqtuummaan savautiniġaa Agaayyun uisauraq̄huniñu agaayupluniñu. ³⁸ Taavrumani sassaġniġmi tikiññiqsuq qait̄chip̄lugu quyyatmik Agaayyun. Uqautiginiġaa taamna ilil̄gaaq iluqait̄ñun niġiugaq̄qtuanun tasuqsait̄yañksrañanik Jerusalem-ġum.

Utih̄at Nazareth-mun

³⁹ Joseph-ġum suli Mary-m tan̄janikamitkik iluqaisa atuqkkat maliġutaksrañigun Agaayyutim utiġniqsuk kin̄uniġmiknun Nazareth-mun Galilee-miittuami. ⁴⁰ Ilil̄gaaq Jesus aglip̄luni san̄ġisiñiqsuq, puqiutiqallapiaq-huniñu. Suli Agaayyutim iñuaq̄qutiniġaa.

Nukatpiaġruk Jesus Agaayyuvikpañmiittuq

⁴¹ Ukiuġaġipman an̄ayuqaak Jesus-ġum utlautiraġniqsuk Jerusalem-mun niġiqpagvikaamun atilijmun Apqusaakkauñiḡmik. ⁴² Jesus qulit malġuñnik ukiunikman utlautiniqsut niġiqpagvikaamun piraġiñiḡmiktun.

⁴³ Niġiqpagvikaam aquagun aigaqsiñiqsut. Utiqsaġmaknik nukatpiaġruk Jesus unij̄ñiqsuq Jerusalem-mun, aasiiñ aakañan Joseph-ġumlu naluniġaak.

⁴⁴ Igl̄iasuginip̄lugu iglauqatauruani iglauniqsuk naalġataq̄lugu uvlug. Uvvaasiiñ tikiuamakamik nullagviksraġmiknun pakaaqsiñiġaak akunġatni ilamij suli ilaunraañiñi. ⁴⁵ Paqin̄it̄ñamitku utiaqsiñiqsuq Jerusalem-mun pakkiaq̄lugu. ⁴⁶ Piñayuatigun uvlut paqinniġaak agaayyuvikpañmi aquppiqataupluni Jew-ġuplutiñ ilil̄-

sautriñi, naalağniplugich apiqsruqtaqlugijlu. ⁴⁷ Iluqatin tusaaruat ilaanik quvigusuutiginiğaat puqikhuni kig-gutaigun. ⁴⁸ Anayuaakkiñ quvigusuutiginiğaaq tautu-kamitku. Aakanan niplutiniğaa, "Iğñiñ, qanulgitpisi-guk? Aapanlu piñiksraliñ! apiaqhunuk taatnaqhunuk pakkiagiptigiñ." ⁴⁹ Jesus-ñum kiuniğik, "Suvaata pakak-pisitña? Naluniqpitku nayuutiruksrauñiğaa aapaa tupqani?" ⁵⁰ Aglaan kanjiqsiniñiğaaq kiggutaa. ⁵¹ Tavrakña Jesus utiqasiğniğik Nazareth-mun tupigiplugik. Aaka-gikkañan itqağiplugich iluqaisa tamatkua uummatiğ-miitchiutiniğai. ⁵² Jesus agliñiqsuq puqiksipluni. Agaay-yutimlu iñuiñu nakuaginiğaat.

Quliaqtuaqalħa John Paptaaqtitçirim

3 Akimiağutaatni ukiut atanniqsuiñhani Caesar-m atilgum Tiberius, Pontius Pilate kavanaupmiñiq-suq nunami taggisiqaqtuami Judea-mik, Herod atañgupluni Galilee-mi, aniqataa Philip atañgupluni nuna-mi taggisiqaqtuami Iturea-mik Trachonitis-miglu, Lysanias atañgupluni Abilene-mi, aasiiñ ² Annas-lu Caiaphas-lu qaukiuplutik agaayuliqsini. Taapkua atañgup-kaqlugich uqaħa Agaayyutim tikiumaniqsuq John-mun iğñiñanun Zechariah-m iñuiñlaami. ³ John kukilun-riqsuq kuñan Jordan-ñum avataani quliaqtuaqhuni, "Isummitqigitchi mumigusi killuqsautipsitñiñ paptaaq-tillusi. Taatnağupsi Agaayyutimli natqigutigisigai kil-luqsautisi." ⁴ John aggiğñiqsuq tuvraqługu aglausima-ruaq makpiğaananu sivuniksriqirim Isaiah-m itna, "Iñuk tuqlairaqtuq iñuiñlaamiñ:
Itqanaiyautisiñ apqutiksraña Atañgum,
nalğugługu tumiksraña!
⁵ Natignapayaat immiğlugich,
iğñich qimiğaału naqigilıugich,
saqunaruat apqutit nalğuqsaqmilugich,
qaiğiitçhuat tumitçhaat qaiqsagługich.
⁶ Tarrali iñupayaaq ilitçhuğiniaqtuq anniqsuqtimik
Agaayyutim akiqsruutigikkañanik."

Isaiah 40:3-5

⁷ Iñugiaktuat iñuich utlautiniqsut John-mun paptaa-quplutin. Uqautiniğai, "Nimiğiatun ittuasii, kia uqauti-vasi annatlasiniplusi anasiññuqsautiksrañaniñ Agaay-yutim? ⁸ Iitqutçhipsigun qiniğnaqsisiñ isummitqıñiqsi killuqsautipsitñiñ. Isumanasi, 'Abraham sivulliagigik-put.' Uqautigipsi, Agaayyutim makua uyağaiç kinuvia-liutlagai Abraham-mun! ⁹ Agaayyutim atanniñħa qalli-piağataqtuq, iñuktun itqanaiqsuatun kipiñħiñaağukługu napaaqtuq kanjagun. Napaaqtupayaaq asirriñit-çhuaq kipikkaugisiruq iktauluniasiiñ ikniğmun."

¹⁰ Iñuich apiqsruğniğaat, "Qanuğmi pigisiñiqpisa?"

¹¹ Kiuniğai, "Kisupayaam malğunñik qaliğuaqagumi qaitçhilı iñunmun atnuğaaksraitçhuamun, sulı kisupa-yaaq niqksrautiqağumi niğipkailı niqksraitçhuamik."

¹² Iñanç tax-siliqirit utlautipmiñiqsuq paptaaquplutin aasiiñ apiqsruqługu, "Iñisautrii, Sugisiñiqpisali?"

¹³ Uqautiniğai, "Katitçhiñasi qaanığıługu piraksriusiq-si." ¹⁴ Iñançisa anuyyiuqtit apiqsruqmiñiğaat, "Uvagutaa-siiñ, qanuğisiñiqpisa?" Niplutiniğai, "Aqsaknasigik

iñuich nunuritñigusi naagaqaa saglutiginasigik iñuich. Apağilugu akiñiusiağikkaqsi."

¹⁵ Iñupayaat niğiugaqağniqsut Anniqsuqtimik aggiq-sağumaruamik, aasiiñ isumaniqsuq taamna John Christ-ñupmagaan, anniqsuqti akiqsruutauruaq. ¹⁶ Aa-siiñ John-ñum uqautiniğai, "Paptaaqtitçhiruñ imikun, aglaan taimma iñuk aggiqsagumaruaq kamanatluktug uvamniñ. Sinjiłguyumiñaitçhuñanniiñ aluğutiñnik. Paptaağisigaasi Ipqitçhuakun Irrutçhikun sulı iknikun. ¹⁷ Tigummiagıgaa tiktitaun salummağukługich muk-kaaksrat sanikłunñiñ, katillugichaasiiñ mukkaaksrat sigıluağmiñun. Aglaan ikipkağisigai sanikłuich ikniğ-mun qamiyumiñaitçhuamun."

¹⁸ Atlakaagıikun John quliaqtuağniqsuq tusaayugaa-llautamik iñunñun pitchuksaaqlugich atlağuplugich iñuuniaħat. ¹⁹ John-ñum iñiqtıqmiñiğaa ataniq Herod atakkii ilaqatnikhuni Herodias-mik aniqataan nuliañanik sulı savaaqaqhuni iñugiaktuanik atlanik pigiitçhua-nik. ²⁰ Aasiiñ Herod savaaqağniqsuq pigiitłuktuamik isiqtaupkaqamiun John.

Paptaakkauħa Jesus-ñum

²¹ Iluqaisa iñuich John-mun paptaaqtinñanikmata, Je-sus-tuuq paptaaqtinniqsuq. Agaayupkaqlugu qilak an-maqtuq ²² sulı Ipqitçhuaq Irrusiq atqağniqsuq ilaanun tiñmiağruuratun. Nipi tusaaniğaat pakmakña, "Piqpa-ğiplutin Iğñiğigikpiñ. Quyalimaagikma."

Jesus-ñum Kanjiğvini

²³ Jesus-ñum aullağniikamiun savaani, iñuiñħaq quli-nik ukiuqtutilaaqagniqsuq. Iñuich isummatiginiğaat iğñiğiniplugu Joseph-mun,
iğñiñ Heli-m, ²⁴ iğñiñ Matthat-ñum,
iğñiñ Levi-m, iğñiñ Melchi-m,
iğñiñ Jannai-m, iğñiñ Joseph-ñum,
²⁵ iğñiñ Mattathias-ñum, iğñiñ Amos-ñum,
iğñiñ Nahum-ñum, iğñiñ Esli-m,
iğñiñ Naggai-m, ²⁶ iğñiñ Maath-ñum,
iğñiñ Mattathias-ñum, iğñiñ Semein-ñum,
iğñiñ Josech-ñum, iğñiñ Joda-m,
²⁷ iğñiñ Joanan-ñum, iğñiñ Rhesa-m,
iğñiñ Zerubbabel-ñum, iğñiñ Shealtiel-ñum,
iğñiñ Neri-m, ²⁸ iğñiñ Melchi-m,
iğñiñ Addi-m, iğñiñ Cosam-ñum,
iğñiñ Elmadam-ñum, iğñiñ Er-ñum,
²⁹ iğñiñ Joshua-m, iğñiñ Eliezer-ñum,
iğñiñ Jorim-ñum, iğñiñ Matthat-ñum,
iğñiñ Levi-m, ³⁰ iğñiñ Simeon-ñum,
iğñiñ Judah-m, iğñiñ Joseph-ñum,
iğñiñ Jonam-ñum, iğñiñ Eliakim-ñum,
³¹ iğñiñ Melea-m, iğñiñ Menna-m,
iğñiñ Mattatha-m, iğñiñ Nathan-ñum,
iğñiñ David-ñum, ³² iğñiñ Jesse-m,
iğñiñ Obed-ñum, iğñiñ Boaz-ñum,
iğñiñ Salmon-ñum, iğñiñ Nahshon-ñum,
³³ iğñiñ Amminadab-ñum, iğñiñ Admin-ñum,
iğñiñ Arni-m, iğñiñ Hezron-ñum,

igñiņa Perez-ņum, igñiņa Judah-m,
³⁴ igñiņa Jacob-ņum, igñiņa Isaac-ņum,
 igñiņa Abraham-ņum, igñiņa Terah-m,
 igñiņa Nahor-ņum, ³⁵ igñiņa Serug-ņum,
 igñiņa Reu-m, igñiņa Peleg-ņum,
 igñiņa Eber-ņum, igñiņa Shelah-ņum,
³⁶ igñiņa Cainan-ņum, igñiņa Arphaxad-ņum,
 igñiņa Shem-ņum, igñiņa Noah-m,
 igñiņa Lamech-ņum, ³⁷ igñiņa Methuselah-m,
 igñiņa Enoch-ņum, igñiņa Jared-ņum,
 igñiņa Mahalaleel-ņum, igñiņa Cainan-ņum,
³⁸ igñiņa Enos-ņum, igñiņa Seth-ņum,
 igñiņa Adam-ņum, igñiņa Agaayyutim.

Jesus-ņum Aniqusaaqsiuļa

4 Jesus utiņiqsuq Jordan-miņ aņalatiqaqhuni Ip-qitchuamik Irrutchimik. Sivullikkauniqsuq Irrutchi-kun iñuiļaamun ² uuktuaqsiutyaqhuni tuunģaģmiņ malģukipiami uvluni. Iluqaani taapkunani uvluni niģiņiņiņiqsuq, aasiiņ niģisuliqhuni piviksrani isuklitmata. ³ Tuunģaum nipliutiniģaa, "Agaayyutim igñiģipiaq-patin tilliunģ una uyaģak qaqquģuqulugu." ⁴ Aglaan Jesus-ņum kiuniģaa, "Agaayyutim uqalģa nipliqsima-aqtuq, 'Iñuk iñuuyumiņaitchuq qaqquģiñakun.'" ⁵ Tavrakņa tuunģaum aullautilģiņiģaa qiñiqtitluguasiiņ atanguviniģiņik nunam ⁶ nipliuti-plugu, "Aatchuģisigikiņi iluqaanik aņalatchiģiģmik suli iluqaanik umialģutmik. Tamanna iluqani qaisauruq uvaņun. Aasiiņ qaitģagiga kisumupayaaq qaitchukkupku. ⁷ Iluqaan tamanna pigi-nayaģiņ agaayyuvigigupņa." ⁸ Aglaan Jesus-ņum kiuniģaa, "Agaayyutim uqalģa nipliqsima-aqtuq, 'Agaayyuvigisaģiņ Atanguruaq Agaayyutin savautilugu kisan.'" ⁹ Tavrakņa tuunģaum aullautilģiņiģaa Jerusalem-mun inillakģuģasiiņ qutchiņiņiqsraņanun nuvukkananun agaayyuvikpaum nipliuti-plugu, "Iģiģipiaqpatin Agaayyutim igittin ilipnik taunuņa. ¹⁰ Atakkii Agaayyutim uqalģa nipliqsima-aqtuq, 'Agaayyutim isaģuliņmiņun munaģipkaģisigaatin.' ¹¹ Nipliqhunisuli, 'Akiyaģigisigaatin argaņmiknik, aasii atniģumiņaitchitin isigaktin uyaģaņun.'" *Psalm 91:11, 12*

¹² Aglaan Jesus-ņum kiuniģaa, "Agaayyutim uqalģa uqaqmiuqtuq, 'Uuktuaģumiņaitchiņ Atanguruaq Agaayyutin.'" ¹³ Tuunģaum uuktuaqsaģuiģamiuņ Jesus qanutchipayaakun unisimaallaņiģaa.

Jesus-ņum Aullaģniģaa Savaani Galilee-mi

¹⁴ Tavrakņa Jesus utiņiqsuq Galilee-mun saņģiaq-huni Ipqitchuakun Irrutchikun. Iñuich uqaģiniģaat nani-payaaq. ¹⁵ Ilaa ilisautripluni katraģviņitņi suli kamaksruģniģaat iluqatiņ.

Nazareth-miut Ukpigiņiņiģaa Jesus

¹⁶ Jesus Nazareth-muņģiqsuq iñuģuģvigikkaģmiņun. Jew-ņuruat miņģuiģiaģvium uvluaņi piraģiģiģmigun isiģniģsuq katraģviņmun. Makinniģsuq aģliģipluniasiiņ Agaayyutim uqalģaniņ. ¹⁷ Aatchuģniģaat makpiģaaņi-

ņik sivuniksriģirim Isaiah-m. Aņmaqamigich mak-piģaat paqinniģaa aglausimaruq,
¹⁸ "Irrusian Agaayyutim nayuģaaņa.

Piksraqtaaģiģaaņakii
 quliaqtuaģitquplugu tusaayugaallautaq inuqsr-aqtuanun.

Tuyuģiģaaņa uqaģitquplugu patchisaģun tigutaanun

suli mamirrutiksraq qiñitlaitchuanun
 suli patchisaģiģplugich naņitaaqsiuat

¹⁹ suli quliaqtuaģitquplugu Atangun anniģsuiģiks-raņan iñuģikkaģmiņik tikiņiģsuq."

Isaiah 61:1-2

²⁰ Jesus-ņum umikģugich makpiģaat utiqtinģiģai katraģvium savaktigikkaņanun aquvitluniasii. Iluqatiņ iñuich katraģviņmi qiñiaqsiņiģaat. ²¹ Iļisautiaqsiņiģai it-naqhuni, "Taamna Agaayyutim uqalģa atuumaniģsuq uvlupak aģliģiaņupman tusaalģpsitņi." ²² Iñupayaat aarigaaģutchaņiqsut quviģusuutigiplugich saņģiaq-tuat uqalģich uqauttutigikkaņi. Nipliģiģisut, "Una taimņa iģiģiģiģitpauņ Joseph-ņum?" ²³ Jesus-ņum nipliutiniģai, "Uqautiniaģipsitņa uqauttutauruamik iņiģaa-nimma itna, 'Taaktii, iģuaqsiņ ilipnik!' Tusaagivut savaaģikkatin Capernaum-mi. Ki, Savaaqaģiņ uvani iñu-ģuģvipni. ²⁴ Iļumutuuruq, Sivuniksriģiri paģlatlaitchaat iñuģuģviņmiņi. ²⁵ Naalaģniģlaksitņa, Iļumun iñuģiak-tuanik uilģaģnaaqaqtuq Israel-mi taimani Elijah iñuup-man. Imani sialuņitchuģģuuq piņasuni ukiuni ukium avvaņaik ilaplugich niģisuksiullapiaqhutij iluqaani nu-nami. ²⁶ Naagaavva Elijah tuyuņiģiģiqsuq nalliatnun uilģaģnaat Israel-mi aglaan kisanun uilģaģnaamun iñuuniaqtuamun Zarephath-mi Sidon-miut nunaņatni. ²⁷ Suli iñuģiaktuanik iñuqaqmiņiģsuq auyugaqtualģiņnik iñuuniaqtuanik Israel-mi imani sivuniksriģiri Elisha iñuupman. Aglaan nalliatunniiņ mamikkaunģiģiģsuq avataaģun Naaman Syria-ģmiu." ²⁸ Iñuiņ katraģviņmi tusaakamitruņ taamna qinnallapiaģniģsuq. ²⁹ Makitiq-hutiņ tinuraģlugu Jesus annisiniģaat nunaaqqiģmik-niņ. Qaanaunutiņiģaat iñģiuram nunaaqqiģmiņ irvia-nun igitchukģugu ipnamiņ. ³⁰ Aglaan akunniraģlughich iñuģayaat aullaģniģsuq.

Iñuk Irrusiģlulik

³¹ Tavrakņa Jesus Capernaum-muņģiqsuq, nunaaqqi-mun Galilee-miittuamun aasiiņ ilisautripluni iñuģnik Jew-ņuruat miņģuiģiaģvium uvluaņi. ³² Iñuich quviģu-suņģiqsut tamarrumiņa ilisauttutaanik, atakkii uqaģ-niqsuq liilaa aņalatchiģiģaqtuatun. ³³ Katraģviņmi iñu-qaqmiņiģsuq irrusiģluliģmik iģialaruamik, ³⁴ "[I]aksia-natiģuk.] Jesus Nazareth-miu, suniaqpisiguk? Uvuņaq-pich piyaqquģukhunuk? Naluņitchiga kisuutilaan, ip-qitchuanuģlutin Agaayyutim tuyuģikkaņa!" ³⁵ Jesus-ņum tiliņiģaa irrusiģlulik, "Qiñuisaģiņ! Anniņ iñuģ-miņ!" Irrusiģluum ulģusaaqtinniģaa aņun sivuģaatnun iñuich unitģuģasiiņ atnisuņaqnaģu. ³⁶ Iñuich quviģut-chaņiqsut nipliqhutiņ avatmun, "Qanusuniģpa una nipliun? Aņalatchiģiģmik saņģimiglu uuma iñuum tili-tģaniģai aasiiņ irrusiģluliģ aniplutiņ." ³⁷ Tusaayugaaģ

taamna Jesus-kun siaminniqsuq napmupayaaq tamarumani nunami.

Jesus Mamititchiñiqsuq Iñugiaktuanik Iñuñnik

³⁸ Aasiili Jesus anikami katragviniñ uhlautiniqsuq Simon Peter-m kinunğanun. Simon-ñum aakaruaña atniğñañiqsuq uunaqlukpakxuni. Uqautiniğaat Jesus taavrumiña. ³⁹ Utlaklugu qichaqhuni siñigviiñ saniğaatnun tiliñiğaa uunaqluk aullaquplugu ilaaniñ. Tarra uunaqlunğıqsiñiqsuq. Makitiqhuniasiiñ niqluğutiaqsiñiğai.

⁴⁰ Jew-ñuruat minguiqsiğviat nuñitman, siqiñiq niplanikmanimma iluqatiñ ilauraagaqtuat atniğñaqtuanik atniğñautilgich atlakaagiiñik tikiutiniğaiç Jesusmun. Iliñiğai argañni iluqarñitñun aasii iluaqsiplugich iluqaisa. ⁴¹ Irrusiqłuich aninniğai iñugiaktuaniiñ iñuñniñ nipliaplutiñ, "Iğñiğiğaañin Agaayyutim." Jesus-ñum tiliñiğai irrusiqłuich nipliunqñitlugich, atakkii ilisimaniğaat Christ-ñutilaaña.

Jesus-ñum Quliaqtuaqłaha Katragviniñ

⁴² Uvlaağuuqman Jesus-ñum uniñniğaa nunaaqqiq iñuilaa mukhuniasiiñ. Iñuich pakaaqsiñiğaat. Paqitnamitruñ iğliğiaqsiñiğaat aullaqunqñitlugi. ⁴³ Aglaan nipluutiniğai, "Quliaqtuaqtuksauruña tusaayugaallautañnik añaayuuqautaan Agaayyutim iñuñnun atlani nunaaqqiñi. Taatnaqhuni Agaayyutim tuyuğiğaaña."

⁴⁴ Taatnamik quliaqtuağniqsuq Jew-ñuruat katragviniñi nanipayaaq.

Jesus-ñum Tuqluğai Sivulliich Maliğuaqtit

5 Ilañatni uvlut Jesus qichagñiqsuq siñaani narvam taggisqaqtuami Gennesaret-mik. Iñuich tinurautragñiqsuq tusaasukhutiñ uqathanik Agaayyutim. ² Tautuñniğik malğuk umiak siñaani. Iqaluñniaqtit niuplutiñ salummaiñiqsut kuvramiknik. ³ Jesus ikiniqsuq ilaqa-taaknun umiak (umiağikkañanun Simon-ñum) uqautipluguasiiñ ayaktaallaquplugu siñaaniñ. Jesus aquppipluni umiami ilisautriaqsiñiqsuq iñuñnik. ⁴ Iliñuñniğaiç qami nipliutiniğaa Simon, "Ayallagun umiaq itiruamun aasiiñ kuvriğiağusri, ilvich piqatigikkatinlu." ⁵ Simon-ñum kiuniğaa, "Ataniiq, sakuukkaluaqtugut unnuapak. Iqaluñniğaiç qatitugut. Aglaan nipliutigikkani maliglugu kuvriğisirugut." ⁶ Kuvriqamiñ iqalukpaurağniqsut kuvratinunniñ aliñniuraliğugich. ⁷ Isaaqtağniğaiç piqatitiñ atlami umiami ittuat ikayuğiaquplutiñ. Uhlautikamiñ immiğniğaiç taapkuak umiak iqaluñnik kiviñialigataqlugik. ⁸ Simon Peter-m tautukamiñ tamanna sitquğniqsuq sivuğaanun Jesus-ñum nipliqhuni, "Ataniiq, aullağiñ uvamniñ! Killiqirauruña." ⁹ Atakkii ilaalu piqatiniñ nargiasruñniqsut iqalukpauraqtağmiktigun. ¹⁰ Simon-ñum piqatik James-lu John-lu, iğñak Zebedee-m, quviğusukmiñiqsutuuq. Jesus-ñum Simon nipliutiniğaa, "Iqsiñak, uvakñaniñaglaan piññañniğisirutin iñuñnik aqaluñniaqmatun." ¹¹ Iqaluñniaqtit qakitigniğaiç umiatin siñaanun, unisiqlugichaasiiñ supayaat maliaqsiplugu Jesus.

Jesus Mamititchiruq Auyugaqtualiqmik

¹² Jesus nunaaqqimiñnami nalautchiñiqsuq anutmik auyugaqtualiqmik. Anutim tautukamiñ Jesus sivuğaanuñniqsuq iniqsruqluğuasiiñ, "Ataniiq, pisuksiñağuvich mamititliñiğaiç." ¹³ Jesus-ñum isaklugich argañni aksinñiğaa, "Piyummatiqaqtuña. Iñuqsiñiñ!" Tavruvaa anutim auyugaqtuana mamitikkauruq. ¹⁴ Jesus-ñum tiliñiğaa, "Uqautiginiagnagu kisumunniñ, aglaan agaayuliqsimugutin isivgiuqtitchumuutin. Aatchuyumuutin tuniñlautinik Agaayyutmun tuvrağlugich Moses-ñum tillisaa mamititkaatinkii. Taatnağuvich iñupa-yaam ilitchuğiniğaa mamitilaan." ¹⁵ Aglaan tusaayugaq Jesus-kun siaminniqsuq iñugiaksipluni. Iñugiaktuat iñuich uhlautiniqsut ilaanun tusaasuklugu sulii mamititauksuhutiñ atniğñautilmikniñ. ¹⁶ Aglaan iñuilaa-muaqsiñiqsuq agaayutyaqhuni.

Jesus Mamititchiñiqsuq Aulatlaitchuamik

¹⁷ Ilaatni Pharisee-ñuruat sulii ilisautrit maliğutaksranik aggiğniqsut nunaaqqipayaaniñ Galilee-miittuamiñ Judea-miittuamiñlu sulii Jerusalem-miñ. Jesus ilisautripkaqlugu taapku aquppiñiqsut naalağniplugu. Agaayyutim Jesus sañjiksritmiñiğaa iluaqsiqtuplugich atniğñaqtuat. ¹⁸ Ilañich iñuich aggiğniqsut akiyaqlugu aulatlaitchuaq anun ilaan qaatchiañgun. Itqutiniğaa-luağniğaat iluanun tupqum ilisuklugu sivuğaanun Jesus. ¹⁹ Aglaan apqutiksranilguiññamitruñ, iñuitkii tatiplutiñ, akiyautiniğaat qaañanun tupqum, aasriñ aliklugu qilaña tupqum atqaqtinniğaat qaatchiañgun akunğatnun iñugayaat iliplugi sivuğaanun Jesus. ²⁰ Jesus-ñum tautukamiñ ukpiqsriñhat nipliutiniğaa atniğñaqtuaq, "Anuun! Killuqsautitin natqigutikkaurut." ²¹ Aglaliqirit sulii Pharisee-ñuruat isumaqsiñiqsut, "Taamna iñuk kisuunasugiva uqağniqluutriruq Agaayyutmik? Kiña natqigutiryumiñaitchuq killuqsautinik aglaan Agaayyun kisimi." ²² Jesus-ñum ilisimaniğai sumik isummatiqatilaañat apiqsruqlugich, "Suvaata isumavisi taatnatchimik?" ²³ Qağanatlukpa nipliqsuni, "Killuqsautitin natqigutikkaurut" naagaqaa "Makillutin pisugiñ?" ²⁴ Iltchuğipkağisigipsi Iğñiñan Iñuum añaalatchirrutiqathanik natqigutritlapluni killuqsautinik nunami." Tavra nipliutiniğaa aulatlaitchuaq anun, "Makillutin tigulugu qaatchian anilaağiñ." ²⁵ Tavrakñatchiaq anun makinniqsuq sivuğaatnun nayuutipayaqtuat. Tiguplugich qaatchiani nallavigikkani aiñiqsuq kamaksruqlugu Agaayyun. ²⁶ Iñuich katimapayaqtuat quviğusulii lapiagñiqsut, aasriñ taluqsraliqhutiñ nipliqhutiñ, "Maatnatavra quviqnallapiaqtuamik qiniqtugut uvlupak." Tarra kamaksruğniğaat Agaayyun.

Jesus Tuqluğniqsuq Levi-mik

²⁷ Kiñuagun taavruma Jesus anikami tautuñniğaa anun atilik Levi-mik aquppiruq tax-siliqiviniñi. Taamna tax-siliqiri katitchiñiqsuq maniqñik Rome-mağmiunun. Jesus-ñum nipliutiniğaa, "Maliñña!" ²⁸ Levi makitiqhuni unitlugi suapayaaq maliaqsiñiğaa. ²⁹ Aqu-

vatigun Levi niġiqpautriñiqsuq Jesus-mik tupiġmiñi. Aiyugaaqtauruani ilaupmiñiqsut iñugiaktuat tax-siliqirit atlatlu iñuich. ³⁰ Uvvaasiiñ Pharisee-ñuruat suli aglaliqirit uqaalaqsiñiqsut maliguaqtaifñun Jesus-ñum, "Suvaata niġiqatauvisi imiqatauvisiġu tax-siliqirini suli killuliqirini?" ³¹ Aglaan Jesus kiuniġai, "Iñuich atniġñanji-chuat taaktiqagñianjitchut aglaan tamatkua atniġñanji-tuat. ³² Agginjitchunja tuqġuġiaġlugich nalaunñagiruut inmikni iñuich aglaan killuliqirit mumiquplugich."

Uisauraalikun

³³ Ilanjisa iñuich nipliutiniġaat Jesus, "Maliguaqta John-ñum uisauraagñiqsut akulaiqġugu agaayuplutinj suli maliguaqtinjich Pharisee-ñuruat taatnatunsuli; aglaan maliguaqtitin niġiraqtut imiqhutinġu." ³⁴ Jesus-ñum kiuniġai, "Isummatigivisigik aiyugaaqtauruat kat-chuutivinjmi uisauraaquplugich uiksraun inñaan? Naagga! ³⁵ Uiksrautaan aullaġviksraña tikiññiaqtuq. Aglaan aullaanikpan ilauraanji uisauraagñiaqtut."

³⁶ Jesus-ñum uqautitqinjñiġai atrikusautmik, "Kiñapayaaq ilaaksraġumiñaitchuq nutaamiñ quppigaaamiñ ilaagġluguasiñ utuqqaq quppigaaq. Taatnaġumi aliksi-ñagñiaġaa nutaaq quppigaaq, atakkii nutaamiñ qup-piġaamiñ ilaaksraġumiñ atarginianjitchaa utuqqam. ³⁷ Uvvasuli nutaaq asiam misuġua ittuksraunjitchuq utuqqagmi puumi atakkii nutaam misuqqum alikkisigaa utuqqaq puuq maqiluni, aasiiñ misuġuq puuġlu suungigisiruk. ³⁸ Aglaan nutaaq asiam misuġua ittuksrauruq nutaami puumi. [Iluqatigli puuġlu misuġuġlu piiñġinjitchumuuk.] ³⁹ Kiñanniiñ imigukkumiñaitchuq nutaamik imiqqaaguni asiam misuġuanik saññisimaruamik. Atakkii nipliġisiruq, 'Utuqqagūqsiaq na-kuutluñiqsuq.'"

Qanuutautilaña Minguiqsiagvium Uvluan

6 Jesus pisuñiqsuq tamauna mukkaaksrat naut-chiiviatigun minguiqsiagvium uvluani. Maliguaqtinj pukuñiqsut mukkaaksranik sanñiyaqġugich arganmiknik niġiaqsipluġitaasiiñ. ² Pharisee-ñuruat apiqsruġniġaich, "Suvaata savakpisi minguiqsiagvium uvluani? Maligutaksraġikkaptigun savakkumiñaitchusi ugluvak." ³ Jesus-ñum kiuniġai tamatkua, "Aqliqisimasuknaġiksi sumik David-ñumlu piqataiñġu pisilaanġat niġisuliqaminġ. ⁴ David isiġniġuguuq tupqanun Agaayyutim. Aasiiñ qaqquksraqhuni tuniġautauruamik Agaayyutmun niġiñiġaa aatchuqġugich maliktigikkani. Maligutaksraptigun kimununniiñ niqiksrautigitqunjiñ-ñiġaa taatnasiq qaqquq avataatigun agaayuliqisit." ⁵ Jesus nipliġñiqsuqsuli, "Iġñiña Iñuum atanġuruq minguiqsiagvium uvluaniunniiñ."

Añun Argalik Pannaqġuktanik

⁶ Atlami minguiqsiagvium uvluani Jesus ktraġvinj-mukhuni ilisautriñiqsuq. Tavrani itmiñiqsuq añun argalik pannaqġuktanik. ⁷ Aglaliqirit suli Pharisee-ñuruat patchisiksraiġiqiniġaat Jesus savaaqagāsugalugu nalaunñaitchuamik; naiqitūniġaat tautuġiaqhutinġ

iluaqsiñiqsuq iñisratlaitchuamik minguiqsiagvium uvluani. ⁸ Aglaan Jesus-ñum ilismaniġai isummatinjich. Uvvaasiiñ nipliutiniġaa añun argalik pannaqġuktanik, "Makittin uvuñagutin." Añun makitluni tavruraġniqsuq. ⁹ Jesus nipliutiniġai tamatkua, "Apiqsruġniġaipsi una, Nalliak maligutaksrakuagñaqpa: savaaqatġ nakuuruamik naagaqaa pigiitchuamik minguiqsiagvium uvluani? Ikayuqtuksrauvisa iñuñnik naagaqaa piyaq-quqtillugich?" ¹⁰ Qiñiqġugich iñuich avatmiñi nipliġñiqsuq añutmun, "Isakkich argaktin!" Taatnaqman argai iluaqsiñiqsut. ¹¹ Aglaliqirit Pharisee-ñuruatlu qinnalla-piaġniqsut. Aasiiñ uqautigiaqsiñiġaat avatmun qanuġukġugu Jesus.

Jesus Piksraġniqsuq Qulit Malġuñnik Uqqiraqtinik

¹² Taipkunani uvluani Jesus qimiġaamunñiqsuq agaayutyaqhuni, unnuaq naatluguasiiñ agaayupluni Agaayyutmun. ¹³ Uvluqman inñiñuquniġai maliguaqtini. Piksraġniqsuq qulit malġuñnik taiguutiqaqkaġmiñnik uq-qiraqtinik: ¹⁴ Simon-mik atchikkaġmiñnik Peter-mik suli aniqataaniglu Andrew-mik, James-mik suli John-mik, Philip-mik suli Bartholomew-mik, ¹⁵ Matthew-mik suli Thomas-mik, James-mik iġñiñanik Alphaeus-ñum suli Simon-mik taiguutiqaqtuaq Zealot-ñuruamik, ¹⁶ Judas-mik iġñiñanik James-ñum suli Judas Iscariot-mik aatchuutigitniktuaq ilaanik aquagun.

Jesus Iļisautriruq suli Mamititchiruq

¹⁷ Tavrakña Jesus atqaqatiginiġai maliguaqtini qimiġaamiñ. Qichaġataġniqsuq qaiġiksaamun nunamun piqatigiplugich iñugiaktuat maliguaqtigikkani. Iñugiaktuat iñuich agġiġniqsut nakikñaliqaa Judea-miñ Jerusalem-miñġu suli nunaqqinjñiñ taġium siñaani atiqatuaamiñ Tyre-miġlu Sidon-miġlu. ¹⁸ Utlautiniqsut tusaasukġugu Jesus suli iluaqsisukhutinj atniġñautmikniñ. Uvvasuli tamatkua iluġiġuqtitauruat irrusiġuñmiñ iluaqsikkauniqsut. ¹⁹ Iñupayaat aksiguñniġaat atakkii saññiqaqhuni inñiñ iluaqsiġaplugich. Aasiiñ tamatkua utlauriat ilaanun iluaqsikkauniqsut.

Quviasuutitlu Isumaġutitlu

²⁰ Jesus-ñum tautuñniġai maliguaqtini nipliqhuni, "Quvianamiurusi inuqsraqtuasii; Añaayuqautaa Agaayyutim pigigiksi!
²¹ Quvianamiurusi niġisuktuasii pakma; Agaayyutim niġisuiqsitkisigaasi! Quvianamiurusi aliannuqtuasii pakma; Iġlaġisirusi!
²² Quvianamiurusi iñuich uumigikpasi, ayaksimakpasi pigilugu Iġñiña Iñuum aivakpasiun-niiñ suli nipliutigikpasi pigiitchuañuniġusi.
²³ Quviatchapiaġitchi tamanna atuumakpan, nuttaglusi quvianakun, atakkii akiljusiaksraqsi pakmani kama-naġniġaqtuq. Itqumasigik, sivullianjisa taatnautipmi-raġiġaich sivuniksriqirit.
²⁴ Aglaan iqsiñamiurusi umialguruasii pakma;

qaḡanaqtuaq iñuuliqsi isukliññaiaqtuq!
²⁵ Iqsiñamiurusi nigisuiqsimaatqasii pakma;
 nigisuligisirusi!
 Iqsiñamiurusi iglaqtuasii pakma;
 kiñuvḡugisirusi qialusi!
²⁶ Iqsiñamiurusi iñupayaat uqautigillautaqpasi.
 Itqumasigik, sivullianjisa uqautigillautaqmiragi-
 gaich sivuniksrinqnuaqtuat.

Piqpaksriñiq Uumiksirinik

²⁷ “Aglali naalañniruusii uqautigipsi, Piqpagiyumagisi akililiiqsuqtigikkasi, iñuaqqutilugich uumigirigikkasi.
²⁸ Apiqsruqsuñ Agaayyun iñuaqqutitqulugich tamatkua taiyuaniqñuutriruat ilipsitñik, agaayutilugich tamatkua iñuaqqutriginjasasi.
²⁹ Kia qakiqpatin iqsrappkun, ki, maniyumagiñ igluanik iqsrappich; kia iñuum piñiqpagu quppigaañ, ki, pipkaḡumagiñ atnuḡaanlu.
³⁰ Kisupa-yaam apiqsruqpatin suqḡuguni qaillugu, suli kia tigu-niqpagu pigikkan apiqsruḡniaqnagu utiqtitqulugu.
³¹ Qanuq irrutitqusuugupsi atlanun iñunñun taatnatuntuuq irrutiyumuusi atlanik.

³² “Piqpaksrigupsi kisiitñik iñunñik piqpaksrigikkapsitñik suvaata akuqtuiñiaḡasugivisi quyyatmik? Killuliqiritunniñ piqpagipmiraḡigaich tamatkua piqpagirigikkatin.
³³ Iñuaqqutigupsigik kisiisa iñuaqqutrigikkasi suvaata akuqtuiñiaḡasugivisi quyyatmik? Killuliqiritunniñ taatnaḡaqtuttuuq!
³⁴ Atugaksritñikkupsi tamatkununa kisiitñun utiqtititlaruanun atugaksraqtaḡmiknik suvaata akuqtuiñiaḡasugivisi quyyatmik? Killuliqiritunniñ atugaksritñikaminḡ killuliqiriqatmiknun utiqtit-chivigitqupmiraqtut aktilaanḡatun!
³⁵ Aglaan ilipsi, piqpagiyumagisi uumigirigikkasi, iñuaqqutilugich iñuich suli atuaksriilugich nigjugisunḡatnagu utiqtitkisiñilugich. Taatnaḡupsi akuqtuigisirusi kamañaqtuamik akilijusiamik, suli iḡñiḡigisigaasi Qutchinñiqsrauruum Agaayyutim iñuaqqutriruaq quyyataitchuanik pigiitchuaniglu.
³⁶ Nagliktausitchi Aapapsisun nagliktuutiqaqtuatun.

Atanniñiq Atlanik

³⁷ “Suksraunḡiqnasi atlanik, suksraunḡiqsaunḡitchumausilii; pigiiññiḡaiñiaqasi atlanik, pigiiññiḡakkaunḡit-chumausilii; natqigutisimaḡlugich atlat, natqigutisimaakkauyumuasilii.
³⁸ Aatchuḡlugich atlat, aatchuusiaqḡumuasilii; aa, akuqtuigisirusi immiḡlugu uuktuun, naqiqsraḡlugu, aḡalallugu, ulipkaulalugu: akiyaḡniqtutlaapsitñun. [Agaayyutim aatchuḡaḡigaasi iḡlikkutaillaakun.] Uuktuutigikkaqsi atlanun taamna Agaayyutim uuktuutigigisipmigaai ilipsitñun.”

³⁹ Jesus uqautiniḡai atrikusautmik, “Qiñitlaitchuan iñuum sivulligumiuñ atla qiñitlaitchuaq iluqatik katak-kisiruk nivviamun.
⁴⁰ Maliguaqti kamanatlunḡitchuq ilisautriminiñ, aglaan ilisaqtaupayaat naatchigumi ilisaḡmiñik atrigaigutigisigaa ilisautriñi.

⁴¹ “Suvaata tautukpiun irriutañuluuraq aniqatvich iraani, aasiiñ suliqutigisunḡaqnagu qirugraitchiaq iripni?
⁴² Qanuq uqautriñiaḡniqpiñ aniqatiupnun, ‘Aniqat-

maanḡ, piḡlugu irriutañuluuraq iripniñ!’ qiñisunḡaqnagu qirugraitchiaq iripni? Ukpinqnuaqti! Sivullilugu piqsi-rrunḡ qirugraitchiaq iripniñ. Qiñilguniaḡiñli nalupqi-naiḡlugu irriutaiqsiiḡksran aniqatvich iraaniñ.

Napaaqtuq Ilisaḡigaat Asianḡun

⁴³ “Napaaqtuḡiksaaq nauritlaitchuq asiḡiitchuanik, naagaqaa napaaqtuḡiitchuaq asirritlaitchuq nakuuruanik.
⁴⁴ Napaaqtupayaat ilisimanaḡaqtuq asirriani-gun; pukutlaitchusi aqpinñik kakitlaḡnaniñ, naagaqaa asiaviññik kakitlaḡnaqatnauk uqpinñi.
⁴⁵ Iñullautaq nakuurualiqiruq atakkii nakuuruamik isumaqahuni; iñullautauñitñami pigiitchualiqiruq atakkii pigiitchuanik isumaqahuni. Taatnamik, iñuk uqaqami irrusipiani salapqigaa uqatigimigun.

Malḡuk Tuppirik

⁴⁶ “Taiguqtaksraḡinḡitchipstina Atanipsitñik kamagiyu-manḡitkupsigik uqauttigikkatka ilipsitñun!
⁴⁷ Kiña iñuk uvañnukkumi naalaḡniḡugich uqatigikkatka aasiiñ tupigilugich—ilisautigisigipsi qanuq atriaqtilaanjanik.
⁴⁸ Taamna atriaqtuq iñunñmik nappairuamik tupiḡmiñnik nivakhuni itisiplugu aasii iliplugu turvia uyaḡanmun. Kuuk uliqḡukman qasaqtaḡlugu taamna tupiq aulianḡitchuq atakkii payanḡaitluni.
⁴⁹ Aglaan kiña iñuk tusaaruq uqatigikkamnik tupiginḡitlugich atriaqtuq iñunñmik nappairuamik tupiḡmiñnik nunamun turviiḡaa-ḡlugu; uliqḡuum qasaqtaḡmagu taamna tupiq ulḡuruq siqumitipiaqhuni.”

Jesus Mamititchiruq Anuyyiuḡtaiñ Qaukñiata Savaktaanik

7 Jesus-ñum ilisautrisuiqami tamatkunuuna iñun-ñik, ilaa Capernaum-munñiqsuq.
² Taavaniguuq Roman anuyyiuḡtaiñ qaukñiat savaktiqḡniqsuq piqpa-gikkaḡmiñik; taamnaasii iñuk atniḡñaqhuni tuqḡñi-ñaḡuqhuni.
³ Uvvauna anuyyiuḡtit qaukñiat tusaakami Jesus-mik tuyuqḡniqsuq Jew-ñuruat sivulliuḡtiḡruanḡitñik apiqsruḡiaqtitlugu mamititquplugu savaktigikkani.
⁴ Tikitñamitruñ Jesus inḡiḡniḡaat pipiaqhutiñ, “Taamna iñuk ikayuqtaksraḡipiaḡiñ,
⁵ atakkii ilaan piqpagigai iñugikkavut. Nappairuqunniñ katraḡviksraḡtiknik.”

⁶ Tavra Jesus malinḡiḡai. Unḡasiñaiqmiiḡlu tupqaniñ anuyyiuḡtit qaukñiata tuyuḡiniḡai ilauraani nipluutitqu-plugu Jesus, “Ataniiq, uvunḡañiññaqpiñ. Uvva utlak-taksraunḡiluḡtunḡaunniñ tupimnun.
⁷ Naagalun suunḡilug-paitluna utlak-taksraḡinḡilugḡipñunniñ. Uqallaksiñiḡiñ uqatigimik aasiiñ savaktigikkaḡa atniḡñaqtuq iñuaqsi-ñiaqtuq.
⁸ Atakkii aḡalatiqḡmiñuñ qaukñiḡñik suli anuyyiuḡtiqḡluna aḡalatamnik. Tilikapku una, ‘Aullaḡiñ!’ aullaḡaqtuq; tilikapkusuli taamna, ‘Qaḡḡaiñ!’ agḡiḡaqtuq; suli tilikapku savaktigikkaḡa, ‘Taamna piunḡ! piraḡigaa.’
⁹ Jesus-ñum quviḡusuutiginigaa taamna tusaakamiñ. Kinḡiaqami iñuḡaḡruñnun maliḡtigikkaḡmiñun uqḡniqsuq, “Paqisimaitchunḡasuli ukpiqsriḡimik taatnatun Israel-aḡmiuni!”
¹⁰ Anḡutit tu-

yuuruat utiqamiñ ajuuyiuqtit qaukliata tupqanun paqinnigaat savakti iħuaqsiplugu.

Jesus Anjtiqisitchiruoq Uilgagñaam Igñinjanik

¹¹ Tamanna atuumaanikman Jesus utlautiniqsuq nunaqqimun atilimn Nain-mik. Maliguaqtañ suli iħu-giaqtuat iħuich malinñigaat. ¹² Tikiññiqsuq paananun nunaqqim aniłgataqmiñiqsullu akigaqtuat tuqunaruamik iħunmik. Taamna tuqunaruag igñitauğinikkaña uilgagñaam. Iħugiaktuat iħuich nunaqqimiñ malinñigaat taamna agñaq. ¹³ Atanguruam Jesus tautukamiuñ ilunñutçhallapiagñiqsuq. Nipliutiniğaa agñaq, "Qianak!" ¹⁴ Utlaklugu aksinñigaa tuqunaruam akigautaat. Iħuich akigaqtuat taavrumiña nutqaqmata Jesus nipliğñiqsuq, "Nukatpiaq, tiligikpiñ, makittin!" ¹⁵ Tuqunaruag añun aquvitigniqsuq uqaaqsipluniasiiñ. Jesus-ñum utiqinnigaa aakananun. ¹⁶ Iħuich iluqatiñ taluqsratcherñiqsut kamaksruaqsipluguasiiñ Agaayyun itnaqhutiñ, "Kamanaqtuaq sivuniksriqiri salapqigñiqsuq akunnaptiknun. Agaayyun agqiqsimanisusq aniqsuğiaqługich iħugikkani!" ¹⁷ Taamna tusaayugaaq Jesus-kun siaminnisusq nunaqqipayaanun Judea-mun suli avataanun nunamun.

Uqqiraqtit John Paptaaqtitchirimiñ

¹⁸ John-ñum maliguaqtañ uqautiniğaa iluqaitñik tamatkuniña. ¹⁹ Tuqłuqługik malğuk maliguaqtiñi tuyuginigik atanguruamun apiqsruquplugu, "Annisusqtauvich agqiqsagumaruaq, naagaqaa niğiuktusrauvisasuli atlamik?" ²⁰ Utlautiruk Jesus-mun nipliuti-plugu, "John Paptaaqtitchirim tuyuginigaa apiqsruquplutin, 'Annisusqtauvich agqiqsagumaruaq, naagaqaa niğiuktusrauvisasuli atlamik?'" ²¹ Taavrumani taatnaħhatni Jesus iħuaqsirağaiñiqsuq iħugiaktuanik iħun-nik atniğñautinjitñik nanjirruñitñiglu, suli anittaqługich irrusiqługich, qinñitlasipługil!u qinñitlaitçhuat iħuich. ²² Jesus-ñum kiunigai John-ñum maliguaqtik, "Uqautit-yatku John qinñikkaptiknik suli tusaakkaptiknik:

'Qinñitlaitçhuat qinñitlasirut, pisutlaitçhuat pisutlasirut, tamatkua ayugaqługalğich mamittut, tusaat-laitçhuat tusaatlasirut,

tuqunaruat anjtiqisikkaurut iħuunigmun, suli tusaa-yugaallautaq quliaqtuanuruq inuqsraqtuanun.'

²³ Qanutun quvianaqtigiva iħuk ukpiğutaiñğitçhuaq piqutigi-pluña."

²⁴ John-ñum uqqiraqtik aullaqmaknik Jesus-ñum uqautigiasiqsiğaa iħugağrunun John-kun, "Uwa John-mukapsi iħuilaamun sumik qinñigasugivisi? Ivin-mik anuğim añalatanjanik liilaa? ²⁵ Uvasuli qinñigasugivisi iħunmik atnuğallautaliñmik? Iħuich atnuğallautaqagaqtuat inuqsrasuñaqatiñ iħuuniağuurut inillautani. ²⁶ Uqautisitña, sumik qinñigaaqsi? Sivuniksriqirimik? Taamna ilumutuuruq, aglaan tautukkaqsi kamanatluk-tuanuruq sivuniksriqiriħiħamiñ. ²⁷ John taamna ilaaruq Agaayyutim uqaħan uqautigikkaña itna, Agaayyun niplisusq,

'Atanjii, tuyuginisigiga uqqiraqtiga sivupni

itqanaiyautitqulugu tumiksran sivunnapni.'" *Malachi 3:1*

²⁸ Jesus niplisaaqtuq, "John [Paptaaqtitchiri] kamanatluqtuq anipayaaqtuaniñ. Aglaan kiħaunniiñ kamanaiññiqsauruaq añaayuqautaani Agaayyutim kamanatluqtuq John-miñ. ²⁹ (Tusaapayaaqtuat ilaanik tax-siliqirituummağmiñ tupiksriñiqsut Agaayyutim nalau-njaruanik atuqukkanjñik paptaakkauplutiñ John-kun. ³⁰ Aglaan Pharisee-ñuruat suli ilisautrit maligutaksranik ayaksimanigaa Agaayyutim sivunniutaa injmiknun, suli paptaaqunjitłutiñ John-mun.)

³¹ "Sumik atriqaqpat iħuich iħuuruat pakmapak? Sutin itpat? ³² Atriqaqtut ililgaanik aquppiruanik tuniriniħiaqtuat katimmavinjitñi tuqłirautiplutiñ avatmun, 'Atuqtuurautigaluğipsi katchuutituutinik

aglaan agğinjitłusi.'

'Uvagutli, atuqapta kiñuvğuuutinik qianjitchusi.'

³³ John Paptaaqtitchiri agqiğami nigitłaiññiqsuq suli imingitłuni asiam misuğuanik, naagasuli uqaqtusi irrusiqługağniplugu. ³⁴ Igñiña Iħuum niğiraqtuq imiqhunil!u. Pakma nipliğiaqtusi, 'Tautullaksiuñ iħuk niğğiqsuraq imiqtuqtilu, ilauraanqat tax-siliqiritlu killuliqiritlu.'

³⁵ Agaayyutim puqiutaa ilitçhuğipkautauruq ilumutuuplugu savaanagun."

Jesus Kiñungani Simon Pharisee-ñuruam

³⁶ Ilañata Pharisee-ñuruat aiyugaagñigaa Jesus nigiyatuaquplugu. Jesus utlautikami tupqanun, nayummagataqhuni tamaunja niğiaqsiñiqsuq. ³⁷ Taavrumani nunaqqimi agñaq iħuuniasiqsiñiqsuq killuliqiraupluni. Tusaakamiuñ Jesus niğiniğniplugu Pharisee-ñuruam tupqani agqiutriñiqsuq nakasunñuamim imaliñmik piñ-ñaqnaqtuamik tiprağiksautmik. ³⁸ Qichağnisusq tunuani Jesus-ñum isigaiñi qiapluni, imağuqługich qulvimiñik, ivikługich nutçhamiñik, kunikługich, suli kuviplugich tiprağiksautmik. ³⁹ Pharisee-ñuruag aiyugaqtuag Jesus-mik tautukami taavrumiña nipliğñiqsuq inmiñun, "Uuma iħuum sivuniksriqiraupiağumi naluñiñ-ñayağaa una agñaq aksisigikkani; naluñiññayağaa qanutchimik iħuuniusiqaqtilaana! Atakkii ilaa killuliqiraauruq." ⁴⁰ Jesus-ñum nipliutiniğaa, "Simon, uqautraksrağigikpiñ." "Aa, ilisautrii, uqatiñña!" ⁴¹ Jesus unipkaa-qasiruq, "Malğuk iħñuğguuq simmiłiaksraqtuğvik akiqsruumaniğaaq maninñik. Ilaqataan akiqsruumaniğaa naliksraliñmik tallimat kavluutit uvlut savaanjanik, ilaqataanaasiiñ malğukipiaq qulinik. ⁴² Iluqatik taapkuak akiłililguiññiqmaknik akiqsruutaigñigik. Nalliak taapkuak piqpaksrilukpa ilaanik?" ⁴³ Simon-ñum kiunigaa, "Uumaqanuğii natqigutrikkauruam anjtluktuamik akiqsruutmik." Jesus nipliğñiqsuq, "Nalauttutin." ⁴⁴ Kiñiaqługuasiiñ agñaq nipliutiniğaa Simon, "Tautugun una agñaq! Uvaña isiqama tupipnun qaitçinjitçhikma imiğmik igğuuçtiksranañnik isigañma. Aglaan uuma agnam igğugai isigatka qulvimiñik aasiiñ ivikługich nutçhamiñik. ⁴⁵ Ilvich iqinjitçhikma kunigłuñja. Aglaan uuma agnam nutqautinjitçhai kunniuqługich isigatka isigataqamaaglaan. ⁴⁶ Uqsruqtiñitçhiñ niaquga. Aglaan uuma agnam uqsruqtigai isigatka ti-

praġiksautmik. ⁴⁷ Uqautigikpiñ, uuma aġnam kama-naqtuamik piqpaksrifhan qifniqtitkaa iñugiaktuat killuqsautini natqigutikkauhat. Aglaan iñuk killuqsauti-qapianjiññasugiruaq natqigutiraksramik piqpaksrifaġniañitichuq.” ⁴⁸ Tavrakña Jesus-ñum uqautiniġaa aġnaq, “Killuqsautitin natqigutikkaurut.” ⁴⁹ Atlat aiyugaaqtaturat niġiqatigiplugu Jesus nipliġniqsut avatmun, “Kisuunasugiva una? Natqigutritlaniqsuqunniñ killuqsautinik.” ⁵⁰ Aglaan Jesus nipliutiniġaa taamna aġnaq, “Ukpiqsriñiqpich anniqsugaatin. Iñuuniagiñ tutqiksiłutin.”

Aġnat Maliktuat Jesus-mik

8 Taavruma kiñuagun Jesus iglauniqsuq apqusaaq-qlugich nunaqgich nunaqquuratlu quliaqtuaqhuni tusaayugaallautamik añaayuaqutaanik Agaayyutim. Qulit malġuich maliguaqtaiñ malinġigaat. ² Ilañisa aġnattuuq malikmiñigaat iłuaqsikkauruat irrusiqłunniñ suli atniġñautiniñ. Taapkua Mary-lu (taiguutiqaqtuaq Magdalene-mik), taamna Jesus-ñum tallimat malġuñnik irrusiqłunnik anitchirvigikkaña, ³ Joanna-lu, uiquaqtuaq Chuza-mik aňalatauruamik atañum Herod-ñum iniquañani, suli Susanna suli iñugiaktuat atlat aġnat. Tamatkua ikayuuttutiginigaiġ pigikkatiñ Jesus-mun suli maliguaqtaiñun.

Atrikusaun Nautchiaksriqirikun

⁴ Ilaatni iñugiaktuat iñuich utlautreġniqsut Jesus-mun nunaqqipayaaniñ. Iñugayaat katikmata uqautiniġai uumiña atrikusautmik. ⁵ “Ilaatni iñuk nautchiit-yaġniqsuq. Nautchirripkaqlugu nautchiaksrat ilañich katagaġniqsut apqutmun tutmiġaqauplutiñaasii, suli tinġmiurat silami niġipługich. ⁶ Ilañich katanġniqsut uyaġauruamun nunamun. Nautchiaksrat qilamik naurut, aglaan pannaqlunniqsut atakkii nuna ailañitłuni. ⁷ Ilañich nautchiaksrat katanġniqsut kakitłagñalgich akunġatnun. Aasiiñ kakitłagñat nauqasiqlugich nautchiaksrat nagguviksraġniġaich. ⁸ Suli ilañich nautchiaksrat katanġniqsut nunagiksaamun. Naukamiñ nauriñiqsut mukkaaksranik tallimakipianuttaaqhutiñ atautchimiñ.” Taamna uqausiġillaan nipitusiłuni uqallañniqsuq, “Kiña siutiqaqtuaq naalañnił!”

Sivuniñat Atrikusautit

⁹ Maliguaqtaiñ apiqsruġniġaat Jesus qanuutauti-laañanik taavruma atrikusautim. ¹⁰ Kiuniġai, “Agaayyutim sagviġaa nalunaqtuaña añaayuaqutmi ilipsitñiłhiñaq, aglaali tamatkunña ukpiqsriñitichuanun uqaqtuñ atrikusautitigłhiñaq. Taatnamik qifniġaluaqhutiñ ilisaqsritłaitchut, suli naalañnigaluaqhutiñ kanġisitłaitchut.

Isaiah 6:9

Jesus-ñum Kanġisipkaġaa Atrikusaun Nautchiaksriqirikun

¹¹ “Uwvauna qanuutaułha atrikusautim: nautchiaksraq uqaliġigaa Agaayyutim. ¹² Nautchiaksrat kataktuat apqutmun atriqatut tamatkuniña tusaaruanik tusa-

yugaallautamik, aglaan Tuunġaum tikitłuni aattaġigai uqałhich uummatiniñiñ ukpiqsritqunġitługich anniqsukkatunġitługilłu. ¹³ Nautchiaksratli kataktuat uyaġauruamun nunamun atriqatut tamatkuniña tusaaruanik tusaayugaallautamik akuqtuqlugu quviasukhutiñ aglaan kanġiliniłutiñ. Ukpiqsriuraallakkaluaqhutiñ akkuniisunġani aasiiñ uuktuaqsiiłiq tikitman qapiqtigagñiqsut. ¹⁴ Nautchiaksratli kataktuat akunġatnun kakitłagñat atriqatut tamatkuniña tusaaruanik tusaayugaallautamik, aglaan isumatuyaalhum umialġuħumlu suli quvianañan marruma iñuuniaħum suqtiginiqsitaġiġaat ukpiqsriñiq, aasiiñ asiañat piġutłaitchuq. ¹⁵ Nautchiaksratli kataktuat nunagiksaamun atriqatut tamatkuniña tusaaruanik tusaayugaallautamik akuqtupiaġataqlugu. Tamatkua tui-piginiġaat Agaayyutim uqałha aasiiñ asirriaqaqhutiñ anuqsrułikun, suli iñuusiniñ atlanġuqtauplutiñ.

Naniq Ataani Utkusium

¹⁶ “Kia iñuum ikitnamiun naniq matutłaitchaa utkusiniñmik naagaqaa ilitłaitchaa ataatinun siñigviich. Aglaan iliraġigaa naniqagvinmun, iñuillii isiqtuat tau-tutlarut naniqaqman. ¹⁷ Qanutchipayaaq irikkauruaq sagvikkaugisiruq, suli qanutchipayaaq matukkauruaq paqitaugisiruq. ¹⁸ Qaunagititchi taatnamik qanuq naalañnisilaapsitniñ atakkii kisupayaaq piqaqtuaq akuqtullaagisiruq, aglaan taavruma piqanġitchuam anniagi-siġaa taamnaunniñ mikillapiaqtuaq pigikkani.”

Jesus-ñum Aakanġalu Aniqatiunġilu

¹⁹ Jesus-ñum aakanġan suli aniqatiunġiñ utlanġiġaat. Aglaan tikiłguiñiġaat iñugiakpaitłutiñ. ²⁰ Ilañata iñuich nipliutiniġaa Jesus, “Aakanlu aniqatiutinlu qichaqtut kigga qifniġukhutin.” ²¹ Jesus-ñum nipliutiniġai iluqaisa, “Aakagigigai aniqatigigitkalu makua tusaaruat uqałhanik Agaayyutim tupigiplugulu.”

Jesus-ñum Quunniġuqtitkaa Narvaq

²² Ilañatni uvlut Jesus maliguaqtiniłu ikiniqsut umiamun, ilaa nipliqhuni, “Ki, ikaaqta igłuanun narvam.” Tarrayaksaġniqsut. ²³ Tinġilġaqsiaġvinmikni Jesus siñik-saġniqsuq. Tavrakñatchiaq anuqłiġuutiqpauraġniġai narvami, umiañat immiaqsipługuasiiñ suli iluqatiñ navianniuliqhutiñ. ²⁴ Maliguaqtaiñ utlakługu Jesus itiqsaġniġaat nipliqhutiñ, “Iirigii, Ataniiq! Kiviaqsirugut.”

Jesus makitłuni iñiqtiġniġaa anuġi qaiqpauratlu. Anniġuiqman quunnitchiaġullapiaġniqsuq. ²⁵ Tavra Jesus-ñum nipliutiniġai maliguaqtini, “Naami ukpiqsriñiqsi?” Aglaan quviġusunġniqsut iqsiliqhutiñ, aasiiñ uqaqhutiñ inġmiknun, “Qanusuniqpa una iñuk anuġimunniñ qaili qpauratlu kamagivatruñ?”

Jesus Mamititchiruq Iñugiaktuanik Irrusiqłunġmik

²⁶ Jesus maliguaqtaiłu tinġilġaqsiaġniqsut nunañanun Gerasene-naġmiut, igłuanun narvañan Galilee-m. ²⁷ Jesus niupman umiamiñ paaġniġaa iñuum nunaqqimiñ irrusiqłuaqtuam. Taamna iñuk atnuġailaagagñiqsuq

aimmitlaidhuni, aglaan nayeutiraqniqsuq iluviigni. ²⁸ Tautukamiuŋ Jesus igitluni isigaiñun nipliğniqsuq nipitusipluni, "Jesus, igñiña Qutchiñiqsrauruam Agaay-yutum, suniaqpiña? Injigikiñ anasiññuqsaraqñitluña!" ²⁹ Nipliutiniğaa taavrumiña atakkii Jesus-ñum tiliplugu irrusiqłuk anitquplugu ilaaniñ. Aippaavak aŋallaqłun-niğaa akulaiqługu. Tiguraugaluagaqtuq argaiılu isigaiılu. Qiliqsruqługich kalimñiğnik kikuğaagağniğai, aasii iñuilaa muktitaqługu irrusiqłuum. ³⁰ Jesus apiqsruğniğaa, "Kisumik atiqaqpich?"

Taavruma kiuniğaa, "Uvaña atıga Iñugiaktuq," atakkii iñugiakhutıñ irrusiqłuiç isiqsimaniqsut ilaanun. ³¹ Irrusiqłuiç injiqsruağniğaat Jesus tuyugıtqunıtıluñiñ samuña natiqsıñaitchuamun. ³² Uvvaasiiñ iñugiälla-piaqtuat kuniat qanımı niğiñiağniqsut qimiğaa. Irrusiqłuiç injiqsruağniğaat Jesus aullaqtıtuqpluñiñ kunianun. Jesus-ñum aullaqtinniğai tamatkunıña. ³³ Irrusiqłuiç anikamiñ iñuñmiñ isığniqsut kunianun. Iluqatiñaasiiñ kuniat pañalıñniqsut ipnakun. Naparağniqsut narvamun aasiiñ ipliutuñi.

³⁴ Iñuich munaqsruuat kunianik tautukamitrıñ taamna atuumarıuq, qimakhutiñ tusaayugaağutiğniğaat nunaaqqımı avataaniılu. ³⁵ Iñuich utlautiniqsut tautugiaqhutiñ supmagaisa. Tikitñamitrıñ Jesus paqinnığaat iñuk anitçivıgikkana irrusiqłunıç aqurı-rıuağ isigaiñi Jesus-ñum, atnuğaaqağhuni sulı qauğ-rımmaağikhuni. Iñuich tamatkua iqsıtçarıñniqsut. ³⁶ Tamatkua munaqsruuat tautukuat taavrımıña uqautıniğaat iñuñnun qanuq iñuum mamıtıkkaułı. ³⁷ Iluqatiñ Gerasene-nağmiut apiqsruğniğaat Jesus aullaqu-plugu iqsilıılapiaqhutiñ. Jesus ikipluni umiamun utiaq-siñiqsuq Galilee-mun. ³⁸ Iñuum anitçivıgıkkarıñan irrusiqłunıç injıgnığaa Jesus, "Malıgukkaluağikiñi." Aglaan Jesus-ñum aullaqtıtkaa nipliuti-plugu, ³⁹ "Aiłutin uqagağiñi Agaayyutim savauttutaanıç ilıpnun." Taamna iñuk nunaaqqımukhuni uqaaqsıñiqsuq qanuq Jesus-ñum savauttutaanıç iñmiñun.

Jairus-ñum Pania sulı Ağnaç Aksıññiktuaç Jesus-ñum Atnuğaarıñanık

⁴⁰ Jesus utiqamı iglunanun narvam iñugayaat pağla-gaat atakkii utaqqiñiğaat. ⁴¹ Iñuk atilik Jairus-mik, sivu-lıuqtaa Jew-ñuruat katrağviata, tikiuaniqsuq. Pun-niqsuq isigaiñun Jesus-ñum injiqsruqługu kiñuniğmiñu-quplugu, ⁴² atakkii panıtaulua, qulıt malğunıç ukiu-qaqtuaq, tuquaqsiñiqsuq. Jesus taamunağamı iñugiak-tuat iñuich tatviksraığniğaat avataaniñ. ⁴³ Iñuich akunğatni itmıñiqsuq ağnaç aunaqsruğuitlaiqsuaq qulıt malğunıç ukiuni. Akıliqsuutıgıgaluağniğai suuarapayaa-ni taaktınun, aglaan kia-unniñ mamıtılguıñniğaa. ⁴⁴ Akunğatıgun iñugayaat ağnam utlakługu tunuaniñ aksıñniğaa Jesus-ñum akuagun atnuğaarıñan. Tavrakñatchıa aunaqsruğuiqsığniqsuq. ⁴⁵ Jesus apiqsruğ-niqsuq, "Kıa aksıkpaña?" Iluqatiñ naluniñiqsut. Peter nipliğniqsuq, "Atanııq! Iñuich tatviksraıqhutiñ tinu-rağaatıñ. [Naagaıvva apiqsruqtutın kimun aksıksılaa-qtık?]" ⁴⁶ Aglaan Jesus nipliqsuq, "Kıa-imña aksıkkaña. İlisimalıgıga anıpmannıñ sannağıgıkkaga uvamniñ." ⁴⁷ Ağ-

nam tautukamiuŋ ilıtçuğıkkauı utlautiniqsuq uuli-llağmi putluni Jesus-ñum isigaiñun. Sivugaatni iluğaisa iñuich uqautiniğaa suvaata aksıñhanık Jesus sulı qanuq iłuaqsıkkauı tavrakñatchıa. ⁴⁸ Jesus uqautiniğaa, "Ağ-naač, [quviatchauğıgıñ,] ukpiqsrııqıç iłuaqsıpkagaatın. Aullañhiñaagaqtutın tutqıksılutın."

⁴⁹ Jesus uqaqtıluğulu kilıktıurıuag tikiñniqsuq Jairus-mun nipliğhuni, "Paniuran tuquruq. İłaksiatqıñıağna-ğulu ilısautrı." ⁵⁰ Aglaan Jesus-ñum tusaaplugu nipliuti-niğaa Jairus, "Iqsıñak; ukpiqsrııhiñiğaiñ. Paniuran iłuaq-sıgırsıruq." ⁵¹ Tikitñamıñıñ tupığmun Jesus-ñum isıqunıt-çai iñuich avataagun Peter, John, James sulı ilıgıaam aapañalu aapañalu. ⁵² İluqatiñ iñuich qıaplutıñ kıl-u-vğugaat ilıgıaag. Jesus nipliutiniğai, "Qıanasi. İliğıaag tuqunıtçuq, sıñıksıñaqtuq." ⁵³ İluqatiñ mitautıgıaqsı-gaat ilısımaplugu ağnauram tuqułı. ⁵⁴ Aglaan Jesus tigukamıgıç argai tuqłunığaa, "Nıviaqsıağ! Makıttın." ⁵⁵ İliğıaag iñuutqıñıñiqsuq makıtluniasıñıñ tavrakñat-çıağ. Jesus-tavra tilısıñiqsuq aatçuquplugu niqıks-arıñanık. ⁵⁶ Añayugaak quvıgıtçarıñniqsuk. Aglaan Jesus-ñum uqaquñıñıgıç kisumun taavrımıña atuuma-ruamık.

Jesus Aullaqtıkai Qulıt Malğuiç Malıgıuaqtını

9 Jesus-ñum katıpkagaıgıç qulıt malğuiç malıgıuaqtını sannağıksrıñıñiğai anıtçıtłasiplugıç irru-sıqłunıç sulı mamıtıçıtłasiplugıç atniğñautinık. ² Taatnaanıkamı tuyugıniğai qulıaqtuağıaquplugıç añaayugaataniç Agaayyutım sulı iłuaqsııtuqplugıç atniğñaqtuaniç, ³ nipliğhuni, "Aullautrıñaıqaası iglau-gupsı: ayaupıamık unniñ inıularım puukatañanık un-niñ niqıksrapıstıñıglu unniñ manıñıglu naagaqaa at-nuğaatqıutıksrapıstıñiç. ⁴ Kisupayaam akuqtuqpaası na-yuutiymausı taavrumanı inaanı aullağniıñapsıstıñun-ğlaan taavrımağna. ⁵ Iñuich nani akuqtunıtıpası unit-çumagıksı taamna nunaaqqıç aasıı ipsuktıglıgu ap-yuq isıgapsıstıñı. Taamna kilgutağırsıruq ilinıtñun akuqtunıtısilaañatnik tusaayugaagıksuamık." ⁶ Malıgıuaqtıt aullaqamıñ iglaunıqsut nunaaqqıurapayaati-gun qulıaqtuaqhutiñ tusaayugaallautamık sulı mamı-tıçıpluñi iñunıç nanıpayaaç.

Herod-ñum Qanuğvıiıłı

⁷ Herod-ñum, aņalatauruam Galilee-mı, tusaanığai iluğaisa Jesus-ñum savaanı. Tupañanıqsuq atakkii iñuich uqaqhutiñ John Paptaaqıtçırı iñugutqıñııplu-gu, ⁸ ilaņıç uqaqhutiñ Elijah sagvığıñıplugu, ilaņıtsulı uqaqhutiñ sıvunıksrıqırı inıilıgaağnisaaç iñugutqıñııplu-gu. ⁹ Herod nipliqsuq, "Uvaña John nıaquiqsıtağa, aglaan una iñuk kisuunıqpa tusaqsrağıkkaga tamatku-nuuna?" Taatnamık ilıtçuğısunıniğaa Jesus kisuutı-laaña.

Jesus Niğıpkarıuq 5,000 Añutiñıç

¹⁰ Uqıraqıtıt utıqamıñ uqautıgaat Jesus iluqaanıç sav-aagağıkkamık. Uvvaasıñ aullaqatıgıniğai kısııtñık nunaaqқанun Bethsaida-m. ¹¹ Iñugaagağrıç tusaaka-

mitruŋ maliŋniŋaat. Jesus-ŋum paġlaplugich uqauti-
niġai aŋaayuqautaanik Agaayyutim, sul iŋuaqsipluġich
tamatkua ikayuġnaqtuat. ¹² Unnuksraaqhuni siqiŋiŋiq ni-
pipman, qulit malġuk maliġuaqtit utlaŋniŋaat Jesus ni-
pliutiplugu, “Tuyuġikkich iŋuich nunaqqiuranun sul
nautchiiviliŋnun nullagŋiuraġiaqulugich sul niqiks-
raġiaqulugich, atakkii iŋuiŋaamiittugut.” ¹³ Jesus nipli-
utigai, “Naagga! Aglaan ilipsi, aatchuqsigich niqiksraŋit-
ŋik.” Tamatkua kiuniŋaat, “Uvva piqaġaluaqtugut talli-
manik qaqqiuranik sul malġuŋnik iqalugauraanik.
Tausiġiaquvisigut niqiksraŋitŋik iŋugaaġruich?”
¹⁴ Anjutit 5,000-siyuŋnaq iŋugiaktigirut tarani. Jesus ni-
pliutigai maliġuaqtini, “Iŋuich aquvitichigik malġuki-
piaq quliŋullaalugich.” ¹⁵ Maliġuaqtit iŋupayaat aquvi-
tinniŋaich. ¹⁶ Jesus tiguniġai tallimat qaqquurat sul
malġuk iqalugauraak aasii aagluqhuni qilaŋmun quy-
yatigiplugich. Avguaġai qaqqut iqalugauraaglu qaitlu-
gich maliġuaqtimiŋun autaaġutigitquplugich iŋuŋnun.
¹⁷ Iŋuich niġiŋiŋiqsut niġisuiġataqhutiŋ. Tavra maliġuaq-
tit immiġniŋaich qulit malġuk aguupmaich ilakunik.

Peter-m Uqautiginiġaa Kisuutilaŋa Jesus-ŋum

¹⁸ Ilaaniguuq Jesus agaayupman kisiŋjuqhuni ma-
liġuaqtaiŋ utlaŋniŋaat. Jesus-ŋum apiqsruġniġai, “Ki-
suunasugivatŋa iŋuich?” ¹⁹ Maliġuaqtaiŋ kiugaat,
“Ilaŋisa uqaġiġaat John paptaaqtitchirauniplutin, ilaŋi-
sasuli Elijah-ŋuniplutin, atlatlu uqaqhutiŋ sivuniksriqiri
iŋilġaaqnisaq iŋugutqinŋiplugu.” ²⁰ Jesus apiqsruġ-
niġai, “Ilipsiasiiŋ? Kisuunasugivisitŋa?” Peter-m ki-
uniġaa, “Ilvich Christ-ŋurutin, anniqsuqti akiqsruutau-
ruaq.”

Jesus-ŋum Uqautiginiġaa Tuquliksraŋiŋu Anjpkak- kauiksraŋiŋu

²¹ Jesus-ŋum iŋiqtillapiaġniġai uqautigitqunjitluni ki-
suutilaagmiŋik kimununniiŋ. ²² Uqautipsaagniġai, “Si-
vulliutitigruatlu, qaukŋiŋisa agaayuliqsitlu sul aglaliq-
rit nagliksaaqtitkisigaat ayaglugulu Iġŋiŋa Iŋuum tu-
qulluguasiiŋ. Aglaan piŋayuakkun uvlut anjpkakkaugi-
siruq.”

²³ Iluqaisa nipliutiniġai, “Kia iŋuum maligukkumiŋa
suksraaqtaksraġigaa pisuŋi, iqsriutilugu sannigutani
uvluġaġikpan aasii maliglunja. ²⁴ Atakkii kia iŋuum an-
niġiniaġumiŋ iŋuufi tammaigisigaa, aglaan kiapa-
yaaq tammaiyumiŋ iŋuufi piqutigilunja piŋŋakkisiruq
ilumun iŋuufiġmik. ²⁵ Iŋuum piŋŋaktaagŋiŋaŋa
luaġaa suurapayaŋa marruma nunam aglaan tam-
mautigisigaa iŋuufi. Sakuuguraġniŋa sumun atuġu-
miŋaitchuq! ²⁶ Ilaŋisa kanjuġivalukkaatŋa ilisauttutitka-
lu sivuġaatni iŋuich suksraŋanitchuat Agaayyutmik.
Taatnatun Iġŋiŋan Anjutim kanjuġigisipmigaaptuuq
utigumi kamanautiqaguni aapamisun piqasiġuni ipqit-
chuanik isaġuliŋnik. ²⁷ Ilumun nipliutigipsi, Iŋuqaqtuq
ilaŋitŋik uvani makitaruat tuqunaiŋnaġmiŋ qinŋiŋia-
tuanik Agaayyutim aŋaayuqautaanik.”

Jesus-ŋum Atlanjuqtitha

²⁸ Akunniqsaanjanikman Jesus-ŋum kayuŋjutiplugich
Peter-lu, John-lu sul James mayuġniqsuq qimiġaamun
agaayutyaqhuni. ²⁹ Agaayupkaqŋu qinŋiŋa
atlanjuġniqsuq atnuġaanjlu qivliqisiraauraqhutiŋ. ³⁰ Ta-
vrakŋatchiaq malġuk anjutik uqaqatiginiġaak Jesus.
Taapkuak Moses-lu Elijah-lu ³¹ aasiiŋ qinŋiŋak qaum-
maġiŋallaŋniqsuq. Uqaqatiginiġaak Jesus tuqqutauŋiks-
raŋagun Jerusalem-mi Agaayyutim sivunniutaagun.
³² Peter-lu piqataiŋu siŋiŋnialilŋapiaġniqsut, aglaan iti-
qamiŋ tautuŋniġaat Jesus kamanalŋagun qichaqatigi-
plugu malġuk anjutik. ³³ Anjutik unitkaqsipmatku Jesus
Peter-m nipliutiniġaa, “Ataniq, nakuullapiaqtuq uva-
niŋiŋiput. Nappaitquguptigut nappaiŋayaqtugut piŋa-
sunik palapkaaksranik, atautchimik ilipnun, atautchi-
mik Moses-mun sul atautchimik Elijah-mun.” Ili-
manjtkaluagniġaa uqaġikkani. ³⁴ Peter uqaqtitlugu nu-
viam qulaŋjutiġniġai; maliġuaqtai iqsitchaŋniqsut nu-
viya qulaŋjutiŋman. ³⁵ Nipi niqliqsuq nuviamiŋ, “Ta-
vrataamna Iġŋiŋa piksraqtaagikkaga; naalaġniyuma-
giksi.” ³⁶ Uqaġuiqman Jesus kisiŋjuġniqsuq. Taipkuna-
ni uvluni maliġuaqtaiŋ uqautiginiŋiŋiŋaak kisumunun-
niiŋ tautukkaqtiŋ.

Jesus Iŋuaqsiŋkaŋiŋiŋu Nukatpiaġruŋmik Irrusiġuliŋ- mik

³⁷ Uvlutqikman Jesus-lu piŋasutlu maliġuaqtai atqa-
qamiŋ qimiġaamiŋ iŋugiaktuat iŋuich paaġniġaat Je-
sus. ³⁸ Iŋuk nipliġniqsuq akunġatniŋ iŋugayaat, “Ili-
sautrii, tautullagun iġŋiŋa, tarra iġŋiŋituaŋa. ³⁹ Irrusi-
qŋuum anjalatmani kapyaaqsiŋiŋiŋu. Ilaa qiluraġalla-
piaġaqtuq sul innuliqiaqsiruq qaniġmigun. Irrusi-
qŋuum atniaqtuiŋaġaa sul unitlaiqŋu. ⁴⁰ Uqapsaag-
luaġitka maliġuaqtin anitquplugu taamna irrusiġuk
aglaan anipkalguiŋiŋa. ⁴¹ Jesus kiusriŋiŋiŋu, “Ukpi-
qutaiŋiŋaqqat ilipsitŋi. Naagasuli killukuaqmisi. Qa-
nutunaglaan nayuqtigiraksraġivisi? Qanutunaglaan
iglutuqtigiraksraġivisi?” Tavrani nipliutiniġaa iŋuk,
“Uvuŋautisaqsuŋata iġŋiŋiŋi!” ⁴² Nukatpiaġruum utlau-
tiŋhani irrusiġuum ulġuqsraaqtinniġaa nunamun
qiiqsruqtikaqsiplugu. Jesus-ŋum iŋiqtiginiġaa irrusi-
qŋuk aasiiŋ mamitlugu nukatpiaġruk utiqtitlugu aa-
paŋanun. ⁴³ Iluqatiŋ iŋuich quviġusuutiginiġaat kama-
naqtuaq sanjigikkaŋa Agaayyutim.

Jesus-ŋum Uqautigilgitkaa Tuqqutauŋiksraŋi

Iŋuich quviġusuktitlugitsuli Jesus-ŋum savaaġikkaŋa-
nik nipliutiniġai maliġuaqtini, ⁴⁴ “Piiguġniŋaŋu una
uqauttutiginiŋaġa ilipsitŋun! Iġŋiŋa Iŋuum aatchuu-
tigikkaugisiruq iŋuŋnun tuqqutqulugu.” ⁴⁵ Aglaan qa-
nuutautilaŋa uqautigikkaŋan iriqsimaniqsuq ma-
liġuaqtaiŋiŋ. Taatnaqŋu kanjisiŋiŋiŋiŋa. Taluqs-
raqhutiŋ apiqsruŋiŋiŋa taavrumuuna.

Kiña Kamañniqsrauva?

⁴⁶ Maliguaqtit qapiqtai! itraaqsiñiqsut nalliqtiñ kamañniqsraupmagaan. ⁴⁷ Jesus-ñum ilisimaniğai isummatilañat. Qiññağniğaa ililğaaq inillaklugu saniqqa-miñun ⁴⁸ nipliutiplugich tamatkua, “Kisupayaam akuqtuğumiñun ililğaaq pisigilunja tavra akuqtuğaañ; suli kisupayaam akuqtuğumiña akuqtuğisipmiga taamna tuyuğirigikkağa. Iñuk kamanaiñniqsrauruaq akunnapsitñi ilaa kamañniqsrauruq.”

Akitñaqtuqtingitchuaq Uvaptiknun İlagillapiağikput

⁴⁹ John nipliqsuq, “Ataniiq, tautukkikput iñuk anitchirağaqtuq irrusiqłunñik atuqlugu atqıñ. İñiqtiğikput atakkii uvagut ilağinıtılu.” ⁵⁰ “Nutqaqtinniañaiqsıñun,” Jesus-ñum nipliutiniğaa atlatlu maliguaqtai, “Atakkii kiñapayaq akilililıqsunıtchuaq ilipsitñik ilipsitñuktuq.”

İlanjisa Samaria-ğmiut Akuqtuğunğitchaat Jesus

⁵¹ Jesus-ñum ilitchuğikamiñun utiqtuksrauñi Agaayyutmun isummiğniqsuq Jerusalem-mugukhuni.

⁵² İglauğimiñi tuyuqniqsuq uqçiraqtıñnik sivumiñi nunaaqqianun Samaria-m itqanaıyautıtıqupluni tukuksrağmiñik. ⁵³ Aglaan iñuich tarani akuqtunıñniğaat atakkii Jerusalem-munñiaqhuni. ⁵⁴ James-ñum suli John-ñum, maliguaqtıkkıñ, tautukamitku taamna nipliutiniğaaq, “Ataniiq, qiññaquvisiguk ikniğmik qılajmiñ piyaquıyaqulugu tamatkuniña?” ⁵⁵ Jesus-ñum kiñjaqlugich iñiqtiğniğai. ⁵⁶ Aasıñ Jesus maliguaqtai! ilauniqsut atlamun nunaaqqiuramun.

İluqnaungıtchuat Maliguaqtit

⁵⁷ İgliqtauğimikni iñuum nipliutiniğaa Jesus, “Malikisigikpiñ napmupayaaguvich.” ⁵⁸ Jesus-ñum kiuniğaa, “Kayuqtut sisiqaqtut, suli tinmiurat silami ugluqaqtıñ, aglaan İğniña İñuum iniksraıtchuq minguiqsiağviksrağmiñik.” ⁵⁹ Jesus-ñum atla iñuk nipliutiniğaa, “Maliñña.” Aglaan taavruma iñuum nipliutiniğaa, “Ataniiq, sivullıulugu aılajña iluviğiağlugu aapaga.” ⁶⁰ Jesus-ñum kiuniğaa, “Ki, tuqunaruat iluviğlitruñ tuquruagıkkaqtıñ. Aglaali ilvich quliaqtuagıağıñ añaayuyutaanik Agaayyutim nanipayaaq.” ⁶¹ Atla iñuk nipliqsuq, “Ataniiq, malikkisigikpiñ. Aglaan sivullıulugu qiñiğuiqsaagıağlagich ilagıkkatka.” ⁶² Jesus-ñum nipliutiniğaa, “Kiña iñuk nunniutuq kiñjanğatıgalugu atugumiñaitchuq sumun añaayuyutaani Agaayyutim.”

Jesus Tuyuğigai Maliguaqtit

10 Kiñuagun taavruma atanğuruuq piksraqtuq piñasukıpiaq qulit malğunñik iñunñik tuyuğiplugich malğullaaplugich. Aullaqtıtkai sivumiñi nunaaqqipayaanun tikıtchağumakkağmiñun. ² Jesus-ñum nipliutiniğai, “Katıtaksraqtuğaluaqtuq aglaan savaktit katıtchırusrat ikıttut. İñiqsruğumausi atanğananun katıtchivium tuyupsaaqulugu katıtchırusranik savaqulu-

gich nautchiivıñmiñi. ³ Aullañhiñaurusi. Tuyuğiniağipsi ipnaiyaatun liilaa akunğatnun amaaqtut. ⁴ Aullaıtriñiaqasi manıkuviuramik naagaqaa puukatauramik naagaqaa sakpakkimik; igliqtauğapsitñi nutqaqtuğniqasi kisumununnıñ. ⁵ Supayaami isığniğupsi tupiğmun nipliutiyumagisi, ‘Tutqiun iñuiñun uumani tupiğmi illi.’ ⁶ İñuk tavrani iñuuniağniqpan piqpaksrı! uni tutqiutmik, taamna tutqiun ittuiñagısi ruq ilaani. Aasıñ taatniñiñniqpan taamna tutqiun utiğisı ruq ilipsitñun. ⁷ Nayuyutıyumausi taavrumani tupiğmi niğilıusı! u imıgu-sı! u qanıtchıpyaamik aatchuqpasi, atakkii savakti akilıusiaksraqtuksrauruq. Nuktağniqasi tupiğmiñ atlamun. ⁸ Supayaami nunaaqqımıkkupsi pağlakpasi niğiyumausi payugutaatnik, ⁹ mamıtıtchı! usi atniğñaqtuanik taavrumani nunaaqqımı, uqautılugich iñuich, ‘Añaayuyutaan Agaayyutim qallı ruq ilipsitñun.’ ¹⁰ Aglaan nunaaqqımıkkupsi nani iñuich pağlanıtıpası nipliğumausi tumıtchaani, ¹¹ ‘Apyua nunaaqqıpsı isıgaptikniñ ipsukuğisigıktı; aglaan itqagıyımagıksı una, Añaayuyutaan Agaayyutim qallı sıgaasi!’ ¹² Uqautıgıpsı, atanniıvium uvluani Agaayyutim ilunğugıtı! ukkisıgı Sodom-mıut taavrumakñja nunaaqqımıñ taatniıttuamiñ. [Jesus uqaanıkman taavrumıña, malıguaqtai aullağniqsut.]

Ukpinıtchuat Nunaaqqıch İlanıtıñi

¹³ “Naklıñun, Chorazin-nağmıusı! Naklıñun, Bethsaidagmıusı! Savaaqagıaluaqtunja iñuğıaktuanik quvıqnaqtuanik akunnapsitñi. Makua quvıqnaqtuat qiñikkası savaanıqıpaı Tyre-mı! u Sidon-mı! u inılğaanımma, iñuich taimani isumıtqianıkkayaqtut mıssunñik atnığaağutıñ suli ağramun aquvıllıtıñ qıñıqtıllıgu taavrumuuna mumiğıqtıñ kılıuqsautmikniñ! ¹⁴ Atanniıvium uvluani igıtıuyunıtı! ukkisıruq ilipsitñi ukunakñja Tyre-mı! u Sidon-mı! u. ¹⁵ İlipsitñunlu Capernaum-mıusı! Kamañnasugıvisi qılajmunaglaan? İktaugısi rusı anasıñıuqsagıñmun!” ¹⁶ Jesus nipliutiniğai malıguaqtıni, “Kisupayaam naalağnikpasi naalağniğisipmiğaañ, suli kisupayaam ayakpasi ayakkisipmiğaañ, suli kisupayaam ayakpañja, ayakkisipmiğaa taamna tuyuğirigikkağa.”

Jesus-ñum Malıguaqtai Utığniqsut

¹⁷ Pınasukıpiaq qulıt malğıuich iñuich utıqamıñ quvıasullapiğniqsut nipliğhıtıñ, “Ataniiq, makua irrusıqłıchunnıñ tupıgırağıgaatıgıt tilıktıgıñ anıtqıplugich atuqlugu atqıñ!” ¹⁸ Jesus-ñum kiuniğai, “Tautukkıga tuunğaq atqaqman atıptı! uğı ikniqpalak pakmakñja. ¹⁹ Naalağni! lagıtı! Sañıksrıtkıpsı tutmatlası! usı! u niğıanıñ putıyutılıñıglu akımatlası! usı! u sañıanıñ piyuaqtıgıkkapsı. Suli tamatkua atniğumiñaitchaası. ²⁰ Quvıtıchautıgıñınuğı irrusıqłunñun tupıgıni! usı aglaan quvıtıchautıgıtı! usıñ atıgıkkası aglausımağni! uğıch pakmani.”

Jesus Quviatchakpaktuq

²¹ Taavrumani Ipqitchuam Irrutchim quviatchaktinīgaa Jesus suli uqaqtitlugu, "Aapaan, atanguruatiin qilaŋmi nunami!u, quyagikpiñ! Sagvigitin puqiitchuannun sut iriqsamaruat puqiksuañiñ ilisimaruaniñ!u. Aa, Aapaan, taamna sivunniġikkan quviagigiñ. ²² Aapaa qaitchigaana sanġipayaamik. Kia-unniñ nalugaa Iġ-ñiġuruam kisuupiaqtilaana aglaan kisimi Aapauruam, suli kia-unniñ nalugaa Aapauruam kisuutilaana aglaan Iġñiġuruam, suli tamatkua Iġñiġuruam sagviutisukkani Aapauruamik." ²³ Jesus-ŋum kinjaqamigich maliguaqtini nipliutiniġai kisiŋuutiplugich, "Quviana-miurusi atakkii iñuursi taututlasipłusi atumaruanik! ²⁴ Uqautigipsi, Iñugiaktuat sivuniksriqirit suli umialgich tautugummiuġniġaat tamanna tautukkaqsi aglaan tautulguitlugu, suli tusaayummiuqługu tusaakkaqsi aglaan tusaalguitlugu."

Atrikusaun Nakuuruakun Samaria-ġmiukun

²⁵ Iļisautrim maligutaksranik utlakługu Jesus uuku-tuaġuŋniġaa apiqsruqtaqługu, "Iļisautrii, sumik savak-tuksrauvik akuqtuisukkuma isuitchuamik iñuuligmik?" ²⁶ Jesus-ŋum kiuniġaa, "Qanuġmi maligutaksrani aglaksimaaqpa? Qanuq agliqiplugu iļisauttutigiraġiviuŋ?" ²⁷ Anjutim kiuniġaa, "Piqpagiyumagiñ ataniq Agaayutin iluqaaniñ uummatipniñ, iluqaaniñ iñuut-chipniñ, iluqaaniñ sayagikkapniñ, iluqaaniñ isummatipniñ; suli piqpagilugu iñuuniaqatin iļilugu iliptun." ²⁸ Jesus-ŋum kiuniġaa, "Tarra, nalauttutin. Taatna iñuuniaġuvich iñuugisirutin." ²⁹ Aglaan aglaliqirim nalau-nġanasugniaqhuni inġmiñik apiqsrułgitchaa Jesus, "Ki-ña iñuuniaqatigivigu?" ³⁰ Jesus uqaaqtuagaqsiruq, "Iļaatniguuq iñuqaġniqsuq Jericho-muktuamik Jerusa-lem-miñ. Iġlauŋnaan tigliŋniaqtit aŋallaqłuŋniġaat at-nuġaiqługu karukługu unitluguasiiñ tuqłhiñaġuq-tuaq. ³¹ Agaayuliqsiptuuq igliġmiñiqsuq tamarrumuuna tumitchaakun. Tautukamiuŋ taamna iñuk apqu-saathiaġniġaa igluagun tumitchaam. ³² Ikeyuqtiptuuq agaayyuvikpaŋmi taatnatun pipmiñiqsuq, aasiñ tautu-kamiuŋ taamna iñuk apqusaagmiñiġaa igluagun tu-mitchaam. ³³ Aglaan Samaria-ġmiu iglaupmiñiqsuq ta-marrumuuna tumitchaakun. Tikitmiuq taavrumuŋa aŋallaqłuktamun, aasiñ tautukamiuŋ iļunġugiliuti-plugu. ³⁴ Utlakługu kuvviqiniġai uqsruġutmik wine-miglu kiliaġniġi aasiñ mamitaqługich. Taatnaamikami iļi-ñiġaa taamna iñuk natmaksigviuraġmiñun nullaġviŋ-muuti-plugu qaunagiaqsipluguasii. ³⁵ Uvlutqikman manniñiġaa malġuŋnik nullaġvium iñua uqautilugu, 'Qaunagiyumagiñ. Tikiumatqikkuma tamaunnaaġluŋa akiliġisigiga qaunaksriłpkun ilaanik akiqsruutiqaġ-niġupkiñsuli.'" ³⁶ Jesus-ŋum apiqsruġniġaa iļisautri, "Qanuq isumaniqpich taapkunuuna piŋasutigun? Na-lliat iñuugatauva taavrumuŋa iñuŋmun aŋallaqłukkau-ruamun tigliŋniaqtitigun?" ³⁷ Aglaliqirim kiuniġaa, "Taamna nagliktuiruaq ilaanik." Jesus-ŋum nipliuti-niġaa, "Taatnatun iñuuniaġiñ."

Jesus-ŋum Isiqattaġvigigik Martha-lu Mary-lu

³⁸ Jesus maliguaqtini!u iglautuiñaqhutiŋ tikiññiqsut nunaaqiuramun. Aġnam tavrani atilgum Martha-mik aiyugaaġniġaa kiŋuniġmiñun. ³⁹ Aasiñ aniqatiqaġniq-suq atiqaqtuamik Mary-mik. Aquptaahuni isigaiñ sa-niġaatnun atanguruam naalaqtuaġniġaa iļisautrip-man. ⁴⁰ Aglaan Martha alapisrautiqaġniqsuq suraks-raġayaagmiñik. Utlakługu Jesus uqautiliġaa, "Ataniiq, sugiŋitpiuŋ aniqatma kisivripkaqmaŋa? Uqautiluŋ uvuŋaqulugu ikayuġiaġluŋa!" ⁴¹ Atanguruam kiugaa, "Annaa, Martha! Isumaaluktutin supayaanik. ⁴² Aglaan atausiq piitchui!łapiaqtuq. Mary-m piksraqtuaġniġaa na-kuuniqtaq atlat piġumiñaisaŋat ilaaniñ."

Jesus Iļisautriruq Agaayulikun

11 Iļaŋatni uvlut Jesus agaayulgiñiqsuq kisiŋuq-huni. Agaayunġaiqman iļaŋata maliguaqtaiñ ni-pliutigaa, "Ataniiq, iļisauttutigut qanuq agaayuliksrap-tiknik John iļisautripmatun maliguaqtimiñik." ² Jesus ni-pliutiniġai, "Agaayugupsi itnaġusi, 'Aapapta: Iñupayaaq nunami kamaksri!i ilipnik ipqiqsitlugu taa-vrumuuna atqiñ. Aullaġni!i aŋalatchi!hiñ iñupayaanik. ³ Aatchuqtigut uvlugaġikpan niqimik inuġikkaptiknik. ⁴ Natqigutiluta killuqsautiptiknik natqigutrisimaaqmatun savamaqłutriruanik uvap-tiknun. Sivulliutiniaqasigut uuktuaqsiuligmun.'" ⁵ Jesus nipliutigai maliguaqtini, "Iļapsisamma utlak-kayaġaa iļauraani tupqanun unnuami nipliutilugu, 'Iļauraan, simmi!aksraġuktunġa piŋasunik qaqqianik. ⁶ Iļauraaga iglauruaq tikiumaruq tupimnun. Niqait-chuŋa niġipkautiksraŋanik.' ⁷ Iļauraan kiunayaġaa tupqum iļuaniñ, 'Iļaksianaŋa! Talu kiluusaaniktuq. Qi-tunġatkalu uvaŋalu nallaaniktugut. Makitchunġitchuŋa aatchuġiaġutin.' ⁸ Uqautigipsi, una makitchunġitka-luaġuni aatchuġiaġlugu qaqqumik iļauraagihagun, makitchumiñaqtuq aatchuġiaġlugu inuġikkaŋanik atakkii taamna inġisruqtuiñaqhuni. ⁹ Taatnamik nipli-u-tigipsi, Inġiġupsi qaisaugisiruq ilipsitñun; pakaaqagupsi paqitkisigiksi; katchaktuġupsi talu aŋmakkauniaqtuq ilipsitñun. ¹⁰ Atakkii kisupayaaq apiqsruqtuaq akuqtui-gisiruq, suli pakaaqqtuaq paqitchigisiruq, suli talu aŋ-makkaugisiruq kisupayaamun katchaktuqtuamun. ¹¹ Uvva kisupayaam aapauruam aatchuġayaqpaun iġñi-nimiġiamik inġisruqpani iqaluktuġukhuni? ¹² Naaga-qaa aatchuġayaqpaun putyuutiliŋmik inġisruqpani manniksuġukhuni? ¹³ Pigiitchaluaqhusi iļisimaraġigiksi qanuq aatchu!ksraqsu nakuuruanik qitunġapsitñun. Maatnaasu Aapa pakmaniittuaq aatchuiñapiaqtuq Ip-qitchuamik Irrutchimik tamatkununġa inġisruqtuanun inġmiñun."

Jesus-lu Beelzebul-lu

¹⁴ Jesus anitchiñiqsuq irrusiqłunmik uqalguitchuamik. Aasiñ irrusiqłuk anipman taamna iñuk uqaaqsiñiqsuq. Iñuich quviğutchanıqsut ¹⁵ aglaan ilañich nipliğhutiñ, “Beelzebul-ñum, aňalataata irrusiqłuich, qaitchiñiğaa saňjımiñ anitqataitlasipługu.” ¹⁶ Atlat uuktuağukługu Jesus apiqsruğniğaat savaaqaquplugu quviğnaqtuamik ilitchuqquataulugu Agaayyutmun tuyuğitilaanjanik qilañmiñ. ¹⁷ Aglaan Jesus-ñum ilisimanığai qanuq isummatıqatıhat. Nipliutiniğai, “Iñuich nunaqqıkanjanı akikñautıkpata avatmun makıtayumiñaitchuq akuni. Atanğuviich avıksımagumiñ suksraunğığñiaqtut. ¹⁸ Taatnatuntuuq tuunğaum irrusiqłunı avgumagumiñ akikñaqtuutilutiñ avatmun aňaayyuqautaa isukliññiaqtuq. Niplıqsusi anitchırağañıpluñ irrusiqłunı atakkii Beelzebul qaitchipluñaguuq saňjımiñ savaaqaqlasipłuna taatnatchimik. ¹⁹ Anitchırağañıguma irrusiqłunı Beelzebul-kun kisukun malığuaqtıgıkkasi anitchıraqmırağıvat? Tarra ilıñich atanıqsuqtıgıniğai isımanaqsilugu killukuapiağataqtılaaqsi. ²⁰ Aglaan anitchırağaqtuñ irrusiqłunı Agaayyutim irrusıllautañagun, taavrumuuna nalupqınaitchuq Agaayyutmun aullağniñjanıktılaañ aňaayyuqautaa akunnapsitñi.” ²¹ “Saňjıruam iñuum paqnasımaaqağmagıch satkupayaani qaunaksrıpluni tupıgmiñik, suurai tiglikkautlaitchut. ²² Aglaan saňitłuktuam aňuyakługu akıilıkamiñ aullautırağıgai satkui tunñavıgıkkanjı, avguğugıch tiglikkani piqatmiñun. ²³ Iñuk piqataunıitchuaq uvamni akikñautıruq uvamnun, sulı iñuk katıchiqataunıitchuaq sıamıtchiññiaqtuq.

Irrusiqłuk Utıqtuq

²⁴ “Irrusiqłuk anıkami iñunımiñ iglauraqtuq palıuma ruakun nunakun pakakhuni mınguiqsıallagviksrağmiñik. Paqıñitñiamiñ nipliqsuq, ‘Utıgıniğatunı tupıgmun unısağıkkamnun.’ ²⁵ Utıqami paqıniğaa ini salumaplugu sulı ilıuqaqsımapluni. ²⁶ Aasiñ anıpluni ağıutıgı tallimat malğuiç irrusiqłuich piğıitłuktuat inımiññi. Isıqhutıñ iñuuniğniqsut tavrani. Taamnaasiñ iñuk piğıitłunıqsuq sıvuaniğniñ.”

Quvıanapiağataqtuag

²⁷ Jesus uqaqtıtlugu ağnam iñugayaaniñ nipliutiniğaa, “Qanutun quvıanaqtıgıva ağnaq iğñıruaq ilıpnik sulı miluktıtlutin!” ²⁸ Jesus-ñum kiuniğaa, “Aa, aglaan qanutun quvıanatłuktıgıvat tamatkua tusaaruat uqañhanıç Agaayyutim aasiñ tupıgıplugu!”

Qasılırut Quviğnaqtuamik Savaaqaquplugu

²⁹ Iñuich iñugiaksısaıñaaqsıpmata Jesus uqaaqsiñıqsuq, “Iñuich uvlupak piğıitçuanıruat qıñıguktut quviğnaqtuamik savaamik ilitchuqquataulugu kisuutilaamnik, aglaan qıñıgumiñaitchut taatnatchimik. Qıñıññiğaiğısaat quviğnaqtuag savaaq atuupmatun sıvunıksrıqırimun Jonah-mun. ³⁰ Iğñıñıa iñuum ilitchuqquatauniaqtuq iñunıñun marrumani uvlumi, atrıplugu

sıvunıksrıqıri Jonah ilitchuqquatauruag iñuiñun Nineveh-m. ³¹ Atanıivium uvluaani atanğuruam ağnam ağıqsuam unallamiñ maatnaasu patchısigıgısiğai iñuıch iñuruat uvlupak atakkii taimmani iglaunıqsuq unasıksuamiñ naalağnıyaqhuni Solomon ilısaıutrıpmıñ puqıutmigun. Atanjı, iñuk maanııttuq kamanatłuktuaq Solomon-miñ. ³² Atanıivium uvluaani iñunısa Nineveh-m patchısigıgısiğımiğai iñuruat pakmapak, atakkii taimmani isumıtıqıñıqsut mımiñkhutıñ killuqsautmıknıñ tusaakamıtrunı Jonah-m qulıaqtuagañha. Atanjı, iñuk maanııttuq kamanatłuktuaq Jonah-miñ!

Qaumman Timımun

³³ “Kıa-unniñ iktınamıunı nanıq ıritłaitçaa naagaqaa ilıtlaitçaa ataanun utkusium aglaan ilırağıgaa nanıqagvıñmun. Iñuıllı qıñıgumagaat qauma isıgumiñ. ³⁴ İrsı nannısun ittut timıpsıtñun. İrrakkiñ qıñıtlakpaknik qaunagılgunıaqıtunı aullapayaagvıch. Aglaan irrakkiñ piğıitpaknik saptaaqsiñiaqtunı. ³⁵ Qaunagıtıchi qaumaruaq ilıpsıtñı taqtuanıitchumuıq. ³⁶ İluqanı timın qaummağıkpan, ilañı taqtuamıısunaqanı, qaummağıkkırsıruq iluqaani, atrılugu nanıq qaummatrıpmatun ilıpnik qaumamıñik.”

Jesus-ñum Upyaktugai Ukpıñıuaqtıt

³⁷ Jesus uqañaiqman, Pharisee-ñuruam aiyugağniğaa niğıyaqtuaplugı. Malıklugu nayummagatağniqsuq tamañıa niğıaqsıplunıasiñ. ³⁸ Pharisee-ñuruat atlasıktuq ilıtuçıgıkamiñ Jesus-ñum iğgunısilaañat argañıñ niğıgaluaqanı. ³⁹ Atanğuruam nipliutiniğaa, “Aataı Pharisee-ñuruası, salumapkırusı qaaññıñanjıñik qallutıpsı sulı puggutapsı, aglaan ilıpsıtñı immaukkaqtusi ivayaqtuğımiç sulı piğıilıqıñıgımiç. ⁴⁰ Ukunani ilısağunıgıtçalukkut. Agaayyutim iñıqtağıgıç iluqaanık qaañalu ilıualu. Taatnatuntuuq iñıqtağıgıç iñuum timaalı isumaalu. ⁴¹ Aatchuutıgısiunı immañat qallutıpsılu puggutapsılu naglıñnaqtuanun. Taatnağıpsı suapayaq salumagırsıruq sıvuğaañı Agaayyutim. ⁴² Naklıunı Pharisee-ñuruası! Qulıkuraqtusi Agaayyutmun avuğutınık naurıanık. Naagataı iñunıñık aňalatchıtlaitçusi nalaulılu sulı piqpakrıñıgıtłusi Agaayyutmik. Atuumaraksraqtarra sulı qulıkuruksraupmısi. ⁴³ Naklıunı, Pharisee-ñuruası! Qıñıqusaagaqtusi aqıppıutağıksaanun aquvıtłusi katrağvıñı sulı pağlatqusuuru sı kamagıłusi tauqsığñıağvıñı. ⁴⁴ Naklıunı, [ukpıñıuaqtısi]! Atrıqatısi nalunaitñutçıñıgılaanık ilıvıgıñık iñuıch pisıgıvıgıkkanjıñık qaañatıgun naluplugıch.” ⁴⁵ İlañata ilısaıtrit malıgutaksranık nipliutiniğaa, “İlısaıtrı, taavrumıña nipliğavıch upyaktugıptıgıttuuq.” ⁴⁶ Jesus-ñum kiuniğai, “Naklıunı, ilısaıtrısi malıgutaksranık. Iñuıch natmıgağıgısi kıvıpqaqtağnaqtuanık aglaan ilıpsı isatłaitçısi argagıkkası ikayıutıgısgılgıch natmanıñun. ⁴⁷ Naklıunı! İñıqsıraqtusi ilıvıgıksaanık sıvunıksrıqırinun, taıpkununıaamı sıvunıksrıqırıpañanun sıvıllıağıkkapsı tuqquatağıkkanjıñun. ⁴⁸ Taatnaqapsı añıqataupmısi, aasısulı ilıuagıgıksı tamanna savaagıkkanjat sıvıllıağıkkapsı. Taıpkua tuqquıtçıñıqsut

sivuniksriqiririk, naagasuli nappairusi iluvinjitñik. ⁴⁹ Pi-qutigiplugu Agaayyun nipligñiqsuq puqigimigun, 'Tu-yuqagisiruḡa sivuniksriqiririk uqqiraqtinigu iñugik-kamnun. Tamatkua tuqqutkisiḡitchaich ilanjich suli pi-yuaḡlugich atlat.' ⁵⁰ Taatnaqhutiḡ Agaayyutim anasi-ñḡuqsagisigai iñugikkañi pakmapak iñuaqtuḡhatigun iluqanjitñik sivuniksriqiririk aullaḡniñḡhaniñḡaglaan nu-nam, ⁵¹ aullaḡniipḡutiḡ tuqqutauḡhaniñ Abel-ḡum tuq-qutauḡthanun Zechariah-m, tuqqutauruam akunḡakni tuniḡḡvium suli ipqitchuam inim. Aa, nipliutigipsi, iñuich iñuuruat pakmapak anasiñḡuqsakkaugisirut ilu-qaagun tamarrumuuna. ⁵² Nakñiur, ilisautrisii maligutaksranik! Kanjicsitḡaitkiksi Agaayyutim uqaḡha uqqiraq-taalu suli ilisauttutigiḡitḡugich. Atriqaqtusi iñuḡmik aḡ-mautiqaqtuaq Agaayyutim aḡaayuqautaanun aḡlaan aḡmanjitiḡugu. Isinjitchusi sulipsuuq piñaiḡutchiqsuḡmi-plugich tamatkua isiḡniuraqtuat."

⁵³ Jesus aullaaqsiḡman tavrakḡa aḡlaliqirit suli Phari-see-ḡuruat naipiqtuaqsiñḡaḡat apiqsruqtaḡugu supa-yaatigun, ⁵⁴ pisaḡisukḡugu uqaqpan nalaunḡiḡluni.

Jesus-ḡum Kiliktuutigigai Ukpinqaqtuḡiḡiq

12 Iñugaḡruich kativiñḡaḡhutiḡ tatruutivaitḡutiḡ tutiliqatautiniqsut. Jesus-ḡum nipliutiḡqaaḡniḡai maliguaqtini, "Qaunagititchi qaqqiam puvlaksrautaat-niñ Pharisee-ḡuruat, ami ukpinqaḡutaatniñ. ² Qanut-chipayaaq matukkauruaq matuiḡisiruq, suli iluqani iriqsamaruaq ilitchuḡipkkaugisiruq. ³ Taatnamik qanutchipayaaq nipliaguvich taaqtuami tusaḡnaḡisi-ruq qaumaruami, suli qanutchipayaaq isivrukkuvich inaurami nipitusiḡluni uqautaugisiruq nunaaqḡiñi.

Sivuḡḡaginasigik Iñuich

⁴ "Uqautigipsi, ilauramaḡ, iqsiginagich tamatkua tuqqutchiraḡaqtuat timimik aasiñ taavruma aquagun savaaqalguiḡutiḡ pigiitḡlukuamik. ⁵ Urriqsuutiniḡipsi taluḡiraksramik, Sivuuḡagisiurḡ Agaayyun tuqupkainḡa-nikami aḡalatchiḡiqaqtuaq anasiñḡuqsagvinḡmuktitchi-tḡapluni. Ukpigisitḡa, ilaa taluḡiraksraḡigiksi. ⁶ Tallimat tiḡmiurat tunitḡaiñḡiqpat malḡunḡun maniuraḡḡun? Naagasuli Agaayyutim atausiqunniñ tiḡmiuraq piiguu-manjitchaa. ⁷ Taatnatuntuuq ilipsitñi, nuyaḡikkasiun-niñ niaqupsitñi kisisimaaqtut. Taatnamik iqsitñasi, aki-sutluktusi iñugiaktuaniñ tiḡmiuraniñ.

Uqaḡiḡhalu Piḡlaḡiḡhalu Christ-mik

⁸ "Nipliutigipsi, Kiñḡa nalupqinaḡuni uqaqpan si-vuḡaatni iñuich piginiḡluni uvamnun, Iḡñiḡan Iñuum nalupqinaḡiḡugu uqaḡigisipmigaa sivuḡaatni isaḡuli-gikkañi Agaayyutim. ⁹ Aḡlaan kia ayakpaḡa sivuḡaat-ni iñuich Iḡñiḡan Iñuum ayakkisipmigaa sivuḡaatni isaḡuligikkañi Agaayyutim. ¹⁰ Agaayyutim natqiguti-yumaḡaa iñuk uqaḡniḡḡuktaqtuaq Iḡñiḡanik Iñuum. Aḡlaan Agaayyutim natqigutiyumiñḡaitchaa iñuk uqaḡ-niḡuutiqaqtuaq Ipqitchuamik Irrutchimik. ¹¹ Iñuich uqaqsittaḡvinḡmuutikpasi sivuḡaatnun atangich suli aḡalatit, isumaalunḡiaqasi qanuq naagaqaa sumik

uqaḡniaqtilaapsitñik. ¹² Atakkii tavraḡuqpan Ipqit-chuam Irrutchim ilisautrigisigaasi uqaksrapsitñik."

Atrikusaun Umialguruakun Kinnauruakun

¹³ Iñuk iñugaḡruñiñ nipligñiqsuq Jesus-mun, "Iḡ-sautrii, uqauttuḡ aniqatiga aviqulugich paisannak-taaksravuk aapamnuk unisaḡikkañi." ¹⁴ Jesus-ḡum kiu-niḡaa, "Aḡuun, atanniqsuqtauyumiñḡaitchuḡa avguitḡa-siḡluḡa suuraksrapsitñik ilipnunlu aniqatipnunlu!" ¹⁵ Ni-pligñiqsuq iluqanjitñun, "Munaḡititchi siḡḡaktuḡiḡmiñ! Atakkii suuraḡaiksigaḡuami iñuk piñḡautigiyumiñḡait-chaa iñuḡiḡmik." ¹⁶ Tavralli Jesus-ḡum uqautiniḡai atri-kusautmik, "Iḡaatniguuq iñuqaḡniqsuq umialguruamik. Nunaḡa nauqpauraḡhuni kipraksranik. ¹⁷ Isumaḡaḡsi-ñiqsuq, 'Iniksraigutigitka iluqaisa nauriatka. Qanuḡisi-vik? ¹⁸ Itnaḡisiruḡaliqaa,' uqaḡniqsuq iḡmiñun, 'siqu-mitkisigitka tugvaḡvitka aasiñ nappailuḡa aḡitluktua-nik. Tavrurḡa tugvaḡisigitka nauriaḡikkatka suli atlat suuratka. ¹⁹ Taatnaanikkuma nipligisiruḡa uvamnun, Iñuuk, anaktaitchutin. Piñḡaktutin suurapayaaniḡ inuḡikkaḡnik iñugiaktuani ukiuni atugaksranik. Ki aa-siñ iñuuniḡiñ qaḡalutin niḡiḡlutiḡ imiḡutinlu. Quviasu-ḡiñ! ²⁰ Aḡlaan Agaayyutim nipliutiniḡaa, 'Kinnauniqsu-tin! Marrumani unnuami tuqugisirutin. Kia pigigisiva-gich suurannaktapayaatin tugvakkatin ilipnun?" ²¹ Je-sus niplipsaḡniqsuq, "Taatna ittuq tugvairuani umial-gutiksranik iḡmiknuñḡiḡaaq aasiñ suksraitḡutiḡ Agaay-yutitḡaqtauruamik."

Isumaaluutitigun

²² Jesus-ḡum nipliutitqiniḡai maliguaqtini, "Uqauti-gipsi isumaaluqunḡitḡusi iñuḡiḡmik, sumik niḡiñḡaḡti-laaksrapsitñik naagaunniñ sumik atnuḡaḡniaqtilaap-sitñik. ²³ Iñuḡiḡ pitḡluktuanḡuniqsuq niqimiñ, suli timi pi-tḡluktuanḡuruq atnuḡaaniñ. ²⁴ Tautullaksigichata tuluk-kat, Nautchiitḡaitchut naagaqaa katitchiḡaitchut, suli siḡḡluqanjitchut tugvaḡviksramiknik. Naagatai Agaay-yutim niḡipkaḡaḡigai! Akisutluktusi tamatkunakḡa tiḡ-miḡunñi! ²⁵ Iḡapsi iñuḡiḡ taktiḡaalḡuitchaa isumaaluuti-gilugu. ²⁶ Aḡalataḡilguiñḡiḡupsuḡ sua-samna miki-ruaq, suvaata isumaaluutiqaḡpisi atlanik sunik? ²⁷ Tau-tullaksigich nauriat atnuḡarritḡaitchuat iḡmiknik. Aḡlaan uqautigipsi, Atanḡum Solomon atnuḡaallautat pigigaluaḡlugich atrinḡitchai tamatkua piñḡaḡnaḡtuat nauriat. ²⁸ Agaayyutim atnuḡaḡatḡlakpagich nau-riat—ivgich illakhutiḡ uvluḡpak aasiñ iḡipkaḡlugich uvlaakun—atnuḡaatlukkumiñḡiḡiḡqasi? Aatai, uk-piqsriḡiḡiñḡiaḡpat! ²⁹ Isumaaluḡasi niḡiḡiksrap-sitñik imiḡiksrap-sitñiḡlu. ³⁰ Atakkii ukpinqaitchuat marrumani nunami isumaaluutiqaḡaḡatut tamatkuninḡa. Aapagik-kapsi ilisimagaa inuḡikkaḡsi. ³¹ Taatnaḡhusi pakaaq-qaḡḡilugu Agaayyun aḡalatchiruaq nalaunḡaruḡuplu-ni umialiktun. Taatnaḡupsi qaitchigisigipsi inuḡikkapa-yaapsitñik.

Umialgutit Qılanjmi

³² "İqsiñasi iñugiakitchuasii, atakkii aapagikkapsi qılanjmiittuam aatchuğukkaasi ilaan pigikkañanik qau-nagilusri!u. ³³ Tunisigik sulliñaurasi qai!luguasiiñ akuq-tuaq nagliñnaqtuanun. Taatnağupsi inniaqtuq mani-qağvıaqmatun piunğığumiñaitchuamik. Tugvaqsıuñ umialgutiksraqsı pakmuña piyaqquğumiñaitchuamun, atakkii tigliñniaqtim tiglikkumiñaitchai suli qupilğut pi-yaqquğumiñaitlğugich. ³⁴ Nani umialgutitin itpata tavra-ni uummatin itkisipmiuq.

İtqanaisimaaqtuat Savaktit

³⁵ "İtqanaiyağumausi savautri!ipsitñun suli nannisi ikumalugich, ³⁶ atri!lugich savaktit utaqqıruat añaayu-qağmiknik utiqsağumaruamik katchuutıruat niğıqpag-viatniñ. Tiki!luni katchaktuqpan añmautinayağaat utaqqıpkasunatnagu. ³⁷ Qanutun quviasuktıgıvat sa-vaktit añaayuqağmıñ paqıtpatıñ itqumalutıñ suli itqa-nai!lutıñ utıqpan. Naalağnisitchi, Añaayuqaq saalisagi-sıruq aquvitillugich aasiiñ payuglugich. ³⁸ Qanutun qu-vianaqtıgıvat Atanıgıñ paqıtpatıñ piñhiñaagıutıñ agğıqsiğniqpan unnuam qıtqani unniñ aquagun. ³⁹ Nalupqıgıñitchiaksi taamna, tupqum iñuan ilisimagu-miñ tigliñniaqtim tikiumañksraña isıqtinnayaitchaa tupıgıkkagımiñun. ⁴⁰ İlipsipsuuq, taatnatun piñhiñaan-ıyumausi, atakkii İğñiña İñuum agğığisıruq sassağniğ-mi niğıuginısapsıgun."

Tuniqsımaruaq naagaqaa Tuniqsımaitchuaq Savakti

⁴¹ Peter nipliğñıqsuq, "Atanıiq, uqautrivich taavru-miña atrikusautmik uvaptıknun naagaqaa iñupayaa-nun?"

⁴² Atanguruam kiuniğaa, "Uqallaglaña tuniqsımapluni suli puqıkhuni savaktimik. Taamnauruq añaayu-qañata iglauñiğmiñi qauk!liutikkana atlat, savaktit ni-qıksritquplugich piñaqsıqpan. ⁴³ Quvianamiuruq taam-na savakti añaayuqañan paqıtpani savaguni utıqpan. ⁴⁴ İlumun uqautıgıpsi, Atangum taamna savakti mu-naqsri!lutiniğaa iluqaitñun suurağmiñun. ⁴⁵ Aglaan taamna savakti qauk!liutikkana isummıgıñıgumi, 'Añaayuqağa muluruq,' tavrakñaaglaan ipığaqtuaqsılu-gich atlat savaktit añutit ağnatlu, suli niğiaqsı!uni imi-lıgıni!u, ⁴⁶ tavrauvaali añaayuqaña utıgısisıruq niğıugini-sillugu kilikkaluaqnagulu. Uuma atangum piıgısigaa savagvianiñ piqasiutıpkagılu tuniqsımaitchuanun. ⁴⁷ Taamna savakti qauk!liutikkana ilisimagaluaqtuq añaayuqağmi pisuñhanik. Aglaan tupıksrıñit!uni anasi-ñıuqsausiaqallapiagıniaqtuq. ⁴⁸ Aglaan savakti nalu-ruaq atanıgımi pisuñhanik nalaunñai!lıqıruağlu anasi-ñıuqsakkaugisıruq atqunaunğı!aamik. İñuk aatchuu-siaqaqtuaq atqunaq iñuich niğıugvıgıgısigaat atqunaq. Aasiiñ iñuk aatchuusiaqatluktuaq iñuich niğıugvıgıtlu-kısigaat.

Jesus Agğıutrıruq Avıktuiğimik

⁴⁹ "Agğıqsuña nunamun isummitqıgiaq!ugich iñuich. Agğığıga ittuq ikniqsuğmatun nunamun, aa, uvvatuq iknaktınñaniksımalı. ⁵⁰ Akuqtuıgısisıruña paptaağutiksra-mik; qanutun itui!luqtıgıvıq atuumaniñhanunaglaan! ⁵¹ İsumavisi agğıutrıñıpluñ tutqıutmik nunamun? Qañaa, agğıutrıruña avıktuiğimik. ⁵² Pakmaniñaglaan añayuqağıich tallımauyumiñ avıkkısırut, piñasut aki!li!ıgı!ugich malğuk suli malğuk aki!li!ıgı!ugich piñasut. ⁵³ Aapa aki!li!ıutıniaqtuq iğñıgımiñun suli iğñıq aa-pamiñun; aaka aki!li!ıutıniaqtuq panıñmiñun suli panik aakamiñun; aakaruaam aki!li!ıgı!ıgısigaa ukuani suli ukuanıruuq aakaruaani."

Kanıqsımalugu Atuumaruksraq

⁵⁴ Jesus-ñum nipliutiliğñıgı iñuich, "Tautukapsıuñ nuviya kanaknamiñ nipliğaqtusı sialuguğniagıni!ıugu, aasii sialuguğaqtuq. ⁵⁵ İkpıgıkapsıuñ anuğı unallamiñ nipliğaqtusı uunaqsıñıagıni!ıugu, aasii uunağıuğaqtuq. ⁵⁶ Ukpıñıuaqtası! İlisımagaluaqtası sı!aksramik qıñ-ñañagun nunam qı!aumlu. Suvaatami naluvisıuñ qa-nuutañha atuumaruam pakmapak?"

Atısiqatıgıuñ Aki!li!ıqsuqtin

⁵⁷ "Suvaata isıvğıutlaitpısi ilipsitñik sum nalaunñati-laanıñ piraksrapısi? ⁵⁸ Kia iñuum pasıkpatin malıgu-taksratıgun aasii uqaqsıttaağvıñmuutilutin, pisuqtı-laapni inillaksagımagıñ agvisıgıkan tıktıkaluaqnagu uqaqsıttaağvıq. Taatnañıchuvıch tikiutıgısigaatın atanıqsuqtımın, aasiiñ atanıqsuqtım qaitkısıgıaatın ai-k!ıqsuqtınun, aasii aik!ıqsuqtıt ilıgısigıaatın isıqtauvıñ-mun. ⁵⁹ Uqautıgıkpiñ, anıyumiñaitchutin isıqtauvıñmiñ aki!ıgı!aluağnagıch aki!ıaksrapıyaatın."

Mumıgusi Killuqsautıpsıtñıñ Naagaqaa Piyaqquğusi

13 Jesus uqaqtıtlugu ilıñıch iñuich Jesus-muñıq-sut uqautıplugu Galılee-ğmiunik Pilate-ñum tuq-qutañıñik tuni!laqtuqtıtlugıch Agaayutmun; auñı!ıu auñıch niğrutıtlı avuğıksıtılugıch. ² Jesus-ñum kiuniğai, "İsummatıgıvisıgıch taapkua Galılee-ğmiut killıqı-rautluñıplugıch atlanıñ Galılee-ğmiuniñ tuqqutaup-mata taatna? ³ Qañaa, uqautıgıpsi, isummitqıñıchıpsi mumıgusi killuutıpsıtñıñ iluqası tuqugısisıruı taapkuna-tıtun. ⁴ İtqallaksıgı taapkua akımiyaq piñasut iñuich Si-loam-mi tuqqutauruat nasırvium kattaqıpmagıch? İsummatıgıvisıgıñ killıqırautluñıplugıch iluqaitñıñ iñuñıñ İerusalem-miñ? ⁵ Naagga, uqautıgıpsi, isummitqıñıchıpsi mumıgusi killuutıpsıtñıñ iluqası tuqugı-sıruı taapkunatıtun."

Atrıkusaun Asırrıt!ai!aakun Napaaqtukun

⁶ Jesus-ñum uqautıniğai uumiña atrikusautmik, "İlaatnıguuq iñuk asırrısuuruamik napaaqtuqağniqsuq nautchiıvıñmiñi. Asiaqaqmagaqaamıuñ paqıtçıñıñıq-suq. ⁷ Aasiiñ nipliutiniğaa nautchırıqırını, 'Uvva, piña-

'Ilauramaañ, uvuñagiñ aquppiutağitluktuamun.' Taavrumuuna kamagigisigaatin sivuğaatin iluqatiñ aiyugaakkauruat. ¹¹ Atakkii kisupayaaq iñmiñik kamañaqsi-ruaq atchiksikkaugisuruq, suli kisupayaaq atchiksiruq iñmiñik kamañaqsikkauluni."

¹² Tavrakña Jesus-ñum nipliutiniğaa aiyugaaqtisuaq, "Qitiqutaqtitchiñağuvich unniñ nullautchiqsitchi-ñağuvich, aiyugaagnağagich ilauraatin aniaqatiutinlu naagaunniñ ilatin umialguruat siłalliuutinlu, atakkii aiyugaagisipmigaatin. Taavrumuuna akiljusiaqagisirutin. ¹³ Niğiqpaktitchiñağuvich aiyugaagumagisi nagliñnaqtuat aulatlaitchuatlu suli pisutlaitchuat qifitlaitchuatlu. ¹⁴ Aasiñ quviatchaktitauniaqtutin atakkii ilaisa akiljutiiksraitchaatin. Agaayyutim akiljigisigaatin taivrumani uvlumi añitqikpata tuquğimñ tamatkua savaaqaqtuat Agaayyutim pisuñhanik."

Atrikusaun Niğiqpagvikun

¹⁵ Ilañat iñuich aquppiqatauruaq niğgiviñmi tusaakami taavrumiña nipliutiniğaa Jesus, "Quvianamiurut tamatkua niğiqatauniaqtuat añaayyuqautaani Agaayyutim." ¹⁶ Jesus-ñum nipliutiniğaa, "Ilaatniguuq iñuk aiyugaaqniñiqsuq iñugiaktuanik iñuñnik niğiqatiksrağmiñik. ¹⁷ Niğiñaqsiyman tuyuğiniğaa savaktini uqautitquplugich aiyugaakkani, 'Uvuñağitchi, supayaaq piñhiñağuqtuq!' ¹⁸ Aglaan iluqatiñ patchisiqsuaqsiñiqsut. Sivullium uqautiniğaa, 'Tauqsiquñuñ nunamik. Tautugiagnağigiga. Uvatuq akuqtuğun pisanjitchuuğutiga.' ¹⁹ Atla nipliğniqsuq, 'Tauqsiquammiqñuñ tallimanik unrrautiqatigiñik uktuğağiağniğitka. Uvatuq akuqtuğun pisanjitchuuğutiga.' ²⁰ Suli atla nipliğniqsuq, 'Ilaqatnikpaalukñuñ, taatnaqñuñ utlautilguitchuñuñ.' ²¹ Savakti utiğniqsuq uqautipluguañiñ añaayyuqani. Taavruma qinnakhuni nipliutiniğaa pirini, 'Qilamiksruğutin tumitchaanugiñ suli akunğatnun tupqich nunaqqimi qagğisillugich nagliñnaqtuatlu aulalguitchuatlu suli qifitlaitchuatlu pisutlaitchuatlu.' ²² Aquvatigun savakti nipliğniqsuq, 'Ataniq, savaagigigiga savaagitqukan aglaan iniksraqaqtuqsuli.' ²³ Añaayyuqam nipliutiniğaa savakti, 'Aullağiñ tumitchaanun. Uqautityakkich iñuich nanipayaaq niğiqasiqulun. Tupiğa imiğli iñuñnik. ²⁴ Uqautigipsi, taipkua iñuich utlaintjitchuat aiyugaaqtugaluaqhutinj uksiyumiñaitchut nullautchiukkamnik!'"

Jesus-ñum Maliguaqtini Injmiknun Suksraaqugai

²⁵ Iñugiaktuat iñuich malinigaat Jesus. Kiñaiqamigich nipliutiniğai, ²⁶ "Kiña maligukkumi maliguaqtaulguyumiñaitchuq kisanik piqpagitlugluñuñ aapamiñiñ aakamiñiñlu, nuliagmiñiñ qitunğamiñiñlu, suli aniqatiumiñiñ naagaunniñ iñmiñiñ. ²⁷ Kisupayaaq iglutuinjitchumi sannigutağmiñik maliglunjal maliguaqtaulgu-yumiñaitchuq. ²⁸ Nalliysi nappaisukami nasirviñmik aquvitluni naarrutiksraqaqağaaqtuq savaaksrağmiñik. ²⁹ Turvilianikkaluaqñuñ maniksraiñiğumi tupqum naarrutiksrañanik tamatkua qifitquuat igloutigina-yağaat ³⁰ nipliğutin, 'Taamna iñuk nappaisağaluaqhuni

naatchiñitchuq.' ³¹ Aasiisuli ataniq qulit kavluutinik ajuyyuqtiquaqtuq akiljutiutisukkumi atlamun umialinmun piqaqtuamun iñuiññanik kavluutinik ajuyyuqtinik, ilaa aquvitqağuni sivunniğayaqtuq sañjigaluaq-magaagmi igluliugumiñuñ atla umialik. ³² Igluliutyumi-ñaiñiğumi tuyuqağayaqtuq kiliktimik paağlugu atla ataniq apiqsruğlugu qifuirrutitquluni uñasiñuñ." ³³ Jesus nipliğniqsuq, "Taatnatuntuuq, kiñapayaaq maliguaqtigiyumiñaitchiga suksraanğisuaqpan iñmiñik suli suksraağlugulu iluqaan pigikkani."

Atuğumiñailaq Tağiuq

³⁴ "Tağiuq nakuuruq, aglaan tağiuğniraanaiğumi, naktiña tağiuğniraalitiqikkisiva? ³⁵ Nakuñitchuq nautchii-viksrautmun unniñ naggutiksriuganun. Iktaksrañi-ñauruq. Naalağniñlagitchi, siutiqaqtuasi!'"

Ipnaiq Tammaqtuq

15 Ilañatni uvlut iñugiaktuat tax-siliqirit suli killuliqirit utlautiniqsut tusaasuklugu Jesus. ² Phari-see-ñuruat suli aglaliqirit uqapiluaqsiñiqsut, "Uma iñuum pağlagai killuliqirit niğiqatigiplugilju!"

³ Tavrakña Jesus-ñum uqautiniğai atrikusautmik, itna, ⁴ "Ilarisamma tallimakipiamik ipnaiqağumi tammailugu ilañat, suniaqpa? Uniññağai tallimakipiağuu-tailat ipnaich iñuilaami aasii pakkiaglugu atausiq tam-maqtuq paqinniañhanunaglaan. ⁵ Paqitnamiñuñ quviatchallapiağniqsuq natmiutiplugu ⁶ aggisiniğaa. Tuqñuqñuq ilauraani siłalliunilun nipliutiniğai, 'Quviatchaktuñuñ paqitnapku tammaqtuq ipnaiğa. Quviasu-qasiqsikña!' ⁷ Uqautigipsi, taatnatuntuuq quvianatluk-kisuruq pakmani atausiq killuliqiri isummitqikpan taap-kunakña tallimakipiağuuatilañiñ nalaunñaruaniñ iñuñniñ isummitqinñianjñiñasugiruanñiñ."

Maniuraq Tammaqtuq

⁸ "Ağnaq qulinik qatiqtaanik maniuraqağumi tammailugu ilañat, suniaqpa? Ikillugu naniq salikuğniğaa natiq, pakiglugu maniuraq nanipayaaq paqinniañhanu-naglaan. ⁹ Paqitnamiñuñ tuqñuq ilauraani siłalliunilun nipliutiplugich, 'Quviatchaktuñuñ paqitnapku maniu-rağa tamaitchağa. Quviasuqasiqsikña!' ¹⁰ Uqautigipsi, taatnatuntuuq isağulgi Agaayyutim quviasugaqtut atausiq killuliqiri isummitqikman."

Iğñiq Tammaqtuq

¹¹ Jesus uqaqtupsaağniqsuq, "Iñugguuğuvva mal-ğunñik iğñiqaqtuq. ¹² Nukaqñum nipliutiniğaa, 'Aa-paan, aatchuñuñ pakma paisannaktaaksrautimnik.' Uvvaasiñ añutim aviñniğai suurani taapkuñuñuñ iğ-ñanmiñun. ¹³ Uvlut aquurañatigun nukaqñum tuni-ñiğai supayaat pigikkani, aullaqhuni nunamun uñasik-suamun. Tavraniasiñ maniğutiniqsuq iñuuniamaqtuk-huni. ¹⁴ Maniğutipman kakkaaqsiuñiq iliqñuq iñupa-yaanun taapkunani nunaaqqiñi. Suiñapiaqmiuğlu. ¹⁵ Kiisaimmalu savaaqsiñiqpuq ilañatnun nunalgich ta-marrumani nunami. Taavruma munaqsriñiutiniğaa

qaunagitquplugich kuniani. ¹⁶ Niġisukpaitluni niġisuk-kaluagņiqsuq kuniat niqiksranjtnik aglaan iñuich niġip-kagunjiññaat. ¹⁷ Tavrakņa qauġriaqpalanņiqsuq ni-pliqhunasiiñ, 'Iluqatiņ aapaa savaktai sippakuuqtuaq-hutiņ niqiksraqaġaqtut. Aglaan kakkaġataqtuņa.

¹⁸ Makilluņa aullaġisiruņa aapaanun nipliutiluguasiiñ, Aapaan, killuqsuqtuņa akitñaqługu Agaayyun ilvi!lu.

¹⁹ Taiguutiqaqtuksraunġiqsuņa iġñipnik. Iłaliutiņņa aki-ññaņniaqtaunun savaktipnun.' ²⁰ Tavra makitluni aapamiñuņiqsuq.

"Uņasiksitlugusuli aapaņan tautuņiġaa aasiiñ ilu-nuġutchakhuni. Aqpaqsruġniqsuq iġñiġmiñun iqtlu-guasiiñ kunikługulu. ²¹ Iġñiņan nipliutiniġaa, 'Aapaan, killuqsuqtuņa akitñaqługu Agaayyun ilvi!lu. Taiguuti-qaqtuksraunġiqsuņa iġñipnik.' ²² Aglaan aapaņan tu-qluġniġai savaktini, 'Qilamik, agġiutrisitchi nakuġniqs-ramik atnuġaatqiuikranjiñnik qitiqłiġutilugulu suli sak-pakkigługu. ²³ Taatnaanikkupsi aikłiġitchi uqsraqsaa-mik nuġġamik tuqulluguasiiñ, uvagulli quviasugata niġiqpakkumaugut. ²⁴ Iġñiġa tuqugaluaqtuaq pakma iñuuruq, tammaġaluaqtuaq pakma paqitauruq.' Ta-vraasiiñ niġiqpaaqsiñiqsut.

²⁵ "Taatnaqtitlugich anayukłiq nautchiiviniñ aiñiq-suq. Qallikami tupiġmun tusaagaqsiñiqsuq atuqtuura-mik aġġiruaniġlu. ²⁶ Tuqłuqługu iłanġat savaktit apiqs-ruġniġaa, 'Suvat ipkua?' ²⁷ Savaktim kiuniġaa, 'Nukat-chian aiñiqsuq suli aapavich tuqutchisiplugu uqsraq-saamik nuġġamik. Niġġisigaa utitqigługman nakuu-pluni.' ²⁸ Aapiyaņa qinnakpaitluni isiġunjiñniqsuq tupiġ-mun niġiqpaktuanun. Aapaņan anipluni iniqsruaġ-niġaa isiquplugu. ²⁹ Aglaan uqautiniġaa aapani, 'Atanji, iluqaitni ukiuni savautigikpiñ kamagiplugulu tilliñ.

Aglaan nagruligauramikunniiñ aatchunġanġitichikma niġiqpautiksramnik ilauraatkalu. ³⁰ Aglaan taamna iġ-ñiġiñ maniiġutiniqsuq akiisutigunlu. Aasiiñ aipman tuqutcherutin uqsraqsaamik nuġġamik pisigiplugu.'

³¹ Aapaņan kiuniġaa, 'Iġñiñ, ittutin ataramik uvaņni. Suuratka iluqaisa pigigitin. ³² Aglaan niġiqpaktuksrau-rugut quviasullapiġuta, atakkii nukatchian tuquruuq pakma iñuuruq, tammaqtuaq pakma paqitauruq.'"

Atrikusaun Pisaasuqtuakun Anjalatchiruakun Suuranik

16 Jesus-ņum uqaaqtuutiniġai maliguaqtini, "Taim-maguuq umialik savaktiqaġniqsuaq anjalatchi-ruamik suuraġmiñnik. Iñuich umialik uqautiniġaat anja-latchiruamun maniiġutchaġniplugu. ² Umialgum tu-qluqamiuņ uqautiniġaa, 'Sua uvvauna tusaakkaġa ilip-kun? Uqautiņņa qanuq anjalatchisilaaqnik suuranmik. Anjalatchitqikkumiñaitchutin suuranmik atakkii ma-niiġutchaġniġikma.' ³ Savakti isummiġñiqsuq, 'Aņaayu-qaġma piiġataġaņa savaamniñ. Qanuġisivik? Paulġi-ralguitmiuņa nunamik suli kanġugipmiġiga inġulatiks-raġa. ⁴ Uvvaliqaa itnaġisiruņa! Savaņaiġuma ilauraa-qaġumuņa tukkiqsiksramnik.' ⁵ Anjalatauruam tuqłu-ġniġai iluqaisa iñuich akiqsruutiqaqtuat aņaayuqaġmi-ñun. Apiqsruġniġaa sivulliq, 'Qanutun akiqsruumaviuņ aņaayuqaġa?' ⁶ Taavruma kiuniġaa, 'Tallimakipiatun iñugiaktiilaaliņnik qattaġruņnik uqsrunik.' Suuranik

anjalatauruam uqautiniġaa, 'Uvva akiqsruutitin. Aquvi-llutin aglaguņ tavrunga malġukipiaq qulit.' ⁷ Apiqsrułgi-ñniġaa atla, 'Ilvichaasiiñ, qanutun akisruutiqaqpiç?' Taavruma kiuniġaa, 'Tallimakipiatun iñugiaktiilaaliņnik miissuņnik mukkaaksranik.' Suuranik anjalatauruam uqautiniġaa, 'Uvva akiqsruutitin. Aglaguņ sisamak-i-piaq.'" ⁸ Atanġum Jesus-ņum uqaġiniġaa nalaunġait-ġhuaq anjalatchiruaq suuranik piłłautagņipługu pisaas-utħagun. Atakkii iñui nunam pisaasutłuktut piqatiqa-qamiņ iñuuqatiumiknik tamatkunakņa ukpiqsruvaniñ. ⁹ "Uqautigipsi, Iłauraalliugusi atuġusi manigikkapsitnik ikayuutiksranġatnik tamatkua inuqsralliuqtuat. Iłaatni-gun tuquniġuvich aasiiñ manik nuņutpan iniqagisirusi pakmani. ¹⁰ Kisupayaaq tuniqsimaruuq mikiruatiġun tuniqsimagisipmiuq anġiruatiġun. Kisupayaaq tuniqsi-maitchumi mikiruatiġun tuniqsimaitchisipmiuq anġiruatiġun. ¹¹ Uvvaasiiñ tuniqsimaitchuvich anjalatchiłiqni nunam suuraiñnik, qanuġuni Agaayyutim tunġavigitla-gisiñiqpatin anjalatchiłiqni ilumutun umialġutaurua-nik? ¹² Tuniqsimaitchuvich atlam suuranġun, qanuġu-ni Agaayyutim aatchutlagisivatin piksraqnik. ¹³ Kiñaaun-niñ savautriłguitchuq malġuņnik aņaayuqaņnik. Atak-kii uumigigisigaa atausiq aasiiñ piqpagilugu iłaqataa; kamagigisigaa atausiq aasiiñ naġġugilugu iłaqataa. Savautriłguuyamiñaitchusi iluqaaknik Agaayyutmiġlu manijmiġlu."

Iłanġat Jesus-ņum Iłisauttutiņisa

¹⁴ Pharisee-ņuruat tusaakamitruņ iluqaan tamanna, mitautiginiġaat Jesus atakkii piqpaksrilutiņ manij-mik. ¹⁵ Jesus-ņum nipliutiniġai, "Nalaunġanisuurusi takkuatni iñuich, aglaan Agaayyutim iłisimapiġai uummatisi. Atakkii sut kamanaqsipkakkauruat aku-nġatni iñuich Agaayyutim naġġugipiġai.

¹⁶ "Agġiłhanunaglaan John Paptaaqtitchirim maligutaksraņalu Moses-ņum aglaņsalu sivuniksriqirit anja-latkaich iñuuniałivut. Aasiiñ tavrakņaniñaglaan tusaa-yugaallautana aņaayuqautaan Agaayyutim quliaq-tuaniqsuq, suli piyumalaaqtuat sakuuktut Agaayyut-mun atanniqsimatquplutiņ. ¹⁷ Mikiniqsralapiaqunniñ titiġnauraņa aglaum maligutaksrani simmiġumiñait-chuq kisianik qilaglu nunalu piiqpaknik.

¹⁸ "Kia anġitim avitchumiuņ nuliani aasiiñ kasuutiluni atlamun aġnamun atlatuġaqtuq; taatnatuntuuq anġun kasuutiyumi avisimaruumun aġnamun atlatuqmiuq."

Umialiglu Lazarus-lu

¹⁹ Jesus uqaaqtulġitchuq, "Iłaatniguuq umialiqagņiq-suq atnuġaaqaġuuruamik akisruvanik suli iñuuniaq-huni ayuqsraņitłuni uvluġaġipman. ²⁰ Uvvauguņuna inġularikniaq atilik Lazarus-mik kilłiġruaqaqtuaq. Iñuich inillaņniġaat paanun umialgum tupqan, ²¹ niġiłlakkasugaluni kanġanauranik kataktuanik umialgum niġġivianiñ. Qipmich utlakługu aluktuġa-q-niġaich kilłi. ²² Inġularikniaq tuqupman isaġulġich aki-yautiniġaat sanigaaun Abraham-ņum. Umialik tuqup-miñiqsuq iłuvikkaupluniasiiñ. ²³ Aasiiñ anasiñuqsag-

viŋmi nagliksaallapiaġataqtuq. Aaġluqħuni tautuŋ-niġaa Abraham uŋavanun Lazarus-lu saniġaniittuaq. ²⁴ Umialik tuqłuġniqsuġli, 'Abraham Aapaan. Nagligi-llaŋnianaŋa! Tuyuġiuŋ Lazarus kiŋi! Ilaġlugu tikini imiġmun niglaqtigiaġliuŋ uqaġa, atakkii nagliksaallapiaqtuŋa ikniġmi!' ²⁵ Aglaan Abraham nipliġniqsuq, 'Iġniin, itqallaun una! Iŋuŋuŋni piquaqtutin iluqaanik nakuuruumik, aasiiŋ Lazarus piquaqtuŋu iluqaanik pigiitchuamik. Aglaan pakma arauttutiquaqtuq uvani nagliksaaqtitlutin. ²⁶ Naagaunniin itiruamik ikaaġnaġumiŋaitchuamik piquaqtuq akunnaptikni. Kiŋaasiiŋ ikaatlaitchuq uvakŋa ilipnun, naagaqaa kiŋa ikaatlaitchuq uvaptiknun ilipniin.' ²⁷ Umialik nipliġniqsuq, 'Abraham, aapaan! Iŋiġikpiŋ, tuyuġilugu Lazarus aapaa tupqanun. ²⁸ Tavrani tallimanik aniqatiquaqtuŋa. Kiliktuġiaġligich tatamnaqtuamik, tarrali uvuŋaŋitichumagaat inaanun nagliksaaġvium.' ²⁹ Abraham nipliġniqsuq, 'Aniqatiutin piquaqtuq aglaanitŋik Moses-ŋum suli sivuniksqirit uqautriqaqtuŋit tamamnaqtuamik. Aniqatiuvich naalaġniraksraġigaich taipkua uqaqpata.' ³⁰ Umialgun kiuniġaa, 'Abraham, aapaan! Taamna apaiŋuŋitchuq. Aglaan kiŋa utiqħuni tuquruamiŋ utlautikpan, isummitqikkayaqtuq killuqsautmikniin.' ³¹ Aglaan Abraham nipliġniqsuq, 'Naalaġniŋitichumisigich aglaanji Moses-ŋumlu sivuniksqiritlu tusaayumiŋaitmiut kia-unniin utiġuni tuquruamiŋ uqautikpatin.'"

Killuqsaunlu Natqigutriġlu

17 Jesus-ŋum nipliutiniġai maliguaqtini, "Nalupqinaitchuq. Killuqsasusaġutit atuumaniaqtut ataramik. Aglaan qanutun tatamnaqtigiva taamna iŋuk ukpiġutaiqsitchiruaq iŋuŋnik killuqsasusaġiġmigun. ² Nakuutlukkayaqtuq taatnasiq iŋuk igitaukpan taġiumun uyaġaŋmik qunjiŋisġmiutchiġlugu, taamna iligaa-mik killuqsasusaġitŋiktuaq. ³ Taatnamik munaġititchi! Aniqatiksi killuqsappan suakataġumagiŋ, aasiiŋ isummitqikpan natqutiyumagiŋ. ⁴ Killuqsagŋiqpan akitŋaġutin tallimat malġuŋniaglaan atautchimi uvlumi nipliġuni, 'Nunuuraqłuŋa isummitqiksuna,' natqutiraksraġiġiŋ."

Ukpiqsriġiq

⁵ Uqqiraqtit nipliutiniġaat Ataniq Jesus, "Ukpiqsriġiqput ilalaġuŋ." ⁶ Atanġuruam kiuniġai, "Ukpiqsriġiqagŋiġupsi aktilaaliŋmik mikiniqsraŋatitun nautchiaksrat, nipliutifhiŋaugiŋ una napaaqtuq, Amulutin ilipnik kaŋituummaqpich aasiiŋ nautchirriutilutin ilipnik taġiumun. Ukpiqsriġiqagŋiġupsi tupiginayaġaatin.

Ilisauttun Tuniqsimalikun

⁷ "Nalliġsi savaktiquaqtuq nunniuqħuni naagaqaa munaqsriġuni ipnaiŋik aipman, uqautinayaqpiuŋ, 'Aquvillaglutin niġġiŋ?' ⁸ Naagga! Uqautisuugiŋ, 'Itqanaiyaġiŋ niqiksramnik. Saalisagutin niġipkaŋa imiqtilluŋalu. Niġianikkuma niġiyumautintuuq.' ⁹ Savaktin quyaraksraġiŋitchiŋ tupigipmatin! ¹⁰ Taatnatuntuuq ilipsi, savaaqagupsi uqautusiapsitŋik nipliġniaqtusi,

'Uvagut nalliummatinitchuat savaktit savathiŋaqtuġut savaaksriusiaptiknik.'"

Jesus Mamititchiruq Qulinik Auyugaqtualinik

¹¹ Jesus utlautiniqsuq Jerusalem-mun akunġakkun Samaria-m Galilee-m. ¹² Nunaaqquiramukami paaqsiruq qulinik iŋuŋnik auyugaqtualinik. Qichaqtut uŋasiksipłutiŋ ¹³ aasiiŋ kappaiŋaplutiŋ, "Jesus! Ataniiq! Nagligillaŋniaqtigut!" ¹⁴ Jesus-ŋum tautukamigich nipliutiniġai, "Agaayuliqsingitchi isivġiuqulusi." Utlautillaġmiŋ iłuqaŋisniqsut. ¹⁵ Ilaŋat ilitchuġikami mamitillaġmiŋik utiġniqsuq, kamaksruqługu Agaayyun nipitusiłuni, ¹⁶ putluni Jesus-ŋum isigaiŋun aasiiŋ quyaniġaa. Taamna iŋuk Samaria-ġmiuŋuniqsuq. ¹⁷ Jesus nipliġniqsuq, "Qulit iŋuich mamitichugaut. Naamiemma qulinuġutailat? ¹⁸ Suvaata una sumiuŋuruuq kisimi utiqpa quyasukługu Agaayyun?" ¹⁹ Jesus-ŋum nipliutiniġaa, "Makillutin. Ukpiqsriġiqich iłuqaŋigatin."

Agaayyutim Aŋaayuqautaagun

²⁰ Ilaŋich Pharisee-ŋuruat apiqsruġniqsut Jesus qakugun aŋaayuqautaa Agaayyutim agġiġisipmagaan. Jesus-ŋum kiuniġai, "Aŋaayuqautaa Agaayyutim agġiġumiŋaitchuq tautuŋnaġuni. ²¹ Kiŋaunniin nipliġumiŋaitchuq, 'Atanji, uvva uvaniittuq!' naagaqaa 'Iŋiŋa iŋaniittuq!' Atakkii Agaayyutim aŋaayuqautaa uvaniittuq akunnapsitŋi."

²² Tavra nipliġniqsuq maliguaqtiminiŋun, "Ilaatnigu qiniġuliġisirusi ilaŋatnik uvlugikkaiŋ Iġniŋan Iŋuum. Aglaan tautukkumiŋaitchiksi. ²³ Ilaŋich iŋuich uqaġisirut ilipsitŋun, 'Qiniqsuŋ, iŋiŋa' naagaqaa 'Atanji, uvaniittuq!' Aglaan tautuġiaġniagŋigich! ²⁴ Atriqaġuni ikniqpalaŋmik qaummaġiksipmatun qilak kivaknamiŋ kanaknamun, taatnatuntuuq sagviġisiruq Iġniŋa Iŋuum uvlugikkaġmiŋi. ²⁵ Aglaan sivulliulugu nagliksaaqtuksrauruq ayakkauluni iŋuŋniŋ marrumani uvlumi. ²⁶ Uvlugikkaŋisun Noah-m itkisiruq Iġniŋan Iŋuum utiħa. ²⁷ Iŋuich niġiġiġiŋ imiqħutiŋlu suli aŋutit aġnat katchuutiłutiŋ uvlumunaglaan Noah-m isiħhanun umiamun, aglaan uliġlum tuqqutkai iluqaisa. ²⁸ Itkisipmiuq uvlunisun Lot-ŋum, iŋuich niġiġiġiŋ suli imiqħutiŋ, tauqsiquħutiŋ suli tunisiullaqħutiŋ, nautchiiłutiŋ suli nappaiłutiŋ. ²⁹ Taivrumani uvlumi Lot-ŋum unikmagu Sodom, ikniq suli aġralitłailat kataŋniqsut qilaniŋiŋ aasiiŋ tuqqutlugich iluqaisa. ³⁰ Taatnatun itkisiruq Iġniŋa Iŋuum sagviqpan. ³¹ Taivrumani uvlumi iŋuk itchumi qaŋani tupqum atqaġniqani isiguguni tupiġmiŋun aikġiġuni sulliħauraġmiŋik. Taatnatunsuli iŋuk nautchiivniŋi itchumi aiħiaqani tupiġmiŋun. ³² Itqallaksiŋ qanuq piħa Lot-ŋum nuliŋa! ³³ Kia anniġiniġumiŋ iŋuumħi tammaigisigaa, aglaan kisupayaam tammaiŋumiŋ iŋuumħi piqutigiłuŋa piŋħakkisiruq ilumun iŋuumħiġmik. ³⁴ Uqautiġipsi, tamarrumani unnuami malġuk iŋiŋuk siŋiktuak siŋigviŋiŋi; atausiq aullautlikkaugisiruq, aasii ilaqataa unisikkaugisiruq. ³⁵ Malġuk aġnak siqupsiruak mukkaaksramik, atausiq aullautlikkaugisiruq, aasii ilaqataa unisikkaugisiruq. ³⁶ Malġuk

anjutik nautchiiviniittuak; atausiq aullautlikkaugisiruq, aasiiñ ilaqataa unisikkaugisiruq.”³⁷ Maliguaqtaifñ apiqsruǵniǵaat, “Naniitkisiva, Ataniiq?” Jesus-ǵum kiunigai, “Sumipayaaq tuqunaruq itpan tiǵmiaqpaich tuqunaruqtuǵuuruat katisuurut.”

Atrikusaun Uilǵaǵnaakun suli Atanniqsuqtikun

18 Jesus-ǵum maliguaqtini uqautiniǵai atrikusautmik. Iļisautiniǵai ataramik agaayutquplugich nikaliǵasunǵaǵnagich. ² “Nunaaqqiq atanniqsuqtiaǵniqsuq taluqsriǵitchuamik Agaayyutmik naagaqaa suvasaǵiǵitlǵugich iñuich isummataat. ³ Taavrumaniguuq nunaaqqimi uilǵaǵnaaqaqmiñiqsuq utlauraqtuamik taavrumuǵa isivǵiqsimun ikayuqupluni akitǵaǵlugu igluliuqtini. ⁴ Akuniguuq isivǵiksaum suqtiginiǵiǵaa. Kiisaimmatai nipliǵniǵpuq iǵmiñun, ‘Taluqsriǵitчулауǵma Agaayyutmik suli suvasaǵiǵitlǵugich iñuich isummataat, ⁵ naagasuli taamna uilǵaǵnaaǵ minǵitñiǵhagun uvamnik ikayuǵisigiga akuqtutlasilugu pigikarjanik nalaullugu. Taatnaǵitчума utlakpaitlǵuǵa minǵisaǵataǵisigaǵa.” ⁶ Jesus-ǵum ilapsaaǵniǵaa, “Isummatigisiuǵ qanuq pigiitчуам atanniqsuqtim nipliutaa. ⁷ Agaayyutim ikayuǵumiñaiñiǵpagich piksraqtaaǵikkani iǵiqsruqtuat iǵmiñun unnuaqtuumaan? Pisaǵumagisiva ikayuǵiksraǵatigun? ⁸ Naalaǵni-sitchi. Agaayyutim ikayuǵisigai nalaullugu iñuǵni, suli pisaǵumautisunǵaǵnagich. Aglaan Iǵniǵa Iñuum utiǵumi paqitkisiva taatnatchimik ukpiqsriǵiǵmik nunami?”

Atrikusaun Pharisee-ǵuruakun suli Tax-siliqirikun

⁹ Jesus-ǵum uqautiniǵai iñuich atrikusautmik tunǵaruatigun nalaunǵaǵiǵmiknun aasii naǵǵugiplugich atlat. ¹⁰ “Iļaatni malǵuk iñiñuk agaayyuvikpaǵmun agaayutyaǵniqsuk, ilaqataa Pharisee-ǵuruuq atlaasiiñ tax-siliqiri. ¹¹ Pharisee-ǵuruuq qichaǵhuni ilaagun agaayuniqsuq, ‘Agaayyuu, quyagikpiñ siǵniatunǵilǵutunǵa, qanutitanǵitlǵuǵa naagaqaa atlatuǵlunǵa atlatitun. Quyagikpiñ atriginiǵuǵiga iñiña tax-siliqiri. ¹² Uisauraaǵlunǵa malǵuǵni uvlunǵi akunniqsaaami suli qaitчаǵigigiga qulikuat akiñiñaktaaǵma.’ ¹³ Aglaan tax-siliqiri qichaǵniqsuq unǵavanun aasii aaǵluqsunǵaniunniiñ pattaklugu satqani nipliǵhuni, ‘Agaayyuu, nagligillaǵniǵa, killuliqiraunǵakii!’” ¹⁴ Jesus nipliǵniqsuq, “Uqautigipsi, tax-siliqiri aifniqsuq nalaunǵasiļuni Agaayyutmi, aglaan Pharisee-ǵuruuq nalaunǵanǵitчуq. Atakkii kisupayaaq kamaǵsiǵpaqtuǵa iǵmiñik atchiksigsiruq, suli kisupayaaq atchiksiruq iǵmiñik kamaǵsiǵpakkauniaqtuq.”

Jesus-ǵum Agaayyutiniǵai Iļilǵaurat

¹⁵ Iļanǵich iñuich tikiutriñiqsut aniqammiuranik Jesusmun aksiquplugich. Maliguaqtit tautukamisigich suakataǵaich. ¹⁶ Aglaan Jesus-ǵum iļilǵaat iǵmiñuqunigai nipliǵhuni, “Ki, iļilǵaat uvamnuktichigik. Avriaqtuana-nasi ilinǵitñun atakkii aǵaayyutaa Agaayyutim anǵmaruq iñuǵnun atriaqtuanun iļilǵaanik. ¹⁷ Itqaqsuǵ una!

Kisupayaaq akuqtuiniǵitчуaǵ aǵaayyutaaanik Agaayyutim atrililǵugich iļilǵaat isigumiñaitчуq.”

Nukatpiaq Sulliñaurauqatuaq

¹⁸ Jew-ǵuruat sivulliuqtaata apiqsruǵniǵaa Jesus, “Nakuuruuq iļisautrii, sumik savaktuksrauvik akuqtuitlǵasilǵuǵa isuitчуamik iñuulǵiǵmik?” ¹⁹ Jesus-ǵum apiqsruǵniǵaa, “Suvaata taiviǵa nakuuruamik? Nakuuruamik piitчуq avataagun Agaayyutim. ²⁰ Iļisimagitin tillisit, ‘Atlatuǵniǵaǵnak, iñuǵniǵaǵnak, tigliǵniǵaǵnak, naagaqaa sagluuqtuǵniǵaǵnak atlatigun, suli kamagilugik aapan aakanlu.’” ²¹ Iñuum kiunigaa, “Nutauǵamniñaglaan tupigigitka iluqaisa tillisit.” ²² Jesus-ǵum tusaakamiuǵ taamna nipliutiniǵaa, “Aautchimisuli savaktuksraurutin. Tunilǵugich iluqaisa pigikkatin qailǵugilǵu ma-niich inuqsraqtuanun, ilvilli umialǵutiaǵumautin pakmani. Taatnaanikkuvich uvunǵutun malǵuǵa.”

²³ Aglaan taavruma iñuum tusaakamiuǵ taamna, aliatчarǵniqsuq atakkii umialǵupluni. ²⁴ Jesus tautukamiuǵ aliatchaklugu nipliǵniqsuq, “Qanutun sakiǵnaqtigiva umialǵuruat iñuich isiliksraǵat aǵaayyutaaanun Agaayyutim! ²⁵ Sakiǵnatluktuq umialǵuruam iñuum isiliksraǵa aǵaayyutaaanun Agaayyutim uumakǵa pikukturuam isiliksraǵaniñ ‘Mitqutim Iraagun.’” ²⁶ Iñuich tusaakamitruǵ apiqsruǵniǵaat, “Kiñami anniqsukkaugisiva?” ²⁷ Jesus-ǵum kiunigai, “Sua iñuich savaaǵiyumiñaisaǵat Agaayyutim savaaǵitlapaǵataǵaa.” ²⁸ Peter nipliǵniqsuq, “Atanji! Unitchivut kiñunnavut malikhutin.” ²⁹ Jesus nipliutiniǵai, “Aa, kiñauñniñ unitchigumi kinuǵiǵmiñik, nuliaǵmiñik, aniqatiumiñik aǵaayyutaaǵmiñiglu naagaqaa qitunǵaǵmiñik piqutigilugu aǵaayyutaa Agaayyutim akuqtuitlukkisiruq pitluktuumik marrumani iñuulǵiǵmi suli iñuuluni Agaayyutmi qanapak taimuǵa.”

Jesus-ǵum Piǵatчiǵniǵai Uqaqalǵi Tuqqutauniaǵiǵmiñik

³¹ Jesus-ǵum qulit malǵuich maliguaqtini kisiǵuuti-plugich uqautiniǵai, “Naalaǵniǵagitчi! Jerusalemunǵiaqtugut. Tavraniasiñ sivuniksriqirit aglaanǵich Iñuum Iǵniǵagun atuumaniaqtut. ³² Iñuich qaitчigisirut ilaanik Jew-ǵunǵitчuanun. Mitautigigisigaat kanǵunakun suli tivvuaqtuǵlugu. ³³ Ipiǵaqtuǵlugu tuqqutkisigaat. Aglaan piñayuatni uvlut anǵitчikkisilǵitчуq.”

³⁴ Aglaan maliguaqtit kanǵisniǵiñiǵaat uqaǵikkaǵa. Qanuutautilaǵa uqaǵhan iriqsimaniqsuq ilinǵitñiñ. Nalugaat sumik Jesus uqaqtilaǵa.

Jesus Mamitчhiruq Qiñitlaiǵamik Injularimik

³⁵ Jesus qallipman Jericho-mun qiñitlaiǵaǵ injulari aquppiñiqsuq sanigaaatni tumitчаat. ³⁶ Tusaakamigich iñugiaktuat iñuich apqusaqtuǵat apiqsruǵniqsuq, “Su-vat ukua?” ³⁷ Uqautiniǵaat, “Jesus Nazareth-miu apqusaqtuq.” ³⁸ Taamna kappainǵaqsiniqsuq, “Jesus! Kinu-viaǵa David-ǵum! Anniqsuqtaurutin Agaayyutim akiqsruutigikkana iñilǵaanima. Nagligillaǵniǵaǵa!” ³⁹ Iñuich sivulliuuruaat suakataǵniǵaat uqautiplugu, “Ni-

paisaagiñ." Aglaan nipitusilaaǵniqsuq, "Kinjuvianja David-ḡum, nagligillanḡan." 40 Jesus-ḡum nutqaqami iḡmiñuutitquniǵaa qĩñitlailaq iñuk. Qallipman Jesus-ḡum apiqsruǵniǵaa, 41 "Sumik uvaḡnun savautitquvich?" Kiuniǵaa, "Ataniiq, qĩñitlasitqiguktunja." 42 Jesus nipliutiniǵaa, "Qĩñitlasiiñ! Ukpiqsriñiqpich iñuaqsigaa-tin." 43 Tavrakḡatchiaq qĩñitlasiruq maliaqsipluǵaasiiñ Jesus kamaksruqḡu Agaayyun. Iñugaaḡruich tautukamitrun, iluqatiḡ nanǵaǵniǵaat Agaayyun.

Jesus-lu Zacchaeus-lu

19 Jesus isigtuq Jericho-mun apqusaathiaǵukḡu. 2 Itmiñiqsuq qaukḡiat tax-siliqirit atilik Zacchaeus-mik, aasiiñ umialǵupluni. 3 Qĩñiǵunǵaa kisuuḡtilaaḡna Jesus. Aglaan iñuḡuluuraupluni qĩñilguiñ-ñiǵaa atakkii iñugiakpaitḡutiñ iñuich. 4 Taatnaḡhuni aqpaqsruǵniqsuq sivuatnun iñugaaḡruich mayuqḡhuni aasiiñ napaaqtumun qĩñiǵukḡu Jesus apqusaǵniǵaqtuaq taavrumuuna. 5 Jesus taruḡaqaami aǵluǵniqsuq nipliutipluǵu Zacchaeus, "Qilamik atqǵiñ, atakkii tukuniaqḡunja tupiqnun uvlupak." 6 Zacchaeus qilamik atqǵniqsuq. Paǵlanǵaa Jesus quviasullapiaḡhuni. 7 Iluqatiḡ iñuich qĩñiqtuat uqapiluaqsiñiqsut, "Una aḡun Jesus tukuruq tupqanun iñuum killuliqiraauruam!" 8 Kijuniǵmiñi Zacchaeus makitluni nipliutiniǵaa Atanḡuruuq, "Naalaḡniñlǵiñ! Qaitkisigiga avvaḡa suuraǵikaḡma inuqsraqtuanun. Aqsakniksimaniǵuma kisupa-yaamik utiqḡitḡisigigtka sisamaulluǵu." 9 Jesus-ḡum Zacchaeus nipliutiniǵaa, "Uvluvak una iñuk tupiqatniḡlu anniqsukkauniqsut, atakkii ilaaptuuq kinjviaǵipmigaa Abraham-ḡum. 10 Iǵñiḡna Iñuum aǵniqsuq ivaqḡiǵaḡhuni suli anniqsuitaḡhuni tammaummiranik iñuḡnik."

Atrikusaun Kaviqsaatigun Maniuratigun

11 Iñuich naalaḡnipkaqḡuḡich taavrumiḡna Jesus uqautipsaaǵniǵai atrikusautmik. Tikiyasipluni Jerusalem-mun iñuich isummatiginiǵaat aḡaayuqautaa Agaayyutim sagviaqsiñipluǵu. 12 Uvvaasiiñ nipliḡñiǵsuq, "Ilaatiḡuḡuq umialiqǵniqsuq aullaǵniǵaqtuamik nunamun uḡasiksuamun umialiguqḡitqupluni, aasii utiḡuni. 13 Aullaǵaluqaani qulit savaktini aatchuǵniǵai ilaagu-llaa kaviqsaamik maninḡmik uqautipluǵich, 'Aglipkaḡniuraḡumagiksi utiḡniǵaḡamnunaglaan.' 14 Aglaan nunaqataiñ uumiginiǵaat. Tuyuqǵniqsut uqḡiraḡtinik maliqupluǵu nipliḡhutiḡ, 'Taamna iñuk umialigisunḡit-chikput.' 15 Taamna iñuk umialiguqami utiḡniqsuq. Inmiñuquniǵai savakḡit tavrauḡvaa iñitḡuḡisukḡu qanutun piññaktiḡanḡat. 16 Sivulliq tikitñami nipliḡñiǵsuq, 'Ataniiq, manik qaisan atuḡuḡu quliniksuli piññaktunja.' 17 'Aarigaa! Savallautǵniqsutin. Tuniqsimarutin mikiruatiḡun. Aḡalatiḡuḡisigiktka qulinun nunaaqqiñun.' 18 Tuglianli piriḡ tikitñami nipliutiniǵaa, 'Ataniiq, manik qaisan atuḡuḡu tallimaniksuli piññaktunja.' 19 Taavrumuḡna taamna nipliḡñiǵsuq, 'Aḡalatiḡuḡisirutin tallimani nunaaqqiñi.' 20 Piḡayuatsuli piri tikiññiḡsuq nipliḡhuni, 'Ataniiq, uvva kaviqsaaq maniiñ tugvakaḡa iriḡuḡu kakkiilisamun. 21 Iqsigiplutin atakkii na-

gliktaitḡutin. Piksraḡaqtutin piḡniǵaqnik suli katitḡiraqtutin nautḡiñiǵaqnik.' 22 Atanḡum nipliutiniǵaa, 'Suksraunḡiñallaktutin! Nipliutipkun atanniǵisigiktka! Naluḡitḡiñ nagliktaiḡiǵa, piksraḡlaḡiǵa piḡniǵasamnik suli katitḡitḡlaḡiǵa nautḡiñiǵasamnik. 23 Suvaatami iñitpiun maniga manikuḡunmun? Akuqtuḡayaḡiǵa iñlataa manium utiḡuma.' 24 Nipliutiniǵai qichaqtuat tamaani, 'Piluḡu kaviqsaaq manik ilaaniñ qaitḡiun piriḡmun piqaquamun qulinik maninḡnik.' 25 Aglaan nipliutiniǵaat, 'Ataniiq, piqaaniktuaq qulinik maninḡnik!' 26 Ilaan nipliutipsaaǵniǵai, 'Iñupayaaq piqaquatuaq aatchuusiaǵmiñiñ piññapsaaǵisuruq sippakuuḡtauliguni, aglaan iñuk piqanḡitḡuaq, mikiruaqunniñ piḡinasugiktka piikkauḡisuruq. 27 Pakma taipkua iḡluluḡtitka ataniqḡunḡit-chaḡ uvaḡnik, uvuḡautisigich tuqulluḡich aasii sivuqamni!'"

Jesus-ḡum Tikisaatha Jerusalem-mun Ataniqtun

28 Jesus uqautiqqaqḡuḡich taavrumiḡna iḡliqtuiñiǵniqsuq Jerusalem-ḡum tuḡaanun. 29 Qallikami Bethp-hage-mun suli Bethany-mun iǵǵiani atiqaquam Olive-mik, tuyuḡiniḡik malḡuk malḡuḡaqtik sivumiñi, 30 it-naḡuḡik, "Aullaḡitḡik nunaaqquiramun taichuḡa. Tikitḡaḡluḡaqtutik paqitkisigiktka nuǵḡaḡna natmaksig-vium pituksimaruaq natmaksigviunḡanḡilaaq. Pituiḡluḡu uvuḡautiyumagiktik. 31 Kia apiqsruqpatik, 'Suvaata pituiḡpitku,' uqautiyumagiktik, 'Atanḡuruam inuǵi-ḡaa.'" 32 Tikitñamik tamaḡa paḡinniǵaak iluqaan Jesus-ḡum uqatḡatun. 33 Uvvaasiiñ pituiḡñiaqtitluḡu nuǵḡaḡna natmaksigvium iñuan nipliutigik, "Suvaata pituiḡpitku?" 34 Kiuniǵaak, "Atanḡuruam inuǵiḡaa." 35 Aasiiñ Jesus-muutiniǵaat. Taatnaqqaqḡuḡu quppiḡatiḡ iñiḡiḡaḡi qaanun natmaksigvium, Jesus aquvitlunia-sii. 36 Natmaksiaqtitluḡu iñuich quppiḡatiḡ tutmaḡvi-giliutiniḡaich tumitḡaanun. 37 Tikiññiqsut inimum tavrakḡa Jerusalem qĩñiḡnaqsipluḡu. Tavra iñugiaktuat malḡuḡaqtit Agaayyun quviatḡhutiḡiaqsiñiḡaat suli nanǵaḡuḡu nipitusipluḡu iluqaisigun quviqnaqtuati-gun qĩñiḡkaḡmiktigun, 38 "Uvatuq Agaayyutim piḡiutiaḡliun umialik tikit-chaq piqusiḡhuni Ataniḡmik!

Psalm 118:26

Illi tutḡiun qilḡḡmi suli kamaḡun qutḡiñiḡsrami qilḡḡmi."

39 Aasiiñ ilaḡisa Pharisee-ḡuruat akunḡatniñ iñugaaḡruich uqautiniḡaat Jesus, "Iñisautrii, tilikkich malḡuḡaqtitin iñuksruisaaqulugich!" 40 Jesus kiuniḡai, "Uqautigip-si, malḡuḡaqtitka nipaḡsaḡniḡpata uyaḡaiḡi nipliana-yaqḡut nipitusipluḡu."

Jesus-ḡum Qirratigaa Jerusalem

41 Natmaksiiḡmi nunaaqqiḡ tautukamiun qiaḡaqsiiñiqsuq. 42 Aasiiñ nipliḡñiḡsuq, "Uvatuq ilḡisimatitḡi uvlupak suruksrautilaapsitñik tutḡiutiaḡuḡkupsi. Aglaan kanḡisitḡitḡiḡi! 43 Uvlut tikitkisirut akiñiḡiḡsuq-tipsi puuḡisigaasi, saulugu avatiksi aniyumiñaiyaḡusi quḡḡutilusilu sumiiḡiḡaa. 44 Suksraunḡiñlapiḡisigaasi iñuḡiktkaḡi. Atausiḡunniñ uyaḡak minitḡumiñait-

kaat. Atuumaniaqtuq atakkii ilipsi iłisađinjtługu Agaayyun aggiqman anniqsuđiaqhusi."

Jesus-ńum Suaqtıyayıłha Agaayyuvikpauramik

⁴⁵ Jesus isiđniqsuq agaayyuvikpańmun aasiiń anitlugich tunisiullaqtuatlu tauqsıqsuqtuatlu, ⁴⁶ nipliutiplugich, "Aglausimaruq uqańhani Agaayyutim itnaqhuni, 'Tupiđa agaayyuviksrauruq.' Aglaan iriqtuđıvigliutipkađiksi tiglinıaqtinun."

⁴⁷ Uvluđađıpmen Jesus iłisautrińiqsuq agaayyuvikpańmi. Qauklijnich agaayuliqsit suli aglaliqirit suli sivulliutıđruat tuqqtuchunıđa, ⁴⁸ aglaan qanuqsausiıńıđaat, atakkii iluqatıń ińuich naalađnıtuińađaat.

Kimik Jesus Tuyuđiriqađniqpa?

20 Uvlut ilańatni Jesus agaayyuvikpańmi inniqsuq iłisautripluni ińunınik quliaqtuađıplugu tusaayu-gaallataq. Qauklijnich agaayuliqsitlu aglaliqiritlu piqasiqhutiń sivulliutıđruanik utlańniđaat ² nipliutiplugu, "Uqautitigtut, kism ańalatchińhagun savaađıvıgich tamatkua? Kia sańıksritpatin taatnatun?" ³ Jesus-ńum kiunıđai, "Apiqsruallapsi uumińa. Uqautisitńa, ⁴ nakitńa John-ńum paptaađıłha taluđniqsıqpa, Agaayyutmiń naaga ińunıniń?" ⁵ Inıniknun kiumđatraaqsıńiqsut, "Qanuđmi uqautıđisińiqpisıgu? Nıplıđupta, 'Agaayyutmiń', niplıđısıruq, 'Suvaatami ukpiđinıtıpsıuń John?' ⁶ Aglaan niplıđupta, 'Ińunıniń', ińuđađıruıch mıluqtuđı-sıđaatıđut uyađanınik atakkii nalupđıđinıtıchaat John sivunıksrıqırautha." ⁷ Uvvaasiiń kiunıđaat, "Nalugıkpıt nakitńaqtaulha." ⁸ Jesus-ńum nipliutiniđai, "Uvańap-tuuq uqautıyumińaitmıđipsi nakitńa sańıjqaaqtıuńa savaaqaqtılaamnik tamatkunıđa."

Atrıkusaun Nautchiivıkunlu Nautchirriqiritıgunlu

⁹ Uqaanıkami taavrumıńa Jesus-ńum uqaqaqtuutiniđai ińuıch atrıkusautmik, "Ilaatnıđuuq ińuqađmıńiqsuq nautchirriđıvıluđniqsuamık, atukkırrutıđıplugu nautchirriqirinun aasiiń aullaqami mulupluni. ¹⁰ Katıchivik asianik tikitman tuyuqađniqsuq savaktimik nautchirriqirinun akuqtuquplugich piksrađmıńik katıttanıtıńı. Aglaan nautchirriqirit savakti anaullađniđaat utıqtıtılu-gu saagaunnagu. ¹¹ Tuyuqalđıńıqsuq atlamık savaktimik. Aglaan nautchirriqirit anaullaqmińiđaat uqanı-qıtuutıplugu kanıunakun, suli utıqtıtmińiđaat saagaunnagu. ¹² Tuyuqalđıńıqsuq pińayıaknik savaktimik. Nautchirriqirit ańallaqıluđılu anınnıđaat. ¹³ Aquagun taamna ińua nautchiivik niplıđıńiqsuq, 'Qanuđısińiqpik? Tuyuđıđısıđıga iđıńıđa piqpađıkađa. Iłumıtun kamagı-gısiđaat iıuatun.' ¹⁴ Aglaan nautchirriqirit tautukamı-truń niplıđıńiqsut avatmun, 'Taamna tavra paıchak-taaksrautilik. Ki, tuqullakpıt suuranıasıiń pińıaktađı-lugich!' ¹⁵ Uvvaasiiń anıtıluđu nautchiivıńmiń tuqunıđaat."

Jesus apiqsruđniqsuq, "Nautchiivıłgum sugısińıqpa-gitmi tamatkua nautchirriqirit? ¹⁶ Agđıđısıruq aasiiń tu-qullugich taapkua ińuıch, qaiıluđıasıiń nautchiivik atla-nun nautchirriqirinun." Ińuıch tusaakamıtruń taamna

niplıđıńiqsut, "Naagga, taatnaqtuksraunıtıchuq!" ¹⁷ Je-sus-ńum tautukıugich apiqsruđniđai, "Taamna uqađı qanuutauva?"

'Uyađak tuppırit ayakkanat, taamna uyađak piıtchuiıłıapiađaqtuq tuppırauni.'

Psalm 118:22

¹⁸ Kisupayaaq puukaqtuaq taavrumıńa uyađanımun sı-qumıtıaunıqtuq; aglaansuli taavruma uyađaum katta-qıtnıkkumi ińunımik kanuđıńıđaa."

Akılıaksrapıatıgun Tax-sinik

¹⁹ Aglaliqirit suli qauklijnich agaayuliqsit tigusunıđaat Jesus tavrani. Atakkii iłıtıchuđiniđaat uqađnıplı-gu taavrumıńa atrıkusautmik inımıktıgun. Aglaan iqsı-ńiqsut ińunınik. ²⁰ Nıpiqtuaqsıńiđaat Jesus. Tuyuqađ-nıqsut nıpiqtuqtıksranık nalaunıanıđıuqaqtuanık. Pi-sađısunıđaat Jesus uqayusautınık, qaitıchukıugu ańalatchiıqıđıuamun kavanauruamun. ²¹ Tamatkua nı-pıqtuqtıt pısaasugmıgaqıluđu nipliutiniđaat Jesus, "Iłi-sautrii, iłısimagıkpıt uqađıqtin suli iłısautıtıtın nalaunıańhat. Iłısimagıkpıt suqtıksrıńıđi ińuıch ińhatnik, aglaan iłısautrırutın Agaayyutim ińuunıađıvıđıtıq-kanatnik iłumıtuuruakun. ²² Uqautitigtut, malıđıtaks-rakuđnaqpa akılıiruni tax-sinik Caesar-mun naaga na-lauńıaitpa?" ²³ Aglaan Jesus-ńum kanıqsıńıđaa pısaasugmıgańhat aasiiń nipliutiplugich, ²⁴ "Manııłaksaqıuń uvamnun manıuraq. Kia ađııtrańa manıımi itpa? Kia-suli ađılańa?" Kiunıđaat, "Caesar-m." ²⁵ Uvvaasiiń Jesus niplıđıńiqsuq, "Nakuuruq, akılıııtıđıđıksı Caesar-mun Caesar-m pıđıkkıńa aasiiń Agaayyutmun pıđıkkıńa Agaayyutim." ²⁶ Tavrani sivuđaatni ińuıch pısađıılqııt-chaat sukunınnıiń. Nıpaısaaqhutiń quvıđısuutıqıđ-nıqsut kıđıđıtaińik.

Apiqsruun Ańıpkakkaułıkun Tuqułıđmiń

²⁷ Ilańıch Sadducee-ńuruat, uqađıuuruat ińuıch ańıtqı-tıaińıplıugich tuqunıaruanıń, utlautıniqsut Jesus-mun niplıqhutiń, ²⁸ "Iłısautrii, Moses ađılańıqsuq malıđı-taksramık uvaptıknun itnaqhuni, 'Ańun ilaqatıqıđıuq tuqıkupan qıtunđıđaluaqanı, taavruma ańıtım anıaqa-taan ilaqatnıktaađırasrađıniđaa uıłgađnaaq qıtunđı-sıılıgu ańıtımık iłısimanađunıasıiń tuquruam qıtun-đıđıtılaanınik.' ²⁹ Ilaatnıđuuq tallımat malđuk anıqatı-đııch innıqsut. Ańayukıđı ilaqatnıńıqsuq tuquplunıasıiń qıtunđıđaluaqanı. ³⁰ Tuđlıan nuliđıniđaa uıłgađ-naaq, ³¹ aasiiń pińayıaknik. Taatnatuntuuq iluqatıń ta-llımat malđııch tuqunıqsut qıtunđıđaluaqatıń. ³² Aqu-llııplunı uıłgađnaaq tuqunıqsuq. ³³ Uvvaasiiń, uvlunı tuqunıaruat ańıtqıkpata ińuıđıđımun, nuliđııplıgu ilu-qatıń tallımat malđuk kua nuliđıđıđısaunı?"

³⁴ Jesus kiunıđai, "Katchuutrılıq pıđıđaa marruma ińuunıaıthum, ³⁵ aglaan ańıtıt ađnatılu ańıtıđıkkunıđı tu-qułıđımiń katchuutırađıđıgumińaitıhut pakmani. ³⁶ Atri-qıđıđısırıt isađıılıńınik tuqutılaitıchanık. Iđıńıđıđı Ađı-gaayyutim atakkii ańıtıđıkkıaupıluđı tuqułıđımiń nutaa-mun ińuıđıđımun. ³⁷ Suli Moses nalunıaıqıluđu ukpiq-naqsıńıđaa ańıtıqıđıq ińuıđıđımun ikualıaruakun uqpi-gaurakun. Moses-ńum uqautıđıniđaa Atanıq itna,

'Agaayyutaa Abraham-ñum Isaac-ñumlu, suli Jacob-ñum.' ³⁸ Ilaa Agaayyutuginiñaat iñuuruat, piginjitchaat tuqunaruat, atakkii ilaanun iluqatij iñuich iñuurut." ³⁹ Iñanjich aglaliquirit uqağniqsut, "Aarigaa kiggutin, ilisautrii!" ⁴⁰ Tavrakña apiqsrutqinjaiğñiñaat taavrumuuna.

Apiqsruun Anniqsuqtikun Akiqsruutauruakun

⁴¹ Jesus-ñum Pharisee-ñuruat apiqsruğniğai, "Suvaata iñuich uqağniqpat Christ, Anniqsuqti akiqsruutauruaq, kiñuviaginipługu David-mun? ⁴² Atakkii David ila nipliğñiqsuq Psalms-ni,

'Ataniq uqaqtuq Atanimnun:

Aquvittin kamagitchiiviksrapnun

⁴³ uvañnun akiilñiañhatnunağlaan uumigiritin.'

Psalm 110:1

⁴⁴ David-ñum iñmiñik taiguutiqaqpagu Ataniğmiñik, qanuğmi Anniqsuqti David-ñum kiñuviaginiqpañ?"

Jesus-ñum Kiliktuutigai Aglaliquirit

⁴⁵ Iluqatij iñuich naalağnipkaqlugich Jesus-ñum niplutiniğai maliguaqtini, ⁴⁶ "Qaunagititchi tamatkunakña aglaliquiriniñ. Pisuktuatlaturut akuqturuanik atnuğaaqhutij. Suli purvigittutlaturut iñunñun pağlatqusuuplutij tauqsigñiaqviññi. Aquppiutaksraqtuuraqmıut aquppiutağixaanik katraqviññi iñuich niğiqpakmata. ⁴⁷ Ivayaqtuqmıgaich uilgağnaat, tigliktuipługich kiñunauranjñik, suli qifiñqusaatlaturut agaayuraaqamij! Anasiññuqsausiaqağisirut pitługlugu atlaniñ iñunñiñ."

Uilgağnaam İliraña

21 Jesus tautuñniqsuq umialguruanik iñunñik iliripmata aatchuutmiknik agaayyuvikpaum ilirivianun, ² tautukmiñiğaa inuqsraqtuuaq uilgağnaaq ilisiruaq malğunñik patukpaañnik maniuraañnik. ³ Nipliğñiqsuq, "Uqautigipsi, taamna inuqsraqtuuaq uilgağnaaq ilisitłuktug iluqaitñiñ atlaniñ, ⁴ atakkii atlat ilisirut aatchuutmiknik iñanjatniñ umialgutmiñ, aglaan ağnam inuqsraqtuam qaitkaa iluqaan iñuuniutiksrağaluani."

Jesus Sivuniksriquruq Piyaqquğniñhanik Agaayyuvikpaum

⁵ Iñanjisa maliguaqtit uqautiginiñaat qanutun qifiñyunaqtilaaña agaayyuvikpaum, piññiaquqsuqsuqsuq uyağañnik suli aatchuutauruaniglu qaisauruanik Agaayyutmun. Jesus nipliğñiqsuq, ⁶ "Iluqaan tamanna tautukkaqsi—taimanigu kisiññuqtaqağumiñaitchuqunniñ uyağañmik qalliani atlam ulğusimaitchuam."

Jesus Sivuniksriquruq İluiliiğutniglu Piyuaqsuutiksramiglu

⁷ Iñuich apiqsruğniñaat, "İlisautrii, qakugun tamanna atuummiñiaqpa? Sukun ilitchuqutikun ilitchuğigisivi-sa piyaqquğviksraq aullağniigaqsikpan?" ⁸ Jesus-ñum kiuniğai, "Qaunagititchi ukpiqsakkauniaqasi. İñuğiatuat iñuich agğigisirut uqağutin, 'Christ-ñuruña! Pivik

tikiumaruq!' aglaan malijñiaqnasigik. ⁹ Iqsiñiaqasi tu-saagupsi anuyaktuanik ağayaktuaniglu. Tamatkua atuumagisirut sivulliulutiñ aglaan isuklıtchumiñait-chuq taapkunuuna." ¹⁰ Niplipsaagñiqsuq, "Nunaaqqich anuyyugisirut atlanik nunaaqqiñik, atanguviich anuyyugisirut atlanik atanguviññik. ¹¹ Nuna iliksrağisiruq tatamnaqsiluni. İñuich kakkaagisirut. İñuich atniğñau-tiqağisirut tigupqutnaqtuanik naniliqaa. Atlayuagñaqtuat sagviğisirut qilanjmi iqsipkağlugich iñuich. ¹² Sivuatni tamatkua tikiomagaluagñagich, tiguraulusi piyuaqsuğisirusi. İñuich uqaqsittaagviñmuktikisigaasi katraqviñmıknun isiqtaupkağusi, tikiutruğusi sivuğaat-nun umialgich kavanauruatlu pisigilunja. ¹³ Taivrumani piviksraqağisiñiqsusi ilisimaraulusi. ¹⁴ İsumaalunjağit-chi kiggutiksrapisitñik tiguraugaluqaasi. ¹⁵ Atakkii uqaksritkisigipsi isumatulıgmıglu uumigiripsiunniñ igluliuğumiñaisañatnik. ¹⁶ Anayuaqapsi aniqatiupsilı ilapsilı suli ilannapsilı qaitkisigaasi uumigiripsitñun, aasii ilasi tuqutaugisirut. ¹⁷ İluqatij iñuich uumigigisi-gaasi pigilunja. ¹⁸ Aglaan atausiunniñ nuyañja niaquq-pich tammakkauyumiñaitchuq. ¹⁹ Qichağitchi anuqs-rutikun. Nikaitkupsi piññaktaağiniağixi iñuutiqsi.

Jesus Sivuniksriquruq Piyaqquğniñhanik Jerusalem-ñum

²⁰ "Tautukkupsıunñ Jerusalem puuqpatruñ anuyaich ilitchuğigisigixi qallıñha piyaqukkauñiksrañan. ²¹ Taip-kunani uvluni kiñapayaq iñuuniaqtuaq Judea-mi qimakkumauq iğğıñun. Kiñapayaq nunaaqqimiittuaq aullaqtuksrauruq, suli avataani nunaviñmiittuaq nunaaqqimuktuksraunıtuq. ²² Atakkii taapkua uvlugı-gai anasiññuqsautiksram immiumatquplugich iluqaisa sivuniksriqirit uqauttutijich. ²³ Qanutun tatamnaqtigi-gisiva taipkunani uvluni ağnanun sinjayaauruanun suli aakanun miluktitchiruanun. Tatamnaqtuaq iluiññaq tiki-magisiruq tamarrumuñja nunamun, atakkii Agaay-yutim qinnautaa akikñautaugisiruq makununja iñun-nun. ²⁴ Iñanjich tuqutaugisirut savıpkun atlat suli ti-gutaaqsılutıñ Jew-ñunıtuq. İlinjisa tutmiğagıgisi-gaat Jerusalem piviksraqıñ isuklıññiañhatnunağlaan.

Agğıñha İğñiñan İñuum

²⁵ "Atlayuagñağisirut siqıñıglu tatqıglu suli uvlugiatlu. İñuich nanıpayaaq qanusıksriağisirut, iqsılutıñ ni-pruağñiñanik tağium aksralıgruanıñıglu. ²⁶ İñuich iğı-vrugağisirut iqsılutıñ isumaalulıgmıknı sumsuli tikit-chuksrañanik iluqnaanun nunamun, atakkii qaumma-tipayañji sılam nuktitulutiñ inımiñiñ. ²⁷ Qıñiğisigaat İğñiña İñuum agğıqsuaq nuviyakun qilanjmiñ saññimı-gun kamanallapiaqtuakun kamanautmıgunlu. ²⁸ Tamatkua atuumaaqsıkpata qichağitchi niğıugaqağusi. Atakkii tasuqsakkaulıksraqsi qallıruq."

İlisaaksraña Asirritlaitchuam Napaaqtum

²⁹ Jesus-ñum uqautiniğai atrikusautmik, "Qıñillaksaq-sıunñ asirrisuuruaq napaaqtuq suli iluqaisa atlat napaaqtut. ³⁰ Milukatat sagviaqsıpmata ilisimarağigixi

upingaam qalliŋha. ³¹ Taatnatuntuuq atuumaaqsikpata tamatkua uqautigikkatka ilitchuŋigisigiksi aŋaayuuqautaan Agaayyutim tikiŋñialŋha. ³² Itqallaksiuŋ una! Iñuich iñuuniaqtuat pakma tuquyumiñaitchut tamatkua iluqatiŋ atuomagaluqaŋitnagich. ³³ Qilaglu nunalu piigisiruk aglaan uqaŋitka piigumiñaitchut.

Munaŋimmaagiliksraŋ

³⁴ “Munaŋititchi! Isumaiqsitnasi taanŋaŋmunlu isumaaluutaanunlu marruma iñuuniaŋhum. Taatnaŋit-chupsi uvlum quviqpiagaasi tavrakŋatchiaŋ niŋiunŋisillusi. ³⁵ Naniŋiatun pisagiŋisigai iluqaisa iñuich nanipayaaq nunami. ³⁶ Munaŋiyumaŋisili agaayulusi ataramik makitalgulusiasiiñ payaŋaiŋusi iluqaani atuumarauksrani aggiŋñiaŋhanunaglaan Igñiŋan Iñuum.”

³⁷ Uvluŋaŋipman Jesus ilisautiriraŋtuŋ agaayyuvikpaŋmi. Anaqaksraaŋman siñiktaŋiaŋniŋisusŋ iggiŋani atiqatuum Olives-mik. ³⁸ Uvlaaŋuŋman iñuich utlautiraŋtuŋ agaayyuvikpaŋmun naalaŋnisusŋuŋ uqaŋpan.

Sivunniugun Tuqutchuklugu Jesus

22 Niŋiqpagvikaŋ aŋilik Apqusaakkauŋigmiŋ qalliŋisusŋ iñuich niŋipmata puvlaksiŋniŋilaamiŋ qaŋqumik. ² Qaukŋiŋich agaayuliŋisit sulilaglaliŋiririt tuqutchuŋniŋaŋat Jesus nalunautchilutiŋ aglaan iqsigiŋiŋaich iñuich.

Judas Anŋiqtuŋ Aatchuutigiŋisuklugu Jesus

³ Tavrakŋa tuunŋaŋ isigŋiŋisusŋ Judas-mun atiqatuumun Iscariot-mik, ilaŋat qulit maŋguk maŋiguaŋqit. ⁴ Judas-ŋum uqaŋatigityaŋniŋaiŋ qaukŋiŋich agaayuliŋisit aŋalatiŋitlu agaayyuvikpaum iluaŋtitchiŋiaŋtŋiŋiŋ qanuŋ aatchuutigiŋisuklugu Jesus ilinŋitñun. ⁵ Quviasukhutiŋ akiŋsruŋaŋat akiliŋiguklugu maŋiŋmiŋ. ⁶ Judas anŋiŋisusŋ. Piviksraŋsiugaŋsiŋiŋaŋ aatchuutigiŋisuklugu Jesus ilinŋitñun iñuich nalupkaŋlugich.

Itqanaiaŋiq Jew-ŋuruat Niŋiqpagvikaanun Aŋilŋmun Apqusaakkauŋigmiŋ

⁷ Akunniŋsaami uvlua Puvlaksiŋniŋilaam qaŋqum tikiŋñiŋisusŋ, taamna Apqusaakkauŋhum ipnaiaam tuqurviksraŋa. ⁸ Jesus-ŋum tuyuŋigik Peter-lu John-lu itnaŋlugik, “Itqanaiaŋiatku niŋiqpaŋiksraŋput.” ⁹ Apiŋsruŋniŋaŋ, “Nani itqanaiaŋaŋvisiguk?” ¹⁰ Jesus-ŋum kiuniŋik, “Isiguptik nunaŋaŋqimun paagiŋisigiktik iñuk akiyaŋtuŋaŋ qattamiŋ imiliŋmiŋ. Malikkumaiktik isiŋpan tupiŋmun, ¹¹ suliasiiñ nipliutilugu iñua tupqum, ‘Ilsautri nipliŋniŋisusŋ, Nani iniaŋqpiŋch tuyuŋmiaŋaŋviniŋmiŋ niŋigviksraŋmiŋ ipnaiaŋmiŋ piŋasiŋluŋa maŋiguaŋqitmiŋmiŋ niŋiqpagvikaami atiqatuumi Apqusaakkauŋigmiŋ?’ ¹² Uuma urriŋsuutigiŋisigaŋtik inimik nallaŋraaŋlagviumaŋtuŋaŋmiŋ qulligmi itqanaiaŋlaamiŋ inuŋsraŋaiŋqŋu. Tavrani itqanaiaŋhiŋaurutik.” ¹³ Aullaŋamiŋ paŋiŋniŋaŋ taatnatun Jesus-ŋum uqaŋhatun, aasiiñ itqanaiaŋqutiŋ niŋiqpagviksraŋmun aŋilŋmun Apqusaakkauŋigmiŋ.

Ataŋum Nullautchiŋvia

¹⁴ Niŋigviksraŋtiŋ tikitman Jesus aquvinniŋisusŋ piŋaŋsiŋhuni uŋqiraŋtinik. ¹⁵ Nipliutiniŋai, “Niŋiqatigisullaŋiaŋgipiŋ uumiŋa ipnaiaŋmiŋ niŋiqpagvikaami atiqatuumi Apqusaakkauŋigmiŋ naŋliksaŋaŋniŋaŋma! ¹⁶ Uqautigipiŋ, niŋitŋiŋñiaŋitkiŋa immiumaniaŋhanunaglaan aŋaayuuqautaanu Agaayyutim.” ¹⁷ Taatnaaŋkami Jesus-ŋum tiguplugu qallun, quyanigaa Agaayyun nipliŋhuni, “Tigulugu taamna imillagvigiŋisuiŋ! ¹⁸ Uqautigipiŋ, uvakŋaniŋaglaan imitqikkumiŋñaitchuŋa asiam misuŋuanik aggiŋñiaŋhanunaglaan Agaayyutim aŋaayuuqautaan.” ¹⁹ Jesus-ŋum tiguplugu qaŋquŋ quyanigaa Agaayyun. Avguŋlugu qaŋquŋ qaiŋniŋigaa nipliŋhuni, “Taamna qaŋquŋ timigiŋigiga qaisauruaŋ ilipsitñun. Niŋigisiŋ itqakutigiŋilugu uvaŋnun.” ²⁰ Taatnatuntuuq, niŋiŋaniŋamiŋ qallun qaiŋniŋigaa nipliŋhuni, “Asiam misuŋua uumani qallutmi Agaayyutim nutaaŋ sivunniugutiŋigaa taluŋniŋisusŋuŋ aupkun maŋikkauruaŋmiŋ ilipsitñun.” ²¹ “Ataŋii! Iŋapsisamma aŋuppiŋatima qaiŋniŋiaŋaŋa. ²² Igñiŋa Iñuum tuquruksrauniaŋtuŋ Agaayyutim sivunniutaŋgun, aglaan nakiŋuŋ iñuŋmiŋ qaitchiruami ilaanik!” ²³ Maŋiguaŋqaiŋ apiŋsruŋtautiaŋsiŋniŋisut avatmun nalliŋsiŋ qaitchiyummatiaŋqamaŋan ilaanik.

Uqavaaŋun Kamaŋaŋuŋnikun

²⁴ Maŋiguaŋqaiŋ qapiŋqaiŋiŋaŋniŋisut nalliŋsiŋ kamaŋaŋniŋisraugisipmaŋan. ²⁵ Jesus-ŋum nipliutiniŋai, “Jew-ŋuŋitchuŋat umialgich saŋŋiŋaŋqatut iñuŋmiŋniŋ sulil aŋalatiŋ taigukkaŋutlatuplutiŋ Iŋauraŋitniŋ Iñuich. ²⁶ Aglaan taatnatun itchuksraŋiŋitchuŋi. Kamaŋaŋniŋisrauraŋaŋ akunnapsitniŋ ilili nukaŋqisun sulil sivulliŋqtiŋ savaktitun. ²⁷ Kiŋa kamaŋaŋniŋisrauraŋaŋ—taamna aquvitluni niŋiruaŋ naŋaŋaaŋ taamna payuktaŋtuŋaŋ? Tavrataamna aŋuppiruaŋ kamaŋatluŋtuŋ. Aglaan iqasiŋipiŋ payuktaŋtitun.

²⁸ “Ilipsi, nayuŋipŋitŋa uuktuaŋsiupayaaŋama. ²⁹ Aŋilŋlugu aapaa aŋalatiŋitlaŋsiŋkaŋiŋha uvamiŋniŋ, taatnatuntuuq aŋalatiŋitlaŋsiŋkaŋisipmiŋgipiŋ. ³⁰ Niŋiqasiŋisigipiŋitŋa imiqasiŋilunŋalu aŋalatiŋiaŋsiŋiguma iñuŋmiŋniŋ, sulil aŋuppiŋasiŋisigipiŋitŋa taivrumani atanniŋiaŋguma kiŋjuaŋiaŋiŋniŋ qulit maŋuŋmiŋniŋ igñiŋitniŋ Israel-ŋum.

Jesus Sivuniksriŋiruŋ Peter-m Piilaŋiksraŋaniŋ

³¹ “Annaa, Simon! Naalaŋniŋlagaŋiŋ! Tuunŋaŋum uukuŋtaŋgumiŋaŋsiŋiŋaŋiŋaŋiŋ iluŋqasi, nautchirriŋiri aviktuipmatun mukkaaksraŋniŋ saniktuŋniŋiŋ. ³² Aglaan agaayyutiŋigipiŋniŋ ukpiŋsriŋiŋ qapiŋqaiŋiŋlugu. Utiguŋvich uvaŋnun saŋyigisigitiŋ aniaŋtiutiŋ.” ³³ Simon Peter-m kiuniŋaŋ, “Ataniŋiq, isiŋtaŋqasiŋiŋhiŋaŋigipiŋniŋ sulil tuquŋasiŋgutiŋ!” ³⁴ Jesus nipliŋisusŋ, “Peter, uqautigikiŋniŋ, aŋarŋiqpak qalguŋtaŋgaluaŋnagu uvlamiŋniŋ piilaŋaŋisigigikma piŋasuniŋaglaan.”

Maniqagvigli Puukataglu suli Savikpak

³⁵ Jesus-ñum uqaanikami taavruminja apiqsruñigai maliguaqtini, "Taimani tuyugikapsi manikuvii!aaqhusi puukatai!aaqhusilu sakpakki!aaqhusilu, inuqsraqpisi?" Kiunigaat, "Inuqsranjitchugut." ³⁶ Jesus nipligñiqsuq, "Aglaan pakma, kiña maniqagvigaqumi naagaqaa puukataqagumi saagaqligik. Suli kiñapayaaq savikpaitchumi tuniraksraigaa quppigaani aasiñ tauqsiguni savikpañmik. ³⁷ Uqautigipsi, Taamna uqañiq aglausimaruaq Agaayyutim makpigaanjiñi atuumaruksauruq, itna 'Irrutiniqaat savamaqluktuatun.' Iluqaan aglausimaruaq uvapkun immiumakkauniaqtuq." ³⁸ Maliguaqtit nipligñiqsut, "Ataniiq, uvva malguk savikpaak!" Kiunigai, "Tavra apai!"

Jesus Agaayuruq Igñimi Atilinmi Olives-mik

³⁹ Jesus aullalgiñiqsuq igñimun atilimun Olives-mik piraqigimismun, aasiñ maliguaqtañ malikkaat, [aglaan Judas malinjichuq.] ⁴⁰ Tikitñamin taruñ nipluutiniñigai, "Agaayulusi ukpiqsrisainjitchumausili uuktuaqsiugupsi." ⁴¹ Tavrakña aullaqtaallakhuni sitquqhuni agaayuniqsuq. ⁴² Nipligñiqsuq, "Aapañ, pisuñigiyupku piigun qallutaa nagliqsaathum uvañniñ. Uvañ pi-suñigijilaaptun aglaan pisuñiñ savañjuli." ⁴³ [Isağulgum qilañmiñ sagviutiniñagaa sayyiqługu. ⁴⁴ Iñu!ñi!uqpañkun agaayuniqsuq piliglitlukhuni, aasii ilaan siiqsipkañha kataktuq auktun nunamun.] ⁴⁵ Makitnami agaayuliñmiñiñ utiqhuniasiiñ maliguaqtimiñun tavra paqiniñigai siñiktuat, minguhutin iñu!ñi!uqpañlutin. ⁴⁶ Nipluutiniñigai, "Suvaata siñikpisi? Makillusi, agaayutitchi ukpiqsrisainjitchumausili uuktuaqsiugupsi."

Tiguniqaat Jesus

⁴⁷ Jesus uqaqtitlugu iñugiaktuat iñuich tikiññiqsut, sivulliqługich Judas-ñum, ilañata qulit malguk maliguaqtit. Utlakługu Jesus kuniññigaa. ⁴⁸ Aglaan Jesus nipluutiniñagaa, "Judas, kunikługu aatchuutigiviñuñ Igñiña Iñuum?" ⁴⁹ Maliguaqtit nayuutiruq Jesus-mi tautukamitruñ taamna atuumaruq uqautiniñagaa, "Ataniiq, atuğlavut savikpavut!" ⁵⁰ Ilañata anauniñagaa qaukñiata agaayuliqsit savaktaa siutaiqsıqługu taliqpianik. ⁵¹ Aglaan Jesus nipligñiqsuq, "Aññaa! Apaiqsuq!" Aksi-kługu iñuum siutaa mamitiniñagaa. ⁵² Taavruma aquagun Jesus-ñum nipluutiniñigai qaukñiñich agaayuliqsit suli añalatinjich agaayuvikpaum iñu!ñi!uqpañlutin suli sivulluqtigruat tikitchuat aiplugu ilaa, "Aatai, tikit-chuksrauvisi savikpaligaağusi anautaniglu uvañ liilaa savamaqlukti? ⁵³ Nayugağikapsi agaayuvikpañmi uvluğagipman tiguniatlitchipsitñ. Aglaan pakma savagviksraigiksi sañjiagun taaqtuam."

Peter-m Piilaagñigaa Jesus

⁵⁴ Tamatkua tiguplugu Jesus aullautiniñagaa tupqanun qaukñiata agaayuliqsit, suli Peter-m malinjigai taavakñatluk. ⁵⁵ Ikniağniqsut silataani tupqum, aasii Peter-m ilaliñigai aquppiruq tavrani. ⁵⁶ Ilañata pirit ağnam

tautunigaa Peter aquppiruq sanigaani ikniğum. Qiniqługu nalinjinaaqługu nipluutiniñagaa, "Una iñuk piqataupmiruq Jesus-mi!" ⁵⁷ Aglaan Peter piilaagñiqsuq, "Ağnaaq, nalugiga!" ⁵⁸ Kiñuurañagun iñuk ilitchuqsripmiñiqsuq Peter-mik nipliqhuni, "Ilvich, ilagigaatintuq taapkua!" Aglaan Peter-m kiuniñagaa, "Naagga, ilağinjitchaatñ." ⁵⁹ Sassağniğum kiñuagun atlam iñuum qapiñaiqhuni upyañniñagaa, "Illumun una iñuk piqataupmiruq Jesus-mi, atakkii Galilee-ğmiñuñuq!" ⁶⁰ Aglaan Peter-m kiuniñagaa, "Nalullapiağiga sumik uqaqtılaan." Uqaqtitlugu tavrakñatchiaq aqargiqpak qalguqtağniqsuq. ⁶¹ Atanğuruam qiviaqhuni tautunigaa nalinjinaaqługu Peter, aasii Peter-m itqağniñagaa atanğum nipliñha iñmiñun, "Aqargiqpak qalguqtağaluaqñagu uvlaapak piilaagutigigisigikma piñasuniaglaan." ⁶² Peter tavra anipluni qaniqsuq iñu!ñi!ullapiaqhuni.

Jesus Mitautigigaat Anullaqługulu

⁶³ Iñuich munaqsruat Jesus-mik mitautiginiñagaa anullaqługulu. ⁶⁴ Matuplugik irrak apiqsruñiñagaa, "Kia anauvatin? Nalautchağiñ?" ⁶⁵ Nipluutipmiñiñagaa iñugiaktuanik pisañjatinik.

Jesus Uqaqsittaagviniñmi

⁶⁶ Uvlaagunman Jew-ñuruat sivulluqtigruat qaukñiñich agaayuliqsitlu aglaliqiritlu katiniqsut, aasiñ Jesus tikiutiniñagaa uqaqsittaatqitichirinun, ⁶⁷ nipliqhutin, "Uqautitigut! Ilvich Christ-ñuvich, taimña akiqsruutaruq Anniqsuqti?" Jesus-ñum kiuniñigai, "Uqautigupsi ukpiginianjitchipsitñ; ⁶⁸ suli apiqsruğupsi apiqsruutmik kiuyumiñaitchipsitñ. ⁶⁹ Aglaan uvakña Igñiña Iñuum aquppigisiruq tunjaani taliqpian Agaayyutim piqatuam sañjipayaamik." ⁷⁰ Iluqatinj nipligñiqsut, "Ilvich, Igñiğivatin Agaayyutim?" Kiuniñigai, "Ilipsi, uqaqtusi Igñiğinipluñ." ⁷¹ Kiisaimmalu nipligñiqput, "Inuqsrañaiqsugut ilisimarimik! Tusaagikput qanuq nipliñha."

Jesus Pilate-muutiniñagaa

23 Iluqatinj iñuich makitlutin Jesus Pilate-muutiniñagaa kavanauruamun. ² Tavrani pasiaqsiñiñagaa Jesus itnaqhutin, "Ilitchuğigikput una añun killukuaqtitchiñha iñu!ñi!uqpañlutin atakkii uqautiniñigai akilijunqitlugich tax-sinik Caesar-mun Rome-mi. Uqautiniğaisuli ilaa Christ-ñunipluni umialik." ³ Pilate-ñum apiqsruñigaa, "Umialigivatin Jew-ñuruat?" Jesus añiğniqsuq, "Aa, nalauttutin." ⁴ Taamna atuumaanikman Pilate-ñum nipluutiniñigai qaukñiñich agaayuliqsit iñugaagruil!lu, "Ilitchuğinjichuñ patchisiksramik uumani añutmi." ⁵ Aglaan qapiñaiqsuraqtut, "Ilisauttutimigun ağayağigai iñuich iluqaani Judea-mi. Aullaqniuruq Galileemi pakma mañuqñuniasiiñ."

Jesus Herod-muutiniñagaa

⁶ Pilate-ñum tusaakamiñ taamna apiqsruñigaa, "Una añun Galilee-ğmiñuñu?" ⁷ Ilitchuğikamiñ Jesus-ñum agğiqsilaañ nunamiñ añalatañiñ Herod-ñum, tuyuginigaa Herod-mun tavraniitmiñiqsuamun Jerusa-

lem-mi. ⁸ Herod quviasupiaġataġniqsuq tautukamiuġ Jesus, atakkii tusaaplugu suli qiñiġummiuqługu inġilġatluk. Tautukkummiuġniqsuq Jesus savakpan qu-viqnaqtuanik. ⁹ Herod-ġum apiqsruqtaaqsiñiġaa Jesus iñugiaktuanik apiqsruutinik, aglaan Jesus-ġum kiunġiñ-ñiġaa. ¹⁰ Qaukġiñich agaayuliqsit suli aglaliqirit qap-rijaipsauraqħutiñ pasiuġniġaat Jesus. ¹¹ Herod-ġum aŋuyyiuqtaiflu mitautiġiniġaat Jesus suvasaġiñitługu. Atipkaqługu atanġum atnuġaallautanjanik utiqtin-niġaat Pilate-mun. ¹² Taavrumani uvlumi Herod-lu Pila-te-lu ilauraġiiksinniqsuk sivuani uumigiikkaluaqtuak.

Jesus Tuquruksraġuġaat

¹³ Pilate-ġum katipkaġniġai qaukġiñich agaayuliqsitlu sivulliuqtit iñui!lu, ¹⁴ suli nipliutiplugich tamatkua, "Tikiutigiksi una aŋun uvaŋnun nipliġhusi sivulliuallautan-ñiñipluġich iñuich. Isivġiuġaluaqługu sivuqqapsitfi pa-qitlaitchiga savamaqłutuqtaqługu pasiuġutipsitfiik. ¹⁵ Unniif Herod-tuuq paqitchiñitħuq agvisiksramik, atakkii utiqtitqinġiġaa uvaptiknun. Una aŋun piitħuq sumik tuqurrutauyumiñiaqtuamik ilaanun. ¹⁶ Taatnaġ-luŋa ipiġaqtuqtitqaaġlugu aullaqtitkisigiga." ¹⁷ [Pilate patchisaiqsitchisuuruq atautchimik isiqtamik niġiqpag-vikaam uvlunil]. ¹⁸ Iñugaaġruich niplianiqsut, "Tuqqut-chiuñ taamna iñuk aasiiñ tigutaaqtaunaiqsillugu Barabbas!" ¹⁹ (Barabbas isiqtauniqsuq atakkii ilaupluni tamatkunani aġayakhutiñ nunaaqqimi tuqqutħirua-ni!lu). ²⁰ Pilate-ġum Jesus patchisaiġukkaluġaa. Taat-namik uqagvigitqikkaluġai iñugaaġruich. ²¹ Aglaan iġialaniqsut nipitusiplutiñ, "Kikiaktuutisiñ! Kikiaktuuti-li sannigutamusun!" ²² Pilate-ġum piŋatchiqługu nipliġ-ñiqsuq, "Sumik savamaqłutuqtaqpa? Paqitchiñitħuñ sumik tuqurrutauyumiñiaqtuamik ilaanun. Ipiġaqtuqti-llugu patchisaiġisigiga." ²³ Aglaan iġialapsauraġniqsut kikiaktuutiraksraupiaġnipluġu sannigutamusun. Kiisaim-malu iġialaġimiktigun akimavut. ²⁴ Uvvaasiiñ Pilate-ġum atanniġniġaa Jesus kipi-q-niuġutaatitun. ²⁵ Pilate-ġum pituiġniġaa Barabbas pi-sukkanat, taamna isiqtauruaq atakkii ilaupluni tamat-kunani aġayakhutiñ iñuaqtuani, aasiiñ qaitługu Jesus iliñitħun pisuħhatitun.

Jesus Kikiaktuutigaat Sannigutamusun

²⁶ Aŋuyyiuqtit sivulligñiġaat Jesus. Pisullaġmiñ paaq-siñiqsut iñuñmik Cyrene-naġmimik atiqaqtuamik Si-mon aitmuktuamik nautchiivinmiñ. Tamatkua nunur-iñiġaat akiyaġiaquplugu sannigutamik aquagun Jesus-ġum. ²⁷ Iñuġiallapiatuat iñuich maliñniġaat. Akunġat-ni itmiñiqsut aġnat qairuat uġualaplutiñ. ²⁸ Jesus-ġum kiñiaqami nipliutiniġai, "Aġnaanjisii Jerusalem-ġum! Qi-rratiginasitħa aglaan qirratigisitħi ilipsitħun qitunġap-sitħunlu. ²⁹ Atakkii uvlut qallirut iñuich nipliġisitħat, 'Quvianamiurut taapkua aġnat qitunġaitħuat siñai-yautlaitħuatlu miluktitchisimaitħuatlu.' ³⁰ Taivrumani uvlumi iñuich nipliġisirut iġġiñun, 'Katagitħi uvaptiknun!' suli qimiġaanun, 'Iriqtigut.'

³¹ Atakkii taatnatun irrutikpatruñ patchisaitħuaq pak-mapak, qanutun irrutriñiaqmivat iñuñnik taimanigu?"

³² Malġuk atlak iñħuk, iluqatik savamaqłuksimaruak, tuqqutauruksraupmiñiqsuk piqataulugik Jesus-mi.

³³ Aŋuyyiuqtit tikiñiñiqsut atiqaqtuamusun "Saunġa nia-qum." Tavrani kikiaktuutiniġaat Jesus suli taapkuak sa-vamaqłuksimaruak piqasiqługu, ilaqataa taliqpian tuñaanun suli ilaqataa saumian tuñaanun. ³⁴ Jesus ni-pliġniqsuq, "Apaan, natqigutikkich tamatkua iñuich! Nalugaat sumik savaaqatilaatqitiñ." Avguġniġaich at-nuġaanġi nalautħaġautigipluġich. ³⁵ Iñuich qichaqtuat tautuktuagñiġaat. Jew-ġuruat sivulliuqtiñisa mitautigi-niġaat, "Annautiraġiġai atlat. Ki anniqsuġli inġmiñik Christ-ġuyumi, Anniqsuqti akiqsruutauruaq Agaayyu-tim piksraqtuagikkana!" ³⁶ Aŋuyyiuqtit mitautigipmi-ñiġaat. Utlakługu aatħuġniġaat sunaġnitħuamik mi-suqqumik ³⁷ nipliħutiñ, "Anniqsuġiñ ilipnik umialigik-patin Jew-ġuruat!" ³⁸ Niaquan qulaagun aglakługich uqafħich, "Taamnauvva umialġat Jew-ġuruat."

³⁹ Ilaqataan savamaqłuksimaruam nivinaruam uqag-niqluktaqmiñiġaa, "Christ-ġuguvich anniqsuġiñ ilipnik uvaguglu!" ⁴⁰ Aglaan ilaqataan iñiqtigñiġaa nipliħuni, "Taluġiñitpiuñ Agaayyun? Tuqqutaksraurutintuuq ilaa-tun. ⁴¹ Tuquniaqtuguk nalautluġu atakkii taatnaġnaq-hunuk; aglaan taamna savaaqanitħuq piġiitħuamik." ⁴² Aasiiñ nipliutiniġaa, "Jesus, itqaġillanjanħa tikitħu-vich aŋaayuqautipnun!" ⁴³ Jesus-ġum nipliutiniġaa, "Akiqsruġikpiñ, marrumani uvlumi piqasiġisigikma utaqquviniñmi."

Jesus Tuquruq

⁴⁴ Uvluq qitiqquqman siqiñħaaġinaiġniqsuq taaqsi-pluni nunapayaami piñasunun ilipman sassaq; ⁴⁵ talu-kuyaaq [sapukutħiutauruaq] nivinaruaq agaayyuvik-paŋmi siiksigñiqsuq tatpichakħa takununaaġlaan. ⁴⁶ Je-sus nipaalaliġniqsuq, "Apaan! Argaknun iligiga irru-siġa!" Taatnaanikami tuquniqsuq. ⁴⁷ Rome-maġmiut qaukħiata aŋuyyiuqtit tautukługu tamanna atuuma-ruaq kamaksruġniġaa Agaayyun nipliħuni, "Ilumutun taamna aŋun nalaunħaruq!" ⁴⁸ Iñuich katiruat qiñiġia-qługu kikiaktuutriiġ tautukamitruñ tamanna atuuma-ruaq, utiġniqsut kiñuniġmiknun ipiqtutħallapiaħu-tiñ. ⁴⁹ Iluqatiñ tamatkua ilisimaruat Jesus-mik ilaġiplu-gi!lu aġnat maliktuat Galilee-miñ qichaġniqsut taiñ-a-kħatluk qiñiġiaħutiñ.

Jesus Iluviġniġaat

⁵⁰ Iñuqaqmiñiqsuq atilimik Joseph-mik Arimathea-ġmimik, nunaaqqimiñ Judea-mi, nalaunħaruq qanu-titanitħuaġlu iñuk, suli utaqqiñiqsuq tikiñiqsranik aŋaayuqtautan Agaayyutim. Ilaugaluqħuni uqaqsi-taaqtitħirini anġiqatunġiñiñiqsuq sivunniqmata tuq-qutħukługu Jesus. ⁵² Joseph-ġum utlautipluni Pilate-mun apiqsruutiginiġaa timaa Jesus-ġum pisukługu. ⁵³ Tavrakħa atqaqługu timaa Jesus-ġum, nimiqsruġ-niġaa ukiħhaaġiksaamik, ilipluġuasiiñ iluviġluqtamusun uyaġanmi atunġanitħuamusun. ⁵⁴ Iluqani tamanna

atuumanisq̄uq minguiq̄siaġvium uvlua aullaġniiyasipman. ⁵⁵ Aġnat maliktuat Jesus-mik Galilee-miñ malinjñaat Joseph tautukluguasiñ qanuq Jesus-ŋum timaa ilipmagu iluviġmun. ⁵⁶ Utiquhutiŋ kiŋuniġmiknun itqanaiyaġniġaich tipraġiksautiġich uqsruġutiksrai timaan Jesus. Jew-ŋuruaat minguiq̄siaġviatni minguiq̄siġniq̄sut kamagiplugu tillisaa Moses-ŋum.

Jesus Anjipkakkauruq Tuquġiġmiñ

24 Uvlaatchauranani sivullium uvlum akunniqsaa mi aġnat iluviġmuŋniq̄sut saagaqhutiŋ tipraġiksautiġiġnik uqsruġutiksraiñik itqanaiyaġmiġnik. ² Paqinnijaat uyaġak aqsraqtiŋaniq̄suaq paananiñ iluvġum. ³ Tavraasiiñ isiqamiŋ paqinġiñiñijaat timaa atanguruam Jesus. ⁴ Qanuqsausiutitlugich tavrakŋatchiaq malġuk anjutik qitnaġnaqtuanik atnuġaallak qichaḡniq̄suk saniġaatni. ⁵ Iqsitchakhutiŋ aġnat sikinniġsut nunamun. Anjutik nipliutiniġaich, "Suvaata tautuġiaq̄psi iñuuruamik akunġatni tuqunaruat? ⁶ Uvaniiŋitchuq atakkii iñugutqiksuaq. Itqallaksiuŋ qanuq uqaqtılaana ilipsitñun Galilee-miinraġmiñi, itna, ⁷ Iġniña Iñuum qaisauruksrauruq killuuruuanun iñuŋnun kikiaktuutikkauluni, aasiiñ piñayuatiġun uvlut anjitiġkumapluni iñuuliġmun." ⁸ Aġnat itqagnaġaat uqaḡik-kaŋa. ⁹ Utiquhutiŋ iluviġmiñ uqautiniġaich qulit atausiq maliḡuaqtit atlatlu iluqaitñik tamatkuniña. ¹⁰ Taapkua aġnat Mary Magdalene, Joanna-lu, Mary-lu aakaŋa James-ŋum, suli atlat aġnat. Uqautiniġaich uq̄qiraq̄tit tamatkuniña atuumaruanik iluviġmi. ¹¹ Aglaan maliḡuaqtit isumanisq̄sut aġnat piinjilinq̄nipluġich. Taatnamik ukpiġiñiñijaich. ¹² Aglaan Peter makitiqhuni aqpalisruġniq̄suaq iluviġmun; auġrukami tautuŋniġaa nimġutaa ukiñhaaġiksuaq kisiaŋ. Kiŋuniġmukhuni quviġusuu-tiġiniġai tamatkua atuummiruat.

Pisukkataaġniq̄suk Emmaus-mun

¹³ Taavrumani uvlumi malġuk Jesus-ŋum maliḡuaqtik nunaqqiuramuŋniġniq̄suk atiliŋmun Emmaus-mik, uŋasiksilaaq̄tuuaq tallimat malġuŋni mile-lanik Jerusalem-miñ. ¹⁴ Pisullaġmik uqagnaġniq̄suk iluqaanik atuumaruanamik. ¹⁵ Uqqaaḡiksitlugik Jesus pisuqasiġniġik; ¹⁶ tautukkaluaḡniġaak aglaan ilisaġiŋiñiñijaak. ¹⁷ Jesus-ŋum nipliutiniġik, "Sumik uqaq̄psik pisuktuañaptikni?" Qiġhaq̄paañaniq̄suk alianaq̄siplutik. ¹⁸ Ilaq̄ataan atilugum Cleopas-mik apiqsruġniġaa, "Kisivich naluvalun- niq̄sutin Jerusalem-mi atuumapman tamanna ikpakravak." ¹⁹ Jesus-ŋum apiqsruġniġik, "Sunik?" Kiuniġaak, "Tamatkuniña atuumaruanik Jesus Nazareth-miumun. Taamna anun sivuniksriq̄irauniquq̄ saŋniġaq̄tuuaq uqaḡiġmiguŋ savaaġmiguŋlu siviġaatni Agaayyutimlu iñuuli. ²⁰ Qauk̄iŋich agaayuliq̄sipta suli sivulliuq̄tipta sivunniġniġaat kikiaktuutitqupluġulu tuq̄q̄tutqupluġulu. ²¹ Niġiugaḡigaluakkaq̄put ilaanunipluġu tasuqsairuksraupluġu Israel-aaḡmiunik. Marrumani uvluni piñayuġiġaat atuumapmanaglaan. ²² Ilapta aġnat tupaakkaatigut pitluk̄luguunniñ. Taapkua utlautiniq̄sut qauniuraami iluviġmun, ²³ aglaan paqinġiñiñijaat ti-

maa. Utiquamiŋ nipliġniq̄sūt tautuŋniplutiŋ isaḡullaŋniġik uqautiruaniġniġik Jesus iñuunipluġu. ²⁴ Ilavut utlautiniq̄sūt iluviġmun paqitluġu taatnatupiaq̄ aġnat uqañhatitun, aglaan qinġiŋitmiñiġaat Jesus." ²⁵ Tavrani Jesus-ŋum nipliutiniġik, "Qanutun isumailaaqtigivisik! Qanutun sukaisigivisik ukpiqsriq̄ksrapsitñik supayaanik sivuniksriq̄irit uqautaitñik! ²⁶ Uqagnaġuġaut Christ, Anniqsuqti akiqsruutauruuaq nagliksaaqtuksraunipluġu tamatkuniña isiḡaluaqani kamanautmiñun." ²⁷ Jesus-ŋum ilitchuġipkaġniġik uqautigikkauruanik inġmiguŋ iluqaitñi Agaayyutim uqañhiñi, aullaġnipluni makpiġaaniñiñi Moses-ŋum suli aglaŋitñiñi iluqatiŋ sivuniksriq̄irit.

²⁸ Qallikamiŋ nunaqqiuramun igliġviŋmiknun, Jesus pisuktuiñaġniq̄suaq qaaniñiñiġniġaqtuatuŋ. ²⁹ Aglaan natqaqtinniġaak nipliġhutik, "Ittuallagiñ uvaptikni. Taaq̄sisiaq̄sigaatiġut." Maliklugik nayuġniġik. ³⁰ Jesus aquvinnisq̄uq̄ niġiq̄asiġuġlukugik. Tigusikami qaqqumik quyaniḡaa Agaayyun. Avguq̄fuga qaq̄qu qaiñiġaa ilinjiknun. ³¹ Irratik anmaq̄mata ilisaġiaq̄siligiñiġaak. Aglaan qinġiŋniq̄siġniq̄suaq ilinjikniñ. ³² Uqaq̄siñisq̄usuk inġmiknun, "Uunaq̄saaġaluaq̄piñuk uummatiġtikni uq̄aq̄tiġipmatiguk tumitchaani suli kaŋiq̄siġkaġluġu Agaayyutim uqañha uvaptiknun." ³³ Maksriħkutik utiqtiḡniq̄suk Jerusalem-mun. Paqinnijaik qulit atautchich maliḡuaqtit katimaq̄atiq̄aqtuatuŋ atlanik. ³⁴ Tamatkua katiमारuat niplianisq̄sut, "Atanguruuaq anjitiŋniq̄suaq ilu-mun! Sagviġniq̄suaq Simon-mun." ³⁵ Malġuk utiqtiquuq̄ uq̄autiniġaich atuumaruanamik tumitchaani suli qanuq ilinjiknik ilisaq̄sriġiġmiġnik Ataniġmik avguipman qaqqumik.

Jesus Sagviq̄suaq Maliḡuaqtimiñun

³⁶ Malġuk uqaqtitlugik taavrumiña, tavrakŋatchiaq̄ ataniq̄ Jesus qichaaniktiḡniq̄suaq akunġatni nipliutiġlugaich, "Tutq̄iutiqaġitchi!" ³⁷ Tatamitchaniquq̄sut atakkii tautukkasuŋniġaħutiŋ aliuq̄tumik. ³⁸ Aglaan nipliutiniġai, "Suvaata tupaktiġpsi? Suvaata ukpiqsriŋitpsi? ³⁹ Tautuksiḡich argatka isigatkalu. Uvaŋaupiaq̄tuŋa. Aksiḡluŋa ilitchuġiniġaqtusi. Atakkii aliuq̄tuq̄ timiqaŋitchuq̄ sauniquanġitluni ilu uvaptun." ⁴⁰ Uq̄q̄ami taavrumiña qinġitkai arganmiñik suli isiganmiñik. ⁴¹ Maliḡuaqtit ukpiġilguinġiñiġaatsuli aglaan quviġusukħutiŋ quviasullapiaq̄ħutiŋlu. Jesus-ŋum apiqsruġniġai, "Uvani niq̄ksraqaq̄psi?" ⁴² Aatçuġniġaat igamik iqaluġmik. ⁴³ Tigupluġu niġiñiġaa siviġaatni.

⁴⁴ Tavra nipliutiniġai, "Tamatkua uqautigikkatka ilipsitñunimma nayuutiŋnaġma ilipsitñi, suapayaaq̄ atuumaniġnipluġu aglausimaruaatun uvapkun maliḡutaksraŋa Moses-ŋum suli aglaanitiñi sivuniksriq̄irit suli Psalms-ni." ⁴⁵ Tavra anmaġniġai isummatiŋiġich kaŋiq̄siġqupluġich uqañhanik Agaayyutim. ⁴⁶ Nipliutiniġai, "Taamna aglausimaruaq̄, Christ, Anniqsuqti akiqsruutauruuaq, nagliksaaqtuksrauruq tuq̄uluni ilu anjitiġksu-raupluni tuqunaruaniñ piñayuatiġun uvlut, ⁴⁷ suli atqaqun tusaayugaaġiksuaq quliatuakkaugisiruq̄ isummitq̄iġikun suli natq̄iutikkauħikun killuqsautiniñ iñuŋnun nanipayaaq̄, aullaġniilugu Jerusalem-miñ. ⁴⁸ Ilis-

maraugisirusi tamatkunuuna. ⁴⁹ Tuyuġisigipsi Irru-si! autamik Agaayyutim akiqsruutigikkañanik. Utaqqi-ruksraursi nunaqqimi sañjim pakmakña tikiñ-ñiañhanunaglaan ilipsitñun.”

Jesus Qiļanmuutikkauruq

⁵⁰ Jesus-ñum annisiniġai nunaqqimiñ Bethany-m tuñaanun. Tavrani isakļugich argañni piļiutiksriññiġai

maliguaqtini. ⁵¹ Jesus agaayutillaisa aullautikkauniqsuq pakmuña. ⁵² Maliguaqtit agaayyuviginiġaat utiqhutiñaasiiñ Jerusalem-mun quviasullapiġataqhutiñ. ⁵³ Ataramik agaayyuvikpañmiinnisut [nanġaqļugu] quyaplugu Agaayyun.

John

Uqathum Timiniŋha

1 Aullaŋniisaqqaagataliǵmi ittuq Uqaliq, Uqaliq iqa-taupluni Agaayyutmi, suli Uqaliq Agaayyutaupluni. ² Ilaa piqatauniqsuq Agaayyutmi aullaŋniisaqqaagataliǵmi. ³ Taavrumuuna Uqalikun Agaayyutim iŋiqtagiǵai supayaat. Atausriuraqunniŋ iluqaaniŋ iŋiqtagiǵikananiŋ iŋiqtangitchuq ilaa pii!lugu. ⁴ Uqaliq kanjigigaa iŋuuthum. Taavruma iŋuuthum iŋuich qagutigai, kanjisiŋksraŋatnun Agaayyutmik. ⁵ Taamna qauma qaggutriruaq taaqtuamik, taaqtuam qamilguitcha.

⁶ Agaayyun kilgiraaksramik tuyuqaǵniqsuq, iŋuŋmik atiliŋmik John-mik, ⁷ taivrumuuna qaumakun iŋuŋmik uqautriyaqtitlugu. Aggigiŋiqsuq iluqaisa kilgutmik tusraatquplugich ukpiqsritquplugi!lu. ⁸ John ilaa taivrumiŋaunǵitchaluaqhuni, aggigiŋiqsuq taivrumiŋa qaumamik uqautriyaqhuni.

⁹ Taimmataimŋa qauma ilumun aggigiŋmiŋi nunam iŋuiŋun kanjipsipchaityaqtuaq iŋupayaanik nunami. ¹⁰ Ilaa itman nunami, nuna iŋiqtaupluni Ilaagun, naagasuli nunam iŋuiŋi ilitchuǵingigiŋiŋiŋa. ¹¹ Ilaa ilamiŋun tikitman, ilaiŋ akuqtunǵitchaat. ¹² Aglaan ilaŋich ukpiqsriplutiŋ akuqtuiruat ilaanik, ilaan qitunǵagiliutipkaǵai Agaayyutmun. ¹³ Tamatkua aniŋǵitichut timim qitunǵiuthagun naagaqaa iŋuum pisuthagun, aglaan anitqinǵiŋisut tuvraǵlugu Agaayyutim pisutha.

¹⁴ Taamna taggisiqaqtuq Uqaliǵmik iŋuǵuqhuni akunnaptikni iŋuuniatuq. Uvagut qiriǵikput kamanataa inuqtuummataitchuaq iŋuaqqutriŋkun suli ilu-mutuŋkun. Taamna kamanauŋ piliun Ilaan akuqtuǵigaa aapamiŋiŋ Iǵŋituŋuŋiǵmigun. ¹⁵ John-ŋum taamna uqautiginigaa. Itnautigiplugu, "Taamna uqautigikkaǵa itnaqama, 'Taimŋa aggiquksraq aqupkun kamanatluktuq uvaŋniŋ, takku anigaluaqnaŋa inŋaniksimaqhuni.'" ¹⁶ Inuqtuusrimaiŋiŋmiŋiŋ nagliktagmigun Ilaan piliutiqaǵaatigut; iluqata ikayuǵaatigut ikayuqtigaaqhuta iŋuaqqutmigun. ¹⁷ Agaayyutim qaitchaa maliǵutaksraq uumuuna Moses-kun, aglaan iŋuaqqun suli ilumutuŋiŋ Jesus Christ-kun aggiquks. ¹⁸ Kia-unniŋ Agaayyun qiriŋiŋaqsimaitchaa, kisimi Atautchim, taavruma atriŋuruam Agaayyutmi suli Aapam saniǵaaniittuam, ilitchuǵipkautigigaa.

John Paptaaqtitchim Nipliŋha Christ-ŋunǵiŋiŋipluni

¹⁹ Jew-ŋuruat Jerusalem-miŋ tuyuqaǵniqmata agaa-yuliqsiniŋ Levi-tkuayaaniglu apiqsruǵiaǵlugu John kisupmaŋaŋa, ²⁰ itna kiggutiksraisaŋaŋa uqautiniǵai

nalupqinaiqtuq, "Uvaŋa Christ-ŋunǵitchuŋa; Anniqsuqtiksrautaunǵitchuŋa." ²¹ "Kisuuvitmi? Elijah-ŋuvich?" John-ŋum kiuniǵai, "Taavrumiŋaunǵitchuŋa." "Naaga taimŋa Moses-ŋum uqautigikkaŋa sivuniksriqirauvich?" John-ŋum piŋiǵai, "Taimŋaunǵitchuŋa." ²² Nipliutiŋiŋiŋiŋaŋat, "Uqautitigutmi kisuuŋilaaŋnik. Uvagut kiggutiqaqtuksraurugut tuyuǵiriptiknun. Qanuqsamma nipliutiŋivich ilipkun?" ²³ John kiuniǵai, "Uvaŋa taimŋauruŋa uqagimakkana Isaiah-m sivuniksriqirim, itna,

Iŋuk tuqtuqtaq iŋuilaamiŋ,
Itqanaiyautisiŋ apqutiksraŋa Atanǵum,
nalǵuǵlugu tumiksraŋa."

Isaiah 40:3

²⁴ Taapkua uqqiraqtit tuyuuruat Pharisee-ŋuruaniŋ, John apiŋilǵiŋiŋiŋaŋat, "Uvva, Christ-ŋunǵiŋiŋiŋivich naagaqaa Elijah-ŋunǵitchuŋivich, naagaqaa taimŋa sivuniksriqiraunǵitchuŋivich, suvaata paptaagivich?" ²⁶ John kiuniǵai, "Uvaŋa paptaagutiqaqtuŋa imikun. Aglaan akunnapsitŋi qichaqtuq ilitchuǵimaisaqsi. ²⁷ Ilaa aqupkun sagviǵisuruq. Uvaŋa sinji!guyumiŋaitchuŋaunniŋ aluǵutiŋnik." ²⁸ Tamatkua atuummiŋiŋisut Bethany-mi Perea-mi Jordan taavanitchianani John-ŋum paptaaqtitchiviani.

Agaayyutim Ipnaiyaŋa

²⁹ Uvlutqikman John-ŋum Jesus qiriŋiŋigaa utlauruaq iŋmiŋun, aasrii upyaklugu, "Uvvauna Agaayyutim ipnaiyaŋa piigityaqtuaq nunam iŋuiŋi killuutaatnik! ³⁰ Ilaa taimŋauruq uqautigikkaǵa itnautigiplugu, 'Iŋuk imma aggigiŋiaqtuq akiaqtiksraǵa. Kamanatluktuq uvaŋniŋ, takku ilaa anigaluaqnaŋa inŋaniksimaqhuni.'" ³¹ Uvaŋa nalugaluaqtuq kisuuŋisilŋa, tikiumaruŋa paptaaǵusriqtuŋa imiǵmik ilitchuǵipkautigisrukluŋu Israel-aagmiunun." ³² Uvva itnaiŋiplugu John-ŋum ilisimariǵaa, "Uvaŋa qiriŋigiga Ippitchuŋa Irrusriq atqaqtuaq pakmakŋa atriqaqhuni tinmiagruuratun aasrii ilaaniitluni. ³³ Kanjicsianingitthaluaǵigaa kisuuŋilaŋa, aglaan Agaayyutim tuyuǵirima imikun paptaagityaqtuŋa, uqautigaŋa itna, 'Ivich qiriŋisigiŋiŋ Ippitchuŋa Irrusriq atqaqpan aasrii inillaguni iŋuŋmun, ilaa taimŋaŋisuruq paptaagirusraq Ippitchuakun Irrutchikun.'" ³⁴ Aasrii uvaŋa qiriŋianikkiga taamna atuumaruŋa aasrii uqautigitlaplugu Iǵŋiŋiŋihagun Agaayyutmun."

Jesus-ŋum Sivulliich Maliǵuaqtai

³⁵ Uvlutqikman John taraniŋilǵiŋiŋiŋisuuq malǵuŋnik maliǵuaqtiŋmiŋik piqasriqhuni. ³⁶ Qiriŋiqamiŋ Jesus ap-

qusraaqtuaq John-ñum upyañnigaa, "Uvvauna Agaayutim ipnaiyaana." ³⁷ Taapkuak maliguaqtik tusraaplugu taatnaqman, maliutiniigaak Jesus. ³⁸ Jesus-ñum kinjaqami, maliutiniqmakni qiniqługik apiginiqik, "Sua pakikpitchu?" Taapkuak kiuniigaak, "Rabbi, nani tukkuqaqkich?" (Taamnaguuq Rabbi mumiutiqaqtuaq ilisautrimik.) ³⁹ Ilaan kiuniqik, "Uvunağutik qiniqiatku!" Taapkuak utlauti'amik qiniqniigaak nani irviqaqtilaana, aasrii uvlivigiplugu. Sisamanun tuqtuqtaq iliyunnaqsirua mi sassaq unnuksraaqman. ⁴⁰ Taapkuak tusraaplutik John-ñum uqautaanik maliutiruaq Jesus-mik ilaqataa atiqagñiqsuq Andrew-mik, Simon Peter-m aniqatigiplugu. ⁴¹ Andrew-m sivulliuplugu paqilgaagñigaa aniqatni Simon uqautiplugu, "Uvaguk paqitkikpuk Messiah" (mumiutiqaqtuaq Christ-mik naagaqaa Anniqsuqtimik), ⁴² aasrii Simon Jesus-muutiplugu. Jesus-ñum qiniqługu nipliutiniiga, "Ilvichuvva Simon, iqñiña John. Taiyuutinikkisirutin Cephas-mik" (mumiutiqaqtuaq Peter-mik Iyağanmiglu).

Jesus Tuqłuiħa Philip-mik Suli Nathanael-mik

⁴³ Uvlutqikman Jesus sivunniğñiqsuq Galilee-mugukhuni. Ilaan Philip paqitlugu nipliutiniiga, "Maliguanña!" ⁴⁴ Philip-guuq Bethsaida-ğmiununiqsuaqtuuq Andrew-mlu Peter-mlu irviakni. ⁴⁵ Philip-ñumli nalautilugu Nathanael, uqautiniiga "Uvagut paqitkikput taimña Moses-ñum uqautigimakkaña maligutaksrani suli sivuniksriqirit uqautigikkañat. Ilaa Jesus-ñuniqsuq, Nazareth-miu, Joseph-ñum iqñiña." ⁴⁶ Nathanael-ñum piñigaa, "Qanusriq nakuuruuq aggitłava Nazareth-miñ?" Philip kiugaa, "Kiataamili qiniqiaqsagun!" ⁴⁷ Jesus-ñum qiniqamiun Nathanael utlautiruaq iqñiñun nipliğñiqsuq, "Uvvauna Israel-aagmiupiağataq! Ilaani piitchuq pigiiłaq." ⁴⁸ Nathanael-ñum apiqsruğniiga, "Qanuqługu ilisimaviña?" Jesus-ñum kiugaa, "Philip-mun tuqługaluaqtitnak qiniñaniqniqikiñ atanjusri-ma'avich asrerrirağaqtuami napaaqtumi." ⁴⁹ Nathanael-ñum kiugaa, "Iłisautrii! Ilvich Agaayutim Iğñiğiniğaa-tin! Israel-aagmiut umialiginiğaa-tin!" ⁵⁰ Jesus-ñum kiugaa, "Ilvich ukpiliqsipich qiniqni'apkiñ sivuani ataani napaaqtum asrerrirağaqtuam? Qiniqisirutin kamanatluktuanik taavrumakña." ⁵¹ Jesus-ñum nipliutipsağniğai, "Iłumutuuruamik nipliutigipsi, Iłipsi qiniqisigiksi qilak anmaqpan suli Agaayutim israğulgi mayutmuktuat naagaqaa atqaqtuat Iñuum Iğñiñanun."

Jesus-ñum Atlanjuqtitchiħa Imiğmik Misruqqumun

² Uvluk piñayuakun katchuutniaqtuak inniqsuk Cana-mi nunaqqimi Galilee-mi ittuami. Jesus-ñum aakana itmiñiqsuq. ² Suli Jesus-lu maliguaqtiniłu aiyugaaqtaupmiñiqsut katchuutniaqtuanun. ³ Misruğuu-taat nunupman, Jesus-ñum aakanan nipliutiniiga, "Ukua misruğuu-taisut." ⁴ Jesus-ñum kiuniiga, "Tiliuqtaksrağingitchikma sutquluña. Piviksrağasuli tikiumaitchuq." ⁵ Jesus-ñum aakanan uqautiniğai savaktit, "Piyumigiksi qanupayaaq tilikpasri." ⁶ Taraniguuq itchaksrat qattaliat iyağaiç imiğnun inniqsut, atausriq immaqtu-

tilaaqallaapluni iñuiññaqtun naagaqaa iñuiññaq qulit gallon-tun, Jew-ñuruat maligutaksrerrisrağikkağmik-kun iğguutiksraqtuğvikaanich. ⁷ Jesus-ñum uqautiniğai, "Immiqsigik qattat imiğmik." Tarra immiğñiğaiç qaqłukpiuraqługich. ⁸ Tarakñaasrii Jesus-ñum nipliutiga, "Tarakña qalusriłusri, niqiqpaktuat anjalataat payuksiun!" Taapkua payunniğaat. ⁹ Anjalataata niqiqpaktuat uukamiun imiq misruğuguqtitaq naluniğaa nakitñaqtautilaana tamarruma misruqqum, aglaan taapkua savaktit qalusriuat imiğmik ilisimaniğaat. Taavruma anjalataata niqiqpaktuat tuqługniğaa uiksraun, ¹⁰ nipliutiplugu, "Atlas autaaqtitchiraqtut misruğuginñiksramik sivulliuplugu, aasrii aiyugaaktat imianikmata, akiitłunniqsramik piqaqtitkaqsipługich. Aglaan ilvich itinniqiñ misruğuginñiqsraq isruanunaglaan." ¹¹ Sivulliqpianjuplugu taamna quvinaqtuaq savaaq Jesus-ñum iñiqtağiniğaa Cana-mi Galilee-miittuami. Ilaan kamanautni qiniqitinnigaa. Aasrii maliguaqtañ ukpiğiliutipsağniğaat. ¹² Tamarruma aquagun Jesus aakanilunukatchianjilu suli maliguaqtinji Capernaum-munniqsut, taraniasriiñ itlutinj iktuurani uvluni.

Jesus-ñum Suaqłuiyaiħa Agaayyuvikpauramik

¹³ Jew-ñuruat niqiqpagvikaanñat atilik Apqusaak-kauğmik tikiyasriur, aasriiñ Jesus Jerusalem-mun aullağniqsuq. ¹⁴ Agaayyuvikpañmi pakinnigaa iñuich tunniuuqairuat anusallunniç ipnaiñiglu tinñiağruuraniglu suli simmiqsuqtit maniqñik aquppiruat manniqiviniçmikni. ¹⁵ Aasriiñ akłunaamik, ipiğaqtuusriqihuni uumaruapayaa aninnigai Jew-ñuruat agaayyuvikpañatniñ, manniqiviniç simmiqsuirit maniqñik ulğutlugich, simmiqsuutiniç siamitlugich. ¹⁶ Suli tilipługich tunisiullaqtuat tinñiağruuranik itnaqhuni, "Tamatkua uvakña anitchigik! Aapaa tupqa tunisiuqqaiviguqnaqu!" ¹⁷ Maliguaqtañ itqagñiğaat uqalıq aglausimaruq itna, "Agaayyuun! Siqñigillapialigma tupiğikkapnik iluq-nauqsimaaqtitkaña." ¹⁸ Jew-ñuruat nipliutitqiniğaat apiqsruutmik, "Sumik quvinaqtuaq iñiqtaqagutin qiniqitinnayaqpiun uvaptiknun nalauñiñ taatnasriğaqavich?" ¹⁹ Jesus-ñum kiugai, "Unauva agaayyuvikpak piiyağupsiun, piñasruni uvluni nappatqikkisigiga." ²⁰ Jew-ñuruat apiqsruğniğaat, "Piñasruni uvluni nappatqikkisiviun? Malğukipiaq itchaksrani ukiuni nappağniakkauruq agaayyuvikpak una!" ²¹ Aglaan Jesus uqautigikkaña agaayyuvikpak atrinuniqsuq ilaan timaanun. ²² Taamani tuqłiğmiñ anitqikman, maliguaqtañ itqagñiğaat taatna uqalħa, arguaqutaitługich aglausimaruat uqalħich, suli Jesus uqautigikkañi.

Jesus Iłisimagai Iluqaisa Iñuich

²³ Jesus Jerusalem-mi ititlugu niqiqpagvikaami taggisqaqtuami Apqusraaqtitauğmik iñugiaktuat ukpiğiniğaat qiniqamisigik quvinaqtuat savaani. ²⁴ Aglaan Jesus-ñum ilumutuuginiğniğai, atakkii ilaan iñuich ilisimaağikługich. ²⁵ Iñuktigun kanjqsipkağniğnaqhuni ingiñniqsuq, ilaan kanjqsimaağikługich iñuich isrummatiniç.

Jesus-ɲum Iļisautriļha Nicodemus-mik

3 Uvvaasriiñ inniqsuq iñuk atiqaqtuq Nicodemus-mik, Jew-ɲuruat sivulliuqtaiñ ilaŋat, piqataupluni taapkunani Pharisee-ɲuruani. ² Unnuat ilaŋatni utlautiniqsuq Jesus-mun nipliŋhuni, "Iļisautrii! Iļitchuǵigikput ilvich iļisautriksrauplutin tuyuūthiñ Agaayyutmiñ. Kiaunniñ piyumiñaitchai quviquaqtuat savaat kisanik Agaayyutim piqasriumalugu." ³ Jesus-ɲum kiugaa, "Iļumutuuruamik uqautigikpiñ, iñuum anitqiñǵisuaǵuni, Agaayyutim aŋaayuqautaa qiñitlasriyumiñaitchaa." ⁴ Nicodemus-ɲum apiqsruļǵiñǵigaa, "Qanuǵuni iñuguaniktuaq anitqikkisiva? Nalupqinaitchuq, aakami iluanun isitqiaqsiyumiñaitchuq, aniñi tugliǵitlasriļugu." ⁵ Jesus-ɲum kiugaa, "Iļumutuullapiaqtuamik nipliutigikpiñ, Iñuk anitqiñǵisuaǵuni imikun suli Ipqitchuakun IrrutCHKIKUN isitlasriyumiñaitchuq Agaayyutim aŋaayuqautaanun. ⁶ Tamatkua aniruat iñuñiñ iñugruñaurut. Tamatkualiasrii kisiisa Ipqitchuam IrrutCHKIKUN anitqiksitaŋi iñuugisirut Ipqitchuakun IrrutCHKIKUN. ⁷ Quviǵusruutiginagu nipliutiga, 'Anitqiksukraupiaqtusri'. ⁸ Anuǵi igliǵaqtuq napmupayaǵukami, ilipsisriñ tusraaplugu anuǵim siǵruñiŋa, aglaan iļisimatlaitchiksi nakiñ agǵiļha unniñ napmuļha. Taatnatun kiñapayaaq ittuq animaaqtuq Ipqitchuakun IrrutCHKIKUN." ⁹ Nicodemus-ɲum apiqsruǵniǵaa, "Qanuǵuni taatniitlagisiva?" ¹⁰ Jesus-ɲum kiugaa, "Ilvich iļisautraugaluaqhutin Israel-mi taamna naluniqpiuŋ? ¹¹ Iļumutuullapiaqtuamik nipliutigikpiñ, Uvagut uqǵaqtuǵut iļisimakkaptiknik suli iļisautriraqtuǵut qiñikkaptiknik. Aglaan nallipsi uqǵiŋput akuqtuǵummataitchaa. ¹² Ilipsi ukpiǵiŋitCHIPSITĦA uqautikapsi nunakŋaqtatigun; qanuǵusri ukpiǵitlasrigisivisitĦA uqautigupsi pakmakŋaqtatigun? ¹³ Kiñauñniñ pakmuŋa mayuqsimaitchuq, aglaan Iñuum Iǵñiŋa atqatuaq tatpakmakŋa. ¹⁴ Moses kivikmatun nimǵiŋaŋuq nappaqtamun suviksrailaami, taatnatun Iñuum Iǵñiŋa kiviktaksraugisiruq. ¹⁵ Kisupayaaq ukpiqsripluni turviñiktuaq ilaanik isruitchuamik iñuugisiruq. ¹⁶ "Agaayyutim nunam iñui piqpagivagitlūgich, Iǵñitluni aatchuutiginǵaa. Kisupayaaq ukpiqsriļikun turviñiktuaq ilaanik tuquyumiñaitchuq, aglaan isruitchuamik iñuugisiruq. ¹⁷ Atakkii Agaayyutim Iǵñiñi tuyuǵiŋitchaa atanniqsuqtatuplugu nunam iñuiñun aglaan anniqsuqtatuplugu iluqaitñun. ¹⁸ Kisupayaaq ukpiqsripluni tunŋaviñiktuaq Iǵñiŋanik, atanniusriksraitchuq. Aglaan ukpiqsriñǵitchuq atanniqsimaŋaniktuaq, takku ukpiqsriļikun tunŋaviñiksimitluni Agaayyutim Iǵñituaǵikkaŋanik. ¹⁹ Taatnaiļiplugu taamna atanniusriksraq ittuq, qauma nunam iñuiñun tikitman. Aglaan iñuich piqpagitlukkaat taaqtuaq taavrumakŋa qaumamiñ, takku ilinċh irrusriñiksimaaqhutij piǵiitchuamik. ²⁰ Kisupayaam irrusriñiksimaaqtuam piǵiitchuakun qauma uumigigaa, suli utlautisrutlaitchuq qaumamun, takku ilaan irrusriǵiliutikkani piǵiitchuq sagviqunǵitlugu. ²¹ Aglaan kisupayaaq irrusriñikkami iļumutuuruamik qaumamun utlauraqtuq, taavru-

muŋa qaumamun sagviumatquplugu irrusriǵiliutikkani tupiksriļikun Agaayyutmik."

John Paptaaqtitchiri Iļisimarauļha Jesus-kun

²² Taavruma aquagun Jesus-lu malǵuaqtiniļu aullaǵniqsut nunanun Judea-m. Tarani ittuallaŋniqsuq ilinċitni suli paptaaǵipluni. ²³ John-tuuq paptaaǵiniqsuq Aenon-mi uŋasriñǵitchuamiñ Salem-miñ, takku imǵukkaŋhuni tamanna. Iñuich utlaaǵaqtuq ilaan paptaaqtanǵi. ²⁴ John taamna isiqsimaitchuqsuli isiqsivimun.

²⁵ John-ɲum malǵuaqtaiñ ilaŋich uqaksraqtuaqsiñiqsut Jew-ɲuruatlu taavrumuuna ipqisakkaulikun.

²⁶ Aasriñ John-mun utlautiplutij uqautiplugu, "Iļisautrii! Anun itqǵiŋiviuŋ Jordan-ɲum igluani piqatigikkan, ilvich uqautigikkan? Ilaa paptaaǵiaqsiruq, aasrii iñuum iluqani utlakka!"

²⁷ John-ɲum kiuniǵai, "Kiñauñniñ sumik piqǵumiñaitchuq, Agaayyutmun qaitchiñgunnani. ²⁸ Ilipsi iļisimarigigipsi nipliqsimaļapkun 'Uvaŋa Christ-ɲunċitchuŋa, aglaan ilaan sivuani tuyuumaruŋa,' itqanaiyautiyaqtitlugu. ²⁹ Nukatpiaq katchuutniaqtuaq niviaqsiam uiksrautigigaa. Nukatpiam ilauraŋa qichaqatauraqtuq naalaŋniplugu, quviagiplugu tusraaļha nukatpiam katchuutniaqtuam nipaa. Taatnatun quviasruļiǵa naammaitgiruq. ³⁰ Ilaa piǵuqtuksrauruq kamaŋaqsitlūguni, uvaŋaasrii nuimaiǵlūŋa.

Ilaa Agǵiqsuq Qilaŋmiñ

³¹ "Ilaa agǵiqsuq pakmakŋa iluqaitniñ kamanatluktuq. Nunakŋaqtaiǵi iñuñiñaupluni nunamiittuŋuruq, nunakŋaqtanik nipiqaŋhuni. Ilaa agǵiqsuq qilaŋmiñ kamanatluktuq iluqaitniñ. ³² Aasrii uqautigigaa qiñikkani tusraakkañi, aglaan kisupayaat uqalĥa akuqtunċitchaat. ³³ Kia akuqtuiruam uqalĥanik nalupqiginǵiǵaa Agaayyutim iļumutuulĥa. ³⁴ Taavruma Agaayyutim tuyuǵikkaŋan Agaayyutim uqalĥi uqǵigai, takku Agaayyutim qaitchiplugu inuŋaiǵlugu Ipqitchuamik IrrutCHKIKUNmiñ. ³⁵ Aapam Iǵñiñi piqpagiplugu aasrii suspayaat aatchuutigigai ilaanun. ³⁶ Ilaa ukpiqsriuruq Iǵñiŋmik isruitchuamik iñuuliqatuuq, aasrii tupiksriñǵitchuq Iǵñiŋmik iñuuliqǵumiñaitchuq. Aglaan Agaayyutim qinnautaa nayuutigisiruq ilaani qanavak tai-muŋa."

Jesus-lu Aǵnaǵlu Samaria-ǵmiu

4 Pharisee-ɲuruat tusraaniqsut Jesus iñunnatluaqsiñiplugu paptaaǵitlukhuniļu John-miñ ² (Jesus ilaa paptaaǵiŋitchaluaqtitlugu, aglaan malǵuaqtai). ³ Jesus-ɲum tusraa'amiuŋ uqǵikkaŋat, Judea-miñ aullaǵniqsuq Galilee-mun utiqhuni.

⁴ Utiñiǵmiñi taavrumani Samaria-kuaqtuksrauniqsuq.

⁵ Tikiñniqsuq Samaria-m nunaaqŋanun atiqaqtuamun Sychar uŋasriñǵiñniqsuamun nunananiñ Jacob-ɲum qaisananiñ iǵniǵmiñun Joseph-mun. ⁶ Jacob-ɲum nivviaŋa taraniinniqsuq. Aasrii Jesus igluatǵimikniñ iñiqtuqhuni, nivviam saniǵaanun aquvinniqsuq, uvluq

qitiqquqman. ⁷ Samaria-ǵmiu aǵnaq agǵiǵniqsuq imiqtaǵiaqhuni. Aasrii Jesus-ǵum nipliutinigaa, "Imiks-rinǵa!" ⁸ Immali maliguaqtai nunaqqimurǵniqsut niqiksramiknik tauqsigiahutiŋ. ⁹ Aǵnam Samaria-ǵmium nipliutinigaa, "Ivich Jew-ǵurutin aasrii Samaria-ǵmiunupluŋa. Qanuqhutin injiqpiŋa imigukhutin?" (Uvatakku Jew-ǵuruat piqatqatlaitchut Samaria-ǵmiun.) ¹⁰ Jesus-ǵum kiugaa, "Iḷisimagupku Agaayyutim aatchuutiksraŋa sulisuuḷha injiqtigikkaqpich imiksritqupluni injigayaǵiŋ, aasrii Ilaan qaitchiḷutin iŋuunaqtuamik imigmik." ¹¹ Aǵnam nipliutigaa, "Ivich qattaitmiutin, aasrii nivviaq itipmiuq. Nakiŋmi imiq iŋuunaqtuag piŋayaqpiuŋ?" ¹² Jacob-ǵum sivulliapta uumiŋa nivviamik piqatqitanatigut, qitunǵaiŋlu sulipamiqsaanja imigvigimakkanatnik. Ivich Jacob-miŋ kamanatluktuanunaruŋivich?" ¹³ Jesus-ǵum kiugaa, "Kiŋapayaaq imiqtuag imigmiŋ uumakŋa imigulitqikkisuruq. ¹⁴ Aglaan kiŋapayaaq imigmiŋ aatchuutiksramniŋ imigumi imigulitqinǵiŋatigut, takku imiq aatchuutiksraǵa itkisuruq ilaani sullivanuunivviamim imigmik iŋuunaqtuamik, piqatqillugu ittuksramik isruilaamun iŋuunigmun." ¹⁵ Aǵnam nipliutigaa, "Taavrumiŋa imigmik qaitchiŋa, imigulitqinǵiŋatigut unniŋ uvuŋa imiqtaǵiŋatigut." ¹⁶ Tarra Jesus-ǵum nipliutinigaa, "Aullaǵutin uqautiyaǵuŋ iḷaqatin pakma nayuqtigikkan, aasrii uvuŋatqigutik." ¹⁷ Aǵnam kiunigaa, "Iḷaqataitchuŋa." Jesus-ǵum kiugaa, "Ivich nalauttutin nipliavich iḷaqataiŋniplutin." ¹⁸ Ivich iḷaqatniktuqsamaruami tallimani, aasrii nayuqtigikkan pakma nalaulugu iḷaqatigingitchiŋ katchuusrimaitchiŋ. Taatnaqavich nalauttutin." ¹⁹ Aǵnam nipliutigaa, "Taataiŋniplugu iḷisimatiqagǵniqavich kanjigsigiga sivuniksriqirauḷhiŋ." ²⁰ Samaria-ǵmiut sivulliaut agaaayumaǵuurut uumani iŋgimi aasrii ilipsi Jew-ǵuruani uqagagtusri iŋuich agaaayumaqtusrauniplugich Jerusalem-mi." ²¹ Jesus-ǵum nipliutinigaa "Aǵnaaq, ukpiǵiŋa, Piviksraq tikitkisuruq iŋuich agaaayuvigiltaiǵniqmatruŋ Aapa uumaniunniŋ iŋgimi naagaunniŋ Jerusalem-mi." ²² Samaria-ǵmiusri iḷisimangipiaǵiksi kisumun agaaayumaatqisi; uvagut aglaan Jew-ǵuruani iḷisimagikput kisumun agaaayumaatqiput, takku iŋuich anniqsuqtiksraŋat Jew-ǵuruaniŋ kanjiaqtuq. ²³ Aglaan piviksraq tikisaaqtuq, pakmaunniŋ tikiuamaanitquq, ilumun putqataǵvivaqtuag agaaayumaǵviginiaqmatruŋ Aapa Ipqitchuakun Irrutchikunlu ilumutuḷikunlu. Takku Aapauruaq piqaguktuq iŋuich agaaayumaǵviginiaqtuanik inmiŋun taatnaiŋlugu. ²⁴ Agaayyun Irrusriuruq. Tamatkua putqataǵvivaqtuag ilaanik agaaayumaqtusraupiaqtut Ipqitchuakun Irrutchikunlu ilumutuḷikunlu." ²⁵ Aǵnam nipliutinigaa, "Uvaŋa kanjismagiga Messiah taiyuutilik Christ-mik agǵiǵaǵumaruq. Ilaan agǵiǵumi uqautisraǵumakkanatigut supayaamik." ²⁶ Jesus-ǵum nipliutigaa, "Uvaŋa uqaqatin Ilaanuruŋa."

²⁷ Taatnaanigmiuglu tarani Jesus-ǵum maliguaqtai utigǵniqsut. Atqunaq quvigutchaŋniqsut Jesus aǵnamik uqaqatiqagǵniqman. Aglaanguuq nalliata nipliutingiŋniǵaa aǵnaq, "Sumik pisukpich?" naagaqaa apiqsru-

ngiŋniǵaat Jesus, "Suvaata aǵnamik uqaqatiqagǵpich?" ²⁸ Tarakŋa aǵnam imiqtautni unitlugu, nunaqqimun utigǵniqsuq, uqaaqsipluniasriiŋ iŋunun, ²⁹ "Maligluŋa qinǵiǵaqsuŋ iŋuk uqautriga suraǵalipayaamnik. Ilaa Christ-ǵungitchaluaqpa?" ³⁰ Tamatkua uniŋniǵaat nunaqqiq utlautiplutiŋ Jesus-mun.

³¹ Taatnaŋhatniguuq, maliguaqtaiŋ Jesus uqapsaǵniǵaat, "Iḷisautrii, niǵiŋiŋ!" ³² Ilaan kiunigai, "Niqautiqatruŋa iḷisimangisapsitŋik." ³³ Taatnaqman maliguaqtai avatmun apiqsruqtautiaqsiŋniqsut, "Iŋuum una payungitchaluaǵniqpaun niqiksramik?" ³⁴ Jesus-ǵum nipliutinigai, "Niqautiqatruŋa tupiksriǵimik tuyuǵirima pitqutaanik sulitqanaḷiksraŋanik savaam qaisaŋan iŋiqtaǵitquplugu." ³⁵ "Uqagagtusri, itnaiŋiplugu nautchiiviksigen, 'Sisamani tatqinǵi ittaqtuq katitchiviksraq.' Uvaŋali nipliutigipsi, qinǵiŋtuallautaqsigik nauruat pakma piŋuqtuq katitauḷhiŋaǵuqhutiŋ. ³⁶ Iŋuk kipripluni katitchiruaq akiŋniǵaqtuq katitchiǵigmiŋi nauruanik isruitchuamun iŋuunigmun, atunim aasrii nautchii-ruaǵlu kipriuaǵlu quviasruqatigiikkisiplutiŋ. ³⁷ Uqautauruaq ilumutuuruq itna, 'Iŋuk nautchiiraqtuq atlam aasrii kipiŋlugu, katitlugu mukkaaksraq.' ³⁸ Uvaŋa tuyuǵipsi kipriḷsri katitchitqupluŋi nautchiivigmi savaaǵvigmisapsitŋi atlat savaanatni aasrii piŋniǵusri taipchua savaanatniŋ."

³⁹ Samaria-ǵmiut iŋugiaktuat nunaqqimikni ukpiqsriŋniqsut Jesus-mik aǵnam itnaŋagun, "Ilaan uqautigaŋa supayaamik atuqsimakkamnik." ⁴⁰ Taatnaqulugu Samaria-ǵmiut tikitŋamitruŋ, ittuallaquaqsiniǵaat inmikni. Jesus-ǵumaasriiŋ malǵuŋni uvlunni nayuǵniǵai. ⁴¹ Iŋugiaksilaǵniqsut ukpiqsriuruat ilaan uqauttutaiŋun. ⁴² Aasrii aǵnaq uqautiniǵaat, "Ukpiqsriḷisugut ilvich niplithiŋaǵingisapkun aglaan uvaptiknik tusraaplugu, iḷitchuǵigikput ilumutun anniqsuqtiksraḷha nunaam iŋuiŋik."

Jesus Mamititchiŋniqsuq Aŋalatchirim Iǵniŋanik

⁴³ Kiŋuagun malǵuk uvluk Jesus aullaǵniqsuq Galileemun. ⁴⁴ Ilaan iḷisimagaluaqulugu, "Sivuniksriqiri kamakusriaqatlaitchuq inmi nunamiŋi," aullaǵviginigaa.

⁴⁵ Galilee-mun tikitman iŋuich paǵlanigaa, qinǵianiklugu supayaq savaaǵikkaŋa niǵiqpagvikaami taggisiqatqutami Apqusaakkauǵimik, takku ilinjittuuq utlautiniqsut niǵiqpagvikaamun Jerusalem-mi.

⁴⁶ Taatnaqhuni Jesus utitqinǵiŋniqsuq Cana-mun Galilee-mi ittuamun, sivuani imigmik misruǵuǵuqtitchiviŋmiŋun. Aasrii Capernaum-mi inniqsuq aŋalatchiri iǵniqagǵniqsuaq atniǵniqtuamik. ⁴⁷ Tusraa'amiuŋ Jesus tikitlugu Galilee-mun Judea-miŋ, utlaklugu apiqsruǵniǵaa Capernaum-muglugu iḷuqaqsiḷaǵayaitmaŋan iǵni tuqḷhiŋaǵuqtuag. ⁴⁸ Jesus-ǵum nipliutinigaa, "Nalliqsiunniŋ tarra ukpiqsriyumiŋaiaiaqtuq, qinǵiǵaluaqani kamaŋaqtuaniglu savaanik quvinaqtuaniglu."

⁴⁹ Aŋalatchirim kiulǵiŋniǵaa, "Maliŋa, qitunǵauraǵa tuqugaluaqtitnagu!" ⁵⁰ Jesus nipliutigaa, "Aullaǵiŋ, iǵniǵiŋ iŋuugisuruq!" Taavruma iŋuum Jesus-ǵum nipliu-taa ukpiǵiplugu aullaǵniqsuq. ⁵¹ Anjilaatmuktitlugu savaktaiŋ paǵniǵaat tusraapkaǵiaqulugu "Iǵniǵiŋ iŋu-

gaqsiruuq.”⁵² Apiqsruǵniǵai qarjaaglaan iǵni iǵuaqsit-muaqsipmanjaan. Taapkua kiuniǵaat, “Ikpaksraq uvluqpaguǵniǵmiñiñ atautchimun iliyuǵnaqsipman uunaqutaiqsuuq.”⁵³ Aapauruam ilitchuǵiniǵaa atuum-miǵha taivrumanı sassagñiǵmi Jesus-ǵum nipliutikmani, “Iǵniǵiñ iñuugisiruuq,” Taatnaqhuni ukpiliǵniqsuuq, sulı iluqaǵmiñ tupiqatipayaanjılu.⁵⁴ Taavruma tuglılǵniǵaa quviqnaqtuuq savaaǵa Jesus-ǵum Galilee-mukman Judea-miñ.

Jesus-ǵum Mamititchiǵha Atniǵñaqtuamik Narvauram Siñaani

5 Aquagun tamarruma Jew-ǵuruat niǵiqpagvikaanǵat ilǵiñniqsuuq. Aasrii Jesus-tuuq utlautipluni Jerusalem-mun.² Taamani Jerusalem-mi Ipnaiç Paanǵatni narvauraaǵniqsuuq tallimanik quliǵutilik. Hebrew-tguuuq uqaǵatigun taiyuutiqaǵniqsuuq Bethzathamik.³ Iñuǵiallapiachutiñ iñuich atniǵñaqtuat nalaniqsut tamatkunani quliǵutit atinǵiñi qıñitlaitchuat, pisrutlaitchuat, sulı auliyatılait taqqıplutiñ imǵum iliqsraqtıksranjanik.⁴ Uvvaguuuqtakku qakugulitchiaqtuǵu Agaayyutim israqulǵan imiq iliqsraqtıtaǵniqmagu aasrii sivulliq atniǵñaqtuaniñ kiñilǵaaqtuuq aǵalataupkaqqaaqtuǵu imiq mamitauraaǵniqsuuq qanusripayaamik atniǵñaqtuıtaǵaluaǵnaǵmi.⁵ Iñuǵuuq atniǵñaqtuuq iñuiññaq akimiaq piñasruni ukiuni tarani itmiñniqsuuq.⁶ Jesus-ǵum qıñiǵniǵaa nalaruuq sulı kanıqsıpluǵu ilaan atniǵñaǵha takıruami, aasrii nipliutiniǵaa, “Iǵuaqsıskaluaqpiç?”⁷ Atniǵñaqtuam kiuniǵaa, “Uvaǵa kiñisaitchaqtuǵa imiq iliqsraqtıtaupman. Takanuǵaǵniaqtıluna atlam sivullıuǵaǵıaǵaǵa.”⁸ Jesus-ǵum nipliutigaa, “Makıllutin, ikıvǵatin tigulugıç pisruǵiñ.”⁹ Taimmaiññaq taamna mamitauıniqsuuq; ikıvǵani tıguplugıç, pisruǵniqsuuq.

Uvluq tamanna taavruma atuummıvia Jew-ǵuruat mıñuıqsıaǵvıgıniǵaat.¹⁰ Taatnaqtuǵu Jew-ǵuruat nipliataqsıñiǵaat iñuk iǵuaqsıkkauruuq, “Ugluvak mıñuıqsıaǵvıuruq. Atuqtaksraptıknun akitñautıniqsutin ikıvǵapnik akiyaqavıç.”¹¹ Ilaan kiuniǵai, “Taıvruma iǵuaqsıpkagtıma uqautıgaaǵa, Ikiǵatin tigulugıç pisruǵiñ.”¹² Taapkua apiqsruǵniǵaat, “Kia taatnaquvatın?”¹³ Aglaan taavruma iǵuaqsıkkauruam ilitchuǵinǵiñiǵaa kısıutilaaǵa, atakkıi Jesus tamaakǵa piǵiñniqsuuq iñuǵıakpagıtıluni tamanna.¹⁴ Aquagun taavruma Jesus-ǵum paqınnıǵaa Jew-ǵuruat agaayyuvıpaǵatni aasriiñ nipliutipluǵu, “Atanjıi. Pakma iǵuaqsırutin. Killuqsatqıñıaǵnak. Takku killuqsaguvıç pigıitıluktuuq tikıptıaqtuq ilıpnun.”¹⁵ Taavruma iñuum aullaqami Jew-ǵuruat uqautıaqsıñiǵai Jesus-ǵunıpluǵu iǵuaqsıpkagtını.¹⁶ Taavrumiña piqusrıqhutiñ Jew-ǵuruat piyuagaqsıñiǵaat Jesus, ilaa iǵuaqsıñıpluǵu mıñuıqsıaǵvıum uvluani.¹⁷ Jesus kiuniǵai, “Aapaga savaktuuq ataramik iñiqǵuǵu, sulı uvaǵaptuuq savaktuksrapmiuǵa.”¹⁸ Taavruma nipliutim Jew-ǵuruat sıvunniqsıllapiagñıǵai tuqqutçukıluǵu, taavrumuunañıñıaunǵıtaçuaq mıñuıqsıaǵvıum atuuqtaqsraigun aglaan nipliǵhagunlu Agaayyutmik aapaǵanıpluñi sulı atrııutıpluni iñmiñik Agaayyutmun.

Iǵniǵuruam Aǵalatchiǵha

¹⁹ Jesus kiugai, “Uqautıgıpsı ilımutuuruamik itna, Iǵniñiq iñiqtaqtalaitchuq iñmıǵıñıñıaq. Ilaa savaaqaǵaqtuq taavrumiña qıñıkkagñiñik Aapanı savaaqaqman. Supayaamik Aapauruuq iñiqtaqaqman, Iǵniñantuuq savaaǵıraǵıgaa.²⁰ Aapam Iǵni urriqsuutıraǵıgaa iluqaanik savaaǵıtlakkaǵmiñik, atakkıi piqpagıpluǵu. Ilaan ilısautıgıspıluǵu kamanatluktuanıknunıñ tamatkunakǵa iñiqtaǵıkkarıñıñ, ilıpsı quvıǵusrullapiatlasrııusrı.²¹ Atrıpluǵu Aapaa anıpaçıaǵıñıha tuquruanıñ iñuǵutqıǵıǵmun, taatnatullapiaq Iǵniña qaitçıtılaruq iñuııǵmıç tamatkununa pisukkaǵmiñun.²² Aapaǵa iñmiñik atanıqsunǵıqhuni, aǵlaan Iǵni qaitçıanıñıǵaa atanııǵıǵmıç.²³ Taatnaqhuni iluqanı kamakkun itkısıruq Iǵniñanun atrıluǵu iñuıç kamaqsrıñat Aapañanıç. Kiñapayaaq kamakkıtaitçumi Iǵniñanun kamakkıtaitmiuq Aapañanun tuyuǵıraanun.²⁴ Iłımutuullapiaqtuamik uqautıgıpsı, Kiñapayaaq tusraaruq uqautımnik sulı ukpiqsrıruq tuyuǵırimnik piñıñaktaqtuq sıruıtçuamik iñuııǵmıç. Taamna atanıqsıuyumiñıaitçuq, aǵlaan pituǵaanıktuq tuqunııǵımiñ iñuııǵmun.²⁵ “Uqautıgıpsı ilımutuullapiaqtuamik, Pıvıksraq tikiñıñıaqtuq, amı tikiuımaanıktuq tuqunaruat tusraaıksranıǵat nıpaanıç Iǵniñan Agaayyutim, aasrii tamatkua tusraaruat iñuunıaqtut.²⁶ Atrıpluǵu Aapauruuq Ilaa kanıuruq iñuııǵmı, taatnatun Aapauruam inıllakkaa Iǵniǵıkkanı kanıutlasrıpluǵu iñuııǵmı.²⁷ Sulı qaitçıaa Iǵni nalaulluǵu aǵalatchııksramıç atanıqsııǵıǵmıç, atakkıi Ilaa Iñuum Iǵniǵıpluǵu.²⁸ Taamna quvıǵusrıuıtıgınaǵu, pıvıksraq tikiñıñıaqtuq tuquruat iluqatıñ ilıuvıǵni tusraaǵıñıñat nıpaanıç.²⁹ Aasrii ilıñıç anıqıgıluıtıñ ilıuvıǵniñı, tamatkua savaaǵıksuat anılutıñ iñuııǵmun sulı tamatkua savaaǵııtaçuaq anılutıñ sıvuǵanaqtuamun atanıqsıuıvıksraǵmıknun.

Ilısımarıt Jesus-kun

³⁰ “Sumıç savaaqaǵumiñıaitçuna uvapkuıñıaq. Uqausrıusrıaǵa tuvraqıluǵu Agaayyutmiñ atanıııraqtuǵa. Taatnaqhutiñ atanıutıtka nalaunıarut, takku pi-sııapkun itıñııtıluǵu, aǵlaan tuyuǵırıma pisııhagun.³¹ Uvapkuiñıaq uqaqsagñıaǵuma, iñuıç ukpiǵıyumiñıaitçaat ilımutuunıluǵu.³² Aglaan ittuq uqautıgırıga, uqaqtuuq ilımutun uvapkun.³³ Ilıpsı tuyuqaqapsı iñuñnik kanıqsıuqtuksranıç John-mun Paptaaqtıçırımun, ilaan uqautıgaaı taavrımuuna ilımutuuruamik.³⁴ Iñuñmıç ilıısımarıqaǵnangıtçhaluaqtuǵa, aǵlaan taamna nipliutıgıgıga ilıpsı anıqsıuqıplıusrı.³⁵ John atrıqaqtuuq nanımıç ikımaruamik qaummagıksıplıuǵu, ilıpsıpsıuuq sıvıktıçuami taimanı quvıagıgıksı qaumagıkkana.³⁶ Aglaansıli uvapkun piqaqtuǵa ilıısımarıç kamanatluktıuamik John-ǵum ilıısımarııñıñunıñ, makua savaat iñıqtaǵıkkagma, Aapaa qasıarıñı savaaǵıtquplıgıç itqanaıǵıluǵıç tamatkua nalıppınaıqsıruǵaat Aapamun tuyuǵııǵa.³⁷ Aapauruıqtuuq tuyuqaqtuuq uvañnik uqaqtuq tamarrımuuna, ilıpsı tusraanǵaqsımaıtçhaluaǵıksı nıpaı unıñıñ kıgıñıña qı-

ñiġlugu. ³⁸ Ilipsi uqauttutai pigingitlughich unniiñ uk-pigingitlugu taamna tuyuġikkaña. ³⁹ Ijisaagigisi uqalħich aglausimaruat iñuulġmik isruitchuamik pa-qitchiñasugiplusri. Tamarra tamatkua uqautiqaqtuut uvapkun, ⁴⁰ aglaan piyummataitchusri uvañnun utlautisrugusri aasrii piññagusri iñuulġmik uvapkun.

⁴¹ "Nanġaqsiuħikšraq iñuñniñ qinġiġniagagingitħiga. ⁴² Aglaan ilisimagiksi, suutnaġingitħiksi piqpakšriħiq suvaluk Agaayyutim piqpaktaña. ⁴³ Agġiqsuna Aapaa aňalatchisaagun aasii akuqtunġitħipsitħa. Naagasuli iñuk kiña agġiqpan iñmi sañjimidun, ilipsi akuqtunġiagiksi. ⁴⁴ Ilipsi nanġautisruuruani avatmun aasriiñ suliqutiginġitħiksi nanġausriakšraqsi Agaayyutmiñ kisianiñ. Qanuġusrimi ukpiqsriħiaqpsi? ⁴⁵ Isrummatiginagu uvañnun patchisiquťigisiñilusri Aapaanun. Moses-ñum patchitri sagviummigaa, taimħaami Moses ilipsi tunġavigikkaqsi. ⁴⁶ Ilumun ukpiginiġupsinġ Moses, tunġavinayaqmigipsitħa ukpigilunġ takku ilaan aglaktigin uqautigigaña. ⁴⁷ Aglaan aglaagikkañi uk-pigingitħapsigik, qanuġusri ukpiqsrigisivisi uvaña uqalimnik?"

Jesus-ñum Niġipchaiħa 5,000 Anġutinik

6 Taavruma aquagun Jesus ikaañaruq taagatchiananun narvañan Galilee-m. Taamna narvaq tagġisiquaqmiuq Tiberias-mik. ² Iñuġiallapiaqtuut malilgiñħiġaat, atakkii ilinġa qinġiġlughich quviqnaqtuut savaañi iħuaqširaġaiħikun atniġħaqtuanik. ³ Jesus qimigaamun mayuqħuni, aquvinniqsuq maliguaqtinilu. ⁴ Jew-ñuruat niġiqpagvikañat tagġisiquaqtuuaq Apqus-raaqtitaulġmik tarani qalliħiqsuq.

⁵ Jesus qinġiġlughich iñuġiallapiaqtuut iñuich utlauruat iñmiñun nipliutiniġaa Philip, "Nakiñ tauqšigayaq-pisa niġisuiġutiksrañatnik ukua iñuich?" ⁶ Taavrumiñaguuq nipliutiniġaa Philip uuktuatġugu, Jesus-ñum ilisimaanikkaluaqġugu suħiksrani. ⁷ Philip-ñum kiuniġaa, "Malġuk kavluutik akiaknik naamayumiñaitħut qaq-qiaqšisigisaġuptigik iñullaa mikiruuramikunniñ niġiyumiñaqsiħlugu." ⁸ Maliguaqtit ilaňata, Andrew, Simon Peter-m aniqataa, nipliqsuq, ⁹ "Uvvauvani nukatpiaġruk piqagñiqsuq tallimanik qaqquuranik barley-nik suli qaluurañnik. Aglaan suugisivat taapkua itna iñuġiaktigiruami iñuñmi?" ¹⁰ Jesus nipliutigai, "Iñuich aquvititħigik." Ivigaañupluniguuq tamanna. Iñuk iluqani aquvinniqsuq. Anġutiħiħat 5,000-siyuñnaq. ¹¹ Jesus-ñum qaqqiaq tigu'amiuñ, Agaayyun quyanigaa agaayupluni, autaagutaupluniasrii iñuñnun aquppiruanun. Taatnatunsuli iñiqtaqagñiqsuq qalukkun. Aasrii iluqatiñ niġiħiqsuť pisuiġataqhutiñ. ¹² Niġisuiħlakmata, Jesus nipliutigai maliguaqtini, "Ilakupayaat katitħigik aasrii ik-sisruñaqasri." ¹³ Katitħi'aminġ, immiġħiġaich qulit malġuñnik aguupmaich ilakuatnik tallimaniñ barley-niñ qaqquuraniñ iñuich niġġivigikkañatħiñ. ¹⁴ Iñuich qinġi-qamitruñ quviqnaqtuuaq savaaq Jesus-ñum iñiqtaña ni-pliġħiqsuť, "Ilumutun una ilaanuniqsuq. Tarra sivuniks-riqirauniquqsuq agġiqsuksrautauruaq nunam iñuiñun." ¹⁵ Jesus-ñum kanġiqsiħiġaa iñuñnun umialiguqťin-

niaħiksrani nunuriħuni. Taatnaqħuni unitlughich aullau-miugallañniqsuq qimiġaanun kisimi.

Jesus-ñum Pisruħa Imġum Qaanagun

¹⁶ Unnuksraaqman maliguaqťai narvamun utlautiniq-sut. ¹⁷ Umiamun iki'aminġ utiaqšifħiqsuť Capernaum-mun ikaaqġugu narvaq. Unnuaġuqman Jesus-ñum utlanġiñħiġaisuli. ¹⁸ Anuġiġuutiqpauraġniġai qailġuuti-plughich. ¹⁹ Maliguaqťit iputlutinġ piñasrunik naagaqaa sisamanik mile-lanik iglianigmiullu, qinġiaqšifħiġaat Jesus pisruktuaq imiġmi qalliruaq umiamun. Aasrii ilinġich iqsitħallapiagñiqsuť. ²⁰ Jesus-ñum nipliutiniġai, "Iqsiñasri! Uvañauruñ." ²¹ Taapkua ikiyumuħiqšipiaġniġaat, aasrii ikipman taimmaiħaq umiam tikiññanik-tiġniġaa sivuniġikkani.

Jesus-ñum Qaqqianuħa Iñuulġmik

²² Uvlutqikman iñuich iñuġiaktuut aullanġitħuat ta-maaniañaniñ narvam, ilitħuġiniġaat atausrisualuk umiaq taraniitilaañanik. Jesus aullaqataunġiħa maliguaqťimigun suli itqaginiġaat kisimiñ maliguaqťaiñ aullaħat. ²³ Atlat umiat Tiberias-miñ tulaagaqšifħiqsuť qaniñanun niġiqpagviata Atanġuruuaq agaayutrianik-man. ²⁴ Iñuġiaktuut kanġiqsima'amitruñ Jesus taranii-ñiġħa unniiñ maliguaqťai, umianun ikiplutiñ Capernaum-mun aullaġniqsuť pakakġugu. ²⁵ Narvam igluani iñuich Jesus paqitnamitruñ, nipliutiniġaat, "Ilisautrii! Qaňaaglaan maunġaqpich?" ²⁶ Jesus-ñum kiugai, "Ilumutuullapiaqtuamik nipliutigipsi, paqitkipsitħa takku niġiħapsigun qaqqiamik pisuiġataqħusri piqutigitlus-runġaqnagich qinġikkasri quviqnaqtuut savaatka sañjigikkapkun. ²⁷ Sakuugutiqaqasri niqimik piunġiqsaqtuamik aglaan sakuugutiqaġitħi niqimun ittuakšramun isruitchuamun iñuulġmun. Taamna niqi Iñuum Iġħiñan qaitkisigaa ilipsitħun, takku Agaayyutim Aapam nalunaiqsaġigaa iħuaġikkauħagun Ilaa." ²⁸ Tamatkua apiqsruġaat, "Suruksrauvisa savaaqagñiagupta Agaayyutim savaañiħik?" ²⁹ Jesus kiugai, "Uvva savaaq savaaqitqukkana Agaayyutim ilipsitħun, ukpiqsritqu-gaasri ilaanik tuyuġikkaġmiħik." ³⁰ Tamatkua kiugaat, "Sumik qinġikkigayaqpsigut quviqnaqtuamik sañjip-kun, uvagut qinġiġlugu ukpiqsritħasriħluta ilipnik. Sumik iñiqtaqagayaqpich? ³¹ Sivulliafut niġimarut taiyuutiliñ-mik Manna-mik qaqqumik pakmakñatamik suviks-raiħaami atriplugu uqautigimaruaq inġiħaan uqalġmi, itna, 'Ilaan qaitħiġai qaqqumik niqiksrañatnik pakma-kña.'" ³² Jesus nipliqsuq, "Ilumun nipliutigipsi, taimħa Moses niqiaqťitħiruq ilipsitħik pakmakña timiħiħa-mun ittuamik, taiyuutiliñmik Manna-mik. Uvvaaglaan Aapaa qaitħiġaasri iñuunaqtuamik ilumutuuruamik niqiksramik pakmakña qilañmiñ. ³³ Uvvatakku niqiks-raq Agaayyutim qaisaňa ilaanuruq atqaqtuuaq pakma-kña iñuulġmik qaitħipħuni nunam iñuiñun." ³⁴ Tamatkua nipliutiniġaat, "Ataramik qaitħisigut taavrumiña niqiksramik."

³⁵ Jesus-ñum nipliutigai, "Uvaña atrigigaña qaqqiam niqiksrauruam timikun, uvaña kanġigigaña iñuutlas-

riīksram īnuutchikun. Īnuk utlautiruaq uvaŋnun nīg-sulitqikkumiñaitchuq, sulī ukpiqsriuaq uvapkun imigulitqikkumiñaitchuq. ³⁶ Aglaan uvaŋa uqautianik-kipsi arguaqtuñapsigun, takku ilipsi qiiñigaluaqtuŋa sa-vaagikkapkun ukpiqsrisunğıtchusri. ³⁷ Kiñapayaaq Aa-paa qaisaŋa uvaŋnun utlautigisiruq. Aasrii kiñapayaaq uvaŋnun utlautiruaq saqitchemiñaitchiga. ³⁸ Takku at-qaqtuŋa pakmakŋa tuyugirima pitqutigikkana iñiq-tağıtyaqtuŋu, pisuñapkuunğıtchuaq. ³⁹ Uvvauna pi-suñigigaa tuyugirim uvamnik tammaitqunğıīksrağa nalliatnikunniiñ qaisağianikkaniñiñ uvaŋnun aglaan iluqaisa anj̄tqiksillugich īnuuñgmun uvlumi aqulligmi. ⁴⁰ Uvvauna Aapaa pisuñigigaa iluqatiŋ qiiñigtuat iğñiğ-ruamik sulī ukpiqsriuat ilaanik piqatiksraŋat isruit-chuamik īnuuñgmik aasrii uvaŋa makit̄tkisipīlugich īnuuñgmun aqulligmi uvlumi.”

⁴¹ Jew-ŋuruat uqapīluutigiaqsiñiğaat ilaan nipliñha-gun, itna, “Uvaŋa niqiksrauruŋa atqaqtuaq pakma-kŋa.” ⁴² Ilinjich nipliğñiqsut, “Jesus-ŋunğıtpauna, Jo-seph-ŋum iğñiŋa? Uvagu īlisimagivut aapaŋalu aa-kaŋalu. Qanuqhunimi nipliava atqağnīpluni pakma-kŋa?” ⁴³ Jesus kiugai, “Uqapīluguiqitchi! ⁴⁴ Kiñaanunniñ uvaŋnun utlautilguitchuq kisanik Aapauruam tuyugiri-ma uvaŋnun utlautipkaqmani. Aasrii uvaŋa anj̄tqiksit-kisigiga īnuuñgmun uvlumi aqulligmi. ⁴⁵ Sivuniksriqirit aglausimaruat, ‘Agaayyutim iñupayaat īlisautigisigai.’ Kisupayaaq naalağnīruaq Aapamik sulī īlitchiyuma-ruaq Ilaaniñ utlautiraqtuq uvaŋnun. ⁴⁶ Kia-unniñ qii-ñiqsimaitchaa Aapa, aglaan kisimi Agaayyutmiqnisau-ruam qiiñiqsimagaa Aapa. ⁴⁷ Īlumutuuruamik nipliuti-gipsi, kiñapayaaq ukpiqsriuaq isruitchuamik īnuuñ-qaqtuq. ⁴⁸ Uvaŋa qaqqianuruŋa īnuunaqtuaq. ⁴⁹ Ilipsi sivulliasri niğimanğamir̄ pakmakŋaktamik qaqqumik suviksraīlaami tuqurut timimikkun. ⁵⁰ Aglaan qaqqiaq atqaqtuaq pakmakŋa itniittuq, kiapayaaq niğikpagu tuquyumiñaitchuq. ⁵¹ Uvaŋa īnuunaqtuaq qaqqiaq at-qaqtuaq pakmakŋa. Kiñapayaaq īnuk niğigumi taavru-makŋa qaqqiamiñ īnuugisiruq taimuŋa, aasrii timiga qaqqianuruq qaisaksrağikkağa nunam iñui īnuutlasrit-quplugich.”

⁵² Taatnaqman Jew-ŋuruat uqaatchagutiniqsut iŋmik-nun aasrii apiqsruqtuŋu, “Qanuğuni uuma īnuum timi-miñik niqiksriññiaqpatigtut?” ⁵³ Jesus-ŋum kiugai, “Īlu-mutuuruamik nipliutigipsi, ilipsi niğiñğıtchupsiuŋ tim-aa Iğñiŋan piqagumiñaitchusri īnuuñgmik ilipsitñi. ⁵⁴ Kiñapayaaq niqiniktuaq timimnik sulī iminiktuaq au-gikkamnik isruitchuamik īnuuññaktaqtuq, aasrii anj̄t-qiksitkisigiga īnuuñgmun aqulligmi uvlumi. ⁵⁵ Uvatak-ku timiga īlumun niqiksrauruq, sulī auga īlumun imiks-rauruq. ⁵⁶ Kisupayaaq niqiaqtuaq timimnik sulī imi-qaqtuaq augikkamnik īnuuruq uvapkun sulī īnuugisi-pluni piqasriutiluni uvaŋni. ⁵⁷ Iñuuruam Aapam tuyugi-pluŋa, sulī uvaŋaptuuq īnuuruŋa ilaagun, taatnatun-tuuq kiñi niqiaqtuaq uvamnik īnuugisipmiuq uvap-kun. ⁵⁸ Īnuum taamna qaqqiaq niqigigumiŋ īnuugisi-ruq qanavak taimuŋa. Taamnauruŋa qaqqiaq atqaq-tuaq pakmakŋa atriginğisaŋa qaqqiam sivulliapsi niğitchaŋat, naagaunniñ tuquplutiŋ.” ⁵⁹ Taatnağniğai

Jesus-ŋum īlisautriñiğmiñi katrağviŋmi Capernaum-mi.

Uqathich Isuitchuakun Iñulikun

⁶⁰ Iñugiaktuat maliguaqtaiñ tusraaplugu nipliğñiq-sut, “Taamna īlisauttun akuqtuñiksraŋa sakiqnaqtuq. Kia naalağniğisivaŋ?” ⁶¹ Uqautigaluaqtitnaniguuq, Je-sus-ŋum kanj̄qsimapmitchaŋi maliguaqtini uqapīluk-tuat tamarrumuuna uqagikkağmigun. Taatnaqğugich nipliutiniğai, “Taavruma nipim piyummataiqsitkaqsi-vasri?” ⁶² Isrummatigisriŋ qiiñiksraŋa Iğñiŋan Iñuum utiaqsikpan sivuani irvigimakkağmiñun. Taatnaaqsi-pan nikaliğukkayağniqipsi? ⁶³ Ipqitchuq Irrusriq īnuuñqaqtitchiŋanuruq. Timi īnuuñqaqtitchiñğıtchuq. Uqathich ilipsitñun uqautigianikkatka Irrusriurut, sulī īnuupkağisipiagaasri. ⁶⁴ Naagauvva īlapsi ukpiğinğıt-chaich,” Jesus-ŋum taatnağniğai. Īlisimaplugu aullağ-niisağatañaniñ kisuuñhat ukpiqsriñğıtchuq sulī kisuu-gisiñha tuniriksağmi. ⁶⁵ Aasrii nipliğñiqsuq. “Taavru-miŋa piqsriqtuŋu uqautigipsi, kia-unniñ utlautiyumi-ñaiñha uvaŋnun kisanik Aapam utlautipkaqpani taat-natlasrīlugu.”

⁶⁶ Taavruma aquagun iñugiaktuat maliguaqtai kiñu-muaktut malitqikkummataiqtuŋu ilaa. ⁶⁷ Taatnaqhuni Jesus nipliutiniğai qulit malğuk maliguaqtini, “Ilipsi-suuq kiñumuakkumanğıtchaluaqmivisi?” ⁶⁸ Simon Pe-ter-m kiuniğaa, “Ii, Ataniiq, kimunmi aullağisivisa? Il-vich pigigitin uqathich isruitchuamik īnuunaqtuat. ⁶⁹ Pakma ukpiğigikput īlitchuğiplugu ipqitchuanautilaan Agaayyutmiqnisauplutiŋ.” ⁷⁰ Jesus kiugai, “Ilipsi qulit malğuuplusri piksraqtiağinğıtpisimi? Aglaan īlari Tuu-ŋa qmiqnisauruq.” ⁷¹ Ilaanguuq uqautiginiğaa Judas, iğñiŋa Simon Iscariot-ŋum. Uvatakku Judas qulit ma-lğuuqataugaluaqhuni, tunisiyumanisquq Jesus-mik.

Jesus-lu Aniqataīlu

7 Tamarruma kiñuagun Jesus igliğniqsuq Galilee-mi, igliğummataīlaqhuni Judea-mi, atakkii Jew-ŋu-ruat tuqqutchuktuŋu. ² Jew-ŋuruat niğiqpagvikaanata Palapkaat tikiyasriuruq. ³ Uvvaasriñ Jesus-ŋum nukat-chianj̄ anj̄tit nipliutiniğaat, “Unil̄lugu mannaaq, au-llağiñ Judea-mun, ilvill̄i maliguaqtivich taamani qiiñiğ-miğaat savaaq iñiqtağikkan. ⁴ Kiñaanunniñ iriqsimat-lait-chuq savaagmigun īlisimatqullapiaqami. Ilvich iñiqta-qaqtuami tamatkuniŋa, iluqaitñun iñuŋnun īlitchuğip-kağiñ.” ⁵ Taatnağniğaat nukatchianj̄unniñ ukpiqsriñğı-t̄lutiŋ Ilaanik. ⁶ Jesus nipliutigai, “Piviksrağa nalaullugu tikiumanğıtchuqsuli. Ilipsi aullañiñaanurusri sumipa-yaaq. ⁷ Nunam iñuiñ uumigikkağinğıtchaasri uvaptun, atakkii uvaŋa uqausrimaplugich īnuuniat̄hat pigiiñha-gun. ⁸ Ilipsi niğiqpagvikaanukkitchi. Aullaŋitchuŋa pakma atakkii aullağviksağa tikiumanğıtchuqsuli.” ⁹ Taatna uqautilğaaqtuŋugich Galilee-mi ittuallaŋniqsuq-suli.

Jesus Niğiqpagvikaanani Palapkaatit

¹⁰ Aquagun nukatchiani niğiqpagvikaanuanikmata, Jesus-tuuq aullağniqsuq sagviaqtusruŋaqani iñuŋnun,

aglaan nalunautchipluni. ¹¹ Jew-ñuruat qiñiñiağaluag-niğaat niğiqpagvikaanani itnaqhutiñ, “Naamiimma taimña?” ¹² Iñuich atqunaq uqaksraqtuniqsut Ilaagun, ilañich uqaqhutiñ iñullautauñiplugu aasriilu ilañich uqaqhutiñ pigiiññiplugu kinnitñiñiplugu iñuñnik. ¹³ Aglaan kia-unniñ uqaksraqtutigingiññiğaa sagviğlugu, atakkii iqsiplutiñ Jew-ñuruat sivulliuqtinik.

Jesus İlisautriñha Niğiqpagvikaanani

¹⁴ Niğiqpagvikaanata avvaña atuumaanikman, Jesus utlautiniqsuq Jew-ñuruat agaayyuvikpañatnun aasriñ ilisautriaqsipluni. ¹⁵ Jew-ñuruat atqunaq quviğutchaniqsut nipliğhutiñ, “Qanuqhuni una iñuk ilisimaniqpa apai, ilisaqsimaitchaluahuni?” ¹⁶ Jesus kiugai, “İlisaututiga uvamniqnisaungitchuq aglaan Agaayyutmiñ tuyugirimniñ. ¹⁷ Kisupayaam piyummatiqagumi maligugluq Agaayyutim pisulha ilisimatlagisigaa ilisauttutma Agaayyutiqniqsaukmagaan naagaqaa uvamniqnisaaukmagaan. ¹⁸ Iñuk nipiqaqtuaq iñmiguñhiñaaq piññaññağaaqtuq kamagitchiuhiksrağmiñnik. Aglaan taamna kamanaqtitchiruaq tuyugirimniñ ilumutuuruq, ilaani piitchuq tañiğilaaq. ¹⁹ Moses-ñumliumaa qaitchitchañasri maligutaksranik? Aglaan nallipsiunniñ maligutaksrapayaaq tupigingitchoo. Suvaata tuqquatchumavisitña?” ²⁰ Iñugiaktuat kiugaat, “İlvich tuunğaaqtuqatutin! Kia tuqquatchukpatin?” ²¹ Jesus kiugai, “Atautchimik quviqnaqtuam savaaqaqama, iluqasri quviğusruutigigiksi. ²² Moses-ñum tiliñiğaaasri iğñaurasri nalunaitñutchiqplugich. Nalunaitñutchiqsauviksrañat nukatpiağruich uvluq nalaurretupman minguiqsiagvinmun nalunaitñutchiqsuursri minguiqsiagvinmi. Uvasuli, taamna tillisiñ aullağniñğitchaluaqmuiq Mosesmiñ aglaan sivullipsitñi ilaani sivuani. ²³ Nukatpiağruk nalunaitñutchikkautlanianpan Jew-ñuruat minguiqsiagviatni, Moses-ñum maligutaksraña navigunğıllugu, suvaatami uumisutivisitña iñuñmik iħuaqsiqaiñipluñ Jew-ñuruat minguiqsiagviatni? ²⁴ Atanniqsuiñasri sagvirautiğhiñaaq qiññañhiñakun aglaan atanniqsuisitchi nalaunñaruakun.”

Jesus Christ-ñuva?

²⁵ Jerusalem-miut ilañich nipliğñiqsut, “Imñaungitchaluaqpa iñuk ipchua tuqquatchukkañat? ²⁶ Aasri maaniittuq! İlaa uqauriruq sagviqhuni. Naagauva nalliatunniñ akitñangitchoo. İpchua sivulliuqtit kanjisiñğitchaluaqpatruñ Christ-ñuniługu? ²⁷ Aglaan Christ agğıqpan, kia-unniñ ilisimayumiñaitchoo nakitñaaqtaulha. Naagauva ilisimagikput uuma iñuum kisunñik añayuaaqalha.” ²⁸ Jesus ilisautriñiğmiñi Jew-ñuruat agaayyuvikpañatni nipliğñiqsuq nipitusripluni, “İlipsi ilitçigipiğaluqaqpsitña? Kanjivisiunñ nakitñaaqtaulaağ? Uvaña aggingitchoo uvapkuñaaq, aglaan tuyugiriga ilumutuuruq. İlipsi nalugiksi. ²⁹ Aglaan ilisimagiga atakkii İlaaniñ agğıqñuñ, aasriñ İlaan tuyugipluñ.” ³⁰ Tamatkuaguquq iñuich tiguyumagaluag-niğaat, aglaan kia-unniñ tigungiññiğaa takku İlaan tiguğkauviksraña tikitmangitluni. ³¹ Iñugiakpauraqtuut

ukpiqsriñiqsut İlaanik, aasri nipliğhutiñ, “Taimña Christ agğıgumi, quviqnatluktuanik savaanik iñiqtaqağisiva uuma iñuum iñiqtañiñ?”

Tigurit Tiliraurut Tigutquplugu Jesus

³² Pharisee-ñuruat tusraa'amisigik, iñugiaktuat isivruağutiqaqtuat ilaanik, ilañich piqasriqhutiñ qaukñiñich agaayuliqsinik tuyuqağniqsut qaunaksrinik tigtuaquplugu Jesus. ³³ Jesus nipliğñiqsuq, “Uvaña nayuqtaullapsağaluagupsi aullağisuruña İlaanun tuyugirimnun. ³⁴ İlipsi pakiaqsigisigipsitña, aglaan paqitchumiñaitchipsitña, aasriñ irviksramnun tikitchumiñaitchusri.” ³⁵ Taatnaqman Jew-ñuruat uqaqsiğiññiqsut iñmikkun, “Napmunaqpa una iñuk uvaptiknun paqitchumiñaiñniiva? İlaa aullağniqpa Jew-ñunğıtchuat nunaqñiatnun, Jew-ñuruat iñuuniagviatnun ilisautiyağlugich Jew-ñunğıtchuat? ³⁶ Uvataku nipliqsuq, ‘İlipsi pakikkisigaluagipsitña, aglaan paqitchumiñaitchipsitña.’ Nipliqsuqsuli, ‘İrviksramnun tikitchumiñaitchusri.’ Qanuqpami taatnaqami?”

Kuñi İñuunaqtuam İmğum

³⁷ Niğiqpagvikaam uvluq aqulliğ nuimatluktununiqsuq. Taavrumani uvlumi Jesus qichaqhuni nipliğñiqsuq nipitusripluni, “Kisupayaaq imiğukkumi utlautiluni uvañnun imiğli. ³⁸ Atriługu aglausimaruat uqağhich, itna, ‘Kiñapayaaq ukpiqsriqpan uvapkun imğa suvliktuağugniagtuq silatmun uummataaniñ.’” ³⁹ Taatnailliplugu Jesus-ñum uqautiginiğaa İpqitçhuaq İrrusriq akuqtuğniakkañat ukpiqsriuruaq ilaanik. Tarani taatnañhani İpqitçhuaq İrrusriq aatchuutaumaitlunisuli, takku Jesus utiqsimaitlunisuli pakmuna qilañmun.

Atinğirrun İñuñni

⁴⁰ Iñugiaktuam iñuum tusraa'amitruñ Jew-ñum uqağhi nipliğñiqsut, “Una tarra iñuk ilumun taimña sivuniksriqiraupiaqtuq!” ⁴¹ İlañiñli niplianiqsut, “Christ-ñuruq (itnautauruamik Anniqsuqtimik).” Aglaali atlat itnağniqsut, “Christ agğıgumiñaitchuq Galilee-miñ. ⁴² Agaayyutim uqağhich aglausimaruat itnaqtut Christ kiñuviağisifiñiplugu David-mun, suli anigisiñiplugu Bethlehem-mi nunaaqqiani David-ñum.” ⁴³ Taatnaqhutiñ iglugiiksinniqsut iñugiaktuat piqusriqhutiñ ilaanik. ⁴⁴ İlañisa tiguyumagaluag-niğaat aglaan kia-unniñ tigungiññiğaa.

Ukpiqsriñiğhat Jew-ñuruat Qaukñiç

⁴⁵ Qaunaksrit utiğniqsut qaukñiçich agaayuliqsinun suli Pharisee-ñuruanun. Taapkua apiqsruğniğaiç, “Suvaata uvunğautinğıtpsiun?” ⁴⁶ Qaunaksrit kiunigaich, “Uvagut tusraavaaluktugut iñuñmik taatna uqalğutigiruamik.” ⁴⁷ Pharisee-ñuruat nipliğñiqsuq, “İlipsi kin-nipchangitchaluaqpsi? ⁴⁸ İlitçhuğimaitpsiun nalliatu sivulliuqtipsa suli Pharisee-ñuruat ukpiqsriñiğhat İlaanik? ⁴⁹ Aglaan iñugağruich kisimiñ ukpiğigaat. Tamatkua iñuich kanjivisiunniñ maligutaksranik Moses-kun. Taatnaqhutiñ suksraunğıqsauyumaqtut.”

⁵⁰ Nicodemus-guug ilauniqsuq taapkunani qaukligñi suli Pharisee-ñuruani. Taamna qinigiagtuag Jesus-mik sivuani, aasrii nipligñiqsuq, ⁵¹ "Maligutaksragikkaptigun atanniipkatlaitchaatigut iñuñmik tusraagaluaqnaqu naagaqaa ilitchuğigaluaqnaqu sumik pisilaña." ⁵² Taapkua ilaiñ kiuniğaat, "Uvva, Galilee-ğmiuñupmivich? Ilitchuğimaiñiqpiuñ uqatñich aglausimaruat? Ili-sağlugich aasriiñ kanjigsigisiğniñ sivuniksriqirit agği-ğgaqsimaiñhat Galilee-miñ."

Ağnam Anjukkauña Sayuñatikun

⁵³ [Tarani iluqatiñ anjilağniqsut, **8** aglaali Jesus utlautiniqsuq iñgiuramun atilimun Olives-mik. ² Uvlaakuagun uvlaatchaurami Jesus utlautiligiñiqsuq Jew-ñuruat agaayyuvikpañatnun. Iñuich iñugiakpauraqtuat kattivigiligiñiğaat. Aasrii aquvitluni ilisautiaqsiligiñiğai. ³ Aglaliqirit suli Pharisee-ñuruat tikiutriñiqsut ağnamik anjukauruamik sayuñatikun aasrii iluqaisa sivuğaatnun qichaqtitlugu. ⁴ Jesus-mun nipligñiqsuq, "Ilsautrii! Una ağnaq anjukauruq sayuñatikun. ⁵ Uvagut maligutaksriusriaptikni Moses-ñum tillisiqakkanatigut taatnasriq ağnaq iyagañnik miłuqtuğlugu tuqqtaksrauplugu. Qanuğli una ağnaq nipliutiginayaqpiuñ?" ⁶ Taatnağniğaat Jesus pitchaqtuğlu ilinich piqagukkaluaqhutiñ agvisiksramik. Aglaan Jesus sikitluni nunamun aglañniqsuq argañmiñik. ⁷ Taapkua apiqsruqtaqtuiñaaqsipmata, Jesus qichaqhuni nipliutiniğai, "Nalipsi killuqsasqimaitchuam sivulliluni iyagañmik miłuqsaaqaağliuñ." ⁸ Taatnaqqaqhuni sikitluni nunamun aglaaqsiligiñiğiqsuq. ⁹ Taamna tusraa'amitruñ, taapkua iluqatiñ aullağniqsut atausriuttaaqhutiñ aullağniipłutiñ utuqqautluñniğmikniñ, Jesus kisinjuqtuğlu ağnağlu qichaqtuag tarani. ¹⁰ Qichatqikhuni nipliutiniğaa ağnaq, "Naamiimma taipchua? Nalliatanniñ tuqqtaksrağniğvatin?" ¹¹ Ağnam kiuniğaa, "Ii, Anjuun! Nalliatnik israaqtaitchuña." Jesus nipliutigaa, "Uvañaptuuq tuqqtaksrağniğumiñaitchikpiñ. Aullañhiñağtuqtutin aglaan kiluqsatqisruñaqnak!"]

Jesus Qaumman Nunam Iñuiñun

¹² Jesus-ñum iñuich nipliutitqinñiğai, "Qaumaksrauruña nunam iñuiñun. Kisupayaam malikkumiña, qaumamik iñuunaqtuamik piññakkisuruq. Taatnağuni iñuuniatqikkumiñaitchuq taaqtuakun." ¹³ Pharisee-ñuruat kiuniğaat, "Ilvich ilisimarriqsimarutin ilipniñiñaq, taatnaqtuğlu ilumutuugilguitchikput. Sumun atuğumiñaitchuq taamna." ¹⁴ Jesus kiugai, "Taatniingitchuq. Uqautigigaluañagma uvamnik, nipliutipayaaga ilumutuuruq, takku ilisimagiga nakitñaqtautilaaga suli napmun aullağniqaqtilaaga. Ilipsi ilisimanğitchiksi nakiñ agğiqsilaaga unniñ napmuñniaqtilaaga. ¹⁵ Ilipsi ataniqsuiraqtusri iñuñhiñauñikun, atannigviagaautaitchuña kimun-unniñ. ¹⁶ Aglaan atanniiruksrauniğuma atanniutiksrağa ilumutuuniatuq, takku tamarrumuuna kisima inğitchuña, aglaan Aapauruam tuyuğirima piqasriqsugaña. ¹⁷ Aglausimaruq maligutaksriusriapsitñi

malguulutik ilisimarik atikpaknik uqautaak ilumutuuginiplugu. ¹⁸ Uvaña uvamnik ilisimarriqsimaagtuña suli Aapam tuyuğirima ilisimarriqsimaagmigaña." ¹⁹ Tamatkua apiqsruğniğaat, "Naami aapagikkan?" Jesus kiugai, "Nalugiptiguk Aapagalu. Ilisimanigupsitña, Aapagaptuuq ilisimanayağiksi." ²⁰ Jesus-ñum taatnağniğai tarani Jew-ñuruat agaayyuvikpañatni iliraqağvigi-plugu pivigikkanatni. Aglaan nalliatanniñ tiguñiñiğaa, takku tuqqtaviksraña tikiumanğitłuni.

Jesus-ñum Iłumutuuruñaña

²¹ Jesus nipliutitqinñiğai, "Uvaña aullaqsagumaruña. Pakiaqsigisigaluağipsitña, aglaan tuqugisirusri killuñuñapsi natqiguttusriaqanğitchupsi. Atlanuñiğilłusri, aullaguyumiñaitchusri aullağviginiaçkammun." ²² Jew-ñuruat nipligñiqsuq, "Qanuqpa una, naaga inmiñik tuqunniqaqpa? Takku nipliqsuq, 'Aullağumiñaitchusri aullağviginiaçkammun.'" ²³ Jesus kiugai, "Ilipsi maakñaqtaurusri, aglaan pakmakñaqtauruña. Ilipsi agğiqsaunurusri marrumakña nunamiñ, aglaan nunamiqni-saunğitchuña. ²⁴ Taatnaqhusri uqautigipsi killuliqiraunñapsi tuqugisifipluñ. Tuqugisipiaqtusri killuliqiraunñapsi ukpiğingisuağupsiuñ ilaunutilaaga." ²⁵ Taapkua apiqsruğniğaat, "Kisuuvichuvva?" Jesus kiugai, "Aullağniisaqqaapiñhaniñ uqautigaluağipsi kisuutilaamnik. ²⁶ Iñugiaktuatigun nipligłuna isilğigumiñağaluğipsi. Uvaña nipiqaqtuña nunam iñuiñun tusraakkañhiñamnik Ilaaniñ tuyuğirimniñ ilumutuuruamiñ." ²⁷ Tamatkua kanjisiñiğiñiğaat uqautrisilaaqtinñ Agaayyutikun Aapauruakun. ²⁸ Taatnaqtuğich Jesus nipliutitqinñiğai, "Iñuum Iğñiña kivanikkupsiuñ, ilitchuğipmiługulu pigisigiksi ilaunutilaaga, suli iñiqtaqaqtañiğiğaa uvapkuiñaq aglaan nipiqağiğaa Aapam kisimi ilisauttutaagun. ²⁹ Aasrii tuyuğiriga uvamni piqatauruq, Ilaan kisivripchanğitchaaña, takku ataramik quyalimaagiga." ³⁰ Iñugiaktuat tusraaruat Jesus taatnaqman ukpiqsriñiqsut Ilaanik.

Qitunğai Abraham

³¹ Taatnaqtuğich Jesus nipliutiniğai Jew-ñuruat ukpiqsriuruaq ilaanik, "Ilipsi ilisauttutitka tupigituiñağupsigik sivutmun, ilumutun maliguaqtiginiğipsi. ³² Iłumutuuruq ilitchuğiniğiksi, ilumutuulthum patchisaisitkisigaasri." ³³ Taapkua kiuniğaat, "Uvagut Abraham-ñum kiñuviağiğaatigut. Kimununniiñ savaktaağruumaitchuq. Uvvami qanuqpich nipliqavich 'patchisaisitkisigaasri' itna?" ³⁴ Jesus nipliutiniğai, "Iłumutuuruamik nipliutigipsi, kiñapayaaq killuqsaaqtaqtuag savaktaağru-liutraqtuq killuğmun. ³⁵ Savaktaağrugli nayuutitlaitchuq anayuaağiñi ataramik, aglaan iğñiğuruuq nayuutiraqtuq. ³⁶ Ilipsi Agaayyutim Iğñiñan patchisaisitpasri, tarra nalupqinaitchuanik patchisaitkisirusri. ³⁷ Ilisimagiga Abraham-mun kiñuviağiqsi, naagasuli tuqurviksraqsuğipsitña, takku akuqtuumangitługu ilisauttutiga. ³⁸ Uqautiqaqtuña Aapama qiniqtitanjanik uvamnun, aasriiñi iñiqtaqağaaqtusri Aapapsitñiñ uqautusriapsitñik."

³⁹ Tamatkua kiuniġaat, "Uvagut aapagigikput Abraham." Jesus-ġum kiuniġai, "Ilipsi ilumun Abraham-ġum qitungaġikpasri, savaaqagayaqtusri ilaatun. ⁴⁰ Naagauvva tuqurviksraqsuġipsitña, uqautigaluaqtitlusri ilumutuuruamik tusraakkamnik Agaayyutmiñ. Abraham taatnaqsimaitchuq. ⁴¹ Ilipsi savaaqaqtusri Aapagikkapsi savaaŋiñik." Tamatkua kiuniġaat, "Uvagut aapailaunġitchugut. Aapa atausriq pigigikput, Agaayyun ilaa."

Qitungai Tuunġaum

⁴² Jesus kiugai, "Agaayyutmik ilumun aapaqaġupsi piqpaginayaġipsitña, takku agġiqsaunuruġa Agaayyutmiñ, aasrii pakma uvaniitluġa agġiġitchuġa uvapkuiñaq aglaan ilaan tuyuġipluġa. ⁴³ Suvaata kanjqsitlaitpisiuġ uqaġiġa? Ilipsi naalaġniyummatiqanġitchiksi uqauttutiga. ⁴⁴ Tuunġaum aapagikkapsi qitungaġiplusri aasrii maliġutchiyumaruġuplusri aapagikkapsi kimmutaiñik. Aullaġniisaqqaapialthaniñaglaan ilaa tuqut-chiruaruq. Ilaa tapiqsuusrimaitchuq tuġaanun ilumutuuthum ilaa piitluni ilumutuuruamik iġmiñi. Uqaqami saglumik iñiqtaqaġaqtuq takku sagluturuġupluni, sagluuqtualipayaam aapagipluġa. ⁴⁵ Uvaġa ilumutuuruamik uqautigipsi, taatnaqhusri ukpiġinġitchipsitña. ⁴⁶ Kiñaunniñ nipliġuitchuq uvapkun ilumutuġuġlugu killuuruġuniluġa? Uvvami uqauti'apsi ilumutuuruamik, suvaata ukpiġisrunġitpisitña? ⁴⁷ Iñuum agġiqsuam Agaayyutmiñ naalaġniġai Agaayyutim uqautai. Ilipsi agaayutiqniqsaunġitlusri naalaġniyummataitchusri."

Jesus-lu Abraham-lu

⁴⁸ Jew-ġuruat kiuniġaat Jesus, "Uvagut nalauttugut nipliqafta ilvich Samaria-ġmiuniplutin suli tuunġaqtaqaqhutin." ⁴⁹ Jesus kiuniġai, "Uvaġa tuunġaqtaqanġitchuġa. Aapaga kamagikkaġigiga aglaan kamakkutaitchipsitña. ⁵⁰ Pakkiaġinġitchiga kamagikkauñksraġ uvapkuiñaq, aglaan atlam pakkiaġigaa kamañqit-tauñksraġa, aasrii ilaa atanġuruq. ⁵¹ Ilumutuuruamik nipliutigipsi, kisupayaam uqauttutitka tupigigumigich tuquyumiñaiptaqtuq." ⁵² Jew-ġuruat kiuniġaat, "Pakma nalupqigingigikput tuunġaqtaqaġhiñ. Abraham sivuniksriqirillu tuqumarut, naagasuli uqaqtutin, kisupayaam tupigikpagu uqauttutin tuquyumiñaiptaġnipluġu. ⁵³ Uvagut sivulliaqput Abraham tuquaniksimaqtuq sulipsuuq sivuniksriqiripayaatlu. Kamanatlukku-mavich Abraham-miñ? Kisuunasrukniapañmivva ilvich?" ⁵⁴ Jesus kiugai, "Uvapkuñaq kamakkutiqaġniġuma suutnauyumiñaitchuq. Aapamnik kamagiriqaqtuġa, taavrumiġa ilipsi Agaayyutiginitchapsitñik. ⁵⁵ Aasriisuli ilitchuġianiksimaitchiksi, aglaan uvaġa ilisimagiga Agaayyun. Uqaġuma Ilaa nalunilugu sagluturuġuniaqtuġa ilipsisun. Aglaan ilisimallapaġigiga aasriiñ uqaġa tupigipluġu. ⁵⁶ Abraham-ġum sivulliapsi ukpiqsriġimigun kanjqsipluġu agġiġisiġiġa nunamun quviatchautigikkaġa suli qifiġummiuqġlugu taimña uvluġa. Arguaqqtai!lapiqaġlugu agġiġisiġiġa ilaa qu-

viasruktuq." ⁵⁷ Jew-ġuruat kiuniġaat, "Malġukipiaq qulunik ukiuniksimaitchutinsuli aasriiñ qifiġsimaniviuġ Abraham?" ⁵⁸ Jesus kiugai, "Ilumutuuruamik nipliutigipsi, Sivuaniiñ Abraham-ġum aniñksraġan, inġaniktuġa." ⁵⁹ Tamatkua tiġusriñiqsut iyaġaġnik miġluqtuġukġugu, aglaan Jesus iriġniqsuq aasriiñ anipluni Jew-ġuruat agaayyuvikpañatniñ.

Jesus-ġum Iġuaqsigaa Anġun Ayaunaruq Aniġiġmiñiñaglaan

9 Jesus pisruksaġiġmiñi qifiġniqsuq aġutmik ayaunaniqsuamik aniġataġiġmiñiñaglaan. ² Maliġuaqtañ apiqsruġniġaat, "Ilisautrii! Kia killuqsautaan aniñhaniñ ayaunapkaġniqpaun? Ilaan naagaqaa aġayuqaakkiñ killuqsautaañnik?" ³ Jesus-ġum kiugai, "Taavruma ayaunatħa kanjqaġitchuq ilaan killuqsatħanun unniñ aġayuqaakkiñ killuqsatħaknun. Ayaunaruq Agaayyutim saġġia qifiġnaqtitquplugu ilaagun. ⁴ Savaġi-raksraġigikput sivutmun piyumiñagñaptikni. Unnuaq tikiññiaqtuq, kia-unniñ savagvigiyumiñaisaġa. ⁵ Uvaġa maani nunami innamni qaumaksrauruġa nunam iñuiñun." ⁶ Taatnaamikami Jesus-ġum tivvuaqħuni nunamun akurrutiniġaa maġġamun, aasriiñ nanukġugik maġġamik taavruma aġutim irrak, ⁷ nipliutiplusuq, "Aullaġutin iġġuġiaġuġ kigiñan narvauranun Siloam." (Taamnaguq mumiutiqaqtuq Tuyuñiġmik.) Taamna anġun aullaqħuni, kigiñni iġġuġiaqamiuġ utiġniqsuq qifiñitlasripluni. ⁸ Iñuuniaqatañ suli tamatkua qifiñitkaaniñ injularaupman apiqsruqtautiaqsiñiqsut, "Unauvva taimñaunġitpa anġun aquppipluni injulayuk?" ⁹ Ilañisa taivrumiñauñiaġaat. Ilañilli nipliġniqsut, "Qaġaa! Taivrumiñauñitchuq, taatnatun qifiñnaqaqsiñiaqtuq." Taamna anġun iġmiñik nipliġniqsuq, "Taimñauruġa." ¹⁰ Tamatkua apiqsruġniġaat, "Qanuqħutinmi qifiñitlasripkakkavich?" ¹¹ Ilaan kiugai, "Iñuum atiaqatuaam Jesus-mik irrakka maqatlamik nanuqqaqġugik aasriiñ tiligaġa Siloam-mun iġġuġiaquplugu kigiñaga. Tarra aullaqtuġa, aasriiñ iġġuqsaġluqqaqtuġa qifiñitlasriuruġa." ¹² Taapkua apiqsruġniġaat, "Naamiimma mi ilaa?" Kiuniġai, "Naluruġa."

Pharisee-ġuruat Apiqsruqtuġaa Iġuaqsikkauruq

¹³ Tamatkua taamna anġun qifiñitlaisimaruq aullautiniġaat Pharisee-ġuruanun. ¹⁴ Tamannaguq uvluq Jesus-ġum maqatlamik nanukġugik aġutim irrak piħa qifiñitlasritquplugu Jew-ġuruat miñġuqsiġviniġaat. ¹⁵ Tarra Pharisee-ġuruat apiqsruġniġaat qanuqħuni qifiñitlasripmañaan. Aasrii uqautiniġai, "Taivruma maqatlatiġugik irrakka, iġġuqapku kigiñaga pakma qifiñitlasriuruġa." ¹⁶ Pharisee-ġuruatguq ilaġnich nipliġniqsut, "Taimña iñuk taatnai!lpluġu iñiqtaqaqtuq Agaayyutmiqniisaunġiñniqsuq, takku atuqtaksraġ miñġuqsiġvikun tupikkutaiñiġaa." Atlatli nipliġniqsut, "Qanuġunimi iñuk killuliqirauruq iñiqtaqatlagisiva taatnatchiñik quviqnaqtuamik savaanik?" Taapkua iġluġiik-sinniqsut taavrumuuna. ¹⁷ Pharisee-ġuruat apiqsrutqifiñiġaat taamna anġun, "Qanuġli nipliutigitlanayaq-

piuq ilaa qiniitlasripkañniplutin?" Taavruma kiuniğai, "Sivuniksriqirauruq."

¹⁸ Jew-ñuruat ukpiqquitiqağumanğiniğaa qiniitlaiğimiñi qiniitlasriğha. Kiisaimma tuqluqaich taavruma aņutim aņayuqaak. ¹⁹ Iliņisa apiqsruğniğaiç, "Una iğniğivitchu? Nipliutigitlavitchu animatħa ayaunapluni? Qanuqhunimi qiniitlasriva pakma?" ²⁰ Aņayuqaakkiñ kiuniğaiç, "Uvaguk ilisimagikpuk ilaa iğniğikkaqpuq sulii ilisimagikpuk aniğimiñiñaglaan ayaunatħa.

²¹ Aglaan nalugikpuk qanuqhuni pakma qiniitlasriğha, naagaqaa nalugikpuk kimun qiniitlasripçatħa. Ilaa iñuguaniksimaatquq sulii kiggutitlasrimaatquq inmiñun. Apiqsruqtaqsuq." ²² Aņayuqaanuruak taatna nipliğniqsuk iqikkutiqaqhutik Jew-ñuruanun, takku sivunnianiksimaatquq kia iñuum nalupqinaiglugu uqağikpagu Jesus Christ-ñuniğlu anitkisiplugu katrağviņmikniñ. ²³ Taatnaqhutik taapkuak aņayuqaanuruak nipliğniqsuk, "Ilaa iñuguaniksimaaruq, apiqsruqtaqsuq!"

²⁴ Tugliiqiğlu tuqluğiniğaa inmiknun taimña aņun animaruq ayaunapluni aasriiñ nipliuuplugu, "Agaayutim sivuğaani akiqsruğni iłumutun uqağisiğapkun. Uvagut iłitchuğigikput taimña uisitini killuliqirauruq."

²⁵ Taavruma kiuniğai, "Ilaan qanusriğha nalugiga. Atausriq ilisimagiga, uvaņa ayaunagaluaqtuami pakma qiniitlasriğha." ²⁶ Taapkuak apiqsruqtaqsuq, "Qanusriğahutin qiniitlasripkaqpatin?" ²⁷ Kiuniğai, "Uqautianikkaluağipsi aglaan naalağnisunğıtħusri. Suvaatami tusraatqiguasılgiptisiuq? Naaga maliguasiutisrukipsi ilaanun?" ²⁸ Tamatkua kiuniğaa uqaniğluutiplugu, "Ivich taivruma maliguasiutigiłutigaatin. Uvagut Moses-ñum pigigaatigut. ²⁹ Iłisimagikput Agaayutmun uqautruğha taimña Moses, aglaan nalugikput tamanna iñuk nakiñ aggiqsilaņa." ³⁰ Taavruma aņutim kiuniğai, "Atlayuagnarrutugalukut nalunikapsiuq nakitnaqtatħagun, aglaan qiniitlasripkağaa." ³¹ Iłisimagikput, Agaayutim naalağnitlaiğha killuuruanun, aglaan naalağniğai kamagirini sulii tupiksriuat pisuğimiñ. ³² Nunam aullağniisagataħaniñ tusraanğasimaatħut iñuņmik qiniitlasripkakkauramik ayaunapluni animaruamik. ³³ Kisianik taimña iñuk aggiqsuanuļuni Agaayutmiñ pigumi avataagun sumik iñiqtaqalguyumiñaitmiuq." ³⁴ Tamatkua kiggutluğniğaa, "Animagaluaqtutini killukun iñukkuksaanu-plutinlu aglaan ilisautniagaqsisivisigut?" Taatnaqqaatluğlu ilinisa aninniğaa katrağviņmiñ.

Irrutchikun Qiniitlaiłauq

³⁵ Jesus tusraaniğaa ilaa aninniğlu. Paqitnamiuq nipliuiniğaa, "Ukpigiviņ Iğniğa Iñuum?" ³⁶ Taavruma Jesus kiuniğaa, "Uqautiņña kisutilaanani. Uvaņali ukpiğiyumigiga ilaa." ³⁷ Jesus nipliuigaa, "Ivich qiniianiksimaagiiñ, sulii ilaanuruq pakma uqaqatin." ³⁸ "Ataniiq! Uvaņa ukpiğigipiiñ," taamna nipliğniqsuq, aasrii sitquqhuni sivuğaananun Jesus-ñum. ³⁹ Jesus nipliğniqsuq, "Aggiğniqsunña nunamun pisigiğlu atanniqsuiğksraç, ayaunaruat qiniitlasripkağluğich, sulii qiniitlanasriğruat ayaupkağiağluğich." ⁴⁰ Ilaņisaguuq Pharisee-ñu-

ruat tarani ittuat tusraa'amitrū taatna nipliğman apiqsruğniğaa, "Uvaguttuuq qiniitlaiçhuagivisigut?" ⁴¹ Jesus-ñum kiugai, "Iłipsi qiniitlaiçhupsi killuutaiñniğaluaqtusri, aglaan qiniitlaruağıplusri ilipsitniç killuutiqağugaaqtusri."

Atrikusraun Ipnaiqağvikun

10 Iłumutuuruamik nipliuigipsi, "Iñuk isingitħuaq ipnaiqağvium taluagun, aglaan mayuaqtatquaq atlakun tigliņniaqturauq ivayaqtuqtaupluni. ² Aglaan isiğaqtuq talukun ipnaich munaqsriğaiğaa. ³ Taluqirimi taluğitiraiğaa. Ipnaiç tusraaraiğaa nipaa tuqluğaqmatin atigmitigun, aasrii ilaan annisriğai. ⁴ Annisianikamigich sivulliğaiğai aasrii ipnaich maliğluğ nipaa ilisimaplugu. ⁵ Tamatkua atlamik maliutritlaiçhut, aglaan qimagağigaa nipaa ilisimaniğlu." ⁶ Jesus atrikusrautmik uqautipmatin, ilinisa kanjiqsiniğaa sumik uqautitilaatqin.

Jesus Nakuuruq Munaqsri

⁷ Jesus nipliuitqiniğai, "Iłumutuuruamik nipliuigipsi, Uvaņa taluuruņa ipnaiñ. ⁸ Atlakauplutin sivumni tikiaruat iluqatin tigliņniaqturauq ivayaqtuqtaupluni aglaan ipnaich naalağnisaitħa tamatkua. ⁹ Uvaņa taluuruņa. Kisupayaaq isiğumi uvapkun anniqsuğisuruq; ilaa isiqtuñi naagaqaa aniruni paqitağnaqtuq niqksraç. ¹⁰ Tigliņniaqti tikitħaqtuq kisianik tigligiaqħuni tuqqutħityaqħuni unniñ piyaqquqtaiyaqħuni. Uvaņali aggiqsunña tamatkua iñuich iñuutigmik piñnaqupluğich inuņai!apiğluğlu.

¹¹ "Uvaņa munaqsri!autaiğaaatña ipnaich. Munaqsriq nakuuruq tuquyummatiaqtuq ipnaiñ piqusriguni. ¹² Akiññaņniatqim munaqsriņunğıtħua ipnaich piginiğai. Unitluğich qimagaqtuq qiniğami amaqqumik aggiqsiruamik. Amaqqumaasrii kiņmağluğich siamitkaqsipluğich tamatkua ipnaich. ¹³ Akiññaņniatqiniñ qimagaqtuq akiññaņniatħa iñuutigun. Suksrağiniğai ipnaich.

¹⁴ "Uvaņa ipnaich munaqsraat nakuuruq. Iłisimaagitka ipnaitka sulii ilinisa uvaņa. ¹⁵ Taatnatun Aapam ilisimatħa uvamniki, uvaņaptuuq Aapa ilisimagiga. Uvaņa piyummatiağigaa tuquksrağaa piqutigiğluğich.

¹⁶ Aasrii atlattuuq ipnaich pigigitka munaqsriņmi uvaniğitħuat. Tikiutraksrağitmigitka, aasriiñ naalağniñaa nipiga. Tarra atautħiiñuğniatquq ipnaich sulii munaqsri atautħiiñamik. ¹⁷ Aapam piqpagiga-ña tuqutriyumağapkun piqusrigluğni iñuņniç, aasriiñ tuqqutaunaniç iñuğutqikiñitħuņa. ¹⁸ Kia-unniñ tuqqutħumiñaitħaņa nunuriluğni. Uvapkuñiğaa qaisağigaa pisuğapkun, qaiłħiñaağıplugu sulii satuñiñaağıplugu. Taamna tillisiğikkağaa Aapaaniñ atuqigiga."

¹⁹ Tarani Jew-ñuruat atinğılğiniqsut piqusrighutin tamatkuniğaa uqauttutiniç. ²⁰ Iñuğiaqtuq niplianiqsut, "Ilaa tuunğamiki piquğniqsuq, kinniquruq. Suvaata naalakpisiuq?" ²¹ Atlatli niplianiqsut, "Iñuk tuunğatqalik

uqağumiñaitchuq taatna. Qanuğuni tuunğaqtalik qinıtlasripkaigisiva ayaunjaruamik?"

Jew-ñuruat Ayaiñhat Jesus-mik

²² Ilgiññiqsuq niğiqpagvikaaq Jerusalem-mi. Itqauttutiginigaa Jew-ñuruat agaayyuvikpañat anjmalgitqikman taimani qaayuğnainjanikmagich. ²³ Jesus pisruksaagniqsuq Jew-ñuruat agaayyuvikpañatni Solomon-ñum Quliğutaanik taggisiliñmi. ²⁴ Aasriiñ Jew-ñuruat avataannun kati'amiñ nipliutiniğaat, "Qanutun taktigiruami naligutitchaaqsivisigut? Ilumutun uqauttutigit, Ilvich Christ-ñuvich?" ²⁵ Jesus kiugai, "Uqautianikkaluagipsi, aglaan ukpiğingitchipsitña. Savaat iñiqtağikkağma Aapaa sanñiqutaagun uqautigigaatña. ²⁶ Aglaan ukpiğingitchipsitña atakkii ipnaiğingitlusri. ²⁷ Uvaña ipnaima nipiga naalagağigaa, uvaña ilisimaplugich, ilinisa malikluña. ²⁸ Iñuuligimik isruitchuamik qaitchigitka, ilinich tuquyumiñaiqğitunniñ. Kia-unniñ ivayaagiyumiñaitchai uvañniñ. ²⁹ Sua Aapaa qaiññanikkana uvañnun kamanatluktuq iluqaaniñ. Kia-unniñ ivayaagiyumiñaitchaa Aapam qaunakkutaaniñ. ³⁰ Aapagalua atausriuruguk."

³¹ Jew-ñuruat iyağarñnik tigusritqilgiññiqsut miñluuğukluğ. ³² Jesus nipliutiniğai, "Sivuuqapsitñi uvaña savaaqatuami iñugiaktuanik savaallautanik Aapam uvañnun iñiqtağitqukkanjñik, nalliatigun tamatkua miñluqtuğukpisitña?"

³³ Jew-ñuruat kiuniğaat, "Savaallautatigun miñluqtuğingitchiptigiñ, aglaan sagluuqtuagutiqatlapkun, takku iñuñiñagaluaqhutin uqaqtutin ilipnik Agaayyutauniplutin." ³⁴ Jesus kiugai, "Maligutaksrağikkapsitñi aglausimaruq, 'Agaayyun nipliğñiqsuq, Ilipsi agaayyutaurusri.' ³⁵ Kanjicsimagivut uqałhich aglausimaruat ilumutuugisilhat taimuñ. Agaayyutim taiñigai agaayyutininik taipchua iñuich akuqtuiruat uqałigimñik. ³⁶ Uvañali tigusriagipluñ Aapam tuyuğikkağigaaña nunam iñuñiñ, qanuqhusrimi nipliavisi saglupluñ uqağniğluutigiñipluğ Agaayyun nipliğama iğñiginipluñ Agaayyutmun. ³⁷ Ukpiğinaña savaaqangitchuma Aapaa savaaññik, ³⁸ aglaan savaaginigupkich, ukpiğingitchaluagupsitñaunniñ, savaagikkatka ukpiğiraksrağigisri. Taatnağupsuñ kanjicsiñiaqtusri nalupqisrunigilusri Aapam uvamniitilaañanik sulii uvaña Aapamniitilaamnik." ³⁹ Taapkuaguusq tiguyumatqiaqsilgiññigaa aglaan analgiññiqsuq ilinisa argañitñiñ.

⁴⁰ Jesus utligiññiqsuq Jordan kuuk ikaağluğ taivruma John paptaağivianun, aasrii tarani itkaqsipuni.

⁴¹ Iñugiaktuat iñuich tikiagaqsiñigaa avatmun itnaqhutin, "John taimña iñiqtaqangitchaluagtuq quvinqaqtuanik aglaan uqauttipayaaña uumuuna iñukun ilumuturuq." ⁴² Taatnaqhutin iñugiaktuan iñuum ukpiğiniğaa Jesus.

Lazarus-ñum Tuqułha

11 Iñuk Bethany-mi iñuuniaqtuaq atiqaqtuq Lazarus-mik atniğñaliğñiqsuq. Taamna Bethany nu-naaqiuraq nukağiik Mary-mlu Martha-mlu irviak.

² Taamnaguusq Mary taimña kuviriruaq tiprağiksaumik Atanğum isigaiñun aasrii allaqğugich nutchamiñik. Taavruma anjtnunğa Lazarus atniğñaliğñiqsuq. ³ Nukağiik ağnak tuyuqağniqsuk Jesus-mun kilgutmik itnaqługu, "Ataniiq, ilauraannan piqpagikkan atniğñaliqsuq." ⁴ Jesus tusraa'ami nipliqsuq, "Taamna atniğñaq isruqangitchuq tuqułgmun. Atuummigişuruq kamagik-kauñksrañanun Agaayyutim, aasriiñ Agaayyutim Iğñiña kamañaksikkautqupluğ taavrumuuna atniğña-kun." ⁵ Jesus-ñum piqpagigai Martha-lu aniqataalu Mary Lazarus-lu. ⁶ Ilaan tusraa'amiuñ Lazarus atniğñağnipluğ, irvinimiñi ittuallapsağniqsuq malğunni uvlunni. ⁷ Tarakña maliguaqtini nipliutiniğai, "Ki, utitqilakta Judea-mun!" ⁸ Maliguaqtaiñ kiuniğaat, "Iñisautrii! Uvvaquyuuraqnaami Jew-ñuruat iyağarñnik miñluqtuğniagugaatin, utiğñaliğitpiñmi taamuña?" ⁹ Jesus nipliqsuq, "Uvlum qaumanıña sassağangitpa qulit malğunni? Iñuk uvlum qaumanıñani igliğumi putukkitchumiñaitchuq, atakkii qiniğluğ siqiniğum qaumataa marruma nunam. ¹⁰ Aglaan unnum taaqtuami igliğumi, putukkitkisuruq piiluni qaumamik." ¹¹ Jesus taatnaqaağugich nipliğñiqsuq, "Iñuraaqput Lazarus siñiksauqtuq, aglaan iqiisitchaqtuğniagıga." ¹² Maliguaqtaiñ kiuniğaat, "Ataniiq, siñikkumi iñuqaqsıñiaqtuq." ¹³ Aglaan Jesus piñiqsuq Lazarus tuqunipluğ. Taapku isrumaniqsut uqağasrukniagluğ siñiksapiatuamik. ¹⁴ Jesus nipliutiniğai nalupqinaiqługu, "Lazarus tuquruq. ¹⁵ Aglaan piqtigiplusri, quyarıña taamani ingiñhapkun, ukpiqsrisiñiqplusri pitlugluğ. Utlaglakput!" ¹⁶ Thomas, taiyuutilik Malğimik, nipliğñiqsuq maliguaqtuqatmiñun, "Ki! Iñisautrii, piqasriğlakput! Uvagullu tuquqatigiyumigikput!"

Jesus Anjtiqigivuruq Sulii Iñuñhupluni

¹⁷ Jesus tikitñami, ilitchuğiniğaa Lazarus iluviqtaunjaniksimpluğ sisamani uvluni. ¹⁸ Bethany-guuq uñasri-guni ingiññiqsuq Jerusalem-miñ. Sivisitilaaqniqsuq malğuktun mile-laksrayunnatun. ¹⁹ Aasriiñ Jew-ñuruat iñugiaktuat agğigñiqsut, Martha-lu Mary-lu qiniğiaqługik araaqtuğiaqługik anıñaurañanik tuqułhagun.

²⁰ Martha-m tusraa'amiuñ Jesus agğiaqsipıluğ anipluni paağniğaa. Aglaan Mary aimmiñiqsuq. ²¹ Martha-m Jesus nipliutigaa, "Ataniiq! Uvani itchuvich, anıñaurağ tuqunayaitchuq. ²² Aglaan ilisimagıga, pakmaunniñ Agaayyutim qaitchitlagaatin, qanusripayaamik inığuvich inımiñiñ." ²³ Jesus-ñum nipliutigaa, "Anıñauran anjipchakkaugisıruq." ²⁴ Martha-m nipliutigaa, "Kanjicsimagıga Ilaan anjipchakkaugisıñha aqullıgmi uvlumi." ²⁵ Jesus-ñum nipliutigaa, "Uvaña anjtiqigivuruñ sulii iñuñhuplunı. Kisupayaq tunñapluni ukpiqsriuruq uvamnik iñuugisıruq tuqunagaluaqtuqunniñ. ²⁶ Sulii kisupayaq iñuuruq ukpiqsripluni uvamnik tuquyumiñaipluqtuq. Taamna ukpiğivıuñ?" ²⁷ Martha-m kiugaa, "Aa! Ataniiq! Ukpiğigıga Christ-ñuñiñ, Agaayyutim Iğñiğiplutin, agğiqsursrautauruq nunamun."

Jesus Qulviruq

²⁸ Martha taatnaqqaahuni utiǵniqsuq, aasrii Mary aniqatni tuqłutuǵu nalunaitchipluni, "Iłisautri agǵiǵniqsuq, amma utlaquǵaatin." ²⁹ Mary-m tusraa'amiuǵ iǵniqsruǵhuni paaǵiaǵniǵaa. ³⁰ Jesus-suli tikińǵaniksi-maitluni nunaaqqimun aglaan itluni taivrumani Martha-m paaǵiviani. ³¹ Jew-ńuruatguuq tarani Mary-m tupqani ittuaat araaqtuǵniaqłutuǵu qıńiqamitruǵ makitluni aniaqsiqıman, isrumaniqsut iluvıǵmun qiatyaaqsińipluǵu aasrii aniqasrıqłutuǵu. ³² Mary-m tikitluǵu Jesus qıńiqamiuǵ isigaińun punniqsuq niplıqıhuni, "Ataniiq! Uvani itchuvich, anıńauraǵa tuqunayaıtchuq." ³³ Jesus-guuq qıńiqamiuǵ Mary kińuvǵuruuq qıapluni tamatkualu Jew-ńuruat tuvaaqataıń qıaqasrıqłutuǵu, ilaaptuuq ińuıllıullapiaǵniqsuq Irrutchiǵmińi ilunıutçhakhuni. ³⁴ Apıqsruǵniqsuq, "Napmunimma iluvıqıpsıuǵ?" Taap-kua kiunıǵaat, "Ataniiq! Malıguta qıńıǵaǵu!" ³⁵ Jesus-tuuq qulviruq. ³⁶ Jew-ńuruat qıńiqamitruǵ niplıǵniqsut, "Qanutun atqunaq piqpagıtıǵıǵaluaǵniqıpaunı!" ³⁷ Aglaali ilańıch niplıǵniqsut, "Uvva uuma qıńıtılasrıpçaitlaruam ayaunaruam irraknik tuqutçhailıyumińaińńıayaǵniqıpaunı Lazarus, amaǵaa?"

Jesus-ńum Anıpçhaǵaa Lazarus Tuqunathaniń

³⁸ Ińuıllıullapiaqıhuni Jesus utlautiniqsuq iluvıǵmun inıllaksımaruamun sısitun ittuaamun talupluǵu iyaǵakpańmik. ³⁹ Jesus tilińıǵai, "Iyaǵak piıqısuǵ!" Martha niplıǵniqsuq tuquruam aǵnaunǵa, "Ataniiq! Tıplıǵuńınaqsıruq. Sısamani uvluni iluvıqtuanańıksımaruq." ⁴⁰ Jesus niplıutıǵaa, "Uqautianıkkugaakpiń, ukpiqıtuqıǵuvıch qıńıǵayaǵniqsutin Agaayyutim kamanautaanı." ⁴¹ Tarakna tamatkua ińuıch iyaǵak piıqmatruǵ, Jesus aǵluqıhuni niplıǵniqsuq, "Aapań! Quıyagıkińı tusraa-raǵı'apna." ⁴² Iłıısımaruńa ataramık naalaǵniǵıma. Taamna niplıutıǵıǵıga piqıtuǵıplıgıch makua ińuıch qıçhaqtuat uvani ukpiqsrıtuqıplıgıch tuyuqańapkun uvamnik." ⁴³ Taatnaanıkami nipıtusrıpluni tuqłutuǵniqsuq, "Lazarus, annııń!" ⁴⁴ Tuqunaruuq anıńıqsuq iluvıqısisınik nımiqsruqtat argai isıǵaiıllu kıǵıńańalu. Jesus niplıutıniǵai, "Qılǵutaiǵıluǵu aullaqtıchiuǵı."

Sivunniugun Tuqutçhıkluǵu Jesus

⁴⁵ Jew-ńuruat ińuıǵıaktuat Mary-muqattaaqısimaruat qıńıqıluǵu Jesus ińıqtana, turvıǵıplıuǵu ukpiǵıǵutrıńıqsut ilaanı. ⁴⁶ Aglaan ilańıch Jew-ńuruat Pharisee-ńuruunun utıǵniqsut, aasrii uqautıplıgıch Jesus ińıqtanańı. ⁴⁷ Taatnaqıhıtıj Pharisee-ńuruatlu qaukıńıjıllu agaayulıqsıt kattutrıńıqsut uqaqsıttaaqıtıçırınık uqaqatıǵıgıkhıtıj itnaqıtıj, "Qanuǵısisıva quvıqnaqsıplıuǵu savaanıǵun taivrıma ińuum ińıqtaıǵun?" ⁴⁸ "Ilaa-tuuqtıçıtıçıtıgı taatna ińupayaam ukpiǵıǵutıǵısisıǵaa. Aasrııli Rome-maǵımiut qaukıńıch piyaqquǵısisıǵaat agaayyuvıkpakput sulı nunaaqıqıput." ⁴⁹ Taapkuu ilańıaruuq atıqıqtıuq Caiphas-mık, qaukıupıluı agaayulıqsı tamarrımani ukıumi, niplıǵniqsuq, "Kańıqısimailǵataqtısuı!" ⁵⁰ Iłıısımanıǵıpsıuǵı ińuatluńa uvaptık-

nun atautçım ińuum tuqutauńa piqusrıǵıni ińuıńnik uumakna iluqaǵımi nunaaqıqı piyaqqukkauńıhıńı?"

⁵¹ Taatnaguıq niplıńıǵıńıqsuq ińımińıhıńınaq, aglaan qaukıupıluı agaayulıqsauplı tamarrımani ukıumi, ilaan sıvunıksrıqıǵıniǵaa Jesus-ńum tuqutrıfıksrına Jew-ńuruanı, ⁵² taapkuńınańıhınaunıçıtıçıuq aglaan atausrıquqtıçıtıçıǵıni ańayuuqaǵıısuun iluqıtıfıksıamıyaaqımaruanı ukpiqsrıruanı Agaayyutmun. ⁵³ Taatnaqıtıj tamarrımakna uvlımińıaglaan Jew-ńuruat qaukıńıch sıvunniugıniqsut, qanuǵıluǵu tuqutçhıkluǵu Jesus. ⁵⁴ Taatnaqıhıtıj Jesus ıǵıǵatqıńıǵıńıqsuq sagvıluı Judea-mı. Aglaan aullaǵıniqsuq nunamun qanıttuamun sıvıksrılaamun nunaaqıqımun atıqıtıtuamun Ephraim-mık, aasrii taranı itkaqsıplıtıj malıǵuıqıtıniılu.

⁵⁵ Jew-ńuruat niǵıqıpaǵıkaanıt taggısisıqıqtıuq Apqusraaqıtıauıǵımik qallıńıqsuq, aasrii ińuıǵıaktuat ińuıch nunanı utlautıplı Jerusalem-mun niǵıqıpaıkaam sıvani itqanaıyaǵıaıqıtıj, qaayunıtaıyaqıtıj ińımińıksı [malıǵıluǵu malıǵıtuaksrıq]. ⁵⁶ Ińuıch niǵıuıqıtı Jesus-mık, Jew-ńuruat agaayyuvıkpıanıtun kati'aminı apıqsruqtıauıplıtıj, "Qanuǵıli isrumavıch? Nalupqınaıtçıuq utlautıǵıskıtıçıtıçı niǵıqıpaıkaamun taavrumanı." ⁵⁷ Qaukıńıch agaayulıqsıt Pharisee-ńuruatlu tılırıńıqsuat kua ińuum ilıçıtıçıǵıkpıaunııtaılańa Jesus kılǵıtıǵıtıqıplıuǵu ilıńısa tıǵısrıkuıluǵu.

Jesus Tıpraǵıksakkauruq Bethany-mı

12 Itçhaksrat uvlut sıvuatıni niǵıqıpaıkaam taggısisıqıqtıuam Apqusraaqıtıauıǵımik Jesus utlautıniqsuq Bethany-mun, Lazarus ińuunıaǵıvanun, taimńa Jesus-ńum anıpçhakkana tuqıǵımiń. ² Nullautçıuǵıtıniǵaat Jesus taranı. Martha-m savautıǵı Lazarus aqıppıqatıuqıluǵu Jesus-mı niǵıǵıvıńı. ³ Aasrııń Mary-m tıǵısrıplı akısuıllıapiaqtıuamık tıpraǵıksautmik kuvvıqıniǵai Jesus-ńum isıǵai, aasrii nıççıamıńık allaqıgıch. Naimasruǵnaqtıuam tıpraǵıksautım imıǵıńıǵaa iluqaan tupıq. ⁴ Jesus malıǵuıqıtıı ilańıt, Judas Iscariot, taimńa tunısrıauksrıq Jesus-mık, niplıǵniqsuq, ⁵ "Suvaata tıpraǵıksaun tunıkaunııtpa pińasrıunun kavluıtınun manıńıun, qaisaulunıasrııńı inuqsraqtıuun?" ⁶ Taatnaǵıniqsuq piqıqatıluıkuunıǵılaaq inuqsraqtıuanı, aglaan ilaa tıǵıktıuqıtıuıplı; manıqıǵıat akıyaǵıkkanı piksraqtıuǵıvıǵıraıqıniǵaa. ⁷ Jesus niplıqsuq, "Iłaksıanıaǵı aǵnaq! Ilaan piǵıliuı ilakıni taivrımunı uvlıunı iluvıqtıuavıksrıǵıma. ⁸ Iłıpsı ataramık piqıǵıniqıtısuı inuqsraqtıuanı ińuıńnik, aglaan nıyutıyumińıaıtçıuńa ataramık."

Sivunniugun Tuqutçhıkluǵu Lazarus

⁹ Ińuıǵıaktuarguuq Jew-ńuruat tusraanıǵaat Jesus ilıha Bethany-mı aasrııń taamunıaıqıtıj, piǵısrırunıaıqınaǵı Jesus kısıan aglaan Lazarus qıńıǵıǵıkuıluǵu, Jesus-ńum anıpkıkkana tuqıǵımiń. ¹⁰ Taatnaqıluǵu qaukıńıch agaayulıqsıt sıvunniuqmińıqsut tuqutçhıkluǵıtuıuuq Lazarus; ¹¹ atakkıi ilaa piqıtıǵıplıuǵu Jew-ńuruat ińu-

giaktuat unitkaqsiñigaich qaukliisij ukpiğiagutripłutin Jesus-mik.

Jesus-ñum Tikisaalħa Jerusalem-mun Ataniqtun

¹² Uvlutqikman, iñugiakpauraqtuat utlautiruat niği-q-pagvikaamun taggisiaqatuaq Apqusraaqtitaułigmik tusraaniqsut Jesus Jerusalem-mun aggiaqsipługu.

¹³ Iliñich Palm napaaqtunjitñiñ akiğuksraqhutij paa-gaqsifiğaat nipliaplutin,

“Hosanna. [Nangaglakput Agaayyun!]

Uvatuq Agaayyutim piłiutiqağliuñ tikitchuaq piqu-sriqhuni Ataniğmik,

Psalms 118:25, 26

Agaayyutim piłiutiqağliuñ Israel-aagmiut Umialgat!”

¹⁴ Jesus paqitluni natmaksigvinmik natmaksiağniqsuq uqałħich aglausimaruatun, itna,

¹⁵ “Israel iñugikkañasri, Iqsiñasri!

Umialigikkapsi aggiqigaasri,

natmaksigvium nuğğañani usriaqsiaqhuni.”

Zechariah 9:9

¹⁶ Tarani maliguaqtañiñ kañiqsiñiğniğniğaat taamna; aglaan Jesus anjtianikman pakmunjaanikhuni, ilinisa itqağniğaat aglausimaruaam uqałħum taatnaqsimałħa, sulit itqaqmigaat iñuich immiutitħat taivrumuñ uqaut-tutmun. ¹⁷ Iñugiaktuarguuq nayuutiruat Jesus-mi Lazarus-mik iluvigiñiñ tuqułigmiñ anjtiksitman, tusraayugaaqtirrutiginiğaat tamanna atuumaaniktuaq. ¹⁸ Taatnaqhutin iñugiaktuat Jesus paağniğaat, atakkii tus-raañanikhutin ilaa savaktilaañanik taavrumiñ quvinaqtuamik. ¹⁹ Pharisee-ñuruatguuq avatmun uqaaqsi-ñiqsut, “Uvagut piğunğı! İapiagaqsirugut! Takkua, iñu-payaat iluqatin maliutigaat!”

Jew-ñunğıtchuat İlanjisa Uqaqatiqağulħat Jesus-mik

²⁰ İlanjtiguuq Jew-ñunğıtchuat akunğuruat tamatkunani Jerusalem-muktuanı kamaksriyaqhutin Agaayyutmik niği-q-pagvikaami. ²¹ Tikiññiqsut Philip-mun Bethsaida-ğmımun Galilee-mi, uqaqhutin, “Anjuun! Uqaqatigillagukkaluağikput Jesus.” ²² Philip-ñum uqautiyağniğaa Andrew, malğuuplutikaasrii uqautiyağniğaa Jesus. ²³ Jesus kiuniğik, “Tuqqutauviksrağa tikiu-maruaq, sivuniqaqatuaq İñuum İğñiñan atqunaq kama-gikkaułiksrañanun. ²⁴ Uvañja ilumutuullapiaqtuamik uqautigipsi, mukkaaksram nautchiaksrañja suunğıt-chuq kisianik kataktitau'ami nunamun tuqupluni. Taatnaılıplıluq tuquanıkami tikiutriruqtuq iñugiatluktuanı nautchiaksranik. ²⁵ Kisupayaam iñuulħi piqpagigumıuñ tammaigisigaa. Aglaan kisupayaam iñuulħi piqpaginğıtchumıuñ nunami marrumani pigigisigaa isuitchua-mun taimuñja. ²⁶ Kisupayaam savautisrukkumiñja maliktaksrağigaañja, aasrii sumiitçuma tarani savaktiga innaaqmiuq. Kıapayaaq savautikpañja Aapam kama-naqtitkisigaa.

Jesus-ñum Uqautiqalħa Tuqqutaułiksrağmıgun

²⁷ “Pakma uummatiga iluıllıuğniqsuq. Qanuq nipliği-sivik? Niplıgıyaaqıq itna, ‘Aapañ! Tikıumapkaqnagu

taamna naglıksaaqsiułiq uvañnun?’ Taatnağniangit-chuñja, takku taamna piqutigiplugu aggiqsauñuruñja apqusraağiaqługu taamna naglıksaaqsiułiq. ²⁸ Aapañ! Kamañaqtirruñ atqıñ!” Taatnaqman nipi nipliqsuq qılanjmiñ, “Uvañja kamañaqtinjanıkkıga, sulı kamañaq-tıqıkkısiplugu.” ²⁹ İñugiaktuam iñuum qıchaqtuam ta-ranı nipi tusraanığaa aasrii nipliqhutin, “Katlılaruq!” Atlatlıguuq nipliqsut, “İsrağulğum uqaqatıgıgaa ilaa.” ³⁰ Aglaan Jesus-ñum nipliutiniğai, “Uvañja piqutıgıluñja taamna nipi tusağnanğıtçhuq, aglaan ilipsi. ³¹ Pakma tikıumaruaq nunam iñuiñ atannıusriaqałıksrañat. Tuu-ñgaq, nunam marruma añalataa akiılirauniaqtuq. ³² Aasrii kivıkkauğuma marrumakñja nunamiñ nuqitki-sıgıtka iluqaisa iñuıch uvañnun.” ³³ Taatnaqamıguuq uqautıginiğaa qanuq tuqqutauluni naglıksaałıksranı. ³⁴ İñugiaktuat iñuıch kiuniğaat, “Malığıtaksrağıkkapta uqausrımagaatıgıt, Christ iñuugısiñıplıgu taimuñja. Pınuqhutinımi uqaqıch, İñuum İğñiñja kivıkkauğısiñi-plıgu? Kisıuva una İñuum İğñiñja?” ³⁵ Jesus kiugai, “Qama ittuatlullakkısiuq akunnapsitñi. Qama pi-ğınjıaan iñuuniağıtçhi taaqsısıkkauñıtçhımuusrıli. Uvatakkı iñuum taaqtuakun iñuuniaqami, ilısi-matlaitçhaa napmun sivuniqaqtılaani. ³⁶ Qaummatı-qanğapsı ukpıksrıstıchı qaumamı, aasrıli iñugıliuti-yu-magaasri qaumam.”

Ukpiqsriñğııħat Jew-ñuruat

Jesus taatnaqqaahuni aullağniqsuq tamatkunakñja irıqhuni ilinjtıñiñ. ³⁷ Jesus iñıqtaqağaluaqtıtlıgu quvıq-naqtuanı savaanı sivuğaatni ukpiğınğıñiğaat.

³⁸ Taavrumuuna sivunıksrıqırım İsaiah-m uqauttıtaa tanjıqsıtaunıqsuq itnaqsimałħa,

“Atanııq! Kisut ukpiqsrıvat uqauttıtigıkkaptıknıq?

Kisumun Atanğuruam sanjıñi urrıqsuqpaun?”

Isaiah 53:1

³⁹ Taatnaqhutin tamatkua ukpiqputaıññıqsut, takku İsaiah-sulı itnaqhuni,

⁴⁰ “Agaayyutim ayaupkağai, isrummatınıch mulik-tuğai,

ilıtçhuqsrıłaiqługıch qıñıkkamıknı sulı isrumma-tınıch kanjıqsıyumiñıaiqługıch,

aasrıiñ saatkumiñıaiqługıch uvamnun mamıtıtçulu-tını.”

Isaiah 6:10

⁴¹ İsaiah-m taatna nipliutıginiğaa takku ilaan qıñıqługu Jesus-ñum kamañalħa. ⁴² İñugiaktuat Jew-ñuruat sıvu-ılluqtıt ukpiqsrıgaluaqmiñıqsut Jesus-mik, aglaan sıvu-ıuğagıplıgıch Pharisee-ñuruat anıtqunğıtłutin Jew-ñuruat ktrağvıatıñiñ. Taatnaqhutin uqautıgıñiğaat sagvıglıgu ukpiqsrııqtın Jesus-mik. ⁴³ İlinjisa piqpa-gıtlukługu iluağıtçhuıq iñunıñ uumakñja iluağıtçhuıksrağmıknıñ Agaayyutmiñ.

Atannıusriaqałıksrat Jesus-ñum Uqałħagun

⁴⁴ Jesus nipliutiniğai nipıtusrıplıni, “Kisupayaaq uvamnı ukpiqsrıyumi ukpiqsrııħiñanğıtçhuq uvamnun, aglaan ukpiğıgısiğısmıgaa tuyuğırıga. ⁴⁵ Kisupa-yaa qıñıqsımaruaam uvamnı qıñıqsımaağmıgaa ilaa

tuyugiriga. ⁴⁶ Uvaņa nunamun qaumatun ilipluņa ag-giqsauņuruņa, kisupayaaq uvamnik ukpiqsrikpan, irvi-qagumiñaiqlugu taaqtuamik. ⁴⁷ Kia ivruma tusraaga-luağlugich uqauttutitka tupiginğitpagich atannigumi-ñaitchiga. Atakkii aggiñgitchuņa atanniqsuiyağluņa nunam iñuiñik aglaan anniqsuğiaqlugich. ⁴⁸ Kisupa-yaam ayagluņa, uqauttutiga akuqtungitchumiun, atanniqsimaatqiaqtuq. Uqalhum uqautigianikkağma atannigisigaa aqulligmi uvlumi. ⁴⁹ Takku uqanğitchuņa uvapkuñiaq, aglaan Aapam tuyugirima tillisigağaņa sumik uqagiraksramnik. ⁵⁰ Uvaņa ilisimagiga ilaan tilli-sigikkaņa isruitchuamik iñuuthuruq. Tamanna uqaut-tigikkağa Aapam uqautigaņa uqagitquplugu.”

Jesus-ņum Iğguilħa Maliguaqtimi Isiganjtiñik

13 Aasriiñ sivuuraņani niğiqpagvikaam taggisigaqtuam Apqusraaqtitauligmik, Jesus ilisimaniqsuq aullağviksrani tikisilaanjanik nunamiñ marrumakņa Aapamun. Ilaan pigikkani piqpagirağiplugich marrumani nunami ittuat piqpaginiğai isruanunaglaan. ² Jesus-lu maliguaqtiinilu nullautchiğñiqsut. Tuunğaum isrum-mianinğigaa Judas Iscariot, Simon iğñiğikkana, tunit-quplugu Jesus. ³ Jesus-ņum ilisimaniğaa Aapam aat-chuutigitilaņa iluqaan saņņi iņmiñun. Ilisimapmigaa aggiqsilaani Agaayutmiñ sulii aullağniaqtilaani Agaay-yutmun. ⁴ Tarraasriiñ Jesus makinniqsuq niğgiviñiñ, aasriiñ qalliich atnuğaani piiqlugich, ivgutmik tapsiplu-ni. ⁵ Aasriiñ kuviripluni imiğmik iğguğviamun, iğguaqsiplugich maliguaqtigikkağmi isiganjich, aasriiñ allaqtigugich ivgutmik tapsigikkağmiñik. ⁶ Simon Pe-ter-m tikitmani nipliutiniğaa Jesus, “Ataniiq! Ilvich iğguğniaqpigich isigatka?” ⁷ Jesus-ņum kiugaa, “Pakma nalugiñ savaagikkağa, aglaan aquvatigun ilitchuğigisi-giñ.” ⁸ Peter-m nipliutilgiñiğaa, “Qakugununniiñ isi-gatka iğguğumiñaiiağitin.” Jesus-ņum kiuniğaa, “Iğgunğitchupkich isigaktin piqatauyumiñaitchutin uvaņni.” ⁹ Simon Peter-m kiulgiñiğaa, “Ataniiq! Isi-galħiñagingisatka aglaan argatkalu niaquğalu.” ¹⁰ Je-sus-ņum kiuniğaa, “Kisupayaaq iğguaniksamaruaq sa-lumallapiaqhuni iğgutqiksukraunğitchuq avataagun isigaiñ. Iluqasri salummaqsimarusr i aglaan taamna atausriq.” ¹¹ Jesus ilisimaniğaa kisumun tuniñiaqtilaani; taatnaqhuni nipliutiniğaa, “Iluqasri salummaqsima-rusri, aglaan atausriq.”

¹² Ilaan isiganjich iğguanikamigich atitqianiklugich at-nuğaaniļu utiğniqsuq inimiñun niğgiviñun. Aasriiñ apiqsruğniğai, “Kaņiqsivisi sutilaamnik ilipsitñun?” ¹³ Taiyugipsitña Iļisautrimik sulii Ataniğmik, aasrii na-lauņapluni taatnaiqsi, atakkii taavrumiņauruņa. ¹⁴ Uvaņaasrii, ilipsi Atannapsi sulii Iļisautripsi, isigasri iğguğitka. Ilipsipsuuq iğguutiruksraurusri isigapsitñik avatmun. ¹⁵ Qaitchigipsi urrautiksrapstñik, ilipsipsuuq iñiqtaqaqplusri iñiqsiñaptun ilipsitñun. ¹⁶ Iļumutuulla-piaqtuamik uqautigipsi, Savaktağruk kamanatluk-tuaņunğitchuq ataniğmiñiñ, unniñ uqqiraqti kama-natlunğitchuq taavrumakņa tuyugirimiñiñ. ¹⁷ Iļisima-gupsigik tamatkua qanutun quvianamiuniaqtusri atuğupsigik. ¹⁸ Taamna nipliutiginğitchiga iluqapsigun.

Iļisimaniğitka taapkua piksraqtaagikkatka, aglaantuuq uqaliq aglausimaruaq immiqsukrauruq itna, Iñuk niğiqatiga niqimik akililiguqtuq uvamni. ¹⁹ Kilikkipsi taavrumiņa pakma atuumaliksraņan sivuani aasriiñ taamna qakugu atuummikpan ukpigiquplugu ilaņju-tilaamnik. ²⁰ Iļumutuullapiaqtuamik nipliutigipsi, iñu-payaam akuqtuğumiun kiñapayaaq tuyugikkağa akuq-tuqmirağigaanaptuuq. Sulii akuqtuipayaaqtuav uvam-nik akuqtuqmirağigaat tuyugiriga.”

Jesus Sivuniksriquruq Tunikkauħiksrağmiñik

²¹ Taatnaqqaaglugich Jesus iļuilluigiñiqsuq irrutchiğ-miñi aasrii nipliutiplugich, “Iļumutuullapiaqtuamik ni-pliutigipsi, ilapsi tuniñiağaņa.” ²² Maliguaqtit qigū-tiaqsiñiqsut avatmun, kaņiqsiñiğilapiaqlugu. ²³ Ma-liguaqtit ilaņat, taimña Jesus piqpagikkaņa, aquppiñiq-suq tugliupluni Jesus-mun. ²⁴ Simon Peter-m urriqa-niğaa itnaqhuni, “Apiqsruğun kisumik uqautiqaqti-laaņa.” ²⁵ Taamna maliguaqti qalliilaahuni Jesus-mun apiqsruğniqsuq, “Kisuuva, Ataniiq?” ²⁶ Jesus kiugaa, “Ilaaņuruq qaitchikkağa uumiņa qaqqiaviñauramik misruqqaaglugu imiqqamun.” Tarakņa tigusripluni qaqqiaviñiğmik misruqqaaglugu qaiñiğaa Judas-mun, iğñiņanun Simon Iscariot. ²⁷ Judas tiguluqqağaa qaqqiaq Tuunğaum isiğniğaa. Tarani Jesus-ņum nipliut-igaa, “Savaağisrukkan piun qilamik!” ²⁸ Nalliataunniñ niğiñiaqatauruat kaņiqsiñiğiñiğaa qanuutautilaaņa-nik Jesus-mun nipliutiħa. ²⁹ Ilaņich maliguaqtit isruma-niqsut, Judas aņalatigipmagu maniqagviņat, Jesus-mun tauqsigaaquniplugu inuğikkağmiknik niğiqpagvi-kaami, unniñ qaitchityaquplugu sumik inuqsraqtua-nun. ³⁰ Judas akuqtuanikamiun qaqqiaviñauraq, tar-vauvaa aniñiqsuq. Tarra unnuanuruq.

Nutauruaq Tilliñ

³¹ Judas anianikman Jesus nipliqsuq, “Pakma Iñuum Iğñiņa kamaņaqsiqkakkauruq. Sulii Agaayyun kama-naqsiqkakkauruq Ilaagun. ³² Aasrii Agaayyun kama-naqsiqkakaunippan Ilaagun, Agaayyutimtuuq iņmiñik sagviğisigaa kamanautaa Iğñiņan Iñuum, Ilaan kama-nausriğlugu tarvauvaa. ³³ Iļilgauramaaņ! Uvaņa nayuu-tiqpakkumiñaiqsuņa. Pakaaqsigisigaluağipsitña, aglaan Jew-ņuruat uqautipmatun nipliutigipsi pakma, ‘Aullalguitchusri aullağviniakkamnun.’ ³⁴ Nutaamik ti-llitmik qaitchigipsi, Avatmun piqpakkutiyumuusri! Atriļugu piqpaksiğiğa ilipsitñik, taatnatuntuuq piqpa-giikkumuusri. ³⁵ Avatmun piqpakkutigipsi, iñupayaat ilitchuğigisigaat uvamni maliguaqtauliqsi.”

Jesus Sivuniksriquruq Peter-m Piiļaaħiksraņanik

³⁶ Simon Peter-m apiqsruğniğaa, “Ataniiq! Napmuņ-niaqpich?” Jesus-ņum kiuniğaa, “Pakma malilguitchiñ aullağviniakkağa, aglaan aquvatigun malikkisigik-ma.” ³⁷ Peter-m apiğiniğaa, “Ataniiq! Suvaata malilguitchi-pigiñ pakma? Uvaņa tuquħiñaağtuqtaņa pisigilutin.” ³⁸ Jesus-ņum kiugaa, “Itqanaipiaqpich tuqutisuklunja?

Illumutuuruamik nipliutigikpiñ, aqargiqpak qalgunaiññaan piiilaagutigigisigikma piñasruniaglaan.”

Jesus-ñum Apqutaulha Aapamun

14 Jesus-ñum nipliutigai, “Iñuilliuqtitnagich uum-matisri. Ukpiqsrimaagitchi Agaayyutmun, uvam-nun ukpiqsrilusripsuuq! ² Aapaa kiñungani iniksrat iñugiaktuat ittut. Itqanaiyautityağniagipsi iniksrap-sitñik. Taatna uqautinayaitchipsi, taatniingitpan. ³ Aasrii aullağuma itqanaiyagiaglugu iniksraqsi aggitqikkis-runja, aasrii uvañnun inmagusri nayuutitlasriusri nani itchuma. ⁴ Aasrii ilitchuğianikkiksi qanuq tikiññaiks-raqsi taivrumuñja aullağniagviggikamnun.” ⁵ Thomas-ñum nipliutigaa, “Ataniiq! Iñisimangitchikput napmuñ-ñaqtilaan. Qanuğlugu taivrumuññağniathum apqutaa ilisimagisivisigu?” ⁶ Jesus-ñum kiugaa, “Uvañja apqu-tauruñja, ilumutuupluñja, sulii iñuuthupluñja. Kiñfaunniñ Aapaanukkumiñaitchuq kisanik uvapkun. ⁷ Pakma ilit-chuği'apsitña ilitchuğipmigiksipsuuq Aapaga. Aasriiñ uvakñaniñaglaan ilisimagiksi sulii qifñiqsimaplugu.”

⁸ Philip-ñum nipliutinigaa, “Ataniiq! Aapamik urriq-suutitigut. Taamna inuğikkatuagigikput.” ⁹ Jesus-ñum kiugaa, “Takiruami nayuuti'ama ilipsitñi naagasulii ilit-chuğingitpiña, Philip? Kisupayaam qifñiqsimaruam uvañnik qifñianiksimagaa Aapa. Suvaatami nipliupich Aapamik urriqsuutitquplusri? ¹⁰ Philip! Ukpiğingitpiuñ uvañja Aapami nayuutitilaaga sulii Aapa uvañni itilañja? Tamatkua uqalñich uqautigianikkatka ilipsitñun uvamniqnisaungitchut. Aapauruam nayuutiruam uvañni iñiqtağigai savaani. ¹¹ Ukpiğisritña uqaqama Aapami itilaamnik sulii Aapa uvañni itilañjanik! Naa-gaunniñ ukpiğisritña savaapkun. ¹² Illumutuuruamik nipliutigipsi, kisupayaam ukpiqsriuaq uvapkun savan-ñaqmiuq savaagikkamnik, piñiaqtuqunniñ kama-natluktuanik savaanik tamatkunakña, atakkii aullaqsi-runja Aapaanun. ¹³ Aasrii iñiqsisigisigipsi qanusripayaa-mik inigupsu attapkun piqutigilugu Aapauruam kama-naqtitaufksrañagun uvapkun Iğñiguruakun. ¹⁴ Suku-payaam inigupsitña atigikkapkun, iñiqtağigisigiga.

Akiqsruun Ipqitchuam Irrutchim Qaisaulksrañanun

¹⁵ “Piqpagigupsitña tupigigisigisri tillisitka. ¹⁶ Aasrii inigisigigiga Aapa qaitchitqulusri atlamik ikayuqtiksra-mik nayuqtiksrap-sitñik qanavak taimuñja. ¹⁷ Taamna Irrusriğigaa ilumutuuthum. Nunam iñuiñ akuqtulguit-chaat qifñingitlugu unniñ kanjqsimaitlugu. Aglaan ilisi-magiksi, takku iñuuqatauruq piqatigiplusri sulii ilipsit-ñiinnaqtuq.

¹⁸ “Unitchumiñaitchipsi kisiñuğusri. Utigithitchuñja ilipsitñun. ¹⁹ Sivikisuurami nunam iñuiñ qifñitqikkumi-ñaiğisaatña aglaan ilipsi qifñigisigipsitña, takku iñuuthapkun ilipsipsuuq iñuugisirusri. ²⁰ Taimña uvluq tikitpan ilitchuğigisigiksi Aapamni itilaaga sulii ilipsi uvamni, aasriipsuuq uvañja ilipsitñi. ²¹ Kisupayaam pi-qaqtuaq tillisimnik tupigiplugiluu ilaañuruq piqpaksri-rauruq uvamnik. Aapaa piqpagigisigaa piqpaksriuaq uvamnik. Uvañjaptuuq piqpagigisigiga ilisimapkağluñja

ilaanun.” ²² Judas-ñum (Iscariot-ñungitchuam) nipliuti-nigaa, “Ataniiq! Qanuğutin ilisimapkağisivich uvaptik-nun ilisimapkasruñjaqnak nunam iñuiñun?” ²³ Jesus-ñum kiugaa, “Kisupayaam piqpaksriuaq uvamnik tu-pigigisigai uqañatka. Aapaa piqpagigisigaa sulii Aapa-galu tikitkisigikpak iñuuniaqasriğlugu. ²⁴ Kisupayaam piqpaksriñgitchuam uvamnik tupigitlaitchaj uqañatka. Uqalñich tusraakkasri uqalagingitchitka, aglaan ag-giağaqtuq Aapamiñ tuyugirimniñ.

²⁵ “Tamatkuniñja uqautigipsi nayuutiñjağmasulii ilip-sitñi. ²⁶ Ikayuqtim Ipqitchuam Irrutchim Aapauruam tuyugiraksrañan attapkun ilisautigisigaasri supayaa-mik itqaqtitağlugiluu iluqaisa uqauttutitka ilipsitñun. ²⁷ Qifñiññamik unirvigigipsi. Tutqutimnik tutqutiqaq-qitchi. Nunam iñui qifñiññaqagumiñaitchut qifñiñña-qatirrutiptun. Iñuilliuqtitnagich uummatisri! Iqsisuñja-qasri! ²⁸ Tusraagipsitña nipliqaama aullağniagnipluñja, aglaan aggitqifñiagnipluñja ilipsitñun. Piqpagiapiğ-nigupsitña quviasrugayağaluqaqtusri aullağniathapkun Aapamun, atakkii Ilaa kamanatluktuq uvamniñ. ²⁹ Tamarrumiñja pakma kilianikkipsi atuummialuaqnaqu ukpiqsritquplusri atuummiluni pikpan. ³⁰ Tarakñaa-glaan uqaqtuqatigilguigñiagipsi, takku nunam mar-ruma añalataa, Tuunğaq, aggiaqsiruq. Ilaa piitcha-luaqtuq sanjñimik akiñililunja, ³¹ aglaan nunam iñuiñ ilit-chuğiraksrağigaat piqpaksriğiga Aapamik. Taatnaqtuq tupigirağigiga Aapam tillisipayaañja. Makillusri, uvakña aullakta!”

Jesus Napaaqtupiatun Ittuq

15 “Uvañja atriqaqtuñja napaaqtupiamik aasrii Aa-paga nautchirriqiraupluni. ² Ilaan piigağigaa akiğupayaam uvamniittuaq asrirrirağangitman, sulii nagguksaqługu akiğupayaam asrirrirağaktuaq asrirrip-saaquplugu. ³ Ilipsi salummakkañjaniktusri uqalikon uqautigianikkapkun ilipsitñun. ⁴ Piqatautiñaitchitchi uvamni sulii uvañjaptuuq ilipsitñi. Uvamni nayuutingiq-suañuğupsi asrirriaqagumiñaitchusri, atriługu akiğup-ñimigun asrirritlaitchuaq kisanik napaaqtumi itnami. ⁵ Uvañja atriqaqtuñja napaaqtumik, ilipsiasriñ akiqqu-tun. Kisupayaam nayuutiruam uvañni sulii uvañja ilaani, atqunaq asrirriaqagisiruq, takku sumik iñiqsiyumiñai-piaqtusri piilunja uvañja. ⁶ Kiñapayaam nayuutingit-chuaq uvamni ittuq akiqqutun igitaupluni tuqulliruau-tun. Taatnatchich akiqqut katitlugich ikniğmun igitaği-gaich ikipkağviksrañatnun. ⁷ Ilipsi uvamni nayuutigup-si sulii uqaligikkatka ilipsitñi, aasrii qanutchimik pigi-yumakkapsitñik iniqsruğupsi qaisauniaqtuq ilipsitñun. ⁸ Aapaa kamanautaa qifñiğnaqtitaugisiruq tumigilugu atqunaq savaaqqallautalqisi. Taatnatun ukpiqnaqsigik-si maliguaqtigitilaaqsi uvamnun. ⁹ Piqpagikkagigipsi atriługu Aapaa piqpaksriñha uvamnik. Nayuutititchi piqpakkutimni. ¹⁰ Tillisitka tupigigupsigik piqpakkutim-ni itkisirusri, atriługuptuuq uvañja Aapaa tillisaiñik tu-piksriplunja itmatun piqpakkutaani. ¹¹ Tamatkuniñja uqautigipsi quvianağikkağa ilipsitñitquplugu, sulii qu-vianaqaquplusri naamaruamik.

¹² “Unauvva tillisiga, piqpakcutiyumuusri avatmun atrilugu piqpakstriŋiga ilipsitñik. ¹³ Kiñaunniiñ kamanatluktuamik piqpakcutaichuq uumakŋa iñuum qaitchiñhaniñ iñuutiŋmiñik piqutigiplugich ilauraani. ¹⁴ Ilipsi uvaŋni ilauraanurusri tillisitka atuŋupsigik. ¹⁵ Savaktaaŋrunik taiyutqikkumiñaitchipsi, takku savaktaaŋruum ilisimatlaitchaa ataniŋmi suraŋaŋha. Aglaan ilauraanik taiyuutiqaŋisigipsi, takku supayaamik Aapamniñ tusraakkamnik ilitchuŋipkaŋipsi. ¹⁶ Ilipsi piksraqtaaŋingitchipstña, aglaan piksraqtaaŋigipsi suli nalunaigusri asirriaqaqplusri iñugiaglugu suli asirrituiñagusri itqplusri. Aasrii Aapam qaitchigisigaasri qanusripayaamik inŋigupsiuŋ attapkun. ¹⁷ Taatnaqhusri taatnaiŋilugulu tiligipsi piqpakcutitqplusri avatmun.

Nunam Iñuiñ Uumiksriŋhat Maliguaqtinik

¹⁸ “Nunam iñuiñ uumigipasri itqaŋiraksraŋigiksi uumigikkauŋigaptuuq sivupsitñi. ¹⁹ Ilipsi pigipkaŋupsi nunam iñuiñun, piqpaginayaŋaasri pimiktitun ililusri. Aglaan piksraqtaaŋigipsi marrumakŋa nunakuatiŋmiñ pigingiqsitlusri tamarrumuŋa; taatnaqhuni nunam iñuiñ uumigigaasri. ²⁰ Itqaŋiyumagiksi uqaŋhich uqautigikkatka ilipsitñun, ‘Savaktaaŋruk kamanatluktuangitchuq ataniŋmiñiñ.’ Ilinjisa piyuakkaŋigaatŋa, tarrali piyuagiŋaasripsuuq. Tupigigaich uqauttitka, tarrali tupigigisigaasripsuuq. ²¹ Aglaan ilinjisa taatna irrutigisigaasri piqutigilugu pigipkaŋiqsi uvaŋnun, ilisimanŋitlugu tuyuŋiriga. ²² Aggiiñitichuma suli uqautingitchipkich patchisaikkaunayaqtut. Aglaan pakma pisangitchuugutiksraitcut killuqsautmiktigun. ²³ Kisupayaam uumigi'amiña Aapagaptuuq uumigipmiraŋigaa. ²⁴ Savaaqaŋsimaitchuma akunŋatni iñuum iñiqtaŋigaŋsimaŋanik patchisaikkaunayaqtut, aglaan qiiñanikka-luaŋlugu iñiqtaŋa uumigituiñaŋaatŋa suli Aapaga. ²⁵ Taamna taatniittuksrauruq taŋiqplusuŋ taimña uqautauruq aglaksimakŋa maligutaksriusraiŋitñi, ‘Uumigigaatŋa patchisaillaakun.’

²⁶ “Aglaan ikayuŋti aggiqpan, tuyuŋiniakkaŋma Aapamiñ, Irrusria ilumutuŋhum Aapamiŋnisauruq, ilaa uqautiniaqtuq uvapkun. ²⁷ Uqagiŋisigipsitñapsuuq takku iqataurusri uvamni aullaŋniñhaniñ.

16 “Uqautigipsi tamatkuniŋa ukpiqputaiŋungitlusri. ² Iñuich anitqataŋisigaasriunniiñ ilinjisa ka-traŋviñmikniñ. Aa, piviksraŋ tikitchumaaqtuq kia iñuum tuqqutchumisi savautriñasrukniagiŋisuruq Agaayutmik. ³ Taatnaiŋilugu irrutigisigaasri ilitchuqsrimaliŋmikkun Aapamik unniiñ uvaŋnik. ⁴ Aglaan uqautigipsi tamatkuniŋa itqaŋitqplusuŋ uqauttitka ilipsitñun taimanigu irrutiaŋsikapasri taatnaiŋilugu. Uqautingitchaluaŋipsi tamatkuniŋa maliguaŋsiutiqqaaŋapsi takku nayuqtuiñaqhusri.

Ipqitchuam Irrutchim Savaaŋa

⁵ “Aglaan pakma utiŋniaqama ilaanun tuyuŋirimnun nallipsi apiqsruqtanŋitmiŋaatŋa napmuaŋsisilaapkun, ‘Napmuŋniaqpiŋ?’ ⁶ Aasriiñ pakma kilikapsi aliatchak-tusri. ⁷ Aglaan ilumutuuruamik nipliutigipsi, iŋuatlukki-

siruq aullakksraŋa. Uvatakku aullaŋitichuma ikayuq-tiksraŋsi utlaŋniangitchaasri. Aglaan aullaŋuma tuyuŋigisigiga ilipsitñun. ⁸ Aasrii aggiŋumi ilitchuŋipkaŋisigisigai iñui nunam nalaunŋitlutit killuqsautikun suli nalaunŋaruŋikunlu atanniiviksraŋunlu. ⁹ Uqautigisigai nalaunŋiñilutit killuqsautikun takku ukpiqsriñitlutit uvamnik, ¹⁰ suli nalaunŋaruŋikun takku Aapamuŋniaqtuŋa aasrii qiiñitqikkumiñaitchipsitña, ¹¹ suli atanniivikun takku aŋalatchiruaq marrumani nunami Tuunŋaq atannikkaunaniŋtuq.

¹² “Uqaksraŋaŋaluaqtuŋa iñugiaktuanik ilipsitñun aglaan pakma kanjisiyumiñaitchusri. ¹³ Aglaan Ipqit-chuaŋ Irrusriŋ ilumutuŋiŋmik ilitchuŋipkairuksraŋ ag-giŋumi, ilaan kanjisiŋchaŋisigisigaasri iluqaanik ilu-mutuuruaniŋ. Ilaa uqaŋumiñaitchuŋ aŋalatchiŋiŋaŋma-tun inŋmigun aglaan uqautigisigaasri tusraakkaŋmiñik, suli quliaŋtuagaŋutiniŋaasri sunik tikitchuksraŋik. ¹⁴ Ilaan kamaŋatkiŋisigaŋa, takku uqaksraŋikkaŋa quliaŋtuagaŋiŋaŋa ilipsitñun. ¹⁵ Iluqaan Aapam pigik-kaŋa pigipmiŋigaptuuq. Taatnaŋlugu nipliutigigiga Ipqitchuamun Irrutchimun quliaŋtuagaŋiŋaŋniŋlugu ilipsi-tñun uqaksraŋikkaŋa.

Alianaŋ suli Quvianaŋ

¹⁶ “Sivikisuurami qiiñiŋisaallakkisigipsitña, aasriiñ ki-ñuvaŋaŋun qiiñiaŋsilŋilunŋa.” ¹⁷ Ilanjitguuq maliguaŋ-taiñ uqaaŋsiŋiqsut avatmun, “Sumik uqautivatigut it-naŋami, ‘Akuniisruŋaŋasri qiiñiŋigisigipsitña aasriiñ taamuunavak qiiñiaŋsilŋilunŋa,’ suli itnaŋami, ‘Aullaŋ-niaqtuŋa Aapamun?’ ¹⁸ Qanuutauva ‘sivikisuuraŋ? Uva-gut kanjisiŋitaitchikput sumik uqautiŋaŋha.” ¹⁹ Jesus-ŋum kanjisiŋaplugu apiqsruŋuŋthat taavrumuuna nipliutiniŋai, ‘Apiqsruŋtuutivisi ilipsitñun sumik qanuutautiŋaŋtalaŋanik uqaŋama, ‘Akuniisruŋaŋasri qiiñi-ŋigisigipsitña aasriiñ taamuunavak qiiñiaŋsilŋilunŋa.’ Taamna apiqsruutisuklugu uqaksraŋtutigivisiŋ akunnapsitñi? ²⁰ Uvaŋa nipliutigipsi ilumutuuruamik, qiapkaŋusriŋ alianniŋutilluŋilunŋa nunam iñui quviat-chakkisirut, aglaan alianniŋiŋsi mumikkisiruŋ quvias-ruliŋmun. ²¹ Agnaŋ qitunŋiuqtuŋa auliyaŋtupmani na-gliksaaŋaqtuŋ tikiuŋaŋhagun atniŋŋam, aglaan an-naaniŋtiŋami puuyuŋaŋigaa nagliksaaŋi auliyaŋsri-ma'ami, quviatchaŋaqtuŋ ilaalugruŋaŋ anipman nuna-mun. ²² Taatnatun alianniŋutiqagaŋaluaqtusri pakma aglaan qiiñitqikkisiŋitchipsi suli uumatisri quviat-chakkisirut, aasrii kia-unniñ iñuum ivayaŋgiyumiñait-chaŋ quvianaŋ ilipsitñiñ. ²³ Taivrumani uvlumi apiqs-ruŋtaŋsiyumiñaitchipsitña sutigun. Uqautigipsi ilu-mutun, Aapam qaitchigisigaasri ilipsi inŋigupsiuŋ qanusripayaamik attapkun. ²⁴ Uvuŋanunaglaan inŋisruŋ-tanŋitchusri sumik attapkun. Inŋisruŋitchi ilipsiŋi akuq-tuiyumuusri suli quvianaksraŋsi inuŋaitchumuŋuq.

Akiilŋitñiŋha Jesus-ŋum Nunam Iñuiñik

²⁵ “Uqautigipsi tamatkuniŋa atrikusrautitigun. Pivik tikitchaŋumaruŋ uqaŋuiŋviksraŋa ilipsitñun atrikus-rautitigun aglaan uqautitlasrigisigipsi kanjisiŋaŋsiŋi-

gu Aapauruakun. ²⁶ Taimña uvluq tikitpan, injiqsruq-tağisigiksi attapkun. Uvaņaunniñ injiqsruutingitkipsi Aapamun. ²⁷ Uvatakku Aapam piqpagigaasri takku piqaksrip!usri uvamnik sulı ukpiqsrip!ugu agğiqsimalığa Agaayyutmiñ. ²⁸ Uvaņa ilumun agğiqsuami Aapamiñ marrumuņa nunamun. Uvva pakma aullaaqsi!gitchuņa maakņa nunamiņ utiqsaqluņa Aapamun.”

²⁹ Malıgıuaqtaiñ nipliutiniğaat, “Uvvaliqaa uqałhiñ kanjısqiñaqtuq. Pakma uqaņgitchutinunniñ atritigun. ³⁰ Uvagut kanjısqigikput pakma ilısimalıñ supayaamik. Inuqnaņgitchuq kisumun apiqsruqtaqulutin. Taavrumuuna ukpiğigikput agğiqsuanuıñhiñ Agaayyutmiñ.” ³¹ Jesus kiugai, “Uvwapakma ukpiqsri!ıqpaalukpisi? ³² Pıvik tikiññaıqtuq, tikiumaanıktuqami, iluqasri siamma-yaaqtıtaulıksraqsi, atausriukattağusri kiñunnapsitñun kisiņıuğluņa. Aglaan kisımallapiaq inğitchuņa, takku Aapaa nayuğaana. ³³ Tamarrumiņa uqautigipsi qıñıiñ-ñaqaqplusri piqatau!apsıgun uvamni. Nunam iñuiñ naglıksaaqtıktısigasri, aglaan quviatchauğikkıchi. Uvaņa akiilıaniksımagıa nunam aņalataa.

Jesus-ıum Injıqsruıha İnııigun

17 Jesus taatnaamikami, ilaa aagluqıhuni nipliğıñıqsuq, “Aapaan, pakma pivıksraq tikiumaruq. Kamanaqsıpkagıuı İğıñıgıñ, İğıñıqıllı kamanaqsıyuma-gaatin. ² Uvatakku ilvich aņalatchı!pkagıñ iluqaitñik iñuıñnik sulı qaitchı!apluni isruıtuamıki iñuı!ıgımiq iluqaitñun qaisağıkkagıun ilaanun. ³ Una isruıtuhaq iñuı!ıq itnautauruq, iñuıch ilıtuqsrı!ıksraņat ilıpnıki kisıvıch ilumun Agaayyutautılaaqnik sulı ilıtuğıluğu Jesus Christ ilvich tuyuğıkkıan. ⁴ İ!ıtuğıpkautıanıkkıga kamanaıñhiñ nunam iñuiñun. İtqanaıñıkkıga savaaks-rrıtuğıkkıan uvaņnun. ⁵ Pakma, Aapaan, kamanaqsıpkagıa sıvuqqapni, kamanaıtuım atrıñanıki piğıkkagıma itnama ilıpnı nuna iñıqtıağaluaqnağunniñ.”

Jesus İnıqsruıtuı!ha Malıgıuaqtımiñik

⁶ Uvaņa ilıtuğıpkautıgıanıkkıkiñ iñuıñun ilvich qaisaqıun uvaņnun marrumakņa nunamiñ. İlvich piğıliutıgıtın, aasrıiñ qaitkıtin uvaņnun, aasrıiñ tupıgıgaat uqałhiñ. ⁷ Pakma ilıtuğıgaat suapayaaq qaisan uvaņnun agğıqsalıha ilıpnıñ. ⁸ Qaitchıgıtka uqałıgımiq qaisaqnik uvaņnun. İlinjısa akuqtuqlıgu, ilıtuğıgaat ilumun agğıqsuanuı!ıga ilıpnıñ ukpiğıplıgu ilıpnun tuyuğı!ıga. ⁹ Agaayyutıgıtka tamatkua. Pakma agaayyutıngıtchıtka nunam iñui, aglaan agaayyutıgıtka tamatkua qaisatın uvaņnun, takku ilıñıch piğıgıtın. ¹⁰ İluqaan uvaņa piğı piğımiğıñ sulı iluqaan ilvich piñ uvaņpıtuq piğıgıga, aasrıiñ kamana!ıga qıñığnaqtıtauruq tamatkunuuna. ¹¹ Pakma utlautıniıqtuņa ilıpnun nunami inğı!luņa, aglaan tamatkua inıııqtut nunami. İpqıtchıhaq Aapaan! Qaunagıyummıgıtın annautruğlugıch saņjıgıkkıağagun atıgıkkıaqpıch qaisağıkkıapkun uvaņnun, ilıñıllı atautchıiñauyumuut atrı!gu uvaguk atausrı!ıqpuq. ¹² Uvaņa nıyuuınnamni nunami ilıñıtuñı qaunagıgıkkatka annautruğlugıch saņjııağun atıgıkkıaqpıch, ilvich atchıutıgıkkıapkun. Qaunagıgıtka aasrıi

atausrıqunniñ tammanğıtchıuq, aglaan taimña iñuk tammaqıtuksrauruq, Agaayyutım uqałha imıııtauplunı. ¹³ Pakma utlautıyasrıruņa ilıpnun. Taatnaı!ıplıgu uqaqtuņa inınamni nunami, ilıñıch piqıaqıplıgıch quvıanağıkkıamnik inuıaı!ıgu. ¹⁴ Qaitchıruņa uqałıgıniq ilıñıtuñun, aasrıi nunam iñuiñ uumıgıgaıch, takku piqatıngıñıqı!gıch nunam iñui atrı!gu uvaņa piqataunğı!ıga nunam iñuiñun. ¹⁵ Uvaņa injıqsrunğıtchıkiñ piıqulugıch marrumakņa nunamiñ, aglaan inğıgıkiñ qaunagıtıplıgıch piñıñnaı!ıgıch tuunğagımiñ. ¹⁶ Uvaņa piqataunğıtmatun nunam iñuiñun ilıñıttıuq piqataunğıtchıtun nunam iñuiñı. ¹⁷ İ!ımutuu!apkun ipqıqsımaakkıch ilıpnun. Uqałhiñ ilımutuuruq. ¹⁸ Tuyuğıgıtka nunamun, ilvıttıuq tuyuqaqmatun uvamnik nunamun. ¹⁹ İlinjıch piqıtıgıplıgıch ipqıqsımaaqıtuņa ilıpnun, ilıñıttıuq ipqıqsımaaqıplıgıch ilıpnun ilımutuu!ıkun.

Jesus İnıqsruıtuı!ha Ukpiqtıuıñıuıapayaaınik

²⁰ “Agaayyutıngıtchıtka kısısa tamatkua, aglaantıuq taıpchıa ukpiqsrıruaksrat uvamnik ilıñısa uqałhatıgun. ²¹ Agaayyutıgıtka iluqağımiņ atautchısın itıupıgıch. Aapaan! Atautchısıttıuq ilıch uvaptıknı, atrı!gu ilvich uvamniıttıatun sulı uvaņa ilıpnı. Taatnatıuq atausrıyumuut, taavrumuunali nunam iñuiñ ukpiğııağıtıyumi-gaat ilvich tuyuqałhiñ uvaņnik. ²² Uvaņa qaitchıgıtka atrıñanıki kamana!ıqıpıch qaisaqpıch uvaņnun, piqıtıgıplıgu ilıñıch atautchıiñau!ıksraņat atrı!gu uvaguk atausrı!ıqpuq. ²³ Uvaņa illıuņa ilıñıtuñı sulı ilvich uvaņni, taavrumuuna ilıñıch atausrıñıuğumuut. Nunamli iñuiñ kanjıqsıyumiğıat ilıpnun tuyuğı!ıga sulı ilvich piqaksrı!ıhiñ ilıñıtuñıki piqaksrıpımatun uvaņnik. ²⁴ Aapaan, tamatkua qaisatın uvaņnun iqatıgısrıkkıtka sumııttıuma ilıñıtuñun qıñıqıplıgu kamanaun piğıpkıkkıan uvaņnun takku ilvich piqpagıplıuņa nuna iñıqtıaunğıñıa. ²⁵ Nalaunğıaruq Aapaan! Nunam iñuiñ nalu-gaatin, aglaan uvaņa ilısimagıkiñ sulı ukua malıgıuaqtı ilıtuğıgaat tuyuğıtılaaga ilıpnun. ²⁶ İ!ıtuğıpkagıkiñ ilıñıtuñun, sulı ilıtuğıpkapsaağınağıkiñ. Tarralı piqaksrı!ıq piqakıtıgıkkıan uvaņnun uvaņalu nıyuuıyumuıuq ilıñıtuñı.”

Jesus-ıum Tıgıraıtuıha

18 Jesus agaayuanıkamı taavrumanı, aullağıniqsıuq malıgıuaqtıni!u ikaaqlıgu kuuğıuraq taıñıqtıuq Kidron-mıki. Taakmanıñanı inıniqsıuq nautchııvıki. Jesus malıgıuaqtıni!u ısığıniqsıt taavrumuņa. ² Judas-ıu-maasrıi, aatchıutıgıtıniıktıuım ilaanıki, ilısimanıgıa sunııtılaaņa. Uvatakku Jesus-ıum tarıñautısrıuunıgıı akulaıq!ıgu malıgıuaqtıni taranı. ³ Taatnaqıhıni Judas utlautıniqsıuq nautchııvıñmun piqasrıqıhıni aņuyııuqtıni sulı agaayyuvıkpıaum qaunaksrııñıki, tuyuıplıtuñı qauk!ıñıtuñıñı agaayulıqsıniñ sulı Pharısee-ıuruanıñ, saagaqıtuñı satkunı sulı nannıñıki. ⁴ Jesus-ıum kanjıqsımapıluğı suapayaaq atıuımanıqtıuq inımiñun paağ-nıgıı nipliutıplıgıch, “Kıñı pakıpsııuñ?” ⁵ Taapku kıunıgıat, “Jesus Nazareth-mıu.” İlaan kıugıı, “Uvaņa taimñauruņa.” Judas-ıum, aatchıutıgıtıniıktıuım ilaanıki,

qichaqasriqsimanigai tamatkua pakaktuat. ⁶ Jesus-
 num nipliutipmatinj, "Uvaņa taimñaauruņa," tamatkua
 kiñumuktuqhutiņ ulgusraaǵniqsut nunamun. ⁷ Jesus-
 num apiqsrutqinjñigai, "Kiña pakikpisiuņ?" Kiuniņa
 "Jesus Nazareth-miu." ⁸ "Uqautianikkipsi ilaņutulaam-
 nik. Ilipsi pakakkupsitña, maliguaqtitka aullaqtitchi-
 gik!" ⁹ Taatna nipliutiniġai Jesus-num tanjisaqługu ni-
 pliutigimaanikkani itnailiplugu, "Aapaņ, atausriqun-
 niñ tammangitchuq qaisaǵniñ uvaņnun." ¹⁰ Simon Pe-
 ter-guuq savikpaqaqhuni, aasriñ amuliqamiuņ anau-
 pluni ilaan siutaiqsiniġaa taliqpianik tamarrumiņa
 qaukłiata agaayuliqsit savaktaa, atiqatuaq Malchus-
 mik. ¹¹ Jesus-num nipliutigaa Peter, "Tugvaņuņ satku-
 gikkan puņanun. Isrumavich akuqtuǵnianġiññasru-
 galugu uvamnun nagliksaaǵutiqpak Aapama sivun-
 niġikkana uvamnun? Uvaņa nagliksaaǵluņa tuqu-
 ruksrauruņa. Imiqtaksraǵigiga taamna imaņa qallutim
 Aapama qaisaņa uvamnun?"

Annas-num Apiqsruqtaiħha Jesus-mik

¹² Aņuyyiuqtit piqasriqhutiņ qaukłigmiknik suli Jew-
 nuruat qaunaksriņisa tiguniņaat Jesus qiliqsruqługu,
¹³ aasrii sivulliplugu Annas-muutiplugu ataniġmun,
 taataruaņanun Caiaphas-num. Caiaphas-guuq qau-
 qłiupluni agaayuliqsauņiqsuaq tamarrumani ukiumi,
 niņuaǵiplugu taavruma Annas-num atanġum. ¹⁴ Taam-
 na Caiaphas uqautriñiqsuaq qaukłiņitñik Jew-nuruat
 iħuatlukkisiñiplugu atausriq iñuk tuqqtutaukpan piqus-
 riġuni iluqaitñik iñuņnik.

Peter-m Piiłaaqatħha Jesus-mik

¹⁵ Simon Peter-m suli atlam maliguaqtim kiñuagun
 maliņniņaak Jesus. Taamna atla maliguaqti, ilisimaplu-
 gu qaukłiata agaayuliqsit, isiniqsuq igluqpaņanun
 qaukłiata agaayuliqsit piqatigiplugu Jesus. ¹⁶ Peter-li
 qichaǵniqsuq tatkiani paami. Taamna atla maliguaqti,
 ilisimaplugu qaukłiata agaayuliqsit, aniñiqsuq kiñu-
 mun. Itqutiniġaa Peter tatqamuņa uqatigianikamiuņ
 niviaqsiāgruk taluliqiri. ¹⁷ Taavruma taluliqirim niviaq-
 siāgruum nipliutiniġaa Peter, "Uvva, ilagivatin ma-
 liġuaqtaiñ tatqavruma iñuum?" Peter-m kiugaa, "Iłagi-
 niġtchaatņa." ¹⁸ Alappaņupluniguuq savaktit suli qau-
 naksrit ikniqsuqhutiņ aumaniñ qichaǵniqsut avataani
 auksiqhutiņ inmiknik. Peter-m qichaqasriqamigich,
 auksiaqsipmiñiqsuq inmiñik.

Qaukłiata Agaayuliqsit Apiqsruqtaiħha Jesus-mik

¹⁹ Qaukłiata agaayuliqsit apiqsruqtuǵniġaa Jesus
 ilaan maliguaqtaigun suli ilaan ilisauttutaigun. ²⁰ Jesus-
 num kiugaa, "Uqāqatunja sagvipłunja kisupayaamun.
 Iłisautrisruuruņa Jew-nuruat ktraǵvinjitiñ suli agaay-
 yuvikpaņatni. Nipiqanġitčuņa qanutchiñik iriġaqtuġ-
 luņa. ²¹ Suvaatami apiqsruqtaqpsitña uvaņa. Apiqs-
 ruqsigik tamatkua iñuich tusraaritka sumik uqautiħhat
 uvaņnun. Iliņisa ilisimagaat qanuq uqatigā." ²² Taat-
 naqman Jesus ilaņataguuq qaunaksrit patiktiqługu ni-
 pliutigaa, "Qanuqhutin itnailiplugu kiuliqpiuņ qaukłiat

agaayuliqsit?" ²³ Jesus-num kiugaa, "Uvaņa nipliġuma
 qanutchimik nalaunñaiġlugu uqautigiuņ iluqaitñun
 uvaniittuanun. Aglaan nalaunñaruamik pakma nipliġ-
 niġuma, suvaata patikpiña?" ²⁴ Annas-num tuyuġiniġaa
 Jesus qiliqsruutraq Caiaphas-mun qaukłiat agaayuliq-
 sitnun.

Peter-m Piiłaaqapsaatħha Jesus-mik

²⁵ Peter-guuq auksigugaaǵniqsuq ikniġmun aasriñ
 iñuich apiqsruġniņaat, "Taavruma iñuum ilaġinġitpatin
 maliguaqtaiñ?" Peter-m piiłaaġutiniġai, "Iłaginġitchaat-
 tņa ilaan maliguaqtaiñ." ²⁶ Ilaņataguuq qaukłium agaay-
 uliqsim savaktañ, ilaġinikkaņan taivruma siutaiqsik-
 kaņan Peter-m, nipliutiniġaa, "Qiñinġitpigini piqatau-
 plutin ilaani nautchiiviņmi?" ²⁷ Peter piiłaalgiñniqsuq,
 "Iłaginġitchaatņa." Taatnaqmiuġlu taimña aqargiqpak
 qalġuqtaǵniqsuq.

Pilate-num Apiqsruqtaiħha Jesus-mik

²⁸ Taapkua aullautiniņaat Jesus Caiaphas-num tupqa-
 niñ kavanam Pilate-num inaanun uvlaatchaurami.
 Aglaan Jew-nuruat isiqataunġiñniqsut tatqamuņa
 aqliqsraikun salumaigumangitłutiņ inmiknik. Piqutigi-
 plugu niġiqatauħiksraqtin itquplugu niġiqpagvikaami
 taggisiqatuaq Apqusraaqtauligimik. ²⁹ Taatnaqhuni
 Pilate anipluni uqatigityaqtuaǵniġai nipliutipluġich,
 "Sumik agvisiqaqpisiuņ qamna iñuk?" ³⁰ Taapkua ki-
 uniņaat, "Uvagut tikiutinayaitchikput ilipnun ilaa savva-
 qłukkataġuni piñġitpan." ³¹ Pilate-num nipliutiniġai,
 "Tigusriuņ ilipsitñik atanniqsuġlugu tuvraġluġich ma-
 liġutaksrasri." Jew-nuruat kiuniņaat, "Rome-maġmiut
 tuqqtuchipkaiyumiñaitchaatigut iñuņmik maliġutaksri-
 rruptigun." ³² Taamnaguuq atuummiñiqsuq immiu-
 taupluni Jesus uqautigimakkaņanun qanuq ililugu tuq-
 qutauħiksraġmiguņ.

³³ Pilate isiniqsuq kiñumun inimiñun aasrii tuqłuqł-
 gu Jesus-num apiqsruġniġaa, "Uvva umialigivatin Jew-
 nuruat?" ³⁴ Jesus-num kiuniņaat, "Taamna apiqsruutigi-
 viuņ ilipniħhiñaq naaga atlat uqautivatin uvapkun?"
³⁵ Pilate nipliqsuq, "Jew-nunasuġiviña? Jew-nuqativich
 suli qaukłiņisa agaayuliqsit qaisaġigaatin uvaņnun. Su-
 ruami pivatin?" ³⁶ Jesus-num kiugaa, "Uvaņa umialgu-
 niġitčuņa marrumani nunami. Umialguguma atrilugu
 umialik marrumani nunami, maliguaqtitka aņuyakka-
 yaqtut tigutqunġi!luņa Jew-nuruanun. Aglaan aņalat-
 chiġiġa maakñaqtaunġipiaqtuq." ³⁷ Pilate-num apiqsru-
 ġiñniġaa, "Iłviñmi umialguvich?" Jesus-num kiugaa,
 "Tarra, nipliutigigini umialgunipluņa. Uvaņa aniruau-
 ruņa suli nunamuktuauņuruņa piqusriqłunja uqatiksrap-
 kun ilumutuuruamik. Kisupayaam iñuuruam ilumu-
 tuulikun naalagaġigaana." ³⁸ Pilate-num apiqsruġaa,
 "Suami una ilumutuuliq?"

Jesus Tuquruksraġuġaat

Pilate-num kiñumun aniġitłuni Jew-nuruanun nipli-
 utiniġai, "Uvaņa paqitchiġuiñniqsunja sumik tuqurru-
 tiksranaņik. ³⁹ Aglaan tuvraqługu atuumiraġikkaqsi

piñhiñaaguutigiga patchisaigiliksrağa isiqtamik ilipsitñun uumani nigiqpagvikaami taggisigaqtuaq Apqusraaqtitauigimik. Ilipsi uvañnun patchisaisitquvisiun umialgat Jew-ñuruat ilipsitñun?" ⁴⁰ Taapkua kiugaat nipitusri!apiaqhutiñ, "Taamnaungitchuaq, pisutlukkikput Barabbas." Taamna tigliniaqtauruq.

19 Tarra Pilate-ñum Jesus tigupkaqtugu ipigaqtuq-siupkağniğaa. ² Anuyyiuqtit niaquusriğniğaaat kaitlağnanik suli atnuğaaqtugu umialiktamik ukiñhaağik-saamik aasrii nipliatiqaqsiplugu, "Iñuupakkumuutin umialgat Jew-ñuruat." Suli tikiñniğaaat patiktiquataaqsi-pluguasrii. ⁴ Pilate-ñum anitqikhuni nipliutiniğai iñuich, "Pakma ilaa annisigisigiga ilipsitñun, iłitchuğitqulugu uvaña sumik paqitchiñğitğahun atannusriaksrajanik pigii!lugu." ⁵ Jesus aniñiqsuq niaquutilik kaitlağnanik suli umialiktamik atnuğaalik. Pilate nipliutiniğai iñuich, "Uvva, qiniqsuñ iñuk!" ⁶ Qaukñinich agaayuliqsit suli qaunaksrit qiniqamitruñ iğiallaksagñiqsut, "Kikiaktuutisriun sannigutamun, kikiaktuutisriun sannigutamun!" Pilate-ñum nipliutiniğai, "Ilipsi tigulugu kikiaktuutisriun sannigutamun. Paqitchiñğitçhuna agvisiksrajanik atannusriaqafiksrajan taatna." ⁷ Jew-ñuruat kiuniğaaat, "Maliğutaksraaqqtugut uqaliqaqtuamik ilaa tuquruks-rauplugu takku nipiqaqtuq iğniğinipluni Agaayyut-mun." ⁸ Pilate-ñum tusraa'amigich taatna nipliaruat, ilaa naviasruli!apiaqhuni itqutipkağniğaa Jesus. ⁹ Aasrii ilaa isitqikhuni tatqamuña uqaqsittaagvinmun nipliutiniğaa Jesus, "Nakiñ agqisuami?" Aglaan Jesus kiunğiniğaa. ¹⁰ Pilate-ñum nipliutilgiñniğaa, "Ilvich uqautisrunğitpiña? Itqağiuñ uvaña aňalatchirrutiqaliğa patchisaiñhiñauplutin suli kikiaktuutipkañhiñau-plutin sannigutamun." ¹¹ Jesus-ñum kiugaa, "Pigigiñ aňalatchiñiq uvapkun kisanik qaisauñhagun ilipnun Agaayyutikun. Taatnaqhuni taimña iñuk qaitçhiruaq uvamnik ilipnun killuqsautiqaqtuq kamanatluktuamik ilipniñ." ¹² Pilate-ñum tusraa'amiuñ taamna ilaan annautisruli!apiatlukkaluağniğaa patchisaiğlugu. Aglaan Jew-ñuruat iğialaplutiñ kiunaniğaaat, "Annaktitçhupku una iñuk, Caesar-m Rome-miittuam ilauraagiyumiñait-chaatin. Kiñapayaaq inmiñik ataniğutaqtuuaq Caesar-m akil!iğigaa umialguruam Rome-mi." ¹³ Pilate tusraa'amigich tamatkua nipliatit, ilaan annisiniğaa Jesus aasrii aquvitluni atangum inaanun, taggisiliñmun "Iyağañmik Natilik," aasrii Hebrew-tigun taiyuutiqaqhuni "Gabbatha." ¹⁴ Uvluqpaguqtuami uvluani paq-nañhum nigiqpagvikaamun taggisigaqtuam Apqusraaqtitauigimik, Pilate nipliutiniğai Jew-ñuruat, "Kiikaa-mi, uvva umialiksi!" ¹⁵ Tamatkua iñuich iğialaplutiñ kiuniğaaat, "Tuqulli! Tuqulli! Kikiaktuutili sannigutamun." Pilate-ñum apiqsruğniğai, "Uvañnun kikiaktuutipkaq-titquvisiun umialigikkaqsi sannigutamun?" Qaukñinich agaayuliqsit kiuniğaaat, "Uvagut qaukñigimik umialiqaq-tugut Rome-mi. Avataagun atlamik umialiqanğitçhugut." ¹⁶ Tarra Pilate-ñum qaiñniğaa Jesus ilinjitñun anuyyiuqtinun kikiaktuutitquplugu sannigutamun.

Jesus Kikiaktuutigaat Sannigutamun

¹⁷ Tamatkua iñuich aňalatkasniğaaat Jesus. Aniñiqsuq akiyaqhuni kikiaktuutriviksrağmiñik, tikiutiplugu nunamun taiyuutiqaqtuamun "Niaqum Saunğanik," Hebrew-tigunaasrii taiyuutiqaqhuni "Golgotha-mik." ¹⁸ Taapkua anuyyiuqtit kikiaktuutiniğaaat Jesus sannigutamun, piqasriqtugu malğunñik atlanñik iññunñik kikiaktuutiplugik sannigutanñun avataanun, Jesus qitiqñiutiplugu. ¹⁹ Pilate-ñum aglanñiğaa ilisimmatiksraq aglak aasrii taapkua anuyyiuqtit ilip!lugu sannigutam qulaanun, itna aglalik, "Jesus Nazareth-miu, umialgat Jew-ñuruat." ²⁰ Iñugiaktuat Jew-ñuruat agliqiniğaaat, taamna Jesus kikiaktuutikkauvia uñasriñgit!luni nunaqqimiñ. Ilisimmatiksraq aglak aglaksimapluni piñasruinutlugu uqautçhisigun Hebrew-tigullu Latin-tigullu suli Greek-tigun. ²¹ Jew-ñuplutiñ qaukñinisa agaayuliqsit itnağniğaaat Pilate, "Aglaknagu 'Umialgatnik Jew-ñuruat,' aglaan 'Taamna iñuk uqağni!lugu, uvaña umialigigaatña Jew-ñuruat.'" ²² Pilate-ñum kiuniğai, "Qanuq ilip!lugu uvaña aglakkağa taatna aglaksimagisiruq." ²³ Anuyyiuqtit kikiaktuutianikmatruñ Jesus sannigutamun, tiguniğaiçh atnuğaanj autaaqaqsiplugich sismaiñutlugich, atausriutaağutiñ piqatlasriplutiñ, aasriiñ atnuğaaña kilui!aaq ukiñhaaq aulailaq qaligurriañu-manisruq. ²⁴ Anuyyiuqtit uqaqasniqsut avatmun, "Aliktusrunaqañu una, nalautçhaagautigilakput ilitçhuğisağlugu kimun piginiaqtilaana." Taatnaqamitruñ immiğniğaaat uqaliq uqautigimaruaq itna, "Ilinisa autaağaiçh atnuğaatka inmiñkun, suli nalautçhaagautigiplugu atnuğaağa."

Psalm 22:18

Anuyyiuqtit piñiğaaat taamna.

²⁵ Taatnaqtitlugich qichağniqsut killinani kikiaktuutrivium Jesus aakañalu, suli aakañan aniqataa, Mary-lu ilaqataa Clopas, suli Mary Magdalene. ²⁶ Jesus-ñum qiniqamiñuñ aakani suli maliğuaqti piqpagikkani qichaqatauruak, nipliutiniğaa aakani, "Aakaan, tarra iğniğini!" ²⁷ Suli nipliutiplugu taamna maliğuaqti, "Tarra ilvich aakan!" Tarakñaniñaglaan taavruma maliğuaqtim inmañniğaa kiñuniğmiñun.

Jesus-ñum Tuqutha

²⁸ Jesus-ñum ilisimaniğaa, sum iluqani immikkauñha, suli agliqsimaruaq uqaliq immianiktitçhaqtugu nipliğniqsuq, "Imiğuktuña." ²⁹ Piñaluguuq tamaani inniqsuq imalik siğniğaluktuamik misruqqumik. Tarra iliniğaaat misruktaqtaq misruqqumun, aasriiñ akiqqumik israut-tusriqtugu takpichuña israagutiplugu qaqtuuknun. ³⁰ Jesus akuqtuqamiñuñ misruğuuq nipliğniqsuq, "Tarra naattuq." Aasriiñ sikitlugu niaquni aniğniñiğniqsuq.

Jesus Kapigaat Sannigaagun

³¹ Tarra Jew-ñuruat injiniğaaat Pilate, niugaaqtağuklu-gich tuqunağiaqplugich taapkua aňutit tuqqutauruat aasrii atqaqtillugich sannigutanjitniñ. Taatnağunñiqsut

takku tikiuapluuni tallimmiuŋiq akunniqsaami ilinjisa niviŋatqunŋitlugich timit sannigutanŋitni minguiqsiagvium uvluani, takku tikiuaniqhuni nuimaniqsrq minguiqsiagvium atlanin minguiqsiagvium. ³² Anjuyyiuqtit tarunjaqamiŋ niugaaqtaŋiŋaich taapkuak avataani Jesus-ŋum tuqqutauqatauruak Jesus-kun. ³³ Aglaan tikitmatruŋ Jesus ilitchuŋiŋiŋaŋat tuquaniksimaŋha. Taatnaqluŋu ilinjisa niugaaqtaŋiŋiŋaŋat. ³⁴ Aglaan ilanjata anjuyyiuqtit kapiniŋaa panamiŋik Jesus-ŋum sannigaaŋun aasrii tarvauvaa auglu imiŋlu maqiplutik. ³⁵ Inuk taamna qiniŋtuq taavrumiŋa ilisimariŋiŋiŋaŋa ilipsisuuq ukpiqsritqplusri. Ilaan uqauttutaa ilumutuuruq, sulii ilisimagaa uqauttutmi ilumutuuhŋa. ³⁶ Taatnaillipluŋu inŋiŋtauniŋsuq aglausimaruaq uqatiŋmi immiŋtuŋu, "Nalliatunniŋ sauniŋikkaŋiŋ piyaqtaŋkauyumiŋaitchut." ³⁷ Sulii atla uqatiŋ itnaqsimaruq, "Ilinjisa sukiŋluŋu qiniŋiŋiŋaŋat ilaa kapukkaŋtiŋ."

Jesus-ŋum Iluvikkauha

³⁸ Taavruma aquagun Joseph-guuq Arimathea-ŋmiu maliguaqtaupmiŋiŋsuq Jesus-mi nalunautchipluni takku iqsimmaŋmi Jew-ŋuruanik pipuni. Apiqsruqman Pilate-ŋum pitquniŋaa timi, Joseph-ŋumaasrii aullautipluŋu. ³⁹ Nicodemus, taimŋaptuuq qiniŋiŋaŋtuq Jesus-mik unnuami, tuvaaqatauniŋsuq Joseph-mi saagaŋhuni tallimakipiatun uqumaisilaaliŋmik tipraŋiksautinik atlagiŋiŋik atiqatuanik myrrh-miŋlu aloe-miŋlu. ⁴⁰ Taapkuak inŋuk piŋiŋaŋak Jesus-ŋum timaa nimiŋsruqluŋu ukiŋhaamik piunŋiyaikkusriŋsuqsammaan, taatnatun Jew-ŋuruat timimik savaaqaŋaŋiŋhat atripluŋu. ⁴¹ Taavrumaniŋuuq nautchiŋiŋmi Jesus-ŋum tuqqutauviani inniŋsuq nutaaq iluviksraq atuqsimaŋlaaq. ⁴² Uvvaasriiŋ pisigipluŋu Jew-ŋuruat paqnaviat, sulii taavruma iluviksram qaniŋhagun, inillaŋniŋaŋat Jesus taruŋa.

Iluviŋ Inuitchuaq

20 Uvlaatchaurami aullaŋniisautaaŋi akunniqsaam tanuŋagugaaqtitluŋu, Mary Magdalene iluviŋmuŋniŋsuq aasrii qiniŋluŋu iyaŋak. Piiqsimaniŋsuq paananiŋ iluvuŋum. ² Aqpaqsruqhuni utlautiniŋsuq Simon Peter-mun sulii atlamun maliguaqtimun, Jesus-ŋum piqpagikkaŋanun, aasrii uqautiplugik, "Inuich aullautiniŋaŋat Ataniŋ iluviŋmiŋ. Ilitchuŋiŋitichikput napmun inillaktilaŋa." ³ Peter-lu atlalu taamna maliguaqti utlautiniŋsuq iluviŋmun. ⁴ Iluqatik aqpaqsruqhutik, aglaan ilaqataan maliguaqtim uniŋiŋiŋaŋ Peter tikiŋaaŋhuniŋasrii iluviŋmun. ⁵ Auŋrukami qiniŋiŋiŋaŋ ukiŋhaaŋiksaaq nimiŋsruutaa aglaan isinŋiŋiŋiŋsuq. ⁶ Kiŋuagun tikitŋami Simon Peter uyuŋiŋaŋhuni isinŋiŋiŋsuq tatqamuŋa qiniŋluŋgich aasriiŋ ukiŋhaat nallaviani, ⁷ sulii ukiŋhaaq nimŋutauruaq Jesus niaquanun inillaksimanŋiŋiŋiŋsuq taapkununa ukiŋhaanun aglaan imullaksimaniŋsuq ilaagun. ⁸ Taimŋali atla maliguaqti tikiŋaaŋaluaqtaŋuq iluviŋmun isiqmiŋiŋsuq, qiniŋluŋu aasrii ukpiqsripuni. ⁹ Ilinŋik kanjicsianilguiŋiŋiŋaŋksulii aglausimaruaq uqatiŋ itnaqsimaruq ilaa anŋitqikkisiŋi-

pluŋu tuquŋiŋmiŋ. ¹⁰ Tarakŋa taapkuak maliguaqtiŋ utiŋniŋsuq anŋilaqahutik.

Jesus-ŋum Sagviŋha Mary Magdalene-mun

¹¹ Mary-li siŋlataani itluni iluvuŋum qianiŋsuq. Qiallaŋmi auŋruaŋniŋsuq qiniŋluŋhuni iluviŋmun. ¹² Aasrii qiniŋtuq malŋuŋnik israŋullaŋnik atnuŋaallaŋnik qatiŋtaanik aquppiruak Jesus-ŋum timaan irviani, ilaqataa niaquan tunaaŋi aasriiŋ ilaqataa isigaiŋ tunaatni. ¹³ Taapkuak nipliutiniŋaŋ, "Marii, suvaata qiaŋvich?" Kiuniŋik, "Inuich aullautiniŋaŋat Ataniŋa, aasriiŋ nalugiŋa ilinŋitŋun napmun inillaktilaŋa." ¹⁴ Taatnaqqaahuni kinjiaŋhuniŋasrii qiniŋiŋiŋaŋ Jesus qichaŋtuqtaŋuq, aglaan ilitchuŋiŋiŋiŋaŋ Jesus-ŋutilaŋa. ¹⁵ Jesus-ŋum apiqsruŋniŋaŋ Mary, "Suvaata qiaŋvich? Kiŋa pakikipiun?" Aŋnam nautchialiŋqinasugipluŋu nipliutiniŋaŋ, "Inuuk, aullautigupku uvakŋa, uqautillaŋa napmun inillaktilaŋa; uvaŋali aiyumigigaa." ¹⁶ Tarra Jesus tuquŋuŋa atqanik, "Marii!" Aŋnaq kinjiaŋhuni uqaniŋsuq ilaanun, "Rabboni!" (itnautauruaq Hebrew-t uqausriŋsigun, Iliŋsautrii!) ¹⁷ Jesus-ŋum nipliutitqiniŋiŋaŋ, "Aksinŋiaŋnaŋa takku aullaŋitchuŋasulii pakmuŋa Aapamun. Aglaan aullaŋutin aniaqatiumnun kiligiakkich pakmuŋaŋniŋiŋluŋa ilaanun Aapamun Aapagikkapitŋunlu, uvaŋa Agaayyutimnun sulii ilipsi Agaayyutip-sitŋun." ¹⁸ Mary Magdalene uqautityaŋniŋaŋ maliguaqtiŋ qiniŋniŋluŋu Ataniŋ sulii tamatkuniŋa uqautiniŋluŋu.

Jesus-ŋum Sagviŋha Maliguaqtiminiŋun

¹⁹ Tamarrumani uvlumi unnukman aullaŋniisautaaŋi akunniqsaam, maliguaqtiŋ katimmiŋiŋsuq atautchimi kiluusautiplutiŋ nuyuaqhutiŋ Jew-ŋuruaniŋ. Taimmaiŋaŋ Jesus-ŋum tikitluŋgich akunaŋiŋiŋiŋaŋ nipliutiŋluŋgich, "Qiniŋiŋiŋaŋ ilipsitŋun!" ²⁰ Taatnaqqaahuni qiniŋtiniŋaŋ ikiŋiŋiŋiŋaŋ argaŋmiŋiŋ sulii saniŋqamiŋiŋ. Tarra maliguaqtiŋ quviatchaŋniŋsuq qiniŋqamitruŋ Ataniŋ. ²¹ Jesus-ŋum nipliutitqiniŋiŋaŋ, "Qiniŋiŋiŋaŋ illi ilipsitŋun! Atriŋluŋu Aapam tuyuqaha uvamnik, taatnatuntuuq tuyuŋiŋipsi." ²² Taatnaqamigich aniqsaagviniŋaŋ taapkuak maliguaqtiŋ nipliutiŋluŋgich, "Akuqtuqsuŋ Ipqit-chuaq Irrusiq." ²³ Ilipsi natqiusrimaagupsigik inuich killusautiŋiŋich natqikkaurut, aglaan natqiusrimaangit-chupsigik killuqsautiŋiŋich natqikkaungitichut."

Jesus Sagviŋha Thomas-mun

²⁴ Ilaŋarguuq maliguaqtiŋ, Thomas-mik taiyuutilik Malŋimik, tarani inŋiŋiŋiŋiŋsuq Jesus tikitman. ²⁵ Atlat maliguaqtiŋ uqautiniŋaŋ, "Qiniŋiŋiŋiŋ Ataniŋ!" Thomas nipliutiniŋaŋ, "Qiniŋiŋiŋiŋiŋaŋ upkich ikiŋiŋiŋiŋ kikiagich argaiŋi sulii ililugich argatka ikiŋiŋanun saniŋaŋiŋ ukpiqsriyumiŋaitchuŋa."

²⁶ Akunniqsaananiŋhutiŋ kiŋuvatiŋun maliguaqtiŋ katimalŋiŋiŋiŋsuq, Thomas piqataupluni taavrumani. Talut umiktuutiŋaŋniŋsuq, aglaan Jesus akunaŋanilŋiŋiŋiŋaŋ nipliŋhuni, "Qiniŋiŋiŋaŋ ilipsitŋun!" ²⁷ Ilaan nipliutiniŋaŋ Thomas, "Israutilugich argaktin uvuŋa, qiniŋkich argatka, israutilugich argaktin saniŋqamnun.

Arguaqtungigutin ukpiqsriiñ!" ²⁸ Thomas kiuniġaa, "Ilvich atanigigikpiñ suli Agaayyutigigikpiñ!" ²⁹ Jesus-ġum nipliutigaa, "Ukpiliqpich qiñianikapġa kisanik? Qanutun quvianaqtigivat tamatkua ukpiqsriuat qiñigaluaqnaġa."

Qanuq Pitquriġhat Ukua Makpiġaat

³⁰ Jesus-guug iñiqtaqaġniqsuq iñugiaktuanik atlanik quvinaqtuanik savaanik maliguaqtimi sivuġaatni, aglaksimalutiġ inġitġhuanik ukunani makpiġaani.

³¹ Aglaan tamatkua aglausimarut ukpiqsritquplusri Jesus Christ-ġutilaanġanik Iġñiġa Agaayyutim, suli iñuutlasritquplusri ukpiqsriġipsigun ilaanik.

Jesus-ġum Sagviġha Tallimat Malġuġnun Maliguaqtimi-ñun

21 Kiñuagun tamarruma Jesus sagviaqtupsaaġniqsuq inġmiñik maliguaqtimiñun siñaanu narvam taiyuutiqaqtuam Tiberias-mik, uvva itnailipġugu, ² Simon Peter-lu, Thomas-lu taiyuutilik Malġimik, Nathanael-lu Cana-ġmiu Galilee-mi, iġñaglu Zebedee-m suli malġuk atlak maliguaqtik, iluqatiġ atautchimiinniqsut. ³ Simon Peter nipliġniqsuq ilamiñun "Qalliaġniaqtuġa." Taatnaqman taapkua atlat nipliutipmiñiġaat, "Malikki-sigiptiġiñ." Iluqatiġ ikiniqsut umiamun, aglaan unnaqtutilaanġani sumikunniñ qalunġiñiñiqsut. ⁴ Siqi-ñġum mayuuraahani Jesus qichaġniqsuq imġum siñaanu aglaan maliguaqtañiñ ilitġhugiñiñiġaat Jesus-ġutilaanġa. ⁵ Ilaan nipliutiniġai, "Iliġaat, qaluutiqaqpi-si?" Iliġisa kiuniġaat, "Naami." ⁶ Ilaan nipliutilgiñiñiġai, "Siñitġhiuġ kuvraqsaliqpiantunġanun umiapsi, ilipsiġi qalukkumuusri." Maliguaqti siñinniġaat kuvraqtin aasriiñ payyaksaaġniġaat nuqitġhaqamitruġ umiam iluanun takku qaluuvagiġluni. ⁷ Maliguaqtim Jesus-ġum piqpagikkaġan nipliutiniġaa Peter, "Piñña Ataniġiniġikput." Simon Peter-m tusraa'amiuġ takpiñña Atanġuġha, ilaan atitqisqamiuġ atnuġaani mattaummitġhane misinġniqsuq taġiumun. ⁸ Taapkua ilai maliguaqti kilvaġniqsut umiakun nuqirrutigalugu kuvraq imalik qaluġnik ilinġich uġasriuraqġuti siñaanuñ, tallimakipiatun apluqpaġtaaqhuni urrakrayuġnaliktun. ⁹ Ilinġich tula-kamiġ, qiñiqtu ikniġiamik qaluġnik uataliġmik suli qiñiqġuti qaqqunik. ¹⁰ Jesus-ġum nipliutiniġai, "Uvuġautrisitġi ilanġiñik qaluich qaluktapsi akkuvak." ¹¹ Simon Peter-m ikitqikhuni umiamun kaliġniġaa kuvraq siñaanun imalik qaluqpaġnik, tallimakipiaq malġukipiaq qulit piñasrunik iñugiaktulaaliġnik; naagatarra iñugiakkaluaqġuti kuvraġat alinġiñiñiqsuq. ¹² Jesus-ġum nipliutigai, "Uvuġaġusri niġisitġi." Nallia-taunniñ maliguaqti apiqsruġmanġiñiġaa, "Kisuu-vich?" Iliġisa ilitġhuginiġaat Atanġutilaanġanik. ¹³ Jesus-ġum qallilaqġhuni tigu'amiuġ qaqqiaq autaaġniġaa

ilinġiñun. Taatnatunsuli piñiġaa qaluk. ¹⁴ Taavrumani piñatġhiġniġai Jesus-ġum qiñiqtitatġi inġmiñik maliguaqtinun anġitqiqqaqġhuni tuquġiġmiñ.

Jesus-lu Peter-lu

¹⁵ Ilinġich niġianikmata Jesus-ġum nipliutigaa Simon Peter, "Simon! Iġñiġa John! Piqpagitlukpiña ukunakġa?" Peter-m kiugaa, "Aa, Ataniġ! Iliisimagiñ uvuġnun piqpagiñiñ." Jesus-ġum nipliutigaa, "Niġipkakkich ipnaiaatka." ¹⁶ Tuglililqġugu Jesus nipliutilgiñiñiġaa, "Simon! Iġñiġa John! Piqpagiviña?" Peter-m kiugaa, "Aa, Ataniġ! Iliisimagiñ uvuġnun piqpagiñiñ." Jesus-ġum nipliutilgitchaa, "Qaunagikkich ipnaitka." ¹⁷ Piñatġhiġgik Jesus-ġum nipliutilgitchaa "Simon, Iġñiġa John, piqpagiviña?" Peter aliatġhaġniqsuq Jesus-ġum apiqsruġmani piñasruni atiruamik, "Piqpagiviña?" Aasrii Peter-m kiuniġaa, "Ataniġ! Iliisimagiñ suapayaaq. Iliisimagiñ uvuġnun piqpagiñiñ." Jesus-ġum kiugaa, "Niġipkakkich ipnaitka. ¹⁸ Iliumutuuruamik nipliutigikpiñ, nutau'avich tapsiaġkisiplutin igliġaqtutin napmupayaaġukavich. Aglaan utuqqaġuġuvich atlam iñuum qiliġniġaġatin israaqtilutin aullautilutin aullaġvigisrunġisaqun." ¹⁹ Taatnaqamiuġ Jesus-ġum uqautiginiġaa qanutġhikun tuquġkun Peter-mun kamanaqtinniaqtillaanġa Agaayyun. Taatnaqqaqġugu nipliutiniġaa, "Maliguaġna!"

Jesus-lu Atlalu Maliguaqtulu

²⁰ Peter-m kinġaqhuni qiñiġniġaa maliguaqti Jesus-ġum piqpagikkaġa maliktuaq. Taimñauniqsuq ikusiksi-maaqtuaq qaniltuni Jesus-mi nullautġhiqamiġ suli apiqsruqtuaq, "Ataniġ, kia aatġhuitġitniġniaqpatin?" ²¹ Peter-m qiñiqamiuġ taamna apiqsruġniġaa Jesus, "Ataniġ! Qanuġniaqpaluana?" ²² Jesus-ġum kiugaa, "Uvaġa iñuupkaġukkupku agġitqinġiaġamnunaglaan, suuva taamna ilipnun? Malinġa!" ²³ Taamna uqauttutaa siaminniqsuq akunġatnun aniqatigiiñun taamna maliguaqti tuquyumiñaiñiñiġu. Jesus taatnanġiñiñiqsuq tuquyumiñaiñiñiġu, aglaan itnañiñiñiñiñi, "Iñuupkaġukkupku agġitqinġiaġamnunaglaan, suuva taamna ilipnun?" ²⁴ Taamna maliguaqti taamnauruq quliaqtuaqtuaq tamatkuniġa, sulipsuuq aglaktuaq tamatkuniġa, aasrii nalunġitġhikput quliaqtuaġikkaġan ilumutuġha.

Uqaliqsaġun

²⁵ Iñugiakkaluaqtuq atla qanusriq Jesus iñiqtaġik-kaġa. Iluqatiġ aglaksimalutiġ atausriukattaaglugich pi-makpata, iluqaniqanu nunam tigungmianilgunayaitpa-lukkai aglaich aglakkaukpa.

Acts

1 Aglaktunja uumiņa Theophilus-mun piqpagikkamun. Sivulligñi makpiğaani aglaktuanja surağati-payaarjñik Jesus aullağniñhaniğlaan savaaqatigmiñik ² taivrumunjaaglaan uvlumun Agaayyutim aullautipmani tatpakmunja. Sivvani Jesus aullağaluaqani ilaan Ipqitchuakun Irrusikun alğaqsruğai piksraqtatagikkani uqqiraqtaurusrauplugich. ³ Jesus tuqquittqaaqhuni piqatigirağigai uqqiraqtit sagviaqtuutigai arguaqtuğnağumiñaiçlugu anjitiçlha malğukipiat uvlut akunğatni, sulı Jesus-ñum uqautiplugich anjaayuqautaanik Agaayyutim.

Agaayyutim aullautigaa Jesus Qılanmun

⁴ İlaatniguuq Jesus-ñum piqatigilgitñamigich tiliñigai itna, “Uniññiaqnagu Jerusalem aglaan utaqqiyumigiksi aatchuutiksraña Aapaa akiqsruutigikkaña qaitkisiñiplugu, uqautigikkağa ilipsitñun. ⁵ Taimñaguuq John paptaağutiaqtauaq iñunñun imiğmik aglaan aquatigun qapsich uvlut paptakkaugisirusi Ipqitchuakun Irrutchikun.” ⁶ Taapkua uqqiraqtaurusrat katilgitñamıñ piqatigiplugu Jesus apiqsruğniğaat, “Ataniiq! Uvva taavrumani nappatqıññaqpiun anjaayuqaun Israel-ağmiunun [umialiağumıñiağlugich taimanisun]?” ⁷ Jesus-ñum kiuniğai, “Aapaa kisimi sivunniğisigaa qakugun atuumatiksraña. İlaan ilisimapakğumiñaitkaa tamanna ilipsitñun. ⁸ Akuqtuigisirusi sanjımik taimña Ipqitchuaq Irrusiq aggianikpan ilipsitñun, aasii ilisimaraugaqsılısuı uvapkun Jerusalem-mi iluqaanılu Judea-mi sulı Samaria-mi unniñ nunaaqqipayaarjñi nuna.” ⁹ Taatnaamikagich Agaayyutim nuqinnığaa tatpakmunja ilinjitñun qıñiqtitluni aasii ilinjisa qıñitlaiqsıñiğaat nuviyam puuqtimaun. ¹⁰ Aullaqtıqman qıñiğugaaqtıtlugich tatpakmunja, taimmaiñaq malğuk iññuk atnuğaalak qatıqtaanik qıkaqasıitlığniqsuk ilinjitñun, ¹¹ nipliçhutik, “Galilee-ğmiut, suvaata qıkaqhusi qıñiqniaqpisi qılanmun? Tamanna Jesus aullaqtuaq ilipsitñiñ tatpakmunja aggitqıkkıçhitçhuq taatnatun ilipsi qıñiqmatun aullaqman tatpakmunja.”

Matthias-ñum İnanjıgaa Judas

¹² Malığuaqtı tavrakña utıñiqsıt Jerusalem-mun iñğıuramiñ taiguutiqaqtuamiñ Olives-mik unasıkpaganı inğiñniqsuamiñ nunaaqqimiñ. ¹³ Tavrıña tikitñamıñ Jerusalem-mun, ilinçh mayuğniqsıt inimun taivrumunja irvigıkkagmiknun, Peter, John, James, Andrew, Philip, Thomas, Bartholomew, Matthew, James iğniğik-kaña Alphaeus, Simon-lu Zealot-ñuruuq, sulı Judas iğniğikkaña James-ñum. ¹⁴ İluqagmıñ katiniqsıt akulai-

çlugu injıqsruğviksrağmiknun piqasıçhutıñ ağnanik sulı Mary-mik aakagıkkarjanik Jesus nukatchianıñıglu.

¹⁵ İkituurat uvlut aquatigun ukpiqtuat katımanıqsıt, tallımakıpiaq iñuiññamik iñugiaktıgyunçhutıñ. Peterm makıtluni nipliutiniğai, ¹⁶ “Anıqatıumaan, İpqıçhuam İrrusim uqaqtınnığaa David makpiğaarjñi Agaayyutim. Uqagıniğaa Judas-kun sivvani atuumagaluaqtıtnagu ilaan savaaqatiksraña, taamna Judas sivulliuruuq tıgurıruksranik Jesus-mik. ¹⁷ Judas ilağaluaqtuaq uvaptikni atakkıi Jesus-ñum piksraqtatagıkkarja savaqtıgitçhuq uvpaktıni. ¹⁸ Judas-ñum aatchuutıgianıkamıun Jesus akiññaktaaqniqsıt manıñnik. Taavrumıñaa-siñ tauqsığniqsıt nunaviñiğmik ilaan iluviğıkkagmiñnik. Tavrani katakami iluqanı ilua qaağniqsıt. ¹⁹ İluqagmıñ iñuıçh Jerusalem-mi ittuat tusaanığaat, aasii inçmıñ uqagmikun taıguusiğniğaat Judas-ñum tuqquvia Akeldama-mik (mumiutiqaqtuamik nuna augum maqqıvia). ²⁰ Agaayyutim makpiğaarjani aglausımaruuaq Psalms-ni itna,

‘İlaan tupqa iñuiğumauq iññitçıkkumiñaiğuni.’

Psalm 69:25

Aglausımaruuaqsulı,

‘Atlamik iñunçmik inanjıqsıqagumauq savaarja.’

Psalm 109:8

²¹ Taatnaçlugu iñuk inanjıturıksrauruq Judas-ñum savaarjanun. Taamna iñuk ittuksrauruq aullağniımaruuaq uvaptikni aasıısulı ilisımarautlasıruuq anjitiçhagun Atannapta Jesus. İlaa piqatıgisımakkaçput John-ñum quliaqtuağıpmaun paptaktıçhiñısulı nayuqtıgisımakkaçput uvlumunaglaan Agaayyutim aullautıpmaun Jesus pakmunja qılanmun.” ²³ İlinçh nalunaığıñıqsıt malğunçnik iññunçnik Joseph-mıglu taıguutilıçmik Barsabbas-mik atıqaqmıruuq Justus-mik sulı Matthias-mıglu. ²⁴ Aasii agaayuniqsıt itnaçhutıñ, “Ataniiq! İlvıç ilisımarunuruatin uummatıñitñik iñupayaat, taatnaçlugu tikkuagutillançıaqtıgıt nallıakçnik piksraqtatagıuvıç. ²⁵ Taamna uqqıraçtı inanjıtıyumuıuq Judas-mun atakkıi unısagıgaatıgıt aullaqhuni piksraqtatagmiñun.” ²⁶ Taatnaçqaçhutıñ tıgusiñıqsıt atak ilaqataakçnik. Taatnaçmata Matthias piksraqtatıunıqsıt aasii ilıaliutıkkaupluni qulıt atautçınun uqqıraçtınun.

İpqıçhuuq İrrusıç Tikıçhuq

2 Uvlugıuuq taıguutilik Pentecost tikımapman iluqatıñ ukpiqsırıuat katımalğıñıñıqsıt. ² Taimmaiñaq ilinjisa tusaagaqsılığniğaat siıgıruktuaq pakmakña lıılaa anuçlıqçpaktımatun. Taamna siıgıruktuaq tusağnaqsıñıqsıt iluqaanı inimi. ³ İlinçh qıñıaqsıñıqsıt ikniğmik lıılaa qıññalıçnik uqçatun sıamıtlıñ iñupayaa-

nun. ⁴ Ipqitchuam Irrusim aŋalatkaqsiñigai iluqnaaqŋugich. Taapkua iñuich uqaaqsiñiqsut atlakaagiiñik uq-qiqhutiñ, taatna kanjicsiñaaqsiplugich Ipqitchuam Irrusim uqaqumatiñ. ⁵ Tavraniguuq Jerusalem-mi Jew-ñu-ruat iñuuniaqtut nunaaqqipayaañiñiñ nunam taluqsri-ruat Agaayyutmik. ⁶ Tusaakamitruiñ siiğruktuaq iñu-giaktuat iñuich katiniqsut taapkununa. Iluqatiñ qanuğ-viigñiqsut tusaakamisigik taapkua uqaqtuat kanjicsi-ñaaqsiplutiñ sumiugiisigun uqqatigun. ⁷ Quviğutchalla-piaqhutiñ uqaaqsiñiqsut, “Tamatkua uqaqtuat Galilee-ğmiunurur, amii? Qanuqhutiñ ukua uqaqpat uqaptik-nik? ⁸ Naagaunniñ kanjicsitlanigivut uqaqmata uqau-sillaaptigun iñuguqniaħaptigun. ⁹ Uvagut Parthia-ğmiut, Media-ğmiut, Elam-miut, Mesopotamia-ğmiut, Judea-ğmiut, Cappadocia-ğmiut, Pontus-miut, Asia-ğmiut, ¹⁰ Phrygia-ğmiut, Pamphylia-ğmiut, Egypt-miut. Uvagut iñuich nunaaqqimiñ Cyrene-miñ nunami Libya-mi, sulii iglaat nunaaqqimiñ Rome-miñ, ¹¹ sulii Crete-tağmiut Arabia-ğmiutlu. Aninaruaguut Jew-ñu-pluta aasiiñ mumiksuaguut Jew-ğuqsimaaghuta—iluqapta tu-saagivut kanjicsipluğillu tamatkua uqaqmata kama-naqtuatigun Agaayyutim iñiqtaigun.” ¹² Quviğutchalla-piaqamiñ kanjicsitlanigivutlu apiqsruqtautiniqsut avat-mun, “Qanuutauva una?” ¹³ Iñuillaasiñiñ ilançh mitauti-giplugich ukpiqtuat uqaaqsiñiqsut, “Ukua imililla-piaq-simaplutiñ piñiqsut.”

Peter-m Uqautriħa Iñuñnik Tavrani

¹⁴ Taatnaaqsiptomata Peter makittuq piqasiqhuni uqqi-raqtiaqatmiñik kiutyaqŋugich. Nipitusipluni nipliutiniğai, “Jew-ñuqatiptaa sulii iñuuniaqtuasii Jerusalem-mi, naa-lağniñ! Nalupqinaiglugu uqautiuraallaglapsi taavruma suutautilaanani. ¹⁵ Ukua imiliqsauñuñjitchut isumaħapsisun atakkii uvlaanusunagaqtuqsulii. ¹⁶ Taamna atuumaruaq Joel-ñum sivuniksriqirim uqautigik-kaña itna,

¹⁷ ‘Agaayyun uqaqtuq, itnaiñilugu itkisiruaq aqulligñi uvluni,

Uvaña siamitkisigiga Irrusiğikkağa iluqaitñun iñuñ-nun,

Iğñasi sulii panigikkasi sivuniksriqiaqsisisirut, nutaagikkasi qiiñquuraaligutiñ sulii utuqqanaasi siññaqtuqtağutiñ;

¹⁸ aa, kuvviqigisigitka savaktitka anjutitlu ağnatlu Irrusiğikkamnik taipkunani uvluni aasii sivuniksriqiaqsiplutiñ.

¹⁹ Qiiñiqtitkisigitka quvinaqtuat qilañmi sulii atlayuağnaqtuat nunami, auglu ikniğlu sulii itchialaruuaq,

²⁰ siqiiñquunniñ tanuğaaqsiplugu unnuatun unniñ tatqiq kaviqsaağuglugu auktun sivuani kamanallapiaqhuni uvluan Atanğuruam ti-kiumaħiksraña.

²¹ Taipkunanasii kisupayaaq tuqŋuqpan Agaayyutmun ilaan anniqsugisigaa.’

Joel 2:28-31

²² “Israel-aagmiut, naalağnisitchi uqaħamnun! Jesus Nazareth-miñ anutauruq Agaayyutim tilikkaña. Agaay-

yutim savaağipkağaa sanñiqaqhutiñ atlayuağnaqhu-tinlu qiiñkikiqsuutiniñ. Qiiñigisi nalupqinaiglugu ilisima-plugich tamanna atakkii atuummipluni maani akun-napsitñi. Taavrumuuna ilisimapmigiक्सipsuuq Agaay-yutmun tuyuğiħa. ²³ Ilipsi aŋalataksirrutigigiksi Jesus sumiunuranun tuqutitlugu kikiaktuutipkaqŋugu san-niğutamun. Aglaan Agaayyutim pisuliğmignunlu ilisi-maliğmignunlu sivunniunaniikkaña taatna. ²⁴ Aglaan Agaayyutim makititnamiuñ tuquğimiñ pituiqŋugu iñuuliğmun. Jesus tuqutqikkumiñaitchuq atakkii ilaa nayuutiymuñaitchuq iluviğmi tuqunaruapayaatitun.

²⁵ Taivruma David-ñum uqautiginiğaa itna,

‘Uvaña qiiñigiga Atanğuruuaq sivuqamni ataramik.

Ilaa taliqipimniitluni

aasiiñ tunñalğuruña ilaani iħuilluqama.

²⁶ Taatnaqŋugu uummatiga quviasuktuq, sulii nipiqaq-tuña quviasuliğmik.

Tuquğisigaluññağmaunniñ niğiuğagigiga nalupqi-naiqŋugu,

²⁷ Agaayyun, unitchumiñaitchiñ iñuusiga iluviğmun, naagaqaa timaa savaktivich piunğigniaqulugu.

²⁸ Urriqsuutriruasii uvamnun apqutmik iñuuniağviks-ramnik,

aasii quviasukkisiruaña atakkii nayuutipluña ilipni.’

Psalm 16:8-11

²⁹ “Aniqatiut, uvaña uqautiraksrağigipsi nalupqi-naiğlugu sivulliaptigun David-kun. Ilaa tuqupman ilu-viğaat, aasiiñ ilisimagaat iluvğa marrumuñaaglaan uvlumun. ³⁰ Ilaa sivuniksriqirauruaq sulii kanjicsimaplu-gu Agaayyutim akiqsruutigikkani inçmiñun, Agaayyu-tim nalupqinaiqsruutinikkaña David-ñum kinuñvianñiñ ilançh ataniğquqtikisiñiplugu inçmisun. ³¹ David-ñum qii-ñiqquuraaginiğaa qanuq Agaayyutim anipkatqiiħik-sraña anniqsuqti akiqsruutigikkana taamna Christ

uqautigiplugu itnaqhuni, ‘Agaayyutim uninitchaa ilaa iluviğmun sulii timaa piunğinitchuq.’ ³² Taamna Jesus Agaayyutim anitqiksitkaa iluviğmiñ, aasii uvagut ilisi-maraugut taavrumuuna. ³³ Agaayyutim ilaa taliqipin-miñuktitkaa kamaqaqsiplugu sulii qaitchipŋugu Ipqit-chuamik Irrusiğmiñik Aapami akiqsruutigikkanañatun aasiiñ Jesus-ñum qaitchipŋugu uvaptiknun. Tamanna akuqtuğikput pakma, taatnamik qiiñiaqsigiksi tusaa-plugulu savaaqsipman uvaptigun. ³⁴ David inçmi timi-tuummağmi pakmuñaqsimaitkaluaqtuq, aglaan nipliğ-ñiqsuq,

‘Agaayyutim nipliutiniğaa Ataniğa,

Aquvittin kamagiviksrautipnun,

³⁵ aquppiħapni uumiksritin aŋalataksirrutigigisigitka ilipnun.’

Psalm 110:1

³⁶ “Aasiiñ Israel-aagmiupayaasii ilitçhuğiraksrağigiksi nalupqinaiglugu, taamna Jesus kikiaktuutikkaqsi Agaayyutim inillakkaa ataniğquqŋugu sulii anniqsuutau-plugulu.”

³⁷ Taapkua iñuich tusaakamitruiñ Peter-m uqautigik-kaña iħuilluğniqsut. Apiqsruğniğaat Peter-lu atlatlu uq-qiraqtit, “Aniqatiut, Qanuğisiñiqpisami?”

³⁸ Peter-m uqapsaaǵniǵai, "Nunuuraliǵusi mumigitchi killuqsautipsitñiñ. Suli atausriukattaǵusi paptaaq-tittitchi ukpiqsriirigūǵusi atqagun Jesus Christ. Agaayyutimli natqiyutiyumagaasi killuqsautipsitñiñ, aasiiñ ilaan aatchuǵisigaasi Ipqitchuamik Irrusimik. ³⁹ Taamna Agaayyutim akiqsruutigikkaña tunǵaaqatuuq ilipsitñun qitunǵapsitñunlu iluqaitñunlu ittuanun uǵasiksuami, iñuich iluqaisa Atanǵuruam Agaayyutipta tuqluǵai iñmiñun." ⁴⁰ Peter uqaqtuuq iñugiaktuanik atlanik uqaiǵnik. Aasiiñ ilaa naatchiqami itnaqluǵich, "Annautillaksaǵniǵitchi ilipsitñik anasiñuqsautmiñ tikiññiaqtuamiñ pigiitчуuanun iñuñun tuqutчhiruanun Jesus-mik." ⁴¹ Iñugiaktuat ukpiqsriñiqsut uqaiǵmik suli paptaaqtitlutinj, iñuk 3,000-yuñnaq ilaliutiniqsuq ukpiqsriuanun tamarrumani uvlumi. ⁴² Ilinjich ilisaaqaaqsiñiqsut uqqiraqtiniñ, aasii piqasiqsuutiniqsut niǵiqatigiikhutinj suli injirsruqatigiikhutinj.

Qanuq Ukpiqtuñuruat Piqatigiñhat

⁴³ Uqqiraqtit iñiqtaqǵniqsut iñugiaktuanik quviqnaqtuanik savaanik, naagaunniñ iñupayaat ikpigiagutiniǵaat Agaayyutim savaaqalǵa uqqiraqtitigun. ⁴⁴ Iluqǵmiñ ukpiqtuatautuchimiyusiñiqsut suli piqaqti-rrutiplutinj suuraǵmikkun avatmun. ⁴⁵ Inuqsriuliqamiñ tunisiñiqsut nunautmiknik suli suoramiknik, aasiiñ auctaaqluǵich piññaktaatinj iluqaitñun inuqsriuqtuanun. ⁴⁶ Uvlutauǵaǵipman ilinjich katraǵniqsut agaayyuvikpañmun. Niǵiraǵaǵniqsut atautchimi kiñuniqmikni, aasiiñ niǵikamiñ quviasukhutinj pisuillaqiaqhutinjlu. ⁴⁷ Ilinjisa quyarǵiǵaat Agaayyun, aasiiñ atlat iñuich nakuǵaǵaich ukpiqsriurapayaat. Suli uvluǵaǵipman Atanǵum ilaniktuuqtinniǵai iñuñnik ukpiqtuñuruuanun tamatkuniña anniqsukkaǵmiñik.

Peter-m Iluqsiqkaiǵha Pisutlailaamik

3 Ilaatniguuq Peter-lu John-lu utlautiniqsuk agaayyuvikpañmun, iñuich injirsruǵiat tikitmalǵani. ² Agaayyuvikpañmi paaqǵniqsuq taggisiliñmik Piññaqnaqtuamik. Tavraniǵuuq anjun una aquppiraqniqsuq pisunǵanjitchuaq aniñiǵmiñaglaan. Uvluǵaǵipman ilamiñun tavranautipkaǵaǵniqsuq taavrumuñna paa-mun injirsruǵviksraǵmiñun maniuranik iñuñniñ isiqtuaniñ agaayyuvikpañmun. ³ Peter-m lu John-ñumlu apqusaqmakni isiaqsiplutik agaayyuvikpañmun inji-ñiǵik aatchullaǵiksraǵmiguñ maniñmik. ⁴ Taapkuak kiñiaqamitku iriǵruifiñaaqluǵu Peter-m nipliutiniǵaa, "Qiñiqtiguk!" ⁵ Taavruma iñuum qiñiaqsiñiǵik niǵiukhu-ni aatchuusiaksraǵmiñik ilinjikñiñ. ⁶ Peter-m nipliuti-niǵaa, "Maniitчуñna suoramikunniñ aglaan aatchuǵniǵikpiñ pigikkamik, atqagun Jesus Christ Nazareth-mium pisuquǵikpiñ." ⁷ Peter-m tigukamiñ taliqpiagun makitqupluǵu, taimmaifaaq anjutiñiam niñji sayanik-tiñiqsuk. ⁸ Nutiñniqsuq qikaqtiqhuniasiiñ pisuaqsiplu-ni. Ilaan isiqatiginiñik Peter-lu John-lu agaayyuvikpañ-mun pisukhuni misigaqsimmaǵmi quyyasimmaan Agaayyun. ⁹ Iñuich tavrani qiñiñiǵaat pisukluǵu qu-yammaǵmi Agaayyutmik. ¹⁰ Iñupayaat ilisaginiǵaat

injiularaupluǵu aquppisuuruuq agaayyuvikpaum pañjani taggisiliñmi Piññaqnaqtuamik. Iluqǵmiñ qu-viǵutчallapiǵniqsut taavrumuuna atuumaruakun taavrumuñna anjutmun.

Peter-m Quliaqtualǵha Agaayyuvikpañmi

¹¹ Iñuitguuq qiñiqamitruñ pisutlasipkakkauruam sa-
gunaurapayaañak Peter-m lu John-ñumlu aupiñautigi-niǵaat, aasiiñ qiñiǵiaqǵuǵich katimmaviñmun taggisil-
ikkun Solomon. ¹² Peter-m qanuǵviqsuqat qiñiqami-
gich nipliutiniǵai, "Israel-aǵmiut, qanuǵmi taamna
quviǵutчautigivisiñuñ qiñiqpaaqsiplutaasiiñ? Uvaguk
pisutlasipkañtikikpuk manna anjun sanjiptikkun naa-
gaqaa ukpiqsriñaptikkun. ¹³ Aglaan Agaayyutaata sivu-
lliapta Abraham-ñumlu Isaac-ñumlu Jacob-ñumlu
iluqsiqkaǵaa manna anjun Jesus-kun, aasiiñ taavru-
muuna ilaan kamanaqtitkaa iǵñiñi Jesus. Ilipsi qaitkiki-
Jesus anjalatinun pigiitчуuanun suksraaqǵu sivuǵaa-
ni Pilate-ñum sivunniutianikmaunñniñ patchisaǵu-
kluǵu. ¹⁴ Ilaa iluqnauqsimaruuq Agaayyutmun nalau-
nǵaruǵlu naagasuli ayakkiksi, injirsruqluǵu Pilate pi-
tuǵitqupluǵu iñuqaqtuqtimik. ¹⁵ Taatnañapsiguñ tuq-
qutkiksi taamna qaitchiruuq iñuulluǵmik aglaan Agaay-
yutim anjitiqsiñna tuqunaruaniñ. Uvagut ilisimarriq-
simmaǵikput taamna. ¹⁶ Turviqaqhuni atqanik Jesus-
ñum manna pisutlailaaq qiñikkaqsi ilisimakkaqsi lu ma-
mititkauruq. Taamna anjun ukpiqsriñiqsuq Jesus-ñum
atqanik, taatnaqluǵu iluqsiqkauruq sivuqqapsitñi.

¹⁷ "Aniqatiumaan, ilisimagaluaǵmigiga una, ilipsi lu si-
vulliutituummapsi lu qaitkiksi Jesus sumiñuñuruuanun
aglaan nalugiksi suvaata taatnatun irrutliñiqsi Jesus-
mik. ¹⁸ Agaayyutim injilǵaan uqǵiǵikkaña iluqaisiguñ si-
vuniksriqirimiguñ akiqsruutauruuq anniqsuqti naglik-
saaqtuksraunipluǵu, aasiiñ ilaan taatnaqtitkaa. ¹⁹ Aa-
siiñ mumigitchi suli saallusi Agaayyutmun, ilaanli
piǵumagai killuqsautigikkasi. ²⁰ Taatnaǵupsi Atanǵum
sayyaǵiksipkaǵisigaasi irrutчipsiguñ. Taivrumani
ilaan tuyuǵitlayumagaa Jesus annautriksraqtǵianik-
kani ilipsitñun. ²¹ Taamna Jesus qilañmi ittuksrauruq
taivrumuñna uvlumun supayaat nutaaǵuǵiksrañatnuna-
glaan, Agaayyutim ipqitчуuat sivuniksriqiraiñ uqauti-
gipmatun injilǵaan. ²² Moses-ñum nipliutiginiǵaa,
'Agaayyutim Atanipsi tuyuqǵisigaasi sivuniksriqirimik,
atriluǵu tuyuqalǵi uvamnik; taimña itkisiruq iñupsitñiñ.
Ilipsi naalaǵniraksraǵigiksi supayaamik uqautikpasi.
²³ Kiñapayaaq naalaǵniñitkumi sivuniksriqirim nipliuti-
gikkañanik ilauyumiñaitчуuq Agaayyutim iñuiñi suli pi-
yaqqukkaugisipluni.' ²⁴ Iluqǵmiñ atlat sivuniksriqirit
Samuel-miñaglaan uqaqsiqkaumaruat uqautigigaich
makua nayukkavut uvlut. ²⁵ Atuumaruq uglupak
atuumaruq pisigiplusi, ilipsi kiñuviaǵikkañasi
Abraham-ñum. Agaayyutim akiqsruǵaa qitunǵanik, su-
li sivuniksriqirit uqautigaatigut taavrumuñna akiqsruut-
mik, itna, Uvañna piñiutiqǵisigitka iluqaisa iñuich nuna-
mi kiñuviaǵikkaptiguñ. ²⁶ Taatnaqluǵu Agaayyutim
anjitiqsiñitmañ savaktini Jesus tuyuǵigaa ilipsitñun si-
vulliupluǵu ikayuǵukhusi mumigusilu pigiñiqiǵiǵikkap-
sitñiñ."

Peter-mlu John-ñumlu Apiqsruqtukkauñhak Uqaqsit-taagvijnmi

4 Peter-lu John-lu uqautrisugaaqtitlugik iñuñnik agaayuliqsit suli qaunaksria agaayyuvikpaum piqasiqhutiñ Sadducee-ñuruanik tikiññiqsut. ² Ilinja iñuaginñiñgaich uqqiraqtik ilisautripmaknik Jesus anjitiñiplugu tuqunaruaniñ, taamnaasiiñ ilitchuqqutau-pluni tuquruat anjitiqkisiñhatnun. ³ Tigupkañniñgaich isiqtaupkaqlugik isiqsivijnmi unnuapak unnuaguqhuni-kii. ⁴ Aglaan iñugiaktuat tusaaruat uqautaaknik ukpiqs-riñiqsut, iñugiaktiilaaliyunjat 5,000-mik anutiñhiñat. ⁵ Uvlutqikman Jew-ñuruat sivulliuqtinijllu sivulliuqtig-ruatlu aglaliqiritlu katinisut Jerusalem-mi. ⁶ Annas-tuuq qaukiat agaayuliqsit itmiñiqsuq suli Caiaphas-lu John-lu Alexander-lu piqasiqhutiñ atlanik ittuanik qau-klum agaayuliqsim ilaiñiñ. ⁷ Taapkua Peter-lu John-lu itqutipkaqamisigik apiqsruqtaaqsiñiñgaich, “Qanuqlugu iñuqaqsipkaqpitku taamna anjun? Qanutchimik sanñi-qaqpisik? Kia atqagun taamna pivitku?” ⁸ Peter-m anja-latiqaqhuni Ipqitchuamik Irrutchimik kiuniñgai, “Sivu-lliuqtaurusii sivulliuqtigruañuplusi, ⁹ Suvaataai tama-rrumani uvlumi uqaqsittaagutikkauviñuk ikayuiñhapti-gun taavrumiña pisutlailaamik iñuqaqsipkakkaptiknik? ¹⁰ Iluqasi suli Israel-aagmiupayaat ilisimaraksrañigigiksi una, Sanñiqaqtuq atigikkañagun Jesus Christ Naza-reth-mium kikiaktuutikkaqsi aasiiñ Agaayyutim anjiti-qiksitlugu tuqunaruaniñ. Taatnaqlugu taamna anjun qikaqtuq iñuqaqsikkaupluni sivuqqapsitñi. ¹¹ Taamna Je-sus taimña Agaayyutim uqañiñ uqautigikkañat itna, ‘Uyağak tuppirt ayakkañat, taamna uyağak piitchiuñapiagaqtuq tuppirauni.’

Psalm 118:22

¹² Aasiiñ Agaayyun atchiiruuq atautchiñhiñamik iluqaani nunami taavrumuuna atikun anniqsugumiñiñaqsipluta. Taamna anniqsuqti Jesus Christ kisimi ittuq.”

¹³ Terra uqaqsittaagtitchirit quviğutchañniqsut qañi-qamisigik Peter-mlu John-ñumlu taluqsrautaisilaanajak-niglu ilisagsimaisilaanagniglu. Ilisimagaich piqa-tauñhak Jesus-mi. ¹⁴ Aasiiñ qañiñniñgaat anjun iñuqaqsik-kauruaq qikaqatauñha Peter-milju John-milju. Taatnaq-hutiñ nipililguñiñiqsut akikñağlugik. ¹⁵ Taatnaqqaqhutiñ anilñaquniñgaich uqaqsittaagvijnmiñ, aasiiñ anipmak-nik sivunniqtaullakhutiñ itna: ¹⁶ “Qanuğlugik atanniği-sivisigik ukuak anjutik? Jerusalem-miupayaat ilitchuğia-niñniñgaat atlayuağnaqtuaq iñuqaqsipkaiñiq atuumak-kaña taapkuñnuuna, aasiiñ naagaagumiñaitkikput. ¹⁷ Aglaan siamitqunijlugu marrumani tusaayugaaq iñuñnun, taatnağuta aniqsraaqtuğlavut uqatqiqunijllu-gik kimunniiñ taavrumuuna Jesus-kun.” ¹⁸ Taatnai-liplugu sivunnianikamiñ iñiqtiñniñgaich quliaqtuaqunji-tlugik Jesus-kun iñuñnun sumiunniiñ naagaqaa itqau-titqiqunijlughich taavruma atqanik. ¹⁹ Aglaan Peter-mlu John-ñumlu kiuniñgaik, “Nalliqsi tupiginağayaqpisigu? Ilipsi naagaqaa Agaayyun? Nalliak nakuağitlukpaun ilaan? Sivunniqsuñ taamna! ²⁰ Uqautiginağumiñaitkik-puk sua qañikkaqpuk tusaakkaqpuglu.” ²¹ Aniqsraaq-tutqianikamisigik aasiiñ pilitlugik agvisiksraitlutin

anasiñjuqsalguiñniñgaich. Iqsigiplugittuuq iñuich atak-kii iñupayaat kamaksriñlapiaqhutiñ Agaayyutmik tama-rrumuuna atuumaanikuakun pisutlailaamun. ²² Taam-naguun anjun quviqnaqtuakun iñuqaqsipkakkauruaq malğukipiaguaniksamaruaq.

Ukpiqsruuat Injqsruutritñhat Taluqsrautaiñigmik

²³ Taapkuagguuq Peter-lu John-lu anipkapqauraqma-tik utiñniqsuk ukpiqtuñuruatiumiknun uqautiplu-gich qanuq qaukiata agaayuliqsit suli sivulliuqtigruat sivunniñhatnik. ²⁴ Ilinja tusaakamitruñ agaayuaqti-qañniqsut itnaqhutiñ, “Kamanaqtuatiñ atanguruuq, iñiqsruatiñ iluqaanik qilañmilju nunamilju tağiumilju. ²⁵ Aasiiñ ilvich uqaqtuatiñ Ipqitchuakun Irrutchikun si-vulliaqput David savaktigikkan uqaqman itna, ‘Suvaata Jew-ñunjtchuut qinnakpat?

Suvaata iñuich sivunniqpat imailaanik?

²⁶ Umialgi nunaaqqipayaani sivulliuqtillu paqna-niñgaich anjuyautnatiñ akililigiğuglu Agaayyutauruaq ilaan anniqsuqtiksriukkanjalul.’

Psalm 2:1-2

²⁷ Ilumun marrumani nunaaqqimi Herod-lu Pontius Pi-late-lu piqasiqhutik Jew-ñunjtchuani suli iñuñniñ Israel katimaniqsut. Sivunniutiginiñgaat akikñaqlugu Jesus sa-vaktin ipqitchuuaq anniqsuutiksriukkan. ²⁸ Katinniqsut savañniagukhutiñ supayaanik sivunniutigikkan kama-naqtuakun isumalipkun inilñaan atuumaruksrauruaq. ²⁹ Aasiiñ pakma, Ataniiq, itqağlugich Jew-ñuruat qu-llinich qanuqhutiñ aniqsraaqtuqmatigut. Savaktigik-kaqpich, uqaqtitigut uqañiñnik taluqsrautaiğuta. ³⁰ Ika-yuqtigut iñuqaqsitñasiñlugich nanjttaut suli savaktitigut atlayuağnaqtuaniglu quviqnaqtuaniglu atanniutaagun ipqitluni savaktigikkapkun Jesus.” ³¹ Agaayuanikmata taamna ini katimavigikkañat aulaniqsuq. Tavraami anjalatiliqhutiñ Ipqitchuamik Irrutchimik aullaqhutiñ uqaqsiiñiqsut Agaayyutim uqañiñnik taluqsrautaiqhu-tin.

Atunim Pigigaich

³² Uvaguuuq ukpiqsripayaaqtuut atausiñjuutripjutin atipiagñiqsut irrutchimikkun. Nalliatunniiñ iğlugini-ğlugu inmi suurani aglaan atunim atuñniñgaat suu-rağikkaqtin. ³³ Uqqiraqtit kamanaqtuakun sanñikun ili-simarauniqsut anjitiqñhagun atanguruam Jesus suli Agaayyutim ikayuqpañniñgai iluqaisa. ³⁴ Taapkunani uk-piqsruuani piiñniñiqsuq inuqsraqtuamik. Sua inuqnaq-sipman ilañja tunisiraqtuq nunaviñniñmik naagaqaa tu-piğmiñnik, tunisianikamiasiiñ tavrunautirağniñgaa akuq-tuani tuniağmiñniñ ³⁵ aatchuutigiğlugu uqqiraqtinun. Taapkua-aasiiñ autaağniñgaat taamna manik inuqs-riupayaaqtuanun. ³⁶ Ukpiqsruuamik iñuqağniqsuq Jo-seph-mik, Levi-tkuayaañupluni iñuquqtuq Cyprus-mi, taavrumiña uqqiraqtit taiguutiqaqkañat Barnabas-mik (mumiutiqaqtuamik pitchuksaaqtimik). ³⁷ Ilaaptuuq tu-niripmiñiqsuq nunautmiñnik qaitluguasiiñ akuqtuani uqqiraqtinun.

Ananias-lu Sapphira-lu

5 Tavraniguuq iñuqağmiñiqsuq nuliagiinñik atiqaq-tuañnik Ananias-miglu Sapphira-miglu. Taapkuak iññuk tuniriñiqsuk nunautmiknik iluqatik pigikkağmiknik. ² Akuqtuağmik ilañanik tugvaiñiqsuq ağnaataasiin ilisimaplugu añiğaa. Aglaan sippana qaitkaa uqqiraqtinun. ³ Peter-m nipliutiniğaa, “Suvaata tuunğağmun aňalatitpich? Suvaata sagluqsruutiviun Ipqitchuaq Irrusriq iriqqakun tugvaqsiplutin ilañanik nunautvich akian? ⁴ Tunigaluaqnagu nuna pigikkan aasiin kinua-gun tuniñhan akuqtuağikkan pigigiñ. Sum taatna isummiqpatin? Sagluqsruutrinjitchutin iñuñnik aglaan Agaayyutmik.” ⁵ Ananias-ñum tusaapqauraqamigich Peter-m uqağikkani puuktigñiqsuq tuqupluni. Tusaa-payaaqtuat taavrumiña taluqsratchañiqsut. ⁶ Nukatpiat nimiqsruqtuallakamitruñ timaa annisiplugu iluvigiğniğaa. ⁷ Uvvaasiin piņasut sassagñigich kinuati-gun ağnaat agğigñiqsuq sutilaañatnik nalupluni. ⁸ Peter-m apiqsruğniğaa, “Uqautiñña, iliptik tunivitku nunautrik taatnatunaglaan?” Ağnam kiuniğaa, “Ii, tavra taatnatunaglaan ittuq.” ⁹ Peter-mli piñiğaa, “Suvaata uuktuağniqpitku Agaayyutim Irrusia? Atanjii, taapku iluviqsruuat ilaqatipnik qakma aullautigisipmigaatin taatnatun.” ¹⁰ Tavrauua puuktigñiqsuq Peter-m sivuğanun tuqulihuni. Nukatpiat isiqamiñ qifiqlugu tuquruuq aullautiniğaa iluvigiqlugu saniğanun anjtaata. ¹¹ Tavra ukpiqtuañuruat sulii iñupayaat tusaaruat taavrumiña taluqsratchañiqsut atqunaq.

Quviqnaqtuat Atlayuağnaqtuatlu

¹² Uqqiraqtit savaaqağniqsut iñugiaktuanik atlayuağnaqtuanik sulii quviqnaqtuanik akunğatni iñuich. Iluqatiñ ukpiqsruuat atausiñuğniqsut katimmavianun Solomon-ñum. ¹³ Ukpiqtuañuñjitchuat ilaliqsuaqsiniğaiç taluğiplugich aglaan ilinisa uqautigillautagaluqlugich. ¹⁴ Aglaan iñugiaktuat anjutitlu ağnatlu ukpiqsruuqtat Ataniğmik Jesus-mik, taatnaqlugu ukpiqtuat iñugiaksitmullapiagñiqsut. ¹⁵ Iñuich iliiuqaigaqsiniqsut atniğñaqtuanik tumitchaanun siñigviñun naagaqaa ikivğanun niğugiqlugu qakugun Peter tamaunnaaqpan tağğanun mamitinnasugalutiñ. ¹⁶ Sulii nunaaqqiñiñ avataaniñ Jerusalem iñugiaktuat iñuich tikiutriñiqsut atniğñaqtuanik sulii iliiuqtittañitñik irrusiqluich. Taatnailiplugu iluqatiñ iluaqsikkauniqsut.

Uqqiraqtit Nagliksaaqsuñhat

¹⁷ Taamna atuumaanikman qaukñat quliaqtuaqtit piqasiqhutiñ maliguaqtaiñnik Sadducee-ñuruanik qinnallapiagñiqsut uqqiraqtitigun. Sivunniugñiqsut qanuq aňalaksrañatigun. ¹⁸ Ilinisa tiguniğaiç uqqiraqtit aasii inillaktitlugich isiqsiviñmun. ¹⁹ Aglaan tamarrumani unnuami isağulgan Agaayyutim aňmağniğai isiqsivium pañji aasii annisiplugich, itnaqhuni, ²⁰ “Agaayyuvikpañmugusi uqağiağitchi iñuñnun nutaakun iñuuniafikun tumigiplugu Jesus.” ²¹ Taamna tusaapqauraqamitruñ agaayyuvikpañmukhutiñ qauñuraaqman tavra-

niasiiñ ilisautriaqsiplutiñ. Qaukñat agaayuliqsit piqatiniñlu katinniğaiç uqaqsittaaqtitchirit sulii iluqaisa Jew-ñuruat sivulliuqtigruañich. Tuyuqağniqsut isiqsiviñmun uqqiraqtit tavruñautitquplugich. ²² Uvvaasiin qau-naksrit tikitmata isiqsiviñmun paqiniñniğaiç tavrani uqqiraqtit. Aasiin utiqhutiñ taamuña katimaruanun uqautiniğaiç, ²³ “Isiqsiviñmun tikitñapta kiluusaqaqhuni sulii qau-naksrit paani qau-naksrigaluağniqsut. Aglaan paat aňmaqaptigik paqitchinjitchugut iñuñmik iluani.” ²⁴ Agaayyuvikpaum qau-naksrañata qaukñata sulii qaukñiñisa agaayuliqsit tusaakamitruñ taamna isumatyuaagaqsiniqsut sutilaaksrañagun. ²⁵ Taatnaqtitlugich iñuk isiqhuni, “Atanjii, isiqtasi amma agaayyuvikpañmi ilisautritut iñuñnik” itnaqtigñigai. ²⁶ Agaayyuvikpaum qau-naksrit piqasiqhuni qaukñigmiknik taamuñağniqsut tavruñautityaqługich uqqiraqtit. Aglaan añallağluutaiqhutiñ nuyuağiplugu iñuñnun miuqtuaqsiñiksraqtin yuağañnik.

²⁷ Ilinisa uqqiraqtit tavruñautikamisigik sivuğanun uqaqsittaaqtitchirit, qaukñata agaayuliqsit apiqsruu-taaqsiniğai, ²⁸ “Qanusigalgitpisi?” itnaqhuni, “Uvagut aniqsraaqtuutigialuakkaqput ilisautritquñitlusi taavrumuuna Jesus-kun, aglaan pakma Jerusalem-miupa-yaat ilisauttutri ilisimagaat sulii ilinisa patchisiğuhuta tuqulhanun Jesus-ñum!” ²⁹ Peter-m atlatlu uqqiraqtitlu kiuniğaiç, “Tupiksriuni Agaayyutmik sivulliuurug tupiksriñigmiñ iñuñnik. ³⁰ Ilipsi Jesus kikiaktuutikkaqsi sannigutamun aglaan Agaayyutaata sivullipta anjti-qiksitaña tuqunaruaniñ ³¹ kamañviksrañanun ataniğuglugun anniqsuutiguqlugulu. Taavrumuuna Jesus-kun Israel-aagmiut mumikkumiñaqsiplugich natqigutikkauniqsut killuqsautmikniñ. ³² Uvagut ilisimariqsim-maagikput piqasiqhuta Ipqitchuamik Irrutchimik Agaayyutim qaisağikkana tamatkununa tupiksriuanik ilaanik.”

³³ Jew-ñuruat uqaqsittaaqtitchirit tusaakamitruñ taamna uumitchallapiagñiqsut, sulii tuqqutchisuliğniqsut uqqiraqtinik. ³⁴ Uqaqsittaaqtitchirit ilañata Phari-see-ñuruuq makinniqsut uqallagukhuni, atiqaqtuaq Gamaliel-mik sulii kamagikkaupluni ilisautrauruuq maligutaksramiknik. Makitnami tiliñiğai uqqiraqtit anilla-quplugich. ³⁵ “Israel-aagmiunuruasii!” itnaqtigñiqsuq ataniğnun, “Aniyagilugu qanuq aňalatchiñaksraqsi taapkunija anjutinik. ³⁶ Aippaaniguuq iñuqağniqsut atilimik Theudas-mik kamañasugaluni iliruamik. Iñunnañniqsut sisamanik kavluutinik iñugiaktigirua-nik. Aglaan tuqqutaupman iluqağmiñ maliguaqtai siaminniqsut taatnaqluguasiñ suñaiqhuni. ³⁷ Aquagun-sulii Judas itmiñiqsuq Galilee-miñ tamarrumani kisitchi-kamiñ iñupayaanik nunami. Ilaaptuuq iñunnakhuni iñugiaktuanik iñmiñun naagatarra tuqqutaupman iluqağmiñ maliguaqtai siaminniqsut. ³⁸ Pakmaasiñ alğaqsruullaglapi itniililugu, Aullağlich ukua iñuich. Iłaksianagich. Tamanna sivunniugutaatlu savaañatlu iñukmiqnisaupman atlatitun piungigisiruq, ³⁹ aglaan agaayyutmiqnisaupman akiilijumiñaiipiagisi. Inniaqtusi nuyuağnami akiilijugutisağupsi Agaayyutmi.” Taatnailiplugu Gamaliel-ñum alğaqsruğniğai. ⁴⁰ Atangich

¹⁷ "Tamauna Agaayyutim akiqsruutaa Abraham-mun atuumaaqsiipman, kinjuvianj iñugikkapta tavrani Egypt-mi iñugiaksil!lapiagniqsut. ¹⁸ Umiallitqinñiqsut atlamik tavrani naluruamik Joseph-mik. ¹⁹ Taavruma umialgum kinniaqsiñigai iñuvut sulı nagliksaaqtitlugich sivullia-vut, nunurip!ugitunniiñ igitqataqtitlugich aniqqamiu-rat tuquviksranatnun. ²⁰ Taatnañhatniguuq Moses aniñiqsuq qinñiyunaqhuni, aasiiñ anayuaqaakkiñ qauna-giplugu piñasuni tatqinñi. ²¹ Iriqsimalguiq!ugu kinunğa-ni anipkañnigaat. Taatna Pharaoh-m panian tiguqa!ugu iğñiğmisun pamiqsağniğaa. ²² İlaa ilisaqağniqsuq ilu-qaagun Egypt-miut isumatuutaatigun, kamanaqsiplu-gu uqa!iğmiñi savaamiñilu.

²³ "Aasiiñ malğukipiamik ukiunikkami Moses sivun-niğniqsuq takuqattaaguklugich Israel-aagmiuqatiuni. ²⁴ Tikitqammihunil!u Egypt-miu anallağluipman ilanjat-nik tamatkua taatnaqhuni ikayuğiağniğaa payyaksaq-tuaq. İkayuisağniqhuni tuqunnigaa taamna Egypt-miu. ²⁵ İsumapluni aniqatiumiñun kanjicsimanasuknia-q!ugu Agaayyutimun atufiksrani annautri!iksranagun iñunñiñik. Aglaan taapkua kanjicsimanñiñiğaa. ²⁶ Uvlutqikman qinñilgiñniqsuq Israel-aagmiunñik anu-yaktaunñik. İlaan iluaqsisipkağniagaqsiñiğik itnaq!u-gik, 'Ukuqtiik, aniqatigiiksutik! Qanuqhusik iliptiknun piyuutivisik?' ²⁷ Aglaan ilaqataaknik piyuutiruak piñu-niğaa Moses itnaq!ugu, 'Kisuunasugivichuvva? Anjalat-chiñiaqpich atanniqsuiñiaqhutinlu uvaptiknik?' ²⁸ Tu-qutchuaqsilgitpiña taivrumatun Egypt-miutun tuqqu-taptun ikpaksraq?' ²⁹ Moses-ñum tusaakamiunñ taamna qimanñiqsuq Egypt-miñ iñuuniagaqsipluniasii Midia-ğmiut nunañatni. Taapkunani malğunñik iğñiqağniq-suq.

³⁰ "Malğukipiami ukiunñikman isağulğum sagviuti-niğaa Moses ikualaraukun uqpikun iñuilaami qaniñani iğğian Sinai-m. ³¹ Moses-ñum qinñiqamiunñ atlayuağiplu-gu utlanñiğaa taamna uqpiq qinñimmağiksaağuk!ugu. Tavraasiiñ tusaaniğaa Agaayyutim uqautigikkaña, ³² 'Uvaña sivulliaqpich Abraham-ñum Isaac-ñumlu Ja-cob-ñumlu Agaayyutaat.' Moses tatavraullañniqsuq qin-ñiğniangiq!uguunniiñ. ³³ Agaayyutim nipliutiniğaa, 'Aluğutikkiñ mattakkik, taamna qikağviiñ Agaayyutim nunagigaa. ³⁴ İlumun qinñiğniğiga pigii!ipluni naglik-saaqtitaufhat iñunñma Egypt-miittuat tusaaplugich min-ğuuqtufhat, atqaqtunaaasiiñ ikayuğiağlugich. Pakma mauñağinñ, tuyuğigisigikpiñ Egypt-mun.'

³⁵ "Taamna taimña Moses Israel-aagmiuqatainñ ayak-kanat itnaq!ugu, 'Kia uvaptiknun sivulliuqtigüqpatin atanniqsuitquplutin uvaptiknik?' taimñauruq Agaayyu-tim tuyuğikkaña ilinñitñun sivulliuqtaulugu anniqsuitya-quplugulu, ikayuq!ugu isağulikun qinñikkaña ikualarua-mi uqpiñmi. ³⁶ Moses-ñum annisiniğai Egypt-miñ. İñiq-taqaqniqsuq quvinqaqtuanik sulı atlayuağnaqtuanik Egypt-mil!u, Kaviqsaami Tağiumil!u sulı iñuilaami ma-lğukipiani ukiuni. ³⁷ Taamna Moses nipliqsimaruaq İs-rael-aagmiunun, 'Agaayyutim sivuniksriqirimik tuyuği-sigaasi atril!ugu tuyuqañi uvamnñik; taimña itkisiruq ilapsitñiñ.' ³⁸ Israel-aagmiut katimañhatni iñuilaami iğğiani Sinai-m isağulğum uqaqatiqağniqsuq Moses-

mik, aquagunaasiiñ Moses-ñum uqautiplugich sivullia-vut uqa!iğnik akuqtuağikkañitñik Agaayyutmiñ. Taima-kñaaglaan ilitchuğirugut qanuq iñuuniañiksraptnik.

³⁹ Sivulliapta tupigiyumanñiñiğaa, aglaan suqtiginjit-kaat anjalatiqaqhutinñ kimmutmikkun utiğukhutinñ Egypt-mun. ⁴⁰ Taatnaqhutinñ Aaron uqautiniğaa, 'Kii-kaa, aangurrisigut sivulliqsiksraptnik, atakkii imña Moses annitriut Egypt-miñ naluplugu sutilaña.'

⁴¹ İlinjich iñiqsiñiqsut aanguumik nuğgaqtun aasiiñ tu-ni!laqtuaqsiplutinñ aanguağmiknun, quviasuutigiplugu iñiqtağikkaqtinñ arganñmiknik. ⁴² Taatnaqmata Agaayyu-tim suqtiginjisaallañniğai agaayyumiñnaqsiplugich uvlugianun qilanñmi, aglausimaruatun makpiğaanatni sivuniksriqirit itnai!iplugu,

'Israel-aagmiunñurasii, malğukipiami ukiumi iñuilaami tuni!laqtuqtusi agaa-yuvigigaluaqnaña.

⁴³ İgliğutiniğiksi panapkaaqtuummaan aanguaq Mo-loch

sulı atrinña uvlugianun aanguağikkapsi Raiphan.

Tamatkuak aangurrigigaasi iñiqtağikkasi putqatağvi-gisrukklugich.

Taatnağusi tuyuğigisigipsi unjataanun Babylon.'

Amos 5:25-27

⁴⁴ "Sivulliapta iñuilaami igliğutiniğaa panapkaa-q. Taavrumuuna Agaayyun nayuutiruq akunğatni. Mo-ses-ñum iñiqtağikkaña Agaayyutim pigisukkanatun, tuvraq!ugu iliktigun inñmi ilisauttusianatun. ⁴⁵ Kinjuvati-gun sivulliapta akuqtuq!ugu taamna panapkaa-q sivu-lliamikniñ igliğutiniğaa akiqsruutauruamun nuna-mun. Joshua-m!u ilinñisalu tigusiagaqsiñiğaa nuna taipkunakña iñunñiñ Agaayyutim unjatanñiñ, ta-vrunñaasii panapkaa-q nappaq!ugu David-ñum anjalatigulhanunaglaan. ⁴⁶ Agaayyutim David nakuagigi-niğaa. Aasiiñ David-ñum inñiğniğaa Agaayyun nappai-t!asipluni tupiğmik ilaanun. ⁴⁷ Kiisaimmaguuq Solo-mon nappaiñiqpuq taavrumiña tupiğmik, agaayyuvik-pañmik. ⁴⁸ Aglaan Agaayyun qutchinñiqsraqtuaq irvi-qanjitkaluaqtuq tupiğmik iñuich nappakkanatnik, ni-pliğmatun Isaiah-m sivuniksriqirim itnai!iplugu,

⁴⁹ 'Agaayyun nipliqsuq, Qilak atanğuvigigiga aasii nuna tutmağvigi!plugu.

Qanutchimikmi tupiğmik nappaiñayaqpsi uvamnun? Sumimi minğuiqsiagağvigağisivik?

⁵⁰ İlumun iñiqtağimakkağa supayaaq tamanna.'

Isaiah 66:1-2

⁵¹ "Taipkunatitun pitchigi!laurusi tiggakhusil!u. Tusaa-sunñitmiusi Agaayyutim uqañhanik naagasulı ukpiksri-sunñitmipl!usiunniiñ. Sivulliapsitun ilipsipsuuq atamik akil!il!isuirusi İpqitchuamik İrrutchimik. ⁵² Sivuniksriqi-ripayaaq sivulliapsi nagliksaaqtinnigaat, tuqquutlugich Agaayyutim uqqiraqtaiñik uqaqtuanik inil!ğan ag-gi!iksranagun Agaayyutim nalaunñaruaq savaktiks-ranña. Pakma ilipsi aatchuutigigiksi tuqquutluguasii.

⁵³ İlipsi akuqtuigaluaqhusi maliğutaksraq tumigi!plugu isağulinñi Agaayyutim qaisaranñik naagasulı tupiginjit-kiksi."

³³ Uqaqsittaaliġmiñi iñupayaam aňallaq̄tuutiniġaa at-chiksiпкаq̄luguasiñi.

Kia-unniñ kanġiulguvagich?

Ilaa kinjuvianjitchuq atakkii tuqqutlugu."

Isaiah 53:7-8

³⁴ Taavruma ilirakuvium qanuġviiqhuni apiqsruġ-niġaa Philip, "Uqautiħiñauviña kisumik sivuniksriqirim Isaiah-m uumani uqautiqaq̄tilaanjanik? Inġmiñik naaga atlamik uqautiqaq̄pa?" ³⁵ Philip-ġum ilitchuġipkaq̄lugu Isaiah-m uqaħhaniñ sivulliuplugu uqautiniġaa tusaayugaallutamik Jesus-kun. ³⁶ Iglauġmikñi tikiññiqsuk imiġmun. Taavruma ilirakuvium nipliutiniġaa, "Uvva imiq! Sum pirailigisivaña paptaakkauħiksramniñ?"

³⁷ [Philip-ġum piñiġaa, "Ukpiqsriguvich iluqaaniñ uummatipniñ paptaahiñaurutin." Ilaa nipliġñiqsuq, "Ukpiġillapiagiġa Jesus Christ Agaayyutmun iġñiġiħa."]

³⁸ Taavruma ilirakuvium tuttuqpagaq̄tuaq nutqaqtiniġaa aasii Philip-lu ilaalu atqaq̄hutik imiġmun. Philip-ġum paptaagiġaa. ³⁹ Imiġmiñ qakikamikaasiiñ Agaayyutim Irrusian nuktitiġniġaa Philip atlamun. Taavruma ilirakuvium qiñitqinġiñamiuġ igliqtuiñagiñiqsuq quviatchallapiaqhuni. ⁴⁰ Philip ilitchuġiniqsuq Ashdod-mi itilaaġmiñik. Tavrakña tusaayugaallutamik quliaq̄tuagiñiqsuq iluqaq̄jtiñi nunaqqiurani tikiġgataħiġmiñunaglaan Caesarea-mun.

Saul-ġum Mumiħħa

9 Saul-ġumli sivutmuutiniġaa aniqsraaq̄tuiħi tuq-qutchisulikun tamatkuniña Atanġum ukpiqtuanu-ruanġiñik. Ilaa utlautiniqsuq qaukħiatnun agaayuliqsit ² aglaqaġukhuni taluġnaqutiksraġmiñik Jew-ġuplutiñ katraġvinġiħi Damascus-mi. Aasiiñ ilitchuqsrigumi ukpiqtuanik Ataniġmun Jesus taamani ilaan tigutlalugich aňutitlu aġnatlu utqutiraksraulugich Jerusalem-mun. ³ Tavra iglauniaq̄titlugu qallip̄luni Damascus-mun, taimmañnaq qaumanuġ qilañmiñ qaggutiniġaa. ⁴ Katakami nunamun tusaaniqsuq tuq̄luġaqtimiñik, "Saul! Atanġi! Suvaata nagliksaaq̄titpiña?" ⁵ Saul-ġum kiuniġaa, "Ataniiq, kisuuvich?" Uqautraan nipliutiniġaa, "Uvaña Jesus ilvich nagliksaaq̄titaġikkan. ⁶ Makillutin utlautiñi nunaqqimun. Taamani taamma uqautigisi-gaatin qanuq piħiksraqnik." ⁷ Tavrani Saul-ġum igliqatai taatnakkauħani qikaġniqsut niplitlaiqhutiñ, tusaagaluq̄lugu nipi aglaan iñua qiñiñitlugu. ⁸ Saul makitnami nunamiñ uñiñami qiñitlaiġñiqsuq. Taapkua tasiuq̄lugu Damascus-muutiniġaat. ⁹ Ilaa piñasuni uvluni qiñitlaiñ-ñiqsuq, niġiñitmiuq naagaunniñ imiñitmiuq.

¹⁰ Ukpiqsriruaqaqtuġġuuq Damascus-mi atiqaq̄tuaq Ananias-mik. Agaayyutim qiñiqquuraaq̄titlugu tuq̄luġ-niġaa, "Ananias!" Ilaan kiuniġaa tuq̄luusiani, "Aa, Ataniiq! Uvaniittuña, naalakkikpiñ." ¹¹ Atanġum piñiġaa, "Makillutin aullaġiñ apqutmun atiqaq̄tuamun Naġuq-tuamik. Taamma Judas-ġum tupqani apiqsruġumuutin Tarsus-miumik atiqaq̄tuamik Saul-mik. Taamna taamma agaayuruq. ¹² Ilaan taamna qiñiqquuraakun qiñiġ-niġaa aňun atilik Ananias-mik utlaklugu inġmiñun pati-klugu argaňmiñik qiñitlasitqiksinnigaa." ¹³ Ananias-ġum kiuniġaa, "Ataniiq! Iñugiaktuat iñuich uqautigiga-

at taamamna aňun Saul qanutun kapyapkañiplugu Jerusalem-mi. ¹⁴ Pakmaimma tikiññiqsuq Damascus-mun qaukħiat agaayuliqsitniñ taluġnaqusiqlugu tigu-siħksranġagun kisupayaanik agaayumaaqtuanik ilip-nun." ¹⁵ Agaayyutim nipliutiliġñiġaa, "Ananias, Saul-mugiñ. Piksraqtaġigiga savautritquplugu uvamnik ilitchuġipkautigilunja iñunun Jew-ġunġitchuanunlu umia-liñitñunlu suli Israel-aaġmiunun. ¹⁶ Suli kanġiqsipaġisi-giga qanutun nagliksaaħksraña piqutigiplunja." ¹⁷ Tavrakña Ananias aullaġniqsuq. Isiqamiasiiñ taamavrumuña tupiġmun patiñniġaa Saul argaňmiñik nipliqhuni, "Aniaqaan Saul! Atanġum Jesus tuyuġigaaña ilipnun taivruma qiñikkaq̄pich apqutmi utlautiniġiñi maunja. Ilaan tuyuġigaaña qiñitlasitqiquplutin aasiiñ Ipqitchua-mun Irrutchimun sivulliquplutinlu." ¹⁸ Taimmañnaq su-timña iqaluun kavisainġisun katagaalaaq̄siñiqsut Saul-ġum irrakniñ aasiiñ ilaa qiñitlasitqikhuni. Makitnami paptaaq̄tinniqsuq. ¹⁹ Niġianikman sayanjan uttaqi-niġaa.

Saul-ġum Quliaq̄tuaha Damascus-mi

Aasriñ Saul nayuutiuraallañniqsuq ukpiqsriruani Damascus-mi. ²⁰ Ilaa utlautiniqsuq Jew-ġuruat katraġvinġi-tñun quliaq̄tuaḡutiplugich Jesus-kun itnaiġlip̄lugu, "Taamna Jesus Agaayyutim iġñiġiniġaa." ²¹ Tamatkua iluqaġmiñ tusaaruat taavrumiña quviġutchakhutiñ it-naaqsiñiqsut, "Unuuna Saul taimñauñitkaluaq̄pa Jerusalem-mi tuqqutchiraġaqtuaq ukpiqtuanuñruani? Suli maunja utlautipluni sivuniqaq̄huni tigusiġluni taatnat-chiñik utqutrisukhuni qaukħiñitñun agaayuliqsit?" ²² Aglaan Saul quliaq̄tuahġmiñi kanġiqsipaħiñiqsuq iñu-giaktuanik iñunġnik Jesus taamna Christ-ġuħhanik nalupqinaiq̄lugu. Jew-ġuruat iñuuniaqtuat Damascus-mi kiggutiksraiññiqsut. ²³ Aquagun iñugiaktuat uvlut Jew-ġuruat katimaaq̄siñiqsut sivunniqhutiñ tuqqutchuklugu Saul. ²⁴ Aglaan kilinġiġaat taatna sivunniġniplu-gich. Unnuaq̄tuammaan uvlumiġu Jew-ġuruat qau-naksruġniġaat nunaqqim paanġiñi tuqqutchumaplu-gu. ²⁵ Tamatkuali ukpiqsriruat unnuat ilaňatni ikiniġaat Saul aguupmañmun atqautipluguasiñi siġlatmun aňma-ñġagun katchiqaum.

Saul Jerusalem-miħħa

²⁶ Tavrakña Saul utiġniqsuq Jerusalem-mun. Tavraniasiiñ ilaliutniagaq̄sigaluaġniqsuq ukpiqtuanun. Tamatkua arguaġiplugu ukpiqtuaġuħa iqsigiasiiñiġaat. ²⁷ Aglaan Barnabas-ġum ikayuġniġaa Saul taapku-nuñautiplugu uq̄qiraqtinun. Ilaan kanġiqsipaħiġiniġai Saul-ġum qiñiħħa Agaayyutmik apqutmiñi suli Agaayyutmun tuq̄luġniplugu suli uqautipmiplugich Saul-ġum quliaq̄tuahhanik taluq̄q̄taiq̄huni Jesus-kun Damascus-mi. ²⁸ Saul itkaq̄siñiqsuq iluqaani Jerusalem-mi taluq̄q̄taiq̄huni quliaq̄tuaaq̄huni Jesus-mik. ²⁹ Uqa-qatiqaq̄miuq akilililugich Greek-ġuraaq̄tuat aglaan ilinġitñun tuqqutchumagaluaq̄titluni. ³⁰ Ukpiqtuaq̄-tiunġiñ (ilitchuġikamiñ taavrumiña) samuñautiniġaat Caesarea-mun Saul aullaq̄titlugu Tarsus-mun.

³¹ Tavrali ukpiqtuanjuruapayaat Judea-mi, Galilee-mi lu sulia Samaria-mi tutqiksiñiqsut sayyikkauplutiñ irrusiñmikkun. Ukpiqtuanjuruat iñuuniqsut taluqsriplutiñ Agaayyutmik, sulia Ipqitchuam Irrutchim pitchuk-saagnigai aasiñ iñugiaksisaiñaqhutiñ.

Peter Lydda-mi Joppa-mi lu

³² Peter-li igliñiqsuq napmupayaaq. Igligimifii utlak-mifiiñgai Agaayyutim iñui Lydda-mi. ³³ Taavrumani nalautchifiiqsuq anutmik atiaqtuamik Aeneas-mik, taamna aulatlaiaq, makingifiiñiqsuaq tallimat pinasuni ukiuni siñigviniñiñ. ³⁴ Peter-m nipliutiniñgai Aeneas, "Jesus Christ-ñum iñuaqsigaatin. Makittin, imulugich uqummatitin!" Taimmaifiaq taamna makiniñiqsuq. ³⁵ Iñupayaat Lydda-mi Saron-mi lu qifiñiqamitruñ taamna ukpiliñiqsuq Agaayyutmik.

³⁶ Joppa-mi lu agnaqagniqsuq ukpiqtuaq atilik Tabitha-mik (Greek-tigun atqa taifiañiqsuq Dorcas-mik mu-miutiqañiqsuaq tuttumik). Ataramik savaaqagniqsuq nakuuruamik ikayuipluni inuqsraqtuanik. ³⁷ Taamna agnaq atniññaliqhuni tuquniqsuq. Iñguanikamitruñ inillañniñai qullianun tupqum. ³⁸ Joppa taamna qaniniñiqsuq Lydda-miñ. Ukpiqtuat taamani tusaakamitruñ Peter inniplugu Lydda-mi, malgunñik iññuñnik tuyuqagniqsut ilaanun, itna uqaksriufugich, "Qilamiks-rugutin utlautiñ." ³⁹ Peter-m itqanaiaqtiqami maliniñiq taapkuak. Tikitmata taamuna mayuutiniñai qulligmun inimun. Uilgañnaat puugniñai qiaplutiñ qifiñiqtitafugu atnuñarriñiñ Dorcas-ñum iñuññañmi. ⁴⁰ Peter-m anipkaqfugich iluqaisa taapkuak tavrakña inimiñ. Sitquqhuni agaayuniqsuq aasiiñ kiniaqfugu taamna timi nipliutiniñgai, "Tabitha makittin!" Taavruma agnam uitñami qifiñiqniñgai Peter aquvitluniasii. ⁴¹ Peter-m isakhuni ikayuñniñgai makititlugu. Tavrakña ukpiqtuat uilgañnaatlu isiqtitlughich qifiñiqtinñai ilinjitñun iñuuplugu. ⁴² Iñugiaktuat iñuich Joppa-mi tusaaniqsut taavrumiñai aasiñ ukpiqsriñiqhutiñ Agaayyutmik. ⁴³ Peter tuyuñmianuniqsuq Joppa-mi iñugiaktuanu uvluni, tukkuqaqhuni Simon-mik qitummairimik.

Peter sulia Cornelius

10 Tavra Caesarea-mi anutiqañiqsuq atilimik Cornelius-mik analatchipluni tallimakipianik anuyyiuqtinik. Taapkuali anuyyiuqtit aggigñiqsuat Italy-miñ. ² Taamna Cornelius agaayyutiqañiqsuq tupiqatituummañmi taluqsriplutiñ Agaayyutmik. Ikayuiñiqsuq Jew-ñuruat nagliñnaqtuanitñik agaayumaqtuanupluni. ³ Iñañatni unnuksraat pinasuñuññañnaqsipman qifiñiqquuraaagniqsuq nalupqinaiqfugu qifiñiqniñgai Agaayyutim isañulga isiqhuni tuqfutiñ, "Cornelius!" ⁴ Cornelius-ñum qifiñiqpakfugu isañulik iqsiñkun kiuniñgai, "Suva? Anjuun! Qanuq-samna?" Isañulgum itnañniñgai, "Agaayyutim tusaagaa iniqsruñiñ tautukfugu ikayuiñiñ nagliñnaqtuanik. Taatnaqhuni itqañigaa-tin. ⁵ Pakma Joppa-mun tuyuqañiñ iñuñnik uvuñautit-yaqtitlugu Simon taggisiqaqtuaq Peter-mik. ⁶ Taamanna tukkumaruaq Simon-miptuuq qitummairimi tagium

siñnaani irvivaqtuami." ⁷ Taatna uqautianikamiñ taamna isañulik qifiñiqniñiqsuq. Cornelius tuqfuiñiqsuq malgunñik savaktinimifiiñ sulia atautchimik anuyyiuqtimik agaayyutiqaqhuni savautriuamik. ⁸ Ilaan uqautiq-qaqfugich tamarrumiñai atuumaruamik Joppa-mu-naasiñ tuyuñniñgai.

Peter-m Qifiñiqquuraañai

⁹ Uvlutqikman qallipmiullu Joppa-mun, Peter-li mayuñiqsuq tupqum qaananun iniqsruñiaqhuni uvlupaguqtuami. ¹⁰ Ilaa niñisulillaiaqmiñglu. Niqiksranik itqanaiaqtitlughich Peter-li qifiñiqquuraaagniqsuq tatpakmani. ¹¹ Qifiñiqniñgai qilak anmaqfugu sumimñai atqaiqañiñgai atriqaqtuam ukiñhaaqpaktun niñitauruatun nunamun sisamatigun iqirñuñgun. ¹² Taamna imaqañiqsuq qanusipayaanik nunam niñrutaiñik paamñuqtuanik sulia tinmiruanik. ¹³ Agaayyutim nipliutiniñgai, "Peter! Makillutin tuqutchiñutin niñgiiñ!" ¹⁴ Peter-m kiuniñgai, "Ataniñiq! Taatnañumiñaiiaqtiñai! Niñiññaqsañmaitchuñai qanutchimik agliñikkamnik unniññ qaañuñikkatnik." ¹⁵ Peter-m tusaatqilgifiñniñgai nipi, "Qanutchich Agaayyutim salummakñai ilvich isumatigiyumiñaitchitin qaañuñnañlughich." ¹⁶ Taatnaiñiñiqsuq pinasuniaglaan aasiiñ taavruma aquagun ukiñhaaq nuqitqiniñgai tatpakmuñai. ¹⁷ Peter isumaksraqtuaqsiñiqsuq qanuutautilañai qifiñiqkiutauruam inimiñun. Taatnaqtitlugu taipkali Cornelius-ñum tuyuñikkani apiqsruqtañiqsut nani Simon tupqa itmañai, aasiññ ilitchuqsrianiamiñ nutqañiqsut talum sivuñaanun. ¹⁸ Apiqsruñiqsut, "Tukkumaruaqqaqpa uvani atilimik Simon Peter-mik?" ¹⁹ Peter-mli taamna kaniqsiñiaqtitlugu qifiñiqquuraakkañmi qanuutautilañai Ipqitchuam Irrutchim nipliutiniñgai, "Qakma silatipni pinasut iñuich pakkaatin. ²⁰ Paqnalutin atqañiñ. Piqasiñakkich tuyuñikkañigikakii." ²¹ Peter atqaqami nipliutiñai, "Uvañai pakiñniñiqsitiñai. Suplusi aggipisi?" ²² Taapkuak kiuniñai, "Cornelius-ñum anuyyiuqtit atañgata tuyuñigaañigut. Ilaa nakuuruaniñiqsuq anun agaayusuuruq Agaayyutim sulia iluqatiñ Jew-ñuruat kamagiplugu. Agaayyutim isañulgan uqautiniñai tupqanun aiyugaaqplutin tusaatquplugu uqauttitiksraqnik." ²³ Peter-m tukkiñniñgai taapkuak unnuqtuplughich tavrani.

Uvlaakuñuqman aullaqmata maliniñai. Iñañisap-tuuq ukpiqtuat tavrakña Joppa-miñ tuvaqañiñniñai. ²⁴ Uvlutqilgitman Caesarea-mun tikiñniñiqsut. Cornelius-ñum niñiukhuni ilani sulia ilauraani katinñaniksimañai. ²⁵ Aasiñ Peter isiaqsipman Cornelius-ñum purviniñai agaayuvigiplugu. ²⁶ Aglaan Peter-m makitiniñai nipliutiñlugu, "Makittin! Uvañaptuuq iñuññiñauruñai." ²⁷ Peter-m uqaqatiginiñai Cornelius itqutigalugu tupigmun. Tavraniñiñai ilitchuñniñai iñugiaktuat iñuich katiñniñiqsuat. ²⁸ Tavrañiñai nipliutiniñai, "Ilip-sipsuuq ilisimallapiakkaqsi Jew-ñuruat piqasiqsuutilguyumiñaitchuat atuqtaksrañisigun Jew-ñuñitchuat. Aglaan Agaayyutim ilisautigañai uvañun kiñapayaaq iñuk qaañuñitqunjitlugu. ²⁹ Taatnaqñai qanniñniñiqapñai utlautiruna pisañumasuñnañai. Apiqsruñlagañiñ,

suvaata qannigñiqpiña?"³⁰ Cornelius-ñum kiunigaa, "Sisamat uvlut unjataatni itnailiyuñnaqsiruami uvlumi kiñunnamni uvlupaguqman agaayulgisitluña, taim-maiñaq anjun atnuğaalik qaummağiksuanik qikaanik-tigñiqsuq sivuqqamnun.³¹ Itnağaana, 'Cornelius! Injqsruutigikkatin Agaayyutim tusaagai suli nagliksriplutin savaatin itqağigai.³² Tuyuqağiñ Joppa-mun anjtinik uvunautityaqtillugu Simon taggisqaqtuaq Peter-mik. Taamamna taamma tukkuummuruq Simon-miptuuq qitummairimi tağium siñaani ittuami.'³³ Taatnaqluña uiguiñaqlugu qannigikpiñ, iħuaqqutiluğniğiptigut uvunajħapkun. Uvva iluqata katirugut Agaayyutim sivuğanun tusaayumaplugu qanuq Agaayyutmun uqautiħksraptigun ilipkun."

Peter-m Uqautriħha

³⁴ Peter aullağniñiqsuq itnaqhuni, "Pakma puttuqsriga ilumutun Agaayyutim irrutriħha iñuñnik atisiplugich.³⁵ Nanipayaaq nunaqqimi iñuk taluqsripman ilaanik nalaunjarualiqipluni Agaayyutim akuqtuumaağniğaa, taamna sumiunjugisirjaan.³⁶ Nalupqisunjitchuñ tusaatilaapsitħik tusaayugaallautakun Agaayyutim tuyuğikkaña Israel-aağmiunun, itnaqhuni, Agaayyutim qifñiğutripkağaa iñuñnik Jesus Christ-kun, taamna Jesus Atanguruq iñupayaani.³⁷ Tamanna tusaayugaallataq aullağnipluni Galilee-miñ kiñuagun John-ñum Paptaaqtitchirim quliaqtuaħhan siamittuq iluqaanun Judea-mun.³⁸ Tusaakkaqsı Jesus Nazareth-miu Agaayyutmun sayyiqługu piqasiqlugu Ipqitchuamik Irrutchimik pikkaña. Taamna Jesus napmupayaaqami nakuurualiqiniqsuq suli iħuaqsirağakkañi tamatkua tuunğaum anjalatanj, atakkii Agaayyutim piqasiqsuqlugu.³⁹ Aasiiñ uvagulli qifñiğutugu iluqaan iñiqtağik-kana Jew-ñuruat nunañatni suli Jerusalem-mi, uqautigilgugikput qanuq iliplugu kikiaktuutiħha sannigutamun suli iñuñnun tuqutağiħha.⁴⁰ Taamna taatnakkañat Agaayyutim anjtiqiksitkaa tuquliğmiñ piñayuakni uvlut. Iħanjisa iñuich nalupqinaiqlugu qifñiğaat.⁴¹ Iluqallapağmin iñuich qifñiğitchaluğaat, aglaan qifñiğikput Agaayyutim piksraqtaağipluta quliaqtuağitquplugu ilaagun. Uvagut niğiqatigigikput imiqatigiplugu Agaayyutim anjtiqiksinnjanikmagu tuquħiğmiñ.⁴² Aasiiñ ilaan tiligaatigut tusaayugaallataq uqautigitquplugu iñuñnun, ilisimarusimaaqupluta ilaa taivruminauħi Agaayyutim piksraqtaaña ataniguqlugu iñuuruani suli tuqunaruani.⁴³ Taamna Jesus sivuniksriqiripayaat uqautigikkañat, itna, Kiñapayaaq ukpiqsrigumi ilaanik Jesus-ñum natqigutigisigai killuqsautai atigimigun."

Jew-ñunjtchuat Akuqtuiħhat Ipqitchuamik Irrutchimik

⁴⁴ Tavrani Peter uqautrisugaaqtitlugu iluqaitñun na-lağniruanun uqauttutaanik Ipqitchuam Irrutchim atqaqiniğai.⁴⁵ Tamatkua Jew-ñuplutiñ ukpiqsriuat taamakña Joppa-miñ maliktuat Peter-mik quviğusuniqsut Agaayyutmun qaiħha Ipqitchuamik Irrutchimik tamatkununajptuuq Jew-ñunjtchuanun.⁴⁶ Sumiuliraaqhu-

tiñ uqqatigun tusaagaqsıñiğaiħ uqaqtuat Agaayyutmik quyaplutiñ.

⁴⁷ Tavraasiiñ Peter nipliğñiqsuq, "Uvaptiktituntuuq ukua Ipqitchuam Irrutchim anjalatkai. Kiami paptaaqsaiħirağniaqpagich imiğmik?"⁴⁸ Taatnaqlugich ilaan tiliñiğai paptaaqtitquplugich Jesus atqagun. Taapkua injqsruğniğaat uvliuqtuallaquplugu piqatigilutiñ.

Peter-m Tusaayugaaqtitchiħha Ukpiqtuanik Jerusalem-mi

11 Uqqiraqtit suli ukpiqtuapayaat iluqaani Judeami tusaaniqsut qanuq Jew-ñunjtchuanik Agaayyutim uqaħhanik akuqtuiruanik.² Aasiiñ Peter Jerusalem-mun utiqman ilanğich ukpiqsriuat Jew-ñuplutiñ isumaqaqtuat Jew-ñunjtchuanun.³ Piñiğaat ilaa, "Uvva aiyugaaqtuaplutin kiñunğatnun nalunaitñutçhiñaitçhuat, niğiqatigikapkich killuqsagñiqsutin."

⁴ Taatnaqlugich Peter-m uqautiaqsıñiğai qanuq atuumalħagun aullağniłgataħhaniğaglaan.⁵ Itnağniqsuq, "Itluña nunaqqiani Joppa-m injqsruħamni qifñiqquuraaqtuña. Qifñiğiga sua-imña atqaqtuaq qifñiħalik ukiħhaaqpaktun. Niñititauruq sisamatigun iqirğugun tatpakmakña, nutqaqhuni saniqqamnun.⁶ Qifñiviksuaqku qifñiqtuña niğrutinik uumaruanik paamğutluraniglu suli tiñmitħaranik, imaiñik taavruma.⁷ Tavraasiiñ Agaayyutim nipliutigaaña, 'Peter! Makillutin tuqqutçhiłutin niğğiiñ!' ⁸ Taamna kiugiga, 'Taatnağumiñaiptaqtuña, Ataniq! Qanusiq agliğikkağa qaayugnaqtuaq uvaña uqummiqsımaitçhiga.'⁹ Agaayyutim tatpakmakña nipliutitqikkaña, 'Qanusiq Agaayyutim salummaanikkaña isummatigiyumiñaitçhiñ qaayugnağlugu.'¹⁰ Taatnaiłplugu atuummiruq piñasuniaglaan, aasiiñ taamna qifñikkağa nuqitaupluni kiñumun tatpakmuña.¹¹ Taatnaqtitluña piñasut iñuich tikiñniqsut taavrumuña tupiğmun nayukkamnun. Taapkua tuyuğirauniqsuat uvañnun Caesarea-miñ.¹² Ipqitchuaq Irrutchim uqautipmaña maliquplugich qanuğviitçhuanaña. Ukua itçhaksrat aniqatiut tuvaaqasiğaatña Caesarea-mun. Iluqata isiqtugut Cornelius-ñum tupqanun.¹³ Aasii uqautipluta Cornelius-ñumli qifñiqquuraakkağmiñik isağuliñmik tupiğmiñi aasiiñ nipliutiplugu, 'Joppa-mun tuyuqağutin uvunautityaqtirruñ Simon Peter.¹⁴ Taamavruma amma uqautiginiakkañan anniqsuğisiğaitin kiñuniqtuummaqpit!u.'¹⁵ Aasiiñ tasamunjitluta uqaaqsikama Ipqitchuam Irrutchim atqaqigai ilinğich atrilħapiaqługu piħi uvaptiknuntuuq taimani Pentecost-mi.¹⁶ Itqağitka Agaayyutim uqaħi itnaqsımaruat, 'John-ñum imikun paptaaqtitchiħha aglaan ilipsi paptakkağisiħiqsi Ipqitchuakun Irrutchikun.'¹⁷ Taamna nalupqinaiłapiaqtuq Agaayyutim qaitçhiħhaptuuq Ipqitchuamik Irrutchimik Jew-ñunjtchuanun atriplugu qaisağikkani uvaptiknun ukpiqsriqapta Atanguruakun Jesus Christ-kun. Qanuğlugu nutqaqtitkisivigu Agaayyun savaaksrañaniñ?"¹⁸ Taatnaiłplugu tusaakamitruñ Peter-m tusaayugaaqtirrutaa ilinğisa nutqautiniğaat pi-saañjatriñ. Ilinğich quyaqsıñiqsut Agaayyutmik itnaq-

hutiŋ, "Agaayyutimtuuq piviqaqtilluŋnigai mumiiŋiks-
raŋatigun Jew-ŋunŋilaat piññaaktaaqaplugich isuit-
chuamik iñuuiŋmik."

Ukpiqtuat Antioch-mi

¹⁹ Tamaakŋa ukpiqtuat siaminniqsut atakkii piyuaq-
siuplutiŋ aquagun Stephen tuqqutaupkaqqaqŋu.
Ilaŋich tikiuaniqsut Phoenicia-mun ilaŋich Cyprus-
mun suli Antioch-mun, tusaayugaallautamik uqauti-
qaqhutiŋ tunaaqaqŋu Jew-ŋuruanun kisiitŋun.
²⁰ Aglaan ilaŋiŋi ukpiqtuat Cyprus-miñ Cyrene-miñlu
utlauriat Antioch-mun tamatkununaŋtuuq Jew-ŋu-
nŋitchanun uqautigilumaagŋaŋa tusaayugaallau-
taq Atanŋuruakun Jesus-kun. ²¹ Agaayyutim sayyiqsi-
maniŋai, aasiiñ iñugiaktuat tusaaruat mumiksiŋlaŋi-
gich Ataniŋmun ukpiqsriŋkun. ²² Ukpiqtuanuruat Jeru-
salem-mi tusaaniqsut tamatkuuna. Taatnaqhuriŋ tu-
yuqagŋisut Barnabas-mik Antioch-mun. ²³ Barnabas
tikitŋami, ilaan ilitchuŋiniŋaŋa Agaayyutim savaagik-
kaŋa taamani, aasiiñ quyallapiagŋisusq. Ilaan pitchuk-
saagŋiŋai iluqaisa tuniqsimmatitquplugich Agaayyut-
mi iluqnaaqsiamaikun. ²⁴ Barnabas iñullautapluni uk-
piqsriŋlapiaghuni Ippitichuam Irrutchim aŋalataŋi-
niŋaŋa. Tavraasiiñ iñugiaktuat iñuich maliguaqtigugŋi-
qut Agaayyutmi. ²⁵ Tavrakŋa Barnabas aullaŋisusq
Tarsus-mun pakkiagŋu Saul. ²⁶ Aasiiñ paqitnamiuŋ
Antioch-muutiniŋaŋa. Tavraniasiñ atautchimi ukiumi
iqatauplutik iñugiaktuanik ukpiqtuanuruaniŋ ilisautri-
plutik. Taavrumani Antioch-mi ukpiqtuanuruat taiyuu-
tiniŋisut sivulliuŋplugu "Christ-ŋum iñuiŋik."
²⁷ Taatnaŋhatni tamaani ilaŋiŋi sivuniksriŋirit utlauri-
niqsut Jerusalem-miñ Antioch-mun. ²⁸ Ilaŋat atiqag-
niqsusq Agabus-mik sivullikkauŋigimigun Ippitichuakun
Irrutchikun makitluni uqagŋisusq niŋisunŋamun tikit-
kisiŋiŋplugu iluqaanun nunamun. Taamnaasiiñ niŋisun-
naq taavruma uqautigikkaŋa atuumaruq Claudius
qaukŋiupkaqŋu Rome-mi. ²⁹ Taatnaqhutiŋ ukpiqtuat
sivunniŋiŋisut aatchuutiniŋ tuyuqagukhuriŋ piyumi-
ŋaŋniŋitutillaagmikni ukpiqtuaqatiumiknun Judea-mi.
³⁰ Ilaŋich tuyuŋisut aatchuutiniŋ Barnabas-kunlu
Saul-kunlu ukpiqtuanuruat qaukŋitŋun.

Ukpiqsriuat Piyuaqsiupsaŋhat

12 Umialgumli Herod-ŋum aullaŋniŋiŋaŋa naglik-
saaqtitchiŋiŋ ilaŋitŋik ukpiqtuanuruat. ² James,
John-ŋum aniqataa, savikpaŋmik tuqqutiniŋaŋa. ³ Aa-
siiñ Herod kaŋiqsikamiuŋ quyalitŋiŋiŋi Jew-ŋuruanik ti-
guniŋaŋa Peter suli naŋititchiaqsiŋisusq ukpiqtuanik.
Taatna irrutriŋha atuummiŋisusq niŋiŋhatni pupsaŋ-
niŋiŋlaamik qaqqiamik. ⁴ Peter taamna tigukamitruŋ
inillaŋniŋaŋa isiqsivimun, qaitlugu sisamaŋun aŋuy-
yiuŋtinun qaunagitquplugu. Herod-ŋum sivunniŋaŋa
Peter tikiutilugu iñunŋun atanniŋisitchukŋu niŋiq-
pagvikaaq atilik Apqusaakkauŋimik pitlukpan. ⁵ Peter
isiqtauŋhani ukpiqtuanuruatli iniqsruutiniŋaŋa piliqilla-
piaqhutiŋ Agaayyutmun.

Peter-m Anipkaŋa Isiqsivimniŋ

⁶ Herod-ŋum tikiutisukka Peter iñunŋun atanniŋu-
kŋu sivuŋaatni iñuich. Unnuaŋani anitchiŋiksraŋan
iñunŋun Peter siŋiŋniqsusq akunŋatni malŋuk munaqs-
rik, malŋuiŋik kalimŋiŋiŋik pituqaqhuni, suli isiqsivium
paŋi qaunaksriqaqhutiŋ munaqsriŋik. ⁷ Taimmaiŋaq
atanŋum isaŋulga sagviŋiŋisusq, isiqsivium ilua qau-
plugu. Isaŋulgum iqiiŋsaŋniŋaŋa aksikŋu Peter tuiq-
qanŋagun nipluŋitplugu, "Qilamik makittin!" Tavravaa
kalimŋiŋiŋich katarŋisut tayaŋnikniŋ. ⁸ Isaŋulgum qila-
miksriŋiŋaŋa, "Tapsiaŋiksaagutin, alugutikkiŋ atilugik."
Peter taatnatun piŋisusq. Isaŋulgum nipluŋitpsaaŋ-
niŋaŋa, "Uligaagutin maliŋŋa!" ⁹ Peter-m maliaqsiŋiŋaŋa
isiqsivimniŋ kaŋiqsiŋlapiagaluanaŋu isaŋuliŋmun
taatna piŋi. Ilaa siŋiŋaŋtuŋasukniŋisusq. ¹⁰ Apq-
saaŋutiniŋaŋa sivulligŋi qaunaksriŋi tugliŋitŋi sulip-
suuq, aqulliuŋpluguasiiñ tikiŋiŋisusq savigruaŋmun
paamun anigisiplutik nunaaqqimun. Taamna paa aŋ-
malŋiŋiŋisusq inŋimigun, ilinŋikaasiiñ aniplutik. Ilinŋiŋ qila-
miksruqhutik apqutikun, aasiiñ taimmaiŋaq isaŋul-
gum unŋiŋiŋaŋa Peter tamaŋa. ¹¹ Tavrani Peter-m
kaŋiqsivaaluaqsiŋiŋaŋa tamanna atuumaruq. Uvva it-
naŋisusq, "Nalupqiginiŋiŋaŋa Agaayyutim tuyuqalŋa
isaŋuliŋmiŋik annautisaŋlunŋa Herod-ŋum aŋalat-
chiŋhaniŋ. Ilaan anniŋsuqmiŋaŋa Herod-miŋ suli Jew-
ŋuruaniniŋ piyaqquisuktuaniniŋ uvamnik."

¹² Taamna qauŋriaqpalaktiqami utlauriniŋisusq kinu-
nŋanun Mary-m, aakaŋan John Mark-ŋum. Tavraniŋi
iñugiaktuat katimaniŋisut iniqsruqhutiŋ. ¹³ Taluata siŋla-
taani Peter katchaqtuŋisusq. Niviaqsiŋ atiqagŋiŋ-
suaq Rhoda-mik utlauriniŋisusq paamun kisupma-
gaan. ¹⁴ Peter-m nipaa ilisaŋiŋniŋaŋa. Quviatchaŋtiŋ-
paitluni aŋmautigaluaqnaŋuunniŋiŋ utiqtiŋisusq kiŋu-
mun uqagŋiŋaŋu, "Peter qakma!" ¹⁵ Taapkua nipluŋiti-
niŋaŋa, "Kinniqivaluktutin!" Aglaan taamna niviasiaŋ-
ruk nalupqisunŋiŋisusq. Aasiiñ kiulŋiŋiŋaŋa, "Irrusia
pivalukkiŋ." ¹⁶ Peter-m nutqautiniŋiŋaŋa katchaqtuŋi.
Kiisaimmatai aŋmautiniŋpaat. Ilinŋisa qiniŋamitruŋ qu-
viŋutchaŋniŋisut niŋiunŋiŋaŋu. ¹⁷ Peter-m urriŋa-
niŋai nipaisaaquplugich aasiiñ uqautiaqsiŋluguŋ qau-
nuq Agaayyutmun annisiŋlaagmiŋik isiqsivimniŋ.
Uqautipsaaŋniŋai, "Kilikkumagisi James-lu atlatlu uk-
piqtuat." Aasiiñ ilaa aullaŋisusq atlamun inimun.

¹⁸ Uvlutqikman isiqsivium qaunaksrai aupaŋiŋniŋisut.
Kaŋiqsiŋlaŋiŋaŋa qanuqtilaŋa Peter-m. ¹⁹ Herod-aa-
siiñ tiliriŋisusq iñunŋun pakaquplugu Peter aglaan pa-
qiniŋiŋaŋa. Herod-ŋum apiqsruqtuqqaagŋiŋai mu-
naqsrit aasiiñ tilisigiplugich tuqqutquplugich. Taman-
na atuumaanikman Herod Judea-miŋ aullaŋisusq it-
tallagiaqhuni Caesarea-mi.

Herod-ŋum Tuqalŋa

²⁰ Herod-ŋumguuq qinnausimallapiagŋiŋai iñuich
iñuuniaqtuat Tyre-miŋ Sidon-miŋ. Taatnaqhutiŋ ilinŋi-
sa katiplutiŋ qiniŋiŋaŋaŋaŋa Herod. Taapkua utlauriat
sivulliuŋplugu ilauraannaktaagŋiŋaŋaŋaŋa umialgum tuglia,

taamna atiqaaqtuaq Blastus-mik. Aasiiñ taatnaqqaahutiñ utlautiplutiñ Herod-mun iniqsruǵiaǵniǵaat qinǵiǵusimaaliksrǵmiktigun, atakkii taapkua Tyre-miut Sidon-miut niqiqǵviqaaqtut umialgum nunagikkañaniñ. ²¹ Uvvaasiiñ nalunaiqsami uvlumi Herod atnǵaaqtuqhuni umialgutnaǵmiñnik aquvinniqsuq atanguviñmiñun uqautriviksraǵmiñun iñuñnik. ²² Tyre-miut suli Sidon-miut naalaǵniruut Herod-mik nipliagaqsiñiqsut itnaqhutiñ, “Taamna Agaayyutim nipigigaa. Iñuñhiñaaq nipiqañitchuq taatnatchiñnik.” ²³ Taimmaiñaaq Agaayyutim isaǵulgan Herod atniǵñatchiǵniǵaa iñalaunǵiñi atakkii kamakkutaitluni Agaayyutmik. Qumaich niǵiñiǵaat aasiiñ tuquniqsuq. ²⁴ Aglaan ukpiqtuarguuq siamitchiñiqsut Agaayyutim uqañhanik aasiiñ iñugiallapiaqtuat akuqtuǵniǵaat. ²⁵ Suli Barnabas-lu Saul-lu naatchikamik savaaǵmiknik utiǵniqsuk Jerusalem-miñ Antioch-mun tuvaaqatigiplugu John Mark inmikun.

Ippitchuam Irrutchim Piksraqtuaqaañha Barnabas-mik suli Saul-mik Nutaamun Savaamun

13 Ukpiqtuarguruat Antioch-mi ilaqaǵniqsut iñuñnik sivuniksriqiriniglu ilisautriñiglu itna, Barnabas-miglu, Simeon-miglu (taiyuutiliñmik Taaqsipañmik), Lucius-miglu (Cyrene-miumik) Manaen-mik (iñuquqatiqaǵniqsuaq Herod-mik kavanauruamik) suli Saul-mik. ² Uisauraaǵniqsut tamarrumani uvlumi. Agaayupkaqtitlugich Ippitchuam Irrutchim nipliutiniǵai, “Barnabas-lu Saul-lu piksraqtuaǵisigik uvañnun savaaksranun tuqñuummatigikkamnun ilinjikun.” ³ Tavra uisauraaqhutiñ agaayuanikamiñ argañmiknik patiklugiglu tuyuǵiniǵaich.

Uqqiraqtik Cyprus-muñhak

⁴ Ippitchuam Irrutchim tuyuǵiniǵik Barnabas-lu Saul-lu. Igluqhutik Seleucia-mun aasii tavrakña tiksigiñiqsuk qikiqtamun taiyuutiliñmun Cyprus-mik. ⁵ Iliñjik tikitñamik Salamis-mun nunaqqiuramun Cyprus-mi quliaqtuaǵniqsuk Agaayyutim uqañhanik Jew-ñuruat ktraǵviatni. John Mark-mik ikayuqtuqaǵniqsuk. ⁶ Tavrakña nunakuaqhutik taavrumuuna qikiqtakun tikiññiqsuq Paphos-mun. Taavrumani nalautchiñiqsuk añatkumik Jew-ñuruamik atiqaaqtuamik Bar-Jesus-mik Hebrew-miutun [suli Elymas-mik Greek-miutun]. Ilaa nipiqaǵniqsuq sivuniksriqiraunipluni. ⁷ Ilaan ilannaǵiniǵaa kavanauruuaq taavrumani qikiqtami, atiqaaqtuaǵguuq Sergius Paulus-mik suli puqiksuañupluni. Taavruma kavanauruamguuq aiyugaaqtullapiaǵniǵik Barnabas-lu Saul-lu tusaasukhuni Agaayyutim uqañhanik. ⁸ Aglaan taavruma añatkum Elymas-ñum akililiqsuǵniǵik taapkuak atakkii kavanauruuaq ukpiqsritqunijlugu Christ-mik. ⁹ Aasiiñ Ippitchuam Irrutchim añalataǵigaa Saul, taggisiqaǵmiruuaqtuuq Paul-mik. Taavruma Paul-ñum qinǵiqamiñ naliñiñaaqñuq taamna añatkuq ¹⁰ nipliutiniǵaa, “Ilvich tuunǵaum atrigigaatin! Iluqaan nakuuruaq uumiginiǵiñ ataramik kinniplugich iñuich pisasulipkun. Uqautiginañuñ Agaayyutim ilumutuñha sa-

gluquqtuaniñlugu. ¹¹ Pakma Agaayyutim anasiññuqsagñiǵaatin. Qinǵitlaisesaallakkisirutin qaumamik.” Taatnaǵluqaaqtuq Elymas-ñum ilitchuqñiǵniǵaa taaqtuamun matuñhak irrañmi. Ilaa saptaaqsiñiqsuq kismun iñuñmun tasiullañniaqupluni argañmigun. ¹² Kavanauruam qinǵiqamiñ taamna atuummiruaq ukpiliǵniqsuq quviǵutchakhuni ilisauttutaanik Agaayyutikun.

Paul-lu Tuvaaqatiuniñlu Antioch-muñniqsut Pisidia-mi

¹³ Paul-lu tuvaaqatiuniñlu Paphos-miñ tiksigiñiqsut Perga-mun Pamphylia-mi. John Mark-ñum uniññiǵik utiqhuni Jerusalem-mun. ¹⁴ Taapkuak Perga-miñ igliǵniqsuk tikitlutik Antioch-mun Pisidia-mi. Jew-ñuruat minguiqsiaǵviata uvluni utlautiniqsuk ktraǵviatnun aquvitlutikaasiiñ. ¹⁵ Moses-ñum malǵutaksrañja suli sivuniksriqirit aglaañitñiñ agliqianikman ktraǵvium qaukñjisa itnaǵniǵiñik, “Aniaqatiuk, uqauttutiksraǵuqptik pitchuksaaǵutmik iñuñnun uqaquǵiptigiñ ilinjitñun.”

¹⁶ Paul makitnami urriqaplugich uqautiaqsiñiǵai, “Jew-ñuqatiumaañ suli sumiñuñuapayaasii taluqsriuasii Agaayyutmik! Naalaǵniñlaksitña! ¹⁷ Agaayyutaata Israel-aǵmiut sivulliañvut piksraqtuaǵinikkañi. Ilaan kamañaqsiptaqñugich taimani iñuuniañhatni Egypt-mi. Suli Agaayyutim annisiplugich Egypt-miñ saññimigun kamañaqtuakun. ¹⁸ Suli malǵukipiani ukiuni Agaayyutim iglutuqñugich Israel-aǵmiut iglañhatni suviksrañlaami munaǵiplugich. ¹⁹ Tavra iñuugaaǵruich Canaan-mi piyaqquanikamigich iñuksraqtuaǵmiñun nunaksrirutiginiǵaa. ²⁰ Suli aquagun tamatkua sisamat tallimakipiat malǵukipiaq qulit ukiut ilaan qaitchiñiǵai sivulliuqtiksrañitñik iñuǵuǵniñhanunaglaan Samuel-ñum taivruma sivuniksriqirim. ²¹ Aasiiñ taapkuak Jew-ñuruat umialiqaaqñuqsipmata Agaayyutim qaitchiñiǵai Saul-mik iǵñiñanik Kish-ñum kiñuviañiñiñ Benjamin-ñum. Malǵukipiani ukiuni atanniqsuqtigiluummaan umialiginiǵaat. ²² Aglaan Agaayyutim Saul piiqñuq inañiqsinnigaa David-mun umialiguqñuqasii taapkunña. Taamna iñuk Agaayyutim itnautigimanikkañja sivuani, ‘Taamna David iǵñiñ Jesse-m iñuk quviasuutigigaa atuigisipluni pisuñiǵikkamnik iluqaagun.’ ²³ Taavrumakña David-ñum kiñuviañiñiñ Agaayyun tikiutirruq Jesus-mik anniqsuqtiksramik Jew-ñuruanun, taana ilaan akiqsruñiǵmisun. ²⁴ Sivuni Jesus-ñum agiñhan John-ñumli quliaqtuaǵutiniǵai iluqaisa Jew-ñuruat mumiquplugich paptaaqtillugiluu. ²⁵ Aasiiñ John naatchiyasikami savaaǵmiñik ilaan nipliutiniǵai, ‘Kisunasugivisitña? Uvañja taivrumiñuñitchuñja niǵiugikkaqsi. Ilaapiaq agiǵiñiaqtuq kiñupkun. Uvañja taivruma isigaiñi aluǵutaiqsiksraulunañniñ nalliummatinjitchuñja.’

²⁶ “Aniqatiumaañ, Abraham kiñuviaǵikkanañsii suli iluqasi uvani taluqsriuasii Agaayyutmik, taamna tusayugaallautaaq anniqsuǵiakun tuyuuruq uvaptikun. ²⁷ Jew-ñuruat iñuuniaqtuat Jerusalem-mi suli sivulliuqtuummaǵmiñ ilitchuñiñiñiǵaat Jesus Anniqsuutañha. Minguiqsiaǵvipayaami agliqiraǵiǵaich uqauttutinjich sivuniksriqirit ktraǵviñmikni aglaan kaniqsiasai-

tługich. Patchisigikamitruņ Jesus ilinjisa ilumun atuumapkaņigaich sivuniksriqirit uqautigikkaņich. ²⁸ Sumikunniñ patchisiksraitchaluaņjaņmiņ agvisiksraitlugu injignigaat Pilate tuqutitquplugu. ²⁹ Aasiñ immianigmatigik supayaat Agaayyutim uqaututai maliguaqtaiñ atqagņigaat kikiaktuutrivinmiñ inillakługuasiñ iluvigmun. ³⁰ Aglaan Agaayyutim anjqtiksinnigaa tuqułigmiñ. ³¹ Iñugiaktuani uvluni Jesus sagviaqtuņiqsuq tamatkunuja igliqatmiñun Jerusalem-mun Galilee-miñ. Pakma taapkua iljisaraurut ilaagun iñugikkaptiknun Jew-ņuruanun. ³² Uvaguttuq uqautigiptigiñ tusaayugaallautamik, itna, Agaayyutim akiqsrutigikkaņa sivulliptiknun pakma atuumapkaņigaa uvaptiknun kinujanuruanun anjqtiksitnamiņ Jesus iñuułigmun. Atakkii tugliani Psalm aglausimaruq itna, 'Ilvich igņiğigikpiñ, ugluvak aapaquqtuņa ilipnun.'

Psalm 2:7

³⁴ Agaayyutim anjpkqaqamiņ Jesus tuqutqikkumiñaiçługu akiqsrupsaaņiqsuq itna, 'Aatchuqniağipsi ipqitchuaniglu nalupqinaitchuaniglu akiqsrutigikkamnik David-mun.'

Isaiah 55:3

³⁵ Taatnaqhuni atlamisuli Psalm-mi David-li nipliğiqsuq, 'Savaktin ipqitchuaq aupkağumiñaitkiñ.'

Psalm 16:10

³⁶ David-guuq savautrigaluaqmiruaq Agaayyutmik iñuułigmiñi. Tuqupman iluvignigaat piqasiutiplugu sivulliaņiñun, timaa aasiñ tavrani aupluni. ³⁷ Aglaan taimña Jesus Agaayyutim anjpkakkaņa tuqułigmiñ auņaitchuq. ³⁸ Iļauramaaņ, iluqasi kaņiqsiruksraurusi ilumutuuligmik quliaqtuagaikkamnik ilipsitñun, Taavrumuuna Jesus-kun Agaayyutim natqilhiñaugai killuqsautisi. Kiñaaunniñ tupiksriñiałigmigun maligutaksraiñik Moses-ņum nalaunņasipkakkauyumiñaitchuq Agaayyutmi. ³⁹ Aglaan kisupayaaq ukpiqsriruaq ilaanik nalaunņasipkakkauruq ilaani. ⁴⁰ Taatnamik qaunagititchi. Atuummiņitchumauq ilipsitñun taipkua sivuniksriqirit itnautaat,

⁴¹ 'Atañii, mitautiqaqtuasii Agaayyutmik!

Atlayuağilugu piyaqquğniaqtusi.

Iñuupkağlusi savaaqağisiruņa ukpiğiyumiñaisapsitñik unniñ iñuum uqautiniağaluaqpasi.'"

Habakkuk 1:5

⁴² Paul-lu Barnabas-lu aniaqsiptomnik katragiatniñ iñuich aiyugaaqtuasiñiğaiç utitquplugik minguiçsiağvik tikitqikpan uqautipsaağiaquplutiņ tamarrumuuna. ⁴³ Kinuagun katimałum iñugiaktuat Jew-ņuruat suli mumiksimaqtuat Jew-ņuruat ukpiğusiatnun maliaqsiñiğaiç Paul-lu Barnabas-lu. Aasii ilinjik pitchuksaağniğaiç ataramik tunņavigitquplugu Agaayyutim iłuaqutrisaa.

⁴⁴ Minguiçsiağvik tikitqilgitman iñuich iluqatiqayaq katiniqsut naalagiaqhutiņ Agaayyutim uqañhanik. ⁴⁵ Tavralli Jew-ņuruat qiniqamisigiņ iñugiakpauraqtuat siqñalil!apiaqhutiņ akikņaqługich Paul-ņum uqautai uqağniçłuutiaqsiñiğaa. ⁴⁶ Aglaan Paul-lu Barnabas-lu uqağniqsuk taluqsraņil!apiaqhutik itna, "Agaayyutim

uqañha sivulliuługu uqautauruksrauruq ilipsitñun Jew-ņuruanun aglaan tusaasukkumiñaitkiksi. Taatnaipsigun ayakkiksi iñuułiq Agaayyutitņaqtauruq. Taatnamik uniņiğaiçipsi aullağunuk tamatkunuja Jew-ņunjitçhuanun. ⁴⁷ Taatnakii Agaayyutim urriqsuğaatiguk itnaiłiplugu,

'Nalunaiqsagağigikpiñ qaumaruatun itquplutin Jew-ņunjitçhuanun

anniqsuquplugich iñuich suniaņanipayaaq nunam.'"

Isaiah 49:6

⁴⁸ Tavra Jew-ņunjitçhuanun tusaakamitruņ taamna quyaqsiñiqsut Agaayyutim uqañhanik quviatchallapiaqhutiņ. Aasiñ taapkua piksraqtaanuruaq iñuułiqaquplugich Agaayyutitņaqtauruamuk ukpiqsriligiñiqsut. ⁴⁹ Uvaguuuq Agaayyutim uqañha siaminniqsuq napmupayaaq tamaani nunami. ⁵⁰ Tavralli Jew-ņuruat akatchiñiqsut ağnanik kamagikkauruanik taluqsriuanik Agaayyutmik suli qaukłiñik taavrumani nunaqçimi. Piyuaqtinnigaiç Paul-lu Barnabas-lu anittitlugikaasiiñ nuna-mikniñ. ⁵¹ Uqqiraqtik ipsuņniğaaq qavia isigaņmikniñ. Tavrakñaasiiñ aullağniqsuk Iconium-mun. ⁵² Aglaan ukpiqtuat unisauruat Antioch-mi quviasuņniqsut Ipqitçhuam Irrutchim aņalatlugich.

Iconium-miithak

14 Taapkuak Paul-lu Barnabas-lu tikitñamik Iconium-mun, sivuanisun utlautiligiñiqsuk Jew-ņuruat katragiatnun. Uqautril!autapiağatağniqsuk aasii-tai iñugiaktuat Jew-ņuruatlu Jew-ņunjitçhuanun ukpiqsriligiçitlugich. ² Aglaan Jew-ņuruat ukpiqsriryumiñaitçhuanun akatchiñiqsut Jew-ņunjitçhuanik. Ilinjisaunniñ akikņaqtuliqsitkaich ukpiqsriruanik. ³ Uqqiraqtik nayuutiniqsuk tavrani akuni uqautriplutik taluqsrautaiçhutik Agaayyutikun. Quliaqtuahakni iłuaqutriłigmi-gun Agaayyutim savaktitlasipługik quviqnaqtuanik savaanik, taavrumuuna qiniqtinnigaa uqauttutaak ilumutuulha. ⁴ Nunaaqçim iñui malguiguğniqsut, ilaņich iñuich ilaliutiplutiņ Jew-ņuruanun atlatsuli tappiutiplutiņ uqqiraqtinun. ⁵ Kiisaimma Jew-ņunjitçhuanun sulii Jew-ņuruat sivulliuqtituummağmiņ sivunniğniçput analla-çługukługik unniñ miłuqtuğlugik uyağaņnik. ⁶ Uqqiraqtik ilitçhuğikamitku taamna sivunniugun qimaņniqsuk Lystra-munlu Derbe-munlu, nunaaqçinñun Lycaonia-mi. ⁷ Lycaonia-mi quliaqtuagaqsiłigiñiqsuk tusaayugaallautamik.

Lystra-miithak

⁸ Tavraniuguuq Lystra-mi qiniğniqsuk iñuņmik pilgurrutiqaqtuamik isigaņmigun anilgatałigmiñiğlaan. Pisuņaņiñniqsuq aglaan aquppit!apluni. ⁹ Taamna-guuq naalağniçsuq Paul-ņum uqauttutaiñun. Aasiñ ilitçhuçiplugu taavruma ukpiqsrililaaņa iłuaqsik-kaułiksrağmigun Paul-ņum qiniqasiñiğaa nalaagun ¹⁰ nipliutinigaa nipitusipluni, "Qikağiñ." Taamnaguuq aņun maksriņniqsuq pisukkataaqsipluniasii. ¹¹ Uvaguuuq iñugiaktuam Paul-ņum savaagikkaņa qiniqamiņ Lycaonia-ğmiuraaqhutiņ niprallaņniqsut itnaqhutiņ, "Agaayyutivut iñuguğniqsut aasii atqaqhutiņ uvaptik-

nun.”¹² Atchigñigaat Barnabas Zeus-mik Paul-aasiiñ Hermes-mik atakkii taamna Paul nipliraqtaupman.¹³ Tavraniguuq piqagñiqsuat agaayyuvijmik aanguağ-miknun Zeus-mun silataani nunaaqqim. Aasiiñ agaa-yuliqsi taamavrumuğa Zeus-mun tikiutriñiqsuq uumaru-
 anik anusaluniki naurianiglu paamun. Tavrataamna iñuillu tavrani tunillağuaqsiñiqsuat kamakrsisukhutiñ uqqiraqtijnik.

¹⁴ Uvvaasiiñ ilitchuğiaqsikamitku taamna Barnabas-
 numlu Paul-numlu aliktuğniğai atnuğaatik aasiiñ upaktuuti-
 plutik itnaqhutik tamatkunuğa,¹⁵ “Ukuqsii, suvaata itna-
 siğaqpsi? Iñuñhiñauruguk ilipsisuntuuq. Aggiquanuruguk
 uqautiyaqhusi tusaayugaallautamik mumiqugaluaqhusi
 matkunakğa agaayyutiñğuaniiñ iñuuruamun Agaayyutmun,
 iñiqtaanun qilamlu nunamlu tağiumlu supayaamlu taap-
 kunani ittuam.¹⁶ Taavruma Agaayyutim qaanianiktuami
 iluqaisa iñuich ilatchigñigai sivunniłasiplugich iñuuniałhati-
 gun.¹⁷ Aglaan ataramik kanjqsimapkağniğaa nakuu-
 ruanujhi savaallautagmigon, sialuk tatpakmakğa qai-
 tıluğulu suliniqirsat nautchiat piviksranjısigon qaisi-
 maağai, ilipsiliasiiñ quviasuktılsu.”¹⁸ Taatnaiłipıluğulu
 uqautiurağniıllaisa Barnabas-numlu Paul-numlu nut-
 qaqtıpqaurağniğai tunillałiksranjıtniñ inmiknun.

¹⁹ Aasiiñ ilanjich Jew-ñuruat Antioch-miñ Pisidia-miit-
 tuamiñ sulini Iconium-miñ tavranałgiñniqsut. Tavra pi-
 qatiksrağniaqtuqhutiñ iñugiaktuanik inmiknun uyağan-
 nik miłuqtulgiñniğaat Paul. Kaliniğniğaat anitlu-
 gu nunaaqqimiñ tuqunasukniaqıluğulu.²⁰ Aglaan ukpiq-
 tuaqatiunji katıpmata avataanun Paul makıtluni utiğ-
 niqsuq nunaaqqimun, uvlaakuqmanaasiiñ ilaalu Bar-
 nabas-lu aullalıgtıltutik Derbe-mun.

Antioch-mun Syria-miittuamun Taapkuak Utiłhak

²¹ Paul-lu Barnabas-lu quliaqtuaqmaknik tusaayu-
 gaallautamik Derbe-mi iñugiaktuat ukpiqsriłiğniqsut.
 Tavraasiiñ utiğniqsuk Antioch-mun Pisidia-miittuamun
 Lystra-kun Iconium-kunlu.²² Pitchuksaaqıluğulu tunğa-
 vıqaqıplugich Agaayyutmik, uqautiniğaiç itna, “Uva-
 gut igılutuqtuksraurugut iñugiaktuanik iñuillıuğutini-
 kisitlasiiñiapağuta anaaayuaqutaanun Agaayyutim.”²³ Ti-
 kitchağikamik ukpiqtuanuruanun nalunaiqsısıra-
 niğaiç ukpiqtuanuruaat qaukiksranjıtniç, sulini agaayu-
 qaaqhutiñ uisauraaqhutiñlu tamarrumani uvlumi
 injıqsruutiniğaiç Agaayyutmun qaunagıtqıplugich tu-
 nğavıgıkkanağatnun.

²⁴ Taapkuak iglianikamik Pisidia-m nunanani
 Pamphylia-mun tikiñniqsuk.²⁵ Tamatkunani Perga-
 miłlu tusaayugaallautaq uqautiğiaqsilgiñniğaaç, tavra-
 kñaasiiñ Attalia-mukhutik.²⁶ Taavrumakğa tiksıqhutik
 utiğniqsuk Antioch-mun aullaqqaagatağvıñmiknun.
 Tavrakğa aullaqtuak ukpiqtuanuruaat injıqsruutianika-
 misıgik Agaayyutmun qaunagıtqıplugik savautiłhakni
 inmiñun. Taavrumuğa utiğniqsuk naatchikamik sa-
 vaagmiknik.²⁷ Tikıtmaknik Antioch-mun ukpiqtuanu-
 ruat katıpmata taapkuak tusaayugaaqtınniğaiç ilu-
 qaanik Agaayyutim savaanjanik tumiğiplugik sulini Jew-

ñunıjtchuatunniñ ukpiliqsıtlugich.²⁸ Tavraniasiiñ uk-
 piqtuaqatiumikni taapkuak nayuutiniqsuk akuni.

Katımałhat Jerusalem-mi

15 Kınuağun iñuich ilanjich tikiñniqsut Antioch-
 mun. İlisautriaqsıñiqsuat ukpiqtuanik itna, “Nalu-
 naitñutchiqsımaitchupsi timipsıgun tuvraqıluğuluç Mo-
 ses-ñum tillisai anniqsukkauyumiñaitchusi.”² Paul-lu
 Barnabas-lu qapiqtaiłiaqsıñiqsuat ilinjitniç taavrumuu-
 na. Taatnaqhutiñ sivunniğniqsut Paul-lu Barnabas-lu
 ilalugik atlanik Antioch-miunik Jerusalem-muquplu-
 gıç. Taakmani uqaqatıgıruksrağıgaıç uqqiraqtıtlu uk-
 piqtuanuruaat qaukılınitılu tamatkunuuna Moses-ñum ti-
 llisaiğun.³ Taatnaqhutiñ ukpiqtuanuruaqatınısa tu-
 yuğiniğaiç. Iğliğniqsut Phoenicia-kunlu Samaria-kun-
 lu uqautrıplutiñ Jew-ñunıjtchuatunniñ mumiñnipluğuluç
 Agaayyutmun. Taatnatchim tusaayugaam iluqaisa
 aniaqatıgıiç quviatchaktınniğai.⁴ Aasiiñ Jerusalem-
 mun tikıtmata ukpiqtuanuruaat piqasıqhutiñ uqqiraqti-
 nik sulini qaukılığniç pağlanıgaıç. Taapkunısa tusaayu-
 gaqtırrutıginiğaat Agaayyutim iluqaan savaagıkkana
 inmikıtuğun.⁵ Aglaan ilanjich ukpiqsırıruat Pharisee-ñu-
 suuruat makınniqsut itnaqhutiñ, “Jew-ñunıjtchuat uk-
 piqsırıruat nalunaitñutchiqsuksraupıaqıttu uqautıkkau-
 lutiñ tupıgırağıniıluğulu malığutaksrağısa Moses-
 ñum.”

⁶ Taatnaqhutiñ uqqiraqtıtlu ukpiqtuanuruaat qaukılını-
 salu katımaniqsut isummatıgısuqıtuğulu taamna.

⁷ Uqaksraqıtugaluaqmata Peter makıtluni nipliğniqsuq,
 “Anıqatıumaan! İlisımarusi inıılığan akunnapsıtniñ
 Agaayyutim piksraqtaagıpmana uqagıaqıplunısa tusa-
 ayugaallautamik Jew-ñunıjtchuanun ukpiqsırıtqıpluğuluç
 Jesus-mik.⁸ Aasiiñ Agaayyutim ilısımaliğmıgun iñuich
 isumanıtniç uqagıgaç akuqtııñi Jew-ñunıjtchuanik qait-
 chiñi uvaptıknun.⁹ Uvaguıllu ilinıılu atlaakağıksıngıt-
 kaatıgu. Killuqsautıñitniç natqıutıniğai ukpiğıagutrı-
 mata.¹⁰ Uvıvami suvaata naiptıchukpısiunısa Agaayyun
 sulini Jew-ñunıjtchuat tupıksrıpağniğıluğuluç tillisıniç si-
 vıllııaptalu uvaguıllu tupıgilğuisaptıknik?¹¹ Uvaguı uk-
 piğıgıkpıt Agaayyutmun anniqsulıqıptu iñuagıqtırtıñ-
 hağun Atanıkun Jesus Christ tamatkunatuntuuq.”

¹² Katımaruarguuq iñuksrıuqhutiñ naalağniñiqsuat
 Barnabas-numlu Paul-numlu tusaayugaaqtırrutaak-
 nun atlayuağnaqtuanıglu quvıqnaqtuanıglu Agaayyu-
 tim iñiqtağıkkanağun inmikıknun akunğatni Jew-ñunıjt-
 chuad.¹³ Uqagıuıqmaknik James-ñum uqautıaqsıñıgaı,
 “Aniaqatıumaan, naalaqsıtnısa!¹⁴ Simon Peter-m uqautı-
 gaatıgu qanuq Agaayyutmun aullağniıpluni ukpiq-
 titıluğuluç inmıguaqıtıchaqıtuğulu Jew-ñunıjtchuanıñ iñuks-
 raqtaaqıtuq ukpiqsrıyumiñaqıspıluğuluç.¹⁵ Sulini sıvu-
 nıksrıqırit uqautaatnun immıutiłha itnauvva aglausi-
 maruamun,

¹⁶ ‘Aquagun Atanğuruağaa utıgısiıruğa.

Aasıılı ikayıtqıkkısiıruğa David-ñum kınıvıanıñiç tu-
 paagıruktıtu ittuaniç.

Napıatqıkkısiğıga piyaqqukkauruaq.

¹⁷ Iluqağmiñ atlatlu iñuich pakaqağumuut Agaayyut-mik, iluqağmiñ Jew-nuñitçhuat piksraqtaagikkatka uvañ-nun.

¹⁸ Taatna Atanğuruuq uqaqsamaruq, iñitçhuğipkairuq tamatkuniña injilğaän.'

Amos 9:11, 12

¹⁹ "Aasiiñ uvañali sivunniutigiga uqumaili iuqtitpaħa-sunaqnağich piļavut Jew-nuruat atuqtaksrañisigun Jew-nuñitçhuat mumiksuat Agaayyutmun. ²⁰ Aglaan aglaglugich uqautilavut qanusiq niqi tuniļautaukamp-an aanañuanun niğitquñiļuglu, sulı qaayugnaqtuağimiiñ atlatuñkun piisimaaqulugich, sulı augiqsimañlaanik niğrutituquñiļugich unniiñ aukuquñiļugich. ²¹ Tamakñaqana Jew-nuruapayaat ilisimagaat atuqtaksrat Moses-kun qaisauruat atakkii minguiqsiagvipayaami agliqiqlugich iñunñun katraqvinjitiñi. Tavra."

Tuyuqaħat Ukpiqtuañuranun Jew-nuñitçhuanun

²² Tusaakamisigij uqqiraqtit sulı qaukñiuruatlu iluqağmıglu ukpiqtuañuruat sivunniğñiqsut añutinik piksraqukhutiñ Antioch-muktuksranik Paul-kunlu Barnabas-kunlu, aasii nalunaiqsiplutiñ Judas-mik taggisi-qaqtuamik Barsabbas-mik sulı Silas-mik. Taapkuak iññuk sivulliuqtillautauñiqsuak ukpiqtuaqatiumikni.

²³ Taapkuñunuuna tuyuutiñich tuyuuniqsut, "Aniaqatiusi, uvagut uqqiraqtauruaguutlu qaukñiuruaguutlu, tuyuqtugut nayaaññağmik iluqaitñun Jew-nuñitçhuanun ukpiqtuanun Antioch-mi, Syria-miļu sulı Cilicia-mi.

²⁴ Tusaanigikput iñañitiñun ilagikkaptiknun ihuñiļutaagñiplusi akatlusi uqağimikkun, taatna pitqulugich piñitkaluaqtitlutiñ uvaptiknun. ²⁵ Tavra-taatna katimapluta sulı iluqata atisipluta, piksraqtaaqagtugut uqağiaq-tauksranik aasii aullaqtilugich ilipsitiñun. Taapkuak piqatağisiruk ilauraannaptikni Barnabas-miļu Paul-miļu, ²⁶ taapkuak iññuk suksraağiruak iñuuligimiknik savautriğimikni Atannaptiknik Jesus Christ. ²⁷ Judas-lu Silas-lu tuyuğiniağivut ilipsitiñun. Uqautipsaağisigaasi tamatkununa aglakktugun. ²⁸ Atakkii Ipqitçhuaq Irrusiq piqatigiplugu sivunniqsugut qaitçhisunjiļusi malilgunaitçhuanik tuvraaksranik, aglaan taapkuniña atuumanapiaqtuanik: ²⁹ niqinik tuniļautigimaruani aanañuanun niğiñasi auktusunaqasiļu unniiñ qimisimaruamik niğrutmik niğiñasi, sulı piisimaağusi qaayugnaqtuağimiiñ atlatuñkun. Taapkuñakña qanagigupsi piļlautağniaqtusi. Tavra."

³⁰ Aullaqtauruat tikitmata Antioch-mun katipkağniğaiç iluqaisa ukpiqtuat aasiiñ qaitçhiplugich taapkuniña aglañnik. ³¹ Iñuich agliqianikamisigik tuyuutiñich quviatçhañiqsut pitchuksaağimikkun. ³² Judas-lu Silas-lu sivuniksriqirauñimikkun uqautriñiqsuk ukpiqtuanik pitchuksaağlugich ukpiqsriğimikkun sayyaksaağlugiļu. ³³ Aasiiñ tavraniisugruanikmaknik ukpiqtuaqatiunjiñnik taikuuqhutiñ aullaqtinnigaich kiñumun tuyuğiriñitiñun. ³⁴ [Aglaan Silas sivunniğñiqsuq nayuutisukhuni.] ³⁵ Taapkuagli Paul-lu Barnabas-lu ittuiñağniqsuk Antioch-mi. Piqasiqhutik atlanik ilisautriñiqsuk Atanğuruam uqaħiñnik quliaqtuaqhutik.

Paul-lu Barnabas-lu Avithak

³⁶ Kiñuvatigun Paul-ñum nipliutiniğaa Barnabas, "Kia-ta, utiğvigilavuk nunaqqiurapayaat Agaayyutim uqaħhanik quliaqtuağvigikkavuk tikitqattaaglugich aniaqatiut kanjicsityağlugu qanuğli pisilañat." ³⁷ Barnabas-ñum tuvaaqatigisunniğaa John Mark aullağumik. ³⁸ Aglaali Paul-ñum iñuagñitkaa aullautiħha ikayunjiļugikkii quliaqtuaqmaknik, unitlugikunniñ Pamphylia-qsiuħhakni. ³⁹ Taatnaqhutik qapiqtaiļiļa-piağniqsuk piqatigiñiğiqhutikunniñ. Barnabas-li tuvaaqasiqhuni Mark-mik Cyprus-mun umiakun aullağniqsuq. ⁴⁰ Taamnali Paul tuvaaqatiksraqhuni Silas-mik aullağniqsuq. Ukpiqtuaqatiutik injicsruutiniğaiç Agaayyutmun qaunagitquplugik igliħhakni. ⁴¹ Igligniqsuk Syria-kuaqhutik sulı Cilicia-kun, aasiiñ Paul-ñum sayyaksaağlugich ukpiqtuañuruat ukpiğutiñich.

Timothy-m Piqasiutiħha Paul-mun sulı Silas-mun

16 Paul-kuk iglaugaluqaamik tikiļgatağniqsuk Derbe-mun sulı Lystra-mun. Tavraniguuq ukpiqtuaqaqmiñiqsuq atilimik Timothy-mik, aakanaptuuq ukpiqtuañupmiñiqsuq Jew-nupluni aglaali aapaña Greek-nupluni. ² Iluqağmiñ ukpiqtuat Lystra-mi Iconium-miļu uqautigillautağniğaat taamna Timothy. ³ Paul-ñum Timothy maliquniğaa inçmigun. Taatnaqługu nalunaitñutçhiqsinniga piqutigiplugich Jew-nuruat iñuuniaqtuat tamaani nalunjitmatruñ taamna Timothy aapaqħha Jew-nuñitçhuamik. ⁴ Apqusrautiğimikni nunaqqiurani uqautiniğaiç ukpiqtuañuruat tuvraqtaksranik, uqqiraqtit sulı qaukñiich Jerusalem-mi sivunnikanjitiñik ilinjiñun tupigitquplugich. ⁵ Taatnaqhutiñ ukpiqtuañuruat sayyikkauniqsut ukpiqsriğimiktigun sulı ilaniktuuğniqsut ukpiqtuağtuquanik uvlugağipman.

Paul-ñum Qiñiqquuraħha Troas-mi

⁶ Taapku a igligniqsut tumigiplugu Phrygia-miut Galatia-ğmiut nunañat. Ipqitçhuam Irrutchim piyummataisitmatiñ tusaayugaallautamik Asia-muutriñiñiqsut. Iliñich taununañiñiqsut. ⁷ Aasiiñ qallikamitruñ Mysiam killiña saqusukkaluağniqsut Bithynia-m tunaanun, aglaan Jesus-ñum Irrutchiğmigun taatnamuquñiñiğai. ⁸ Taatnaqhutiñ nalğuğniqsut Mysia-kun tasamuna Troas-mun. ⁹ Tamarrumani unnuami Paul qiñiqquurağniqsuq Macedonia-ğmiumik qiññuaqtuqtuamik itnaqhuni, "Macedonia-mun ikaağutin ikayuğiaqti-gut!" ¹⁰ Paul qiñiqquuraaqtitqaağlugu itqanaiyaqtiqap-ta aullaqtiqtugut Macedonia-mun. Ikpigigikput tuqłuñiqput tusaayugaallautamik quliaqtuağiaqupluta iñunñun taakipkununa.

Philippi-mi Lydia-m Ukpiqtuağħha

¹¹ Troas-miñ umiakun aullaqtugut nalğuqhuta qikiqtamun Samothrace-mun, aasiiñ taavrumakña uvlutqikman Neapolis-mun tiksiquhuta. ¹² Tavrakña tagraqtugut Philippi-mun, qaukñimun nunaqqiatnun Macedonia-ğmiut, iñuğiaktuanik Rome-mağmiunik iñuqaqtua-

mun. Taavrumani nunaaqqimi uvliuqtugut. ¹³ Minguiq-siaǵvium uvluva tikitman anipluta nunaaqqimiñ utlaurugut kuugum siñaanun iniqsruǵiaǵasugiplugich. Aquvitnaptu uqaqtuutrirugut aǵnanik tavrurjaptuuq katiruanik. ¹⁴ Ilañat naalaqtikput atiqaǵniqsuaq Lydia-mik. Taamna tunniuqqairuanuniqsuq sunjauraamaǵiksuanik ukiñhaanik, agǵiqsuanumapluni nunaaq-qianiñ Thyatira-m. Kamaksriruanuniqsuq Agaayyut-mik. Aasriiñ Agaayyutim piyumiñaqsiпкаǵaa akuqtuiñksranjanun Paul-ñum uqaǵikkaniñik. ¹⁵ Taamna aǵ-naq paptakkaukami piqasiqhuni tupiqatiunijñik ilaan aiyugaaǵlugich itnaqhuni, “Ukpiqtatununasugigupsitñ utlauttutitichi tuppamni itchaqtuaǵusi.” Kayunjaigñigai tukkiqǵugichaasiiñ.

Paul-lu Silas-lu Isiqtauñhak Philippi-mi

¹⁶ Uvlut ilañatni iniqsruǵviptiknun utlauriñhaptikni kivaluuniksuaq niviaqsiǵaksraq nalautkikput. Ilaa tuunǵaqtatqǵniqsuaq taatnatchikun sanñiqalǵimigun sivuniksriqipluni, aasiiñ atqunaq manijmik piññautinik-kanja atanni. ¹⁷ Taavruma Paul-lu uvagullu maliaqsigaa-tigut niplipluni itna, “Ukua iñuich savaktai kamañ-niqsrauruaam Agaayyutim.” ¹⁸ Iñugiaktuani uvluni taamna niviaqsiǵaksraq taatnaǵniqsuq. Uvvaasiiñ Paul-ñum aǵiuplugu kinjaqǵugu irrusiq itnaǵniǵaa, “Jesus Christ-ñum atqagun tiligikpiñ anitquplutin taavrumakña.” Tavrauvaaguuq tuunǵaqtatq anijñiqsuq niviaq-siǵaksramiñ.

¹⁹ Tavra pigirai ilitchuǵikamiñ maniññanñiutrin piiq-siǵniqman Paul-lu Silas-lu tiguniǵaich. Kaliksraqǵugik katimmavijmutiniǵaich sivulliuqtinijñun. ²⁰ Rome-maǵmiunun atanniqsuqtinun tikiutiniǵaich itnaqhutin, “Ukua iñuich Jew-ñuruat akatchirut iñuñnik nunaaq-qipsitñi. ²¹ Iñisautriplutin atuqtaksrirutit akikñaqǵugich malijñiakkavut. Rome-maǵmiunurugut! Ilinja ilisaut-tutinijch akuqtugumiñaitkivut unniñ tupigiyumiñaitki-vut.” ²² Iñugaaǵruich tappiutiniqsut piyuaqniktuanun. Rome-maǵmiut aǵalarrutilgich tilisiñiqsut aliktuilugik atnuǵaanjñik Paul-ñumlu Silas-ñumlu aasii ipiǵaqtu-quplugik. ²³ Ipiǵaqtuqaaǵugik isiqtaupkaǵniǵaich, tiliplugu isiqsivium qaunaksraa qaunagillautaquplugik. ²⁴ Taatna tilianikmatni qaunaksrim inillaññigik qama-niakǵimun inimum, isiganjglu payañaiqsuusiqǵugik uqumailanik qirunñik.

²⁵ Uvvaasiiñ unnuaqpaguǵunjaqsipman Paul-lu Silas-lu agaayuniqsuk quyaplugulu Agaayyun atuqhutik. Atlat isiqtauqatinijñik naalaǵniñigai. ²⁶ Taimmaiñaq nuna iliqsraaqsiñiqsuq. Isiqsivium tunñavii auliyanñiq-sut, talupayaat anjaqǵugich sulikalimñigich isiqtapayaaniñ katakhutin. ²⁷ Isiqsivium qaunaksraa itiqtiqami ilitchuǵiuplugu talut anmaniqmata isumaniqsuq isiqta-payaat aniniplugich. Taatnaqhuni satkuni tiguplugu tuqutchaǵumaaqsiñiqniqsuq inimiñun. ²⁸ Aglaan Paul-ñum nipitusipluni niplutiniǵaa, “Aniyasaaqnak ilipnun! Iluqata ittugut!” ²⁹ Isiqsiri qifñuaǵniqsuq nannimik. Itchaǵlukami tatkiunja punniqsuq uullillaǵmi sivuǵaak-nun Paul-lu Silas-lu. ³⁰ Tavrakña annisikamigik atlamun apiqsruǵniǵik, “Anjutiik! Qanuǵluñali anniqsuǵayaq-

pik?” ³¹ Taapkuak niplutiniǵaak, “Atañguruakun Jesus Christ-kun ukpiqsriputin anniqsuǵisirutin tupiqatituum-maqpich.” ³² Agaayyutim uqañhiñik quliatqtaǵvigiarsi-ñigaaq atlallu ittuat tupqani. ³³ Unnuaqpaguqman isiq-sirim igǵuaqsiñigik atniǵaññik aasiiñ ilaa tupiqati-tuummaǵmi paptaaqtikkauniqsuq. ³⁴ Taatnaanikami ilaan Paul-lu Silas-lu tupiǵmiñuutiuplugik niǵipkaǵniǵik. Tupiqatiǵiich quviatchañniqsut ukpiǵiagutriplutin Agaayyutmik.

³⁵ Uvlaaǵutqikman Rome-maǵmiut aǵalatinjisa aikñiq-suqtinij tiliñigai anipkaquplugik taapkuak anjutiik au-llaqtillugiglu. ³⁶ Taavruma isiqsirim Paul uqautiniǵaa it-na, “Qaukñiich anitqugaatik Silas-lu. Aullañhiñaǵuqtu-tik aniuraññaigitchik.” ³⁷ Aglaan Paul-ñum aikñiqsuqtit niplutiniǵai, “Pasiyumiñaitkaatiguk savvaǵluutiqaqti-laaptiknik aglaan ipiǵaqtuqhunuk iñuññun qifñiqtitlu-gu inillakmiplunuk isiqsivijñun. Uvaguktuuq Rome-maǵmiunuruguk. Uvvami pakma aullaqtitchunñiqpati-guk iriqǵakun? Taatniitchemiñaiapiaqtuq! Rome-maǵ-miut qaukñiich injiknik uvunǵutin anipkaǵlisiguk!” ³⁸ Aikñiqsuqtit Rome-maǵmiut aǵalatinijñun uqautigi-niǵaich Paul-ñum uqutai. Tusaakamiñ Paul-lu Silas-lu Rome-maǵmiunurujñakkuntuuq iqsitchañniqsut. ³⁹ Taat-naqhutin uqapsaaǵiaǵniqsut ilinijñun. Anipkaǵniǵaich isiqsivijñiñ aullaquplugik nunaaqqimiñ. ⁴⁰ Paul-lu Silas-lu anikamik isiqsivijñiñ utlautiniqsuk Lydia-m kinunjanun. Tavrani ukpiqtuaqatiutik qifñilgijñigai sulipitchuksaaǵugich aasiiñ unitlugich.

Thessalonica-miñha

17 Amphipolis-kuaqhutik sulipollonia-kun igliǵ-niqsuk Thessalonica-mun piqaǵniqsuamun Jew-ñuruat katraǵviatnik. ² Piraǵilǵimisun tavrurñalǵiññiq-suq iñuñni uqaqataupluniasiiñ. Piñasuni minguiqsiǵ-vium uvluani kanjipsikautiginiǵai Agaayyutim uqañhi, ³ sulipollonia-yaǵunñigaa Anniqsuutim nagliksaaq-huni tuqutauruksrauñha sulianjtiqsuksrauñha tu-qulǵimñi. Paul-ñum itnaǵniǵai, “Taamna Jesus uqaǵik-kaǵa ilipsitñun Anniqsuutauruq.” ⁴ Ilaññich Jew-ñuruat ukpiqsriñilñiaqhutin ilaliutiniqsut Paul-mullu Silas-mullu. Taatnaqmiñiqsutuuq iñugiaktuat Greek-ñuruat agaayusriqisruuruat suliquilluruat aǵnat. ⁵ Aglaan Jew-ñuruat siqñaliǵniqsut. Katitchiñiqsut nalaunñan-urajitchuanik iññukhutin piqatiksaǵmiknik. Ilinja nu-naaqqim iñuñni akatkaqsiñigai. Isigiaǵniǵaat Jason-ñum tupqa pakakhutin Paul-miglu Silas-miglu iñuñ-nuutisuklugik. ⁶ Aglaan paqinijñamisigik Jason-lu atlaluk ukpiqtuatlu kaliksraǵniǵaich nunaaqqim aǵala-taiñun. Tavraniasiñ Paul-lu Silas-lu pasiplugik niplia-niqsut itna, “Taapkuak iññuk akatchiñiqsuk iñuñnik na-nipayaaq. Pakmatuuq nunaaqqiqtiknuñniqsuk ⁷ aasiiñ Jason-ñum tukkiqsimaplugik. Paaqñanñigaiç tillisai umialgum Rome-mi, uqaqhutin atlamik umialiqaǵni-plugu atiqatqamam Jesus-mik.” ⁸ Taatnaqmata iñugiak-tuat iñuich nunaaqqimlu aǵalatai akanniǵaich uqaat-chagutiñimun. ⁹ Taatnamik aǵalati Jason-lu atlallu an-nitchiqsinnigaiç maniññik aasiiñ aullaqtitlugich.

Berea-miilthak

¹⁰ Unnupqauraqman ukpiqtuaqatiunjiknik Paul-lu Silas-lu aullaqtinnigaich Berea-mun. Tavrani utlautilgiññiqsuk Jew-ñuruat katraǵviatnun sivuanisun. ¹¹ Iñuich Berea-mi uqautisunatlukpayaagñiqsut apkunakña Thessalonica-ǵmiuniñ. Tusaayumallapiaqhutiñ uqatig naalaqługu, suli uvluǵagipman Agaayyutim uqatñi ilisaagñiniǵaich ilitchuǵiniapiaqługu tamanna Paul-ñum uqaǵikkana ilumutuutilaanagun. ¹² Iñugiaktuat tavrani ukpiqsriligñiqsut, iñugiaktuat qulliunuplutiñ Greek-ñuruat aǵnatlu añutitlu. ¹³ Aglaan Jew-ñuruat Thessalonica-mi tusaaniǵaat Paul-ñum Agaayyutim uqatñiñik quliaqtuaqagñip!uguptuuq Berea-mi. Taatnamik tavrurñaqtiǵniqsut akatchiaqsilgitlutitñi iñurñik isaañiñaagunqługich. ¹⁴ Ukpiqtuat qilamiksrigñiǵaat Paul aullaquplugu taununa taǵium siñaanun, aglaan Silas-lu Timothy-lu tavraniituiñaǵniqsuk Berea-mi. ¹⁵ Taapkua aullautriruat Paul-mik taunurñautinnigaat Athen-mun. Taapkuale Berea-ǵmiut utiǵniqsut. Paul-ñum uqautitquniǵik Silas-lu Timothy-lu inmiñuquplugik piyumiñaqsiqqauraqpaknik.

Athen-miiltha

¹⁶ Paul taqquigñiñi Silas-miglu Timothy-miglu Athen-mi aliatchallapiaǵniqsuq qiniqami iñugiaktuanik aanguanik nunaaqqimi. ¹⁷ Paul uqaqatiqagñiqsuq Jew-ñuruaniglu katraǵviatni suli Jew-ñurñitichuaniglu agaayyiaqtaqtuanik. Uvvasuli uvluǵagipman uqaqatiginiǵai nalautnamigich atautchimugviatni. ¹⁸ Taatnaqami nalautchikami Epicurea-ñuruaniglu Stoic-ñuruaniglu ilisauritñiñik qapiqsigiutraqatiqagñiqsuq. Iñajich uqaǵniqsut, "Sumik una uqavaañakti uqaksraqtuva?" Iñajiliguuq niplianiqsut, "Atlanik agaayyutinik una uqaqapalliqsuq." Taatnautiginiǵaarguuq Paul quliaqtuaqman Jesus-mik suli anitqitiǵmik. ¹⁹ Aasiñ tikiutiniǵaat Paul sivuǵaatnun katimaruat Areopagus-mi itnaqługu, "Iñisimasukkaluaqtugut tamarrumiña nutaamik ilisauttutiggikpaknik. ²⁰ Iñaja tusaakkapta atlayuagigikput. Iñit-chuǵisukkikput qanuutautilaana tamarruma." ²¹ Tamaani iluqaǵmiñ Athen-naǵmiut suli avakñaqtat tavrani naalaguuniqsut tamarrumuuna nutauplugu tusaakkaǵmikkun unniñ uqaksraqtuutigiqlugich.

²² Tavrani Paul qikaǵniqsuq sivuǵaatnun taapkua katimaruat Areopagus-mi itnaqhuni, "Athen-naǵmiut! Iñit-chuǵigiga agaayyutinik ukpiqsril!apiañiqsi. ²³ Pisuktauñamni nunaaqqipsitñi qiniǵitka agaayumaniagviggikasi. Paqittuna aanguaqtuǵviñmik aglaqtaqtaamik, 'Agaayyutmun nalukkaptiknun.' Taavrumuuna agaayumaniagviggikapsitñun nalugaluaqługu uqautiniagñipsi. ²⁴ Agaayyun iñiqtaqtaqtuq nunamik suli supayaanik imaǵikkaniñik. Atanǵuruaq qilañmiñu nunamiñu irviqanitchuq agaayyuvikpañni iñuich iñiqtanitñi. ²⁵ Unniñ tunñanitchuq iñurñun qaitchiliksrañatnun inuǵikkaǵmiñik atakkii iñupayaat qaitchigai iñuutǵimiglu aniǵniǵmiglu supayaaniglu. ²⁶ Iñurñiñ atautchimiñ iñiqtaǵigaa iñupayaat, taamna agǵigvigiqlugu iñuuniaq-

tuapayaat iluqaani nunami. Sivuanani iñiqtaǵigaluaqna-gich sivunniqsimagai qanutun suli nani iñuich iñuuti-laaksrañat. ²⁷ Agaayyutim inillañniǵaa taatnatun iñuich pakaǵikpatni paqitauyumiñaqsipluni atakkii Agaayyun qanitkaluaqtuq iluqaptikni. ²⁸ Atakkii ilaagun kisan iñuuniaqhutalu aulaalukhutalu ittugut. Taatnaqhutiñ aglaktipsi iñajisa uqaǵigaa itna, 'Uvaguttuuq ilaan qitunǵagigaaatigut.' ²⁹ Tavra qitunǵaginiqmatigut isumaruksrañitchuqut Agaayyutim irrusia atriqagasukniagługu aanguanik maniññik kaviqsaanik naagaqaa qatiqtaanik unniñ uyaǵañnik piluukkanik savayutñatigun iñuich. ³⁰ Taipkunani ukiuni iñuich naluplutiñ pilhatni Agaayyutim tautiñiǵaa iñhat aglaan pakma tillisiqagaa iñupayaat mumiqlugu killukun iñhatniñ. ³¹ Ilaa nalunaiqsaaqtuq uvlumik atanniqaqsigumi nunam iñuanik nalaunñaruatikun tumigiqlugu iñuk piksraqtaagimakkani. Ilaan nalupqinaiaǵniǵaa iñupayaanun anjipkaqamiñ piksraqtaagimakkani tuqu-taughaniñ."

³² Tusaakamitrurñ Paul-ñum uqaqtuutaa anitqitiqkun tuquqtautigiñiñ iñajisa tipsisautiginiǵaat aglaan iñajilinipligñiqsut, "Naalaqtaupsaaǵukkiptigiñ." ³³ Tavra Paul-ñum unniñiǵai katimaruat. ³⁴ Iñajisa iñuich piqasigñiǵaat ukpiliqhutiñ. Piqasiqsai ilaqaǵniqsut Dionysius-mik, iñajnatniglu Areopaa-ñuruat aǵnamiglu atilñmik Damaris-mik suli atlanik.

Paul-ñum Corinth-miiltha

18 Taatnaaniqami Paul aullaqhuni Athen-miñ Corinth-murñiqsuq. ² Taamani nalautchiiñiqsuq Jew-ñuruamik atiqtaqtuamik Aquila-mik animaruamik Pontus-mi suli aǵnaatnik Priscilla-mik. Tavrurñaptuuq tikitqammigñiqsuk atakkii Rome-maǵmiut atanǵata Claudius-ñum aqpiqiplugich Jew-ñuruapayaat Rome-miñ aullaquplughich. Tavra Paul-ñum qiniǵiǵniǵik. ³ Piññajñiutiqagñiqsuk iñuuniutigiqlugu palapkarriuañiǵmik atriplugu Paul. Taatnaqhuni tukkuniqsuq taapkurñuna. ⁴ Aasii minǵuiqsigagipmata Jew-ñuruat katraǵviatni uqaqatiqagñiqsuq Jew-ñuruaniglu Greek-niglu ukpiliqsinniaqługich.

⁵ Silas-lu Timothy-lu Macedonia-miñ tikitmaknik Paul-ñum aullaǵniñaniñniǵaa quliaqtuatluñi tusaayugaa llautamik Jew-ñuruanun uqautigiqlugu taimña Jesus Christ-ñuniplugu anniqsuqtauniplugulu. ⁶ Jew-ñuruat igluliqmatni uqaqhutiñ pigiiliplugu, Paul-ñum ipsuniǵaa qavia atnugaamiñiñ aasiñ ilaan kanjipsipkaqsaqługich qanuqhuni taatnañiñiñ itnaqhuni, "Anniqsuqtitchumiñaitkupsi patchisigiruksraursi ilipsitñun. Uvaña patchisaiqsuna. Uvakñaniñaglaan Jew-ñurñit-chuanun quliaqtuaǵisiruna." Taatnaqqaqługich unñiñiǵai. ⁷ Paul nayuutiaqsiruq tupqani Jew-ñurñitchuam atiqtaqtuam Titius Justus agaayusuuruam Agaayyutmun. Tupqa silalligiqlugu Jew-ñuruat katraǵviata inniqsuaq. ⁸ Crispus, qaukñiq Jew-ñuruat katraǵviatni, ukpigiagutiniǵaa Agaayyun qitunǵaqtuummaǵmi. Suli iñugiaktuat Corinth-aǵmiut tusaakamiñ uqañiǵmik ukpiqsriligiñiñiqsut suli paptaaqtitlutit. ⁹ Unnuat iñajitni Paul qiniqquraagñiqsuq. Agaayyutim uqautiniǵaa it-

na, "Iqsisunjaqnak! Sivutmun uqağıñ! Qapiqtasunjaqnak! ¹⁰ Piqasiumagikpiñ. Kia-unniñ iñuum aniyasaagumiñaitkaatin atakkii uumani nunaqqimi iñugikkatka iñugiaktut." ¹¹ Ukiuq avvağmik iñaqasiqfugu Paul inniqsuq tavrani ilisautripluni iñuñnik Agaayyutim uqañhanik.

¹² Gallio kavanaunupkaqtitlugu Greece-mi Jew-nuruat katiplutiñ tigguglukfugu Paul uqaqsittaagvinmuutiniğaat ¹³ itnaqhutiñ, "Uuma iñuum ukpiliqsinniağai iñuich agaayutquplugich Agaayyutmun akiknjaqfugu maligutaksraq." ¹⁴ Paul-aasiñ nipliñhiñaagutuğlu Gallio-m uqautiniğai Jew-nuruat, "Taamna iñuk iñiqtaaqpan nalaunñaitchuamik tuvraqtaksrallu tupiginilugich, nalaunñanayaqtuq uvamni naalağniñiksraqa anuqsrusilunja ilipsitñun. ¹⁵ Aglaan pasikapsiun uqaliqtigun iñuillu atinjisiğun ilipsilu maligutaksrapsigun, ilipsitñik iñuqaqtaqsraqigiksi. Taatnatchisiğun atanniqsuiyumiñaitchuñ." ¹⁶ Taatnaamikami anipkağniğai uqaqsittaagvinmiñ. ¹⁷ Jew-nuruat tiggugluñiğaat Sosthenes, añalataa Jew-nuruat ktrağviata, ipiğaqtuqfugu sivuğani uqaqsittaagvium. Aglaan Gallio-m suqutiginiñiğai.

Paul-ñum Utiñha Antioch-mun

¹⁸ Iñugiaktuani uvluni Paul itkaluaqami Corinth-mi ukpiqtuaqatmiñi uniñiğai piqasiqhuni Priscilla-miglu Aquila-miglu tiksiquhutiñ Syria-mun. Sivuni ayatiksraqmi Cencreae-miinnağmi niaqqi salipkağniğaa pilğusiatitun Jew-nuruat pisigiqlugu akiqsruutmigun Agaayyutmun. ¹⁹ Paul-kut tikiñiğisut Ephesus-mun. Utlautipluni Jew-nuruat ktrağviatnun tavrani uqaqatiqagniqsuq Jew-nuruanik. ²⁰ Ittuatluuraallaqaluağniğaat iñmikni aglaan Paul añiñiñiğisusq. ²¹ Unitkaqsikamigich uqautiniğai, "Agaayyutim pitqutigikpagu utiğihitchuñ ilipsitñun." Aullagiñiğisusq Ephesus-miñ umiakun aasii ilaan uniñiğik Priscilla-lu Aquila-lu tavrura. ²² Tikitñami Caesarea-mun utlautipluni Jerusalem-mun qiniğiaqfugich ukpiqtuanuruat tavrakñaasiñ aullağniqsuq Antioch-mun. ²³ Tavrani itkalualgitñami qanutuntai aullagiñiğisusq Galatia-mun Phrygia-munlu pitchuksağiaqfugich iluqaisa ukpiqtuat.

Apollos Quliaqtuañha Ephesus-mi

²⁴ Jew-nuruatliguuq ilañat atiqaqtuag Apollos-mik animapluni Alexandria-mi tikiñiğisusq Ephesus-mun. Taamnaguuq uqalguraununiqsuaq kanjicsimmaagiksaunupluni Agaayyutim uqañhanik. ²⁵ Iñisusiaqaqhuni Agaayyutikun aasiñ piyummatiqallapiaqfugu ilisauttuginiğaa Jesus nalautlugu. Aglaan Apollos-ñum ilisimañhiñağniğaa John Paptaaqtitchirim quliaqtuağihalu paptaaqtitchihalu. ²⁶ Uqautriaqsiñiğisusq taluqsrautaiqhuni Jew-nuruat ktrağviatni. Priscilla-mu Aquila-mu tusaakamitku agğisiñiğaaq kinunigmiknun aasii ilisautipsaaqfugu sukuitlukfugu Agaayyutim annautriñlailaanani iñuñnik. ²⁷ Apollos sivunniqman aullağukhuni Greece-mun ukpiqtuanuruat Ephesus-mi ikayuğniğaat aglakhutini ukpiqtuaqatiumiknun Greece-mi pitchuk-

saafugich pağlatquplugu taakmani. Apollos tikitñami ikayuutaullapiağniqsuq ukpiliqsuanun Agaayyutim iñuqaqutritñhagun. ²⁸ Kanjicsiñiğisusq uqaqutritñiğimigun akiñitlaniğai Jew-nuruat aasiñ uqaqatigiiğimikni Agaayyutim uqañhatniñ nalunaigafugu taamna Jesus Christ-ñuñha.

Paul-ñum Ephesus-miñha

19 Apollos-li Corinth-miititlugu Paul-li kukiñukhuni kivataagun tikilğatağniqsuq Ephesus-mun. Tavraniğuuq nalautchiñiğisusq ilañitñik ukpiqtuat. ² Apiqsrugniğai, "Akuqtuivisi Ipqitchuamik Irrutchimik ukpiliqapsiğlaan?" Taapkua kiuniğaat, "Tusañiñiğisugutunniñ Ipqitchuamik Irrutchiqaqtilaanani." ³ Paul-ñum apiqsrugniğai, "Qanuqhusimi paptaaqtitpisi?" Taapkua kiuniğaat, "John-ñum paptaaqtitchisaagun." ⁴ Paul-ñum itnağniğai, "John paptaaqtitchiruaq iñuñnik mumiksuanik killuqsautmikniñ. Uqautiniğai Israel-ağmiut ukpiqsruksrauthat agğisusksrauramik kinunimigun, taavrumiñ Jesus-mik." ⁵ Tusaakamitruñ paptaaqtitauniqsut atqagun Atanguruam Jesus. ⁶ Aasiñ Paul-ñum aksikmagich argañmiñik Ipqitchuam Irrutchim ukpiqtuanuruat añalatkaqsiñiğai. Uqaqsiñiğisut uqautchikun kanjicsiñatlaitchuakun sulivuniksriqipmiñiğisut. ⁷ Iñugiaktiñiğisusq qulit malğuiyurñamik iñuñnik.

⁸ Paul inniqsuq tavrani piñasuni tatqini isağaqhuni Jew-nuruat ktrağviatnun. Uqaqatauniqsuq taluqsrautaiqhuni iñuñni Agaayyutim añaayuqautaanik ukpiqsriñiğisusq fugich. ⁹ Aglaan ilañich taapkua pitchiğilauñiğisut ukpiqsriñitlutini. Uqautigiaqsiñiğaat akiñiğisusq agaayyutikuğiaq katimaqatiumiknun. Taatnaqhuni Paul-ñum uniñiğai maliktitluni ukpiqsriuanun iñmigiun. Aasiñ uvlugagipman ilisautriaqsiñiğisusq Tyranus-ñum ilisautriviani. ¹⁰ Taamna atuummiñiğaa malğunni ukiunni. Taatnamik iluqatin iñuich Jew-nuruatlu Jew-nuñitchuatlu iñuuniaqtuat Ephesus-ñum avataani tusaaniğaat Agaayyutim uqañha.

Atuumaruaq Iğniğutaiñun Sceva-m

¹¹ Agaayyun iñiqtaqagniqsuq quvinqaqtuanik tumigiqlugu Paul. ¹² Iñuich iniqsrugniğaat Paul qaitquplugich nasağaurat atuanikmagich. Ilinja tikiutinigaich atniğñaqtuanun. Iñkamisigik nasağaurat atniğñaqtuanun iñuqaqsikkauniqsut sulivunisiğisusq unitlugich. ¹³ Iñañich Jew-nuruat iñuuniağniqsutunniñ irrusiğisusq iñuñnik. Iñiğich igliğumaatchañiğisusq nunaaqqipayanun. Uuktuağniğaat anitchiullatiksraqtiñ irrusiğisusq Jesus atqagun, nipliutruqfugich itna, "Tiligipsi anitquplusi atqagun Jesus Paul-ñum quliaqtuağikkañagun." ¹⁴ Sceva-m Jew-nuruat qaukñat agaayuliqsiñisa tallimat malğunniğai iğniğutai uuktuaqpaalukmiñiğisut-tuuq taatnatun. ¹⁵ Aglaan taapkua irrusiğisusq nipliutiniğai, "Jesus ilisimagikput sulivunisiğisusq Paul ilisimapiqlugu. Aglaan ilipsi—kisuvvisi?" ¹⁶ Taatnaguuq nipliutiqqaqfugich iñuum irrusiğisusq mitchiqiniğai piyukfugich. Tatamnaqsillapiaqfugu akiñiğai. Taapkuaguuq taat-

nasigagniaqtuat pikiagniqsut tupigmiñ atniaqtat suli atnuğaigutrat. ¹⁷ Iluqağmiñ Jew-ñuruatlu Jew-ñuñit-chuatlu Ephesus-mi tusaakamitruñ tamanna atuumaruq iqsitcharñiqsut. Taluqsriłiğñiqsut atanğuruam Jesus atqanik. ¹⁸ İñugiaktuat ukpiqtuağtuqtuat uqağiaqsi-ñiğaat sagviqługu iñuñnun iñuuniağaluahiqtiñ añatku-kun. ¹⁹ Suli iñugiaktuat ilisaaqaqtuat añatkuuñiğnik katitlugich makpiğaat ikipkağniğaiç iluqaitñun qiniğ-naqsipługu. Kisiiqipmatigik makpiğaat akisutillaanñat 50,000 taalanuniqsut. ²⁰ Taatnaiłipłuni Agaayyutim uqałha siaminniqsuq suli iñugiaktuat iñuich ilitçuqsri-łutiñ sanñjanik.

Akatauñhat Ephesus-mi

²¹ Kiñuagun Paul İpqitçuam İrrutchim sivulliutaa-gun sivunniğñiqsuq Macedonia-kuagağukhuni Greece-kunlu utlautipluni Jerusalem-mun. "Taavrumuñaq-qaaglunça igliqtuksraugisirunça Rome-mun," itnağniq-suq. ²² Timothy-lu Erastus-lu ikayuqtiñni tuyuğiniğik Macedonia-mun inçağmi Ephesus-mi uñataaniłu.

²³ Taatnañhatni tamaani Ephesus-miut akatauniqsut tamarrumuuna agaayyutikuagağiakun. ²⁴ İñuk suliuqti atiqagñiqsuq Demetrius-mik. Agaayyuvuññuualiuğniq-suq aanguanik atiqaqtuamik Artemis-mik manıñmiñ qatiqtaamiñ. Taatnaasii savaançata manıññaktitpagağ-niğai savaktit. ²⁵ Taatnaqhuni tuqłuğniğai iluqaisa savaktini piqasiquplugich atlanik piññuualiuqtiñ aasii nipliutiplugich, "Añutiit, ilisimarusi taavruma savaapta manıññaktillautagağiğaatigut. ²⁶ İlipsi ilitçuğigiksi qanuğli taimña Paul nipliğaiğılha aanguat iñiqtauruat iñuktigun agaayyutaññiñpiługich. Uvani Ephesus-mi suli iluqaaniyuñnak Asia-mi iñugiaktuat iñuich malıgualıgaich ilisauttutai. ²⁷ Pakma ilirugut navianaqtua-mun savaağikkapta piłiksrañanun. Taatnañhiñauñit-çuq. Atuumaniaqpaluktuq taamavruma agaayyuvik-paum aanguaqpauranñ Artemis suuyumiñaiłiksrañan suli taavruma aanguaqpauram piigukkaugisiłiksrañap-tuuq, taavruma aanguaqpauram putqatağvıgıkkañata iñupayaam Asia-mi unniñ iluqaani nunam."

²⁸ Taapkuaguquq iñugiaktuat tusaakamitruñ tamanna qınnañniqsut aasiiñ iğiallaksaqhutiñ, "Kamanaqtuq Artemis Ephesus-mi!" ²⁹ Akarrutauruq siaminniqsuq iluqaanun nunaqqimun. Taapkua akiłliuruat tiguplugik Gaius-lu Aristarchus-lu, malğuk Macedonia-ğmiuk Paul-ñum igliqatik, aullautiniğaiç katimmavikpurağ-miknun. ³⁰ Paul-tuuğguuq taamunağukkaluağniqsuq uqağiağuni katimaruanun aglaan ukpiqtuaqatiñiñ pitqunıñiñiğaat. ³¹ İlanjalsi qaukliich ilannañiñ qan-niuğniğaat qiniqtitqunıtuługu katimaruanun. ³² Taamakua katimaniqtutillağmikni uqaatchagusimaniqsut. Avvağiiksinniqsut kanıqsımallapiasunçaqnağ sumik kattutiqaqtılaaqtiñ. ³³ Jew-ñuruat Alexander saqin-niğaat sivuğaatnun katimaruat uqağvıñmun nipliutiks-raqağhuniki. Urriqaplugich uqaqniurağaluagñiqsuq iñuñnun. ³⁴ İñuich ilitçuğikamitruñ Jew-ñutillaanç iluqağmiñ iğialaniqsut malğunıñi sassağniyuñnaanñi itna, "Kamanaqtuq Artemis Ephesus-mi!" ³⁵ Kiisaimmatai nunaqqim añalataata nipaiqsılğataqamigich iñugiak-

puraqtuat nipliutiniğai, "Ephesus-miut! İñupayaam ilisimagaa Ephesus-mi piqałha agaayyuvikpauranñanik kamanaqtuam aanguam atrilıanuruam atqaqtitlugu pakmakña qılanñmiñ. ³⁶ Tamanna kia-unniñ piilaağil-guitkaa. Taatnağusi niapaiqsuksraursi, qanuñaktitchi-ñiğaiç qitchi. ³⁷ İññuk uvuñautiniğisi ivayaqtuıñitka-luaqtitlugik agaayyuvikpapsitñiñ unniñ uqaqanjitka-luaqtitlugik akikñagługu aanguaqpauraput. ³⁸ Demetrius-ñum suli savaktaiñ akikñautiqagumitruñ nalliat iñuich, ittut piviksrat uqaqsittaalıgmun suli taatnatchi-mun nalunaiqsaaqatugut ataniğnik. Taapkununça iñuich tikiutitlagaich agvisitiñ. ³⁹ Aglaantuuq piqağ-niğupsi qanutchimik pigisukkapsitñik inillañhiñaup-miuq nalaulıluğ katimañhatni nunaqqim iñuiñ. ⁴⁰ Nu-yuağnallapiaqtuami ittugut itnaiłipługu akatauñapti-gun uglupak. Pisanıitçuğutiksraitługu iğialııqput qaisaksraitçugut agvisiksralıautamik." ⁴¹ Taatnaqqaa-qlugich ağıupkağniğaa katimañhat.

Macedonia-mun Greece-munlu

20 Akataulğataanikmata iñuich Paul-ñum katin-niğai ukpiqtuat. Tavra pitchuksaaqqağlugich aullağniqsuq Macedonia-mun. ² İgliğimiñi tamatkuna-ni nunaqqiñi uqautriñiqsuq ukpiqtuanik pitchuk-saağillapiaqhuni sivutmuquplugich. Aasiiñ tikilgitłuni Greece-mun, ³ aasiiñ nayuutiniqsuq tavrani piñasuni tatqıñi. Kiñuagun utiaqsiñiqsuq Syria-mun umiakun. İlitçuğiniğai Jew-ñuruat sivunniñhat piyaqquğukługu. Taatnaqhuni igliğniqsuq Macedonia-kun. ⁴ Sopater Pyrrhus-ñum iğniñ Berea-ğmiu, Aristarchus suli Secundus Thessalonica-ğmiu, Gaius Derbe-ğmiu, Timothy Lystra-ğmiu, Tychicus suli Trophimus nunanñiñ Asia-m tuvaqatiginiğai. ⁵ Aullağniqsut sivuptikni Troas-mun aasiiñ utaqqıpluta tavrani. ⁶ Kiñuagun niğiqpagvikaam puvlanıñiğaiç qaqqianik atuumaa-nikman tiksıqsugut Philippi-miñ aasii tallimat uvlut kiñuatigun Troas-mi ilalıqługich taipkua sivuptikni aullaqtuat. Tavrani aasiiñ nayuutipluta akunniqsaa.

Paul-ñum Aqulliuplugu Troas-miñhat

⁷ Sivulliuplugu uvluanı akunniqsaa katirugut ataut-chimun nullautçivıliqiniqahuta. Atakkii aullaqhuni uvlutqikman Paul-ñum quliaqtuağvıginiğai katimaruat unnaqpagağataqtitlugu. ⁸ İñugiaktuanik naniqaqtut qullıgmı katimmavıptikni. ⁹ Nukatpiagğuuq atilik Euty-chus-mik aquppiñiqsuq igalğum siñani Paul uqaq-titlugu. Taamna Euty-chus siñiñnialııapiaqhuni kiisaim-matai siñiksagñiqpuq. Taavrumakña aasii qullıgıñiñ piñayuakniñ inıt katanıñiqsuq nunamun. İlaiñ tikitma-truñ tuquanıñiqsuq. ¹⁰ Paul-aasiiñ atqağhuni qulanıq-siqamiun iqtıtağniğaa nipliqhuni, "İsumatuyaaqası! İñuuruqsuli." ¹¹ Utianikami tatpakmunça autaağniqsuq qaqqiamik niğiplutiñ aasiiñ. Aquagun Paul-ñum uqaq-tipsaağniğai uvlugataqtitluguaglaan. Tavra aullağniq-suq. ¹² İñuich taimña nukatpiağ agğisiñiğaat iñuuplu-gu. Aasiiñ iñupayaat quviatchallapiağniqsut.

Iglauþat Troas-miñ Miletus-mun

¹³ Tavraasiñ ayupluta umiaqpañmun tiksigsugut Assos-mun. Taavrumani nunaaqqimi ikisağumaplugu Paul sivuniqaqtuaq timautchukhuni. ¹⁴ Paul-ñum ilaliutikamisigut Assos-mi uvagut ikipkağikput umiaqpañmun igliqtuiñaqhutaasiñ Mitylene-mun. ¹⁵ Taavruma-kña tiksilgitchugut uvlaakuagun tikitlugu Chios qikiq-taq. Uvlutqilgitman Samos-mun atlamun qikiqtamun tikitqaaqhuta, piñayuatni uvlut kinilitchugut Miletus-mun. ¹⁶ Paul sivuniqağniqsuq nutqağunjtłuni Ephesus-mun akuniitchunjtłuni Asia-mi. Tikiluağuligniqsuq Jerusalemmun, itchukhuni taamani piyumiñaqpañ uvluni Pentecost-liqikpata Jew-ñuruat niğiqpagvikaanata.

Paul-ñum Uqağuiqsaatha Ephesus-miut Qauklinjtłun

¹⁷ Miletus-miñ Paul-ñum qannigñigai ukpiqtuanjuruat qauklinjtłun Ephesus-mi katimaqatigisukługich. ¹⁸ Taap-kua tikitmata nipliutiniğai, "Iļisimagiksi iñuuniağiga akunnapsitñi taivruma-kña sivulliuaplugu uvlumiñ tikit-ñama Asia-mun. ¹⁹ Atanguruag Jesus savautigiga iluq-nauqluğa. Iļaatniļu qulvisigun unniñ sakiqniugutitigun Jew-ñuruat nagliksaaqtitkaatja. ²⁰ Iļisimaplusi aniqqutitlaitkipsi supayaamik ikayuutaayumiñaqtaumik ilipsitñun uqautriñamni iļisautiplusi katimmaviñi suli kiñunnapsitñi. ²¹ Jew-ñuruatlu Jew-ñunjtchuatlu atisiplugich alğaqsruğitka killuqsautiñitñi Agaayyutmun mumiquplugich suli Atannaptiknik Jesus-mik ukpiqsrit-quplugich. ²² Pakma Ipqitchuam Irrutchim piyumaqpa-qluğa Jerusalem-mun aullağniaqtuğa iļisimanjtka-lua-qlugu qanuq irrutikkauiksrağa taamani. ²³ Aglaan iļi-matuağiga una, iluqanjitñi nunaaqqiñi Ipqitchuam Irrutchim kiligağigaanja isiqtaugisiñiqluğa nagliksaaq-titaugisiñiqluğalu. ²⁴ Aglaan iñuuliga pitłuktuanjurt-chuq uvamni. Naatchisuktuğa savaamnik Atanguruam Jesus qaisañanik uvamnun, Ilaan uqaqupmaña tusaa-yugaallautamik Agaayyutmun iħuaqutiginipługich iñuich. ²⁵ Akuni itkaluaqtuğa ilipsitñi quliaqtuağiplu-gu Agaayyutim uqaħa ilipsitñun, aglaan pakma iļi-simagiga ilipsitñun qñitqikkumiñaiğiga. ²⁶ Taatnaqlugu kilikkipsi pakma, nalliqsi anniqsukkaayumiñaiñiğipañ ukpiqsriñikun patchisauyumiñaiqsuğa, ²⁷ atakkii anniq-qutinjtłusi uqautikapsi iluqaan Agaayyutim sivunni-taanik. ²⁸ Qaunagiyumuusi ilipsitñun suli ukpiqsriur-payaanun Ipqitchuam Irrutchim qaunaksraqsirruti-gikkañi ilipsitñun. Munaqsriğugusi Agaayyutim iñuinj-ñi pigiliutikkaniñun iğñigmi tuqqutauħagun. ²⁹ Na-lunjtkağa aullaanikkuma iļisautrit ittuat iqsiñaqtuatun amaqqutitun tikitkisiħat akunnapsitñun, aasii atniilut-ij ukpiqtuanik. ³⁰ Suli akunnapsitñi iñuich sagviğisi-rut sagluuqtuaqtit ukpiqtuanik maliksuaqtitchiñiğut-ij inmiknun. ³¹ Qaunakkiagikkumuusi. Itqağilugu uvañnun qulvisigun alğaqsruğiqsi piņasuni ukiuni uvlunjtñi unnuaqtuummaisa. Taatnamik munağitqu-gipsi. ³² Pakma agaayyutigipsi Agaayyutmun qaunagit-quplusi suli maliktuatquplusi uqauttutaanik iļisautigik-kagma ilipsitñun. Agaayyutim sayaksraqağasi suli

qaitchilusi ikayuutmik pigikkağmiñik iluqaitñun iñugik-kagmiñun. ³³ Uvaña kaviunjtchuna iñuum manianik naagaqaa atnuğaaniñik. ³⁴ Iļisimagiksi argamnik sa-vaaqaliğa piqağniutigiplugich supayaamik tuvaaqatiu-malu inuğikkaptiknik. ³⁵ Tamatkunuuna iļisautianikkipsi sakuuguni iñuum ikayuñiksrañanik sayaitchuanik it-qağilugu Atanguruam Jesus-ñum uqauttutaa itna, "Qu-vianatluktuq aatchuiruni aatchuusiaqaliğmiñ."

³⁶ Paul-ñum uqaqtuutianikamigich sitquqatiginiğai injiqsrułigmun. ³⁷ Qianiqsut iqtługu Paul kunikługulu, ³⁸ aasiiñ aliasruutigiplugu nipliħa qñitqikkumiñaiñi-qluni ilinjtłun. Tuvaaqatchiğñiğaat ikityaqman umiaq-pañmun.

Paul-ñum Iglauħa Jerusalem-mun

21 Tavra avitnapta ilinjtñiñ tiksiquhuta nalğuqhuta ıkaaqtuğut qikiqtamun Cos-mun. Uvlutqikma-naasiñ tikitçugut qikiqtamun Rhodes-mun tavra-kñaasiñ tiksilgitłuta Patara-mun. ² Tavrani ilitçugigik-put umiaq ikaağniagñiqsuq Phoenicia-mun. Taavru-muğa ikipluta tiksilgitchugut. ³ Qiñiqnaqsipman qikiq-taq Cyprus uñalliñaanagun qikiqtam tiksigsugut Syria-mun. Tyre-mun tulaktugut, taavrumaniasiiñ taamna umiaqpak niuriñiaqhuni usiamiñik. ⁴ Paqitługich ilañich ukpiqtuat nayuğivut akunniqsaaami. Añalataa-gun Ipqitchuam Irrutchim iñiqtiğaluağaat Paul Jerusa-lem-muqunjtługu. ⁵ Aglaan tavrani irviksraqput nuñit-man aullalgitchugut. Iluqağmiñ ukpiqtuat ilaqatituum-mağmiñ suli qitungaqtuummağmiñ malikkaatigut siļa-taanun Tyre-m. Tasamaniasiiñ tagium siñaani sitquq-huta injiqsruqtugut. ⁶ Tavra ikikapta umiaqpañmun ilinjtłun airut.

⁷ Tyre-miñ tikitçugut Ptolemais-mun. Taavrumani piqasilgitkivut aniqatiut nayuqługich uvlumi. ⁸ Uvlut-qikman pisuktuaqhuta tikitçugut Caesarea-mun. Taa-vrumani uqaqtim Philip-ñum tupqanukapta nayuutiru-gut ilaani. Philip tallimat malğuğutitgikkañat ikayuq-tiksraqtat Jerusalem-mi piksraqtaañuruat. ⁹ Taamna Philip paniqağniqsuaq sisamanik niviaqsianik uñiñ-niğilaanik sivuniksriqirauplutiñtuuq. ¹⁰ Inñanikmiugu-llu qapsiñi uvluni sivuniksriqiri atilik Agabus-mik ag-ğigñiqsuq Judea-miñ. ¹¹ Aasii utlakamisigut Paul-ñum tapsia tigukamiuñ isigañni argañniļu qilignigai nipli-qhuni, "Taatna Ipqitchuaq Irrusiq nipliqsuq taatnatun, Jew-ñuruat Jerusalem-mi qiliqsruğisiğaat marruma tapsim iñua aasii Jew-ñunjtchuanun qaisağilugu."

¹² Taamna tusaakaptigu uvagutlu atlatlu tavraniittuat uqapsaağaluağikput utlautitqunjtługu Jerusalem-mun. ¹³ Aglaan Paul-ñum kiugaatigut, "Suvaata qiaplusi sa-yağniaqpsitñu? Uvaña itqanaigutianiksimagiga qiliqs-rukkauliksraq Jerusalem-mi unniñ tuqqutaułiksraq pi-qusiğluğa Ataniğmik Jesus-mik." ¹⁴ Nutqaqtilguitñapti-gu nipliutiñiğikput, "Agaayyutim pitqutaa iñiqtauyumu-uuq!"

¹⁵ Ipsaağaluaqapta pağnapluta aullaqtugut Jerusa-lem-mun. ¹⁶ Iļañisa ukpiqtuat Caesarea-miñ tuvaaqat-chigaatigut Mnason-ñum kiñunğanun nullañaviksrap-

tiknun anaqami. Mnason-guuq Cyprus-miunuruaq ukpiqtuaquniqsuaq sivulliqsigun sivuaniimma.

Paul-ñum Tikiqattaalha James-mun

¹⁷ Jerusalem-mun tikitñapta aniaqatiupta quyaplutin paglagaatigut. ¹⁸ Uvlutqikmanaasiiñ Paul-ñum piqasigaatigut qifiñiaqługu James, aasiiñ ukpiqtuañruatlu qaukñinich nayuutiniqsut tavrani. ¹⁹ Paul-ñum pagliinjanikamigich tusaayugaaqtinnigai iluqaanik Agaayyutim iñiqtanjanik tumigiplugu savaagikkani akungatni Jew-ñunjtchuat. ²⁰ Naalaqtañjanikamitruñ quyanigaaq Agaayyun nipliutiplugu Paul itna, "Aniqatmaan, kanjqsillagiñ piqatna iñugiallapiaqtuanik Jew-ñuruanik ukpiqsruvaniktuuq aglaan ilinich piipkaitlutin Moses-ñum maligutaksrañjanik. ²¹ Iñuich uqautigigaich ilisautriñiplutin Jew-payaanik iñuuniaqtuanik atlat nunaqqinjitni suksraaqplugich maligutaksraq qaisauruaq Moses-kun, uqautiniplugich nalunaitñut-chiqsuqunjitlugich qitunğauragikkani naagaunniñ kamagitqunjitlugich Jew-ñuruat ilitqusiat. ²² Taipkua nalupqinaitchuanik tusaagisigaat aggiñhiñ. Qanuğisiñiqpisami? ²³ Atuiruksaurutin. Piqatnuq-samma sisamanik anutinik uvani akikrsruqtuanik Agaayyutmun taaññağumiñaiñhat salipkağumiñaiñhatlu niaqunich. ²⁴ Taipkununa anutinun ilaliutilutin Jew-ñuruat ilitqusiatigun salummaqsagutin sulii akiliutilugich tuniñlau-tiksranik nuyaitjasilugich. Taatnağuvich iluqağminñ ilit-chuğinayağaat tañjiğitna qanutchim tusaakkağminñ ilipkun, sulipsuuq tupiksriñhiñ maligutaksrañjanik Moses-ñum. ²⁵ Aglaan Jew-ñunjtchuat ukpiqtuağtuat ilit-chuğipkaanikkivut sivunniutiptiknik itna, ilinjitñun niğitqunjtktivut niqinigli tuniñlauruamik aanguanun aukmiglu unniñ qimisanik sulii piisimaaglugich qaa-yuğnaqtuağmiñ atlatukun." ²⁶ Aasiiñ Paul ilaliutiniqsuq anutinun. Uvlutqikmanaasiiñ salummaqsagatauniqsuq tuvraqługu Jew-ñuruat ilitqusiatigun sulii utlautipluni agaayyuvikpañmun uqautityaqługu agaayuliqsi qakuguaglaan salummaqsagitiqtiñ naanniaqtilaanañjanik. Akunniqsaañjanikpañ tuniñlaqsagumaniqsut.

Paul-ñum Tigukkauha Agaayyuvikpañmi

²⁷ Tallimat malğuk uvlut nuñitçhautaani ilañja Jew-ñuruat Asia-ğmiunuruaq qifiñnigaaq Paul agaayyuvikpaum iluani. Akatiğnigaaq iñugiaktuat iñuich, aasiiñ tiggugłukługu Paul. ²⁸ Iğialaplutin itna, "Israel-aagmiut! Ikayuğitchi. Uuma iñuum ilisautriñruam iñunjanik nanipayaaq akikñaqługich Israel-aagmiut sulii akikñaqługu maligutaksraq qaisauruaq Moses-kun unniñ akikñautipluni uumuuna agaayyuvikpañmun. Pakmaunniñ itqutrimalgitçhuq Jew-ñunjtchuanik uvuna qaayugnaqsipkağtuq ipqitçhuaq ini." ²⁹ (Taatna niplianiqsut atakkii sivuani qifiñiqługu Paul nunaqqimi piqatqatna Jew-ñunjtchuanik Trophimus-mik Ephesus-miumik aasiiñ itqutinasugniqługu agaayyuvikpaum iluanun. Taatnaqługu tiggugłunñigaaq.) ³⁰ Taatnaqhutin iluqatin iñuich nunaqqimi akatauniqsut. Iñuich atautçhikun aqpaqsruqhutin Paul tiggugłunñigaaq aa-

sii kalikługu agaayyuvikpañmiñ. Tavrauuaq agaayyuvikpaum pañji umiñnigaaq. ³¹ Taipkua aupiñautriñruat tuqñhiñaağusqaqmigaatlu Paul, imma kilinñigaaq Rome-mağmiut anuyyiuqtinisa qaukñiat iñupayaat Jerusalem-mi akatauniplugich. ³² Taavruma qaukñium katitiqługich analatit sulii anuyyiuqtini upaktunigai iñugiakpauraqtuat iñuich. Qifiñqamitruñ qaukñiq anuyyiuqtituummaan anaumiñiğñigaaq Paul. ³³ Taavruma qaukñium tikitñamitruñ Paul tiguniğaa aasii tillisigiplugu qiliqsruquplugu malğuiñik kalimñiğñik. Tavraasiiñ apiqsruqtaaqsiñigai itna, "Kiñna una anun? Sumik savvaqłukpa?" ³⁴ Tamatkua iñugiakpauraqtuat iğialaaqsiñiqsut atinjtchuanik nipimik. Qaukñium ilitçhuğilğuiñigaa sumik agvisiqhutin itnasigatna. Taatnaqhuni tilliñigai anuyyiuqtit Paul inaatnuutitquplugu. ³⁵ Tikiutikamitruñ tutipqiñun anuyyiuqtit akiyağaat Paul atakkii iñuich qinnaktaliqpaitlutin. ³⁶ Iñuich malgutigaluagñiqsut iğialaplutin, "Tuqqutçhiun!"

Paul Uqapsaagutruruq Inmiñik

³⁷ Anuyyiuqtit itqutiñhiñaağumatni Paul inimiknun ilaan nipliutiniğaa qaukñiq, "Uqaqatigillakkumiñaqpiğñi?" Taavruma apiqsruğniğaa, "Uqatlavich Greek-tun? ³⁸ Ivrumiñanunjtçhuq Egypt-miu qañaqammiuraq akatçhipluni akilililiqsuutmik, sivulliqługich sisamanik kavluutiynunjanik satkulinjanik iñuilaamun?" ³⁹ Paul-ñum kiuniğaa, "Jew-ñuruñ animapluna Tarsus-mi Ciliciamiittuami, iñugipluna taavrumanii nunaqqimi iñuich ilisimallautakñatni. Nipliqsillanjananun iñunñun!" ⁴⁰ Tavra qaukñium uqaquniğaa. Paul-guuq tutipqiñun qikaqhuni urriqaniğai iñuich. Nipaiqmata ilaan nipliutiniğai Hebrew-tun itna,

22 "Aniaqatiunmaan sulii aapanurusii, naalağniñlak-siun uqautiksrağa patchisaiñapkun sivuqqapsitñi!" ² Taipkuaguuq tusaagaqsikamitruñ uqaqługu Hebrew-tun iñuksruigñiqsut. Paul-ñum uqautipsaagñigai itna, ³ "Uvuna Jew-ñuruñ. Tarsus-mi Ciliciamiittuami animagaluaqłuna, uvaniasiiñ Jerusalem-mi iñuguqtuna. Gamaliel-mik ilisautriqatquna. Ilaan piñlautaqtugu ilisautigaana sivullipta maligutaksrañjanik. Nalunjanasuktuanunurujaptuuq Agaayyutikun iluqapsisun uvaniittuaton uvlupak. ⁴ Nagliksaaqtitkitka iñuich tuqunniqaqługich ukpiqsripmata Christ-mik, anutinigli ağanigli tigusiullakłuna inillaktaqługich isiqsivinmun. ⁵ Qaukñiat agaayuliqsit sulii iluqağminñ sivulliuqtigruat Jerusalem-mi nalupqinaiyağaat uqaqtillaaga ilumutun. Ilinjitniñ aglaksraqłuna Jew-ñuruat ktrağviatnun Damascus-miittuun, aullalgitçhuñ tigusiyaqłuna ukpiqtuanik Jesus-mik Jerusalem-mun utqutrityaqłuna kalimñiğñik qiliğlugich anasiñnuqsagviksrañjanun.

Paul-ñum Uqatna Mumiiğmigon

⁶ "Uvluqpaguqtuami igliñamni qalliplugu Damascus taimmañnaq qaumanğum pakmakña qaggutigaana. ⁷ Katakama nunamun tusaagiga nipi uvanun itnaqtuaq, 'Saul, suvaata nanjitpiña?' ⁸ Apiqsruğiga, 'Ataniiq, kisuvich?' Kiugaana, 'Uvuna Jesus-ñuruñ Naza-

reth-miu naglikaaqtitagaikkan.' ⁹ Tuvaqaatiuma qau-maniiq qiniigaluaagaat aglaan nipaa uqautrima tusaanjit-kaat. ¹⁰ Apiqsruigiga, 'Ataniiq, sutquvija?' Atangum kiugaana, 'Makillutin Damascus-mugiñ. Taamma taamani uqautiniaagaatin iluqaanik Agaayyutim sivunniutaanik ilipnun atuquplugu.' ¹¹ Taavruma qaumaniqpauram qiniitlaiqsitigniqaana tuvaqaatiuma tasiuqluna Damascus-mun tikiutigaatna.

¹² "Taavrumani anjun inniqsuaq atilik Ananias-mik agaayyutiqaqhuni tupiksriuaq maliqutaksranik kama-gikkaupluniu Jew-nuruanun Damascus-mi. ¹³ Taavruma utlanjigaana. Qikaqami saniqqamnun nipliutigaana, 'Aniaqaan Saul, qiniitlasitqigiñ!' Taimmaiñaq qiniitlasitqiksuna. ¹⁴ Nipliutigaana, 'Sivullipta Agaayyutaata piksraqtaagigaatin ilitchuqitquplugu pisuñi, qiniquplugu Agaayyutim savaktini sulitusaatquplugu taavruma nipaa. ¹⁵ Ilisimaraugisirutin ilaagun uqautilugich iñupayaat qiniikkapnik sulitusaakkapnik. ¹⁶ Pakma utaqqisunaqnak! Makillutin paptaaqtitillin, killuqsautitin piqsillugich agaayuiñ atqagun.'

Paul-num Tuqlukkauha Quliaqtuauquplugu Jew-nunitchuanun

¹⁷ "Jerusalem-mun utiqama agaayyuvikpanjmi iniqsruhamni qiniiquuraaqtuña, ¹⁸ Agaayyutmun uqautipkaqtuña itna, 'Qilamiksruqutin Jerusalem-miñ aullaqini atakkii iñuich uvani akuqtugumiñaitkaat ilisimarauihiñ uvapkun.' ¹⁹ Kiugiga, 'Ataniiq, ilijisa ilisimallapiaagaat katraqvijñi isiqtakraqtuñiga ukpiqsriuanik ilipnik ipigaqtuqugich. ²⁰ Sulit Stephen ilisimarigikkan tuqqutaupman uvanaptuuq tavraniittuna iñuagiplugu tuqqutauñha unniñ qaunaksipluna tuqqutchiruat atnugaanjitñik.' ²¹ 'Aullaqini tuyugigisigikiñ Jew-nunitchuanun unjasikuanun,' Atanguruam nipliutigaana."

²² Iñuich naalagñiñigaat Paul. Aglaan nipliutigikmagu taamna igialaksaqniqsut nipitutilaagmikni, "Igitchiun, tuqqutchiun! Ilaa iñuuruksraunitchuq!" ²³ Ilijich igiallagmin atnugaamiknik isaaqtausiqhutin qavia silamun tinjipkaqniagaat. ²⁴ Aasii Rome-magmiut atangata iñugikkani tiliñigai Paul itqutitquplugu anuyyiuqtit inaatnun tillisigiplugu ipigaqtuquplugu ilitchuqiniaglugu suvaata Jew-nuruat qinnallapiaqtilaanaatnik. ²⁵ Ilijisa qiliqsruanikmatni ipigaqtuqviksraqmiñun Paul-nun nipliutiniaga anuyyiuqtit qaukiat qikaqtuqa tavrani, "Ipiqaqtuñiñauvisiun Rome-nun iñugikkaña apiqsruqtaqaluaqnaguunniñ savvaqlukmanaan?" ²⁶ Taavruma anuyyiuqtit anjalataata tusaakamiun ilaan qulliqpiaq nipliutiniaga, "Qanuq savaaqaqpiñ? Taamna anjun Rome-nun iñuginiaga." ²⁷ Taatnaqhuni anuyyiuqtit qulliqpiajata Paul utlaklugu apiqsruqniaga, "Uqautinña. Rome-nun iñugivatin?" Paul-nun anjiniaga. ²⁸ Qulliqpian nipliutiniaga, "Uvanali tauqsiagikkaqa Rome-magmiuqñiksraqa manijmik." "Aglaan uvaña animaruna Rome-magmium iñugipluna," Paul-nun itnagñigaali. ²⁹ Taatnaqmarguuq tamatkua apiqsruqtaqtiksrautai Paul-nun piqsaaqniqsut tavravua. Taamnaunniñ qulliqpiaq iqsitchanqisusq kanjiksikamiun Paul-

nun Rome-magmiunutilaana sulit ilaan qiliqsruqtinni-qamiun kalimñigñik.

Paul-nun Tikiutiqañha Uqaqsittaqaqtitchirinun

³⁰ Taavrumaguun anuyyiuqtit qulliqpiajata kanjiksusunigaa nalupqinaitluklugu sumik piqsuqilugu Jew-nuruanun patchisiqutiñha Paul. Taatnaqhuni uvlutqikman ilaan kalimñigich piqsinnigai aasii qaukiñisa agaayuliqsit sulit iluqaisa uqaqsittaqaqtitchirit tiliñigai katitquplugich. Tavrakña Paul tavranautiniaga aasii qikaqtitlugu sivugaatnun.

23 Paul-nun qiniqtuagaqtaqniñigai irigruiniñaaqlugich taapkua uqaqsittaqaqtitchirit aasii nipliuhuni, "Aniqatiumaan! Umunagaaglaan uvlumun patchisaitchuakun qauqrimmaaqtiullautakun iñuuruanañuna sivugaani Agaayyutim." ² Paul taatnaqman Ananias-nun, qaukiat agaayuliqsit, tiliñigai tamatkua qikaqtuat qanijani Paul-nun patiktiquplugu qanqagun.

³ Paul-nun nipliutiniaga, "Ilvich ukpinjuaqti! Agaayyutimtuuq nalupqinaiglugu patikkisipmigaatin. Ilvich aquppiruatiin tavrani atanniqsaksraqipluna tuvraqtugu maliqutaksraq naagasulit ilvich naviksimaqitin tili-rikavich patiqupluna." ⁴ Anutirguuq qanittuat Paulmun nipliutiniagaat, "Agaayyutim qaukiñuruuq agaayuliqsaa uqamaqtuutigiñ." ⁵ Paul-nun kiuniñigai, "Aniqatiu-maan! Uvaña ilisimariñiñigai sivulliuqtaupluni agaayuliqsautilaana. Atakkii Agaayyutim makpiqaañiñi aglausimaruq itna, 'Iipsi uqamaqtuutiymuñaitkisi iñugikkapsi anjalatinjich.'"

⁶ Paul-nun ilitchuqikamigich ilanjich katimaruat Sadducee-nuruanuñhat sulit ilanjich Pharisee-nuplutin ilaan nipliutiniñigai taapkua uqaqsittaqaqtitchirit, "Aniqatiu-maan, uvaña Pharisee-nuruña igñiñipluna Pharisee-nuruam. Ittitauruña uqaqsittaqvijñi uvani piqutigiplugu niqiuqaaqñiga tuquruat anjitiqiksrañatigun iñuñigmun." ⁷ Taatnaguun Paul nipliuhun tavravua Pharisee-nuruatlu Sadducee-nuruatlu uqaalatraaqsiñiqsut, aasiiñ katimaruat atinaiqhutin. ⁸ Atakkii Sadducee-nuruatguuq uqaqhutin tuquruat iñuutqikkumiñaitlugich sulit piñiñiplugu irrutchiñiglu isaguliniglu. Aglaali Pharisee-nuruat ukpiqsriplutin iluqaitñik taapkuniña. ⁹ Taatnaqhutin katimaruat nipituisaiñagñiqsut. Ilanjich aglaliqirit Pharisee-nuruanuplutin qapiqtaiñiñiñiqsut itnaqhutin, "Paqitichiguitchugut savvaqtuutaanik uuma iñuum. Isagulgum naagaqaa irrutchim ilumun uqautivalukkaa." ¹⁰ Taapkua uqavañhat iglutuyunaiqman taamna anuyyiuqtit qulliqpiajata isummigñiqsuq ilinjitñun siquminnasugalugu Paul. Taatnaqhuni anuyyiuqtini tiliñigai taapkununa katimaruannun ivayaagiquplugu Paul ilinjitñiñ aasii itqutilugu anuyyiuqtit inaatnun. ¹¹ Tamarrumani unnuami Atanguruam qikaqasiqilugu Paul nipliutiniaga, "Qapiqtaqnak! Ilisimaraupmatun uvapkun uvani Jerusalem-mi taatnatuntuuq Rome-mi ilisimaraugisirutin."

Sivunniugun Tuqutchuklugu Paul

¹² Uvlaagutqikman Jew-ñuruat katimakamiñ sivunniugniqsut. Nalupqinaiqsruqhutiñ akiqsruñiqsut, "Uvagut niñiyumiñaitchugut unniñ imiğumiñaitchugut sumik Paul tuqunñanikkaluaqnagu." ¹³ Sippaqaqługu-guuq malğukipiaq taapkua inniqsut sivunniugtuat itna. ¹⁴ Aasii utlautiplutiñ agaayuliqsit qaukñitñun sulivulliuqtiğruatnun itnağniqsut, "Uvagut nalupqinaiqlugu akiqsruqtugut qanutchimik niñiyumiñaitluta Paul tuqutkaluaqnagu." ¹⁵ Taatnağusi, ilipsi uqaqsittaqtitchirituummapi tuyuqağitchi aņuyyiuqtit qulliqpianatnun Paul tavrñautitqulugu liilaa apiqsruqtapsaņñağuklugu. Uvagut tuqutkisipmigiğkput sivuani tikiñiksranjan uvuņa."

¹⁶ Aglaarguuq Paul-ñum uyuguan, ağnaunğan iğñiņa, tusaaniğaa taamna sivunniukkaņat. Taatnaqhuni aņuyyiuqtit inaatnun isiqhuni utlañniğaa Paul uqautityaqlugu taavrumiņa. ¹⁷ Paul-ñumaasii tuqluqamiuñ aņuyyiuqtit aņalataat nipliutiniğaa, "Aņuyyiuqtit qulliqpianatnun taamuñautiuñ una nukatpiaq, piqağniqsuq uqauttutiksraqmiñik ilaanun." ¹⁸ Taavruma aņalatim taamuñautiniğaa qulliqpianatnun aņuyyiuqtit itnaqhuni, "Paul-ñum isiqtauruam tuqluqluņa iñiğaaña ilipnuutitquplugu una nukatpiaq. Sammaguuq uuma uqauttutiksraqağaañ." ¹⁹ Taavruma aņuyyiuqtit qulliqpianata tasirriutipluguuq avuņaqtaagutiniğaa aasiiñ apiqsruqlugu, "Sumik uqauttutiksraqaqpia?" ²⁰ Taavruma nukatpam nipliutiniğaa, "Jew-ñuruat sivunniugtut iñiğukhutin uvlaakun tikiutitquplugu Paul uqaqsittaagvinitñun apiqsruqtapsaņñağuklugu." ²¹ Aglaan aņiqnagich atakkii malğukipiaq iñuich sippalik iriqsimaniaqtut utaqqiruut ilaanik apqutmi. Iliñich akiqsruqtaanikhutiñ niğitqikkumiñaitlutiñ unniñ imitqikkumiñaitlutiñ tuqutkaluaqnagu ilaa. Iliñich-amma itqanaiqhutiñ utaqqigaat ilvich aņiñiksran." ²² Taavruma qulliqpam nipliutiniğaa taamna nukatpiaq, "Kisumununniiñ taamna ilitchuğipkağniaqnagu sulitamatkuniņa uqaqtilaan uvamnun." Taatnaqqaqługu taamna nukatpiaq aullaqtinniğaa.

Paul-ñum Tuyuñha Kavanauruamun Felix-mun

²³ Taamna qulliqpiaq tuqluiñiqsuq malğunñik aņalatiñitñik aņuyyiuqtit uqautiniğik, "Itqanaiağitçhik malğuk kavluutik aņuyyiuqtinik sulit piņasukipiaq qulinik tuttuqpiraqtinik sulit malğuk kavluutik panaliraqtinik Caesarea-muktuksranik. Itqanaigumagitik anaqapak aullatlasilugich. ²⁴ Sulit itqanaiautilugu tuttuqpañnik Paul-ñum usiaqsigviksranjiñik tikiutiksranjiñik aniyañniusunjaqani kavanauruamun Felix-mun." ²⁵ Aasii taamna qulliqpiaq aglañniqsuq taamuña itna, ²⁶ "Claudius Lysias tuyuqtuq uumiņa kavanauruamun kamañnaqhuni Felix-mun, iñuagqun! ²⁷ Una aņun Jew-ñuruat tiguplugu tuqluñiñaağunñikkañat aasiiñ piqasiqluņa aņuyyiuqtimnik annautikkaqput, atakkii ilitchuğigiga ilaa Rome-miñ kañiqañha. ²⁸ Kañiqsipsağuklugu sumik piñhagun patchitçhiqlugu uqaqsittaqtitchiriniñun

utlautigiga. ²⁹ Ilitçuğiruña qanutchimik piņasilaañnik tuqurrutauyumiñaaqtuamik unniñ isiqtauluni. Aglaan iñmiñ maligutağmikkun patchisiqusimagaat. ³⁰ Uvaña kilikkaukama Jew-ñuruanun sivunniugutini-plugu tuqutçhuklugu piñatchiasuñaqnagu tuyuğigiga ilipnun, tamatkuaptuuq patchisiqutrañ uqautigitka tikiutitquplugich agvisiñich akikñaqługu ilipnun."

³¹ Aņuyyiuqtit atuummiñiğaañ tillisiusiaqtin. Aullautiniğaañ Paul tamarrumani anaqami tikiuti-plugu Antipatris-munaglaan. ³² Uvlutqikman tamatkua pisukhutiñ aņuyyiuqtit piruat utiğniqsut aglaan tuttuqpiraqtuat igliğutituiñaqługu Paul. ³³ Tikiutikamitruñ Caesarea-mun kavanauruamun qaiñniğaañ aglaiñu Paul-lu. ³⁴ Taavruma kavanama agliqianikamigich apiqsruğniğaa Paul sumiñupmagaan. Ilitçuğikamiuñ taamakña Cilicia-ğmiñuñha, ³⁵ Felix-ñum Paul uqautiniğaa, "Ilvich pasiritin tikitpata naalağniğisiñiğikpiñ." Aasii ilaan tillisiginiğaa Herod-ñum atangum inaanit Paul qaunagitquplugu.

Jew-ñuruat Paul-mik Pasitñiñhat

24 Kiñuatigun tallimat uvlut Ananias, qaukiat agaayuliqsit, piqasiqhuni ilañitñik sivulliuqtiğruat sulit maligutaksraliqirimik atilimik Tertullus-mik tikiñniqsut Caesarea-mun. Aasii uqağigaat akikñautriñ Paul-kun taavrumuña kavanauruamun. ² Tavrñautiani-kmatruñ Paul, Tertullus uqağniqsuq itna, "Kamañnaqtuatiñ Felix! Tumigi-plugu aņalatillautañhiñ sivisuruamik aņuyautairrutiaqtitkiptigut sulit isumatulipkun ikayuğitin iñuvut tumigi-plugich iñugiaktuat iñuagrsuutit. ³ Quyyatigigikput sumiunniiñ nanipayaaq, aasii quyyatigallapiağitpiñ. ⁴ Aglaan miñuqtillutin piyumagaluaqnak iñiğikpiñ naalallaquplugu naigililugu uqağiraksraqput. ⁵ Una iñuk ilitçuğikkaqput iñukluqutauplugu, akunğatni Jew-ñuruat iluqaani nunami aullağniirağaaqtuaq akarrutinik sulit ilaa qaukiupluni Nazarene-ñuruani. ⁶ Agaayyuvikpañmik qaayuğnaqsiliuğniñha pisigiplugu uvagut tigukkaqput ataniğuklugu tuvrağlugu maligutaksraqput. ⁷ [Aglaan qaukiñum aņuyyiuqtit qulliqpianata Lysias-ñum upaktuqhuta uvaptikniñ ivayaagigaa. ⁸ Aasii Lysias-ñum uqautigaatigut tikiutritquplugich patchisaatnik ilipnun.] Ilvich apiqsruqtağupku ilitçuğinayaqmigiñ ilaaniñ iluqaan akikñautivut ilaagun." ⁹ Tamatkuaptuuq atlat Jew-ñuruat tavrani tappiğniğaañ Tertullus-ñum akikñautaa Paul-kun itnaqhutiñ, "Iluqani tamanna uqauttun ilu-mutuuruq."

Paul-ñum Uqapsaagutriñha Sivugaani Felix

¹⁰ Taavruma kavanauruam urriqaniğaa Paul nipliquplugu. Paul nipliaqsiiñiqsuq, "Iñisimagiga iñugiaktuami ukiumi aņalatchiñhiñ uumiņa nunaaqimik. Quyyagigiga patchisaiyatiksrağa sivuqqapni. ¹¹ Ilitçuğiraksrağiginiñ qulit malğuk uvlut qaañjanikkaluaqtitnagich utlutiğaa Jerusalem-mun Agaayyutmik kamaksrityaqluņa. ¹² Jew-ñuruat ilitçuğiniñitkaluağaañta taamavrumani agaayyuvikpañmi qapiqsigiutraqłuna iñuñnik naa-

gaunniñ akatchiluna iñunñik katimmavijmikni tupigini naagaqaa nanipayaaq nunaaqqiñi. ¹³ Naagaunniñ ilinjisa nalupqinaiyaqlugu pilguitkaat akikñautriñ uvamnun. ¹⁴ Aglaan nalupqinaiqlugu uqautigikpiñ, maliktaullakkiga tamanna apqutaa nutaupluni ukpigiraksram ilinjisa uqağikkanjata sagluuqtuanuplugu. Sivu-llipta Agaayyutaat agaayumaağvigigiga, ukpigigitkaptuuq tuvraqługu maligutaksraq qaisauruq Moseskun suli aglausimaruat makpigaañitñi sivuniksriqirit. ¹⁵ Niğugaqaqmionuptuuq ilinjisitun, itna, Agaayyutim iluqaisa tuquruat iñuich anjpkagisiplugich, nakuuruatlu pigiitchuatl. ¹⁶ Taatnaqluna ataramik qauğrimmaagiutillautaqağuktuna patchisaitłuna sivuğaañi Agaayyutim suli iñuich. ¹⁷ Iñugiaguraqtuani ukiuni piisaallaqqaqluna Jerusalem-miñ utiqłuna saagaqqluna manijmik aatchuutinik nunaaqqigmiunquqatimnun suli tunillağiaqluna. ¹⁸ Taamna savaağipkaqtitlugu paqinnigaatna agaayyuvikpañmi, naatchianikama iğguutiksraqtuğvikaanik atuqtaksranjisigun Jew-ñuruat. Tavrani iñugiaktuat iñuich iqatañitchtu uvamni unniñ qanusiq akarrun ingitchuq. ¹⁹ Aglaan ilanjich Jew-ñuruat Asia-ğmiunuplutinj ittuat. Taipkuaptuuq uvuna sivuğanjutiruksraugaluatut ilipnun ilitchuğipkağiaqlugu akikñautriñ piqağumiñ qanutchimik uvap-kun. ²⁰ Ki, ukua iñuich uvaniittuat uqağilitrun paqitağikkaqtinj nalaunğirrutiga sivuğanjusimmağamni uqaqsittaaqtitchirinun. ²¹ Aglaan una atausiq nipliutigigiga makitağamni sivuğaatni, 'Ilipsi atanniğñaqpisitna ugluvak piqutigilugu ukpiqsriğiga tuquruat anjtkikkisiñiplugich.'"

²² Felix-ñum ilitchuqsriuram agaayyutikuagjamik katimağiq umikkaa itnaqhuni, "Anjuyyiuqtit qulliqpiañat, Lysias, aggiqpan sivunniğisigigiga taamna uqavaağutiksi." ²³ Taatnaqman Felix-ñum tillisiginiğaa anjuyyiuqtit qauklatnun Paul qanagitquplugu aglaan tigutaagisunjaqnagu, aasiiñ tillisigiplugu ilannaanijñun piqaqtiñiñaagıuqlugu inuğikkanjigun.

Paul-ñum Sivugañjutipkağha Felix-mullu Drusilla-mullu

²⁴ Qavsich uvlut qaanjanikmiullu Felix Jew-ñuruamik ilaqatilik Drusilla-mik tikiññiqsuk aasii uqaqatigisukługu Paul. Taatnakii Felix tusaapsaağuktuuq ukpiqsriğikun Christ Jesus-mik. ²⁵ Paul uqağaluaqman nalaunjaruafikun, inğmun anjalagusiğiksarakun, suli atanniivium uvluagun tikitchuksarakun Felix isumallaagaqsiñiqsuq. Aasii nipliqhuni, "Aullañiñaagıuqtutin pakma. Piviksranitqikkuma qanniğisigikpiñ." ²⁶ Suli ilaan niğugağigaluağniğaa Paul qaitchiñasugalugu manijmik. Taatnaqlugu ilaan uqaqatigigaluağniğaa akulaiqlugu. ²⁷ Aglaan malğuk ukiuk atuumaanikmaknik Porcius Festus inanijğniğaa Felix kavanauğhagun. Taatnaqhuni Felix-ñum iluaqnağukhuni Jew-ñuruanun isiqtağituiñagniğaa Paul.

Paul-ñum Injaqağha Umialinjmun Rome-mi

25 Tavra Festus taamna piñasunik uvlianikami tavrani nunamiñi qaukliguqamiaglaan Caesarea-

miñ Jerusalem-munñiqsuq. ² Tavrani Jew-ñuruat qaukñijich agaayuliqsinjisa suli sivulliuqtigruanjisa tikiutiniğaiç ilinjisa akikñautigikkatiñ Paul-kun. ³ Taamna kavanauruq Festus apiginiğaat quyalitqulutinj Paul Jerusalem-muktitquplugu. Ilinjich sivunniugaqağhutiñ taamaani apqutaani tuqqutçukługu. ⁴ Festus-ñum kiunigai, "Tasamani Caesarea-mi Paul isiqsimakkauruq. Uvañali sivuniquqtuna utitqigukłuna. ⁵ Qaukñigikkasi Caesarea-muktılñiñaugisi uvapkun akikñagağıuqlugu tasamma iñuk savvağłuksimakpan."

⁶ Festus taamna itkaluaqami tallimat piñasuniñu naagaqaa qulini uvluni. Utigñiqsuq Caesarea-mun. Uvlutqikman atanğum aquppiviani aquppipluni tiliriñiqsuq Paul tavrurautitquplugu. ⁷ Paul tikitman Jew-ñuruat aggiqatauruat Jerusalem-miñ qikaqhutiñ avataan iglulisullapiağniğaat supayaatigun, ilumutuutilaallapiağlugich pilguisağmiktigun. ⁸ Aglaan Paul uqautiginiqsuq inğmiñ itna, "Savağluutaitçhuna akikñaqługu Jew-ñuruat maligutaksraña unniñ agaayyuvikpak naagaqaa Rome-mağmiut umialgata tillisai." ⁹ Taatnaqman Festus-ñum quyalinñiaqlugich Jew-ñuruat apiqsruğniğaa Paul itna, "Jerusalem-mukkumiñaqpich atanikkautyağutin sivuqamni taamani tamatkunuuna akikñausiapkun?" ¹⁰ Paul-ñum kiuniğaa, "Qikağuktuna sivuğaañi atanniivian Caesar-m, umialgum Rome-mi. Sivunniugliñña taakmani. Killuqsagumiñaitkitka Jew-ñuruat supayaakun, ilvittuuq taamna ilisimapmiğiñ.

¹¹ Savvağluktaunuluna piguma uvañnun tuqurrutiksrauyumiñaqtuamik injqsrunjitchuna annagugłuna anasiññuqsautmiñ. Aglaan tamatkua akikñautaat akikñaqçtima tanjigilaukpan, kia-unniñ qaisaksrağinjikaña ilinjitñun anjalataksrauluna. Taatnaqlugu Rome-mağmiut umialganun utlautiğksrapkun injaqaqtuna."

¹² Tavra Festus-ñum uqaqatigiqqağlugich sivunniuqtini kiuniğaa, "Rome-mağmiut umialgatnun injaqaqtuatiin, taakmuna umialgamun aullağisirutin."

Paul Sivugañjusimagaat Agrippa-munlu Bernice-munlu

¹³ Qavsich uvlut kinuatigun Umialik Agrippa suli Bernice tikiññiqsuk Caesarea-mun pağlatyaqlugu Festus. ¹⁴ Ilinjich qapsiñik uvlianikmaknik tavrani Festus-ñum uqautiniğaa umialik Agrippa Paul-ñum pasikkusiañanik itna, "Anjun-samma uvani ittuq Felix unisaña isiqsivinjmun. ¹⁵ Uvaña utlautikama Jerusalem-mun Jew-ñuruat qaukñijisa agaayuliqsit suli sivulliuqtigruanjisa akikñaqługu uvañnun tuqqutitqukkanañat. ¹⁶ Aglaan kiugitka Rome-mağmiut taatnalguinñiñiplugich, uvagut uqaqsittaaqtitlaitkikput pasikkauruq iñuk uqapsaağaluaqtitnagu kigiñaağlugich taipkua pasirai. ¹⁷ Taatnaqlugu taipkua pasirai tikitmata uvuna piñatchiasunjaqnagu uvlutqikman isivgiuğukługu tilisiruna taamamna anjun sivugañjutitquplugu. ¹⁸ Taapkuva igluliqusuutiruat makitnamiñ akikñautiksraiñniğaat savvağluutaanik niğjugik-kamnik. ¹⁹ Naagatai ilinjisa uqaksraqtuutigiñiñaaqsiğaat ukpigusiğmikkun suli iñukun tuquruakun atiqaqtuakun Jesus-mik Paul-ñum uqağikkanjagun iñuuplugu. ²⁰ Uvaña nalupqisrukama qanuq ilitçuğiniağiks-

rañatnik tamatkua, apiqsruğiga Paul ilaa piyummati-qagayaqmagaan Jerusalem-muñksrañagun tamatku-nuuna uqaqsittaagiaguni tasamani. ²¹ Aglaan Paul-ñum injağikkañña ataniğmuutitqupluni Caesar-mun umialinmun Rome-mi. Taatnaqluñña tiligiga qaunagit-quplugu tuyuğiniañhanunaglaan taakmuñña umialin-nun.” ²² Agrippa-m nipliutiniğaa Festus, “Taamamna añun tusaayummiuqmiiñigiga.” “Uvlaakuğuppan tusaa-gisiñiğiiñ,” Festus-ñum kiuniğaa.

²³ Uvlaakuagun Agrippa-lu Bernice-lu utlautiniqsuk atnuğaallauqhutik savaktituummağmik. Isiqtu katim-maviñmun piqasiqhutik qaukiğiñnik añuyyiuqtinik suli nunaqqim sivulliuqtaiñnik. Festus-ñum tillisiginiğaa Paul tavruñautitquplugu ²⁴ nipliqluni, “Ataniq Agrippaa suli iluqasi uvaniqataurusii! Una añun ittuq ilu-qagmij Jew-ñuruat uvani suli Jerusalem-mi pasikkañña uvañnun nipliraatigiplugu iñuuruksraunigigñiplugu. ²⁵ Aglaan paqitchiğuitkiga qanutchimik tuqurrutiks-rañanik. Aasii ilaa Caesar-mun injaqaqman sivunniuti-giga tuyuğisuklugu taakmuñña. ²⁶ Aglaan nalupqinaitchuamik piitchuñña agvisiksrañanik Paul-ñum umialim-nun tuyuksramnik. Taatnaqlugu sivuğañjutipkağiga ilipsitñun, suvaluk sivuqqapnun, Umialik Agrippaa, ilit-chuğiniurapsaaqqağlugu aglaaksranikkasugalunja qanutchimik. ²⁷ Uvamni nalaunñaitluni tuyuqatiksraq isiqtamik Rome-mun nalupqinaiqługu akikñautiksrait-luni ittuamik.”

Paul-ñum Uqapsaağutriñña Inmiñnik Sivugaani Agrippa

26 Agrippa-m nipliutiniğaa Paul, “Ilvich uqautigiñña-ñağututin ilipkun.” Tavra Paul isaklugich ar-gañni aullağniñigaa itna, ² “Umialik Agrippaa! Uvañña quviasullapiaqtuñña uvlupak sivuqqapni uqağvicaqtita-ñhapkun tamarrumuuna iluqagmij Jew-ñuruat aki-kñautaatigun uvamnun. ³ Ilvich suvaluk ilisimaağik-sutin iluqaitñnik Jew-ñuruat ilitqusiatnik suli uqaksraq-tutigisukkanjitiñnik. Taatnaqlugu injigikiñña naalağnitqu-pluñña qiiñuğutin.

⁴ “Iluqagmij Jew-ñuruat ilisimagaat iluqaan iñu-nialigaa, atakkii nutaunamniñaglaan iñuuniaqtuñña iñumni nunamni suli Jerusalem-mi. ⁵ Uqatññaanurur ilisimakkaqtij uqautigisugluñña piyumiñ. Ilisimapiut aullağniññaniñaglaan ilagitilaamnik Pharisee-ñuru-a-nun tuvraññaiağiaqtuat maligutaksranik pitluglugu atlaniñ. ⁶ Pakma qikaqtuñña uvuñña atanniqsaksraq-klunja piqutigiplugu niğiugaqalağiga Agaayyutmun im-miumaniañhanik akiqsruutmiñnik sivulliaptiknun. ⁷ Ilu-qatiñ qulit malğuiç qitungağiiç sivulliapta niğiugiga-attuuq Agaayyutim akiqsruutaa agaayumaagvigiçkaqt-ij uvluğagipman. Umialik, taavrumuuna niğiugaqag-nipluñaptuuq patchisiquitigaatñña Jew-ñuruat. ⁸ Suvaata Jew-ñuruasi ukpigilguitpisiññu Agaayyutim anjpkai-tlañña iñuñnik tuqunaruaniñ?

⁹ “Uvañaptuuq isumaqagaaluaqtuñña piyumiñagniq-tutilaaptun akikñaqtuğuklugich iñuich Jesus Nazareth-mium maliguaqtai. ¹⁰ Taatñailiplugu savaaqatluñña Je-rusalem-mi. Qaukiñitiñña agaayuliqsiniñ akuqtuirunja añalatchirrutiksramnik Agaayyutim iñuigiaktuat iñui

isiqtaupkatlasiplugich. Tuqutaksraquqmatigik ilaup-miraqtuñña qaukiğiñni. ¹¹ Iñuigiaktuani anisinquasaqlu-gich Jew-ñuruat ktrağviniñni piilaagipkağniaqlugu uk-pigikkañña. Uvañña qinnausimavañitlugich aullaagaq-tuññaunniñ uvasiksuumun nunaqqiñun tamatkua nañjitichuklugich.

Paul-ñum Uqatñña Mumiiğimigun

¹² “Taatchimik piqusiqluñña Damascus-mun aullal-gitchuñña añalatchisaigun suli tillisaigun qaukiñisa agaayuliqsit. ¹³ Umialik, igliñamni uvluqpaguqtuami qauma siqiñiğmiñ qauamatluñniqsuaq qiiñigiga. Puuq-tigaatigut taapkualu igliqatitka qaumanğum pakma-kñña. ¹⁴ Iluqata katakapta nunamun nipi tusaagiga He-brew-liraaqñuni uqaqtuaq uvañnun, ‘Saul, suvaata na-gliksaaqtipñña? Ilipnun atniaqsinaqtutin akililiuqapñña atriplugu natmaksigvik atniaqtitaqtuaq akililiqsuikami iñumi anautañanun.’ ¹⁵ Apiqsruğiga, ‘Ataniq, kisuu-vich?’ Atanğum nipliutigañña, ‘Jesus-ñuruñña naglik-saaqtitağikkan. ¹⁶ Makittin! Sagviutigiçkiññi nalunağia-qługu savaktiksraqtaañuñhiñ uvañnun. Uqautritqugik-piñ iñuñnik ilitchuğikkapnik uvapkun uglupak suli ilit-chuğipkağumaakkamnik ilipnun aquagun. ¹⁷ Uvañña annautigisigikiññi Jew-ñuruaniñ suli Jew-ñunjitchuaniñ tuyuğigupkiññi ilinjitñun. ¹⁸ Ilvich añmaqsruğisigitiñni iri-gikkaññich mumiksillugich taaqtuamiñ qaumaruumun suli tuunğaum saññaniñ taavrumuñña Agaayyutim saññanun. Tunñaviñgutij uvamnik natqigutigisigitka killuqsautinij aasiisuli ilaliutiniağlutij Agaayyutim iñuñniñun piksraqtaagikkaññiñun.’

Paul-ñum Quliaqtuñña Savaagmigun

¹⁹ “Umialik Agrippaa! Taatnaqluñña savaaqatluñña tu-pigiplugu qiiñiqtirrusiağaa pakmakñña. ²⁰ Quliaqtuqtuñña sivulliuqlugu Damascus-mi Jerusalem-mi, kinuagun-suli iluqaani Judea-mi akunğatniñ Jew-ñunjitchuat. Uqautigitka iñupayaat mumiuplugich killuqsautinijit-ñiñ Agaayyutmun aasiñ iñuuniagaqsitquplugich sim-mikkaunaruatitun. ²¹ Taamna pisigiplugu Jew-ñuruat tigguglukluñña agaayyuvikpañmi tuqunniurağaatñña. ²² Uvlupañnunaglaan Agaayyutim ikayuqluñña qikaqtit-kañña uqatlasipluñña iluqapsitñun kamaññaññanijitchua-nunlu kamaññaqtuanunlu. Tamanna uqağikkağaa atrigi-gaa uqautigikkaññata sivuniksriqirit Moses-ñumlu atuu-magisiñiplugu ²³ taamna Christ-ñuruuq nagliksaaq-tuksrauniplugu, suli sivulliuuraksraupluni anjtiqsuaniñ tuqunaruapayaaniñ ilitchuğipkağlugulu anniqsuğiaq iluqaitñun Jew-ñuruaniñ Jew-ñunjitchuanunlu.”

²⁴ Taatñailiplugu Paul uqaqman Festus-ñum nipitusi-pluni nipliutiniğaa, “Paul! Ilvich isumailağututun. Ilit-pauraqsimañiqpich kinnaññağuiğaatin.” ²⁵ Paul-ñum kiuniğaa, “Kamaññaqtuatiñ Festus! Uvañña isu-mailağunjitchuñña. Uqautiqaqtuñña ilumutuupluni ittua-mik. ²⁶ Uqautiññaugiga umialinmun taluqsrau-tağluñña atakkii ilisimagaa Agaayyutim uqatğagun suli anniqsuqtimigun. Nalupqiginjitchiga ilitchuğitñña supa-yaamik Jesus-kun atakkii iluqani atuumañjichuq iriğaq-

tuğuni. ²⁷ Umialiik Agrippaa! Ukpigivigich sivuniksriqirit uqautaata? Iļisimagiga ukpiqsrisilaan tamatkuniņa.” ²⁸ Tavra Agrippa-m nipliutiniğaa Paul, “Ayyai, ukpiqtuağtuqtitqayaurağikma.” ²⁹ Paul-ņum kiuniğaa, “Agaayyutmun iniqsruqtuņa ilvich sulī atlat naalaqtuat uvaņnun uglupak maliguaqsiutitquyumaaplugich Christ-kun uvaptun, aglaan itna kalimņiqsuğayaitchut.”

³⁰ Taatnaanikman Paul umialiglu kavanaurağlu Bernice-lu sulī atlallu makinniqsut ³¹ aasii aniņhiņaahutiņ uqaaqsiņiqsut avatmun, “Manna aņun piņitchuq sumik tuqurrutiksrağmiņik unniiņ isiqsiviņmi irrutiksrağmiņik.” ³² Tavra Agrippa-m nipliutiniğaa Festus, “Tammaņa aņun pituiğayağniqsuaq injaqanjitpan Caesar-muguguni.”

Paul-ņum Rome-muņniatņa

27 Sivunniugutaunjanikman tinjilğaqsiğviksraqput Italy-mun qaiņiņiğaiç Paul-lu atlat isiqtatlu Julius-mun aņalataatnun aņuyyiuqtit taggisiaqatuaat aņuyyiuqtaiņik Augustus-ņum. ² Umiaqpaņmun Adramyttium-mikņaqtuamiņ iķirugut Asia-mun aullaņhiņaagūniqsuamun. Aristarchus Macedonia-ğmiu Thessalonica-miņ piqataupmiuq uvaptikni.

³ Uvlutqikman tikitchugut Sidon-mun. Julius-ņum iķuaqquptiplugu Paul iļannaņi tavrani qiiņiğiaqtitkai qaitchitquplugulu inuğikkaņiņik. ⁴ Tavrakņa aullalgitņapta anuğim pağğagūutigaatigut. Qikiqtam Cyprus qamanğagun tinjilğaqsiqsirugut. ⁵ Siņiqsraqtuallaklugik Cilicia-lu Pamphylia-lu tikitchugut Myra-mun Lyciamii tuamun. ⁶ Tavrani Julius paqinniqsuq umiaqpaņmik Alexandria-miņ igliğniagniqsuamik Italy-mun. Ilaan iķipkalgitkaatigut taavrumuņa. ⁷ Tiksiuraaqhuta iņugiaktuani uvluni atakkii anuqłiqpaitļuni. Arguğianniuhuta tikiłgataqtugut akianun nunaaqqim Cnidus. Nigiqluum igliqtitchumiņaiqmatigut nalğuguta tiksiaqsirugut qamanğagun qikiqtam Crete naņaqqaaqługu nuvugaq Salmone-mi. ⁸ Piyaqniulikun siņiqsraqtuatługu tikiłgatağikput qamannillautagvik qaniņaniittuaq nunaaqqian Lasea-m.

⁹ Taavrumani nunaaqqimi uvliuqtugut iņugiaktuani. Nuyuağnaqsisigaatigut iķaaqsaļksraņanun tağiuqpaum atakkii uķiaksraqhuni Jew-ņuruat uvlua uisauraağviat qaanjanikman. Taatnaqhuni Paul-ņum alğaaqrugniğai taapkua ¹⁰ itnaqhuni, “Aņutiit, iļitchuğigiga aullalgitçhupta uvakņa iglauiçput navianağisipļugu. Usiavutlu umiaqpaglu unniņi iļanjsa iņuiç nuyuağnağisiruq piyaqquķisraņatigun.” ¹¹ Aglaan Julius naalatluņiqsuq uqagikkaņanun aquttaanunlu iņuanunlu umiaqpaum nipliutaaniņ Paul-ņum. ¹² Taamna qamanirvik iķuaqnaņiņiņqman umiaqpaum uķiuvigilugu pikpagu iņugiatluktuaat ayakkumaniqsut tavrakņa tikitçagukługu Phoenix piyumiņagumiņ. Taamna qamanirvik Crete-mi sanmiruaq uņallamullu nigiqpamullu, taamamna uķiuvigisukkaat.

Aņniğuqpauraliç Tağiumi

¹³ Tavrani uņallaagiksiiğatağniqman taapkua isumaniqsut sivunniukkaqtin atuumasukługu. Kisat nuqiniğaiç aasiiņ tiksiaqsiplutiņ qikiqtam siņaagautlaniqtutilaağmiktigun. ¹⁴ Aglaan akuniisunjaqani anuğiqłuk nigiqpağniqsuq anuqqałaqhuni qikiqtam tuņaaniņ.

¹⁵ Anuğim akikņaqmagu umiaqpak paalguiğiņiğaat anuği sivuniğikkağmiņun aasii nikaliqhuta tiktaurugut. ¹⁶ Apqusautilgitņapta mikiruurami qikiqtami Caudamik atiligaami qamannilaaurallaktugut. Aasii sakuugutiqaqhuta ikiniagikput umiayauraq. ¹⁷ Taamna umiayauraq ikianilğiņaqman taapkua iņuiç akłunaanik nimiqsruaqsigaat umiaqpak. Nuyuaqhutiņ ikkalğiķiksrağmikinun Syrtis-mi tinjilğautaiağniqsut tiktauiğmikni. ¹⁸ Aņniqpauraq qasullaņitchuq. Uvlaakuğumun umiaqpak usiiqsaagaat. ¹⁹ Uvlut piņayuatniasii umiaqpaum suqutnai igitkaqsigaich. ²⁰ Uvluni iņugiaktuani siqiiņiq naagaqaa uvlugiāt qiiņiçhivut aasii aņniqpauraq qasullaņitļuni. Tavrakņaasiiņ niğiuğaiņaiğikput annaķisraqput.

²¹ Uvvaasiiņ akuni taapkua iņuiç niğiņitmata Paul-ņum qikaqhuni aņutit sivuğaatnun nipliutigai, “Aņutiit, naalağnigupsitņa ayasunjaqasi Crete-miņ tamanna atuumanayaitchuqsuli, usiavutunniņ iğinnayaikivut. ²² Aglaan pakma iņiğipsigiņi, qapiqasi! Nallipsiunniņ tammaiyumiņaitkaa iņuiç, umiaqpak kisimi piyaqquğisiruq. ²³ Atakkii marrumani unnuami makitaniqsuq saniqqamni isağulga Agaayyutim ukpiğikkağma agaayumaagvigi suukkağmalu, ²⁴ nipliutipluņa, ‘Paul, iqsiiņak! Tikitchuksraurutin Caesar-mun Rome-mi. Piquitigilutin Agaayyutim annautigisigai iņupayaat usiaqsiqsuat uumani umiaqpaņmi.’ ²⁵ Taatnağusi aņutiit, nikaliqasi! Ukpigigiga Agaayyun taatnallapiagisiļņa uqagikkaņatun uvamnun. ²⁶ Aglaan qikiqtat iļanjatnun tipiniagaatigut.”

²⁷ Akimiağuuatilağutaatigun unnuat tinjitaulķaptikni anuğimiņ Mediterranean tağiuņani, unnuaq qitiqquqman tinjilğausiqirit iļimatchaktut qalliaqsipluta nuna-mun. ²⁸ Taatnaqhutiņ kivitchiņiqsut ititilaagutmik aasii iļitchuğiniğaat imğum ikkagliņņa iņuiņiņaqtun isaņniqtun. Igliqtaaqtuallakhuta uuktualgitmatruņ iļitchuğiniğaat akimiaq isaņniqtun ititilaanikhuni. ²⁹ Iliņiç aniyatchaņniqsut umiaqpak ikkalğiņiņasugalugu iyağaņnun. Taatnaqhutiņ niņitchiņiqsut sisamanik kitçhanik umiaqpaum aquagun aasiiņ uvlusiaqsiplutiņ. ³⁰ Tinjilğausiqirit qimakkumaatchaņniqsut umiaqpaņmiņ. Nipliņņuaqhutiņ iķuaqsruityaqtuqhutiņ kitçhanik sivuani umiaqpaum aasiiņ niņitchiplutiņ umiayauramik imiğmun. ³¹ Aglaan Paul-ņum nipliutiniğai aņuyyiuqtit aņalataatlu itna, “Ukua tinjilğausiqirit inğitpata ikimatuiņagutiņ umiaqpaņmi ilipsi annakkumiņaitçhusi.” ³² Taatnaqhutiņ taapkua aņuyyiuqtit kipputiniğaat umiayauraq aasii tinjititlugu.

³³ Uvluq qauņuraagaqsiņman Paul-ņum nigitquaqsiņiğai, “Akimiağuuatilaami uvlumi utaqqirusi anuğaiķiksraņanik niğigaluaqasi sumik. ³⁴ Uvlupak niğiļlaqu-piağipsi. Niğiruksraurusi iņuusugusi pigupsi. Sulī na-

atingiqhutiñ inmiknun Paul-ñum uqađianikmauñ una,
 “Ippqitchuaq Irrusiq nalaunniqsuq uqaqami sivulliapsit-
 ñun sivuniksriqirikun Isaiah-kun itna,

²⁶ ‘Aullađutin uqautiyakkich taamapkua iñuich:

Tusaagaluagupsi kañiqsiyumiñaitchusi
 suli qiñigumaagaluağupsi ilitchuqsriyumiñaitchusi.

²⁷ Atakkii makua iñuich uummatiñich pitchigii!iğñiq-
 sut,

tusaasunğıt!utiñ supayaamik iritiñlu siquplugich.

Utitiñğitchut Agaayyutmun mamitiñiksrağmiknun

atakkii qiñitlait!utiñlu tusaatlaitñutiñlu kañiqsit!ait!u-
 tiñlu,

Agaayyun uqaqtuq.”

Isaiah 6:9-10

²⁸ Suli Paul-ñum uqapsaağniğai, “Iłitchuğiraksrağigik-
 si Agaayyutim tusaayugaallautañ tuyuulha Jew-ñuñit-
 chuanun. Taipkuataimma tusaagisigaat.” ²⁹ [Paul taat-
 naqman Jew-ñuruat aniñiqsut uqavaaqhutiñ inmiknun
 atqunaq.]

³⁰ Paul iñuuniagñiqsuq tavrani Rome-mi malğunñi
 ukiunñi, iniaqahuni inmigun inilğusiqsuğugu, pağla-
 plugich iluqaisa qiñigiaqtaqtini. ³¹ Quliaqtuağviginiğai
 Agaayyutim añaayuqautaagun suli Atanğuruakun Je-
 sus-kun, ilisautiplugich taluqsrautaiqhuni uqaqsaili-
 raqtait!unilu.

Romans

1 Paul-miñ savaktaaniñ Christ Jesus-ñum. Agaayyutim piksraqtaagigaaña quliaqtaugitquplugu tusraayugaallautaq ² akiqsruutigikkaña injilgaan sivuniksriqirimigun. Taamna akiqsruun aglausimaruq ipqit-chuani makpiğaanañi. ³ Tusraayugaallautaq uqaqtuq Agaayyutim igñinagun, Jesus Christ-kun atannaptigun. Piqutigiplugu iñukmiqnisaũtha aniruaq kiñuviağıplugu David-ñum, ⁴ aasiiñ piqutigiplugu agaayyutmiqnisaũthalu. Agaayyutim anipkaqmagu ilaan tuquthaniñ uqautiniğai iñupayaat nalupqinaifkikun Jesus Igñiğiğiplugu suli qaitchiñiplugu sanjini ilaanun. ⁵ Uumuuna Christ-kun Agaayyutim iħuaqqtugaaña piksraqtağıpluğa uqiraqtautqupluğa sivulliquplugich iñuich iluqaani nunami ukpiqsriğiksrañatnun suli tupiksriğiksrañatnun. Taamna savaagigiga Christ-mun. ⁶ Ilipsi ittuani Rome-mi tuqłukkaupmıusri pigitquplusri Jesus Christ-mun. ⁷ Aglaktuğa uumiņa tuyuqsriugamik iluqapsitñun Rome-mi ittuanun. Agaayyutim piqpagiplusri tuqłukkağigaasri ipqilıusri iñugisrukhusri. Agaayyutimtuq Aapapta suli atannapta Jesus Christ qinıiqtilanğiağlisi iħuaqqutriğimimik suli qaitchiłusri qinıuinñamik.

Quyalıq

⁸ Sivulliuplugu quyyatigigiga Agaayyutiga Jesus Christ-kun pisigiplusri. Iñuich nanipayaaq nunami uqağigaat kamañaqtuq ukpiqsriğiqsi. Taatnaqlugu quyağiga Agaayyun. ⁹ Agaayyun savautigigiga iluqaaniñ uummatimniñ uqautigikapku tusraayugaallautaq igñinagun. Agaayyun ilisimaruq taiyuğiga ilipsitñik agaa-yupayaaqama. ¹⁰ Agaayuruğa tikiłlanğiağukluğa ilipsitñun. Atuummıgısiñuq Agaayyutim pitqukpaña. ¹¹ Qinııgıllapiagıpsi qaitchısukhusri irrutchim aatchuutaa-nik sanjıksritquplusri. ¹² Itnaami, ikayuutıruksrauru-gut avatmun ukpiqsriğikun pigikkaptigun. Ukpiqsriğıap-sı ikayuğısigaaña suli ukpiqsriğigma ikayuğısipmıgaas-ri. ¹³ Anıqatıumaan, ilisimatqugıpsi uumiņa. Iñugiak-tuami agıgıumagaluağaqtuğa ilipsitñun quliaqtauğukluğa, qinıitlasılunğa ukpiqsriuanik sayıyısılaaqtuanik suli killıqırauruanik annautrauruanik atrıluğu su-rağalığa atlani nunani, aglaan piğitchaqtuğa. ¹⁴ Savautırağsrağıgıtka iluqaisa iñuich, ilisimaruatlu nalu-ruatlu, puqıksuatlu puqiitchuatlu. ¹⁵ Taatnaqluğa qu-liaqtaugısrullapiagıga tusraayugaallautaq ilipsitñun it-tuanun Rome-mi.

Tusraayugaallautaq Sanjıqaqtuq

¹⁶ Nalupqısrıutiginğılapiagıga tusraayugaallautaq atakkıi sanjıgıgaa Agaayyutim. Taavrumuuna sanjı-kun ilaan annıqsuğaa kisupayaaq ukpiqsriıruaq [Christ-mik], sivullıuplugich Jew-ñuruat sulıpsuuq Jew-ñunğit-chuat. ¹⁷ Taavruma tusraayugaallautam sagvıgñıgaa Agaayyutim nalaunğasripchaiħha iñunğnik inımiñi. Agaayyutim nalaunğasripchaiħha iñunğnik aullağniıruq suli isrukıitchaaqhuni ukpiqsriğikun, aglausimaruatun Agaayyutim makpiğaanañi, "Iñuk nalaunğasripkakkau-ruaq ukpiqsriğımıgıun iñuugısiñuq."

Iluqatinı Iñuich Killıqıraurur

¹⁸ Agaayyutim sagvıgñıgaa qılınımiñ qanuq ilaan anasriñnuqsaiñiaħha iluqaanik pigıitchuani suli nalau-nğaitchuani iñuich atukkañatnik. Iriğaat ilumutuuruq pigıilıqıgımıktıgıun. ¹⁹ Tamanna ilisimanaqtuq Agaayyutikun nalunaitkaluaqtuq iñunğun takku Agaayyutim ilıitchuğıpkagıñıgaa ilınitñun. ²⁰ Taimakğa-qaña Agaayyutim iñıgıluaqtıtnagıch supayaat iñuich kanjıqsılğugaat Agaayyutim agaayyutauħha suli qinıitla-plugu sanjıqaqtılaaña kamañaqtuamık isruılaamık. Taatnaqhutinı iñuich patchısıksraıitчуt. ²¹ Ilısimagalua-qługu Agaayyun kamagınğitchaat unniñ quyanğit-chaat. Isrumaħhat atuğumiñaiqsuq suli isrumanğich kanjıqsıtıaiqhutinı taaqsısınıgıai. ²² Uqavıgaaqhutinı isru-matunıplutinı isrumatunğıpiaqtut. ²³ Sıksrağaat ka-manaħha Agaayyutim tuquyumiñaitchuam, aasriñ sim-mıliutıgıaat taamna kamañalıq putqataqhutinı atrıñun qinıñalıñun tuquyumiñaaqtuātun iñuktun tinımuratun-lu niğrutıtunlu nimıgıātunlu. ²⁴ Taamna pisıgıplugu, Agaayyutim pilıtkaı iñuich killıqısuħhatnun. Ilinğich ki-lluqsaqtaurur malıkğıch pigıitchuat kipıgınuğıtıtını aasriñ atugağıplugıch timıgıkatını kanğunaqtuakun avatmun. ²⁵ Simmıliutıgıaat Agaayyutim ilumutuulħha sagluuqtuamun suli putqatağvıgıplugıch savautıplu-gıllu sut iñuich inıqtanğich. Aglaan putqatağvıgınıgıaat savautıluğu Agaayyun inıqsıruaq supayaanik, taamna Agaayyun quyağırağsrağaluaqtını qanğavak. Taatnatuq. ²⁶ Taatnaqlugıch Agaayyutim iñuich pilıtkaı kanğunaq-tuakun kımmutaatnun. Ağnat simmıliutıplugu ilaqati-gıiğıq sayunğalığmun atugağıplugıch timıtını atlanun ağ-nanun. ²⁷ Taatnatun anıtıtı nutqautıplugu ilaqatiqalıq ağnamık aglaan piqagunğıqsut atlanik anıtınik. Anıtıtı kanğunaqtuakun sayunğatınıktut atlanik anıtınik, aasriñ timıgıkağmıktıgıun akuqtuıpmıñıqsut nalaullu-gu anasriñnuqsautmik tamarrumuuna nalaunğait-

chuakun savaagmiktigun. ²⁸ Iñuich pigisrunǵiqmatruŋ ilumutun ilitchuqsriiǵksraq Agaayyutmik, Agaayyutim pilitkai qaayuǵnaqtuamun isrummatmun. Taatnaqhu-tiŋ pigiiǵiqisruktut atuqtaksraǵingisaǵmiknik. ²⁹ Imauk-kaqsiiǵiqsut qanusripayaamik nalaunǵaitchuamik, pi-giilǵiqiǵimiglu, kaviuǵutiǵimiglu suli uumiksriǵimiglu, piqaǵuǵimiglu, iñuaqtuǵimiglu, aŋyuaǵimiglu, sa-gluuqtuaǵimiglu, suli isrummatinikhutiŋ pigiitchu-a-kun avatmun. ³⁰ Saŋurrutiniqsut nipliaplutiŋ pigiit-chuanik atlatigun, uumigiliutiplugu Agaayyun, ar-guaŋaplutiŋ, kamaŋaǵasrugiplutiŋ suli uqavikhutiŋ iŋ-miktigun, pakikhutiŋ savaaqaǵiksraǵmiktigun pigiit-chuamik, tupiksriǵiqhutiŋ aŋayuqaamiknik, ³¹ kaŋiq-silǵuitlutiŋ, tuniqsimatlatilutiŋ, iñuaqqutriǵiqhutiŋ un-niiñ nagliksriǵiqhutiŋ atlanik iñuŋnik. ³² Agaayyutim nipliutiginigaa taatnatchich iñuich tuquruksrauniplu-gich. Iñuich taamna ilisimagaluagaat aglaan sivutmuu-tinigaat pigiiǵiqiŋ, sulipsuuq aŋǵniqsut nalaunniplu-gich tamatkua pigiiǵiqiruat taatnatchisigun.

Agaayyutim Atanniqsuiǵha

2 Tavralli ilvich, kisuugaluaguvich, patchisiksraitchu-tin, atanniqsuqtauruatiin. Taatnamik atanniqsu-qapkich atlat iñuich tuqqutaksraǵuqtutin ilipnik, takku killiqipmiutin taipkunatitun. ² Agaayyutim atanniǵ-ñiaǵai iluqaŋich killiqiruat, aasriiñ ilisimagikput Agaay-yutim atanniutaan nalaunǵaǵha. ³ Patchisigiraǵigisri ki-lluliqiruat savaaqaǵaluqaŋapsi nalaunǵaitchuamik. Is-rumavisi annakkisiiǵipusri atanniutaaniñ Agaayyutim? ⁴ Agaayyutim iñuaqqutikkaŋasri suli anuqsrutiplusri, ilaan taqqigaluagaasri simmiquplugu iñuuniaǵiqsi aglaan suksraǵingitichiksi uukuǵnaǵumiñaitchuaq iñuaqqutriǵha. Kaŋiqsiǵitpalukkiksi, Agaayyutim iñuaq-putigaasri simmiquplugich uummatigikkasri suli mu-miquplusri iñuuniaǵapsitniñ. ⁵ Aglaan uummatisi siq-quqtut iyagaqtun suli tigganarusri mumigunǵitlusri. Taatnaqapsi anasriñuqsausriaksraqsri agliǵaaǵiksi tai-vrumani uvlumi Agaayyutim sagviqpagu qinnautni suli atanniqsuǵniaqpagich iñupayaat nalaunǵaǵimigun. ⁶ Agaayyutim akilǵisigaa iñupayaat savaaŋigun iñuu-niaǵhani. ⁷ Iǵaŋich iñuich savaaqaqtuat nakuuruanik anuqsruǵikun piññaguktut kamanautaanik kamakku-tmiglu suli tuquyumiñaiǵimik. Agaayyutim qaitchigisi-gai isruitchuamik iñuuiǵimik. ⁸ Aglaan atlat iñuich iŋ-miguaqtut ayaklugu maligutchiǵiksraqtuŋ ilumutuuru-a-mik. Taatnaqamiŋ malikkaat nalaunǵaitchuaq, aasriiñ Agaayyutim anasriñuqsasǵisigai qinnautmigun. ⁹ Ilaan sakiqniuuqtikisigai nagliksaaqtillugich pigiiǵiqiruat, Jew-ŋuŋŋaisa Jew-ŋunǵiŋŋaisalu. ¹⁰ Aglaan Agaayyutim qaitchigisigai kamanautmiglu, kamakku-tmiglu suli qi-ñuiññamik tamatkua savaaqaqtuat nakuuruanik, Jew-ŋuruanun sivullilulugu Jew-ŋunǵitчуuanunlu. ¹¹ Uvva-takku Agaayyutim atanniqsuǵisigai iñuich atisriǵugich. ¹² Iñuich maligutaksraqaqtuat Agaayyutim qaisaŋa-nik Moses-mun suli iñuich taavrumiŋa maligutaksra-qanǵitчуuat iluqatiŋ atirut killuqsaqamiŋ. Tamatkua maligutaksraqaŋitчуuat killiqirauplutiŋ piyaqquǵ-niaqtut. Taatnatuntuuq, tamatkua maligutaksraqaq-

tuat killiqirauplutiŋ atanniqsuikkauniaqtut taavrumuu-na maligutaksrakun. ¹³ Agaayyutim iñuich nalaunǵas-ripchaŋanǵitчhai tusraakamitruŋ maligutaksraq tupi-gigaluagŋagu. Agaayyutim nalaunǵasripchaǵaǵigai iŋ-miñi kisanik tupiksripmata maligutaksram nipliutaa-nik. ¹⁴ Jew-ŋunǵitчуuat piqaŋitчуuat Agaayyutim ma-ligutaksraiñik tupigipmatruŋ tillisaa maligutaksram nalupqinaiyagaat maligutaksraqaǵhat isrummatmikni. Taamna ilumutuuruq maligutaksraqaŋitчhaluaqhu-tiŋ aglausimaruamik. ¹⁵ Qiñiqitaǵipmigaat kaŋiqsisilaaq-tiŋ maligutaksram tillisaanik ilitчуuǵipkairuamik qauǵ-rimmaǵiutillautaǵmikni nalaunǵaruamik nalaunǵait-chuamiglu. Iǵaatni isrummataata patchitчigaiǵaǵaich suli iǵaatni ilisimaraqtut patchisaunǵiññiplutiŋ. ¹⁶ Iluqa-tiŋ nalunaqtuaŋich iñuich sagvikkauniaqtut taivrumani uvlumi Agaayyutim atanniqsuaqsikpagich iñupayaat Christ Jesus-kun. Taapkua ilaǵaǵaich tusraayugallau-tam quliatuuaǵikkaǵma.

Jew-ŋuruatlu Maligutaksraǵlu

¹⁷ Qanuǵmi ilvich? Ilvich Jew-ŋuniraqtutin, tunŋaplu-tin maligutaksramun Moses-ŋum aglagikkana suli uqavikhutin qaninniplutiŋ Agaayyutmi ¹⁸ suli ilisimani-plugu Agaayyutim pisuǵha suli ilitчуuǵiniplugu nakuu-niqsrauruuq takku ilisaqsimaplutiŋ maligutaksramik. ¹⁹ Nalupqisunǵipiaqtusri sivulliqsiksrauniplusri qi-ñitlaitчуuani suli qaumaksrauniplusri tamatkunani it-tuani taaǵmi. ²⁰ Isrumaraqtutin alǵaqsruǵhiñauplugich kinnanaruat iñuich suli ilisautilugich tamatkua nalu-ruat. Taatnaqhusri, piqaqapsi maligutaksramik, isru-maraqtusri ilisimaniplugu supayaat suli piqaǵniplusri iluqaanik ilumutuuruamik. ²¹ Iǵisautriiraqtusri atlanik iñuŋnik. Suvaatami ilisautriñǵitpisi ilipsitñik? Uqauti-raǵigisi atlat tigliktuqunǵitlugich. Suvaatami tigligaq-pisi? ²² Nipliǵaqtusri atlat sayuŋatqunǵitlugich, aglaan ilipsi atugaqpsi taatnatun? Ilipsi uumiksriplusri aa-ŋuanik, aglaan tigligaqpsi agaayyuvitñiñ? ²³ Uqa-vikkaluqaqtusri piqaǵniplusri Agaayyutim maligutaks-raŋanik, aglaan kamaǵitlaitchiksi Agaayyun navikap-siuŋ maligutaksraŋa. ²⁴ Aglausimaruq Agaayyutim makpiǵaŋiñi itna, "Jew-ŋunǵitчуuat uqamaǵuutigiga-at Agaayyutim atqa pisigiplusri Jew-ŋuruasri."

²⁵ Jew-ŋuruani nalunaitmiutchiqsimaǵipsi ikayuutigi-gaasri tupigigupsiuŋ Agaayyutim maligutaksraŋa. Aglaan tupigingitчupsiuŋ Agaayyutim maligutaks-raŋa atrinurusri Jew-ŋunǵitчуuatun, iñuktitun nalu-naitmiutchiqsimaǵitчуuatitun. ²⁶ Jew-ŋunǵitчуuat nalu-naitmiutchiqsimaǵitчуuat atuigumiŋ maligutaksram atuqukkanaŋanik atrinurut iñuktitun nalunaitmiutchiqs-i-maruatitun. ²⁷ Taatnamik iñuich nalunaitmiutchiqs-i-maiǵaat timimiktigun aglaan tupiksriruat maligutaksra-mik patchisiquitniaǵaasri killiqirauniplusri nalunait-miutchiqsimaruani. Ilipsi Jew-ŋuruani piqaǵaluqaqtusri aglausimaruamik maligutaksramik aglaan navguǵaǵi-gaasri. ²⁸ Iñuk Jew-ŋunǵitчуuq pisigiplugu nalunait-miutaqaǵha timimigun. Iñuk animakami Jew-ŋuupluni suli malitñiñaqami Jew-ŋuruat piǵusriŋitñik ilaǵitlait-chaa Agaayyutim iñuksraqaǵmiñun. ²⁹ Aglaan iñuk

Jew-ŋupiaqtuq kamaksritlaturuaq Agaayyutmik ataramik. Jew-ŋupiaqtuq iñuuruq nalaunŋaruakun sivuğaani Agaayyutim. Taatnasriq iñuk nalunaitmiutaqagñiqsuq uummatmiñi savaagjikkanagun Ipqitchuam Irrutchim. Aglausimaruq maligutaksraq savalguitchuq taatnatchimik. Taatnasriq iñuk quyyasriusriaqagisiruq Agaayyutmiñ, iñungilaaniñ.

3 Jew-ŋuruatmi piqagñiqpat sumik atlat iñuich pigingisaŋatnik? Anniqsuğiaqpat nalunaitmiutchiğimiktigun? ² Aa, Jew-ŋuruat atqunaq piqaqtut. Sivulligmi, Agaayyutim qaitchiñigai Jew-ŋuruat uqatigmiñik Moses-kun. ³ Iłumutuuruq ilaŋich Jew-ŋuruat tuniqsimanğıhat Agaayyutmun. Jew-ŋuruat tuniqsimaiñhata nutqaqtikisivaun Agaayyutim tuniqsimatħa? ⁴ Qaŋaa! Agaayyun sagluyumiñaitchuq iñupayaat ukpiqnanğıtchaluqaqtitlugich. Aglausimaruq Agaayyutim Makpiğaŋani,

“Agaayyuun, nalaunŋasuurutinli uqatigikkapkun.

Akimayumuutinli iñuichunniñ uqağaluaqmata nalaunŋaŋiñiplutin.”

Psalm 51:4

⁵ Ilaŋich iñuich killukun uqağuurut itna, Uvagut killuqsagupta qiniqtinniağivut iñuich Agaayyutim nalaunŋathanik, uqaqhutin killiqiruni nakuuniplugu. Tarra-suli, uqağiniaqpisuŋ Agaayyun nalaunŋanğıñiñilugu anasriñŋuqsagamisigut pisigilugich killuqsautisi?

⁶ Qaŋaa! Agaayyun nalaunŋanğıñiñiŋpan, qanuqhuni atanniqsuthiñauvagich nunam iñui? ⁷ Killiqiğma sagviqpagu Agaayyutim nalaunŋatħa sulii nanğaqtilugu, suvaatami atannikkauniqpiq liilaa uvaŋa killuliqiruaq?

⁸ Taamna ilumutuuniqpan, Killuliqita iñuŋnun nanğap-saaqulugu Agaayyun. Iłisautriŋitchuŋa taatnatchiñik saglunik, aglaan ilaŋisa iñuich pasirağigaatigut ilisautriñipluta taatnatchiñik. Agaayyutimli nalaunŋaruakun anasriñŋuqsagñiağai tamatkua iñuich.

Iluqatin Iñuich Nalaunŋaruanjitchuaq

⁹ Taatnaqhuta uvagut iħuatlukpisa Jew-ŋunğıtchua-niñ? Qaŋaa! Uqaaniktugut iñupayaat Jew-ŋugaluağumini Jew-ŋunğıtchaluagumini aŋalatiqaħat killuqsautmun. ¹⁰ Agaayyutim Makpiğaŋani aglausimaruq,

“Iñuitchuq nalaunŋaruamik, atautchimikunniñ nunam iñupayaŋani.

¹¹ Iñuitchuq atautchimikunniñ kanjqsimaruamik.

Iñuitchuq pakiaqquamagun Agaayyutmik.

¹² Iluqatin tunutkaat Agaayyun,

iluqatin tammaqhutin killuqsautmi.

Nalliat savaaqanğıtchuq nakuuruamik, atautchimikunniñ.

Psalm 14:1-3; 53:1-3; Ecclesiastes 7:20

¹³ Iggiaŋich atriqaqtut aŋmaruanik iluviğnik.

Atuğa at qatin uqaqhutin sagluuqtuanik,

Psalm 5:9

uqaħinich atriqaqhutin nimigiam tuqunaŋatun,

Psalm 140:3

¹⁴ qaniŋich immaukkaqhutin uqapiluuutinik uqama-ğlūutiniglu,

Psalm 10:7

¹⁵ ataramik tuqqutchiñiñaanuplutin iñuŋnik,

¹⁶ napmun aullaqamini piyaqquñiaqhutin iñuŋnik sulii sakiqniutitchiplutin.

¹⁷ Iłitchuğinğıtchaat qanuq iñuuniaħiksraqtin qiniñiñ-ħakun.

Isaiah 59:7-8

¹⁸ Piitchuq taluqsriğmik Agaayyutmik iluqatniñ.”

Psalm 36:1

¹⁹ Pakmapak ilisimagivut una, Agaayyutim maligutaksraŋa qaisaŋa Moses-mun aŋalatchiruq iñuŋnik aatchuusriaqquuanik taavrumiŋa maligutaksramik. Tarra kiñapayaaq patchisiksraqagumiñaitchuq tupiginğığmigun maligutaksramik, ilipsiunniñ. Aa, Agaayyutim patchisiquitigisigaa iñupayaaq nunami ataniglugu. ²⁰ Taatnamik kiñaaniiñ nalaunŋasriyumiñaitchuq Agaayyutmi maligutchiñiñiñiğmigun maligutaksram atukkanjanik, atakkii maligutaksram qiniqtitħi-ñagağigaatigut qanutun killuqsaqtilaaptiknik.

Qanuq Agaayyutmun Iñuich Nalaunŋasripchaħat

²¹ Aglaan pakma Agaayyutim sagviğniğaa qanuq iñuich nalaunŋasripkaqtılaaŋa iŋmiñi, piqutiginaiğilugu maligutaksraq. Agaayyutim uqautigigaa inilğaanimma aglausimaruakun maligutaksrakun sulii sivuniksriqiritigun. ²² Agaayyutim iñuich nalaunŋasripkağniğai iŋmiñi ukpiqsriħatigun Jesus Christ-mik. Taamna ilumutuuruq iluqatni tunŋaviqaqtuani Jesus Christ-mik kisanik.

Iluqatin iñuich atirut: ²³ atakkii iñupayaat killuqsagñiqsut, aasriñ ayuqługu Agaayyutim kamanautaa. ²⁴ Aglaan Agaayyutim iñuich nalaunŋasripchağai iŋmiñi iħaqqutritiğmigun aatchuutauplugu. Nalaunŋasripchağai Jesus Christ-kun tasuqamigich killuqsautmiñ. ²⁵ Tarra Agaayyutim qaitchaa iğniñi tuqqutquplugu aasriñ maqipkaqtugu aŋa akiliqsaqługich killuqsautipayaŋich iluqaisa ukpiqsriuat. Taamna piñiğaa qiniqtitchukługu nalaunŋaruatħi natqigutritiğmigun killuqsautipayaŋik, taputiplugich killuqsautinğıtħi iñuich iñuuruat inilğaan Christ tuqunaiñŋaan. Agaayyutim anuqsrupluni anasriñŋuqsanğıtchaisi pisigiplugich killuqsautinğıtħi.

²⁶ Taavrumuuna Agaayyutim sagviğniğaa pakmapak nalaunŋatilaani sulii nalaunŋasripchaisilaani iñupayaŋik ukpiqsriuanik Jesus-mik. ²⁷ Taatniinniqman, uqavigaagutiksraipiaqtugut. Suvaata? Takku nalaunŋasriyumiñaitchugut Agaayyutmi tupigiguptigu maligutaksraŋa, aglaan nalaunŋasriaraq-tugut ilaani ukpiğiguptigu Christ. Ukpiqsriħum nutqaqtitkaa iluqaan uqaviğiq. ²⁸ Takku ilisimarugut iñuk nalaunŋasripchakkautilaanjanik Agaayyutmi ukpiqsriħikun Jesus Christ-mun, maligutchiñiqmiguunğıtchuaq maligutaksramik. ²⁹ Uvva Agaayyun Jew-ŋuruat kisimini Agaayyutiginvatruŋ? Agaayyutiginğıtmivatruŋ Jew-ŋunğıtchuat? Iłumun ilaa Agaayyutiginğıtmivaat Jew-ŋunğıtchuat. ³⁰ Agaayyutiqatħiñaaqtuq atautchimik.

Agaayyutim iñupayaat nalaunŋasripkağisigai ilaani pisigilugu ukpiqsriħat, Jew-ŋuruat nalunaitmiutchiplutin sulii Jew-ŋunğıtchuat nalunaitmiutchiñiğitlutin. ³¹ Uvva-mi suksraunğığniñiaqpisigu maligutaksraŋa Agaayyutim malikkaptigu ukpiqsriħikuağiaq? Qaŋaa! Ukpiqsriħum ilumun atuumapkaqtağaa maligutaksram atukkanja.

Abraham-ŋum Atrikusrautauŋa

4 Abraham, sivulliruaq Jew-ŋuruapayaanun, urrakusrautigilakput iñuŋmun ukpiqsriñigimigun nalaunŋasripkakkauruamun Agaayyutmi. ² Nalaunŋasripkañigumi Agaayyutmi savaaŋmigun tarra uqavigaagutiksraqaŋayaqtuq, aglaan uqavitlaitchuq sivuŋaani Agaayyutim. ³ Agaayyutim makpiŋaaniñi aglausimaruq, "Abraham ukpiqsriuruq Agaayyutmik aasrii Agaayyutim akuqtuŋaa piqutigiplugu ukpiqsriŋa nalaunŋasripkakaupluni." ⁴ Iñuk savakami akiljusiaqaŋaqtuq. Akiljusiana aatchuutaunŋitchuq aglaan akilikkauraqtuq savaaŋmigun. ⁵ Iñuk nalaunŋasritlaitchuq Agaayyutmi savaallautagimigun, aglaan iñuk ukpiqsrigumi Agaayyutmik nalaunŋasripkairuamik agaayyutailaamik iñmiñi. Agaayyutim akuqtuŋaŋigaa taavruma ukpiqsriŋa aasrii nalaunŋasripkaŋlugu. ⁶ David-ŋum uqautigipmiñigaa iñuk ilumun quvianamiuniplugu Agaayyutim nalaunŋasripkaqmagu savaallautagimiguunŋitchuq. Itnaŋniqsuq, ⁷ "Quvianamiurut tamatkua nalaunŋairrutinjich Agaayyutim natqigutipmagich sulii killuqsautinjich matupmagich. ⁸ Quvianamiuruq iñuk atanŋum isrummatiginŋisaŋa killuutiqaŋlugu."

Psalm 32:1-2

⁹ Taamna quvianamiutiŋ itpa kisiitñun tamatkununŋa nalunaitmiutchiqsimaruanun? Naagga! Itmiuq tamatkununŋa nalunaitmiutchiqsimaiŋaanun. Uqautigianik-kikput Abraham-mun ukpiqsriñiplugu Agaayyutmik, aasriiñ piqutigiplugu ukpiqsriŋa Agaayyutim akuqtuŋniplugu nalaunŋasripkakaupluni. ¹⁰ Agaayyutim akuqtuŋniŋpaunŋ Abraham sivuagun naaga aquagun nalunaitmiutchiŋhan? Agaayyutim akuqtuŋniŋaa Abraham sivuagun nalunaitmiutchikkaunŋaaniñiŋaan timimiñi. ¹¹ Abraham nalunaitmiutchikkaunŋaaniŋa aquvatigun. Nalunaitmiutchiŋa ilitchuqqutauniŋsuq Agaayyutmun nalaunŋasripkakaunŋaniktilaŋa pisigiplugu ukpiqsriŋa. Taatnaŋlugu Abraham aapagigaat iluqatinj iñuich ukpiqsriuruq nalunaitmiutaiñŋaŋmiñ sulii akuqtukkaurat nalaunŋasripkakaupluntij Agaayyutmi. ¹² Abraham aapagipmigaat tamatkua nalunaitmiutchiqsimaruat. Iluqaŋmiñ nalunaitmiutchiqsimaruat timiñiŋamiktigun kiñuviaŋiŋitchai Abraham-ŋum, aglaan kisiisa tamatkua ilaan kiñuviaŋigai tunŋaruat Agaayyutmik atriplugu aapagikkavut Abraham nalunaitmiutchiŋaluaqani.

Agaayyutim Akiqsruutaa Akuqtukkauruq Ukpiqsriñikun

¹³ Abraham kiñuviaŋikkaniŋu akuqtuirut akiqsruutmik paitchaktaaqtilaaksrajanik nunamik. Aglaan akuqtunŋitcha taamna akiqsruun pisigiplugu tupiksriñi maligutaksrajanik Moses-ŋum aglaaŋikkaniŋ, aglaan akuqtuŋaa akiqsruun Agaayyutim nalaunŋasripchaqmagu pisigiplugu ukpiqsriñi. ¹⁴ Uvvaami iñuich akuqtuitlaniqata Agaayyutim akiqsruutaanik maligualaŋmiktigun atuqukkanŋat maligutaksram, tarra ukpiqsriŋiŋ suutnaunayañniŋsuq aasriiñ Agaayyutim akiqs-

ruutaa suutnaunŋiŋluni. ¹⁵ Maligutaksram itqaqtitkaa Agaayyutim anasriñŋuqsaguutilaŋa iñuŋnik tupiksritlaitchuanik maligutaksrapayaamik. Takku iñuich maligutaksraitñamiñ tupiksriñŋirrutiksramik piitchut.

¹⁶ Taatnaqhutinj iñuich akuqtuŋaŋigaa Agaayyutim akiqsruutaa ukpiqutiqaqaminj, aasriiñ taamna akiqsruun ilaan aatchuutigigaa akiŋluni iluaqqutriŋigimigun. Agaayyutim akiqsruutaa akiitñami, iluqaŋmiñ qitunŋaŋikkaniŋat Abraham-ŋum akuqtuñiŋaŋaŋa. Akiqsruun taamna iñiñniŋsuq kisiitñun Jew-ŋuruanun maligatuaat maligutaksramik. Itmiuq atlapayaanun ukpiqutiqaqtuanun Abraham-tun. Ilaa aapagigikput. ¹⁷ Aglaksimaŋhatun Agaayyutim Makpiŋaaniŋ, "Aapaŋuqtitkikiŋiñ iñugiaktuanun iñuŋnun." Abraham ukpiŋigaa Agaayyutim iñuupchaitlaruaq tuqunaruaniŋ sulii taiyuiruaq sunik iñgitchuanik ilipkaŋlughich. ¹⁸ Abraham ukpiqsriuruq niŋiugaqaqahuni niŋiunaŋumiñaitchaluŋaŋaan aapagiliutinayaŋniŋlugu iñugiaktuanun iñuŋnun, takku nipliusriaqaqahuni, "Kiñuviatin iñugiaksigisirit." ¹⁹ Abraham-ŋum ukpiqsriŋa Agaayyutmik sayaiŋsiŋiñniŋsuq isrumagaluaŋaŋmiñ timini tuquniplugu, takku tallimakipiŋaŋyarisripluni aasriisulii aŋnaat Sarah qitunŋitlaitluni. ²⁰ Ukpiqsriŋhan aaniñniŋniŋaa. Ilaan arguaqtunŋiñniŋaa Agaayyutim akiqsruutaa. Ukpiqsriŋha sayaktusriŋaŋniŋsuq, aasriiñ nanŋaŋlugu Agaayyutim. ²¹ Nalupqiginŋiŋlapiŋniŋaa Agaayyutmun atuumaŋkaŋniŋaŋtilaŋa akiqsruusriaŋikkani. ²² Taatnaqhuni Agaayyutim akuqtuŋniŋaa Abraham nalaunŋasripkakauplugu iñmiñi pisigiplugu ukpiqsriŋa. ²³ Aglaan tamatkua uqaŋhich Agaayyutim Makpiŋaaniŋ Abraham nalaunŋasripkakauniplugu ukpiqsriŋhan aglakkaunŋiñniŋsuq kisanik piqutigiplugu Abraham. ²⁴ Tamatkua uqaŋhich aglakkaupmiñniŋsuq uvaptiknun. Agaayyutim akuqtuŋmigaatigut nalaunŋasripkakaupluta ukpiqsriŋiptigun. Ukpiŋigikput Agaayyutim anŋipkairuaq Jesus-mik Atannaptiknik tuqunŋiŋmiñi. ²⁵ Jesus tuqukami akilŋiŋniŋai navguŋiŋqput aasriiñ anŋipkakkaukami tuqunŋiŋmiñ nalaunŋasripkaŋniŋaŋatigut Agaayyutmi.

Qiñuiŋutikkauruq Agaayyutmi

5 Taatnamik nalaunŋasripkakaupluta Agaayyutim ukpiqsriŋiptigun qiñuiŋutikkaurugut Agaayyutmun atannaptigun Jesus Christ. ² Ilaan anŋaŋniŋaa utlautiŋiksraŋput Agaayyutmun aasriiñ pakma ilitchuqsriŋluta iluaqqutaanik. Quviasrukhuta quyagikput Agaayyutim ilaliutiŋiksraŋput kamanautaani ilaatnigun. ³ Uvvasuliuna, quviasruutigipmigiŋput sakiŋniŋiŋiptigun, ilisimaplugu sakiŋniŋuŋutit anuqsrusripkaqhuta. ⁴ Anuqsruŋiŋ tikiutriruq Agaayyutim iluaqsriŋhanik, aasriiñ ilaan iluaŋigumisigut niŋiugaqaqatugut. ⁵ Aasriiñ niŋiukkam qapiqtaqtinnianŋitchaatigut, takku Agaayyutim aatchuŋaŋatigut Ippitichuaq Irrutchimik, aasriiñ taavrumuuna qiñiŋitkaatigut qanutun piŋpagillapiaqtilaaptiknik.

⁶ Uvaptiknik ikayuŋumiñaiŋiaŋitluta piviksraŋ nalautitman Christ tuqutigai agaayyutailaani. ⁷ Nallipsaunniñ tuqutisunŋianŋitcha anniqsuqsaglugu atla iñuk. Ilaatisamma iñuum tuqutinayaŋaluaqpalukkaa na-

kuuruuq iñuk, ⁸ aglaan Christ tuqqugigaatigut killuliqi-raupkaqhuta. Taavrumuuna Agaayyutim qiiñiqitkaa piqaksrii!apiañi uvaptiknik. ⁹ Nalaunñasripkakkaurugut Agaayyutmi augikkañagun Christ-ñum tuqquutaupman. Taatnaqhuta nalupqisunğıpiaqtugut Christ-mun annautiniaqtilaaptiknik Agaayyutim qinnautaaniñ uvlumi atanniğviñmi. ¹⁰ Uumigiraupkaqhuta Agaayyutmi ilaan qiiñiğutigaatigut iñmiñi tuqqutauñhagun iğ-ñiğmi. Pakma Agaayyutim ilauraagiliutipmatigut nalupqinaitchuamik annautigisigaatigut iğñiğmi iñuulñagun. ¹¹ Uvvasuliuna, pakma quviasruutigillapiagikput Agaayyun atannaptigun Jesus Christ qiiñiğutriruakun uvaptiknik Agaayyutmun.

Adam-lu Christ-lu

¹² Killuqsaun tikiumaniqsuq iñupayaanun takku iñuq-qaq Adam killuqsaqtuq sulı pisigiplugu killuqsautaa tuquñiq tikiumapmipluni iñupayaanun. Iluqatiñ iñuich tuquruksrağunıqsut takku iluqani iñuk killuutinıktuq. ¹³ Iñupayaat iñuuruat killuqsağniqsut Moses-ñum akuqtunñaiññaanunnıñ malığutaksramik Agaayyutmiñ. Aglaan Agaayyutim iñuich patchisauniñğitchai killuqsautikun takku piqanğıt!utiñsuli Agaayyutim malığutaksrañanik. ¹⁴ Adam tuquniqsuq tupiksriñğıtluni Agaayyutim tillisaanik. Iñupayaaq Adam-miñaglaan Moses-mun tuquruksrauniqsuq. Aglaan tuquruksrauruttuq killuqsanğıtchaluaññağmiñ taatnatun Adam tupiksriñğıtmatun. Adam atriqağniqsuq Christ-mik ag-ğıqsuksraurumamik sivuniksrani. [Aglaan Adam tuquñiğmik pipkaipman Christ iñuulñaqatitçhiruq.] ¹⁵ Aglaan Agaayyutim akiilaaq aatchuutaa atriqañitçhuq Adam navguiñhatun. Iluqatiñ iñuich tuqurut pisi-ğiplugu atautchim iñuum navguiñhagun. Aglaan Agaayyutim akiilaaq aatchuutaa iñuqquutaagun atautchim iñuum Jesus Christ-ñum kamanatluktuñaruq [navguiñhaniñ iñuum Adam]. ¹⁶ Agaayyutim akiilaaq aatchuutaa atlauruq atautchim iñuum killuqsautaañiñ. Takku aquagun atautchim killuqsautaan tikiumaruq atanniqsuñiq iluqaitñun tuqquataksrağunıplugich. Aglaan aquatigun kisiññaitçhuat killuqsautit tikiumaruq Agaayyutim akiilaaq aatchuutaa iluqaitñun nalauññasipkağniplugich. ¹⁷ Atausriq iñuk killuqsağniqsuq aasriiñ piqutigi-plugu ilaan navguiñha tuquñiq umialiktun añalatchiaqsiruq iluqaitñik iñuñnik. Aglaan qanutun kamanatluktigiva savaaqalñha atautchim iñuum Jesus Christ! Iluqatiñ iñuich Agaayyutim nalauññasripkakkani iñmiñi kamañaqtuakun iñuqqutriñiğmigun añalatchigisirut umialiktun iñuunialıgmikni uumuuna Jesus Christ.

¹⁸ Tarraami, piqutigi-plugu atautchim iñuum navguiñha Agaayyutim tuqquataksrağunığai iñupayaat. Taatnatuntuuq piqutigi-plugu atautchim iñuum nalauññaruam savaañña Agaayyutim qaiññiğaiñ natqigutriñiğlu killuqsautinik iñuulñiğlu iñupayaanun [ukpiqsri-ruanun]. ¹⁹ Atausriq iñuk tupiksriñğıtluni Agaayyutmik, taatnaqhutiñ iñupayaat killuliqiriğutut. Aglaan atautchim iñuum tupigi-plugu Agaayyun, taatnaqhutiñ iñupayaat nalauññasripkakkauğisirut.

²⁰ Agaayyutim qaitçhiñiğaa malığutaksrañña Moses-kun. Taavrumuuna iñuich ilitçhuğirağiğaa qanutun killuqsautilaatıñ navguiñiğmiktigun Agaayyutim malığutaksrañña. Aglaan killuqsaun iñuğiaksitmutukman Agaayyutim iñuqquutaa iñuğiaksitmutluktuq. ²¹ Tarrali killuqsaun añalatchipluni tuquñikun, aglaan Agaayyutim iñuqquutaa añalatchiruq nalaunñaruatıñ tikiutiluta iñuulıgmun Jesus Christ-kun atannaptigun.

Tuqunaruq Killuqsautmun Aglaan Iñuupluni Christ-kun

6 Taamna taatniitman, killuliqituiñaqtuksrauvısa qiiñiqitçhağlugu qanutun Agaayyun iñuqqutriñiğaa-tilaañña? ² Qañaa! Ukpiqsriğupta Christ-mik tuqunaru-ğut killuğmun. Qanuğuta iñuuniaqtuiñiğisiñiğpısa ki-llukun? ³ Puuyugniqıpi, iluqapta paptakkaukapta Christ Jesus-ñum atqagun piqasriutirugut ilaan tuquñhanun. ⁴ Taatnaqhuta paptakkaukapta iluviqataurugut Christ-mi aasrii piqasriuti-pluta tuquñhanun. Aasriiñ Christ-tun añipkakkauruatun tuqunaruaniñ kamañuñiqahuni saññiagun Aapauruam, uvaguttuq akuqtuirugut nutauruamik iñuulıgmik iñuuruksraupluta taavrumuuna.

⁵ Takku piqasriuti-pluta Christ-ñum tuquñhanun paptakkaukapta, taatnatun piqasriutigisipmiugut añipkakkauñhani iñuuniağuta. ⁶ Iñisimagikput una, Christ kikiaktuuñkkaupman iñuulığruaqput kikiaktuuñtrauqataurut ilaani, saññia killuqsautim piyaqququplugu, savaktaağruutqunığuta killuğmun. ⁷ Kiñapayaaq tuquruaq añalatiñiğuuuruq killuqsautmun.

⁸ Ukpiğigikput tuquqataukapta Christ-mi iñuunıqatugisiñiğpluta ilaani. ⁹ Iñisimagikput Christ añipkakkauruaq tuqunaruaniñ tuqquqıkkumiñaiplañha. Tuquñhum añalatiñiğiğaa. ¹⁰ Christ tuqukami tuquniqsuq atausriğmiaqhuni akiilısuğlugu saññia killuqsautim. Pakma iñuuruq, iñuutuiñaqhuni Agaayyutmun. ¹¹ Ilipsiliasriiñ isrummatigiruksraurusri ilipsitñik tuqunaruatun ililıusri saññianun killuqsautim aasriiñ iñuulusri Agaayyutmun uumuuna Christ Jesus-kun.

¹² Taatnağusri killuqsautmun añalatiñnagich timigik-kasi maani nunami. Añalatiñnagu pisugruatıpsitñun. ¹³ Atusruñaqnagich sulliñiği timigikkapsi savaktillugich nalauññaitçhuamik. Aglaan qaitçhisitçhi ilipsitñik Agaayyutmun iñuktıtun añipkakkauruatun tuqunaruaniñ sulı pakma iñuuruatun Christ-mi. Añalatiñçhiğiñ sulliñiği timipsi Agaayyutmun, aasriiñ atuğumausri nalauññaruamik. ¹⁴ Killuqsautim añalatiñiğiğaaasri takku iñuunığitçhusri tupiksriñiğpısigun malığutaksramik aglaan iñuurusri Agaayyutim iñuqquutaagun.

Savaktaağruulñha Nalaunñaruatıgmun

¹⁵ Qanuğisiñiğpısa? Pakma iñuunıqısuğut tupiksriñiğpısigun malığutaksranik Moses-ñum qaisañanik aglaan iñuuruğut iñuqquutaagun Agaayyutim. Taamna pisigiplugu killuqsauraaqtuksrauvısa? Qañaa! Killuqsautuksrauyumiñaitçhugut. ¹⁶ Iñumun ilisimagiksi una, qaitçhıpsitñik kisumun savaktaağrugutıusri taavru-

munja. Tupigiraksragägigiksi taamna iñuk suli ataniğigiksi. Tupiksriñipsi killuqsautmik tuqupkağisigaasri. Aglaan tupigikapsiuñ Agaayyun ilaan nalaunñasripchagägigaasri iñmiñi. ¹⁷ Qaaniqsuami savaktaagrugik-kanjasri killuqsautim, killuğmik aňalatiqaqhusri. Aglaan quyanaqtuq Agaayyun, piñlapiaqhusri tupigigisri ilisauttutauruat ilipsitñun. ¹⁸ Aasriiñ annaktitaunjanikhusri killuqsautmiñ savaktaagruguqtusri pakma nalaunjaruatigmun. ¹⁹ Uqautigigiga savaktaagruiq uqatigñik kanjisiñiaqtuanik takku kanjicsimmağiksitquplusri. Qaaniqsuami qaisimapmatun ilipsitñik savaktaagrugipkaqhusri killuqsautmun suli killuliqitigmun, taatnatuntuuq pakma qaitchuksraurusri ilipsitñik savaktaagrugipkaqhusri iñuuniağigmun nalaunjaruatikun iluqnauqhusri Agaayyutmun. ²⁰ Qaaniqsuami savaktaagruiqhusri killuqsautmun iñuuniatlaitchusri nalaunjaruatikun. ²¹ Savaaqatqusri pigiitichuanik aasriiñ taatnatichim iñuutichim pakma kanjugilikpasi anniqsungitchaasri aglaan tikiutiriraqtuq tuquğimik. ²² Aglaan pakma annaktitaunjaniktusri killuqsautmiñ savaktaagruiqhusri Agaayyutmun. Iluqnauqhusri ilaanun savaaqatlasrirusri akuqtuiyunaqtuamik Agaayyutmun aasriiñi Agaayyutim akiliiñiağasri isruitchuamik iñuuiğimik. ²³ Kiña killuqsagtuq akuqtuiruq killuqsautim akiliiñiağasri—tuquğimik. Aglaan Agaayyutim akiliiñiağasri aatchuutigigaa isruitchuag iñuuiq tamatkunja atausriñuqatauranun Christ Jesus-mun atanaptikun.

Atrikusraun İlaqatniikun

7 Aniqatiut, iluqasri kanjicsimagiksi maligutaksraq Moses-ñum aglaagikkana. İlisimapmigiksi maligutaksramun aňalatha iñuk iñuusrugaaññağmi. ² Uvvaami taamna urriqsruutaupmiuq, ağnaq nayuutigisiruq maligutaksrakun aňutmikni iñuunigtutilaanañi. Aglaan aňutirij tuqukpan ilaqatnitqiiñiaurur tuvraqtuq maligutaksraq. ³ Aglaan ilaqatnikkumi atlamik aňutmik uini iñuunjaan, maligutaksram nipliutigigaa sayunjaruniplugu. Aglaan aňutirij tuqukpan ağnaq ilaqatnitqiiñiaurur. Taatnaqhuni ilaqatnikkumi atlamik aňutmik uini tuquanikpan patchisaitchuq maligutaksramiñ.

⁴ Aniqatiumaan, taatnatun itmiuq ilipsitñun. Christ tuqupman, tuquqatigiruaton pigiksi, aasriiñ aglausimaruat maligutaksrat aňalanğigaasri. Pakma pigiliutipkaqtusri atlamun. Pigiliutigaañi aňitqiksitauruam tuquğimiiñ. Tarraasriiñ iñuuruksraurusri Agaayyutmun savautilugu. ⁵ Qaaniqsuami iñuusrugaaññaapta kanjigruaqtakun pisuğruaħipta aňalatağigaa timigikkaqput pisigiplugu maligutaksraq. Tarra savaaqatqut savaktaksragingisaptiknik maliglugu maligutaksraña Agaayyutim. Surağalipayaapta tikiutigaañi tuquğimun. ⁶ Pakma patchisaikkaurugut maligutaksramiñ, aasriiñ tuqunjaruatun iliiñiağasri maligutaksramun isiqtağipluta qaaniqsuami. Taatnaqhuta pakma savautingitchikput Agaayyun utuqqakun aglausimaruakun maligutaksrakun, aglaan pakma savautiaqsigikput İpqiitichuakun İrrutchikun iñuunjaññaapta nutauruamik iñuuiğimik.

Maliğutaksraq Killuqsauñlu

⁷ İsrumavaluktusri nipliğniñipluñ killuqsauñlu maligutaksraq atiniplugik taapkuak. Taatniingitchuq. Aglaan maligutaksrakun kanjicsigiga killuqsautim qanuutautilaana. Nalunayağiga kaviuğutiq maligutaksram nipliutigingitpagu nalaunjañniñiplugu itnautauruq, “Kaviuqnak.” ⁸ Aasrii killuqsautim pisaasruqsipluñi atuqtitkaqsipluñi taavrumiña tillitmik suli qanusripayaamik nalaunjañitichuamik. Aglaan maligutaksraitman killuqsauñ sanjiksraitchuq. ⁹ İñuuniağugaluqtuami maligutaksrañlaakun ilitchuğigaluqnaq maligutaksraq. Aglaan maligutaksram ilitchuğipkaqmagu tilliñ tarakñaaglaan killuqsauñ uummatqiaqsiruq. Taatnaqluñ iñuutichikun tuquruña. ¹⁰ Tilliñ tikiutiriruksraqtuq iñuuiğimik uvañnun tikiutiripiaqtuq tuquğimik. ¹¹ Killuqsautim kinniñipluñi tillisikun tuqupkağana iñuutichikun. ¹² Tarra aglausimaruq maligutaksraq ipqiitichuq. Taatnatuntuuq tilliñ ipqiitichuq nalaunjañniñi nakuupluñi.

¹³ İtnautauniqpami? Qanusrim nakuuruam tikiutiniqpana tuquğimun? Qana! Killuqsautim atuqtuq nakuuruq [tilliñ] tuqupkağana. Taamna atummiruq uvañnun qiiñiqqupluñi qanusriutilaanañi killuqsautim. Tilliñ qiiñiqtağigaa killuum pigiiñlapiatilaana.

Añuyaktuiñiağ Killuqsautmik

¹⁴ İlisimagikput maligutaksram agaayyutmiqni-sauħa, aglaan uvaña animaruña kanjigruaqtaraqtuq. Killuum aňalatağigana tigtutanupmatun. ¹⁵ Kanjicsitlaitchiga surağaliga. Piñgitchitka nakuuruat pisukkatka, aasriiñ surağalquña pigiitichuanik uumigikkamnik. ¹⁶ Aasrii atuğupkich atuğungisatka uumigiplugich, aňigiga maligutaksram nakuutilaana. ¹⁷ Nutauruam iñuutichima pipkanğitchai tamatkua uumigikkatka. Aglaan ilitqusriğruağma ilumni pipkağagigai. ¹⁸ İi, ilisimagiga ilitqusriğruağ ilumni nakuungisilaana, atakkii kanjigruaqtaraqtuq uvañni. Surağagukkaluağiga nakuuruq aglaan surağalquitchiga. ¹⁹ Atungitchağigiga nakuuruq atuğukkağa aasriiñ atuqtuq pigiitichuq atuğungisağa. ²⁰ Taatnaqluq atuğunigupkich atuğungisatka, nutauruam iñuutichima atuqtingitchai tamatkua, aglaan ilitqusriğruam ilumni atuqtağigana tamatkunja pigiitichuanik.

²¹ Taatnaqluq ilitchuğigiga taamna ilumutuuliq, surağaqsaqama nakuuruamik pigiitichuam nayuğagigaana. ²² Uvva uummatimni quviasruutigigaluğiga Agaayyutim maligutaksraña, ²³ aglaan qiiñigiga atla maligutaksraq aňalatchiruaq timimnik. Timima maligutaksraña añuyakkaa akiliiñliqtuq maligutaksraq isrummatimni. Taamna atla maligutaksraq aňalatchiruaq timimnik killuum maligutaksraqigaa, taavru-maasrii aňalatchiruam tigtuağiliutipluñi. ²⁴ İñuuiğnağnaqpat! İñukniq uvañni! Kia annautigisivaña taavrumakña timimiñ tikiutiruañniñ tuquğimun?

²⁵ Agaayyutim annautigisigaana. Quyağiga ilaa anniqsuğluqmanja uumuuna Jesus Christ atannaptigun! Ta-

rraasriiñ isrumamni kamagisukkiga Agaayyutim maligutaksraña, aglaan ilitqusriğruağma tigutaagip-kagaaña maligutaksrañanun killuum.

Añalatillutin Irrutchikun

8 Tarraami pakma, Agaayyutim tuqutaksrağutqik-kumiñaitchai tamatkua atausriñjuqatauruaat Christ Jesus-mun. ² Takku maligutaksrañan Irrutchim tikiutriruam iñuuligmik Christ Jesus-kun patchi-saigaaña maligutaksramiñ tikiutriruamiñ killuğmik sulit tuqułigmik. ³ Agaayyun savaktuq maligutaksram savaagilguisananik. Maligutaksraq iñuk nalaunñasripchatlaitchaa Agaayyutmi sukununniñ, takku killiqiugaqtuanupluni kamagitlaitchaa maligutaksraq. Agaayyutim tuyuğigaa iğñigikkani nunamun timiqaglugu iñuutquplugu uvaptiktun sulit akililiutigitquplugu killuqsautmun. Taavrumuunaasriiñ Agaayyutim piyaquqtaksrağugñigaa killuqsautun añalatchiruaq killukun pisuligruaptiknik. ⁴ Agaayyutim kamaksritlasripkağaa-tigut nalaunñaplutiñ atuqukkañatnik maligutaksram. Pakma iñuuniaqtugut malinğıqługu kanjigruaqpıt aglaan malikługu Irrusriq. ⁵ Tamatkua añalatittuat irrusriğruamun iñuusruurıt quyalinñiaqługu irrusriğruağ. Aglaan tamatkua añalatittuat Ipqitчуamun Irrutchimun iñuusruurıt quyalinñiaqługu Ipqitчуağ Irrusriq. ⁶ Iñuum isrummataa añalatmagu irrusriğruañan ittaqtuq tuqułiq, aglaan isrummataa añalatmagu Ipqitчуam Irrutchim ittaqtuq iñuuliq sulit qinñiññaq. ⁷ Taamna ilumutuuruq takku iñuum isrummataa añalatpaga ilitqusriğruañan akitñaqsimaağaa Agaayyun. Taamna tupiksrisunğıtчуuq Agaayyutim maligutaksrañanik; takku tupiksriłguitłuni. ⁸ Tamatkua iñuich añalatittuat kanjigruağmiknun quyalilguitchaat Agaayyun. ⁹ Aglaan ilipsi añalangitchaasri kanjigruaqtapsi. Añalatkaasri Ipqitчуam Irrutchim, ilumun taamna Irrusriña Agaayyutim inniqpan ilipsitñi. Aglaan kiña iñuk piqanğıtpan Irrusriñanik Christ-ñum piginğıtchaa Christ-ñum. ¹⁰ Killuqsautim timigikkasi tuqunapkağai, aglaan Christ itpan ilipsitñi Ipqitчуam Irrutchim qaitchigaasri iñuuligmik takku Christ-ñum nalaunñasripkağusri Agaayyutmi. ¹¹ Agaayyutim Ipqitчуağ Irrusri añitqiksitchiruağ Jesus-mik tuqunaruaniñ iñuukpan ilipsitñi, taavruma Ipqitчуam Irrutchim iñuuruam ilipsitñi qaitkisipmigaa iñuuliq timipsitñun tuqusrağumaruun.

¹² Taatnaqhuta aniqatiumaañ, añalatitnata kanjigruaqtamun. Iñuuniaqtuksraunğıtchugut tumigitqukkañagun killuqsautim. ¹³ Iñuuniağupsi kanjigruapsigun tuquniaqtusri. Aglaan Ipqitчуam Irrutchim ikayuqtitchupsi nutqautitlasriługu killiqiłiqsi tarra iñuuniaqtusri. ¹⁴ Iłilgaagillapiağai Agaayyutim tamatkua sivulliuqtittuat Ipqitчуamun Irrutchimun. ¹⁵ Ipqitчуam Irrutchim akuqtukkaqpıt irrusriğinğıtchaa tigutaag-siułhum iqsilñumlu. Ipqitчуam Irrutchim pigikkapta ililgaagıllıutıpchagaatıgıt Agaayyutmun. Taavrumuuna Ipqitчуakun Irrutchikun niplitlasrirugut, "Abba, Aapañ." ¹⁶ Taavruma Ipqitчуam Irrutchim ilitчуuğip-kagaatıgıt nalupqinaiqługu Agaayyutmun ililgaagıiti-

laaptiknik. ¹⁷ Agaayyutim ililgaagıniqpıtıgıt tarra akuqtıgısiurugut ikayuusriñanik piksriurıtaiñik uvaptiknun. Akuqtıgısiurugut tamatkunıña Agaayyutmiñ piqatıgilugu Christ. Aglaan nagliksaatıksraurugut atriługu Christ nagliksaatha. Taatnaqqağuta piññaktaaqagısiurugut kamanautmik atriługu Christ.

Sivunnaptikni Ittuağ Kamanaun

¹⁸ Uvva pakma nagliksaatısiurugut. Aglaan nagliksaatıqpıt pakma atriqağumiñaitчуuq ilaan kamanautaanun sagviğñiakkañanun uvaptiknun. ¹⁹ Iluqani Agaayyutim iñiqtaña utaqıtıllıapiağataqtuq Agaayyutim sagvıiłksrañanik kisut qıtunğagıpiaqtılaañitñik. ²⁰ Suapayaag Agaayyutim iñiqtaña piunğıqsagumaruq, pisulıñinğısağmigun aglaan Agaayyutim sivunniutaagun. Aglaansulit niğjugağ ittuq: ²¹ Iluqani Agaayyutim iñiqtaña añalangıñıñiağaa piunğıqsitchirağaqtuam, aglaan piqatauyumiñaqsilugu kamanaqtuamun patchisaiğmun piqatıgilugich Agaayyutim ililgaañi. ²² Iłisimagikpıt iluqaisa qanusripayaat Agaayyutim iñiqtañiñ utaqıtıthat uvuñanunaglaan ilıllıuğaluaññağmiñ, atriługu ağnaq aullıyautikmatun. ²³ Kisimiñhiñauñğıtчуuat tamatkua iñiqtat utaqıqıurıt aglaan utaqıqımiuguttuq ilıllıuğaluaññağpıt irrutçııptıgıtun. Agaayyutim aatçuğaatıgıt Ipqitчуamik Irrutchimik nalupqinaiğutauplugu. Aasriiñ utaqıqıgıkpıt Agaayyutmun qıtunğagıllıutıpiaqtılaaksraqpıt. Utaqqıgıkpıt timigikkapta simmikkauıksraña. ²⁴ Taamna niğjugısağıkpıt annıqsukkau'apta. Qıñianıksimanığuptıgıt taqqıkkapıt taamna niğjugauyumiñaiññayaqtuq. Iñuich niğıutlaitчıt qanutchimik pigıliutianıkkagmiknik. ²⁵ Aglaan niğjugaaqtugutsulit qanutchimıktaimma piññaktaagianıñisaptiknik, utaqıqıgıkpıt anuqsrusripluta aasriiñ kimmutıgıllıapiaqługu.

²⁶ Ipqitчуam Irrutchim ikayuqsımaagaatıgıt pilgıurırtıptıgıtun. Takku nalurugut qanuq agaayulıksraptiknik; aglaan Ipqitчуam Irrutchim inmiñik uqautıgıpluta Agaayyutmun qiniqqaluktıalıgataqħuni uqautıgilgıusaptıgıtun. ²⁷ Agaayyutim qinıñıgıgıgı iñuich uummatıñıch. Iłisimagaa isrummataa Ipqitчуam Irrutchim, takku Ipqitчуağ Irrusriq uqapsaağutrıplıni Agaayyutmun piqıtıgıplugıch iñugıkkañi tuvraqługu pisułħa. ²⁸ Iłisimagıkpıt, supayaatıgıtun Agaayyutim savaqatıgırağıgı nakuulıksrañatnun piqpaksrıruat inmiñik, tamatkua ilaan tuqłukkani tuvraqługu sivunniutıgıkkani. ²⁹ Agaayyutim ilısimanığai tamatkua tuqłukkani iñiqsıgaluaqani nunamik. Pıksraqtaagianığai atriqaquplugıch iğñıgmısun. Taavrumuuna Jesus sivullıuğunıqsuq akunğatni iñuıgıktuat anıqatıgııch. ³⁰ Taatnaqługıch Agaayyutim pıksraqtaagıkkani tuqłunığai, aasriiñ tamatkua tuqłukkani nalaunñasripkağai inmiñi. Tamatkua nalaunñasripkakkani inmiñi piqatıgıgısisıgı kamanautmiñi.

Agaayyutim Piqpaksrıħa Christ Jesus-kun

³¹ Tamatkua taatniñniqmata, sumik nipliğısitıavisaa taavrumuuna? Agaayyutim nayuqpıtıgıt kıa-unniñi

aki!i!iqsuğumiñaitchaatigut. ³² Agaayyutim qait!lugu igñi nagliksaaqtitkaa piqutigipluta. Taatnaqhuni Agaayyutim ilumun qaitchigisigaatigut supayaamik aki!laağ-lugu. ³³ Kiami patchisigigisivagich iñui Agaayyutim piksraqtaagikkani? Agaayyutim kisimi nalaunnasripkaqsimagai. ³⁴ Kiña nipliğisiva Agaayyutim iñui tuqqu-taksrağugni!ugich? Kiñaunniñ nipliğumiñaitchuq! Takku Christ Jesus tuqutigai, aasriiñ anitqiksusq tuqułig-miñiñ. Pakma Agaayyutim taliqpian tunjaaniñ uqap-saagutigaatigut ilaanun. ³⁵ Qanutchim piiqsitkisivatigut piqpaksriñhaniñ Christ-ñum? Sakiqnam naaga iñui!i!u!thum naagaqaa nagliksaathum naaga kakkaaqsu!thum naaga atnuqaan!i!u!thum naaga navian-iu!thum naagaqaa tuqu!thum? ³⁶ Aglausimaruaq Agaayyutim makpiğaaniñi,

“Piqutigiplusri tuqquataurugut ataramik.

Iñuich anallaq!ukkaatigut ipnaisun tuqquataksratun.”

Psalm 44:22

³⁷ Qanaa! Iluqaisigun tamatkunuuna sakiqniugutiptigun Agaayyutim akimapkağaatigut piqpagirigikkapta. ³⁸ Ii, nalupqigingitichiga sumun piiqsitchemiñaisilaaput piqpaktananiñ Agaayyutim. Tuqu!thum unniñ iñuu!thum unniñ israğulgich unniñ tuungaiç unniñ sut pakma ittuat unniñ tikisaksrat unniñ sanğich unniñ sut ittuat quliptikni!u atiptikni!u naagaqaa sumunniñ iluqaani nunami piiqsitchemiñaitchaatigut Agaayyutim piqpaksriñhaniñ ittuamiñ Christ Jesus-mi atanaptikni.

Agaayyunlu Iñuksraqtaan!lu

9 Atausriñjuqataupluna Christ-mun suli anjalatigaqluna Ipqitchuamun Irrutchimun nalupqigingitichiga qauğrimmaagiuatillautamni uqaiğa ilumutuuruamik. Saglungitichuna itna uqaqama, ² Iñui!i!u!llapiağaqtuna suli alianniullapiaqtaqluna piqutigiplugich Jew-nuruat. ³ Uvvatuq ikayutlalagich Jew-nuruat aniqatitka iñuqatitka. Uvvatuq anasriñjuqsakkaulana piğ!lunaunniñ Christ-miñ ikayuğumiñagupkich anniqsuliksranatnun. ⁴ Israel-aagmiut iñugigai Agaayyutim piksraqtaagiplugich. Ilaan tiguağiniğai piqatlasrip!ugich kamanautmiñik. Ilaan qaiñiğaa ilinjitñun sivunniugutni suli maliğutaksraña [Moses-kun] suli agaayumaagvik suli akiqsruutni!u. ⁵ Qitunğagigaiç kamanatuat sivulliapta, aasriiñ ilinjitñiñ Christ animaruq Agaayyutaupluni. Quyanaqtuq qanavak! Taatnatuquvva.

⁶ Itnautingitichiga Agaayyutmun atunğiñi!ugich akiqsruutigikkani ilinjitñun. Atakkii kiñuvianğich Israel-ñum ilanğich Israel-aagmiupianunğitchut. ⁷ Suli ilanğihñaq Abraham-ñum kiñuvianği ilumun ililgaagigai. Aglaan Agaayyun nipliqsuq Abraham-mun, “Kiñuviaksratin akiqsruutigikkatka itkisirut Isaac-miñ.” ⁸ Itna ittuq, iluqaisa Abraham-ñum kiñuvianği Agaayyutim ilumun ililgaagingitichai, aglaan kisiisa tamatkua ililgaagi-liutikkani Agaayyutim animaruat akiqsruutaagun Abraham-mun. ⁹ Agaayyutim akiqsruğniğaa Abraham itna, “Nalaullugu piviksraq utigisiruna aasri Sarah igñi-qagisiruq.”

¹⁰ Taamnañhiñauñgitchuq. Rebecca-m malğik igñak aapaqaqtuk sivulliaptiknik Isaac-mik. ¹¹ Aglaan malğuk igñak anigaluaqnagik Agaayyutim uqautigaa Rebecca, “Aapiyanan savautigisigaa nukatchiani.” Agaayyun nipliğniqsuq taavrumiña nukatpiağruk savaaqagaluq-nagik nakuuruamik unniñ piğitchuamiglu. Taavrumuuna ilitchuğigikput, Agaayyutim piksraqtaaginiğaa atausriq sivunniutigikkağmigon pisuligikkağmigonlu. Piksraqtaagiyumiñaitchaa iñuk savaaqalğagun.

¹³ Agaayyutim uqalğa itniinniqsuq, “Piksraqtaagigiga Jacob aglaan piksraqtaaginiğit!lugu Esau.”

¹⁴ Qanuğmi nipliğisivisa taavrumuuna? Agaayyun nalaunğaitpa? Taatniingitichuq! ¹⁵ Agaayyutim Moses nipliutigaa,

“Qiñiqtitkisigiga iñuqqutri!ğa kisumun iñuqqutisruk-kamnun.

Qiñiqtitkisigiga ilunñuksri!ğa kisumun ilunñugisruk-kamnun.”

Exodus 33:19

¹⁶ Taatnağumi Agaayyun piksraqtaaqagñianğitchuq iñuich pisuligikkanağatigun unniñ savautigisrukkağatigun. Aglaan piksraqtaaqagisiruq ilunñuksri!ğimigon.

¹⁷ Agaayyutim Uqalğan nipliutiniğaa atanğa Egypt-ñum, “Ataniğutitkikiñi qiniqtitçuk!lugu sanğigikkağa ilipkun. Taavrumuuna atiga uqautaugisiruq iluqaani nunami.” ¹⁸ Taatnaqhuni Agaayyutim qiniqtitçagigaa ilunñuksri!ği kimupayaaq qiniqtitçukamiñ. Suli pitçigii!iqsiktai iñuich pitçigii!iqsitchukkani.

Piksraqtaagikkauruni Agaayyutim Ilunñuksri!ğagun

¹⁹ Uvva nallipsi apiqsruğisigaana, “Agaayyutim anjalatpatigut suvaatami killuutiqağniivatigut? Kia aki!i!iqsuğisivaun pisulğa?” ²⁰ Apiqsruqnak taatna. Ilvich iñu!hiñaurutin. Iñu!hiñam apiqsruqtaksrağingitichaa Agaayyun. Taatnatuntuuq iñuum iñiqtanjan uqautitlaitchaa, “Suvaata pi!iuqpiña taatna?” ²¹ Utkutçiri savaaqatuaq qikumik pi!i!u!hiñauruq qanutçipayaamik pi-sukkumi. Taavrumakña qikumniñ utkusri!i!u!hiñauruq atautçimik piññaqquitiğihñag!lugu aasriiñ ilaqataa suaqluqagvigi!lugu. ²² Agaayyun nalaunñaraqtuq surağapayaalğimigon. Ilanğitñun iñuich ilaan qiniqtitçukkaa qinnautni [killuqsautikun] suli sanğini. Qiniq-qautnaqsigaluaqtitlugich piyaquqtaksrağuhutin anuqsrutiniğai tamatkua iñuich. ²³ Atlas iñuich ilunñugisrukkanii ilaan anuqsrutiniğai ilitçuğitquplugu uukuğnağumiñaitchuaq kamanautni. Tamatkua iñuich itqanaiyautiniğai piqaquplugich kamanautmiñik. ²⁴ Aasriiñ ilagigaatigut taapkua. Agaayyutim tuqlunğitçaatigut Jew-nuruaniñ aglaan piksraqtaagigaatigut Jew-nunğitçuaniñ, ²⁵ tuvraq!lugu nipliutaa Hosea-m itna, “Nipliğisiruna, Iñugigipsi taapkununa atçiqsimagaluakkağmiñun Iñuginğitçipsi.

Aasriiñ qiniqtitkisigiga piqpaktağa tamatkununa piqpagingisamnun.”

Hosea 2:23

²⁶ Hosea-msuli nipliutigigaa,

“Iñuginğitçipsi, aglaan kiñuvaatigun atçikkaugisirut itna,

Iilgaañi iñuuruam Agaayyutim.”

²⁷ Suli Isaiiah-m uqautiginigai Israel-aagmiut,
“Iñugiapaaqutut iñugikkañi Israel-ñum.
Atriqaqtut qavianjusun tağium siñaani.
Aglaan iñugiakitchuat anniqsukkaugisiñiqsut.

Hosea 2:1

Isaiah 10:22, 23

²⁸ Atanguruam qilamik anasriñjuqsagisigai iñui nam.”

Isaiah 28:22

²⁹ Tuvraqługu Isaiiah-m nipliutaa,
“Atangum Sañjipayaaqatuam iñugiakitchuat sivu-
lliaavut iñuupkanğitpagich
iluqapta piyaqqukkaunayaqtugut Sodom-tun sulii
Gomorrhah-tun.”

Isaiah 1:9

Israel-aagmiutlu Tusraayugaallautaglu

³⁰ Qanuğmi nipligisiñiqpisa? Itniinniqsuq, Jew-ñungit-
chuat nalaunñasriñiuraniñiñitichuat Agaayyutmi, na-
launñasripkağniqsut ukpiqsriñhiñaqamiñ. ³¹ Israel-aag-
miut maligutlugich maligutaksraq Moses-ñum aglak-
kaña nalaunñasriñağniqsuq Agaayyutmi taavrumuu-
na, aglaan nalaunñasriñiñiñiqsuq. ³² Suvaatatai? Tu-
nñangitlutinj Agaayyutmun ukpiqsriñiğmiktigun, aglaan
nalaunñasriñağniqsut tamatkunuuna savaagikkağ-
miktigun. Ukpiqsriñiğitñamiñ atriginigaich iñuich pu-
tukkitqataqtuat putukkisautmun. ³³ Agaayyutim
Uqalñha aglaksimañhatun,
“Iligisigiga Zion-mun iyağak iñuich putukkisautiks-
rañat.

Taamna iyağak paallaktitchiñaqtuq.
Kiña taimña tunñaruuaq Christ-mun, iyağaktun ittua-
mun,
qapiqpanayumiñaitchuq.”

Isaiah 8:14; 28:16

10 Aniqatiumaan, uummatimniñ kipiğniugutigigi-
ga iluqatinj Jew-ñuruat anniqsuquplugich. Taam-
na iniqsruutigigiga Agaayyutmun. ² Nipliutigigaluagit-
ka piñiqillapiaqhutinj maliguñhat Jew-ñuruat Agaayyut-
mik, aglaan ilisimanğitchaat nalaulugu tumiksraq. ³ Ili-
simanğitlutinj Agaayyutmun iñuich nalaunñasrip-
chaquutilaanñatnik ukpiqsriñiğmiktigun, inmiknik nala-
unñasriñiñiñiqsut pisuñiğmiktigun, ilinñisa qaitchisu-
nğitlutinj inmiknik Agaayyutmun. [Taatnaqhutinj nala-
unñasritñiñiqsut.] ⁴ Christ kinilirvigigaa maligutaks-
ram, aasriñiñ kiñapayaaq ukpiqsriñuuaq nalaunñasrip-
kakkauyumuuaq Agaayyutmi.

⁵ Kisupayaaq nalaunñasripkağukkumi Agaayyutmi
tupiksriñiğmigtun Agaayyutim maligutaksrañanik, it-
qağiliunj Moses-ñum aglaaña, “Iñuk tupiksriñuuaq ma-
ligutaksrapayaam tillisaiñiñ iñuugisiruq taapkunuuna.”

⁶ Aglaan uqañhum nipliutigiginigaa nalaunñasripk-
kauñiq ukpiqsriñiñkun itnailiplugu. “Isrumaniaqnak, Kiña
mayuğisiva qilañmun (ami atqautityağlugu Christ)?
⁷ Suli nipligñiaqnak, Kiña atqağisiva samuñ natqit-
chuamun añmağnimun (ami mayuutityağlugu Christ
tuqunñaruaniñ)? ⁸ Itnauvva nipliqsimaruq, Agaayyutim
uqañhan qalligaatin, ittut qaniqni sulii uummatipni.”

Taamnatarra ilisauttun quliaqtuagikkaqput. ⁹ Ilvich
qannapkun nalupqinaiglugu uqağupku, “Jesus atangu-
ruq,” sulii ukpiğigupku uummatipni Agaayyutmun aņit-
qiksiñha Jesus tuquñhaniñ, ilvich annakkisirutin. ¹⁰ Uk-
piqsrigupta uummatiptikniñ nalaunñasripchaqtugut
Agaayyutmi. Taatnaqhuta uqaqañaptigun Jesus-mik
ukpiğiplugu anniqsukkaaurugut. ¹¹ Agaayyutim uqañha
itnağniqsuq, “Kiñapayaaq ukpiqsriñiñ tunñaruuaq ilaa-
nun qapiqpanayumiñaitchuq.” ¹² Agaayyutim Uqañhan
taputigaa “Kiñapayaaq,” takku atlaakağiñiñiñiqsuk
Jew-ñuruuağlu Jew-ñungitçhuağlu. Taamna ataniq ata-
niğigaat iluqatinj aasriñiñ qaitchipñiñ iñugiaktuanik ika-
yuutinik iluqaitñun tunñaruuañun inñiñun. ¹³ Agaayyutim
uqañha itnaqhuni, “Atangum anniqsuğisigaa kiña-
payaaq tuqłutuuaq anniqsuqupluni.”

¹⁴ Qanuğutinj tuqługağisivat ilaanun ukpiğingisağ-
miknun? Suli qanuğutinj ukpiqsrigisivat ilaanik tusraa-
maisağmiknik? Suli qanuq tusraagisivat quliaqtuagitait-
chumin. ¹⁵ Qanuğutinj quliaqtuagisivat tuyuğingitpa-
tinj? Aglausimaruq itna, “Qanutun quvianaqtigiva qu-
liaqtuagitit aggiutripmata tusraayugaallautamik.”

¹⁶ Aglaan iluqagminj akuqtunğitçhaat tusraayugaallau-
taq. Isaiiah nipliqsimaniqsuq, “Ataniiq, kisut ukpiqsri-
vat uqauttutigitkaptiknik?” ¹⁷ Taatnamik iñuich ukpiqsri-
ñiqsut tusraa’amitruñ tusraayugaallautaq. Suli iñuich tus-
raagaat kia quliaqtuagipmagu uqañiq Christ-kun.

¹⁸ Aglaan apiqsruqtuñ, tusraaniñiñiñiqpat tusraayu-
gaallautamik? Ilmun ilinñisa tusraagaat. Agaayyutim
uqañha itniittuq,
“Uqañiq siaminniqsuq iluqaanun nunamun.
Iñuich quliaqtuagaqtut nanipayaaq.”

Psalms 19:4

¹⁹ Apiqsrulğitçhuñ, Israel-aagmiut kanjisiñiñiñiqpat?
Ii, kanjisirut. Sivulliupluni Moses uqaqtuq Agaayyun
uqağniplugu itna,

“Uvañha iñuksraqtaagingisapkun siqñaliqsitkisigipsi.
Uvañha kanjicsimaitçhuatigun uumitçaktitkisigipsi.”

Deuteronomy 32:21

²⁰ Tugliiqługu, Agaayyun nipligñiñiqsuq Isaiiah-kun ta-
luqsrautaiqsitlugu,
“Paqitkaatña tamatkua apiqsruqtangitçhuat ikayuqu-
lutinj.

Sagviqsuñ tamatkununa pakaaqanğitçhuanun
uvamnik.”

Isaiah 65:1

²¹ Aglaan Agaayyutim Israel-aagmiut uqautiginigai
Isaiiah-kun itnaqhuni,

“Uvlupayaaqman piñhiñañuruñ akuqtuğuglugich
tamatkua iñuich
tupiktaitlutinj paaqsañaruat uvamnik.”

Isaiah 65:2

Agaayyutim Qiñiqtitkaa Ilunñuksriñiñ Iñuksraqtaañiñ- ñun

11 Apiqsrulğitçhuñ. Agaayyutim ayañniqpagitmi
iñugikkani? Qañaa! Uvañha Israel-aagmiunuruñ.
Uvañha kiñuviagağña Abraham-ñum, ilagigaatña sivu-
lliaqaqtuat Benjamin-mik. ² Agaayyutim ayaksimaitçhai
Israel-aagmiut piksraqtaagikkani inilgaañ. Iliisimagiksi

uqah̄a Agaayyutim Elijah-kun, qanuq ilaan injiqsruth̄a Agaayyutmun akitñaq̄lugich iñugikkañi Israel. Elijah nipliqsuq, ³ “Ilin̄isa tuqul̄gatāgaich sivuniksriqiritin, suli siqumitlugich tuniñlāgviich. Uvañja kisima sivuniksriqiriniñ kisiñjuqtuñja. Pakmaasriiñ tuqunniagaq̄sipmigaatña.” ⁴ Aglaan qanuq kiuniqpañj̄ Elijah? Agaayyutim nipluutinīgaa, “Kisiñjuñgitchutin. Piqaqtuñja 7,000 iñuñnik Israel-mi putqatangitchuanik atrin̄janun Baal-ñum.” ⁵ Pakma taatniitmiuq. Iñugiakkitchuanik Israel-aaḡ-miuqaqmiuq Agaayyutim piksraqtaañjiñik iñuaqqutriñiḡmiguñ. ⁶ Tarraami, anniqsukkaupmata Agaayyutim iñuaqquataagun anniqsukkaunḡitchut savaaq̄āl̄iḡmik̄tiguñ. Anniqsukkaun̄hiñ̄auniq̄pata savaaq̄miktiguñ tarra anniqsūgiaq Agaayyutim iñuaqquataagun il̄umun suun̄giññ̄ayaqtuq. ⁷ Taamna taatna atuummiñiqsuq, Israel-aaḡmiut piññ̄aktaaḡin̄giññ̄īḡaat pakaaḡikkaqtin̄. Aglaan Agaayyutim piksraqtaaḡikkañiñ piññ̄aktaaḡin̄īḡaat [ilaañ nalaun̄ñasripchaq̄amigich in̄miñi]. Atla-taasrii siqquq̄ipkañ̄īḡaich uummatit̄in̄ suli naalañniñ̄iq̄hutin̄ Agaayyutmik. ⁸ Aglausimaruq Agaayyutim uqah̄ani itna,

“Agaayyutim isrumalguil̄iq̄sinn̄īḡai aasrii kan̄iq̄sit̄laiqhutin̄.

Taatnaqhutin̄ qiñit̄laīḡñ̄iq̄sut irimiktiguñ suli tusraat̄laiqhutin̄ siutmiktiguñ.

Taamna atuummiñiqsuq uvluvan̄ñunaglaan.”

Deuteronomy 29:4; Isaiah 29:10

⁹ David-tuuq nipl̄īḡñ̄iq̄suq,

“Nīgīq̄pāl̄iḡmik̄ni napitaulutin̄ naniqt̄illich.

Paasraaq̄tillutin̄ anasriñ̄juqsakkaulich.

¹⁰ Irigikkañ̄ich taaq̄sil̄utin̄ qiñit̄laīḡlich.

Tunugikkañ̄ich pil̄guil̄īḡlich sakuul̄iḡmik̄niñ.”

Psalms 69:22, 23

¹¹ Apiqsrul̄gitchuñja, Jew-ñuruat ayakmatruñ Christ, Agaayyutim taavrumuuna piyaqquqtinn̄iq̄pagich? Qañ̄aa! Aglaan navguil̄hata tikiutīpkañ̄īḡaa anniqsūgiaq Jew-ñunḡitchuanun. Taamna atuummiñiqsuq Jew-ñuruat siqñ̄aliq̄uplugich. ¹² Tarra Jew-ñuruat navguil̄hata tikiutīpkañ̄īḡaa ikayuusriaksraq nunam iñuiñun suli Jew-ñuruat ayaiñ̄hata Christ-mik tikiutīplugu anniqsūgiaq Jew-ñunḡitchuanun. Maatnatarra qanutun nakuutluktiḡiḡisiva ikayuusriaksraq taimanigun iluqaisa Jew-ñuruat taputraukpata ilin̄it̄nī Agaayyutim piksraqtaaḡikkañiñi.

Agaayyutim Qiñiq̄titkaa Ilun̄ñuksriñ̄i Jew-ñunḡitchuanun

¹³ Pakma uqaqtuñja ilipsit̄ñun Jew-ñunḡitchuanun. Uqqiraqtiḡigaañja Jesus-ñum Jew-ñunḡitchuanun, aasrii savautriñ̄amni savaktuñja pisuqt̄ilaaqtuñja. ¹⁴ Nīgiu-gaqaqtuñja iñugikkatka siqñ̄aliq̄uplugich. Taavrumuunaasriiñ̄ ikayūḡayaq̄paluk̄k̄itka anniqsul̄iksrañ̄atnun. ¹⁵ Jew-ñuruat tunutmatruñ Agaayyun, ilaa il̄auraaniktuq atlanik iñuñnik. Aasriiñ̄ sua itkisiva taimanigu Agaayyutim akuqtuq̄pagich Jew-ñuruat? Taapkua iñugiliutit̄q̄ikkisigai Agaayyutim, iñukt̄itun an̄it̄q̄ikkauruati-tun tuqun̄aruaniñ. ¹⁶ Sivulliq̄ qaq̄q̄iaksraq qaisaun̄iqpan Agaayyutmun, tarra iluqani qaq̄q̄iaq ip̄q̄ikkauruq.

Suli kan̄igikkañ̄i napaaqtum ip̄q̄it̄pata, taatnatuntuuq akīgūḡikkañ̄i napaaqtum ip̄q̄it̄miut. ¹⁷ Iñ̄anjich akiq̄qut napaaqtūḡik̄suamiñ̄ piyak̄kaurut aasrii akīgua atlak-kam napaaqtum il̄ipl̄ugu sivulliḡmun napaaqtumun. Ilipsi Jew-ñunḡitchuani atlakkaqtatun akiq̄qutun ittusri. Pakmaasriiñ̄ sayaq̄aaqsirusri iñuupmipl̄usri sivulliḡmiñ̄ napaaqtumiñ̄ atriqaqtuamiñ̄ taapkunanitun Jew-ñuruatitun. ¹⁸ Taatnaq̄husri uqaviksusraun̄ḡitchusri tamatkunuuna akiq̄qutiguñ piyaq̄tautiguñ. Uqaviutiksraitchusri. Suvaata? Ilipsi iñuupkan̄ḡitchiksi kan̄ja napaaqtum, aglaan kan̄jan uumapkāgaasri. ¹⁹ Nipl̄iñ̄iñ̄aunisuknaqtusri, “Akiq̄qut piyak̄kaurut il̄aliutit̄lasri-pl̄uta napaaqtuanun.” ²⁰ Taamna il̄umutuuruq. Aglaan akiq̄qut piyak̄kaurut Jew-ñuruat uk̄piqsriñ̄iñ̄hatiguñ. Taatnaq̄husri il̄aliutirusri napaaqtumi takku uk̄piqsri-pl̄usri. Tarra kamasraaq̄asri aglaan taluqsrisit̄chi.

²¹ Agaayyutim napaaqtum akiq̄qut itinḡiñ̄īq̄pagich nagguvatni, ilaan kipiviaq̄migaasri Jew-ñunḡitchuasrii.

²² Taatnaq̄husri il̄it̄chuḡiḡiksi Agaayyutim iñuaqqutriñ̄iñ̄halu taluq̄nañ̄halu. Agaayyutim anasriñ̄juqsagāiḡigai tamatkuu malīḡut̄chiñ̄ḡitchuat in̄miñ̄ik. Aglaan iñuaqquiti-gaasri iñuuniaqtuiñ̄aq̄psi iñuaqquataagun. Taatnanḡisuāḡupsi kipikkaūgisip̄m̄isri napaaqtumiñ̄. ²³ Jew-ñuruat uk̄piqsrit̄q̄iaqsik̄pata Agaayyutmik akuqt̄ut̄q̄ikkisigai. Agaayyutim pit̄lallapiaqhuni il̄iñ̄iñ̄iñ̄aun̄i kiñ̄umun inaatnun. ²⁴ Ilipsi Jew-ñunḡitchuani atriqaqtusri akiq̄-qumik kipikkauruamik atlakkamiñ̄ napaaqtumiñ̄ il̄aliutipl̄usriasrii napaaqtullautamun, uvva taamna akīguun̄ḡitchaluaqtuq napaaqtullautami. Jew-ñuruat atriqaqtut akiq̄qumik nausuruamik napaaqtullautami, aasriiñ̄ Agaayyutim nalupq̄inañ̄īl̄ugu il̄it̄q̄ikkisigai napaaqtun̄atnun.

Agaayyutim Qiñiq̄titkaa Ilun̄ñuksriñ̄i Iluqait̄ñun Iñuñ-nun

²⁵ Aniqatiumaañ, kan̄iq̄sit̄q̄uḡipsi uumiñ̄a nalunaqhuni il̄umutuuruamik, kamasraaq̄un̄ḡit̄lusri isrumatunil̄usri. Il̄umutuuruq una: il̄añ̄iñ̄añ̄ich Israel-aaḡmiut tikkañ̄asrigaluaqtut. Aglaan taamna simmīḡñ̄iaqtuq iluqatin̄ piksraqtaañ̄juruat Jew-ñunḡitchuat utlautikpata Agaayyutmun. ²⁶ Taimanigun iluqatin̄ Israel-aaḡmiut anniqsūgisirut. Aglausimaruq Agaayyutim uqah̄ani, “Anniqsuq̄ti aḡiḡisiruq Zion-miñ̄.

Piiḡisigaa iluqaan agaayyutaiñ̄iq̄ kiñ̄uvian̄iñ̄iñ̄ Jacob-ñum.

²⁷ Tarra piiḡupkich killuqsautin̄ich

tan̄j̄iñ̄īḡaiga sivun̄niuḡutiga taipkun̄uñja iñuñ̄un.”

Isaiah 59:20, 21; 27:9; Jeremiah 31:33, 34

²⁸ Jew-ñuruat ayan̄nīḡaat akuqtun̄ḡit̄lugu tusraayugaallautaq. Taatnaqhutin̄ akitñaq̄tul̄iñ̄īḡaat Agaayyun piqutiḡipl̄usri. Aglaan Jew-ñuruat Agaayyutim iñugigai piksraqtaaḡipl̄ugich. Piq̄pagigai piqutiḡipl̄ugu akiqsruutni sivullian̄it̄ñun [Abraham-munlu, Isaac-munlu, suli Jacob-mun]. ²⁹ Agaayyutim isrummit̄q̄it̄l̄ait̄chuq iñukt̄igun tuq̄l̄ukkāḡmiguñ suli aatchuutiguñ qaisāḡmiguñ ilin̄it̄ñun. ³⁰ Iñ̄aatniimma ilipsi Jew-ñunḡitchuani ayakkaq̄si tupiḡisrun̄ḡit̄lugu Agaayyun, aglaan pakma akuqt̄irusri ilun̄ñuksriñ̄īḡmik taapkua iñuich tupiksri-

ñgiŋhatigun. ³¹ Taatnatuntuuq pakma Jew-ŋuruat tupiksriŋgitchut Agaayyutmik. Atriplugu Agaayyutim nagliksriŋha ilipsitŋik, ilinŋitŋik nagligigisipmigai. ³² Takku Agaayyutim ilisimagai iluqaisa iŋuich tupiksrisunŋisilaŋatlu pitchigiŋhatlu. Piquitigiplugich ilaan qiniŋqitichukka ilunŋuksriŋi iluqaitŋun.

Quyyan illi Agaayyutmun

³³ Ii, Agaayyutim umialgutai uuktuŋnaŋumiŋaitchut. Puqiutaalu kanjicsimaŋhalu isruitchuq. Kia-unniŋ iŋuum kanjicsipchaŋumiŋaitchait Agaayyutim sivunniutai.

Unniŋ kanjicsiyumiŋaitchaa tumaa.

³⁴ “Kia ilisimavaun isrummataa Atanŋum? Kia qaitchiŋiŋauvaun algaqsruutmik?”

Isaiah 40:13

³⁵ “Kia-unniŋ qaitchimaitchaa Agaayyutim qanutchimik utiqtitaksraŋanik Agaayyutmun.”

Job 41:11

³⁶ Ii, Agaayyutim iŋiqtaŋigaa suapayaaq. Suli suapayaaq ittuiŋaŋaqtuq, ilaagun suli ilaanun. Kamanaun illi Agaayyutmun qanavak taimuŋa. Taatnatuq.

Qaiŋusri Agaayyutmun

12 Taatnaqhusri, aniqatiumaan, Agaayyutim qiniŋqitŋanikmatigut ilunŋuksriŋigmiŋik inŋiqsruaŋipsi timigikkasri iŋuuruŋulugich tuniŋautigitquplugich ilaanun, ipqiŋuni suli quyaqnaŋuni ilaani. Taamnatarra savautriŋksraqsi ittuq Agaayyutikuaŋiakun. ² Atriŋsuruŋaqasri iŋuiniŋ marruma nunam, aglaan simmiqsilusri nutaqtillusri isrummatigikkasri. Taatnaŋupsikanjicsitlasriŋiaŋiksi Agaayyutim pisuŋha ilipsigun. Suli ilisimatlasriŋiaŋiksi nakuuruq, quyaqnaqtuq Agaayyutmi suli nalaunŋaruq.

³ Agaayyutim iŋuauqutaagun nipliutiksraqaqtuŋa kisupayaamun akunnapsitŋi. Isrumaniaqnak nakuuvagiŋutin ilipni. Qiniŋqutksraurutin ilipnun qanuq itilaaŋpiŋnik. Isrummatigiuŋ qanutun ukpiqsriŋiaŋqitilaan aatchuusriaŋgikan Agaayyutmiŋ. ⁴ Atausriukattaaqhuta timiqaqtugut aasriŋ taamna timi iŋugiaktuamik sulliŋiaŋqahuni. Tamatkua timim sulliŋiŋi atlakaŋiisigun atuŋaqtut. ⁵ Taatnatuntuuq uvagut iŋugiaktugut. Aglaan Christ-mi uvagut iluqata atausriŋuqhuta timaurugut, aasriŋ sulliŋiŋuqhuta timimi. ⁶ Iluqata atlaŋkaŋiŋiŋ aatchuusriaŋaqtugut. Agaayyutim uvaptiknun qaitchait iŋuauqutriŋigimigun. Kiŋa aatchuusriaŋaŋumi sivuniksriŋigimik, atuŋliuŋ taamna ukpiqsriŋigimigun pigikkaŋmigun. ⁷ Kiŋa aatchuusriaŋaŋumi savautriŋigimik, savagli. Kiŋa aatchuusriaŋaŋigumi ilisautriŋigimik, tarra ilisautriŋi. ⁸ Kiŋa aatchuusriaŋaŋigumi pitchuksaaŋigimik, pitchuksaaŋigili. Kiŋa aatchuusriaŋaŋigumi aatchuiŋigimik atlanun, aatchuŋli naliŋiaŋglugu. Kiŋa aatchuusriaŋaŋigumi sivulliuqtiksrauluni, sakuugli sivulliuqtaulŋigmiŋi. Kiŋa aatchuusriaŋaŋigumi nagliksriŋigimik, taavruma atuŋliuŋ quviatchaugiguni.

⁹ Piquaksriŋiqsi ilumutuuruksrauruq. Uumigisiuŋ tamanna pigiit chuaq, piqpagiluguasriŋ nakuuruq. ¹⁰ Piquakutilusri avatmun aniqatigiisun, kamanatluktilugich aniqatigikkatin ilipsitŋiŋ. ¹¹ Iqiasrusruŋaqasri aglaan sakuukkitchi, suli piŋiqillapiŋasri irrutchipsigun savautilugu Atanŋuruq. ¹² Quviasrugusri takku piqaqtusri niŋiukkamik. Anuqsrusri iŋuiliŋiŋ tikitpan. Agaayulusri ataramik. ¹³ Ikayuŋlugich Agaayyutim iŋuiniŋuqsraqtuat. Tukkiqsuŋlugich iglaat kiŋunnapsitŋi.

¹⁴ Apiqsruqsriŋ Agaayyutim nagligitqulugich tamatkua nagliksaaqtitchiruat ilipsitŋik, inŋiqsruutilugich aasriŋ apiqsruutisruŋaqnagich Agaayyutim anasriŋuqsaqulugich. ¹⁵ Quviasruqatigilugich tamatkua quviasrukutuat. Alianniuqatigilugich tamatkua alianniuqtuat.

¹⁶ Iŋuuniaqatigiŋusriŋusri. Kamanaŋnaisruŋaqasri ilipsitŋik, aasriŋ ilauraŋigilugich tamatkua suunŋiŋasruŋiruat. Iŋisimatluŋniasruŋaqasri supayaaranik. ¹⁷ Kia iŋuum pimaŋlukpasri akisaŋniasruŋaqasri killukun. Iŋuuniaŋitchi iŋuŋni iŋuauqnaqtuakun. ¹⁸ Piyumiŋiaŋiqutilaapsitŋi iŋuuniaŋitchi qiniŋirrutillugich kisupayaat.

¹⁹ Iŋauramaŋ, akisaŋuŋniasruŋaqasri atlanik nalauŋitpasri, aglaan Agaayyutim akisaŋigilugich. Aglausimaruq, “Uvaŋa akisaŋisruŋa. Uvaŋauruŋa anasriŋuqsaraŋaqtuq [nalaunŋaitchuktuanik], nipliŋsuq Ataniq.”

²⁰ Aglaan, Agaayyutim uqatŋa itnatun, “Pimaŋluktigikkat niŋisukpan niŋipchaŋglugu, imiŋukpan imiŋqitillugu.

Taatnaŋuvich kanŋutchaŋkiaŋiŋ katitchipmatun ikualaruanik aumanik taavruma niaquanun.”

Proverbs 25:21, 22

²¹ Ki, pigiit chuamun akiŋipkaqtaqnak, aglaan akiŋiŋ pigiit chuaq nakuuruakun.

Tupigiraksrat Kavamam Maliŋutaksraŋi

13 Iluqasri tupigiraksraŋigisi kavamam aŋalatai. Kiŋaunniŋ aŋalatchitŋaitchuq Agaayyutim qaitchiŋiŋisuaqmani saŋŋimik aŋalatchiŋiksraŋanun, suli kiŋaunniŋ aŋalatchitŋaitchuq marrumani nunami saŋŋiqanŋisuaŋuni Agaayyutmiŋ. ² Taamna pisigiplugu kia iŋuum akiŋiŋiŋuqniktuam kavamamik akiŋiŋisimagaa Agaayyutim inillakkaŋa. Taatnaqami tikiutiraqtuq anasriŋuqsautmik inŋmiŋun. ³ Tamatkua iŋuuruat nalaunŋaruakun sivuŋayumiŋaitchut sivulliuqtinik, aglaan kisimiŋ tamatkua iŋuumaŋluktuat. Sivuuŋagisruŋit chuŋpku aŋalatchisiquaqtuq savaŋiŋuŋ nalaunŋaruq aasriŋiŋ aŋalatiŋ quyagiyumagaatin. ⁴ Taamna Agaayyutim savaktigigaa ikayuquplutin. Aglaan atuŋuvich nalaunŋaitchuamik iqsiviksraŋ tarra. Aŋalati saŋŋiŋaqtuq anasriŋuqsaitŋasriplugu. Taamna Agaayyutim savaktigigaa anasriŋuqsaitŋasriplugu pisigiplugu Agaayyutim tamatkuniŋa atuqtuanik nalaunŋaitchuamik. ⁵ Taatnaŋusri tupigiraksraŋigisri kavamat pisigiplugik taapkuak: anasriŋuqsakkauyumiŋaitchumuusri, suli ilisimalusri qauŋrimmaŋiŋutillautapsitŋiŋ tupiksriŋun nalaunŋatilaŋanik. ⁶ Tarra akiŋiŋiruksraupiaqmiusri tax-sinik, takku tax-siliŋirit savaktigigai Agaayyutim savaŋipmatruŋ savaŋitŋi. ⁷ Akiŋisitchi iluqaitŋun aŋalatiŋrutiquaqtuanun niŋŋuqsruutipayaapnik,

akiliǵlugich iluqaisa tax-sinik akiliǵñaqtuat, taluǵilugich taluǵiraksrauruaat sulı kamagilugich kamagiraksrauruaat.

Piqpakkutiǵ Atlanik

⁸ Akiqsruumisrunaǵnagich iñuich qanutchiñik. Aglaan ataramik piqpagiraksraǵigitin atlat. Iñuk piqpaksriruaq atlamik tupiksriñiqsuq iluqaanik malıǵutaksramik. ⁹ Malıǵutaksrami aglausimaruq, “Killuqsagumiñaitchutin sayunaǵikun. Iñuaǵumiñaitchutin kisumik. Tiglikkumiñaitchutin. Kaviuqtuksraunǵitchutin iñuuniaqatvich suuraiñiñ.” Iluqatiñ taapkua tillisaurut sulı iluqatiñ atlatlu katisrimarut atautchisun uumani: “Piqpagiyumagiñ iñuuniaqatin iliptun ilıǵu.” ¹⁰ Piqpaktam atnialaitchaa iñuuniaqan. Taatnamik piqpaksriǵ atriqaqtuq tupiksripmatun iluqaanik malıǵutaksramik.

¹¹ Taatnatun iñuuruksraurusri nalaunǵaruakun makunani uvluni. Atakkii annautraulıǵviksraqput, Christmun qılañmuutikpatigut, qallitluktıuq pakma ukpiqsriqqaahaptikniñ. Taamna ittuq itıǵviksrakun iñıqtuatun siñıǵniǵmiñ. ¹² Unnuaq nuñuyasriruq. Uvluq tikiyasriruq. Taatnamik nutqautiraksraǵigikput killıqıǵıqput pigikkaña taaqtuam sulı tigulugich satkui qaumam savaaqatlasrıluta nakuuruamik. ¹³ Ki, iñuuniaqta nalauluq atriǵugich iñuich pigikkañi uvlum. Uvaguq piruksraunǵitchugut naǵǵunaqtuakun niǵıǵıkun sulı taanǵalıkun. Ittuksraunǵitchuq sayunaǵıq suvaǵıǵılu, naaga añuyalıq siǵñatuǵıǵılu. ¹⁴ Aglaan iñuk atipmatun satqagutmik taatnatuntuuq satqagutiqaǵıtchi atañǵuruaamik Jesus Christ-mik, aǵalatisrunaǵasri kaviuǵutaiñun kanıǵruapsi.

Upyaktuiñak Atlanik Iñuñnik

14 Akuqtuǵumagiksi sayai!luqtuq ukpiqsriǵıǵımıun uqavaaqatıǵısrunaǵnagu ukpiǵıkkanañik. ² Iñanǵıch iñuich ukpiqsrirut niǵıǵıhiñañunıplutıñ qanusripayaamik niqimik. Aglaan atlat iñuich ukpiqsriǵıhat sayaitmata ilinǵıch ukpiqsrirut niǵıǵıhiñañunıplutıñ nauriañhiñanik. ³ Taamna niǵıǵıhiñañunıruaq qanusripayaamik niqimik isrumaruksraunǵitchuq nakuutluñıpluni nauriaqtuqtuamiñ. Taamnali nauriaqtuqtuq taatna isrumaruksraunǵıtmıuq niqıtuqtuq nalaunǵıñıñıluq, takku Agaayyutim akuqtuǵniǵaa. ⁴ Atanıǵıñıaqtaksraǵıñıǵıtchiñ atlam savaktaa. Qaukñan sivunniǵısigaa nalautmagaan naagaqaa nalaunǵıtmagaan. Ilaa nalaunǵaruamik savaaqatlagısrıuq takku Agaayyutim nalaunǵaruamik savaaqatlapkaǵısigaa. ⁵ Iñuk isrumaruq atausrıq uvluq nakuutluñıplıluq atlanıñ uvlumiñ. Atlamli isrummatıǵıǵıai uvlupayaat atıplıgıch. Iñullaak isrummatmikıǵıgun nalupqısrunǵıǵılik nalaunǵaruamik savaaqatılaaǵmıknik. ⁶ Iñuk isrumaruq atausrıq uvluq pitluktıuqanıplıluq atlanıñ uvlumiñ kamakutıǵıǵıaa pisıǵıplıluq Agaayyun. Taatnatuntuuq niǵıruam qanusripayaamik niqinik kamagıǵıaa Agaayyun, takku qaitchıplıni quyyatmik Agaayyutmun, aasrıpsuuq niǵıruam naurianik kisiitñik kamagıpmıǵıaa

Agaayyun quyyavıǵıplıluq. ⁷ Nallıqputunniñ iñuutlaitchuq iñmiñun unniñ tuqqutlaitchuq iñmiñun. ⁸ Uvaguq iñuunǵıpta iñuuruqut quyalısuǵıluq Atanıq, sulı tuqugıpta tuqunıaqmıuqut Atanıkun. Iñuu'apta sulı tuqu'apta pigıǵıatıǵı Atanıqum. ⁹ Taatnaǵıhıni Christ tuquruq aasrıi añıpkakkaupluni tuquǵıǵımiñ. Iñuutqıksuq atanıǵıtuqplıni iluqaitñun tuquruunı iñuuruunılu. ¹⁰ Suvaatami atanıqsuiñıaǵıaǵıpıch anıqatıpnik nakuutluñıplıtin ilaaniñ? Uvaguq qıchaqsagımaruqut sıvuǵıaani Agaayyutim, aasrıi ilaan atanıǵıta iluqata. ¹¹ Aglausimaruq Agaayyutim uqalıhani, “Nalupqınaisılaanǵatun iñuutilaǵıma, niplıqsuq Atanıq, kiñapayaat putkisırut sıvuqqamnun, aasrıiñ iñupayaat kamagısiǵıaatıa.”

Isaiah 45:23

¹² Atausrıukattaǵıta kıǵıtuksraqaqtuksraugısiǵıkput Agaayyun [savaǵıkkaptıǵıun].

Atlat Killuqsaqıtınagıch

¹³ Taatnamik nutqautiraksraǵıǵıkput atanıqsuutıǵıqput avatmun. Aglaan isrummatıǵıraksraǵıǵıkput putkırıvıuruksraunǵıǵıqput sulı anıqatıptıknik killuqsaqıtıchıraǵıñıǵıksraqputlu. ¹⁴ Itluñ atannamni Jesus-mi ilısimagıǵıa niqıpayaaam nakuuñha. Aglaan iñuum nalaunǵıǵıgımiunı taamna tarra ilaani nalaunǵıaitchuq. ¹⁵ Atanıǵıñıǵıupku anıqatın niǵıkkapkun tuvranıñıñıǵıñ tuma a piqpaktam. Pıyaquqtaqınaǵı ukpiqsriǵıha niǵıkkapkun nalaunǵıǵıñıtuqı. Itqaǵıluq una, Christıum tuqutıpmıǵıaa anıqatın. ¹⁶ Uqautıǵıpkıaǵınaǵı atlanun piǵıiñıñıluq nakuuruq ilıpnı. ¹⁷ Añaaıyuaatani Agaayyutim niqılu imıǵılu suksraunǵıchuk, aglaan nalaunǵısrıpkakkaulıkun Agaayyutmi qıñıuiñıaqaqtuqut quvıanaqaqıhıtalu Ipqıtıchuakun Irrutıchıkun. ¹⁸ Kiñapayaaq savautrıruaq Christ-mik taatna quyaqnaqtuq Agaayyutmi, sulı iluagısiǵıaat atlat iñuich. ¹⁹ Ki, pisuqtılaaptıknı iñuuniaqta qıñıuiñıñakun sulı sayııllaǵıutıluta avatmun ukpiqsriǵıkun. ²⁰ Niǵıǵıpkun niqımik suksraunǵıqsıtnıaǵı savañıa Agaayyutim. Niǵırunı iluqaitñik niqinik nakuuruq, aglaan nalaunǵıaitchuq kiñıa iñuk killuqsaqıtınapku. ²¹ Nalaunǵıaruq niqıtunǵıchunı taanǵıñıtuqıñılu sulı piñıǵıchunı qanutchıpayaaamik killuqsautıǵıyumiñakkañanik anıqatvıch. ²² Ukpiqsriǵıñıñı qanupayaaq innıqpan, nalupqınaisırrunı akuqtıyunañha Agaayyutmi. Iñıuǵıuuq quvıanamıuruq patchısiǵıñıtuqıñıaǵı iñmiñıñı iluagıkkıǵımıgun. ²³ Aglaan iñuk nalupqısrıktıuq patchısaıruq niǵıgımi, takku ukpiqsriǵıkuanǵıtuqıñı. Supayaaq ukpiqsriǵıkuunǵıtuqıñıaǵı, tarra killuqsautıuruq.

Malıǵıluqı Jesus Christ-ıñ Urrakısrıtaa

15 Uvaguq sayaktıruanı ukpiqsriǵıaptıǵıun ikayıǵınaıqtaksraǵıǵıvıt tamatku a sayaitchuat pılgıırrutıñısiǵıun, quyalıñıasrunaǵıta uvaptıknik. ² Atausrıukattaǵıta quyalıñıaǵılavıt iñuuniaqatıvıt nakuuñıksrañatnıun, sayııllaǵıñıaǵıluǵıch ukpiqsriǵıhat. ³ Taatnatuntuuq Christ iñuuniaqamı quyalıñıanǵıñıñıqsuq iñmiñun. Itna Agaayyutim uqalıhum niplıutıǵıniǵıaa, “Iñuich

pisaanapmatin, Agaayyuun, atniagagigaatna.”⁴ Qanusripayaag aglausimaruqqaanijqsuami aglausimaruq ilisautisrukhta niugiugaqpluta anuqsrukunlu pitchuksaaqutignunlu aggigaqtuaq uqathaniñ Agaayyutim.⁵ Anuqsrukunlu pitchuksaaqutignunlu aggigaqtuk Agaayyutim. Agaayyuruna Agaayyutmun iñuuniaqatigiqplusri qinuiññakun malikapsitñi Christ Jesus-mik.⁶ Taatnaqupsi iluqasri piqatigiiksitkisirusri, aasriiñ atautchisun kamaksrukisigiksi Agaayyun aapagikkaña atannapta Jesus Christ.

Iluqagminj Iñuich Quyyagisigaat Agaayyun

⁷ Christ akuqtugaasri. Taatnatuntuuq akuqtuutiruksaurusri. Taavrumuuna qiniqtitkisigiksi kamanautaa Agaayyutim.⁸ Uqautigipsi, Christ savaktigiliutigaat Jew-nuruat qiniqtitchaqlugich ilumutuulhat Agaayyutim akiqsruutaiñ Jew-nuruat sivullianitñun⁹ suli Jew-nungitichuat qaitchitquplugich nangautmik Agaayyutmun ilunnuksriñhagun. Aglausimaruq Agaayyutim uqathani,

“Quyagisigipiñ akungatni Jew-nungitichuat.

Atugisiruna quyyatinik atigikkaqun.”

2 Samuel 22:50; Psalm 18:49

¹⁰ Uqaliq nipliñiqsuqsuli,

“Ilipsi Jew-nungitichuani,

quviasruqatigaqitchi Agaayyutim iñuiniik.”

Deuteronomy 32:43

¹¹ Uqaliq niplitqinñiqsuq,

“Iluqasri Jew-nungitichuani quyyasriñ ataniq.

Iluqasri iñunni atugitchi quyyatinik ilaanun.”

Psalm 117:1

¹² Isaiah nipliqmiñiqsuq,

“Kiñuviaña Jesse-m aggigisiruq anjalatchityağuni Jew-nungitichuanik.

Ilaa pisigilugu Jew-nungitichuat piqagisirut niğiukkamik.”

Isaiah 11:10

¹³ Injqsruqtuna Agaayyutmun qaitchiraqtuamun niğiukkamik immiqplusri quvianapayaamik suli qinuiññamik tunnañapsigun ilaani, aasriiñ sanjiagun Ipqitchuam Irrutchim niğiugaqsi ulipkaulagisiruq.

Paul Uqaqtuq Sivunniutmigun

¹⁴ Aniqatiumaanj, nalupqigingitichiga imaqañiqsi nakuuruamik. Iñsimagiga piqañiqsi kanjqsimmatipayaa-mik aasrii ilisautritlasripusri avatmun.¹⁵ Aglaan aglaagigitka ilisauttutigikkatka ilipsitñun itqaqitquplugich. Aglaktuna taluqsrautaiqtuna Agaayyutim ituaq-qutaagun qaisanagun uvamnun.¹⁶ Christ Jesus-njum savaktigitqugaña Jew-nungitichuanun. Ilaan ilisautrit-qugaña tusraayugaallautaq tamatkununa tuniñlautiqitquplugich akuqtuyunağlugich Agaayyutmun, ipqiq-sillugich Ipqitchuam Irrutchim.¹⁷ Taatnaqlugu savaqatauniqama Christ-mun uqaviutigitlagiga savautriñiga pisigiplugu Agaayyun.¹⁸ Uqautigigisigigiga kisan Christ iñiqsiruaq uvapkun sivullitlasripunja Jew-nungitichuanik tupiksritlasripugich Agaayyutmik, ami nipliutigik-kapkun suli ilitchuqqutitigun¹⁹ suli quviqnaqtuagun

suli sanjiagun Ipqitchuam Irrutchim. Quliaqtuağigiga iluqaallapiaq tusraayugaallautaq Christ-kun nunapayaami Jerusalem-miñ Illyricum-munaglaan.²⁰ Ataramik quliaqtuağisrukigiga tusraayugaallautaq nunami iñun-tusraangitichuanun Christ-mik. Uvatakku nappaiñiağungitichuna savaamik atlam iñuum aullağniñjanik-kanjanik.²¹ Aglaan aglausimaruatun Agaayyutim uqathani,

“Tamatkua sivuani uqautraungitichuat ilaanik qinğisirut.

Suli tamatkua sivuani tusraangitichuat ilaanik kanjqsigisirut.”

Isaiah 52:15

Paul Sivunniqsuq Rome-mugukhuni

²² Taamna pisigiplugu iñugiaktuami uvunanunaglaan nutqaqtitakkauruna tikiññiañamni ilipsitñun.²³ Aglaan pakma quliaqtuağivksraiguti'ama makunani nunaaqqiñi suli iñugiaktuani ukiuni tikitchukkaluaqapsi.²⁴ Utlak-kisigipsi Spain-muksaguma. Nayuqtuallagukkipsi aasriiñ aquagun ikayuthiñaugipsitña iglauniaguma.²⁵ Pakma aullağniaqtuna Jerusalem-mun ikayuğiağlugich Agaayyutim iñui taamani.²⁶ Ukpiqsruuat Agaayyutmik Macedonia-miñ Greece-miñ quviasruñiqsut qaitchiplutin manijñik ikayuqsaqlugich inuqsraqtuat Agaayyutim iñui Jerusalem-mi.²⁷ Taapkua piyumaagñiqsut takku akiqsruummipugich Jew-nuruat. Jew-nungitichuat akuqtuñiqsut irrutchikun ikayuusriañatnik Jew-nuruat. Taatnaqhutin ikayutaksragigaiç Jew-nuruat suurağmiktigun.²⁸ Qaisaksragigitka inuqsraqtuanun Jerusalem-mi maniich aatchuutigitkanjich ilinjitñun. Taatnaqqaaguna aullağisiruna Spain-mun, aasrii igliñamni apqusraallakkisigipsi nayuqtuallagiağusri.²⁹ Iñsimagiga tikitchuma ilipsitñun tikiutrigisiñiga Christ-njum kamanaqtuamik ikayuutaamik.

³⁰ Aniqatiumaanj, pisigilugu ataniq Jesus Christ suli Ipqitchuam Irrusriq piqpakkutipkakanjasri avatmun, injigipsi ikayuqupluna savaamni itqağiluna agaayulap-sitñi Agaayyutmun.³¹ Agaayuyumausri annaumaagun- luna ukpiqsriñitichuani Judea-mi. Agaayuyumausrip-suuq taamna ikayuun tikiutiniakkağa Jerusalem-mun quyaqnaqlugu Agaayyutim iñuini taamani.³² Tarra utlakkisigipsi quviasruguna ikayuusriaqagigiluna nutaqtirrutmik ilipsitñiñ, Agaayyutim pitqukpana.

³³ Agaayyutimtuq qaitchirağaqtuam qinuiññamik nayugumalisi iluqasri. Taatnatuq.

Paul Tuyuqtuq Nayaanjanik Ukpiqsruuanun

16 Uwauna uqautigigiga ilipsitñun ikuagiplugu aniqatvut Phoebe. Ikayuqtigigaa agaayyuvium Cenchrae-mi.² Akuqtugumagiksi Agaayyutim iñuini akuqtuiruksraulhatitun kisunik Phoebe-m. Ikayuqsima-gaana suli iñugiaktuat iñuich.

³ Tuyuqtuna nayaanjanik Priscilla-mun suli Aquilamun savaqatigikkakka Christ Jesus-kun.⁴ Sugingiqługu iñuulitqik annautimagaatna. Taatnaqlugich quyalla-piağikka, suli iluqatin ukpiqsruuat agaayyuviniñ Jew-nungitichuat quyagillapiağaittuq.⁵ Tuyuqtuna na-

yaanjanik ukpiqtuanjuranun katiragaqtuanun tup-qakni. Tuyuqtunja nayaanjanik ilannamnun Epaenetus-mun sivulliuruamun nunanani Asia-m maliguaglugu Christ. ⁶ Tuyuqtunja nayaanjanik Mary-mun sakuuktuamun akunipsitni. ⁷ Tuyuqtunja nayaanjanik Andronicus-mun Junias-munlu, ilakka isiqtaupmiruak isiqtau'amaptuuq. Uqqiraqtit kamaqaqtuaqigaik ukpiqsriuanjuaqaaqtuak sivismni. ⁸ Tuyuqtunja nayaanjanik Ampliatus-mun ilannamnun Agaayyutikun. ⁹ Tuyuqtunja nayaanjanik Urbanus-mun savaqatigikkamnun Christ-kun, suli piqpagikkamnun Stachys-mun. ¹⁰ Tuyuqtunja nayaanjanik Apelles-mun; uukuak'ami [ukpiqsriigimi] qiniqtitkaa ilumutun piq-paksriigi Christ-mik. Tuyuqtunja nayaanjanik iluqaitnun qitungaiñun Aristobolus-njum. ¹¹ Tuyuqtunja nayaanjanik Herodion-mun ilamnun, suli iluqaitnun qitungaiñun Narcissus-njum pigikkañanun Atangum. ¹² Tuyuqtunja nayaanjanik Tryphaena-mun suli Tryphosa-mun, taapkuak agnak savakturuak Atanigmun. Tuyuqtunja nayaanjanik Persis-mun ilannamnun sakuullapiaqtuamun Atanigmun. ¹³ Tuyuqtunja nayaanjanik Rufus-mun ukpiqsriuanjullautuamun atanikun, suli aakananun; taamna aakaupmiuq uvanun. ¹⁴ Tuyuqtunja nayaanjanik Asyncritus-mun Phlegon-munlu Hermes-munlu Patrobas-munlu Hermas-munlu suli iluqaitnun aniqatiunun ilinjitniittuanun. ¹⁵ Tuyuqtunja nayaanjanik Philologus-munlu Julia-munlu, Nereus-munlu aniqataanunlu, Olympas-munlu, suli iluqaitnun Agaayyutim iñuiñun taraniittuanun. ¹⁶ Paqlatisritchi avatmun kuni-gutmik ipqitchuakun piqpakutiñikun. Iluqagminj ukpiqtuanjuranj Christ-njum tuyugaasri nayaanjanik.

Ilammiugutit

¹⁷ Aniqatiut, qaunagipiaqugipsi iñunjanik akiiligiiksit-chiragaqtuanik suli iluqititichiruanik atlanik ukpiqs-

rihatigun. Akiiligiisimagaat ilumutun ilisauttun ilisauttusriaqsi. Piisimaaqitchi ilinjitniñ. ¹⁸ Taatnatchich iñuich savautriñgitchut atannaptiknik Christ-mik, aglaan savautriñhiñagtut inmiknik pisuligmiktigun. Uqallautaqtigun uqayusraagutitigunlu kinnitchiñiaqich iñuich naluruat ilumutuuruamik. ¹⁹ Iluqagminj ukpiqsriuat tusraagaasri tupiksriñiplusri. Taatnaqtunja quviasrullapiaqtunja ilipsigun. Ilisimallautaqtugipsi nakuuruq suli piisimaaqtugipsi pigiitchuamiñ. ²⁰ Taatnaqtunja Agaayyutim tikiutriuam qiniñiñamik qilamik akiiligiisigaa tuungaq. Ihuagqutaan atannapta Jesus-njum nayuglisi.

²¹ Timothy savaqatiga tuyuqtunja nayaanjanik, ukuaptuuq ilatka Lucius, Jason, suli Sosipater. ²² Uvanja Tertius, aglaktunja uumiña tuyuutaanik Paul-njum. Tuyuqtunja nayaanjanik ilipsitnun Christ-kun atanikun. ²³ Gaius-njumlu tukkuqikkaqma iluqagminjlu ukpiqtuanjuranj tuyugaasri nayaanjanik. Taatnatuutuuq Erastus suli aniqatvut Quartus tuyuqmiuk nayaanjanik. Erastus ilirakuviuruq uvani nunaqqimi. ²⁴ [Ihuagqutaan atannapta Jesus Christ nayuglisi iluqasri. Taatnatuq.]

Agaayutim Nangaunlu Agaayyutmun

²⁵ Quyyan Agaayyutmun! Agaayyutim kisimi makit-taagiksitlagaasri ukpiqsriipsitni tusraayugaallautakun quliaqtuaqikkapkun. Taamna tusraayugaallautaq Christ-kun kanjisiñaitchuaq taimani, ²⁶ aglaan pakma ilitchuqnaqsiruuq suli nalunaiqlugu ilitchuqipkakkauruq iluqaitnun iñunjanun ukpiliquplugich aglaanjanisigun sivuniksriqirit tuvraqlugu tillisaagun isruitchuam Agaayyutim. ²⁷ Kisianun isrumaturuamun Agaayyutmun illi kamaun qanjavak taimunja Jesus Christ-kun. Taatnatuq.

1 Corinthians

1 Uvaŋa Paul, aglaqatiqaqtuŋa Sosthenes-mik ani-qatiptiknik. Agaayyutim piksraqtaagigaanŋa uqqi-raqtaupluŋa pigiplugu Christ Jesus. ² Tuyuqtuŋa ukunina tuyuutinin ilipsitŋun Corinth-miittuanun, ukpiqtuanuruanun Agaayyutmun. Iŋugiliutigaaŋa Agaayyutim ipqiŋsipkaqhusri Christ Jesus-kun, ilagiplugich iŋu-payaat nanipayaaq agaayusuuruat atannaptiknun Jesus Christ-mun ilaisaptuuq Ataniġikkaŋatnun. ³ Uvva-tuq Agaayyutim aapagikkapta suli Jesus Christ Atanapta iŋuaqqutillaŋniaġlisi suli tutqiksiliŋsri.

Ikayuusriasi Ukpiliqapsi Christ-mun

⁴ Atamik quyasuugiga Agaayyun pisigiplusi, atakkii iŋuaqqutigaaŋa Christ Jesus-kun. ⁵ Piqatauhaptikni Christ-mi ikayuusiaqaqtusri atqunallapiaq supayaa-kun, uqautriŋipayaapsigun suli ilitchuġiŋapsigun. ⁶ Uqaliq Christ-kun nalupqinaiqsuq ilipsitŋi, atakkii iŋuutchisi atlaŋŋuqhutiŋ, ⁷ piqaqhusri qanusripayaa-mik aatchuutaanik Ipqitchuam Irrutchim, utaqqiŋipsit-ŋi sagviŋiksraŋanik atanipta Jesus Christ-ŋum. ⁸ Ilaan qaunaginiaġaasri ukpiqsriŋapsigun isruanunaglaan, patchisaiŋusriasriiŋ aggiqpan ataniqput Jesus Christ atanniyaġuni iŋupayaanik. ⁹ Agaayyun tuniqsamaruq tuqŋuqtigikkaqsi piqatautquplusi iġniġmiŋun Jesus Christ-mun atannaptiknun.

Atiŋirrutinġich Ukpisruiat

¹⁰ Aniqatiumaan, inġiġpsi saŋŋiqahagun atanipta Jesus Christ anġusrimaaquplusri avgummataiġusriŋu suli atausiŋuqatigiŋuqplusri isrummatipsitŋi suraġaŋapsitŋiŋu. ¹¹ Aniqatiumaan, ilaŋisa iŋuich Chloe-ŋum ilaiŋ nalupqinaiqŋugu uqautigaatŋa qapiqsigiu-traġnipŋusi [tillisaipsigun uvamniŋ]. ¹² Nipliutigikkaŋat uvamnun itnauvva, ilasi uqaqtut "Paul-kuaqtuŋa," atlat "Apollos-kuaqtuŋa" naagaqaa "Cephas-kuaqtuŋa" naagaqaa "Christ-kuaqtuŋa." ¹³ Qanuq pivisi? Christ avgumayumiŋaitchuq! Uvaŋa Paul, aasriiŋ kikiaktuutrauyumiŋaitchuŋa pisigilusri. Uvvasuli, paptakkaunġitchusri maliguaqsiutisukhusri uvamnun! ¹⁴ Paptakkaunġichusri Crispus-lu Gaius-lu, aasriiŋ quyagiga Agaayyun paptakkaunġiġa atlamik nallipsitŋik. ¹⁵ Kiŋaunniŋaasii nipliġumiŋaitchuq paptakkaunġiluni attapkun maliguaqsiutisuguni uvamnun. ¹⁶ Aa, paptakkaunġiluaqmiuŋa tupiqatiŋiŋik Stephanas-ŋum, aglaan atlakun naluruŋa kimik paptakkaunġiŋimnik. ¹⁷ Atakkii Christ tiliŋġitchaanŋa paptakkaunġiŋimnik. ¹⁸ Atakkii Christ tiliŋġitchaanŋa paptakkaunġiŋimnik. ¹⁹ Atakkii Christ tiliŋġitchaanŋa paptakkaunġiŋimnik. ²⁰ Atakkii Christ tiliŋġitchaanŋa paptakkaunġiŋimnik. ²¹ Atakkii Christ tiliŋġitchaanŋa paptakkaunġiŋimnik. ²² Atakkii Christ tiliŋġitchaanŋa paptakkaunġiŋimnik. ²³ Atakkii Christ tiliŋġitchaanŋa paptakkaunġiŋimnik. ²⁴ Atakkii Christ tiliŋġitchaanŋa paptakkaunġiŋimnik. ²⁵ Atakkii Christ tiliŋġitchaanŋa paptakkaunġiŋimnik. ²⁶ Atakkii Christ tiliŋġitchaanŋa paptakkaunġiŋimnik. ²⁷ Atakkii Christ tiliŋġitchaanŋa paptakkaunġiŋimnik. ²⁸ Atakkii Christ tiliŋġitchaanŋa paptakkaunġiŋimnik. ²⁹ Atakkii Christ tiliŋġitchaanŋa paptakkaunġiŋimnik. ³⁰ Atakkii Christ tiliŋġitchaanŋa paptakkaunġiŋimnik.

ŋum tuquŋha sannigutami ilumun saŋŋiqagumiŋaitchuq.

Agaayyutim Qiŋiġnaqtitkaa Saŋŋiŋi Puqiutniŋu Christ-kun

¹⁸ Quliaqtuaqaliq tuquŋhagun Christ-ŋum pisigiplugich iŋuich killuqsautinġich suutnaunġitchuq tamatku-nuŋa tammaummiruanun, aglaan taamna quliaqtuaqaliq saŋŋiġigaa Agaayyutim uvaptiknun anniqsu-maaqtuanun. ¹⁹ Atakkii aglausimaruq Agaayyutim makpiġaanġiŋi itna,

"Puqiutaat isrumaturuat piyaqquġisigiga, suli piiqsillugich kaŋiqsimathat ilisimaniraaguruuat."

Isaiah 29:14

²⁰ Taamna taatniinniŋpan suniaġniŋapat isrumaturuat iŋuich? Suniaġniŋapat puqiŋsaat ilisautrit? Suniaġniŋapat tamatkua qapiqsailiralguruat? Agaayyutim nalupqinaiguuŋa puqiutaat nunam iŋuiŋ puqiŋlapiathat.

²¹ Agaayyun ilumun isrumaturuq ilisimaniqsuq nunam iŋuiŋun ilitchuġiyumiŋaisilaagmiŋik inġmiŋ puqiut-miktigun. Taatnamik Agaayyutim sivunniġiġigaa anniq-suġiaqŋugich iŋuich ukpiġikpatruŋ tusraayugaagik-suaq. Taamna tusraayugaagiksuaq suuknaunġitchuq iŋuŋiŋun nunam. ²² Jew-ŋuruat inġuuruat nalupqinaigutitquplutinġ quviqnaqtuanik, Jew-ŋuŋitchuatli kig-gutiŋatlasrukhuŋ puqiutmiktigun. ²³ Aglaan uvagut, quliaqtuaġigikput Christ kikiaktuutrauplugu. Taatnas-riq quliaqtuaqaliq Jew-ŋuruanun piŋailutaġiniġaat aglaali Jew-ŋunġitchuuanun kinnauniġautauniqsuq.

²⁴ Aglaan Christ-kun Agaayyutim qiŋiġititkaa saŋŋiŋi puqiutniŋu tamatkunuŋa Agaayyutim tuŋŋukkaŋiŋun, Jew-ŋugaluaŋaŋaġmiŋ suli Jew-ŋunġitchaluaŋaŋaġmiŋ, ²⁵ atakkii kinnauniġutaa Agaayyutim isrumatutluktug iŋuŋniŋ, suli sayaiŋha Agaayyutim saŋŋiqatluktuq iŋuŋniŋ. ²⁶ Aniqatiumaan, isrummatigiŋisuiŋ qanusriutillaqsi tuŋŋukkaukapsi ukpiqsriuatquplusri, iŋuġiaktuat akunnapsitŋi isrumaturuunġitchuŋ aŋalatchisiqanġi-ŋlutinŋu umialguruunġitŋlutinŋu. ²⁷ Agaayyutim piksraqtaaginiġai puqiŋitchuŋi nunam qanuġviiquplugich isrumatuniraaqtuat. Taatnatun Agaayyun piksraqtaaqtuq sayaitchuŋiŋik nunam kaŋŋutchtaktitchaŋŋugich sayakturuat. ²⁸ Aasriisuli piksraqtaaginiġai iŋuich kamananġitchuŋat marrumani nunami naġġuġikkauruatlu suunġiŋaġuqtitchaŋŋugich kamananġiraaguruat iŋuich. ²⁹ Taatnamik kiŋaunniŋiŋ iŋuk uqavigaagumiŋaiŋiŋisusq Agaayyutim sivuġaani. ³⁰ Agaayyutim atausriŋuqasiutipkaġaasri Christ Jesus-mun, puqiutiguqtuaq uvaptiknun Agaayyutimiŋ. Agaayyutim qiŋiġititkaa puqiutni Christ tuqupman piqutiġipluta anniq-

sugiaqhuta. Tumigiplugu taamna Christ Agaayyutim nalaunqasripkağaatigut suli iñugiliutipkağaatigut Agaayyutim ipqiqhuta suli tasuğaatigut killuqsautaiqhuta. ³¹ Taatnali aglausimaruatun Agaayyutim makpigaanani, itna, "Iñuum uqavigaagukkumi kamaksruğ-liuñ atangum iñiqtaña."

Tusraayugaagiksuaq Christ-kun Sanniğutami

2 Aniqatiumaan, uvaña tikitqaaqama ilipsitñun quliaqtuağigiga Agaayyutim tusraayugaagiksuaña nalupqinaiqługu atusunaqnaña uqatıgnik kanjıqsitłaisapsitñik. ² Sivunniqsuña nayuutiłamni ilipsitñi quliaqtuaqagukłuña Jesus Christ-łhiñamik tuqqutaułhanıglu sannığutami. ³ Ilipsitñi itnama sayaitchuña, iqsipluñalu suli uuliksipluña. ⁴ Quliaqtuaqama maliksuaqusaanğitchipsi iñuich puqıtaatıgun, aglaan uvapkuatıglu Ipqıtchuam Irrutchim uqautıgaasri nalupqinaiqługu sanjıñi. ⁵ Quliaqtuaqtuña taatna ukpiqsritqıplıusri Agaayyutim sanjıagun puqıutıgınsanjatıgun iñuich.

Agaayyutim Puqıutaa

⁶ İlisautrisuugaluagımiugut isrumattutmik Agaayyutim iñ qatqıtchuanun ukpiqsriğimikni. Aglaan tamanna isrumattun ingıtchuq ukpınaitchuanıñ naagaqaa sivulliıqtaiñiñ nunam suksraunğıgıñiaqtuaniñ. ⁷ Aglaan isrumattun uqautıgıkkaput Agaayyutim nalunaqtuaq isrumattutıgıgaa iñuich nunam kanjıqsitłaisanjat. Agaayyutim sivunniutıgıgaa, sivuanımma nunamik iñiqsigaluaqani, piqatautlasrıñiağniplıta ilaan kamanautmiñi. ⁸ Nalliataunniñ marruma nunam ayalataisa kanjıqsımanıgıtchaat, takku kanjıqsımanıgıtmitruñ kikiaktuınayaitchaat atanıq Jesus Christ kamanautıqatuaq atrıplıglu Agaayyutim piqaqmatun. ⁹ Aglausımaruq Agaayyutim Makpıgaanani taapkunuuna kanjıqsitłaitchuatıgun, itna,

"Sut iñuum tautuksımaısanjı
unniñ tısrıamaısanjılu
unniñ isrumatıgıtłaisanjılu,
taapkua Agaayyutim itqanıyağai tamatkunuña piqpagirimıñun."

Isaiah 64:4

¹⁰ Aglaan Agaayyutim satqummiğñıgai uvaptıknun Ipqıtchuakun Irrutçıgmıgun. Ipqıtchuam Irrutçım ilısimagai supayaat, suvaluk nalunapiagataqtuat Agaayyutim pigıkkanjı. ¹¹ Atakkıı kĩa-unniñ ilısimangıtçhaa isrummataa atlam iñuum. Kisimi iñuum irrusrian ilısimagaa isrummatni. Taatnatun kĩa-unniñ ilısimangıtçhaa pigıkkanjı Agaayyutim kisimi Irrusrian Agaayyutim. ¹² Ukpiqsrıruağıuqapta akuqtuiñğıtçugut irrusrianiñ nunam iñuiñ, aglaan Agaayyutim Irrusria agğıgıñısuq uvaptıknun ilıtçugıtqıplıta iluqaitñik Agaayyutim akiılaanik aatçhuutaiñik uvaptıknun. ¹³ Uqaqapta Agaayyutim nalunaqtuananjı uqanğıtçugut iñuich puqıtaatıgun aglaan ilısausrıaptıgun Irrutçımıñ, aasrıñ Ipqıtchuam Irrutçım satqummiğñıgai ilımutuuruat nalupqinaiqługıch iñunñun piqaqtuunun Ipqıtchuamik Irrutçımik. ¹⁴ İñuum piqanğıtçhuam Ipqıtchuamik Irrutçımik tunñaviqaqtuamılu isrumattut-

miñun kanjıqsitłaitçhai sut Agaayyutim Irrusrian satqummiğkanjı. Tamatkua isrumatıtuçhuatıgun ilaani, atakkıı kisimi Ipqıtchuam Irrutçım puttuqsrıpağniğai. ¹⁵ İñuum puttuqsrıpağniğai supayaat, aglaan atlat iñuich atannıyumiñaitçhut ilaanik atakkıı kanjıqsitłaitçhaıch sut ilaatun. ¹⁶ Atakkıı İsaiah-unniñ sivuniksrıqırı apıqsruanıtuq, itna,

"Kıamı ilısimavaun isrummataa Agaayyutim,
suli kĩa ilısaıtılavaun?"

Isaiah 40:13

Aglaan Ipqıtchuamik Irrusrıqaqtugut ilısimaplıta isrummataanik Christ-ıgun.

Agaayyutim Savaktağrı

3 Aniqatiumaan, uqautrıłgıtçhuña ilipsitñun uqautrımatun iñunñun irrutçıkuagıtaqtuamun. Uqatıgıqqaapısi iñuunıagıqtusrı puqıutıpsıgun iñuktun kanjıgrıuaqatıtuatun suli anıqamııratun ukpiqsrığımiñi. ² İlisauttıtuğı milıñıñatun ittuq niqıpiatun ingıtłuni takku isılgıağıqsımaıtłısrıısuıli kanjıqsitłaitłısrıılu. Pakmaunniñ piyumiñairgaqtusrı, ³ takku ukpiqsrıruağıgaluağıpaısi kanjıgrıuaqtaqatısrıısuıli iñuunıaqhusrıılu iñuktun ilısimangıtçhuatun Christ-mik. Killuqsrısqıgıpsı avatmun uqavaağıtısrıılu kanjıgrıuaqtaqatısrıısuıli aullasrıqaqtusrı iñugrııñatun. ⁴ Tarra iları niplıqsuq, "Paul-kuatıña," suli ilanatsıli "Apollısqıuqtıñalı." Taatnağıpsı kanjıgrıuaqtaqanıqsıısuıli. ⁵ Uvva kısıunıqpa Apollısqı naagaqaa kısıunıqpa Paul? Apollısqı uvañalı savaktañıñıñıtaqtuguk aasrıı tumıgıplunuk ukpiqsrıaqsiplıusrı. Agaayyun qaitçıraqtıuq uvaptıknun savaaksrıptıknı iñullaanıplıta. ⁶ Quliaqtuaqama iñuktun nautçırııruatun ittuña, Apollısqı-sıli iñuktun imaqtıgıruatun ittuq. Aglaan Agaayyutim naupkağıgıgaa ukpiqsrııqısi. ⁷ İñuk nautçırııruaq iñugılu imaqtıgıruaq qullıunğıtçuk. Kisimi Agaayyun qullıuruq atakkıı naupkairaqtuq. ⁸ Uvva iñuk nautçırııruaq suli iñuk imaqtıgıruaq atırık savautrıñakni, aasrıñ inımiğkullaakı akuqtıgısrııruak akıñıñaktaaksrıgımiğkni savallaamıktıgun. ⁹ Agaayyutim piqatıgııksıtılta savaktıgıgaatıgıt. İlipsıli Agaayyutim nautçııvıgıgaasrı. Uvvasıli Agaayyutim tupıgıpmıgaasrı. ¹⁰ İsrumatıruatun tupııuqtıtun, malıktıgı uıuaqqtıaa Agaayyutim uvamun, inıllakkıga nappavıı ukpiqsrııpsıtıñun. Atlat nappairut qaananun taavrıma nappavıılıtauruam, aglaan iñullaakı qaunagıruksrıuruq qanıuq nappavıılıtauruam. ¹¹ Taamna nappavıılıtauruaq ilipsıtıñı Jesus Christ-ıuruq-tarra. Kıñıaunniñ iñuk ilırinıangıtçhuq atlamık naagaqaa pitłıktıuamık nappavııñımiğk taavrımakña nappavıılıtauruamıñ. ¹² Kıña iñuk nappıtıaruq taavrımunıña nappavııñımun atıglıgıch akıısuırat sut maqtılaitçhuat naagaqaa atıglıgıch akıısuırat sut maqıyuruat. ¹³ İñupayaam savaaña satqummiğñııtaqtıuq nalupqinaıgılu uvluani atannııvıksrıam. Taavrımanı uvluımi iñullaam savaaña uuktıuakkağısrııruq ikni-kun ilıtçugıpkıglıgu qanıtuçııtuılaaña. ¹⁴ Tarra ikniğıum ikıngıtıpagı iñuum nappakkıña nappavıılıtauruamun akuqtıgısrııruq akıııusıaksrıgımiğk. ¹⁵ İknıgıum

ikiniaqpagu iñuum nappakkaña nappaiviliutauruamun taavruma savaaña suksraungigisuruq, aglaan anniq-sukkaugisuruq tigulikkaupmatun ikualaruamiñ ikniğmiñ. ¹⁶ Nalupqinaitchuamik puttusrimarusri Agaayyutim iñuutilaañanik ilipsitñi. Ittusri ilaan agaayyuvikpañatun tupqatunlu, sulı Agaayyutim Irrusria nayuuti-pluni ilipsitñi. ¹⁷ Kia iñuum piyaqqugumiuñ taamna Agaayyutim agaayyuvikpaña, Agaayyutim suksraungigñiagmigaa taamna iñuk. Atakkii Agaayyutim agaayyuvikpaña ipqitchuanjuruq. Ilipsiasriñ Agaayyutim agaayyuvikpagigaasri.

¹⁸ Kiñaanñiñ sagluqinani inñiñiik. Kiñapayaaq akunnapsitñi isrumatuniraağuyumi marrumani nunami ilitchuğiqqaagliuñ naluluqtılaani puqutinikkumauqli isrumattutaanik Agaayyutim. ¹⁹ Atakkii puqiuataat ukpiñatichuat suñiñaurut Agaayyutmi. Agaayyutim Makpiğaañani aglausimaruq, “Añurağigai isrumatuniraaqtuat iñuich pitqiksugautaatigun.” ²⁰ Aasrii aglaksi-mapmiuq, “Agaayyutim ilisimagai isrumatuniraağuurat isrumatinich suksraungisilaañat.” ²¹ Taatnamik uqaviutiqaqasri iñuktigun, atakkii iluqaisa pigigisi—²² Paul-lu, Apollos-lu, Cephas-lu, mannalu sulı nuna, iñuutıglu sulı tuquiq, pakmalu ittuat sulı tikitchumaaqtuat aquagun—iluqaisa pigigisi. ²³ Aglaan ilipsi Christ-ñum pigigaasri, Christ-aasriñ Agaayyutim pigigaa.

Christ-ñum Uqqiraqtai

4 Taatnamik iñuich isrummatigiraksrağigaaatigut savaktauniłuta Christ-mun sulı Agaayyutmun qulıaqtuaquñluta nalunaqhutıñ ilumutuuruañiñiik. ² Aasriiñ niğıuginaqtuq iñuum savaktauruam tuniqsimaruksrautilaaña savaamiñi. ³ Qanutchiupluña savaktavik? Sugingıpiagıgıa sivunnıgagupsitñı unñiñ atlat iñuich pikpatña. Sivunnıgagıñıtchunñiñ uvamnik. ⁴ Iłisimagıgıa killuliqinğıñıgıa, aglaan taamna nalupqinaıgıtaunğıtchuq patchisailaañunıluña. Taamna atanıqsuiñiaqtuq uvamnik, ilaa Atanguruaq Agaayyun. ⁵ Taatnamik uqaqasri iñuk patchisaunıluqu sivuani atangum aggıgıvıksrañan. Sagvıgısisgai iluqaisa irıqsımaruanjı taaqtuam sulı salapqıglugıch iñuich nalunaqtuakun sivunniugutinıch. Taranasriiñ Agaayyutim iñullaa nangagısisgaa.

⁶ Anıqatiumaañ, pisigıplusri uvamnıglu Apollos-mıglu atrikusautıqaqtuña. Iłitchıtqugıpsi uvaptikniñ kamasraaqniktuksraunğıñiñıplıusri iñunmik nakuqsıtıglugıu atlatımiñ iñunmiñ akunnapsitñi, tuvrağlugıch ilısauttugıkkana aglausımaruaq Agaayyutim makpiğaañiñi.

⁷ Naaga nakuutlukkasugıvıch atlatıñ? Supayaaq pigıkan aatchuusriağıgıñ Agaayyutmiñ. Aasrii akuqtuagıniğupku suvaata uqavıgaaqpıch piñiñaktaagıpmatun ilıplıgu? ⁸ Isrummatıqağniqsusri piqaanıñıplıusri supayaamik. Aataı, umialgunıvisı! Isrummatıqağniqsusri añalatitun ilıplıusri kamanatluñıplıusri uvaptikniñ ilısautrıñıptikniñılu. Ki añalatchısitçı. Taatnaanıñıgıpsi uvaguttuuq añalatchıqatautlasrıñıñıaupmiugut ilipsitñi. ⁹ Ilaatni isumaraqtuña Agaayyutmun inıllañıplıuta uqqıraqtauruaguut nıkanaqtuatuñ ilıplıuta. Irrutıkkauğut savvaqlıktıtun tuqqutaıyasrıruatuñ iñupayaat

takkuatni, qıñıqsıttaalıutiıpluta israğıliñun iñunñunlu atunim. ¹⁰ Kınnaurugut Christ pisigıplıgu, aglaan ilipsı apai qanutun ilısımmatıqağniapıt Christ-kun! Uvagut sayıtchugut, aglaan ilipsı apai sayaktunıapıt! Nangıñıapayukmırağıgıasrı, aglaan uvagut nagğugıkkaurugut. ¹¹ Pakmanunaglaan niğısuksıurugut imıgıksıuplatalu, atnuğaaluktıuqmıugut, añallaqtıktakkaupmiugut, aimmiuraagıvıitmiugut, ¹² iñuunıurağniqmıugut sakuukhuta argaptıknık. Uqamaqlıuttraukapta piłıusrıaqaqurağıgıvıt; naglıksaaqtıtaukapta iglutıgıgıvıt; ¹³ sañutmatıgıt iñuagıttırağıgıvıt. Pakmanunaglaan iñuıch ilıgaatıgıt suaqlıuqağıvıtun nuna, sulı iñupayaam igıtchıvıgırağıgaatıgıt pıyaagrupayaamik ilılaa.

¹⁴ Kanñusraaqsañıtçıpsi aglakama tamatkunıña, aglaan isılgıqsugıkkıpsi piqpsrıpmatun qıtunğamnik. ¹⁵ Iłısautrıqağniğupsıunñiñ Christ-kun kılılunaitchuanık piqañıñıaqtusrı atautchımık iñunmik ittuamik aapaupmatun ilipsitñun. Christ Jesus-kun aapagıliutiğıpsıtña ukpiqsrıaqsıkapsı qulıaqtıuqaqaaqama tusraayugaagıksuamik Christ Jesus-mık ilipsitñun. ¹⁶ Taatnamık pitchuksaağıpsi tuvraqıplıña. ¹⁷ İkayugıkhıusrı Timothy tuyugıgıgıa ilipsitñun, iğıñıgıpmatun piqpagıkağıa sulı tunıqsımaruaq Agaayyutıkun. İtqaqtıniagaasrı qanuq iñuunıñamnik Christ Jesus-kun sulı ilısautıgıkkamnik ukpiqtıuñıruanun agaayyuvıñıñı naniłıqaa. ¹⁸ İlasrı argıuñıuraaqıtut tıkiñıñıağıñıñıasrıgıplıña ilipsitñun. ¹⁹ Aglaan akunıısrıuñıaqaña tıkiñıñıağıpsi, Agaayyutim pisıuğıgıkpıgu. İłıtchuğıniagıtka argıuñıaruat iñuıch qanuq uqağıuutılaañatnik sañıqaqmagaañatnıglu Agaayyutmiñ. ²⁰ Agaayyutim iñuk añalatnamıuñ uqautçıñıñıñıakuunğıtchuq aglaan ilaan sañııagun. ²¹ Susukpısimı? Utlautıtquvısisıña tatapsağıağıusrı, naagaqaa piqpsrıñıkun piısaanğıñıkunlu?

Atlatıñat Ukpiqsrıruat

5 Uqautıgıpmıgaat sayunıııq akunnapsitñi iñuk atugaqaqsımanıplıgu aapamı nıliañanık. Jew-ñunğıtchuatunñiñ ilıtqusrıgıgıñıtchaat taatnasrıq atlatııq. ² Suvaata argıuñıavısi? Aliasruutıqaqtıksraugıluatıusrı ilipsitñı. Anıtçıuñ taamna iñuk atlatıuqtıuq akunnapsitñiñ. ³ Uvaña nıyuuıtıgıtchalıuñıağma ilipsitñi timıpkun, nıyuuıtıruña irrutçıpkun. Atannıanıkkıgıa taamna iñuk killıqırı. Atannıgıgıa nıyuuıtıpiaqmatun ilıplıña ilipsitñi. ⁴ Katıgıpsi atqagun atannapta Jesus Christ-ñum nıyuuıtınaqtuña ilipsitñi irrutçıpkun. ⁵ Sañııagun atannapta Jesus Christ-ñum qaisaksrağıgıksı taamna añun tuunğagımun piyaqquıñıaqtıuamun taavruma tımaanı. Aasrııı killıqırırrıusrı annıqsugısisıruq uvlumı atanıqıt atannıñıaqpın iñupayaanık. ⁶ Uqavıgaatıqsı nakuunğıtchuq. İłıtchuğısrıknagıksı mikıruuram pıvlaksautım pıvlaktıtçıtlıñı ilıqaan qaqqıaksraq. Taatnatuntuuq killıqsautıt akunnapsitñi iñugıaksıtımuğıurıt. ⁷ Pııqsıtçıuñ utuqqaq pıvlaksautıpayaaq, ilııusrı nıtaatun akıtqamıııaq pıvlaksautııaatun. İlumınaasrıñ nıtaañıanıktusrı killıqsautııqhusrı, atakkıı Christ-ñum—ıpnııyaatun tunıııaqtıkkaurıatun—tuqqıtıgaatıgıt pııqsaqıgıch killıqsautı-

vut. ⁸ Iñuuliptikni nutaami niġinaġlakput liilaa qaqqiaq utuqqauruamik puvlaksautilik. Taamna utuqqaq puvlaksau atriqaqtuq pigiiġimik pigiiġimiglu. Aglaan niġiġlakput qaqqiaq puvlaksautaitchuaq. Taatnasriq qaqqiaq atriqaqtuq nakuuġimik ilumutuġimiglu. ⁹ Aglausimaruġa tuyuutimni ilipsitñun piqasriqsuutitqunġitlusri atlatuqtini iñuġni. ¹⁰ Avuusrunġiñ-ñiġupsi atlatuqtini marrumani nunami naaga siqñaturau ni naaga tigligaġuurauni naagalutqataqtauni agaayyutiġnuanun, tarra aullaqtuksrauniaqtusri marrumakġa nunamiñ. ¹¹ Aglaan uqaqtuġa iñuġnik akunnapsitñi uqautriruanik aniqatauniplutij ukpiqsriġikun. Piqasriqsuutiyumiñaitchusri taatnatchimi iñuġmi killu liqikpan sayuġalikun naagaqaa siqñaturaukpan naagaqaa putqataqpan agaayyutaunġitchuanun naagaqaa uqamaqfuutrisuukpan naagaqaa taanġaqtuaukpan naagaqaa tigliktuqtuaukpan. Sumiunniiñ niġiqatigiraksraġinġitchiksi taatnasriq iñuk. ¹² Suniaġlugich atanniqsuġniaqpi tamatkua ukpiqtuauġitchuat? Agaayyutim kisimi atanniġisigai. Aglaan ilipsi atanniqsuqtaksraġigisi tamatkua ukpiqsriuaġuqtuat. Agaayyutim Makpiġaanġa aglaksimapmatun, “Anitchiunġ killuliqiri iñuk akunnapsitñi.”

Uqaqsittaagviġmuutinagich Ukpiqtuauqatistri

6 Nalliqsi-samma akitñaummatiqagñiġumi ukpiqtuauqatmiñik, atanniqsuqtinuktuksraunġitchuq iñuġnun ukpiqtuauġitchuanun. Aglaan sivulliuqtinuktuksrauruq akunġatni ukpiqtuauġuruat ikayuqtitquluni. ² Iġitchuġiraksraġigiksi Agaayyutim iñuiñun atanniñiaqtilaanġich nunam iñui. Aasriiñ atanniñiaġniġupsi iñuġnik marrumani nunami, iħuaqsruilġuruksraurusri atinġirrutipsitñik akunnapsitñi pakmani. ³ Nalunipisusuli atanniqsuiñiaqtilaaptiknik israġuliġnik taimanigu? Nalupqinaitchuamik iħuaqsruilħanasuġigipsi uqavaġutipsitñik iñuuniaħipsitñi. ⁴ Taatnamik, uqavaġutiqaġniġupsi iħuaqsruġaksranik atanniqsuqtiksraqtuksraunġitchusri iñuġmik piqatigangitchuamik ukpiqtuauġuruamik. ⁵ Kanġusraaġniaqsagaluagipsi. Usriuvva iñuqaqtuq akunnapsitñi isrumaturuamik iħuaqsruilħapluni uqavaġutaitñik ukpiqsriuat. ⁶ Aglaan ukpiqtuauġuruat uqaqsittaagviġmuutrirraqtut aniqatiumiknik uqavaġutmiktigun aasriiñ iħuaqsruqtinniaġagigaa atanniqsuqtimun ukpiqtuauġitchuat sivuġaatni. ⁷ Uqaqsittaqaqpsi akitñaummatipsigun qinġitqittatrusri akiiġipkaanikħusri pigiiitchuamun. Iġlutuqsuġi iñuich irrutikpasri killukun sagluqsruutigilusri. ⁸ Aglaan ilipsi killukuaqtaqmirusri saglutaġaġlugich atlat, suvaluk aniqatiusri ukpiqsriġikun. ⁹ Nalupqinaitchuamik ilisimagisi iñuich nalaunġasiñġitchuat sivuġaani Agaayyutim aħaayyuqautaanukkumiñaisilaanġat. Ukpiqsasari, iñuich sayuġaruat naaga putqataqtuat agaayyutiġnuanun naaga atlatuqtauruat naaga killuliqiru atugaġiplugich iyaalugruich anjutitlu timiqaqtuat inġmiktun, ¹⁰ naaga tigligaqtaut naaga siqñaturauat naaga taanġaqtit naaga uqamaqfuutrisuuruat naaga ivaqatuirit—taatnatchich iñuich qilaġmukkumiñaitchut Agaayyutim aħaayyuqautaanun. ¹¹ Qaanġisusami ilasri

taatnasriugaluaqmiruat, aglaan pakma salummakkaurusri killuqsautipsitñi ipqiqsitlusriħu Agaayyutmun. Agaayyutim akuqtuġasri nalaunġasripkakkauplusri sivuġaani, atakkii Jesus tuquġaruq pisigiplugich killuqsautisri aasriiñ Irrusrian Agaayyutipta ukpiliqsitkaasri.

Atuqsigik Timisri Agaayyun Nanġausriaqaġumifħaqsilug

¹² Iñuich itnaġaqtut, “Suraġaġnaqtuq qanupayaaq suraġaġuktuni.” [Taamna ilumutuugaluaqpaluktuq,] aglaan suapayaaq nakuuruauġunġitchuq uvamni. Uvasuli supayaamun anġalatitkumiñaitmiuġa. ¹³ Itnaġaġmiut, “Niġiksraġ ittuq pisigipluġa aġiaġuq, aasriiñ aġiaġuq pisigipluġa niqi itluni.” Naagaauvva Agaayyutim suksraunġiqsinniaġik iluqaaknik. Timivut iñiqtaunġitchut pisigipluġa atlatuħiq. Aglaan timiqaqtuġat savaktiksrauplugich Ataniġmun, aasriiñ ilaa ataniġigaa timipta. ¹⁴ Agaayyutim anġipkaġniġaa ataniġ Jesus tuquħiġmiñ, taatnatuntuuq anġipkaġniaqmigaatigut sanġimigun. ¹⁵ Nalupqinaitchuamik ilitchuqsrisuknaqtusri timigikkasri Christ-mun pigitilaanġitħik; timisri ilaġipmatun itkai. Tiguniaqpiġu ilaġa Christ-ħum aasriiñ ilaliutipkaġluġa akiisumun? Anġaupiaġataq! ¹⁶ Ilisimasruknaġiksi anun ilaliutiruaq inġmiñik akiisumun atausriġuqsariutitilaanġa timikun, atakkii Agaayyutim Makpiġaanġa aglausimaruq, itna, “Malġuuruak atausriġuqsasiutiniaqtuk timikun.” ¹⁷ Aglaali iñuk ilaliutiruaq ataniġmun atausriġuqsasiutiniaqtuq ilaani irrutħikun. ¹⁸ Supayaamiunniiñ killuqsasnasri atlatuħikun! Anun atniiyumiñaitchuq timimiñik killiġikami atlapayaatigun killuqsautitigun, aglaan iñuk atlatiġikami killuqsagaaqtuq akitñaqħuġu timini. ¹⁹ Puuyusruħaqsri timigikkasi agaayyuvikpagitilaanġitħik Agaayyutim Irrusrianun akuqtuagikkaqsi Agaayyutmiñ. Ilipsitħik piginġitchusri. [Taatnaqħuġu piħiħaunġitchiksi supayaaq.] ²⁰ Agaayyutim akilġiħiġaa iñuulġimmiñik tasuqamisigut. Taatnamik atugħuġu timigikkaqsi savautisriħu Agaayyun. Iñuiħi marrumani nunami nanġaġumagaat.

Iħaqtatniħikun

7 Pakma isrummatigilavut apiqsruutigikkasi tuyuutipsitñi uvaġnun, itna, nakuuruq anun nuliangitchumi. ² Aglaan iñuk ikħitchakpaluktuq atlatuħiġmun. Taatnaqhuni anutillaa piqaqtuksrauruq inġmi nuliagmiñik, sulii aġnallaa inġmi uimiñik. ³ Anutim quyalimaaġaksraġigaa nuliani. Taatnatuntuuq aġnam irrutiraksraġigaa uħi. ⁴ Nuliħuħuam piginiraksraġinġitchaa timini; uħantuuq pigipmigaa. Taatnatuntuuq uħuħuam piginiyumiñaitħaa timini, aglaan nulianan pigipmigaa. ⁵ Pisunġirrutinatik avatmun aglaan sivunniullagutik piviqatqitħaġluġu agaayumaatiksrapstñun. Agaayyuthum aquaġun pisukkutilġitchumautik, tuunġaumkii ikħigutħaksraġniaġaatik pisigilugun anġalalġuiħiġtik iliptiknik. ⁶ Taamna tillisiginġitchiga. Tarra, iñuk tuvaaqatinigukpan piħiħauruq. ⁷ Uvatuq iñupayaaq illi tuvaaqataiħiħuni uvaktun. Aglaan iħullaa aatħuusriaqaqtuq

Agaayyutmiñ, ilanjich tuvaaqatinikkumiñaqhutin, atlatsuli tuvaaqatai||lutin.

⁸ Taatnamik uqautigitka ilaqataitchuat suli uilgağ-naat, nakuutluktug ilanjich tuvaaqataisaağumiñ uvap-tun. ⁹ Aglaan aňalalguitchumiñ inmiknik ilaqatniktuks-raurut. Atakkii iľuatluktug tuvaaqatniktuni nagriagip-kaliğmiñ timim pisugruañaniñ. ¹⁰ Tuvaaqatigiñun tilli-siqagtunja ataniğmiñ (taamna tilliñ inğitchuq uvañniñ), itna, nuliañuruuq avitchumiñaitchuq uimiñiñ. ¹¹ Aglaan avinniğumi, tuvaaqatai||aagli naagaqaa ilammiutqigli uimiñun. Taatnatuntuuq uinuruam avitaksrağingit-chaa nuliani. ¹² Uvañali atlanun uqallaksaaqsirunja, aasriñ ataniğmitñaqtaunğitchuq, ukpiqsriurapayaam nuliaqağniğumi ukpiqtuañunğitchuamik avitaksrağingit-chaa ağnaqtin, iñuuniaqatigiyummiuğlugu piñiq-pani. ¹³ Taatnatuntuuq, ağnam uiaqğumi ukpiqtuañunğitchuamik avitaksrağingit-chaa uifi, iñuuniaqatigiyummiuğlugu piñiqpani. ¹⁴ Ukpiqsriñğitchuuaq añun akuqtuğnaqtittatug Agaayyutmun tumigiplugu ağnaqtin, sulipsuuq ukpiqsriñğitchuuaq ağnaq akuqtuğnaqtittatug Agaayyutmun tumigiplugu añutrin. Tamatkua taatniñğitpata i||iğasri innayaqtut i||iğaanjisi-tun ukpiqsriñğitchuuaq, aglaan pakma i||iğasri akuqtuğnaqtittatut Agaayyutmun tumigiplugu ukpiqsri-ruaq aakarın jaaga aaparın. ¹⁵ Aglaan ukpiqsriñğit-chaq tuvaaqatauruuq avitchuuaqsikpan, taatna pili. Taatna pianikpan, ukpiqsriuruuq añun jaaga ağnaq pituummiñğitchuq tuvaaqatmiñun. Tuvaaqatigiik avitku-mik tutqititqaglik atakkii Agaayyutim iñuuniaqugaati-gut qifuiññakun. ¹⁶ Nuliañuruatiin, qanuq ilisimana-yaqpiun uif ukpiqsriuruñuğniaqmanjaan tumigilutin? Naagaqaa, uinuruatiin, qanuq ilisimanayaqpiun anniq-suitlapmanjaaqpich nuliapnik?

Iñuuniağitchi Tuvrağlugu Agaayyutim Sivunniutaa

¹⁷ Aglaan iñullaa iñuuruksrauruq tuvrağlugu Agaay-yutim sivunniutaa ilaanun. Taatnamik illi qanutchipa-yaami inniğumi ukpiqsriuruuq. Taamna pitqurru-tauruq inillakkiga iluqaitñun ukpiqtuañuruun nani-payaq. ¹⁸ Uvva iñuk nalunaitñutchiqsimagumi tuvra-ğlugu Jew-ñupluni atuiragilhatigun, tuniqsimali Agaay-yutmun nalunaitñutchiñğami. Uvvaasiiñ iñuk nalu-naitñutaitkumi ukpiqsriaqsikami Christ-mik, nalunai-ñutchiqsinnianğilji. ¹⁹ Nalunaitñutaliglu nalunaitñu-tai||aaglu suliquitaunğitchuk Agaayyutmi. Suliqu-tautluktug kamaksriruni Agaayyutim tillisaiñik. ²⁰ Iñu-payaq ittuksrauruq qanutchipayaami inniğumi Agaayyutim tuqłumani. ²¹ Ukpiqtuağuvich savak-taagruuqni suliquitiginagu savaktaagruuñiñ. Aglaan piviqagñiğuvich savaktaagruunğigutin, ki pituigifi. ²² Christ-ñum Atañuruam killuqsautaiğñiğaa iñupa-yaq ukpiqsriuruuqman, savaktaagruuruuq naaga savaktaagruunğitchuuaq atunim. Taatnatun iñupayaq savaktaagruugiliutigaa Christ-ñum ukpiqsriuruuqman, atakkii Christ-ñum savaktaagruuruuq savaktaagruunğitchuuağlu tasuğniğik. ²³ Christ-ñum tauqsigñiğasri akiliiutiplusri tuqkumi pisigiplusri. Tarraasriñ ilaa ka-magiraksrağigiki; iñunñun savaktaagruulitirağaq-

nasri. ²⁴ Aniqatiumaan, iñupayaq illi qanusripayaami inniğumi ukpiqsriuruuq. Taatna savautiliun Agaayyun.

Ilaqatniksimaitchuatigun suli Uilgağnaatigun

²⁵ Pakma, tillisaitchuja pigiplugich tamatkua ilaqat-niksimitchuat, aglaan qaisaqağitka isrummatiks-rañatnik. Ukpiğiraksrauruja atakkii atañum qaisa-qağaañ ilunğuktamik. ²⁶ Pisigiplugu sakiqniutiqput is-rumarunja nalaunñanasrugalugu iñuk iñuukpan taatna iligmisun. ²⁷ Ilaqatiqağuvich avinniaqsaañak. Tuvaqa-taitchuvich tuvaaqataisaağifi. ²⁸ Aglaan tuvaaqatinik-kuvich killuqsanğitchutin, suli iñuk ilaqatniksimait-chaq ilaqatnikkumi killuqsanğitchuq. Aglaan tamatkua ilaqatiqaqtut isrumaaluutiqağniaqtut uumani iñuuniağmi, aasrii taavrumakñja isrumaaluutiksramiñ piisitchukkipsi. ²⁹ Aniqatiumaan, una itnauttutigigiga. Pivigikkaqput savautri||aptiknun Ataniğmik sivikipiaq-tug. Uvakanianğlaan taatnağlugu tamatkua ilaqati-qaqtut savautilitrin Ataniq tuvaaqataitchuatun ililju-tin, ³⁰ tamatkualu qulviuqtut qulviunğitchuatun ililju-tin, tamatkualu iglaqtut quviasrunğitchuatun ililju-tin, tamatkualu tauqsiquqtut sunik piginğitchuatun ililju-gich, ³¹ tamatkualu piquqtut sunik nunami piquanğit-chaatun ililutin. Takku manna nuna suuraqtuummağ-mi piigisiruq. ³² Isrumaaluutiqaqunğitchipsi. Tuvaqa-taitchuuaq añun isrumaħhiñğuuuq qanuğlugu savau-tri||ksrağmiñik Atañuruamik, ataramik quyalisuklugu. ³³ Aglaali ilaqatiqaqtuaq añun isrumaaluutiqağuuuq suurañiñik nunam quyalisuklugu nuliani. ³⁴ Tarra quya-litñiktuksrauruq iluqaaknik nuliağmiñik Atañuruami-glu. Taatnatuntuuq tuvaaqataitchuuaq ağnaq naaga ni-viaqsiaq isrumaħhiñğuuuq qanuğlugu savautri||ks-rağmiñik Atañuruamik iluqaanik timimiñik irrutchiğ-miñiglu. Aglaali uiaqqtuaq ağnaq isrumaaluutiqağuu-ruq suurañiñik nunam quyalisuklugu uifi. ³⁵ Uqauti-gipsi tamatkuniña ikayuqsaqhusri. Atanniqsuğniangit-chiga iñuuniaqis. Iñuuniaqugipsi nalaunñaruakun sa-vautillaataglugu Atañuruuq pisuqtilaapsisun aviktuu-manğiğusri iluqnauqsimalusi Ataniğmun. ³⁶ Anjutim isrummatigisugnağagigaa killuliqinasuga-luni ilaqatniktaağingitñamiun nuliaksrautni nutauħha-ni. Ikğituiñğumiun katchuutilik pisukkağmisun. Ila-qatigiisifi killuqsautauñğitchuq. ³⁷ Aglaan anjutim si-vunniugugnağagigaa isrummatmiñi ilaqatniktuksrau-nğifi savautrisukhuni Agaayyutmik iluqnağuni. Kim-mutiqatlaiğniğumi nuliaksrautmiñik ilaqatningitluni, taamna añun pillaatug. ³⁸ Tarrataamna katchuuti-ruuq ağnaksrautmiñun nalauttuq, suli añun ilaqatni-nğitchuuaq pillaatug. ³⁹ Nuliañuruuq qiliqsamaruq uimiñun iñuunigtutillaanani uimi. Uinuruuq tuqkpan nuliañuruuq ilaqatnitqifiñauruq kisupayaamik pigi-sukkağmiñik, aglaan uifitqutiña ukpiqsriuruuq-ruuq. ⁴⁰ Aglaali isrummatimni taamna ağnaq quvias-runñiatluktug kisimğiuqtuagumi. Uqautigisukkipsi taa-vrumiña atakkii piquqmuna Agaayyutim Irrusriani.

Niqi Tunillautauruaq Aanguanun

8 Pakmaasriiñ aglañiaqtuᅇa niqikun tunillautauruakun aanguanun. Itnaᅇuurut, “Iᅇisimarugut supayaamik.” Iñuk iᅇisimanasrugiruaq supayaanik kamaᅇuᅇhiñaqtuᅇ. Aglaan iñuum piqpaksriruam atlanik iñuᅇnik sayiilᅇaᅇaᅇigai ukpiqsriᅇhatigun. ² Kiñapayaaq iᅇisimanasrugigumi supayaanik iᅇisimanᅇitchaa-suli iᅇisimaraksraᅇaluani. ³ Aglaan iñuk piqpaksriruaq Agaayyutmik Agaayyutim akuqtuᅇaa.

⁴ Uvvaasriiñ, nalaunᅇava niᅇiñiaᅇupta niqimik tunillautauruamik aanguanun? Iᅇisimagikput aanguum suunᅇipiaᅇha, atakkii atautchiiñamik iᅇlumutuuruamik Agaayyutiqaqtuᅇ. ⁵ Unniifuvva itkaluaqpata agaayyutiᅇᅇuanik qilaᅇmi nunamila—iᅇlumun iñugiallapiagtut sut iñuich taiyukkaᅇich “atanguruat,” aasriiñ kamakku-tiqaᅇaich— ⁶ aglaali iᅇisimarugut atautchisualuᅇmik Agaayyutmik, Aapauruamik, supayaanik iñiqtaᅇik-kaᅇatnik, suli ilaa pisiplugu iñuurugut. Iᅇisimapmiugut atautchisualuᅇmik Ataniᅇmik, Jesus Christ-mik; Agaayyutim iñiqsitqugaa supayaauramik suli ilaagun iñuuru-gut.

⁷ Aglaali ilaᅇisa ukpiqtuaᅇuruat kaᅇiqsitlaitchaat taamna. Iñuᅇiᅇqtutilaamiktitun isrumasuurut agaayyutiᅇᅇuat pipiaᅇunasrugalugich. Uvvaasriiñ niᅇikamiᅇ niqimik tunillautauruamik aanguanun tutqiiññiaᅇaqsi-raqtut qauᅇrimmaᅇiutillautaᅇmikni atakkii iᅇisima-gaat nalaunᅇanᅇiñiᅇiplugu niᅇiᅇiksraqtuᅇ taavrumiᅇa niqimik. ⁸ Aglaan niᅇiᅇthum nakuqsilaᅇaᅇtangitchaatigut Agaayyutmi. Suutaunᅇitchuᅇ niᅇigialuaᅇupta niqimik niᅇinᅇitchuptalu. ⁹ Pakmaasriiñ iᅇisimagiksi niᅇitᅇaᅇiqsi qanusripayaamik niᅇisukkapsitñik, aglaan qauna-tiaᅇiᅇiksraurusri taatna pigupsi. Putukkisitchiviaq-tusri ukpiqsriruaqatipsitñik sayaiilᅇuqtuanik ukpiqsriᅇiᅇ-miktigun. ¹⁰ Atakkii sayaiilᅇuqtuam ukpiqtuaᅇuruam qi-ñiqpatin niᅇiᅇlutin aanguaᅇtuᅇvium agaayyuviani iᅇisi-maruatn aanguat pipiaᅇunᅇisilaᅇatnik, niᅇiaqsiviaᅇ-miuqtuᅇ tutqiiᅇaᅇalaᅇaᅇᅇaᅇmi qauᅇrimmaᅇiutillau-taᅇmiñi. ¹¹ Tarra taamna sayaiilᅇuqtuᅇaᅇ aniqatin piyaq-qukkaᅇgisiruaᅇ killuliqiᅇiᅇmigun atakkii iᅇisimania-vaᅇᅇakhutin. Aglaan Christ-ᅇum tuᅇqutipmigaaptuᅇ taamna aniqatin. ¹² Killuqsauᅇvich taatna akitñaglu-gich aniqatiutin, taamna sayaiilᅇuqtuᅇaᅇ ukpiqtuaᅇruaᅇ, killuqsauᅇmiutin akitñaqᅇugu Christ. Taatnaᅇvich iᅇitchuᅇiᅇyumiñaitchut qauᅇrimmaᅇiutillautaᅇmikni nalaunᅇaruamik nalaunᅇaitchuamiglu. ¹³ Taatnamik ukpiqtuaᅇuruᅇaᅇatiga isrumakpan killuqsauᅇniᅇuni niᅇi-gumi niqimik tunillautauruamik aanguanun, niᅇitqik-kumiñaitchiga taamna niqi killuqsauᅇtaᅇniᅇipauᅇ aniqatiga.

Uqqiraqtim Anjalatchisaagun

9 Suvaata iᅇapsi uᅇautigivatruᅇ uqqiraqtaupianiᅇiñ-ñiᅇipluᅇa Agaayyutmun? Nalunaitchuamik ataniᅇi-simaraitchuᅇa iñuᅇnun. Qiñiqsimagiga Ataniᅇ Jesus Christ. Suli ukpiqsriruaᅇuᅇtusri savautriᅇipkun Ata-niᅇmik. ² Atlat uᅇaᅇalaᅇuᅇᅇaisa uqqiraqtaunᅇiñiᅇipluᅇa

Christ-mun, iᅇisimallapiᅇiᅇiksi piutilaᅇaᅇ. Quliaqtuaᅇiᅇi-ga tusraayugaallautaq ilipsitñun, taatnaᅇuᅇgu ukpiᅇi-giksi Jesus. Taavruma nalupqinaiaᅇaᅇaᅇ uᅇqiraqtaᅇiᅇa Ataniᅇmun. ³ Taimmaasriiñ iñuich nalupqisruutigipma-tᅇa una kiggutiga: ⁴ niᅇiᅇhiñaunᅇiñiᅇiqpiᅇ imiᅇluᅇalu savautriᅇamni ilipsitñik? ⁵ Nalaunᅇapmiuᅇ uᅇvaptiknun tuvaaqasiᅇpatigut nulianᅇuruam iᅇlaukapta taatnatun atlatun uᅇqiraqtaatun atangum suli aniqatiᅇisunlu Cephastunlu? ⁶ Naaga kisimñuk Barnabas-lu savak-tuksrauniᅇiᅇiᅇnik iñuuniutiksraᅇtiknik? ⁷ Savaktuksrau-nᅇitchuᅇgu atlanik savaamik atakkii quliaqtuaᅇiᅇiᅇiput tusraayugaallautaq nanipayaaq. Anᅇuyyiuᅇti akiᅇiᅇiruks-raunᅇitchuᅇ anᅇuyyiuᅇtaullaᅇmi. Iñuk nautchirriqsuaᅇ asririᅇiᅇmun niᅇiᅇuᅇaᅇaᅇtuᅇ niᅇiᅇiᅇisipluni asrianiᅇiᅇnik. Munaqsriᅇtuᅇuᅇ niᅇiᅇuᅇaᅇaᅇtuᅇ imiᅇiᅇisipluni miluatnik munaqsrami. ⁸ Taavrumiᅇa iñuich niᅇiᅇuᅇaᅇaᅇuᅇrut. Moses-ᅇum maliᅇutaksraᅇtuᅇuᅇ uᅇaqmiuᅇ taavru-miᅇa, amaᅇaa? ⁹ Aglausimaruᅇ itna Moses-ᅇum maliᅇutaksrami, “Sigguᅇutituᅇᅇnianᅇitchiᅇiᅇ qanᅇa qimuk-tim tutmaᅇpauᅇ mukkaaksraᅇ.” Agaayyun niᅇliᅇqami taatna isrumaaluᅇtiᅇanᅇitchuᅇ qimuktinik. ¹⁰ Agaayyutiᅇ iᅇlumutupiaᅇ uᅇautigigaatigut. Aa, uᅇaᅇiq aglaᅇu-ruᅇ pisiᅇipluta, itna, “Iñuk una nunniuᅇtuᅇaᅇ suli iñuk salummaᅇtuᅇaᅇ mukkaaksranik niᅇiᅇuᅇaᅇaᅇtuᅇ piñ-ñiᅇiksraᅇmiknik savaaᅇmikniñ.” ¹¹ Uᅇagut nautchirriᅇi-ritun nautchiipmatun nautchiaksraᅇniᅇiᅇnik quliaqtuaᅇap-ta tusraayugaallautamik akunnapsitñun, isrumavisi iᅇiqsruvaᅇaᅇᅇniᅇipluta iᅇiqapsi ikayuᅇupluta iñuuniu-tiksraᅇtiknik? ¹² Atlat iñuich niᅇiᅇuᅇaᅇaᅇuᅇmiᅇ iñuuniu-tiksraᅇmiknik ilipsitñiñ, nalaunᅇatluᅇkayaᅇalaᅇaᅇtuᅇ niᅇiᅇuᅇaᅇaᅇuᅇpta iñuuniutiksraᅇtiknik ilipsitñiñ. Aglaan iᅇiqsruᅇlaitchipsi ikayuᅇupluta. Iᅇlutuᅇiᅇvut iñuᅇiᅇaktuat sut, atakkii nutqaᅇtitchisunᅇitchuᅇuᅇ iñuᅇnik ukpiqs-riᅇhatniñ tusraayugaallautaniᅇ Christ-ᅇum. ¹³ Iᅇisima-gisi iñuich savaaᅇaᅇtuᅇaᅇ Agaayyutim agaayyuvikpaᅇa-ni niᅇiqsraᅇuᅇrut agaayyuvikpaᅇmiñ, suli savaktut tuniᅇlaᅇvᅇiᅇmi akuᅇtuᅇisuurut niᅇiqsraᅇmiknik iᅇaᅇanik tuniᅇlautauruam. ¹⁴ Taatnatuntuᅇuᅇ Atanguruam tillisi-qᅇaᅇi tamatkua quliaqtuaᅇaᅇtuᅇaᅇ tusraayugaallautam-ik akuᅇtuitquplugich iñuuniutiksraᅇatnik iñuᅇniñ uk-piqsriᅇriᅇiᅇuᅇtuᅇaniñ. ¹⁵ Aglaan suginᅇitᅇluᅇkiga tuᅇuᅇa-luaᅇuma akuᅇtuᅇigaluaᅇanaᅇaᅇ sumik ilipsitñiñ. Uᅇqaviuti-gigiga savautriᅇiᅇaᅇ Christ-mik akiññasruᅇaᅇanaᅇaᅇ.

¹⁶ Quliaqtuaᅇaᅇalaᅇaᅇuᅇaᅇunniñ tusraayugaallautamik uᅇqaviugaalᅇitchuᅇaᅇ uᅇapkun. Quliaqtuaᅇiᅇiᅇha tusraayugaallautam savaaᅇigiga. Atuᅇtaksraᅇiᅇiᅇaᅇigiga. Qu-liaqtuaᅇanᅇitchuma, nakᅇiuᅇ uᅇaᅇaᅇ. ¹⁷ Quliaqtuaᅇaᅇ-niᅇuma piksraᅇtaᅇiᅇilugu, niᅇiᅇuᅇtuksrauruᅇaᅇ akiññak-taaksramik. Aglaan piksraᅇtaᅇanᅇitchiga savaaᅇ uᅇvamnik, aasriiñ savaaᅇiᅇhiñaᅇaᅇaᅇ savaaᅇ Agaayyutim qaisaᅇaᅇ uᅇvamnun savaᅇuplugu. ¹⁸ Aasriiñ sua akiññak-taᅇiᅇniaᅇpigu? Uᅇvauna akiññaktaaksraᅇaᅇ, quliaq-tuaᅇiᅇiᅇgupku tusraayugaᅇiᅇksuaᅇ iñuich inuᅇnanᅇit-chuᅇ aatchuᅇiksraᅇat iñuuniutiksramnik. Niᅇiᅇuᅇitᅇlaga-luaᅇigiga iñuich aatchuᅇiksraᅇat. Aglaan iᅇiqsrunᅇit-chuᅇaᅇ sumik quliaqtuaᅇaᅇaᅇaᅇ tusraayugaallautamik.

¹⁹ Uᅇva ataniᅇsimaraitchaluᅇaᅇᅇaᅇma iñuᅇnun savak-taᅇruᅇpaᅇtuᅇaᅇ uᅇvamnik iñupayaanun iñuᅇiᅇaktuat

ukpiqsriruaguquplugich Christ-mik uvapkun. ²⁰ Taima uqautrikama Agaayyutim uqañhanik Jew-ñuruanun ukpiqsritqugaluagıtka Christ-mik. Taatnamik iñuupmiuñ Jew-ñuruatun. Nayuutikama iñuñni maliğutchi ruani Jew-ñuruat maliğutaksrañjanik (añalatingıgıluauqtuñ Jew-ñuruat maliğutaksrañjanun) iñuuniaqtuñ iñuktun añalattıtuatun maliğutaksramun ukpiqsritqugaluagıgıgich Christ-mik. ²¹ Taatnatuntuuq uqautrikama tusraayugaallautamik Christ-kun tamatkunıñ Jew-ñunğitchuanun iñuuniağaqtuñ Jew-ñunğitchuatun ukpiqsritqugaluagıgıgich Christ-mik. Maliğutaksram añalanğisañjatun itpalukkaluaqtuñ, ilumutun maliğutchi!lapiuqtuñ Agaayyutim maliğutaksraiñik, tupiksripluñ Christ-ñum maliğutaksrañjanik. ²² Uqautrikama Agaayyutim uqañhanik ukpiqsriruanun sayaitchuanun ukpiqsriğimikni iñuupmiuñ sayaitchuatun, ilinçh ukpiqsriruaguquplugich. Qanupayaaq iñuk iñuuniağusriqaqman ilaatun iñuuniağaqtuñ qanusripayaakun ilañich ukpiqsriruaguquplugich. ²³ Taatna iluqaanik pisuuruñ pisigiplugu tusraayugaallautaq ilañjutisukluñ pılıutaanik Agaayyutim akiqsruutigik kanjanik.

²⁴ İlisimarusrı aqpaliutraqtuani iñugiaktuat aqpaqsruqtıt aullağaqtu, aglaan atausriq akiññaguuruq. İñuuniałipsitñi Christ-mun pisuğnisılağıtchi akiññatlasriłusrı aqpaqsruqtıtun. ²⁵ İluqatiñ anaktaqtıt qanagillaautaqtu timimiknik ilisaqhutiñlu atqunaq akiññaktaağukhutiñ niaquutmik piunğiqsaqtuamık. Taatnatunli ukpiqsriruagut iñuunıallautaqtuksraurugut Christ-mun atakkii niaquutinnaktaaksraqput piunğigumiñaitchuq. ²⁶ Tarra, ittunı aqpaqsruqtıtun akımasaqhuni aqpaqsruqatmiñiñ, naagaqaa qakiqtautraqtıtun akımasaqhuni qakiqtautraqtatmiñiñ. ²⁷ Anaktaqtım añalattağigaa timini, aglaan piñğiqsıtauviaqtuq aqpaliutramun ilısatıaitchumi. Taatnatuntuuq añalagusrıñiaqtuñ uvamnık, atakkii piñğiqsıtauviaqtuñ savautrıñimniñ Christ-mik qulıaqtuangıtchumalı atlanun iñunun.

Kilgutauruag Akitñaqıluu Aanguaqtuıı

10 Anıqatıumaan! İtqaksritqugıpsı atuumaruanık sıvullıaptıknun malıktuanun Moses-mık. İglauılagmıñ nuviyam qulanjutıniğai sulı iluqatiñ ikaagıniğaat tağıuq. ² Nuviyam qulanjutıpmatiñ sulı ikaaqamıtrun tağıuq iluqağmıñ paptaakkaupmatun lıılaa piut maliğuaqtalıksrağmıknun Moses-mık. ³ Aasriısulı iluqağmıñ niqıqağniqsut pamarrutiñiñik Agaayyutım quvıqnaqtuakun. ⁴ İluqağmıñsulı imıgnıqsut imıgmık Agaayyutım pamarrutaanık quvıqnaqtuakun uyağarımiñ. Taamna uyağak nayuutıniqsuq ilinçitñi nanıpayaaq itmata, aasriiñ taamna uyağauruag Christ-ñuruq. ⁵ Aglaansulı iñugiaktuat Agaayyun quyalıñğıtchaat. Taatnaqlugasrıiñ suksraunğıñığai sıvıksrıılaami. ⁶ Tarra, tamatkua atuumaruat taimanı atrıksraurıt uvaptıknun. Kilıkaatıgıt pisugruaqunğıtıuta piğıit-chuanun sıvullıapta piğıusiatıtun. ⁷ Unniıñ aanguaqtuqtaunasrı taıpchua ilañısıtun, atakkii aglausımaruq Agaayyutım makpiğaanıñi, "İñuıch aquvıtıt nıgıqpag-

vıksramun, aasrıiñ makıtnamıñ agğıaqıraqıtut." ⁸ Sulıpsıuq atlatuqtatunğıtchaatıgıt taıpchua ilañısıtun, 23,000 tuqupmatun uvlumi atautchımı killuqsautmıktıgun. ⁹ Unniıñ uuktuaqtaksrağınçıtchıkpıt Atanğuruag, ilañıch taıpchua taatnaqmatun tuqquaturuat tuqunalıñnun nımıgıanun kıgıpchagtıtıgıgıch. ¹⁰ Unniıñ uqapılıktuksraunğıtchugıt sutıgıun Agaayyutım aatchuutaıgıun ilañıch taıpchua uqapılıkmatun. Taatnaqhutiñ ısrağulğum piyaqquırim tuqquktai. ¹¹ Tarra iluqatiñ tamatkua atuumarıt ilinçitñun, uvaptıknun atrıksrautıgıtquplugıch, sulı aglausımarıt alğaqsrıutıksrauplıtın uvagıt killuqsagtıtunğıtıuta, iñuuruagıt aqullıqsaağataqtuamı uvlunı. ¹² Uvvasrıiñ kınıpayaaq ısrumanıgumi makıtanı!unı payanai!unı, qanatqıağı!lapiaglı puukałıksrağmıñiñ, atakkii anıqısrıaaqsıuviaqmıuq nutqaqtıtıaulunı tupıksrığımiñiñ Agaayyutım [atrı!lugıch taıpchua iñuıch inçılğaan]. ¹³ Qanupayaaq anıqısrıaaqsıunıgıvıch, taatnatchıknunıtuq iluqatiñ iñuıch anıqısrıaaqsıupmıut. Aglaan Agaayyutım tunıqsımaruam anıqısrıaaqsıupkağumıñaitchaatın qaanıglıgu akıyalğısan. Qakugupayaaq ukpiqsrıñiñ uuktıakkaupkan Agaayyutım annagvıqaqtınıñağatın akımayumıñıaqsıılutın.

Nıgıqpagıat Aanğuatıgıun naagaqaa Atanğum Nullautçıgıva

¹⁴ Taatnamık, piqpagıplusrı ilauraamaan, piısımaagıtçı aanguaqtııgımiñ. ¹⁵ Kanıqsı!ğusrı uqautıgıkkamnik. İsvıgıuqsıun ilıpsıtñık uqautıgıkkaga ilumutuupmagaan. ¹⁶ İsrımmatıgilıgu Atanğum nullautçıgıva, imıpayaaqapta qallıtımiñ quyatıgıkkaptıgıun quyaqatıgıgıkpıt Agaayyun Christ-ñum anıjanık maqıpkakanjanık sannıgıtamı uvaptıknun. Sulı avğıqaptıgı qaqıaq nıgıplıgu qıñıqtıtkıkpıt ilalıqsruıtııqıt iñunı Christ tuqquıtıkkarıñı. ¹⁷ Tarra nıgıkapta atautchımıñ qaqıamıñ, uvagıt atausrıñıtuqıtıaurıgıt atautchısın tımıtun iñugıkkaluaqhuta. ¹⁸ İsrımmatıgilıgıch İsrail-aagmıut piğıusınat, tamatkua nıgısuurıt nıgırutınık tunı!ıautauruanık tunı!agıvıñmı, tamatkua piqatıgııksıt Agaayyutım atakkii nıgıgaat tunı!ıaun atautchıkun. ¹⁹ Qanuutaıva taamna? İlisautısuıkkıpsı tamatkua aangıat sulı nıqıt tunı!ıautaurıt aangıuanun suunğıtçıt. ²⁰ Una uqautıgıgıga, Jew-ñunğıtçıuat tunı!ıaqtuğıurıt nıqınık tuunğıaiyanun, Agaayyutım qaitçıñğıtçıt. Pıqatautunğıtçıpsı tuunğıaiyaanı. ²¹ İmıgumiñaitçısrı qallıtıanıñ atanğum imıllapsı qallıtıatnıñ tuunğıaiyaat. Nıgıyımıñaitmısrı atanğum nıgıgıvıanıñ nıgı!ıapsı nıgıgıvatnıñ tuunğıaiyaat. ²² Sanıatchaktıttağıgıkpıt atanıq taatnaqapta taapkuñrıña. Sanıtı!ktaunınasrıgıvısa ilaanıñ?

Kamaksrııq Agaayyutım Surağalıpayaaqun

²³ İlasrı-samma uqaqtıt, "Surağagınaqtıuq qanupayaaq surağagıktunı." Aagalıuag, aglaan ilañıch nakuunğıtçıt uvaptıknı maliğıkkıptıgı Agaayyun. İlumutuuruq surağalıñıauıqıt supayaaamık, aglaan ilañıch sayıı!ıağıtıunğıtçıt atlanun ukpiqsriruanun. ²⁴ Kını

ukpiqsiruaq inmiguaqsaqani, aglaan ikayuutiniagli atlanik iñuñnik. ²⁵ Niğgisiuñ niqipiapayaaq tunirauruaq tunniuqqaivini, apiqsruqtautigisunaqnaq nakiñ niqi agqimagaan naagaqaa isrumaaluutigisunaqnaq qauğrimmaagiutillautapsitñi nalaunñapmagaan niğiñiqsi. ²⁶ [Apiqsruqtuutigiyumiñaitchiksi] atakkii aglausimaruq Agaayyutim makpiğaanañi, “Nuna Atanğum pigigaa suli suapayaaq nunamiittuaq.” ²⁷ Kia ukpiqtuanğitichuam aiyugaaqpasri niğgityaqulusri tupiğmiñun niğgisiuñ manirikpan qanusripayaamik, apiqsruqtautigisunaqnaq nakiñ niqi agqimagaan naagaqaa isrumaaluutigisunaqnaq qauğrimmaagiutillautapsitñi nalaunñapmagaan niğiñiqsi. ²⁸ Aglaan iñuum uqautikpasri taamna niqi tuniñlautigimanilugu aanğumamun, niğiñiaqnaq niqi pisigilugu taamna iñuk kiliktigikkan. Ami isrumaviaqtuq qauğrimmaagiutillautagmiñi niğiñiksraña taavruma niqim nalaunñaiñiñilugu, ²⁹ ilipnun nalaunñanasrugigaluaqtitlugu. Tarra suvaata niğiñiñiaqnaq qanusripayaamik anjalanniaqpañ atlam iñuum nalupqisruutmigun? ³⁰ Quyaanikkiga Agaayyun piqutigiplugu nikiksrağa. Taatnamik kia uqautinaña killuqsağniñluna niğigupku taamna niqi. ³¹ Itnatun ittuq, niğiguvich imiğuvil!u naagaqaa surağapayaağupsi kamakkutiqaqsuñ Agaayyun supayaatigun. ³² Tarra, sakiñniğutigipkaqnaq niqi iñuum tupiksriñiksrañanun Agaayyutmik, Jew-nğualuaqpaata Jew-nunğitchaluaqpaata naagaunniñ ukpiqtuanjuruñgaluaqpaata Agaayyutmun. ³³ Taatnatun-tuuq surağapayaaqama quyalifiurağitka iñupayaat su-payaakun. Uvapkuanğiqsuña anniqsuğugluña uvamnik kisima, aglaan ikayuğniaqtuña iñuñnik iñugiaktuanik anniqsuğugaluaqğugich.

11 Uvvaasriñ, iñuuniagitchi uvaptun tuvrañiaqmatun Christ-mik.

Agnat Matuqaqtaksrağigaich Niaqutiñ Agaayutigimikni

² Aniqatiumaañ, nanğagipsi itqaumakapsitña qanuq iñuuniaqtilaapkun Christ-mun supayaatigun, tupigiplugich ilisauttit qaisatka ilipsitñun. ³ Aglaan kanjicqigipsi Christ qaukligigaa anjutipayaam. Taatnatun-tuuq ağnam qaukligigaa uigikkani, itna Agaayyun qaukliupmatun Christ-mun. ⁴ Anun agaayupman naagaqaa sivuniksriqipman matuplugu niaquni qifiqtingitchaa Christ qaukligitilaanjanik inmiñun. ⁵ Suli ağnaq agaayupman naagaqaa sivuniksriqipman matuiłaağlugu niaquni qifiqtingitlugu uifiñ qaukligitilaanjanik inmiñun kanjusraağaa. Taatnaqami ittuq akiisutun nuyaiqsitun. ⁶ Taatnaqnaq uqaqtuña: nuliañuruam matusrunğitchumiuñ niaquni nuyaiqsaksrağigaa. Aglaan kanjunaqpan nuliañuruam saliyumigich nutchani matuqağliuñ niaquni. ⁷ Anjutiñ maturaksrağigitchaa niaquni, atakkii Agaayyutim iñiqtağigaa atrinutquplugu inmiñun aasriñ sagviquplugu kamanautni. Aglaan nuliañuruam qifiqtitkaa kamanautaa uimi qaukliupkaqamiuñ. ⁸ Anjuniñasriñ iñiqtaunğitichuq ağnam iñ, aglaan ağnaq iñiqtauruq anjutiñ. ⁹ Suli Agaayyun iñiqsiñğitichuq anjutiñ piqutigiplugu ağnaq, aglaan Agaayyun iñiqsiruq ağnamik piqutigiplugu anjutiñ. ¹⁰ Taatnaqhuni

ağnam maturaksrağigaa niaquni agaayukami qifiqtit-yaglugu kamaksriñi anjutiñ. Ağnaq taatnaqtuksrauruq pisigilugich israğulğich. ¹¹ Ağnağlu anjutiñ ikayuq-tigiiksrauniqsuk avatmun, Agaayyun tillisiqaqmatun iliniknun. ¹² Aa, sivulliq ağnaq iñiqtauruq anjutiñ, aasriñ anjutipayaaq taimakñaaglaan anipmiraqtuq ağnam iñ. Aglaan itqaumasuñ Agaayyutim iñiqtaqnaq iñupayaanik supayaaniglu. ¹³ Nalaunñatilaqsuñ ilipsitñik. Nalaunñava ağnaq agaayugumi Agaayyutmun matuiłaağlugu niaquni? ¹⁴ Ilisimarusri iñupayaaq isrumapmiuq anjutiñ nuyaqtusruam kanjunaqtilaanjanik. ¹⁵ Aglaan ağnam nuyaqtuñ piññiaqnaqtağigaa. Ağnam nuyani qaisaurut ilaanun matuksrauplutiñ. ¹⁶ Kiñapayaaq uqavaağumakpan taavrumuuna, ilisimaliuñ una: uvagut piksraitçugut atlamik piğusrimik, aasriñ iluqatiñ ukpiqtuanjuruat nanipayaaq pipmigaat taatnatun.

Atanğum Nullautchiğvia

¹⁷ Uvvasuli, katirağikapsi agaayyuvigisrukluğ ika-yuuttutitlaitçusri aglaan atniağutiraqtusri avatmun. Pitqusigiitlusri, taatnaqnaq nanğanğitçipsi. ¹⁸ Sivulliu-plugu, tusraaruña agaayyiaqapsi avgummatiaqaaqtusriuguq, aasriñ taamna ukpiğitlagiga. ¹⁹ Avgummatiaqapsi akunnapsitñi nalunaiqsittagigaa nallipsi ilumun ukpiqtuanjuruatilaanjan. ²⁰ Katirağikapsi atautçimun Atanğum nullautchiğvianik niğinğitçusri. ²¹ Uqaqtuñ taavrumiña atakkii iñullaa niğiruq inmiñniqautmiñik utaqqisunaqani atlanik. Iñasri anjilaqçutiñ niğisunaqnaq suli atlat imiñasriatçut. ²² Suvisi! Kiñunianğitçipsi niğgiviksraçitñik imiğviksraçitñiglu? Nakuunğitçuq suñniñlaqanğiñiqsi ukpiqtuanjuruaniñ tutqisaaqçugil!u tamatkua suñniñluqtuat? Qanuq uqağniaqçip ilipsitñun? Quyağiniaqçigu taamna? Naagga, quyağinianğitçipsi.

²³ Uumiña Atanğuruam ilisautigaanjan uqağikkamnik ilipsitñun. Tamarrumani unnuami Ataniqput Jesus tuniraugisipman, tigugaa qaçqiaq. Quyyatigiqçaaçuglu Agaayyutmun avguğaa nipliçhuni, “Una qaçqiaq timigigiga siquptauruaq ilipsitñun. Niğirağigupsuñ una qaçqiaq itqakçutigiymagiksi tuqułiğ piqutigiplusri.” ²⁵ Taatnatunsuli nullautçianikanin tiguñiğaa qallun nipliçhuni, “Una qallutim imañ augigiga. Auga maqitauniaqpan ilipsitñun taimma nutaaq sivunniugun aułlağniñiaqtuq. Imiğagigupsi uumakña qallutmiñ itqakçutigiymagiksi tuqułiğ piqutigiplusri.” ²⁶ Tarra niğirağigupsuñ taamna qaçqiaq suli imiğlugu qallutmiñ taavrumuuna quliaqtağiksi tusraayugaağiksuaq Atanğum tuqułhagan aggitqinñiañhanunaglaan.

²⁷ Taatnamik, kisupayaaq niğiruq qaçqianjan imiqtuaglu qallutaaniñ Atanğum kamakçutiqasrunağnaq atriaqçut iñukçitun taimani suksraqanğitçuanik Atanğimik. ²⁸ Uvva itqağisrunniçpisiuñ Atanğum tuqułha taatna? Ki, iñullaa isivgiuğli inmiñik niğigaluaqnaq qaçqiaq imiqsagaluaqani!u qallutmiñ. ²⁹ Uvva iñuksamna niğivaluktuq imiqpalukçuni!u ilitçuğigaluaqnaq Atanğum tuqułha uvaptiknun. Agaayyutim atannigisiğaa taatnasriq iñuk. ³⁰ Taatnaqçutiñ iñugiaktuat akun-

napsitñi sayaiqsut atniğñaliqhutinlu, sulı ilañich tuquanikhutin. ³¹ Aglaan isivgiuqqaagupta uvaptiknik tarra Agaayyutim anasriñuqsagumiñaitchaatigut taatnatun. ³² Atanğum atannisuqmatigut algaqsruğagigaatigut qanuq iñuuniaqtilaaksraptiknik anasriñuqsanğıtłuta piqatigilugich nunam iñunji.

³³ Taatnağusri, aniqatiumaan, katinigupsi nigiqatautyağusri Atanğum nullautchigvianun utaqqisilaayumausi. ³⁴ Kisupayaaq nigisunğigumi nigiruksrauqqaatuq kiñunigmiñi, Agaayyutimli anasriñuqsautaitchumagaasri. Isilğiqsuğisigipsi atlanik utlakkupsi.

Ipqitchuam Irrutchim Aatchuutai

12 Aniqatiumaan! Pakma kanjicsipkautiginiağiga qanuq Ipqitchuam Irrutchim savaña iñuich iñuuniahatni. Kanjicsitqugipsi taamna nalupqinaigługu. ² Iłisimagiksi qanuq iñuuniaqtilaaqsi Jew-ñunğinñapsi. Killukuağutipkakkaurusri putqatağvigitquplugich uqatlailaat aanguat. ³ Taatnaqluñja kanjicsitqugipsi una, kiñaunniñ iñuk aňalatiqaqtuq Irrusrianun Agaayyutim uqallakkumiñaitchuq itna, "Jesus suksraunğıqsuali." Taatnatuntuuq kiñaunniñ nipliğumiñaitmiuq, "Jesus Atanğuruq," aglaan Irrusrian Agaayyutim taatnaqukpani kisan.

⁴ Uvvaasriñ, iñuich atlakaagiiñik aatchuusriaqaqtut aglaan atiruam Irrutchim qaisağigai iluqaitñik. ⁵ Iñuich savautrirut atlakaagiiisigun, aglaan Ataniq atiruq iluqaitñun. ⁶ Iñuich aatchuusriaqaqtut atlakaagiiñik savautriğimiktigun, aglaan atiruam Agaayyutim iñuich savatlapkağai iluqaitñik savaanik aatchuusriağikkağmiktigun. ⁷ Ipqitchuam Irrutchim iñuk savatlapkaqmauñ qanusripayaamik, ilaan ukpiqsriurapayaat ikayuusriaqaqtittağigai taavrumakña. ⁸ Ipqitchuam Irrutchim uqatlapkağaa iñuk isrumatufikun, aasrii atiruam Irrutchim atla iñuk uqatlapkaqlugu kanjicsimatikun, ⁹ atlasuli ukpiqsrisiqatlapkaqlugu, atlasuli mamititchitłapkaqlugu iñunjik. ¹⁰ Atiruam Irrutchim atla iñuk savatlapkağaa quviqnaqtuanik, atlasuli sivuniksriqirautlapkaqlugu Agaayyutmun, atlasuli puttuqsrisiqatlapkaqlugu nalliakun nakuuruakunlu pigiitchua-kunlu ilitqutchikun, atlasuli uqatlapkaqlugu atlakaagiiñik uqautchiñik nalunaqtuanik, atlasuli uyyuqtautlapkaqlugu nalunaqtuanik uqautchiñik. ¹¹ Aglaan tamatkua iluqaisa savaagigai atautchiusuam Irrutchim, autaaqlugich iñupayaamun qanuq pitqukamigich.

Atausriq Timi, Iñugiaktuat Sulliñigich

¹² Iñuum timaa iñugiaktuanik israğutaqaqtuq, naagasuli atausriuruq timi. Taatnatuntuuq ittugut atautchisun timitun iñugiallapiagałuanğapta atlakaagiiħhutu, atakkii iluqata atausriñuqataaurugut Christ-mi. ¹³ Iłavut Jew-ñurut sulı atlat Jew-ñunğıtłutin. Iłavut savaktaagruurut sulı atlat savaktaagruunğıtłutin. Paptaaqtitnaptai Ipqitchuam Irrutchim iluqata atausriñuqatittağigaatigut timimun, ami timaanun Christ-ñum. Aasriiñ ilaan aatchuğaatigut atausriullaapluta atiruamik Ipqitchuamik Irrutchimik.

¹⁴ Atakkii iñuum timaa atautchiħhiñamik israğutaqağnitchuq, aglaan iñugiaktut sulliñgi. ¹⁵ Iñuum isigaña uqaqpiiaqtuq itna, "Uvaña argaunğıtłuna, tarra timim sulliñigingitchaaña." Taatnatchim nipliłautim ilagipkanjağumiñaitchaa timimi. ¹⁶ Sulı iñuum siutaa nipliqaqtuq itna, "Uvaña iraunğıtłuna, tarra sulliñigingitchaaña timim." Taatnatchim nipliłautim ilagipkanjağumiñaitchaa timimi. ¹⁷ Timi iluqani iraukpan, iñuk tusraatlayumiñaitchuq. Aasriiñ timi iluqani siutaukpan, iñuk naisitlayumiñaitchuq. ¹⁸ Aasriiñ Agaayyutim inillakkai timim sulliñgi iniksranjñun, inmi quyagikagmıgun. ¹⁹ Timi atautchimik israğutaħhiñaukpan, timiqagayaipiaqtuq, amağaa? ²⁰ Uvva iñugiaktuamik israğutaqaqtut timimi, aglaan atautchimik timiqaqtuq. ²¹ Uvva iñuum iraa nipliğumiñaitchuq arganmiñun itna, "Sumun atuğumiñaitchikpiñ." Sulipsuuq iñuum niaqua nipliğumiñaitchuq isiganmiñun, "Inuğingitichikpiñ." ²² Aglaan, taapkua ilañi timim qinñaaqaqtuat sayaiłluqhutin inuqnapiaqtut. ²³ Sulı tamatkua timim sulliñi isrummatigikavut qinñagiksuanunğıtługich qauratqiağitłuaqsirağigivut, sulı ilaviñğich atlat qinğaksrağingisanjñuq maturağigivut. ²⁴ Qinñagiksuaat ilaviñgi timipta qaunagiraksraunğıtchut taatnatun. Iłumun, Agaayyutim atlakaagiiħh israğutapayaani timim iñiqtağigai, uvaptiknun qaunatiqiağitquplugich qinñagiksuanunğıtchuat. ²⁵ Taatna Agaayyutim iñiqtağigai timivut atinğırrutiqaqunğıtługich akunğatni israğutauruat aglaan ikayuutitquplugich avatmun. ²⁶ Atausriq ilauruaq timimi iluqatın ilauruat nagliksaaqataurut. Taatnatun atausriq ilauruaq kamagikkaupman, iluqatin quviatchagaqtut.

²⁷ Iluqasri timigigaasi Christ-ñum, aasriiñ iñullaanplusri sulliñigigaasri taavruma timim. ²⁸ Akunğatniñ ukpiqtuanjuruaniñ Agaayyun piksraqtaaqtuq atlakaagiiñik savaktiksranik, sivulliq uqiraqtinik Agaayyutmun, tuglia sivuniksriqirinin Agaayyutmun, piñayuat ilisautriksranik, aquatigunaasrii taapkua savaaqatlaruanik quviqnaqtuanik, tamatkunıñalu mamititchitłaruanik atlanik, ikayuiruksranıglu atlanik, sivuılluqtautlaruanıglu atlanik, uqatlaruanıglu uqautchisigun nalunaqtuanik. ²⁹ Iluqagmıñ uqiraqtaunğıtchut Agaayyutmun unniñ sivuniksriqiraunğıtchut unniñ ilisautraunğıtchut unniñ savaktaunğıtchut quviqnaqtuanik. ³⁰ Iluqagmıñ mamititchiraunğıtchut atniğñaqtuanik unniñ uqatlaıtchut atlakaagiiñik uqautchiñik unniñ uyyuqtautlaıtchut nalunaqtuanik uqautchiñik. ³¹ Tarraasriiñ kipıgniupiağitchi nakuutluktuanik aatchuusriaqağugusri.

Piqpakkutiħh Pakma ilisautiniağipsi nakuutluktuanik iñuuniałiksrapstñik.

13 Uqatlanıguma atlakaagiiisitun iñuktıtun unniñ israğuliktıtun, aglaan piqpaksritłaiñıguma iñunjik, uqalıga atriqaqtuq qukiğñaqsiplıgu avıluqtaqtuatun. ² Uqatlanıguma sanjıqaqluñja sivuniksriqiritun unniñ kanjicsitłalugıılu iluqaisa nalunaqtuat unniñ ilisimatlalunja supayaanik, sulı ukpiqquitiqağnıguma nuktatılalugich inğich, aglaan piqpaksritłaiñıguma

iñuñnik, sumun atuğumiñaipiaqtuñ. ³ Aatchuutiginigupkich supayaurat pigikkatka iñuñnun inuqsraqtuanun unniñ aatchuutigilugu timiga ikipkaaksraulugu, aglaan piqpaksrilaitiññiguma iñuñnik akiljusriaksraitchuñ.

⁴ Piqpaksriruaq iñuk anuqsrutriruq, ituaqqutriruq, tunjiliñgungitchuq, uqavigaagangitchuq, ⁵ suli arguanangitchuq unniñ añallaqñitlaitchuq. Piqpaksriruaq iñuk inmiguutlaitchuq, uumitchayaitchuq, itqaksritlaitchuq akitñiaqtuqtimiñnik nalaunñaitchuakun. ⁶ Piqpaksriruaq iñuk quviasrutlaitchuq iñuich killuliqipmata, aglaan quviasruguruq iñuich nalaunñarualiqipmata. ⁷ Piqpaksriruaq iñuk manimmilguruq, aasriñ ukpiqsrraqtuq suli niğiugaqtuq suli iglutuilguruq.

⁸ Ilaatnigu iñuich sivuniksriqitlaigisirut suli uqatlaigisirut uqatuchinik nalunaqtuanik suli kanjicsimmataat isuklitkisiruq, aglaan piqpaksrilaitchuq isruklitichumiñaitchuq. ⁹ Iļisimaliqputlu sivuniksriqitlaimputlu naamanğitchuq. ¹⁰ Iļisimaliqputlu naamasimaruakpan, aatchuusriat piigisirut. ¹¹ Uvvaami ililgaanukama uqağaqtuñ isrummatiqaqtuñ suli sivunniuguupluñalu ililgaatun. Iñuguqama iñuunianğiqsuñ ililgaam iñuuniañhatun. ¹² Pakma qifitlaitchugut nalupqinaigilugu tautukmatun salumaitchuatun tağğaqtuutmun, aglaan taivrumanı qifigisirugut nalupqinailapiağlugu. Pakma ilitchuğigiga ilaviñaurathinñaq, aglaan taimanigu ilisimmağikspiagağisigiga Agaayyun, atrilugu Agaayyun ilisimallapiaqmatun uvañnik. ¹³ Tarra, supayaat naamasriñhatnunaglaan iñuich ukpiqsrimaniaqtusuli niğiugaqagutinsuli piqpaksrilaitchuq, aglaan taapkunakñya piñasruniñ kamanagñiqsrauruq piqpaksrilaitchuq atlanik.

Iļisauttutipsaat Ipqitchuam Irrutchim Aatchuutinigin

14 Taatnamik pisuqtilaagvigisiñ piqpaksrilaitchuq atlanik iñuñnik. Uvvasuli kimmutiqallapiağitchi Ipqitchuam Irrutchim aatchuutaiñnik, suvaluk uqaqtatlasriiptiknik Agaayyutmun. ² Iñuk uqağumi uqautchikun nalunaqtuakun uqaññiaqtuq Agaayyutmun. Iñuich kanjicsiyumiñaitchut uqağikkañjanik, atakkii Ipqitchuam Irrutchim uqaqtittagigaa nalunaqtuanik sunik. ³ Aglaali iñuk uqaqtauruq Agaayyutmun kanjicsiñiaqtuakun uqautchikun sayyilaağiruq iñuich ukpiğutiniñnik pitchuksaaqfugilū arakfugilū. ⁴ Iñuk uqaqtuq uqautchikun nalunaqtuakun ikayuğaqtuq inmiñuññaq, aglaali iñuk uqaqtauruq Agaayyutmun kanjicsiñiaqtuakun uqalukun sayyilaağai ukpiqtuanuruat ukpiğutiniñni. ⁵ Uqatlatqunayağaluağipsi uqautchikun nalunaqtuakun, aglaan kimmutigitlukkiga uqaqtautqplusri Agaayyutmun. Iñuk uqaqtauruq Agaayyutmun kamanatluktuq taavrumakñya uqaqtuamiñ uqautchikun nalunaqtuakun, iñuñmik mumiutriqangisuaqpan. Iñuqapqan taatnatchimik sayyilaaatlagisigai ukpiqtuanuruat ukpiğutaat.

⁶ Aniqatiut, uqautisukkipsi qanuq Agaayyutim sagviaqtukkanjanik uvamnun suli qanuq ilitchuğipkautaanik uvamnun, suli uqautisukkipsi Agaayyutim ilumutuñhanik ilisautilusiñ. Uqaqsiñiguma nalunaqtuakun

uqautchikun, qanuq ikayuutaunayaqpiq? Uqaqtuksrauruq kanjicsiñiaqsiñlugu. ⁷ Uvva atrikusraun. Iñuich atuqtuuraqmata supluaqtuğnaqtuanik unniñ nuqaqtiliñnik atuqtuurayuilaağminñ nalausruñaqnagu, iñuich naalağniruqat ilisağiyumiñaitchaat igñañya atuutim.

⁸ Sulipsuuq anuyaktuani, qalğuqtaun nalupqinaqtuamik niqliqman anuyyiuqtit tapisralatlaitchut anuyaksaiğmun. ⁹ Taatnatuntuuq, uqağupsi nalunaqtuakun uqautchikun, qanuğutiniñ iñuich ilisimaniaqpatruñ sumik uqaqtilaqaqsi? Silaññamun uqaqmatun piñiaqtusri. ¹⁰ Nalupqinaqtuq iñugiaktuat atlakaagiiç uqautchich nunamiitlaañat, aasriñ iluqatiniñ kanjicsiñiaqtut.

¹¹ Aglaan kanjicsitlaitchupku iñuum uqausria avakñyaqtauniaqtuñ taavrumuñya uqaqtuamun, suli ilaa uvamnun. ¹² Taatnatuntuuq kimmutiqaqapsi piļiqiplusri Ipqitchuam Irrutchim aatchuutaiñnik, kimmutiqagitchi nakuutluktuanik aatchuusriani. Taavrumuuna ukpiqtuanuruat sayyilaaakkaurut ukpiğutmikni.

¹³ Taamna pisigiplugu iñuk uqağuruq nalunaqtuagmigon uqautchikun agaayuruksrauruq uyuutlasruglugu uqağikkani. ¹⁴ Atakkii agaayuguma nalunaqtuakun uqautchikun, irrusriğikkağa agaayuruq, aglaan kanjicsiñigitchiga qanuq uqaqtilaaga. ¹⁵ Uvvaasriñ qanuğniagñiqpiq? Agaayuniaqtuñya uqautchikun nalunaqtuakun irrutchipkun, suli agaayuniaqmiiñya kanjicsiñiaqtuakun uqautchikun isrumapkun. Atuğniaqtuñya uqautchikun nalunaqtuakun irrutchipkun, suli atuğniagmiiñya kanjicsiñiaqtuakun uqautchikun isrumapkun. ¹⁶ Quayaguvich Agaayyutmun nalunaqtuakun uqautchikun, tamatkua ilisaqsimaitchuat Amen-nağumiñaitkaat quyyatigikkaqsi, atakkii nalurut sumik uqaqtilaapsitñnik. ¹⁷ Ilipsi quyyavigillautuğuknağaluağiksi Agaayyun, aglaan atlat ikayuusriaqagñianğitchut. ¹⁸ Quayagiga Agaayyutiga uqatlakama uqautchikun nalunaqtuakun pitlukkugu iluqasri uqatlaiqsi.

¹⁹ Aglaan ukpiqtuanuruani iqataukama uqağummatiqatluktuñya tallimaññanik uqağniç kanjicsiñiaqtuanik, ilisauttutiqagukluna atlanun, uqaqsiñigimñ 10,000-niñ uqağniçniñ nalunaqtuakun uqautchikun.

²⁰ Aniqatiumaan, isrummatiqaqasri ililgaatun Ipqitchuam Irrutchim aatchuutaigun, aglaan ilitqusriqagitchi aniqammiuratun pigiililqitlaitchuatun; isrummatipisitñi ititchi iñuguaniksimaruatitun. ²¹ Agaayyutim Makpiğaañani Ataniq itnağniqsuq,

“Tuyugigisigaluağitka avakñyaqtuq iñumnun uqautriñiaqtuqat nalunaqtuagun uqausriğmiktigun ukununa iñuñnun,

aglaansuli iñugikkağma naalağniyumiñaitchaatñ.”

Isaiah 28:11, 12

²² Taatnamik nalunaqtuqat uqautchich quviqnaqtuanuruk ukpiqsriuanunğitchuanun aglaali sivuniksriqun kanjicsiñiaqtuakun uqautchikun ikayuiruq ukpiqsriuanuruani. ²³ Uvvaasriñ ilisaqsimaitchuat unniñ ukpiqtuanuruunğitchuat isiqpata agaayyuviniñmun iluqapsi uqautriññapsi nalunaqtuakun uqautchikun, nipliqaqtut isumailaunipplusri, amağaa? ²⁴ Aglaan iluqasri uqağupsi Agaayyutmun kanjicsiñiaqtuakun uqautchikun aasriñ iñuk ukpiqsriuanunğitchuaq naa-

gaqaa ilisaqsimaitchuaq isiguni ilitchuġiniaġaa killiqi-rautilaani, suli atanniqsukkauniaqtuq tusraakkaġmi-gun. ²⁵ Taavruma iñuum nalunaqtuat isummatañi sat-qummiġñaqtut. Pulluni agaayyuviginiġaa Agaayyun, aasrii uqausiġilugu Agaayyun ilumun akunnapsitñi in-ñilugu.

Atisriġiq Agaayyuviniġmi

²⁶ Aniqatiumaan, qanuq uqaġisivisa? Katiraġikapsi atautchimun, iñuk atuutiqatlaluni, atlasuli ilisautritlalu-ni, atlasuli quliaqtuatlaluni Agaayyutim sagvikkañiñik inmiñun, atlasuli uqatlaluni nalunaqtuanik uqautchi-ñik, atla uuyuuqtigilugu taavrumiña uqautauruam, aglaan iluqatiñ tamatkua atuumalich sayyillaġutiks-raulutiñ ukpiqtuanjuranun. ²⁷ Iluqasri uqaġniaġupsi nalunaqtuakun uqautchikun, malġukunniñ piñasrut uqaġlich, aasriiñ atausriullaalutiñ, atausriqsuli uu-yuuqtigilugu. ²⁸ Aglaan uuyuuqtiksraitpan, kiña iñuk uqaġuuruq nalunaqtuakun uqautchikun tauksruisaaġli agaayyiaqapsi uqałhiñiġluni isrumamiñi inmi-ñun Agaayyutmunlu. ²⁹ Malġuk naagaqaa piñasrut si-vuniksriqirit uqaġlich, aasriiñ atlat isivġiuqtaulutiñ su-mik uqaqtilaanatnik. ³⁰ Aasriiñ Agaayyun sagviutrikpan ilumutuuruam iñunmun aquppuruamun tamaani agaayyuviniġmi, sivulliq uqaqqaqtaq qasruġli. ³¹ Atak-kii iluqasri uqautaułhiñaurusri Agaayyutmun atausriu-llaalusri ilitchitqulugich avatmiñ pitchuksaaġiqulugillu avatmun. ³² Iñuk uqaksriusriaqtaq Agaayyutmiñ aġalataġitlaruq inmiñik irrutchiġmigun [aasriiñ uta-q-ġiugatlalugu uqaksrani]. ³³ Agaayyutim atuumap-katlaitcha aupiłłatliq katimalipsitñi atakkii nanipayaaq Agaayyun itman qiñuiññaqtaq atiugautmiglu.

Tamatkunatun ukpiqtuanjuranun atlani inipayaani piłġusiatitun taatnatuntuuq piruksraupmisi. ³⁴ Aġnas-ri nipaisaaqtuksraupmiut katimalipsitñi. Atakkii uqaq-raunġitchut suli qaukħuyummataitchuksraurut. Taat-natun aglausimaruq Agaayyutim maliġutaksranani. ³⁵ Ilisimasrukkumiñ sumiksamna, apiqsruġlisigiñ uitiñ kiñunigmiñ. Atakkii kanġunaqtuq aġnam uqałiksraña katimaragikapsi agaayyuviniġmi. ³⁶ Suva? Agaayyutim uqałha aullaġniñiġiñiqsuq ilipsitñiñ naagaqaa ilipsit-ñułhiñiñ tikiuamangiñiñiqsuq! ³⁷ Kiñapayaaq iñuk is-rummatigigumi inmiñun sivuniksriqirauniluni naaga-qaa aatchuusriaqaniłuni Ipqitchuamiñ Irrutchimñ, tarra kanjqsimaraksraġigai tamatkua aglaatka ilipsit-ñun Agaayyutmun tillisiginiługich. ³⁸ Tarra suliqutigina-siuñ taatnasriq iñuk suksraunġitħuaq aglagikkam-nik. ³⁹ Taatnamik, aniqatiumaan, piłiqiqtigillapiaqsuñ uqaqtausrułiq Agaayyutmun, suli nutqaqtitnagich uqaqtaut nalunaqtuakun uqautchikun. ⁴⁰ Aglaan supa-yaat pisigik nalauttillugich suli iluatmun aġalataaġlu-gich.

Anjipkakkaułha Christ-ġum

15 Aniqatiumaan, itqamatqugiga ilipsitñun qu- liaqtualigaa tusraayugaaġiksuaq ilipsitñun. Taim-ñauruq tusraayugaaġiksuaq taimani akuqtuaġikkaqsi

suli tuniqsimavigikkaqsi pakma. ² Anniqsukkauniaq-tusri ukpiġituiñiġupsuñ taamna tusraayugaaġiksuaq quliaqtuaġikkaġa ilipsitñun. Aglaan ukpiġinġitchup-siuñ ukpiqsriłiqsi suunġitħuq. ³ Taatnamik ilisautianik-kipsi ilisautigikkañanik Atanġum uvamnun; kanjqsiraksraġigisi taapkua qulliuruat ilisauttit, Christ-ġum tuqułha pisigiplugich killuutivut maliġutlugu aglausi-maruaq Agaayyutim Makpiġaanani. ⁴ Suli ilisautianik-kipsi Christ-ġum iluvikkaułhanik aasriiñ anjipkak-kaułhanik piñayuatni uvlut, maliġutlugu aglausima-ruaq Agaayyutim makpiġaanani. ⁵ Anjitiqqaahuni Christ tautuktittuq inmiñik Peter-mun, sulipsuuq qulit malġunġun maliġuaqtinun. ⁶ Aquagun taavruma sag-viġiñiqsuq iñugiatalukħutiñ 500-miñ aniqatigiñun kati-mapkaqługich, iñugianiqsranġich iñuuplutiñsuli ilanġich tuquaniksimaluaqħutiñ. ⁷ Tugliġiplugu sagviqsuq Ja-mes-mun, aasriisuli iluqanitiñun uqiraqtaunjuranun. ⁸ Aquagun taavruma sagviqmiaqtuuq uvamnun, kia-unniñ niġiuginġitchaluaġkaña Ataniġmun uqiraqtaun-ġisiñiłunja. ⁹ Taatnaqłunja kamanaiñiñiqsrauruña uq-qiraqtipayaaniñ. Nalliummatingitħunjaunniñ tairaks-rauluña uqiraqtimik, atakkii nagliksaaqtitchimaplunja iñunġnik ukpiqtuanjuranik Agaayyutmun. ¹⁰ Aglaan Agaayyutim piqpagivagiłunja simmiġiñiġaa iñuuligaa iluaqquutritmigun. Ilaan iluaqquutritliłapiałha piñiłunġit-ħuq uvamnun. Sakuutluktunja iluqanitiñiñ aglaan uvapkuilnaq piñiġitħunja atakkii Agaayyun savaktuq uvapkun iluaqquutritliłigimigun. ¹¹ Uvvaasriiñ uvanjalu naagaqaa atlat uqiraqtitlu quliaqtuaġigikput taamna tusraayugaaġiksuaq ukpiġikkaqsi.

Anjipkakkaułhat Tuqunaruat

¹² Quliaqtuaġuuruqut Agaayyutmun anjipkaġniplugu Christ tuqunaruaniñ. Suvaatami ilasri uqaġuuvat ta-matkua tuquaniktuat anjipkaġumiñiñiługich tu-qułiġmikniñ? ¹³ Anjipkaġniangniñiłiqpata tuquaniktuat, tarra ilumutuunġitmiñiqsuq Christ-ġum anjipkakkau-srimałha. ¹⁴ Aasriiñ Christ anjipkakkau-srimałhiñiłiqpan, quliaqtualiqput atuġumiñaitħuq sumun, naagaqaa ukpiqutisri tanġiłiłutiñ. ¹⁵ Aa, iñuich ilitchuġinigaati-gut uqaġnipluta tanġiłiłam, atakkii uqaġigikput Agaayyutmun anjipkapiġniplugu Christ tuqułiġmiñiñ, aglaan tamanna ilumutuunayaithuq tuqunaruat anjip-kakkauyumiñaitpata. ¹⁶ Tuqunaruat anjipkaġniangniñ-ñiłiqpata, tarra Christ anjipkakkau-maitmiñiqsuq. ¹⁷ Christ anjipkakkauñiñiłiqpan, ukpiqsriłiqsi Christ-mik tanġiłiñiqsuq aasriiñ suksraunġiqsuyumaaqtus-risuli pisigilugich killuutisri. ¹⁸ Suli Christ anjipkakkau-ñiñiłiqpan tamatkua tuquaniktuat ukpiqsriurauplu-tiñ Christ-mik suksraunġiqsuttuuq. ¹⁹ Ukpiqsriñiġupta Christ-mik anniqsuqsimaaqpatigut pakmapałhiñiñ iñuulłaptikni nagliñnaġniqsraqtugut iluqanitiñiñ atla-niñ iñunġniñ.

²⁰ Aglaan pakma Christ anjipkakkauapiaqtuq tuqułiġ-miñ. Ilaa anjipkakkauqqaġniqsuq, taatnaqhuta ilisi-marugut Agaayyun anjipkañiñiġniługu tuqunaruapa-yaanik ukpiqsriuranik Christ-mik. ²¹ Iñuk iluqani tuqs-raġumaruq atautchim iñuum savaaġikkañanġun. Taat-

natuntuuq iñuk tuqunaruq iñuutlasriñaqtuq piqutigilugu atlam iñuum savaagikkana. ²² Atakkii Adam-kun iluqatiñ tuquruksaurut, taatnatun iluqatiñ Christ-kun iñugutqikkisirut. ²³ Aglaan iñupayauraq anjpkakkaugisuruq nalaunjaruakun piviksrillaamigun, Christ sivullipluni anjpkakkauruq, tarrali aggitqikpan tamatkua Christ-ñum pigikkani iñugutqiksitkisigai. ²⁴ Taavruma aquagun isrukitchaaq tikitpan, Christ-ñum qaiññaigaa añaayuqautini Agaayyutmun Aapauruamun akiiljanik-kumigich iluqaisa aňalatchisiquaqtuut sulil iluqaisa saňjiqutiqaqtuapayaat saňjiqaqtuutlu. ²⁵ Christ atanguruksauruq uvluanunaglaan Agaayyun akimmanianikpan iluqatiñniñ Christ-ñum uumiksriaiñiñ. ²⁶ Tuqułiq akiilikkauniaqtuq aqulliluni uumiksri. ²⁷ "Agaayyutim Christ aňalatchipkağaa supayaanik." Itnağniqsuq Agaayyutim Makpiğaanani. Taatnaqami Agaayyun ilağautingitichuq iñmiñik, aglaan iligai supayaat ataanun Christ. ²⁸ Agaayyutim taatnaanikkumiñ, ilaaptuuq igñiña Agaayyutim ataniqsimapkağniaqmuiq Agaayyutmun inillairuamun supayauramik ataanun Christ. Taimanigu Agaayyun kamağniqsrauniaqtuq supayauramiñ.

²⁹ Suniaqpat tamatkua paptakkaauruq pisigiplugich tuqunaruq? Tuqunaruq anjpkakkauyumiñaiapiaqpa, suvaata iñuich paptaaqtinniaqpat pisigiplugich tuqunaruq? ³⁰ Iłumun anjpkagñiałiq piitpan suvaatami anayanniuqpiq ataramik quliaqtuağikapku tusaayugaagiksuaq? ³¹ Aniqatiut! Kigiññiğvirağigigiga tuqqun uvluğagipman. Tusaayugaagiksuaqun ukpiqsri-ruağugñiqsusri, sulil taatnaqñuñ quviasuutigigipsi Christ Jesus-kun atannaptigun. ³² Ephesus-mi anuyakaluagupkich iñuich atriqaqtuut lillaa iqsiñaqtuutun niğrutitun, sumik piññakkumiñaitpik taatnałapkun? Tuqunaruq anjpkagñiangitpata, tarra "Niğisa imiqtuağutalu, atakkii uvlaakun tuquniaqmuiqut."

Isaiah 22:13

³³ Kinnipkaqasri iñuñnun uqaqaqtuanun uumiña anjpkakkaufikun. "Piqasiqsuutigupsi pigiitichuanik piqatnaanik taatnałigisirusri ilinjisitun." ³⁴ Isummitqinñaq-sigaasri killuliqitqinğisusri. Iłasri nalurutsulil Agaayyutimik. Taamna uqağigigiga kannutchaqugaluaqhusri.

Qanuq Anjpkagñiaqpa?

³⁵ Iñuk apiqsruqpiamuiq, "Qanuğutiñ tuqunaruq anjpkagñiaqpat? Qanutchimik timiqağniaqpat aggiğumiñ?" ³⁶ Isummatuiñiaqpat ilipni! Nautchirriikavich nautchiaksranik nunamun nautlaitchut nauriağuglutiñ tuquqaağaluaqatiñ nunami. ³⁷ Aasrii nautchiaksraq nautchirriutikkan qinñaqangitichuq nauriatun nauniaqtuutun nautchiaksramiñ. Nautchirriurutin mukkaaksrağugumaaqtuamik naagaqaa nauruksauruamik. ³⁸ Aglaan Agaayyutim nautchiaksraq nauriağugluti-chuugaa itqukkani, sulil nautchiaksrallaa naurisuuruq qanutchiuğmisun. ³⁹ Taatnatuntuuq, iluqatiñ uumaruapayaat atlakaagiiñik timiqaqtut, iñuich atautchiiñamik timiqaqtut, niğrutitsulil atlakaagiiñik timiqaqmiut, qaluitsulil atlakaurut, tiñmiatsulil atlakaupmiut. ⁴⁰ Sulip-

suuq qilañmiittuat atlakaanik timiqaqmiut nunamiittuaniñ. Piññaqnautaat qilañmiittuat atlauruq piññaqnautaatniñ nunamiittuat. ⁴¹ Siquñgum qaumanğa atlauruq qaumanğaniñ tatqim, sulil uvluğiat atlakaagii-mik qaumaniaqqtut qivliqulakamiñ qilañmi. Uvluğiallaa atlakaagii-mik qaumaniaqqtuq atlam iñ uvluğianiñ. ⁴² Taatnatun itkisipmiiq anjpkakkaukpata tuqunaruq. Timigikkavut pakmapak ittut nautchiaksratun nautchirriutauruutun nunamun. Tuqusruurut iluvikkauplutiñ. Aglaan anjpkakkauniağupta tuqułiğmiñ timiqağniaqtut tuquyumiñaitchuanik. ⁴³ Iñuum timaa iluvikkaukami piññaqnaitchuq saňjiitluni. Aglaan Agaayyutim anjpkagñiağumiñ piññaqnagñiaqtuq saňjiqağuni. ⁴⁴ Pakma timivut nunakñaqtaurut, aglaan anjpkagñiaqtut timivut qilañmi timiqağniaqtut. Timiqaqpa tuqusruuramik uvani nunami, ilisimarugut timiqağisiñiipłuta tuquyumiñaitchuami qilañmi Agaayyutmi. ⁴⁵ Aglausimaruq Agaayyutim Makpiğaanani itna, "Iñuqqaq Adam iñuusriğugñiqsuq," aglaan aqulliq Adam irrusriğugñiqsuq qaitchiruaq iñuñiğmik. ⁴⁶ Irrutchim timaa sivulliu-ğitichuq. Nunakñaqtam timaa sivulliuuruq, aasrii iluvikkauplutiñ irrutchim timaa. ⁴⁷ Iñuqqaq nunakñaqtauruq iñiqtauruaq mağğaniñ nunam, tugliaasriiñ iñuk qilañmi itchuaniluni. ⁴⁸ Iñupayañi nunam ittut iñuqqaatun iñiqtauruatun mağğamiñ. Iñupayaq pigikkana Agaayyutim ittuq taavrumatun qilañmi itchuaniluni. ⁴⁹ Pakma atriqaqtut iñuktun nunakñaqtauruatun. Taimanigu atriłutiniaqtut iñuktun qilañmi itchuaniluni. ⁵⁰ Aniqatiumañ! Taamnauruq uqağigigiga, iñuum nunami timiqaqtuam uviñiqaqñuñ auqaqñuñ iluvikkauplutiñ piññaqtağiyumiñaitchaa añaayuqautaa Agaayyutim. Taatnatuntuuq timi tuqusruuruq ariqaqñuñ itchuaniluni. ⁵¹ Naalağniłlagitchi, uqağigipsi nalunaqtuamik itna—iluqata tuqunianğitichugut, aglaan iluqata simmikkauniaqtut. ⁵² Simmikkauniaqtut akkuvaurapiaq, sukatluglugu siqunğipaksağniñaniñ irim, aqulligim qalguqtaqpan. Qalguqtaun nipliqağluqqaqtuq iluqatiñ tuqunaruq anjpkagñiaqtut tuqutqikkumiñaiğutiñ, aasriiñ iluqata iñuusrugaaqtuagut aatchuusriaqğniaqmuiq nutaamik timimik. ⁵³ Iñupayaam timaa simmiqsitaksrağigaa atakkii nunakñaqtauruq timi tuqusruuruq ariqaqñuñ, aglaan taimanigu nutauruq timikput tuquyumiñaitchuq ariqaqñuñ itchuaniluni. Una atriqaqtuq iñuk mattaqmatun utuqqağuglutiñ atnuğaanik sulil atiaqsipmatun nutaamik. ⁵⁴ Aasriiñ timi ariqağuuruq simmausiqaq ariqaqñuñ itchuaniluni timi tuqusruuruq simmausiqluni tuqutlailaamik, tarani tañiğñiaqtuq aglausimaruq Agaayyutim Makpiğaanani, itna, "Tuqułiq akiiliraullapiaqtuq.

Isaiah 25:8

⁵⁵ Aatai tuqułiiq, tarakñaaglaan tuqupkağumiñaiğitiñ iñuich.

Aatai tuqułiiq, tarakñaaglaan atniagağumiñaiğitiñ iñuich."

Hosea 13:14

⁵⁶ Tuqułhum atniatlagaatigut killuqsaqapta, suli killuqsaun sanjiquutiqaqtuq maligutaksratigun anjalatiqaqhuni. ⁵⁷ Aglaan quyanaqtuq Agaayyun! Atakkii akimapağaatiqut atannaptigun Jesus Christ-kun. ⁵⁸ Taatnamik, piqpagiplusri aniqatiumaan, payanaigitchi ukpiqsriłipsitni, tuniqsimatitchi suli savautriłusri Atanigmik ataramik pisuqtilaapsigun, atakkii ilisimagiksi savautriłiqsi Atanigmik ingiłha suilaamun.

Iłiraksraq Ukpiqsriuanun

16 Pakma aglaņniaqtuņa iliraksrakun iñuiñun Agaayyutim Jerusalem-mi. Uqautigitka ukpiqtuņuruat atlakaagiñi nunaqqiñi Galatia-mi qanuqhutiņ iliraqsiłthat maniñnik, aasriñ pitqugipsi taatnatupiaq: ² Minguiqsiagvipayaani atausriullaalusri tugvaitqugipsi ilaviñganik manium akiññaktaagikkapsi aggiğñiałamnunaglaan; tutquqtuilaayumausri qanutun pitłakkapsisun. Taatnağupsi iliraksraq inuqnaqsiñgit-chumauq aggiğuma. ³ Aasriñ aggiğuma tuyuginiağitka aatchuutisri piqasiğlugich tuyuutinik ukpiqtuņuruun Jerusalem-mi iñuktigun nalupqinaigikkapsigun. ⁴ Nakuuluni itkaqsikpan aullałksraqaptuuq, ilinisa maliłhiñaupmigaatņa.

Paul-ņum Sivunniugutai

⁵ Utlañniağipsi Macedonia-kuaqqaaglunja; atakkii apqusraagnağiga Macedonia. ⁶ Nayuqtaullakpiağipsi naagaqaa ukiilunja ilipsitni, aasriñ aullağnialgitchuma aatchułhiñaugipsitņa inuğikkamnik iglałksramni napmupayaaq. ⁷ Tautugumangitchipsi akkuvurałhiñaq apqusrałhiñağusri, aglaan nayuqtuatluuraallagukkaluağipsi, Atangum pitqukpaņa. ⁸ Aglaan Ephesus-miinniaqtuņa Pentecost-liqiniałthatnunaglaan, ⁹ atakkii kamaņnauqtuam savaaqağviksralautam anmautigaņa, naagasuli iñugiaktut akiłliłiqsuqtitka.

¹⁰ Timothy aggiğniqpan, qaunagiyumagiksi tutqiksaułksranagun ilipsitniittuallahani, atakkii savautriruq

Atanigmik, uvaptuntuuq. ¹¹ Nallipsiunniñ nağğuginiğliuņ. Aullaqsaqpan ilipsitniñ ikayuğumagiksi iglałhani quviasuguni, ilaali utiğasrauğumuūq uvaņnun. Niğiugigiga tikiłksrana piqatiqağlugu aniqatiunik. ¹² Uvvasuli aniqatiptigun Apollos-kun: suamasriplugu kiikaaqsrupağaluagnağiga utlaquplusri piqasriğlugu atlanik aniqatiunik, aglaan piyummatiginğitchaa aullałksrani pakma. Utlañniağasri piviksranik-kumi.

Uqautipsaağutit

¹³ Qaunagititchi pigiitchuamiñ, makittaagigusri ukpiqsriłipsitni, qapiņaiłlusri supayaani. Sanjisititchi tuniqsimalusri Atanigmun. ¹⁴ Supayaaq savaağilugu pitqutigilugu piqpaksriłiqsi. ¹⁵ Aniqatiumaan, ilisimasruknağisi tupiqatinj Stephanas-ņum. Ilinich ukpiqsriqqaqtuņurut nunami taggisilinmi Achaia-mik, aasri iluqnauqsimapiagataqhutiņ ikayułiğmiknun ukpiqsriuanik atlanik. ¹⁶ Pitchuksaağipsi tupigitquplugich iñuich taatniittuat suli kisupayaaq ikayuqtauruaq ukpiqsriuanun. ¹⁷ Quviasruutigigitka aggiłthat Stephanas-ņum Fortunatus-ņumlu Achaicus-ņumlu, atakkii ilinisa ikayuğaatņa uvaņniingitñapsi. ¹⁸ Nutaqtiqlugu irrusriğa ilinisa quviatchaktitkaatņa ilipsisuntuuq. Isrummatigillautaqsigik iñuich taatniittuat.

¹⁹ Ukpiqtuņuruat iñuuniaqtuat Asia-mi tuyuğasri nayaañnanik. Aquila-mlu Priscilla-mlu piqatigiplugich ukpiqtuat katimaruat tupiğmikni pağliuğasripsuuq atanikun. ²⁰ Iluqatinj aniqatigiich tuyuğasri nayaañnanik. Pağlatisrititchi avatmun kunigutmik ipqitchuakun piqpakkutiłikun.

²¹ Pağlatit Paul-miñ. Uvaņa aglallakkitka ukua argamnik. ²² Kiñaliqaa piqpaksriñgitçhuaq atanguruamik, Atangum atanniğisigaa aggitqikkumi. Aa, Aggiğiñ, Ataniiq. ²³ Uvvatuuq iluaqutrisaan Atanguruam Jesus-ņum nayuğlisi. ²⁴ Uqautisukkipi piqpaksrisilaamnik iluqap-sitniñ Christ Jesus-kun. Taatnatuuq.

2 Corinthians

1 Uvaŋa Paul, aasriiŋ uqqiraqtigigaŋa Jesus Christ-ŋum pisuŋhagun Agaayyutim. Aglaktuŋa ilipsitŋun ukpiqtuŋuruanun Corinth-mi suli ukpiqtuŋurupayaŋun iŋuuniaqtuŋun nunaŋani Achaia-m. Uvvaasriiŋ Timothy aniqatvut uvamniittuq. **2** Uvva-tuq Agaayyutim Aapagikkapta suli Jesus Christ Atanapta iŋuaqqtisrimaallaŋniaglisi suli tutqiksillusri.

Paul-ŋum Quayagaa Agaayyun

3 Quvanaqtuq Agaayyun Aapagikkaŋa atannapta Jesus Christ-ŋum. Ilaa aapauruq ilunŋuksiruaq uvaptiknik suli Agaayyutaupluni araaqtuiŋhiŋaŋuruaq uvaptiknik. **4** Araaqtuqtigigikput iluqaitŋi iŋuilliuŋutigikkaptikni, uvagutsuli araaqtuuyumiŋaqsipŋuta tamatkuniŋa iŋuilliuŋutiqatunani taavrumiŋa araaqtuutmik akuqtuaŋgikkaptiknik Agaayyutmiŋ. **5** Ilumun nagliksaallapiaqtugut savautri'apta Christ-mik. Taatnatuntuuq arauttutiqatugut atqunapiaq Christ-kun. **6** Iŋuilliuŋaluŋnapta tusraayugaaŋiksuaq pisigiplugu, Agaayyutim araksimaagaasri uvaptigun annautisukhusri killiqiŋipitŋiŋ. Arakkau'apta arautiqagŋiaqmirusuq akuqtuŋupsuŋ anuqsruŋikun atunim iŋuilliuŋutiŋiq uvagut iglutukkaptiknik. **7** Niŋiugaŋikkaqput ilipsigun payaŋaitchuq. Ilisimagikput nagliksaaŋniŋupsi uvaptiktun Agaayyutim arauttutiqatinniagaasri uvaptiktun.

8 Aniqatiumaŋ, nalutqunŋitchiŋitiŋ iŋuilliuŋutitauŋhaptigun nunaŋani Asia-m. Iŋuilliuŋutitauvagitŋuta qaanŋiqŋugu iglutuiŋiksraqput nalupqigiliutiŋugunniŋiŋ iŋuutilaaksraqput. **9** Ilitchuŋigaluaŋigikput tikiuummiŋasugalugu tuqquviksraqput, aglaan taamna atuumaruq tunŋatqunŋitŋuta uvaptiktun aglaan Agaayyutmun anŋpkaitŋaruamun tuqunaruŋanik. **10** Tuquruksraŋuŋaluaqapta ilaan annautimagaatigut, aasriiŋ annautriŋia-piaqtuq uvaptiknik; aa, nalupqisruutigingitŋikput ilaan annautisrimaŋiksraqput. **11** Ilipsi ikayuqtuksraurusri inŋiqsruutiluta. Tarrali iŋuŋiaktuat iŋuich quyyatiksraqaŋisirut Agaayyutim aatchuutaagun qaisauruakun uvaptiktun kiuplugich inŋiqsruŋat iŋuŋiaktuat iŋuich.

Paul-ŋum Simmiŋiŋaa Sivunniuŋutini

12 Quviasruutigigikput una suli qauŋrimmaagiutillau-tapta uqautigaatigut uuma ilumutuutilaŋanik, savaaŋigivut nanipayaaq suli pakma ilipsitŋi ipqŋikun suli ilumutuulŋikun Agaayyutimiqnisauruakun. Tunŋanŋit-chugut puqitaaŋnun iŋuich aglaan tunŋarugut Agaayyutim iŋuaqqturipŋuni ikayuutaŋun. **13** Tarra tuyuutivut agliqiaŋikkasri kanŋiqsiŋaitchuanŋunŋitŋut; kinnisunŋit-

chipsigiŋ uqaŋgikkaptigun. Niŋiugaŋigiga kanŋiqsitŋasriŋiksraqsii ilaatnigun, **14** takku kanŋiqsitŋasriŋauraŋaluaq-migiksi-samma pakma. Ilaatnimi nanŋautiqatlaniaŋip-tigut suli nanŋaŋisipmigiŋitiŋiŋ uvluani Atannapta Jesus.

15 Nalupqisruutiqanŋitchuŋa taavrumiŋa. Taatnamik tikiqattaqqaagukkipi, piqaquplusr i kayuusriamik tappillugik quviasruutmiglu. **16** Tikiqattaqgukkipi apqus-raaŋuma sivutmunlu nunaŋanun Macedonia-m utitmunlu nunaŋaniŋ Macedonia-m, ilipsitŋun itqanaiyau-titqupluŋa iglauŋiksramnun Judea-mun. **17** Taatna piyuma-kama, isrummitqigaqtaunŋunipik? Isrumavaluktusriunniŋiŋ sivunniŋagaŋsruŋaluaŋa iŋunŋisun nunam, anŋaqaŋaŋluŋa tarani suli naagaaqtuaqsiluaŋa.

18 Agaayyun tuniqsamaruq uqaŋgikkaŋmigun. Taatnatuntuuq uqautivut ilipsitŋun nalupqinaitchaqtut. Agaayyutim ilisimagai isrummitqitŋaisilaaqputlu uqautigikkavutlu. **19** Atakkii Silas-lu Timothy-lu uvaŋalu qu-liaqtuaŋutigigikput Iŋŋiŋa Agaayyutim, Jesus Christ, ilipsitŋun. Ilaa inŋitŋut iŋuktun piŋŋiŋaqtuatun anŋiq-qaŋhuni, aglaan ilaan pisuugaa uqautigikkani savaa-niaŋnipŋugu. Agaayyutim anŋiŋutimagaatigut pisigiplu-gu Christ-ŋum savaŋa uvaptiktun. **20** Iluqaitŋikkii akiqsruutai Agaayyutim atuumapkaŋniŋai Christ-kun. Taatnaqhuta nipliutisruugikput Amen sumipayaaq iŋuum kamaksruqmauŋ Agaayyutim savaaŋikkaŋa Christ-kun. **21** Agaayyutim nappaqutaupkaŋigaatigut ilipsiŋu Christ-kun, suli uqsruŋitŋhuta savaktautquplu-ta, **22** nalunaitŋutaliqhuta pigiliutiŋiaqhuta inŋmiŋun aasriiŋ ilipŋugu Irrutchiŋi uummatiptiktun nalupqisruutigingitŋiŋu ilaanun pigitilaaptiknik.

23 Aggigukkaluaŋaŋmaunniŋ Corinth-mun agginiŋitchuŋa. Agaayyun ilisimaruq ilumutuulhanik uqaŋgikkaŋma ilipsitŋun. Utingitchuŋa Corinth-mun atniummatiqaqunŋitŋusri. **24** Atanniqsunŋitchipsigiŋiŋ uk-piqsriŋipsigun, aglaan savaqatigisrukkipsi quviasruuti-qaquplusr, atakkii ilisimarugut nalupqisruutiqanŋisi-laapsitŋik ukpiqsriŋapsigun.

2 Sivunniqsuŋa utlatqigunŋitŋusri aliatchaktitŋak-tuaŋusri. **2** Aliatchaktisrimaniŋupsi kia quviasraaŋ-niaqpaŋa avataagun ilipsi isrumatuyaaktitapsi. **3** Aglak-tuŋa pisigiplugu taamna, utlakkupsi aliatchaktitqunŋi-tŋuŋa ilipsitŋun quviasraaŋtikramnun. Nalupqisruuti-gingitŋichiga quviasruutipkun quviatchaktinniaqtilaaqsi. **4** Aglakama ilipsitŋun iŋuilliuŋuŋaluaŋataqtuŋa isrumatu-yaakŋuŋa uummatimni qianŋaŋma. Aliatchaqunŋit-chipsi aglaan ilisimatqugipsi atqunapiaq piqpaksiŋiŋa ilipsitŋik.

Natqigutriñiq Killiqirimun

⁵ Aglaan nallipsi itui!liuqtitchiruam isrumaaluktingit-chaaña, aglaan isrumaaluktitkaasri. Itui!liuqtitchum-mataitchipi itnaqama. ⁶ Taamna iñuk tatapsausriaqaaniktuq. Apainuruq anigutip!usri taamna inillakapsiun. ⁷ Pakma natqigutiraksrañigiksi araaqtuñlugu taamna iñuk. Taatnağupsiun annautiniağiksi pi!guil!liu-llapiañigimiñ aasriñ qapingitchemuugli. ⁸ Taatna-qtunja inigipsi tuniqsimasri!aaquplugu piqpaksriñiqsi ilaanik. ⁹ Taavrumuuna aglaktunja ilipsitñun, atakkii uuktuagukhusri ilitchuğisrukunja tupiksrisuupma-gaapsi supayaakun. ¹⁰ Natqigutrigupsi taavrumiña inunmik, natqigutipmigigaptuun. Aasriñ qanutchikun natqigutriruksrauniguma ilaanun, pakma natqigutigiga pisigiplusri sivuğaani Christ-ñum. ¹¹ Natqigutiguptigu taamna iñuk tuunğaq akimaniangitchuq sukununiñ uvaptikniñ. Takku nalungitmigivut ilaan qanuq surağautai.

Paul Tutqiksiñgitchuq Troas-mi

¹² Tikitñama Troas-mun quliaqtuağityaqtuq tusraayugağiksuaq Christ-kun, Atangum piviksriññiğaaña quliaqtuaquplunja. ¹³ Aglaan tutqiksiñgitchunja irrutchipkun, atakkii paqingitlugu aniqatiga Titus tarani, tarraasrii aullatqikunja tarakña Macedonia-mun.

Christ Akimmatauruq

¹⁴ Aglaan quyyan illi Agaayyutmun ataramik akimmariruumun uvaptiknik Christ-kun. Siamitkaatigut tiprağiksautun napmunliqaa quliaqtuaqupluta tusraayugaallautamik. ¹⁵ Atakkii ittugut Agaayyutmun tiprağiksuatun Christ-kun akunğatni tamatkua anniqsuumaqtuat sulii tammaummiruut. ¹⁶ Tamatkununja tammaummiruunun tipiqaqtuğut tuquñigmik, aglaan tamatkununja anniqsuumaqtuanun tipiqaqtuğut iñuuligmik. Kiñaaasriñ nalliummativa taavrumunja savaamun? ¹⁷ Kisimij tamatkua uvaptiktun ittut quliaqtuaqtuat piñuğağutaitchuakun ilumutuuruamik Christ-kun sivuğaani Agaayyutim. Uvagut ingitchuğut iñugiaktuatitun quliaqtuaqtuatitun Agaayyutim uqañhanik piññañniutiginiaññağlugu.

Savaktai Nutaam Sivunniugutim

3 Uqaviksaaqsi!gitpisa? Naagaqaa inuqsraqpisa atlatitun iñuktitun tuyuutinik akuqtuyunaqsi!luta ilipsitñun naaga ilipsitñiñ? ² Ilipsi tuyuutaurusri aglausimaruatun uummatiptiknun iñupayaanun ilitchuğitquplugu agliqitquplugulu. ³ Aasrii atlanjuqtauruatigun iñuutchipsigun ilisimanaqtitkiksi tuyuutauñiqsi Christ-miñ aglaağikkaqput. Taapkua tuyuutit aglaanunğitchuq agloutmik aglaan Irrusriagun iñuuruam Agaayyutim, aglaanunğit!uni aglagviksramun piliamun uyağañmiñ aglaan uummatipsitñun.

⁴ Nalupqisruutiginğil!apiağivut tamatkua tumigiplugu Christ sivuğaani Agaayyutim. ⁵ Itnautiginğitchikput savatlanilugu tamanna savaaq uvaptiknik, aglaan pi-

qaqitrrutaagun Agaayyutim. ⁶ Ilaan piqaqtitkaatigut savautritqupluta nutaakun sivunniutmigun. Taamna nutauruaq sivunniugun ingitchuq utuqqauruatun sivunniugutitun aglausimaruatun uyağañmun sulii tuqpkairaqtuatun kisupayaanik tupiksriñgitchuanik. Agaayyutim nutauruaq sivunniugutaa qaitchiraqtuq iñuuligmik Ipqitchuakun Irrutchikun. ⁷ Utuqqauruaq maligutaksraq titiqtuqsimaruq aglaatigun uyağañmun, aasrii Agaayyutim qaumanga sagviqsuq qaitñamiun Moses-mun. Kigiñaña Moses-ñum qaummağikpagit!uni Israel-aagmiut qinilguitchaat, aglaan taamna qaumaniq aquvatigun piiqsuq. Maligutaksraq tuqpkaisuuruq qaummağil!apiaqman qanutunkiaq qaummağit!ukkisiva maatna savautriñiq Ipqitchuakun Irrutchikun? ⁹ Uvvaasrii utuqqaqtaq sivunniugun tikiutiruaq tuqutaksraqtuq iñunun kamanautiqağniqpan, qanutunkiaq kamanautiqatlukkisiva nutağ sivunniugun tikiutiruaq nalaunñasripkaiñigmik iñun? ¹⁰ Aasriisulii nutauruaq sivunniugun kamanatlu-llapiaqtuq utuqqauruamiñ sivunniugutmiñ. Taatnamik utuqqauruaq sivunniugun kamanautiqanğigñiqsuq. ¹¹ Taimña utuqqauruaq sivunniugun tikitchaluaqtuq qaumaniqpaurakun piiqsuq, aglaan nutauruaq sivunniugun itchağataqtuq kamanautiqatlullapiaqtuq.

¹² Taatnamik pigikaptigu taatnasriq niğiuğaq iqsi-sai!apiaqtuğut quliaqtualiksrapitigun. ¹³ Moses-tun ingitchuğut. Taalutchiğñiğaa kigiñani uqautri'ami Israel-aagmiunun takku tautuqunğit!lugu qaumangum piğñiañhanunaglaan. ¹⁴ Aglaan kanjqsit!aisimarut isrummatmiktigun siquqsipkaqtuğich. Uvluvanunaglaan irinich taalutaqaqtutsulii agliqipmata mak-piğaaniñiñ utuqqaich sivunniugutauruat, takku kisimi Christ-ñum taalutaq piitlagaa. ¹⁵ Uvluvanunaglaan agliqipmata maligutaksramik Moses-ñum aglaanjanik isrumanich taalutaqaqtutsulii. ¹⁶ Aglaan iñuk mumikami Ataniğmun kanjqsisuuruq taalutaiqsitmatun. ¹⁷ Taimña Atanğuruq pakma Irrusriuruq, aasrii naniitman taamma Irrusriaña Atanğum ittug patchisairvik. ¹⁸ Tarraasrii uvagut taalutaiqsittuani qinigikput kamanautaa Atanğum. Atlanjuğusaiñaqtuğut ilit!asrip!luta ilaatun, sulii Atanğum Irrusriani ilisaiñaqtitkaatigut ilaatun akiñuktitlasrip!lugu kamanautaa Atanğum.

Akisuruat Suurat Utkusriñiani Qikuminiñ

4 Agaayyutim qaitchigaatigut savautriñigmik quliaqtuaqupluta naglikkutaagun. Taatnamik nikatchatangitchuğut. ² Tununñanikkivut iriraqtuutitlu kanjunauqtatlu. Pisaasruğmigautaitchuğut. Anjalangit-chikput uqañha Agaayyutim kinnitñiññağutigilugu. Taatna pit!aitchuğut. Ilisauttutigigikput ilumutuuruq kanjqsinaqsiplugu, sivuğaani Agaayyutim pipmatun. Isrummatmikni ilisimagaat ilumutuutilaaqput. ³ Tusraayugağiksuaq uqağikkaqput iriqsimakpan, iriqsimaññaqtuq tamatkununja tammaummiruunun. ⁴ Tuunğaum anjalatchiruam marrumiña nunamik qiniltaiqsitkai ukpiqsriñgitchuat kanjqsipkat!aiqtuğil!lugu tusraayugağiksuaq, aasrii ayaupkaqtitauruatun ittut. Ilaan tautuqunjitkai kamanautaanik Christ-ñum atrigik-

kanja Agaayyutim. ⁵ Quliaqtuağıtlaitchikput uvaptiknik, aglaan quliaqtuağıgikput Jesus Christ Atanguniplugu, aasrii savaktigigiptigut Jesus pisigiplugu. ⁶ Agaayyun nipliqsimaruq, "Qauma qauli taaqtuamiñ." Aasrii qag-gutigai uummativut qaitchikamisigut qaumamik ilit-chuğıtqupluta kamanautaanik Agaayyutim qiniqapta kigiñanjanik Christ-ñum.

⁷ Aglaan Agaayyun qaitchiruq tusraayugaallautamik Christ-kun uvaptiknun iñuñhiñauruanun, atriplugu iñuich tuvvaqsiraqtut akisuruanik suuranik ilulilianun qikumiiñ. Iñupayaaq qiniqtaksrağıgaa taamna kama-naqtuaq sanji uvaptikniittuaq agaayyutmiqnisautilaanjanik, uvaptikniñ pisunajaani. ⁸ Iñuilliuqtitauga-luagupta qanusripayaakun akiilipkaqtatlaitchugut, qanugviiqsitaugaluağupta nikaliğatlaitchugut, ⁹ naglik-saaqtitaugaluağupta Agaayyutim suksraatlaitchaatigut; atniaqsigaluağupta tuqutaunğıtchugut. ¹⁰ Ataramik anayanniuqtuağaluaqtugut iñuich tuqqtchukmatigut Jesus-tun aasrii tautunjaqsitquplugu iñuñha Jesus-ñum timiptigun. ¹¹ Iñuuniañaptikni ataramik anayanniuqtuağhuta tuqqtuağıgmun pisigiplugu Jesus, taututlatquplugu inuuruñuñha Jesus-ñum uumuuna tuqurağaqtuakun timiptigun. ¹² Anayanniuqtuağtugut tuquğımiñ pisigiplugu quliaqtuağıqput piqapulusri isruitchuamik iñuñhiğmik. ¹³ Aglausimaruaq Agaayyutim uqañhani, "Uqağaqtuğut takku ukpiqsriñla-piağhuta." Taavrumuuna irrusriagun ukpiqsriñhum uqağaqtuğuttuq ukpiqsripluta. ¹⁴ Iñitchuğıplugu Agaayyun anjpkairuaq Ataniğmik Jesus-mik, ilaan anjpkagisipmigaatiguttuq Jesus-tun, aggiutiluta piqatigilusri sivuğanun Agaayyutim. ¹⁵ Iluqaan tamanna iglutukkağa ikayuutigigisigiksi. Iñugiaksilaahutin iñuich tusraarut iluaqutaagun Agaayyutim aasrii iñugiaktuat iñuich quyağillapiagnağaat piqutigiplugu kamanautaa Agaayyutim.

Iñuuniağıq Ukpiqsriñkun

¹⁶ Nalupqiginğıtlugu tamanna nikaliğangitçhugut. Timivut piungitmukkaluaqtuq irrutçhiquput nutaqtikkauruq uvluğagipman. ¹⁷ Tamatkua iñuilliuğutivut pakma sivikisuurami iñhiñagtut. Itqanaiyağaatigut akuqtuqplugich Agaayyutim kamañağniqsrat isuksraitlutitij quvianañi nakuutlullapiaqtuat iñuilliuğutiptikniñ. ¹⁸ Qiniqtuiñangitçhivut sut qiniñitlakkavut aglaan sut qiniñitlaisavut; atakkii sut qiniğnaqtuat piiğñaqtut, aasrii qiniğnaitchuat taimuñña inniaqtut.

⁵ Iñisimagikput palapkaaqpuput irvigikkaqpuput marrumani nunami piungiqpan, taamnaami timikput, kiñuniksraqağniaqtugut Agaayyutmi, iñiqtunğıtçhuamik argañmik, isuksraitçhuamik qilañmi. ² Pakma imñiqtauliğuurugut, inuğrugiplugu timinitqiguta pakmakñaqtauruamik atriplugu atnuğaatchiaqmatun. ³ Atnuğaakkaugisirugut timimik nutaamik atnuğailağumiñaiğuta. ⁴ Iñuunñapta uumani palapkaağmi iñuñhiñaupluta, imñiqtauliğuurugut uqumailiuğutiqağhuta. Tuquyummataitkaluağhuta aglaan itçhumiiqsugut nutaami timimi pakmakñaqtauruamiñ. Atuummikpan tuquyumiñaqtuagut timi simmiğisiruq tuquyumiñaitçhua-

mik iñuñhiğmik. ⁵ Agaayyutim itqanaiyağaatigut taivrumuñña. Ilaan nalupqinainjanikkaa uvaptiknun taatniin-niañha aatchuqamisigut Irrutçhiğmiñik. ⁶ Taatnamik qapinñataitçhuurugut. Iñisimagikput iñuuniañaptikni uumani timimi piisaallaiqput Ataniğmiñ. ⁷ Atakkii iñuuniaqtugut ukpiqsriñkun qiniğnitçhualuññapta ilaanik. ⁸ Qapinñataitçhugut, aglaan piitçhumallapiaqtugut timigikkaptikniñ aasrii anjilaqsimaqatigisruliğugut Ataniq. ⁹ Taatnaqhuta sivunniutigigikput quyalisuklugu, iñuugaluagupta maani timiptikni naagaqaa taiñani piiğaluagupta timimiñ. ¹⁰ Iluqata sivuğanjutiruksaurugut aquppiutaqpananun Christ-ñum atanguruam. Atausriuttaagutij iñuich akuqtuigisirut nakuuruamik naagaqaa pigiitçhuamik maligullugu savaagikkaqtin iñuunñagminñ timigikkağmiktigun nunami.

Savautriraut Iñaurağiliutigipkakkauñkun

¹¹ Uvva ilitçhuğimagikput tatamnaqtılaañña Atangum. Taatnaqhuta pitchuksaağivut iñuich akuqtutitquplugich ilumutuuruamik. Agaayyutim ilisimagaa qanusriutilaapiaqput. Taatnatuntuuq niğiugağigigiga ilitçhuqsrianiñiq-si taavrumiñña qauğrimmağiutiillautapsigun. ¹² Piñiangitçhugut akuqtuyunaqsitqigukhuta ilipsitñun. Aglaan kiggutiksraqağugipsi tamatkununña kamagitçusraañhiñagtuanun qiniğnaqtuakun, suksraqangitçhuanun uummatmiutağmiknik. ¹³ Uqautigikpatigut qauğrimmağiñiñiluta piqutigigaa Agaayyutim, aglaan qauğrimmağinğığupta piqutigiñhiñagipsi. ¹⁴ Piqaksriñhan Christ-ñum anjalatkaatigut, atakkii iñisimagikput nalupqinaiqğugut atausriq tuquruuq piqutigiplugich iluqaisa iñuich. Taatnamik iluqatinñ tuqupmiraqtut. ¹⁵ Ilaa tuquruq pisigiplugich iñupayaurat, aasriiñ tamatkua iñuuruat inçmiktigunñhiñag iñuutqunğıqğugich aglaan ilaanun tuqutriruamun iñupayaanik aasrii anjpkakkaupluni tuquñhiğmiñ.

¹⁶ Tarra uvakñaniñaglaan isrummatiqanğıqsugut iñuñmik ilaan qaañhiñanğun nunam iñuisun. Qaanjqsuami isrummatigigaluaqmisaaqpuput Christ iñuñhiñauñiplugu, aglaan pakma isrummatigingigikput taatna. ¹⁷ Taatnamik kiñapayaaq pigiliutipkaqtuaq Christ-mun nutaagugagtuq. Iñiğruañji piiqsut. Iñuunialiqsuq nutaakun. ¹⁸ Iluqatinñ tamatkua agğiqsut Agaayyutmiñ. Agaayyutim iñauraaliutipkağaatigut inçmiñun Jesus Christ-kun, aasriiñ aatchuqhuta savaamik quliaqtuağıtquplugu ilaan iñauraaliutipkağisiñiplugich iñuich inçmiñun. ¹⁹ Uvvaami itnautigigigiga, Agaayyutim iñauraaliutipkağai nunam iñui inçmiñun Christ-kun, patchisiqu-tingiğugich navguutinñisigun. Aasriiñ quliaqtuağıtqugaatigut iñuich qiniñiññaksriñiñiplugich Christ-kun. ²⁰ Taatnaqhuta uqçiraqtaurugut pisigiplugu Christ. Agaayyutim atugaatigut uqautitqulusri. Inçipiapiğipsi pisigiplugu Christ, itnaqhuni, "Iñauraaliutitqigitchi Agaayyutmun." ²¹ Agaayyutim Christ killuutailaapiaq irrutiginigaa killuqsartauntun pisigipluta. Taamna nalunñasripkakkaurugut Agaayyutmi.

⁶ Uvagut savaqatigiiñaptikni Agaayyutmi inçiğipsi akuqtuqunğıtlugu Agaayyutim iluaqquataa

suunjillağuglugu. ² Atakkii ilaa nipliqsuq aglausimarua-mi uqaliğmi,

“Piviksraq nalautitman tusraagipsi.

Anniqsuğviksraq tikitman ikayuğipsi.”

Isaiah 49:8

Uvva pakma Agaayyutim akuqtuiviksram uvaptiknik nalautittuq. Uvluva anniqsuğviksram pakma tikitchuq. ³ Kisumununniiñ iñuñmun patchisiquititqunğıtchugut killukuağnipluta savaaqalıptikni. Taatnamik inillaiñğıtchugut putukkisautiksrajanik iñuum apqutiksrajanani. ⁴ Aglaan surağalıpayaaaptigun qıñıqtittugut savaktau-pluta Agaayyutmun iglutuıñikunlu, iñuıñiğutikunlu, akiyalgunaitchuatigunlu, sakiqnaqtuatigunlu, ⁵ ipiğaqtuq-siulikunlu, isiqtauñikunlu, añağalıksiuñikunlu, sakuulikunlu, siñıguıqsaunğıñikunlu, niğisunñakunlu. ⁶ Qıñıqtitkikput ipqıñikunlu, ilisimatikunlu Agaayyutmik, anuqsruñikunlu, iñuaqquıñikunlu, Ipcıtchuakun Irrut-chikunlu, ilumutun piqaksrıñikunlu, ⁷ uqaqalıkunlu ilu-mutuuruamik, sulı sañıagun Agaayyutim. Anıyauti-qaqtuñıa tugluagıplugulu nalaunñaruñikun. ⁸ Qıñıqtitkikput kamagıkkauñikunlu, kanñutçaktitauñikunlu, uqağıtchiulıñikunlu pigiıtchuakun nakuuruakunlu. Sa-glutuniğakkaupluta uqağaluñıağıpta ilumutuuruamik, ⁹ nalunaqtuatun ilıpluta ilisimanağaluñıağıpta, tuquaq-siruaton ilıpluta iñuusrugağaluñıağıpta, anasrıñıuq-saqsiugaluañıağıpta tuqutaunğıtchugut, ¹⁰ isrumaa-luktitaugaluñıağıpta quviasrugaqtugut, inuqsralıuq-tuatun ilıpluta umialıguqtıtchıgaluañıağıpta iñuğıaktua-nik, suiñıuqtuatun ilıpluta piqağaluñıağıpta supayaa-mik.

¹¹ Aatai ilauraamaañ Corinth-mi, nunummisınğıtchip-si uqautrıñiksraptiknik ilipsitñun. Uummativut anımağı-vut ilipsitñun. ¹² Piqaksrıñıqput ilipsitñik inuqtuumma-nğıtchuq. Aglaan piqaksrıñısi uvaptiknik inuqtuum-masrıruq. ¹³ Aglaan pakma anımaqsıgik uummatısi uvaptiknun. Uqautıgıpsi uvañıa ilıgıgağıruaton ilıplıusrı.

Agaayyuvıkpaña İñuuruam Agaayyutim

¹⁴ Piqasrıqsuutinasrı ukpiqsrıñğıtchuatigun takku na-launñaruatıgılu killıqıñıgılu piqatıgıñıgıuitçuk. Qauma-ruaqtuıuq piqatıqalğuitmiuq taaqtuamik. ¹⁵ Qanuğutik atausrıñıuğumiñıaqpak Christ-lu Belial-lu (itnautau-ruaq tuunğamik)? Qanuğutik ukpiqsrıruaq piqasrıq-suutıyumiñıağıpa ukpiqsrıñğıtchuakun? ¹⁶ Agaayyutim agaayyuvıkpaña piqasrıutıyumiñıaitçuq aañıuñıatıñik. Agaayyuvıkpagaatıgıtıki iñuuruam Agaayyutim, ilaan nipliñıhatun,

“İrvıgıniagıtka ilıñıch iñuuniaqatıgıluğıllı.

Agaayyutıgıniagaatıña, sulı ilıñıch iñuğıniagıtka.

¹⁷ Taamna pisıgıluğı, piğıtçı akunğatıñıñ, avıttıtçı ilıñıtıñıñ, nipliqsuq Atanıq.

Iłaksıatınasrı qaayıuğnaqtuaniñ.

Taatnağıpsi akuqtuğısiğıpsi.

Isaiah 52:11; Ezekiel 20:34, 41

¹⁸ Aapagısiğıpsıtıña aasrıñıñ iğñıgısiğıpsı panıgılu-srılu,

nipliqsuq Atanıq Sañıapayaaqatıuq.”

2 Samuel 7:14

7 Piqpagıkkamaañ, piqağıniqapta tamatkunıña akiqsruutauruanik ipqıqsaqta uvaptiknik qaayıuğ-naqtuapayaaıñıñ timiptıgıun irrutçıptıgıunlu. Quya-ıllakput Agaayyun supayaaakun atakkii taluğıgıqput.

Paul Quviasruktuq

² Anımautıtıgıt uummatıpsıgıun. Atıanığıtçıvut iñuıch. Killukuaqtıtçıñğıtchugut iñuñnik. İvayaqtıu-ñğıtmiugut kisumıkunıñıñ iñuñmik. ³ Uqautıgıñıtçı-ğı taamna patchısiğısiğıusrı. Takku uvıaqamıq uqautımagıpsi piqpagıniplıusrı uummatıptıknıñ. Piqatı-gııksuguk iñuıñıaptıknı unıñıñ tuquñıaptıknı. ⁴ Nalupqı-sruutıgıñıpiagıpsi. Pıkkutıgıpiagıpsi. Arautıqallıpiaq-tuñıa. İluqaagun iñuıñıuğıtıptıgıun quviasrullıpiaqtuñıa.

⁵ Tıkiñıñanıkaptaunıñıñ Macedonia-mun iñıqtıuıq-sı-ñğıtchugut. İñuıñıuqtıtaturugut qanusrıpayaaakun—na-glıksaaqtıluta ukpiqsrıñğıtçuuanun iqsıpkahıtalı qa-muuna. ⁶ Aglaan Agaayyutim araklıguuruam tamatkunı-ña nıkatchaktıtaturuanik tutqıksıpkagaatıgıt Titus agıqıman. ⁷ Arakkaurugut agıgıñıhıgıun sulı arausrı-aqñıhıgıun ilıpsıtıñıñ. İlaan uqautıgaatıgıt kımmutı-qañıpsıgıun tautugukıñıa, alıasruutıqañıpsıgıunlu sulı piyumatıqañıpsıgıun uvamnik. Taatnaqıñıa quvias-rutluktıñıa pakma sıvuaniğıñıñ. ⁸ Aglaktıgıun tuyuutıp-kun isrumaalutçaktıtıkaluağıniqapsı, nunuurautıgıñıtçı-ğıa. Saıñıgısuutılıgıaluagıga tuyuutıma iñuıñıuqtıtıau-raallanıqmasrı. ⁹ Tarraasrı quviasruutıgıñıtçıaluağı-ğı aliannıuñıpsıgıun, aglaan quviasruktıñıa isrumaa-lıñıpsı sımmıgıñıqmasrı. Aliannıuñıpsı pisulıñıgıga Agaayyutim ilıpsıtıñun. Uvagıt atıanığıtçıpsı suku-nunnıñıñ. ¹⁰ Aliannıuqtıni Agaayyutıkun isrumıtqıksıtçıraqtuq iñuum anniqsulıksrajanun. Taamna nunuu-rautıtçuq. Aglaan alıanaña nunam tıkiutrıraqtuq tu-quıgımk. ¹¹ Aliannıuqtıusrı nalautıgı aliannıuğıtıgıt-qukkıña Agaayyutim. Taavrıma pıliqıpkagağıgaasrı nalupqıgıñıqıstıluğı killukuangısilaaqısi, uumıgıliq-sıtlıgıu killıuq, iqsıgıpkahıtuğı, inuğrıgıliutıpkahıtuğı ikayuutıñıksırağı, isrumıqsıtıusrıunıñıñ anasrıñıuq-satlasrıplıgıu taamna killulıqıruaq. Qanusrıpayaaakun tautuktıtıksı patchısaunğıñıqısi tamatkunuuna savaap-sıgıun. ¹² Tarraasrıñıñ tuyuqtıñıa aglaamnik pisıgı-srıñıağınağı taamna iñuk killukuaqtıuq naagaunıñıñ iñuk atınumrıruaq, aglaan sıvuğıaani Agaayyutim ilıtçı-çıuqnağıgıga qanıtun piqaksrıqatıqısi uvaptiknik. ¹³ Taatnaqıhıta taavrımuuna araklıptıgıt. Aasrıñıñ kı-sıan arausrıaqput, aglaanlu quvıatçhallıpiaqtuğıt Tı-tus quviasrıñıqıman, atakkıi irrutçıgımıgıun nıtıaqtı-kauplıni ilıuqapsıtıñıñ. ¹⁴ Takku nanğagıpsı supayaaatı-ğıun ilaanun, aasrıñıñ qapıñıpkangıtçıpsıtıñıa. Uqautı-gıkkavıt supayaaat ilıpsıtıñun ilıumutuuruat, aasrıñıñ taat-natun nanğautıgıkkavıt ilıpsıgıun Titus-mun ilıumutu-ruıtıuq. ¹⁵ Aasrı ilaan piqpagıliutıllıpiapsaağıasrı it-qaqamıuñı tupıksrıyummatıqatıqısi, sulı pağla'apsıuñı kamaksrıñıkunlu talıqsrıñıkunlu. ¹⁶ Quviasruutıgılla-pıagıga nalupqısrıuıtıqama ilıpsıgıun supayaaakun.

Ukpiqtuanjuruat Aatchuiŋhat

8 Uvvaasriiŋ aniqatiut, ilitchuqsritqugipsi iluaqqu-trisaanik Agaayyutim qaisanjanik ukpiqtuanjuruannun Macedonia-mi. ² Ituiŋliuqpauraġaluaŋaġmin inuqsriullapiaġaluaqhutinlu quviatchauġillapiaqtut, taatnaqhutiŋaasiŋ tiggummataipiaġniqsut suuramnik. ³ Piyumiŋaqtutilaaġmikni aatchuġuurut, sipitluguunniŋ uqautigaluaqtitnatŋ. Uqagiyumiŋaġiga taamna. ⁴ Uqapsaaqtuiŋaġaatigut ikayuutitlasrisrughutin savaakun Agaayyutim iŋuiŋi. ⁵ Aatchuutiqagtut niġiugŋisaptigun, sivulliuplugu qaitlutitŋ inmiknik Agaayyutmun uvaptiknunu Agaayyutim pisuŋhagun. ⁶ Uvvaasriiŋ tiliugikput Titus aullaġniŋjaniksimapmaun naatchaqtuaquplugu taamna savaallautaq akunnapsitŋi. ⁷ Aasriiŋ piŋlautaġniqapsi supayaakun—ukpiqsriŋkunlu, uqautriŋapsigunlu, ilisimatikunlu, piyummatiqatikunlu, piqpaksriŋapsigunlu uvaptiknik—taatnamik tiggummataitqugipsi aatchuiŋkun. ⁸ Tiliuqŋiŋitichuŋa aatchuqulusri. Uuktuagukigiga piqpaksriŋiqsi ilumutuu-piaqmaŋaan aatchuġummatiqatŋpsigun, ⁹ takku ilitchuġigiki iluaqqutrisaa Atannapta Jesus Christ-ŋum. Sumik ayuqsranġitchaluaqhuni, piqutigiplusri unitchai umialgutini ikayuġiaqhusri inuqsriuŋhagun. ¹⁰ Uvva uqautigisrukkigiga aatchuiŋpsigun. Nakuutlukkayaqtuq ilipsitŋi naatchupsiuŋ aullaġniikkaqsi ukiutqik, takku sivulliuplusri aatchuiŋkunlu piyummatiqatikunlu. ¹¹ Kii-kaa, naatchiuŋ naanniaŋhanunaglaan aullaġniikkaqsi ukiutqik piyummatiqaqapsi, aatchuġusri pisuqtillaapsitŋi pigikkapsitŋi. ¹² Aatchuġupsi piyummatipsigun taamna aatchuun akuqtuyunaqtuq Agaayyutmi. Agaayyutim aatchuitqugaasri pigikkapsitŋiŋ, aasriiŋ pigiŋisapsitŋiŋ. ¹³ Nunurisunġitchipi aatchuiŋġmun qaġavriuraaqtillogich atlat aatchuiŋkun. ¹⁴ Pakma sippakuuqtuaqtusri. Taatnamik ikayuuyumiŋaqtusri inuqsraqtuanik. Aquvatigunli sippakuuqtualigumiŋ ikayuġisigaasripsuuq inuqsraligupsi. Iŋupayaagŋi piqaġumuq inuġikkaġmiŋik. ¹⁵ Aglausimaruatun uqalŋiŋi itna, “Iŋuk katitchivaafaktuaq sippakuutlatchuq, aasriiŋ iŋuk katitchivaafanġitichuaq inuqsraqanġitichuq.”

Titus Piqatiŋilu

¹⁶ Quyagigiga Agaayyun qaitchiruaq Titus-mun piyummatmik piyummatigikkaptun ilipsitŋun. ¹⁷ Ilumutun Titus-ŋum akuqtuġaa pitchuksaaġutvut. Utlagupiaġataġaasri. Sivunniqsuq taavrumiŋa inmiŋik. ¹⁸ Tuyuqaqmiugut aniqatmik piqasriqŋugu nanġautiqaqtuamik iluqaitŋi ukpiqtuanjuruani quliaqtuaŋhagun tusraayugaagŋksuamik. ¹⁹ Aasriisuli, ukpiqtuanjuruat piksraqtuagŋiŋaat iglauqatigitqupluta ilaanun tikiutiguŋtigiŋ taapkua aatchuutit maniich. Savaaqafaptigun taavrumuuna kamasruġikput Atanġuruaq Agaayyun aasriiŋ ilisimanaqsiplugu ikayuuyumatŋqput. ²⁰ Qaunatqiaġiguktugut kisumununniŋ iŋunmun pasritqunġitluta aŋalaŋaptigun taapkuniŋa mikturuanik aatchuutininik. ²¹ Piyummatiqagtugut nalaunŋaruakun, kisan Atanġuruaq qiniŋhani inġitichuaq aglaantuuq qiniŋhatni

iŋuich. ²² Piqasriqhutik taapkuak iŋiŋuk tuyuqaqmiuguttuuq aniqatitknik. Uuktuagaluqaŋtigu akulaiqŋugu ilitchuġigikput ukpiġnaqtuanjutilaana. Pakma piyummatinipsaaqtuq ukpiġiliutiŋiaqhusri. ²³ Nallipsi apiqsruutigikpaun Titus, piqatigigiga savaqatigiplugu ikayuuiŋaptikni ilipsitŋik. Nallipsipsuuq apiqsruutigikpaŋik atlak aniqatiuvuk, uqiraqtigigaik ukpiqtuanjuruat, aasriiŋ kamasruġaak kamanautaa Christ-ŋum. ²⁴ Taatnamik qiniŋitichumagiksi ukpiqtuanjuruapayaannun piqpaksriŋiaŋiqsi uqiraqtininik sulil nalaunŋaŋa nanġaqapsi taapkununa.

Iŋirat Ukpiqtuaqatinun

9 Ilitchuġigiga aglaktuksraunġisilaagaa uumuuna aatchuutitigun pisigilugich Agaayyutim iŋui. ² Atakkii ilisimagiga ikayuuyumatŋiqsi. Uqautigillautaqsimagipsi ukpiqtuanjuruannun Macedonia-mi ilipsi ukpiqtuanjuruasii Achaia-mi itqanaġniŋlusri aatchuutillaapsigun ukiutqik. Piyumalaŋapsigun iŋugiaktuat aŋalataurut aatchuisukhutin. ³ Aasriiŋ aullaqtitkitka aniqatiuvut. Itqanaitqugipsi aatchuiŋksrapsigun. Uqautigillautaġipsi itqanaitkisiŋiŋplusri. Aasriiŋ taamna piŋlaanŋutqunġitichigiga. ⁴ Aasriiŋ Macedonia-ġmiut agġiqpata maligluŋa ilitchuġigumitruŋ itqanaġniŋisilaaqsi, kanġut-chakpiaqtugut, ilipsipsuuq, nalupqinaiqsruutigilaanik-mipkaqhusriŋu uqagŋillautaqhusriŋu. ⁵ Tarra isrummiqsuŋa aniqatiuvut pitchuksaaġukŋugich tikitquplusri sivuani agġiŋksrapta. Iliŋisa itqanaġiaġisigaat akiqsruutigikkaqsi, sulil aatchuġummatiqaqugipsi nunurausrunaqasri.

⁶ Itqagŋlugu una, iŋuk nautchirriiruaq iŋugiapianġitchuanik nautchiaksranik katitchiŋiaqtuq iŋugiapianġitchuanik, aasriipsuuq iŋuk nautchirriiruaq iŋugiaktuanik katitchiŋiaqtuq iŋugiallapiaqtuanik. ⁷ Iŋullaa aatchuġli sivunniutaagun isrummatmi, tiggummatigalugu pisuŋaqani sulil nunurikkausrunaqani. Agaayyutim piqpapigaa iŋuk aatchuġuuruq quviasrughuni. ⁸ Aasriiŋ Agaayyutim aatchuġumiŋaġaasri sipillugu inuġikkaqsi, ataramik sippakuuqtualigusri. Aasriiŋ aatchuutiksraqatlasriġisirusri savaallautapayaannun. ⁹ Aglausimaruatun Agaayyutim uqalhani, “Nunniuqti siamitmatun, iŋuk aatchuiŋiqsuq suuraġmiŋik siqŋataitluni inuqsraqtuannun.

Taapkua itqagŋisigaat ilaan iluaqqutaa taimuna.”

Psalm 112:9

¹⁰ Agaayyun aatchuġuuruq nautchiaksranik nautchirriiruamun qaqqiamiglu niqiksranik. Taatnatun ilaan iŋugiaksriŋiaġai suurat pigikkasri aasriiŋ aatchuutitlasriyumagiksi atlanun inuqsraqtuannun. ¹¹ Inuqsranġiġniŋiaqtusri supayaakun tiggummataiŋpsigun. Tarra savaaptigun iŋuich quyyatiqagŋiaġaat Agaayyun. ¹² Savaapsi ikayuġaluaġniġai inuqsriuġluqtuat Agaayyutim iŋunŋi, aglaan taavrumuunaptuuq iŋugiaktuat quyyatiqalla-piaġniġaġaat Agaayyun. ¹³ Savaapsigun nalupqinaġniġaġiksi ukpiqsriŋiqsi Christ-kun, aasriiŋ iŋuich ikayuuriaqtuat nanġaġisigaat Agaayyun tupiksriŋapsigun tusraayugaagŋksuamik sulil tiggummataiŋapsigun ilinġitŋun sulil iluqanŋitŋun atlanun iŋunŋun. ¹⁴ Aasriiŋ inġis-

ruutiniagaasri piqatigisrukhusri pisigiplugu kama-naq-tuaq ikuuqputaa Agaayyutim qaisana ilipsitñun. ¹⁵ Quy-yan illi Agaayyutmun uqautigilgunaitchuatigun aat-chuutaigun.

Paul Patchisaiññiruoq Savautriñigimiñi

10 Uvaja Paul. Injigipsi Christ-ñum agganaiñigimigun piisaangñigimigunlu. Taluqsrailiguunigipsitña piqatau'ama ilipsitñi, aglaan piqataungitñama ilipsitñi taluqsrainñipluñu tuyuqtuutipkun. ² Nunuriyumiñaitchipsitña taluqsrailuñu nayuutiguma ilipsitñi. Sivunniqsuna akilñiqsuğuklugich tamatkua uqaqtuat iñuuniusriqagñipluta nunam iñuisun. ³ Iñuuniaga-luñuñapta timigikkaptigun anuyangitchugut nunam iñuisun. ⁴ Anuyautivut anuyautigingitchai nunam iñuiñ, aglaan atuğikput Agaayyutim sanñiqpaurana akiiliplugich iluqaisa tamatkua akilñiqsuutiruat [tus-raayugaagiksuumun]. ⁵ Piyaqquqtagivut uqavaagutipayaat niaquqtusriñhatlu iñuich takku taatnatchich iñuich sappugutaurut atlanun ilitchuğiliksranañniñ Agaayyutmik. Isrummitqiksitkivut iñuich Agaayyutikun tupiksritlasriplugich Christ-mik. ⁶ Anasriñuqsaiñhi-ñaaguqtugut tupiksruutaitchuanik, ilitchuqsripqauragupta tupiksriyumañipsitñik ilipsitñik.

⁷ Qiñiñiñiaqtusri sunik qaahñiakun. Kiñapayaaq ukpiqsriñigumi piginiluni Christ-ñum isrummatigitqigliuñ. Piginigumi Christ-mun taatnatuntuuq pigipmigaatigut Christ-ñum. ⁸ Uqavigaagutigillakkaluagupkuunniñ sanñiqutiqañiq Agaayyutim qaisana uvaptiknun kanñusruutigiyumiñaitchiga. Ilaan uvaptiknun ikayuqugaasri makitatlasritquplusri Christ-kun. Taa-vruma sanñiqutiqañhum piyaqquqtaqtitchumiñaitchaasri. ⁹ Iqsisaağungitchipsi tuyuqtuutipkun.

¹⁰ Ilañich iñuich uqagñiqsut, "Tuyuutmiñi uqalgurua-tun ittuq, aglaan nayuutikami irrusriqaguuniusuq sayaitchuatun, uqautriñhasuli suilatuñ itluni." ¹¹ Taatnatchich iñuich isrummatigilitruñ una, aglaan savaagisruugivut uqautigikkavutlu aglakkavutlu inñapta naagaqaa piiñnapta. ¹² Ilañiqsuutiyumangitchugut tamatkununa iñuñun unniñ atriliummatiluta uqaguuruununu nakuuniraaqhutij. Uuktuutiqañiñiaqtut inñimiknun naipiqtuutiplutiñu. Kanñiqsisaiñiqtiñ qiqititkaat uuktuutigiaqsi'amiñ avatmun naipiqtuutiqañi'amiñlu.

¹³ Uqavigaagunğitchugut uvaptigun aglaan uqaviutigiñiñaugikput savaaksriusriqaput Agaayyutmiñ; taa-vrumuuna ukpiqsritlasriusri savaaptigun.

¹⁴ Qaaniñalautranğitchugut uqaqapta ilaginiplusri savaaptikni. Takku tikiutiqqaagikput tusraayugaagiksuaq Christ-kun ilipsitñun. ¹⁵ Uqaviutigingitchikput atlat iñuich savaañat. Aglaan niğiuğagigikput una, ukpiqsriñiqsi sanñisikpan siamitlasrigisigikput tusraayugaagiksuaq avanitchiapsitñun ittuanun. ¹⁶ Quliaqtuaqatlasrirugut tusraayugaagiksuumam nunaaqqiñi atlani. Uqavigaagutigisrunğitchikput savaagianikkañat atlat iñuich nautchiivimikni. ¹⁷ Iñuk uqavigaagñağumi, uqavigaagutiqağli Agaayyutmik kisanik. ¹⁸ Agaayyutim akuqtuumatlaitchaa iñuk uqavigaagutuaq inñi-

ñik nakuuniraaqhuni aglaan ilaan akuqtuğisigaa iñuk nakuugikkani.

Paul-lu Uqqiraqtinğuaqtuallu

11 Uvatuq Agaayyutikun anuqsrutiaallaksitña kinnanaaqtuatun itkaluağniğuma. Anuqsrutillañniapiaqsitña! ² Takku siqñagipiagipsi Agaayyun siqñaqsrpmatun ilipsitñik. Atriqaqtusri ipqitchuatun ilaqatnikkumaaqtuatun qaiññiakaptun atautchimun ilaqatiksramun, taamna Christ-ñuruq. ³ Nuyuaqutigipsi isrummatisi qayyuğnaqsiviaqtut sulikillukuağutipkaka-uviaqtusri ilumutuuruamiñ piqpaksrigimiñ Christ-mun, atriplugu nimigiaq kinnitñikuaq Eve-mik pisaasruğmigautmigun. ⁴ Uvvaami iñuk agğiguni quliaqtuaqasikpan atlamik Jesus-mik quliaqtuağingisaptiknik, naagaunniñ akuqtuigupsi atlamik Irrutchimik tusraayugaagiksuumiglu akuqtuağianikkapsitñiñ, pitchigiağisiruatuñ irrusriqaqtusri. ⁵ Kiñulliqpiañunğiñasrugiruna tamatkunakña qaukiunasrugiplutiñ uqqiraqtauruañiñ. ⁶ Iliqaqsimaruatun uqaqtaulguitchaluaguma, ilisimaruña sumik uqaqtilaamnik. Qiñiqtitkikput taamna nalupqinaiqfugu ilipsitñun supayaakun. ⁷ Killuqsautau-niqpa uvañnun atmuktiqama kivigukhusri quliaqtuağ-nirağaluña tusraayugaagiksuañanik Agaayyutim akiilaaqfuna? ⁸ Ivayaqtuiruna atlaniñ ukpiqtuañuruaniñ akuqtui'ama ikayuutaatnik savautriñiksriptiknun ilipsitñik. ⁹ Nayuutiñamni ilipsitñi, inuqsriuliqama iluñiñuqtitchiñğitchuñ kisumikunniñ. Aniqatiut agğiqamiñ Macedonia-miñ qaitchaat inuğikkapayaağa. Supayaakun akiyausunğitchuñ ilipsitñun. Qaunatiqagikkisigiga taamna. ¹⁰ Christ uqaguupmatun ilumutupiaq taatnatuntuuq uqagipmigiğilağumuturuuq. Kia-unniñ iñuum nunañani Achaia-m nutqaqtitchumiñaitchaa uqavigaagutiqağli quliaqtuaqama akiilaağ-luñu. ¹¹ Suvaata quliaqtuaqpiq akiilaaqfuna? Piqpaği-ñiñiñiñi? Agaayyun ilisimaruq piqpagillapiaqtilaapsit-ñik.

¹² Savaagikkağa savaagitiñiğisigiga, [amiami quliaqtuaqtuiñagluñu akiilaağluñu]. Taavrumuuna nutqaqtitchukkitka tamatkua uqavigaagutuat savaaqağni-plutiñ Agaayyutim savaañanik, tuvrapiaqfugu uvagut surağaliqput. ¹³ Taatnatchich iñuich tanjigilaakun uqqiraqtaturut. Kinnitñiñniañikun savaaqaqtut, qinñagmik-kun atlanğuguurut iliplutiñ uqqiraqtausun Christ-ñum. ¹⁴ Taatnaluasru! Uvataku tuunğaq inñiñik qinñanik-tağupmiuq israğulgatun qaumam. ¹⁵ Taatnamik quvigusruutiksraunğitchuq tuunğaum savaktai qinñanik-taqpata nalaunñaruñhum savaktusun. Isruksrautaat taimanigu nalliusriaqagisiruq maliğullugu savaañat.

Paul-ñum Nagliksaağutaa Uqqiraqtaupluni

¹⁶ Uqautitqiglapsi, isrummatiginasritña kinnanaaqtuatun inniñuñu. Kinnanaağniğaluğupsitña akuqtuqsi-tna taatna, uqavigaagutualakkumuñjali mikiruurami-kunniñ. ¹⁷ Uqautigikkağa tamanna pitqutigingitchaluagaa Atanğum Agaayyutim. Uqavigaagama kinnanaaqtuatun ittuna. ¹⁸ Qiñiqfugich iñugiaktuat uqavi-

gaagutiqaaguhat nunaknaqtanik sunik, uvanjaptuuq uqavigumiñaqmiuna. ¹⁹ Takku anuqsrutiraagigisri quviagipluguunniin kinnanaaqtuat, ilipsitnik isrumatunivagil!apiaqhusri. ²⁰ Ilatchiguupmusri iñuum savaktaagrugipmasri, aqsaktuaqmasri!u kinnip!usri, nunuriraqmasri!u savautitqupluni, kamañañiraaqman, suksraunqigmasriunniin patiktuqmatun kigiñapsigun. ²¹ Isrumasrugnaqtusri!u sayaitchuanunip!uta suli taatnaton anjalatchiñiñiñip!uta. Kanñunañaqapisa! Kiñapayaaq taluqsrait!uni uqavigaatlapman, taatnatun-tuuq piyumiñaqmiuna—uqaguraaqtuñasuli kinnanaaqtuatun. ²² Ilinich Hebrew-njuniqpat? Uvanjaptuuq. Ilinich Israel-aagmiunijunipat? Uvanjaptuuq. Kinuviaginipagich Abraham-njum? Uvanjaptuuq. ²³ Ilinich savaktigivagich Christ-njum? Uvanjaptuuq, aglaan savaktillautautluktuna ilinijitniñ—uqagugaaqtunjasuli kinnanaaqtuatun. Savaaqatlukmiuna sakuullapiaq!una, isiqtakatautlukmiuna, ipigaqtuqsiupmiuna atqunaq, tuqqutitqayaqta!una iñugiaktuami. ²⁴ Tallimaniaglaan ipigaqtuqsiuruna Jew-njuruaniñ, malgukipiani ipigaqsañiñiñi inullak!ugu atautchimik. ²⁵ Piñasruniaglaan anaumiksiuruna anautanik, atautchimi miluqtukkaupluna uyaqanjnik, piñasruniaglaan umiaqpaiaqtautipluna, unnuaglu uvlu!u naaplugik tiktaupluna ta!iumi, ²⁶ akulaiq!ugu iglau!amni navianaqtua-kua!una uliqpanniñ tigliniaqtniñ!u, navianaqtua-kua!una Jew-njuqatimniñ Jew-njunqitchuaniñ!u, navianaqtua-kua!una nunaaqqiñi suviksraillaamilu ta!iumi!u, navianaqtua-kua!una tamatkunakna tanji!laakun aniqatauruaniñ, ²⁷ minguqtaagu!gata!una sakiqna!u iglutuq!ugu, akulaiq!ugu siñiktuangiq!una, nigisuksiupluna imiguksiupluna!u, iñugiaktuami niqiksrailliuq!una, atnuqai!liuq!una itrigruami. ²⁸ Avataatigun tamatkua sut kigiñiñigviraagigiga uvlu!gagipman isrumaalutiqatiga ukpiqtuanjuranun. ²⁹ Nalliysi sayaitman ukpiqsri!igimigun, uvanjaptuuq ikpigipmiraagigiga sayai!liu!ha. Nalliysi killuqsaaqtitaupman qiniqautisruugitka taatnaqtitchiruat. ³⁰ Uqavigaaqtuksrauguma, uqavigaagutiqaqniaqtuna tamatkuniña qiniqtitanijnik sayairrutma. ³¹ Agaayyun Aapagikkaña Atannapta Jesus Christ-njum, iñuich kamaksruqtaksraagikkañat qanavak taimuna, ilisimaruq sagluuqtuangañisilaamnik. ³² Damascus-miitnama, kavanañata umialgum atiqaqtuam Aretas-mik qaunaksri!iqsu!aa nunaaqqa Damascus-njum tigurautqupluna. ³³ Aglaan ikipluna aguupmanmun atqaqtitkaatna igalikun katchimi aasriiñ annaktitluna ilaaniñ.

Paul-njum Qiniqquuraani suli Agaayyutim Sagviqsitanj

12 Uqavigaaqtuapsaallaktuksrauruna sunnautiginqitchaluanjaan. Aglaan uqautiginiaqitka qiniqquuraat sut Atanguruam sagviqsitanj. ² Ilisimagiga anjun ittuaq Christ-kun. Akimia!uutai!at ukiut pianikmata mayuutrauruq piñayuatnun qilaich. (Timituummaan naagaqaa timai!laaqhuni nalugiga, aglaan Agaayyun ilisimaruq.) ³ Suli ilisimagiga taamna anjun mayuutrautillaanjanik inaatnun ayuruat. (Timituummaan naagaqaa timai!laaqhuni nalugiga, aglaan

Agaayyun ilisimaruq.) ⁴ Aasriiñ taamna anjun aullautik-kaukama pakmuña, tusraaruq sunik uqaqilgunaitchuanik uqautchimidun, suli iñuum uqautigiraksraingisaniñik atlanun. ⁵ Uqavigaagutigiyumiñaqaluaqiga pi-sigilugu taamna iñuk, aglaan uqavigaagumiñaitchuna uvapkun, kisanik sayairrutipkun. ⁶ Aasriiñ uqavigaatlagaluaq!una, kinnaaqtuatun itchungit!una, uqaqniaqtuna ilumun ittuamik. Pakmaaglaan uqangiqsuña taatna. Ilipsitñun isrumagitluqunqitichiga avataagun qiniikkaqsi naagaqaa tusraakkaqsi uvamniñ. ⁷ Suli atchik-suaqupluna tamatkunuuna quvinaqtuatigun sagviqsautigun uvanjun, kakit!a!naq qaisauruq timimnun. Taamna kakit!a!naq uqqiraqtigigaa tuunqaaum. Ilaan nanjigaanja kamasraaqunqit!una uvamnik. ⁸ Piñasruniaglaan ikayuqtsriugaluaqtuna Agaayyutmun, taamna pilguirrutiga piiquplugu uvanjaniñ. ⁹ Uqautiñiñiñaqaa, “!tuaqqutri!iga naamaruq ilipnun, takku sanjiga naamasrisuuruq sayai!liuqavich.” Taatnamik quyagiliutipsaaqiga pilguirrutiga, Christ-njumli sanjia itchumuug uvanjani. ¹⁰ Taatnaqtuna Christ piquitigiplugu quviasruguuruna sayai!liu!igmi, pisaayugautau!igmi!u, sakiqni!u!igmi!u, nagliqsaaqtita!u!igmi!u, i!u!liuqti-tau!igmi!u, takku sayai!liu!iqama sayakturuna.

Paul-njum Isrumaalutigigai Ukpiqtuanjuruat Corinth-mi

¹¹ Uqaqtuna kinnaaqtun uqautikapsi tamatkuniña, aglaan ilipsi uqaqusraaq!una taatnaton. Ilipsi uqaqiraksra!aluapsitna nakuuruakun. Atakkii kiñulliqpianuluna ingitmiuna tamatkunakna uqqiraqtillautauñqit-chapsitniñ, suunqitchaluanjañma. ¹² Ilitchuqqutai uq-qiraqtipiaqtuam savaanurut akunnapsitniñ anuqsrukun, ilitchuqqutitigunlu quvinaqtuatigunlu suli sanjip!uni savaatigun. ¹³ Qanuqhusri piviaqinginiñvisi atlatun ukpiqtuanjuruatun nanjitaqanqitñama ilipsitnik iñuuniutiksrapkun? Natqigusrimaallanjaniasitna killukuaqasrugigupsitna.

¹⁴ Piñayuatni tikitqatta!hiñaaguqtuna ilipsitñun. Akiyayumiñaitchuna ilipsitni, takku pakaaqanqitchuna sunik pigikkapsitnik aglaan ilipsi, taatnatun ililgaat sunnanjnutriruksraunqitichut anayyuqaamiknik, aglaan anayyuqaat piraksra!igaiç ililgaatij. ¹⁵ Quyyatigipiaqiga ikayuuti!iga supayaakun qaisimaaq!un!u ilipsitñun. Uvami piqpagiliutillapiaqni!upsi taatnatun, piqpagiraksra!igipsitnaptuuq. ¹⁶ Ilisimagaluaqhusri, natmaunqitichuna ilipsitni, aglaan ilasri uqaqtut ilini!ip!una pi-saasruqtuatun manniugitniñjaniaqni!una ilipsitniñ kinnisipkun. ¹⁷ Ivayaqtu!niq!pisi nalliatigun iñuktigun tuyugiraqakkapkun ilipsitñun? ¹⁸ Pitchuksaaqiga Titus utlaquplusri, suli piqasri!u!u aniqatmik ilisimakkapsitniñ. Titus-njum ivayaqtunqitchaasri, takku isrummatiqatuguk iñuunniusriqaqhunuk atiruamik. ¹⁹ Tuyuutipta isrumapkaqkunagaasri!u kiuniaqni!ugich akitñautinijich ilisautrinjnat. Uqaqtugut sivu!gaani Agaayyutim takku savautigikput Christ. Piqpagikkamaan, iluqaagun savaaqikkaptigun makitammaaqiksitqugikput ukpiqsri!iqsi. ²⁰ Anayasruutigigiga utlakkupsi iñuunia!iqanqiniñasrugilusri algaqsruutigikkapkun suli itm!una

nigiuginġisapsigun. Anayasruktuġa uqavaaġasrugalusri, siqñakkutiqaġasrugalusri, qiniġusri, iġliktulusri, pigiitchuakun uqautikkutilusri, sañurrutilusri, qutchiġiġikun niaquqtusri!usri, atausriummataiġusri!u.

²¹ Anayasruktuġasuli utlatqikkupsi, Agaayyutimnun at-chiksi!lapiaqtiġiksraġa sivuqqapsitñi, takku qirratigi-niaġitka iñugiaktuat killuqsaaniktuat sivuani isrummit-qinġiurasruġaqatiġ uvuġanunaglaan qaayuġnaqtua-miñ, sayuġaġmiñ!u, sulitimid pisuġnautaaniñ maliġuġutiplutiġ.

Aqulliich Kiliktuutit Iłammiuġutitlu

13 Uwa piñatchiġitka utlautiġma ilipsitñun. It-qaġilugu, “Kiñanniiñ iñuk pasikkutiqaqpan iñuġmun iłisimariqaqtuksrauruq malġuġnik naaga pi-ñasrunik nalupqisruġitchuani ilumutuulħagun pat-chisim.” ² Kilianikkipsi nayuutikama tugliani, aasriiñ kiligukkipsi aglaktigun nayuutingiħamni. Uqautianiksi-ma'apsi taimmani uqautigitiġiħiaġigila iluqanġitñun killuliqiruanun sivuani: utlautitqikkuma qaġanayaġuti-yumiñaitchut. ³ Nalupqinaġukkiksi Christ-ġum uqaġuulħa uvapkun. Nalupqinaġumiñiaġiksi umuuna, Christ-ġum silġiqsuqmasri sayaitchuġuġitchuq, aglaan sañiqapiaqtuq ilipsitñi. ⁴ Kikiaktuutraukami sayaitkaluaqtuq, aglaan iñuutqisitkaa Agaayyutim sañġimigun. Taatnatuntuuq sayaitchaluaqtuġut ila-atun, aglaan iłitchuġipkaġipsi iñuuniaqtilaaptiknik Agaayyutim sañġiagun Christ-tun. ⁵ Qanuqitilaaqitchi

uuktuġusri ilipsitñik iñuugaluaqmaġaapsi ukpiqsriħi-kun. Iłisimanġitpisiuġ Jesus Christ itilaġa ilipsitñi? Qi-ñiġnaqtinniaġiksi agaayyutikuġupsi—ukpiġuġangi-suaġupsi. ⁶ Aglaan uvvatuq iłitchuġisriuġ agaayyuti-kuaqtilaaqput. ⁷ Agaayyutigipsi savaaqaqunġit!usri pigiitchuamik. Qiñitlutqunġitichikput nalaunġani!uta. Aglaan savaaġiraksraġigiksi nalaunġaruq, inuqtuuti-galuaqmatun iłirugutunniñ. ⁸ Takku aki!liqsunġitichik-put ilumutuuruq aglaan savaħiñiaqtuġut pisigiplugu ilumutuuruq. ⁹ Quviasruqaqtuġut sayaitħapta aasriiñ sañġisi'apsi. Inġisruutigipsi nalaunġasripkatq!iksraqs-i-gun agaayyutikuħipsigun. ¹⁰ Taatnaq!uġa aglakkitka tamatkua nayuutingitħama ilipsitñi. Utlautianikkuma suammatisruġit!usri atuqapku sañġiqutiqaħiq Agaay-yutim qaisaġa uvaġnun. Taavrumuuna sañġiqutiqaħi-kun makitatquġipsi, piyaqquqtaġunġitchipi taavru-muuna.

¹¹ Aniqatiumaġ, aqulliuplugu, uvvatuq Agaayyutim malġuaġlisi. Iłuaqsruġlugich piqtisri kamagilugi!u pitchuksaġutitka, aġiġutilusri avatmun qiñuiñħaqa-tilusri!u, Agaayyutimli piqpaksrirum uvaptiknik qiñui-ñħaqaqtitchiruamli nayuġumagaasri. ¹² Paġlatisritchi avatmun kunigutmik ipqitchuakun piqpakkitikun.

¹³ Agaayyutim iñupayaaniñ nayaġġanik tuyuġasri.

¹⁴ Uvvatuq iłuaqutrisaan Atanġuruam Jesus Christ-ġum, sulit piqpaksrithan Agaayyutim, sulit piqataulħan Ipqitchuam Irrutchim nayuġlisi.

Galatians

1 Uvaŋa Paul. Uqqiraqtaunġitchuŋa iñuich pi-suħthatigun. Aglaan Agaayyutim Aapauruam anjip-kakkaŋan Jesus Christ tuqunaruaniñ piksraqtaagi-gaŋa tuyuġipluŋa uqqiraqtautqupluŋa. ² Aglaktuŋa taavrumiŋa tuyuutmik ukpiqtuanjuruapayaanun Galatia-mi. Ukpiqtuanjuruat aniqatit uvani tuyuqmiut nayaanjanik. ³ Uvvatuq Agaayyutim Aapagikkapta suli Jesus Christ atannapta iħuaqquṭillaŋniaġlisi suli tutqiksi-llusi. ⁴ Jesus qaitchuq iŋmiñik piqutigiplugich killuqsautivut annautisukhuta marrumakŋa pigiiṭchuamiñ iñuuniaħiptikniñ maliġutlugu pisuħa Agaayyutim Aapagikkapta. ⁵ Taatnamik Agaayyun kamagilakput taimuŋa. Amen.

Tusraayugaaġiksuaq Atautchiifauruq

⁶ Uvaŋa kanjisiñiaġukkiga una, Suvaatatai ayaktiġ-niqpisiuŋ Jesus akuqtuinjanikapsi sivuani anniqsuqtiks-rauplugu. Iħuaqquṭriħiġmigun tuqfuġaasi piqatautqu-plusri ilaani Christ-kun, aglaan naalaġnirusi atlamun tusaayugaaġiksuaamun. ⁷ Uvva, atlamik tusaayugaaġiksuaamik piitchuq! Aglaan iħanisa iñuich alapititkaasi atlaŋnuqtaġniaqfugu tusaayugaaġiksuaq Christ-kun. ⁸ Quliaqtauġutigipsi tusaayugaaġiksuaamik nalaunŋaruakun. Aglaan iħanisa iñuich uqautigaasi atlaŋnuqfugu. Uvagut naagaqaa isaġulgum qilaŋmiñ uqāġiguptigu atlaŋnuġlugu nalaunŋanġitchuq. Agaayyutim piyaqquġligich quliaqtauaqtauat atlaŋnuqfugu. ⁹ Uqautiġitqinħiaġiga uqautiġikkaġa sivuani, Quliaqtauaqatiqput tusraayugaaġiksuaamik nalaunŋaruakun akuqtukkaqsi, aglaan atlat iñuich quliaqtauġigaat atlaŋnuqfugu. Agaayyutim suksraunġiqsinniaġai taatnatchich iñuich qanapak taimuŋa. ¹⁰ Quliaqtauġikapku tusraayugaaġiksuaq quliaqtaulatitchuŋa quyalisuħiħaġlugich iñuich. Savaktauruŋa Christ-mi. Taatnaqfuguasiñ pisuqtilaaptun quyalisuħiħaġiga Agaayyun. Uvaŋa quyalitħiŋanġitchuŋa iñuŋnik.

Qanuqħuni Paul-ŋum Uqqiraqtiġuqtilaŋa

¹¹ Aniqatiumaŋ, iħichuġitquġipsi uumiŋa, tusaayugaaġiksuaq quliaqtauġikkaġa iñuŋniñ inġitchuq. ¹² Atakkii akuqtunġitchiga iñuŋniñ, naagaqaa kia-un-niñ iħisautinġitkaŋa, aglaan akuqtuġiga tusaayugaaġiksuaq Jesus Christ-ŋum sagviutipmaŋa. ¹³ Tusaagiksi qanusuṭillaġa iñuk iñuunŋaġma Jew-ŋuruat ilitqusiatiġun. Pisuqtilaaptun nagliksaaqtitatka ukpiqtuanjuruat Agaayyutmun suli piyaqquġniaqfugich iħunŋuktaitluŋa. ¹⁴ Kamaksritħukluŋa Jew-ŋuruat ilitqusiati-nik iñuġiaktuaniñ iñuunqatiumniñ, piyummatigillapia-

qfugu ilitqusiati sivulliapta. ¹⁵ Agaayyutim iħuaqquṭriħiġmigun piksraqtaaġigaŋa savautitqupluni anigaluaqtitnaŋa. ¹⁶ Nakuunasugigaa sagviħiħksrani iġħiġmiñik uvamnun quliaqtauġitquplugu tusaayugaaġiksuaq Jesus-mik Jew-ŋunġitchuanun. Taatnaqfuŋa ikayuqtisiuŋitchuŋa iñuŋniñ. ¹⁷ Jerusalem-munġitchuŋa taapkunŋa uqqiraqtaunjaniktuanun sivumni aglaan qilamiksruṭllapiaqfuŋa Arabia-muktunŋa. Kinuagunaasii utiħiġitchuŋa Damascus-mun.

¹⁸ Jerusalem-muktunŋa piŋasut ukiut aquatiġun qinħiaġaħuġu Peter nayuutipluŋaasiñ ilaani akimiani uvluni. ¹⁹ Qiñiħitkitka atlat uqqiraqtit kisian James, nukatchiaġikkaŋa Atanġuruam. ²⁰ Aglaatka sagluuqtuanjūitchut. Sivuġaani Agaayyutim uqatunŋa iħumu-turuam. ²¹ Kinuagun Syria-muktunŋa Cilicia-munlu. ²² Ukpiqtuanjuruat Judea-mi iħisimanġitkaatŋa kigiñap-kun. ²³ Iħiŋisa tusaħhiħaġaatŋa itna, "Taamna iñuk nagliksaaqtitigikkaqput sivuani piyaqquġniaqfugulu ukpiqquṭvut aglaan pakma quliaqtauġiliutiniġaa ukpiq-qun iħmiñik." ²⁴ Aasiñ iħiŋisa nanġaġaat Agaayyun piqutigipluŋa.

Paul-ŋum Akuqtukkaħuħa Atlanun Uqqiraqtiŋun

2 Aquatiġun akimaiġuutailat ukiut Jerusalem-mun utiħiġitchuŋa piqasiqfuŋa Barnabas-mik, suli aullaupluŋa Titus-mik. ² Aullaqfuŋa Agaayyutim aullat-qiqupmaŋa. Sivulliuqtauruat ukpiqtuanjuruani suksraaġitħitqunġitkitka quliaqtauġianikkamnik suli quliaqtauġiniakkamnik. Taatnamik iħichuġipkaġitka tusaayugaaġiksuaamik quliaqtauġikkamnik katimmatiħlakmatŋa. ³ Kia-unniñ nunuriħianġitkaa tuvaaqatiga Titus nalunaitħutchiqulugu Jew-ŋunġitkaluaqtitlugu. ⁴ Iħanisa ukpiqsriŋuqaqtit Titus taatnaquniġaat. Iħaliutiniqsut nalunautchiplutiŋ naipiqtuġniaħiħaqhuta. Iħichuġisukkaat patchisaiħiqput Jesus Christ-kun Jew-ŋuruat maliġutaksraŋitħiñ. Aasriñ savaktaaġrugiliutitqiqugaatigut Moses-ŋum maliġutaksraiñun. ⁵ Taatnaqugaluaqtitluta maliŋnuġutinġitchugut takku iñuuniaquplusi maliġullugu iħumutun tusaayugaaġiksuaq. ⁶ Tamatkua kamagikkauplutiŋ sivulliuqtauruat iħaraġainġitchut sumik quliaqtauġikkamnun. Taamna nipliuttutigi-giga atakkii uvamnun taapkua sivulliuqtauruat itmiut atlatun iñuktun. Sivuġaani Agaayyutim kiħaunniñ nakuutluŋitchuq atlaniñ iñuŋniñ. ⁷ Aglaali iħichuġigaat Agaayyutmun uvaŋalu Peter-lu quliaqtauaqħiħupuk tusaayugaaġiksuaamik, uvaŋa Jew-ŋunġitchuanun aasiħi Peter Jew-ŋuruanun. ⁸ Agaayyutim Peter uqqiraqtiġuqtitkaa Jew-ŋuruanun, suli uqqiraqtiġuqtitluŋa Jew-

ņunjitchuanun. ⁹James-lu Peter-lu sulī John, kamagik-kauplutiņ sivulliuqtauruaq, ilitchuǵigaat Agaayyutim qaitchiǵha uvamnun uumiņa savaaqaiǵmik. Akuqtuq-hunuk ilaligaatiguk uvaņalu Barnabas-lu. Tarra aņģu-tirugut quliaqtuatlasiplunuk tusaayugaaǵiksuamik Jew-ņunjitchuanun aasiilī ilinjič Jew-ņuruanun. ¹⁰Inǵhi-ñaiǵniqsut itqaǵitquplugich inuqsraqhutiņ ukpiqsriuat Jerusalem-mi, taatna taamna piyummatigisuugaluk-kaǵa atuumatquplugu.

Paul-ņum Natqiksruǵaa Peter Antioch-mi

¹¹Aquagun Peter Antioch-mukman akililǵigiga iņū-giaqtuat ukpiqsriuat takkuatni atakkii killukuaǵniqsuq. ¹²Itनावva Peter killukuaqtuq. Peter Antioch-mun aggianikman niǵiqatausuugaluaǵniqsuaq ukpiqsri-ruaņuplutiņ Jew-ņunjitchuani. Aglaan ilaņjič James-kuayaa tikitmata Peter-m iqsigiliutiniǵai iņūič isuma-qaqtuat iņunun nalunaitmiutchiǵuqǵugich. Taatnamik Peter piǵǵiǵisusq iņmiñik Jew-ņunjitchuaniñ niǵiqati-ǵiņaiǵǵugillu. ¹³Atlas Jew-ņuplutiņ ukpiqsriuat ilaliuti-niqsut Peter-mun niǵiqatauņaiǵhutiņ Jew-ņunjitchuani taimmaasriiñ ukpiņģuaqtǵuqhutiņ. Unniñ Barnabas malinģuǵutipmiñiqsuq Peter-mun. ¹⁴Ilitchuǵikapku iņūuniaņiǵhat tuvraǵlugu ilumutuuruana tusaayu-gaǵiksuam uqautigiga Peter sivuǵaatni iluqanisa, "Jew-ņugaluaqtutin aglaan iņūuniaqtutin Jew-ņunji-chuatun. Suvaatami nunurivigich Jew-ņunjitchuat ma-liǵutचितquplugich Jew-ņuruat atuiǵhatnik?"

Jew-ņuruatlu Jew-ņunǵitchuatlu Anniqsuqtaurut Uk-piqsriǵikun

¹⁵Ilumutuullapiaqtuq Jew-ņupluta animaiǵput, ma-kunatituuņilaaq Jew-ņunjitchuatun killuqsaqtitun. ¹⁶Agaayyutim nalaunģasripkaǵumiñaitkaatigut iņmiñi tupiksriǵhiñaiǵupta maligutaksramik, aglaan nalaunģasripkaǵniǵaatiǵut ukpiqsriǵupta Jesus Christ-mik kisianik. Taamna nalupqinaigigikput. Taatnaqhuta uk-piǵigikputtuq Jesus Christ, aasiñ ukpiqsriǵhiñaiǵupta Jesus Christ-mik Agaayyutim nalaunģasripkaǵniǵaati-ǵut. Agaayyutim nalaunģasripkaǵumiñaitkaa kiñapa-yaaq nalaunģasuktuaq Agaayyutmi tupiksriǵhiñaiǵha-gun maligutaksramik. ¹⁷Isummatigilakput una, tunģa-vigiguptigu Christ ilaanun nalaunģasripkaquluta si-vuǵaani Agaayyutim, ilitchuǵiraupmiugut killuqsaq-taunipluta atriplugich iluqaisa Jew-ņunjitchuat. Taamna qiniqtitpa Christ-tuuq killuqsaqtauniplugu? Naaga-piaǵataq, taamna ilumutuunjitchuq. ¹⁸Aglaan una ilu-mutuuruq, uqautigiqqaaqapku maligutaksraq ițuanǵi-ñiplugu aasiñ aquagun uqautigiqilǵitlugu nakuuni-plugu, taatnaqama navguriǵuqtuņa. ¹⁹Atakkii maligū-taksrakun tuqņaruņa maligutaksramun. Pakma iņūutlasiruņa Agaayyutim iņūutqutaagun. Christ-mi ki-kiaktuutiqatauruaqtaun piuņa. ²⁰Taatnamik uvaņauņģiq-suq iņūuruq, aglaan pakma Christ iņūuruq uvamni. Iņūuǵhamni timipkun iņūullapiaqtuņa ukpiqsriǵapkun Iǵniņanik Agaayyutim. Piqpagigaaņa sulī qaitchipłuni iņūuǵmiñik piqutigipluņa. ²¹Ayanjtkiga Agaayyutim

ițuaqqutriǵha. Iñuk nalaunģasritłasiñiqpan Agaayyutmi tupiksriǵhiñaiǵmigun maligutaksramik, Christ-ņum tu-quǵha inuqnanǵitchuq.

Maligutaksrat naagaqaa Ukpiqsriǵi

3 Galatia-ǵmūsii, kinnauruasii! Kia aņatkuaqpasri? Quliaqtuaǵutigipsi nalupqinai!łapiaqługu tuquǵha-gun Jesus Christ-ņum sannigutami. ²Ilitchuǵisruktuņa uumiņa ilipsitñiñ, akuqtuqpsiuņ Ipqitchuaq Irrusriq tupiksriǵipsigun maligutaksramik? Naagga! Tusraagiksi tusraayugaaǵiksuq ukpiǵiplugulu, taatnaqhusi akuq-tuǵiksi Ipqitchuaq Irrusriq. ³Aullaǵniqqaaqługu Agaayyutikuaiqsi Ipqitchuakun Irrutchikun, suvaata sivutmugukpsi pakma saņģipsigun? Taamna kinniqu-taullapiaqtuq! ⁴Nagliksaǵutiqaqtusri pisigiplugu tus-raayugaaǵiksuq. Suiłaa mun itpat? Ukpiqsriǵiqsi atuǵumiñaitpa? Taatniitlaitchuq! ⁵Agaayyun qaitchiva ilipsitñun Ipqitchuamik Irrutchimik tupiksrikapsi ma-ligutaksratigun? Naagga! Agaayyutim qaitchigaasri Ip-qitchuamik Irrutchimik savakhuni quviqnaqtuanik akunnapsitñi atakkii tusraakapsi tusraayugaaǵiksu-amik ukpiqsrisusri.

⁶Abraham-tuuq ukpiqsriñiqsuq Agaayyutmik. Taat-naqługu Agaayyutim akuqtuǵniǵaa nalaunģaruǵiplu-gu. ⁷Taavrumuuna ilitchuǵitlagiksi aullaǵvipiaqqaqti-laaņat Abraham-mik—iņūič ukpiqsriuat Agaayyut-mik tunģavigiplugulu. Tamatkua aullaǵvigigaat Abraham. ⁸Agaayyutim sivuniksriqutiginiǵaa aglausi-maruat uqalhatigun nalaunģasripkaǵniǵaiǵniplugich iņūič ukpiqsriǵhatigun. Taatnaqługu Agaayyutim qu-liaqtuaǵutiniǵaa Abraham tusraayugaallautamik iņilǵaan, itnaqhuni, "Iñupayaaq nanipayaaq ikayuus-riaqǵisirusq ilipkun." ⁹Abraham ukpiqsriñiqsuq taa-vrumiņa. Taatnaqhuniasii ikayuusriaqaaqtuq. Taatna-tuntuuq tamatkua ukpiqsriuat Abraham-tun ikayuus-riaqǵisirut piqataulutiņ ilaani.

¹⁰Aglaan iluqatiņ iņūič niǵiugaqaqtuat nalaunģa-ruaņusrukhetiņ sivuǵaani Agaayyutim tupiksriǵhiñaiǵ-miktigun maligutaksramik nuyuaǵnaqtuami piyaqquǵ-viņmi ittu. Aglausimaruq Agaayyutim uqalhiñi itna, "Kiñapayaaq atuiñgitchuaq supayaamik aglausimarua-nik makpiǵaaniñi maligutaksram piyaqqukkaugisirusq piqutigiplugu tupiksriñǵiǵi." ¹¹Taamna nalupqinait-chuq kiñaanñiñ iñuk nalaunģasripkaǵumiñaitchuq si-vuǵaani Agaayyutim tupiksriłunipsuuq maligutaksra-mik, takku uqautikkaurugut Agaayyutim uqalhiñi, itna, "Iñuk nalaunģaruq sivuǵaani Agaayyutim iņūugisirusq ukpiqsriǵikun." ¹²Aglaan iñuk tupiksriuaq maligutaks-ramik [Moses-ņum qaisaņamik] tunģaviqanǵitchuq uk-piqqutmik. Takku aglausimaruq Agaayyutim uqalhani itna, "Iñuk tupiksriuaq maligutaksram iniqsruaǵipa-yaakkananik iņūugisirusq." ¹³Tupigiyumiñaitkaptigu maligutaksrapayaaq Agaayyutim patchisigigaatigut tuqqutqupluta, aglaan Christ-ņum tasuǵaatigut Agaayyutim atanniñiñ inañiutiłigimigun uvaptik-nun. Aglausimaruq Agaayyutim uqalhiñi itna, "Iñuk naktitauruaq napaaqtumun taamna taiyuaniqłuutit-chiuruq." ¹⁴Taatnaqługu Jesus Christ-kun taamna ika-

yuusriaq tikiuaniqsuq Jew-nunitchuapayaanun Agaayyutim akiqsruutigikkaŋa Abraham-mun. Iñupa-yaq tunŋaviqahñaqtauaq Christ-mik akuqtuigisiruq Ipqitchuamik Irrutchimik Agaayyutim akiqsruutigikkaŋanik.

Maliğutaksratlu Akiqsruutaalu Agaayyutim

¹⁵ Aniqatiumaan, uvva urrakusraun iñuŋmikŋaqaq, iññuk akiqsruutipmaknik aglautiplutik suli nalupqinaiyausriqługu avatmun, nalliaknikunniñ suksraağumiñaitchaa taamna inillaksimaaniktuaq sivunniugun naagaqaa atlanjuğumiñaitługu. ¹⁶ Agaayyun akiqsruutiqağniqsuq Abraham-mun kiñuvianñunlu. Agaayyun nipliñgitchuq itna, “Kiñuvianun” iñugiaktuanun, aglaan nipliqsuq, “Kiñuviapnun” atausriuruamun. Taamna atausriq Christ ittuq. ¹⁷ Una itnautigikkağa, Agaayyutim maliğutaksraŋa qaisauruq 430 ukiut pianikmata nalupqinainiqqaqtitługu akiqsruutaa Abraham-mun. Agaayyutim sivunniugutaa Abraham-mun nalupqinaiyausiqqaqtitługu suksraakkauyumiñaitchuq, atrilugu iñuum aŋiğutaa nalupqinaiyaqsimaruq suksraakkauyumiñaitmatun. ¹⁸ Uvva Agaayyutim aatchuğniaqpatigut akiqsruutigikkaŋanik tupiksriñhiñağupta maliğutaksramik? Qaŋaa, taatniingitchuq! Agaayyutim aatchuutiginigaa ikayuusriaq Abraham-mun inillaksimaaniktuakun akiqsruutmigun.

¹⁹ Supayaaq tunŋaviqaqpan ukpiqsriğimun, suvaata maliğutaksraqaqpisa? Maliğutaksraq ilłatauniqsuq aquagun tikkuagutitquplugich iñuich navguisaatnik maliğutaksramik. Maliğutaksraŋa Moses-ŋum iñuich maliğutaksrağigaat aggigñiañhanunaglaan kiñuvianuruam akiqsruutauruam. Israğulgich qaiññigaat maliğutaksraq akunniğutauruamun, aasriiļi tikiutiniğaa iñunun. ²⁰ Aglaan akunniğutauruq inuqnanğitchuq atausriñhiñaq iñuk itman. Aasriiñ Agaayyun atausriuruq taamna.

Suvaata Maliğutaksraqaqpaa

²¹ Uvvaasriiñ maliğutaksraq akitñaummatiniqpa akiqsruutaiñun Agaayyutim? Taatniingipiaqtuq! Tarra maliğutaksram qaitchitłaniqpagich iñuich iñuutigimik, ilumun nalaunŋatlanayaqtugut Agaayyutim sivuğaani maliğutchiñaptigun taavrumiŋa maliğutaksramik. ²² Aglaan taatniingitchuq. Agaayyutim uqañhan uqautiniğaa iñupayaaq tigutaanuniplugu killuqsautmi. Agaayyun aatchuğunniqsuq akiqsruutigikkağmiñik iñunun piqutigiplugich ukpiqsriñhatigun Jesus Christ-mik. Aatchuutigisunniğaa tamatkununŋa tunŋaviqaqtuanun ilaanuñhiñaq.

²³ Taamna ukpiqqun tikitchaluaqnagu tigutaagi-niğaatigut maliğutaksram. Patchisaiqsimaitchugut ukpiqqutim tikiññiañhanunaglaan. ²⁴ Maliğutaksram ataniğiniğaatigut aggigñiañhanunaglaan Christ-ŋum. Tarra Christ aggiqman tunŋaviqasigikput Christ anniqsuqpluta killuqsautiptikniñ. Taatnaqlugu Agaayyutim akuqtuğaatigut nalaunŋasripluta ukpiqsriñaptigun Christ-mik. ²⁵ Aasriiñ pakmapak ukpigumiñaqsikapta

Christ-mik ataniqanaiqsugut maliğutaksramik. ²⁶ Taatnamik iğñigiliutigaasri Agaayyutim tunŋavigikapsiun Christ Jesus ukpiqsriłipsigun. ²⁷ Iluqasri paptakkaukapsi atausriñnuqataurusri Christ-mi, atiplusri Christ-mik liilaa. ²⁸ Atlagiñaiqsut Jew-nuruatlu Greek-nuruatlu, savaktaagruiļlu patchisaitchuatlu, aŋutitlu ağnatlu. Iluqasri atausriñnuqataurusri Christ Jesus-mi. ²⁹ Taatnamik, piginiqpasri Christ-ŋum Abraham-ŋum kiñuviağipmigaasri, sulipsuuq piññaktaağiniaqmigiksi Agaayyutim akiqsruutigikkaŋa.

4 Ilallaglagu uumiŋa itna, iğñiq paitchaktaaksrauti-lik ilłigaanunŋağmiñi atlakaunğitchuq savaktaagrurñiñ, iñuqağaluanŋaisa suurat iñmiñun. ² Ilłigaanunŋağmiñi qaunaksriqaqtuq aŋalatiqaqhuniļu tikiññiañhanunaglaan piviksram aapanan inillakkaŋa. ³ Taatnatuntuuq uvagut. Ilłigaanunŋağmiñi silam aŋalarutaisa aŋalatmigaatigut piguğaluaqata. ⁴ Aglaan pivik inillaksimaruq tikitman, Agaayyutim tuyuğigaa iğñiğikkani. Christ animaruq ağnakun maliğutaksrakuaqplugu. ⁵ Agaayyutim tuyuğigaa tasuğukługich aŋalattuat maliğutaksramun, atakkii Agaayyutim iğñiğitqugaatigut ilaanun. ⁶ Ilumun Agaayyutim iğñiğigaasri. Taatnaqlugu Agaayyutim tuyuğiniğaa Irrusria Iğñiğmi uummatiptiknun, taamnaasriiñ tuqłuqhuni, “Abba, Aapan.” ⁷ Taatnaqhutin Agaayyutim pisuñhagun savaktaagrungiqsutin, aglaan Agaayyutim iğñiğigaatin, aasriiñ iğñiğiniqpatin tarra paitchaktaaksrautiliğugniqsutin.

Paul-ŋum Isrumaaluutiginigai Galatia-ğmiut

⁸ Inilğaan ilitchuqsrigaluaqasri Agaayyutmik savaktaagrurusri tamatkununŋa ilitqusriñun agaayyutau-nğitchuanun. ⁹ Aglaan ilitchuğigiksi Agaayyun—naagauvva ilumun Agaayyutim ilłisimagaasri—suvaatami utiğukpisi sayaitłutin atugumiñaitłutinlu aŋalarrutaiñun silam? Savaktaagrutiqiğukpisi tamatkununŋa tigu-taunulusri? ¹⁰ Qaunaksruğisi uvlut, tatqich, ukiutlu surağağviich! ¹¹ Naviasruutigipsi savahñağasrugaluŋa piiłaaamun.

¹² Aniqatiumaan, iniqsruğipsi uvaptun ilitquplusri, [amiami niğiuğaqaqasri anniqsugiaksrapsitñik tupiksriłipsigun maliğutaksramik,] atakkii ilıñarunŋa ilipsisun, [amiami tiliñgitchipsi maliğutchiquplusri Jew-nuruat maliğutaksranjitiñik]. Inŋağma ilipsitñi pimaqłuktangitchipsitŋa. Suvaatami pimaqłuktağukpisiŋa pakma?

¹³ Itqağingitpisiunŋami atniğñaliğa pilguirrutiqaqłunŋa quliaqtuaqama tusraayugaağiksuamik ilipsitñun sivu-lligmi? ¹⁴ Atniğñautiga itkaluanŋaan uuktuagutauru-
tun ilipsitñun iñugluağingitchipsitŋa nağğuginiğitłunŋa-
lu, aglaan akuqtuğipsitña israğulgatun Agaayyutim, naagaunniñ Christ Jesus-tun. ¹⁵ Taimani qanutun qu-
viasuktigivisi! Piyumiñağniğupsi iraiğayaqtusri aasriiñ
iriliutilugik uvanun. Itqallagağigiga. Suvaata isrum-
matigivisitŋa atlanjuqługu pakma? ¹⁶ Pakma uumiksri-
riğugniqpi ilipsitñun uqautikapsi ilumutuuruamik?
¹⁷ Tamatkua atlat iñuich maliğuaqtigiliutisukkaasri,
aglaan taamna nakuunğitchuq. Tamatkua akilłiļiqsu-
gugaasri uvamnik maliquplutin ilinich kisimiñ. ¹⁸ Na-

kuugaluaqtuq isrummatigillautagaitñi aglaan kisian ikayuutaukpan. Taamna nakuuruq ataramik, nayuutihamniñhiñnaungijlaaq ilipsitñi. ¹⁹ Ijilgaanuruarisri! Isru-maaluutigillapiagipsi igñisuktuatun nanjirutiqaqmatun. Kipiqniuqtuñja ilumun Christ-ñum Irrusria naamasitquplugu ilipsitñi. ²⁰ Uvatuq nayuutilañja ilipsitñi pakma atlanñuğlugulu uqausriga ilipsitñun. Qanuq-sausiupiallaktuñja ikayuutauniksrakun ilipsitñun.

Atrikusaun Hagar-kunlu Sarah-kunlu

²¹ Ilasri aňalatitqiguktut maligutaksramun. Uqautisriñja, tusraatitpisiuñ sumik Agaayyutim uqaqtilañja maligutaksram makpigaañani? ²² Aglausimaruq Abraham malgunnik igñiqagñiplugu, ilaqataa savak-taagrukun agnakun aasrii ilaqataa patchisaitchuakun agnakun. ²³ Igñiñja savaktaagrukun agnakun aniruq iñuich piqusriatigun. Aglaan igñiñja patchisaitchuakun agnakun aniruq Agaayyutim akiqsruutaagun. ²⁴ Taapkuñña atrikusautiqaqtuñja. Tarra taapkuak agnak it-tuk malguktun sivunniugutauruaktun. Atausriq sivunniugutauruq maligutaksrauruq Agaayyutim qaisañja iggigimñ atilijmiñ Sinai-mik. Iñuich iñuuruat taavrumuuna sivunniugutauruakun ittut savaktaagruatitun. Aasriiñ agnaq atilik Hagar-mik taamna sivunniugutauruatu ittuq. ²⁵ Taamna Hagar ittuq iggusun Sinai-tun Arabia-mi ittuatun. Hagar atriqaqmieuq marrumiña nunaqqimik Jerusalem-mik. Taavrumatun iñuich savak-taagruurut atakkii aňalatitlutinj maligutaksramun. ²⁶ Iglua sivunniugutauruq patchisailaathuruq Agaayyutim qaisañja Christ-kun. Aasriiñ agnaq atilik Sarah-mik taamna sivunniugutauruatu ittuq. Taamna Sarah atriqaqmieuq Jerusalem-mik qilañmiittuamik aakaupluni iluqaptikni. Taavrumuuna iñuich patchisaitchut atakkii aňalatitlutinj Christ-mun. ²⁷ Takku aglausimaruq Agaayyutim uqałhani:

“Quviasrugiñ agnaaq qitunğıtlaitchuatin!
Atuğıñ quvianakun nipitusilutin,
igñisuktuam atniğñañjanik iglutunğıtchuatin!
Atakkii agnaq suksraakkauruq qitunğaqatluññaq-tuq
taavrumakña ilaqatiqaqtuamiñ.”

Isaiah 54:1

²⁸ Aniqatiumaañ, pakma aňalatiñaiqsusri maligutaksramun. Ijilgaagiliutigaasri Agaayyutim Isaac-tuntuuq piqutigiplugu Agaayyutim akiqsruutaa. ²⁹ Aglaan injilgaan igñiq aniruq pisułhatigun iñuich piyuaqğigñiqsuq igñigimik aniruamik Agaayyutim Irrutchiğim-gunlu pisułhagunlu. Pakmanunaglaan taatnatunsulitu-tuq. ³⁰ Sumik Agaayyutim uqałha uqaqqa? “Aullaqti-rrun savaktaagruk agnaq igñiñalu, takku savaktaagruum agnam igñiñja paichaktaaqaauruksraunğıtchuq igñiñani patchisaitchuam agnam.” ³¹ Taatnaqhuta, aniqatiumaañ, ililgaagingitchaatigut savaktaagruum agnam, aglaan pigigaatigut patchisaitchuam agnam.

5 Christ-ñum patchisaikkağigaatigut. Taatnağusri makitavigisriñ payañaiğusri iñuk patchisaiqsima-ruatun, savaktaagrugiliutitqinñiaqasri maligutaksramun!

Iñuuniagitchi Atanğıiqsimaruatun

² Naalağnisitichi! Uvaña Paul ilitchuğitqugipsi uu-miña: nalunaitñutchiqsitkupsi Jew-ñuruatun nalau-nñapkağniagāsugalusri sivuğaani Agaayyutim, Christ-mun anniqsuqtingiññiqsusri. ³ Kilitqilğitçhiga kisupa-yaaq iñuk nalunaitñutchiqsittuq: Taamna iñuk tupiks-riruksrauruq iluqaitñik maligutaksranik. ⁴ Nalaunñasip-kaqtausukkupsi Agaayyutim sivuğaani tupiksriğipsigun maligutaksramik, tammaigiksi Christ anniqsuutri suli piñanikhusrı iluaqutaaniñ Agaayyutim. ⁵ Aglaan uva-gut, niğiuğagigikput Agaayyutmun nalaunñasripkaği-siğipput inmiñi ukpiqsriğiptigun. Taamna utaqğigikput ikayuutaagun Ipqitçuam Irrutchim uvaptikni ittua-kun. ⁶ Tunñavigikaptigu Jesus Christ kisian iñuum nalu-naitmiutaqalhalu naagaqaa nalunaitmiutaiñhalu suu-taunğıtçuq, aglaan ukpiqsriğiq savaaqatquaq piq-paksriğikun.

⁷ Pilautagaluqtsuri tupiksriplusrı ilumutuuruamik. Kia nutqaqtitpasri agaayyutikuagialipsitñi? ⁸ Aglaan nalupqinaitchuq Agaayyutim tuqłutğigikkapsi nutqaq-tingitkaasri. ⁹ Qaunatiagiglugu ilisauttun naalağnik-kaqsı, takku itnaqsimaruuq “Mikiruuruam puvlaksautim puvlagataqtittagigaa iluqaan qaqqiaksraq.” ¹⁰ Nalupqi-sutigingitçhiga Atanikun isrummatiqagñiaqtillaqsi uvaptun isrummatiqapmatun. Agaayyutim anasiññuq-sağniagaa iñuk avatvaqtitchiruuq ilipsitñik, kisuugisik-pan. ¹¹ Aniqatiumaañ! Suvaata Jew-ñuruat piyuağ-u-gaaqpatña? Quliaqtuagingigigaa iñuum nalunaitñutchi-ruksraulha. Taamna ilumun inniçpan iluiliugutiqaga-yaitçuñja iñuñnik quliaqtuagama Christ-ñum tuqłha-nik sannigutami. ¹² Uvatuq tamatkua akatchiruat ilip-sitñik igruiglich inmiknik.

¹³ Aniqatiumaañ, Agaayyutim patchisaigaasri. Taatnamik killuliqitqinñiaqasri kanğruaqtapsigun, aglaan piqpakkutiğikun savautilusri avatmun. ¹⁴ Tarra kamagi-giksi iluqaan Agaayyutim maligutaksraña iñuukapsi uumuuna, “Piqpagiyumagiñ iñuuniaqatin iliptun ililug-u.” ¹⁵ Aglaan atniagutigupsi pisaaññatiaqsilusri! ilu avatmun, qaunatiagigitchi! Piyaaquqtautiniaqtsuri avatmun taatna pigupsi.

Savaaña Ipqitçuam Irrutchim Naagaqaa Savaaña Kanğruaqtam

¹⁶ Uumiña uqautigipsi, Ipqitçuamun Irrutchimun aňalatitçhiñ iñuuliqsi. Taatnağupsi malinñuğutiyumi-ñaitçusri kipigñiuğutaiñun kanğruaqtam. ¹⁷ Takku kanğruaqtam kipiqniuğutai akitñaummatirut kipiq-niuğutaiñun Ipqitçuam Irrutchim, suli kipiqniuğutai Ipqitçuam Irrutchim akitñaummatirut kipiqniuğutai-ñun kanğruaqtam. Taapkuak igluliuğutiruk avatmun. Taatnamik patchisaiñğitçusri pitłaililugich sut pisukka-luakkasri. ¹⁸ Aglaan Ipqitçuamun Irrutchimun aňala-titnapsi, aňalatiqanğıqsusri maligutaksramik. ¹⁹ Kanğruaqtam malinñutraqtitkaatigut sayuñaiğmun ilaqati-qağaluğumi, atlatuğimun ilaqataitkaluğumilı, qaa-yuğnağimunlu, aňalalguiğimunlu uvaptiknik, ²⁰ put-

qatañigmunlu aanġuanun, aňatkuuñigmunlu, uumikkutiñigmunlu, sanmisiñigmunlu, siqñatuañigmunlu, qatmiksaañigmunlu, uqavaaġuñigmunlu, avġumañigmunlu, iñmikuaġutmunlu, ²¹ piñatuñigmunlu, iñuaqtuñigmunlu, imiliġuñigmunlu, pivaatñigiplugu quviasruñiañigmunlu sulì atlanik taatnatun ittuanun. Uqautianikkaluaqmigigipsi sivuani, aasriiñ kilikkipsi pakma, itna, tamatkua taatna piruat itkumiñaitchut Agaayyutim añaayuyqautaani. ²² Aglaali Ipqitchuam Irrutchim piqaksripkaġaatigut quviatchauġiñigmiglu, tutqutmiglu, manimmilġutmiglu, iħuaqqutriñigmiglu, nakuuñigmiglu, tuniqsimatriñigmiglu, ²³ piisaanġiñigmiglu sulì aňalataalġuñigmik iñmun. Iñuk iñuuruaq tamatkununa taluqsraġumiñaitchuq maligutaksramik. ²⁴ Aasrii tamatkua Christ-mun pigiliutipkaqtuat kikiaktuutiniġaat kañiġruaqtat pisugruaġutituummaan kipiñniugutituummaanlu. ²⁵ Iñuuniaġvigiguptigu Ipqitchuuaq Irrusriq, ki aňalatitta Ipqitchuamun Irrutchimun. ²⁶ Kamañañiluta isrumaruksraunġitchugut uvaptiknun, qinaguksaaġutingiġuta avatmun siqñakkutingiġutalu.

Ikyuutititichi Avatmun

6 Aniqatiumaan! Iħaksi aňuraukpan killukuañikun ilipsi aňalatittuani Ipqitchuamun Irrutchimun utiqtitaksraġigiksi taamna iñuk piisaanġiñikun. Aglaan qaunagilusri ilipsitñun, atakkii aňiqusraaqtitpiaqmiusri. ² Ikyuutititichi avatmun sakiqniulñigmun iligupsi, akiyautilusri avatmun uqumailiugutipsigun. Taatnaġupsi tupigillapiaġniaġiksi maligutaksraq Christ-ñum qaisaňa. ³ Kiñapayaaq iñuk isrumagumi nakuutluñiluni atlaniñ, suunġiññaġmi, kinniħapiaqtuq iñmiñun. ⁴ Iñullaa naipiqtuġli iñmiñun Agaayyutim sivuġaani suraġaħi nakuupmagaan. Suraġaħi nakuuniqpan isrumakcutigillautañiaqtuq iñmiñik. Kamasraġumiñaitchuġaasriiñ nakuutluñiluni atlaniñ. ⁵ Atakkii iñullaa isivġikkauniaqtuq iñuuniañigmun.

⁶ Iñuk ilisautikkauruaq Agaayyutim uqatñiñik qaitchirusraupmiuq ilisautriruamun suuraġmiñiñ. ⁷ Ukpiqsaqasri, kia-unniñ Agaayyun mitautigiyumiñaitchaa,

atakkii iñuk akuqtuiñiaqtuq taatnatun aatchuiñigmisun, atriħuġu nunaliqiri katitchiñiaqtuaq qanutchiñik nautchiikkaġmiñik. ⁸ Taatnamik iñuk tunñaviqagumi iñmiñun akuqtuiñiaqtuq piyaqquñigmik isruitchuamik, aglaan iñuk aňalatiqagumi Ipqitchuamun Irrutchimun akuqtuiñiaqtuq iñuñigmik isruitchuamik. ⁹ Aasrii miñġuutaiħlakput nakuurualiqiħiq, takku qapiñaitchupta Agaayyutim akiħiiviksraňani akuqtuiñiaqtugut. ¹⁰ Taatnaqhuta, piviksraqaqtılaaptiktun ikayuġlavut iñupa-yaat, suvaluk tamatkua ukpiqsriqatauraat.

Aqulliich Kiliktuutitlu Paġlatitlu

¹¹ Takkua, aglaich aglaatka aňpiaqtut. Taatnaġlugu ilitchuġitlasrigisi uvamnun aglaaġitilaanġitñik. ¹² Iñugiaktuat Jew-ñuplutiñ ukpiqsriuat isrumatqugaasri nalaunñaniħutiñ tupigikamitruñ maligutaksraq. Aglaan nuyuaġniqsut piyuaqsiuniaġasrugalutiñ malikkumin Christ-mik kikiaktuutikkauruamik. Taatnaqhutiñ nunurigaasri nalunaitñutchiquplusri. ¹³ Nalunaitñutchiqurruat malingitmiġaat maligutaksraq. Naagauvva kimmutigigaaat nalunaitñutchiħiksraqsi kamasraaġutigilħiññaġukħuġu nalunaitñutaña timipsi. ¹⁴ Aglaan uqaviġaaġutiqaqtuña kisianik sannigutaagun Atannapta Jesus Christ-ñum. Christ-ñum tuquħagun kikiaktuutri- viñmi kañiġruaqtat tuqunaruq uvamni, sulì pakma kañiġruaqtam aňalatlaiqħuña. ¹⁵ Tunñavigikaptigu Christ Jesus kisian iñuum nalunaitmiutaqatħalu naaġaa nalunaitmiutaiħalu suutaunġitchuq, aglaan iñuum anniqsuqsimaħa nutaamun iñuñigmun Christ-kun. ¹⁶ Iħuaġmiñ aňalatauraat taavrumuuna nutaa-kun Agaayyutim piksraqtatagigai tamatkua iñuich, Israeħ-aġmiupaġuqħuġich. Tamatkua Agaayyutim qiñuiññaňalu ilunñuktanalu pigigaaat.

¹⁷ Uvakñaniñaglaan kia-unniñ iñuum pimaqħuutitqiñġiħiħa, takku qilġut timimni qiñiqtitkaat savaktaaġruupluña Ataniġmun Jesus-mun.

¹⁸ Aniqatiumaan, iħuaqqutrisaan Atannapta Jesus Christ-ñum nayuġumagaasri. Taatnatuq.

Ephesians

1 Uvaŋa Paul, uqqiraqtigigaŋa Jesus Christ-ŋum pisuħagun Agaayyutim. Tuyuġigitka ukua tuyuutit iħuiħun Agaayyutim Ephesus-mi tuniqsamaruanun Christ Jesus-kun. ² Uvvatuq Agaayyutim Aapagikkapta suli Jesus Christ Atannapta iħuaqqutillaŋniagħlisi suli tutqiksillusi.

Quviasaagusat Christ-miħ

³ Quyalakput Agaayyun Aapaŋa Atannapta Jesus Christ-ŋum, qaitchirigikkaqput Christ-kun iluqaitħnik ikayuutinik pakmakħaqtauruanik. ⁴ Agaayyutim piksraqtaagigaatigut Christ-kun sivuani imma iħiqsigaluaqani nunamik. Piqpaksrifigimigun piksraqtaagigaatigut ipqitqupluta patchisailħtalu sivuagħmiħ. ⁵ Agaayyutim sivunniutimagaa tiguaġukhuta iħmiħun tumigilugu Jesus Christ, sivunniutimaplugu pisuħimigun. ⁶ Nangagħlakput Agaayyun atakkii iħuaqqutriħiqsuq uvaptiknik piqpagipluta Iġħimigun piqpagikkaġmigun. ⁷ Christ-ŋum tasuġniġaatigut Agaayyutmun maqipkaqamiuŋ auni tuqqutipluta, suli Agaayyutim natqigutiġaatigut killuqsautiptiknik uuktuġnaġumiħaitchuakun iħuaqqutriħimigun. ⁸ Taatnaqami atqunallapiaq iħuaqqutriħiqsuq uvaptiknik. ⁹ Agaayyutim isrumatupiaġataqtuam suli kanjqsimaplugich supayaat sagviġaa nalunaqtuaq sivunniuġutigikkani uvaptiknun. Ilaan sivunniuġutigikkaŋa sivuani, Christ-ŋum taħiġaa pakmapak. ¹⁰ Agaayyutim sivunniutimagaa, piviksraq nalautitpan, iħiqtapayaat qilaŋmiħu nunamiħu atautchimuqplugich Christ-mi Atanġuruami supayaami. ¹¹ Christ-kun piksraqtaanurugut paitchaktuksraupluta akiqsruutigikkaŋanik. Atakkii Agaayyun savaaqagħaqtuq supayaamik maligutlugu sivunniutigikkaġmigun. ¹² Sivulligigaatigut iħuich niġiugaqagħtuat Christ-mik. Piksraqtaanurugut nangaitqupluta Agaayyutim kamanathanik iħuuniaħaptigun. ¹³ Ilipsipsuuq taatnatun piruksraurusri, atakkii tusraagiksi ilumutuuruuq tusraayugaagħksuaq anniqsuġiapsigun. Ukpiġianikapsiuŋ uqatiq Christ-kun Agaayyutim nalupqinaigħa Ipqitchuakun Irrusriagun akiqsruutigikkaġmigun iħuġiliuti-lilaaqsi, iħuktun nalunaitchiqmatun suuraġmiħnik ilisimanaqsipkaqħugich pigitilaanħitħnik. ¹⁴ Taamna Irrusiġiksuaq nalupqinaigħutauruq Agaayyutmun qaitchigisilaanhanik akiqsruutigikkaġmiħnik uvaptiknun suli piqagħniaqtilaaptiknik taimanigu supayaanik akiqsruutigikkaŋiħnik. Taatnaġuta nangagħlakput kama-naqtuaq Agaayyun.

Paul-ŋum Agaayuħa

¹⁵ Tusraagiga ukpiqsriħiqsi Atanġuruamik Jesus-mik piqpaksrifiqsiħu iluqaitħnik iħuiħnik Agaayyutim. ¹⁶ Taatnaqħuŋa nutqautingitchiga quyyatiqaliġa ilipsitħnik, itqagħiplusri ataramik agaayukama. ¹⁷ Injqsruqtuŋa Agaayyutaanun Atannapta Jesus Christ-ŋum, kama-naqtuamun Aapamun. Uvvatuq ilaan isrumattuqtillisi ilisimatlasriħu suli kanjqsitħlasriħu suluħa. ¹⁸ Injqsruqmiuŋa ilaanun anmaquplugich isummatisri qifiqu-plugu qaumanġa, suli kanjqsipkaqplusri niġiukkamik ilaan qaisanhanik uvaptiknun tuqħuutmigun suli ilitchuġipkaqplusri inuħaifħanik kamanautim Agaayyutim iħuiħ paitchaktaagħikkaŋatnik. ¹⁹ Injqsruqmiuŋa Agaayyutmun ilitchuġipkaqplusri uuktuġnaġumiħaitchuamik sanħjanik ikayuqupluta ukpiqsriurauŋuruagut. ²⁰ Taavrumuuna kamanallapiaqtuakun sanħjiagun Agaayyutim anħpkaġniġaa Christ tuqħimħiħ, aquvititluguasriħiħ ilaan taliqpiŋmiħun qilaŋmi. ²¹ Agaayyutim Christ inillakkaa qaukħiuplugu taapkunuŋa anjalat-chisiqapayaaqtuanun sanħjiqaqtuanunlu suli atanipayaanunlu. Kiħaunniiħ sanħjiqatlukkumiħaitchuq Christ-miħ marrumani nunami naagaqaa taivrumani tikit-chuksrami. ²² Agaayyutim Christ anjalatchipkaġaa supayaaniglu iħupayaaniglu nanipayaaq. Suli Agaayyutim Christ qaukħiugħitkaa ukpiqtuanuruapayaanun, niaquq anjalatchikmatun timimik. ²³ Takku ukpiqsriurapayaat Christ-ŋum timigigai. Tamatkua naamapkaġaat Christ-ŋum timaa atakkii Christ-ŋum naamapkaġai supayaat nanipayaaq.

Tuqħimħiħ Iħuħimħun

2 Iluqasri tuqħaruatun iħuktun itkaluaqtusri atakkii tupiksritħaitħusri Agaayyutmik killuqsagħusriħu. Taatnamik Agaayyutim iħuutqiksitkaasri ilaan Irrutchi-kun imma. ² Taimani ilipsi tupiksriġaluaqtuani pigiit-chuamik anjalatchirrutimik siħami, malikħu suluħu iħuuniaġusria nunam. Taatnasriħ irrusriħ pakma savaktuq-suli tamatkunani iħuħni tupiksriħiħitchuani Agaayyutmik. ³ Taatnatun iluqata iħuuniaġaluaqtuani kimmutiġruanagun timipta, quyaliplugich pisukkanħ timiptalu isrumaptalu. Atlatitun iħuktitun tupiksriħiħitchuat Agaayyutmik uvagut piyaqquġniġaluaqtuani qinnau-taagun Agaayyutim. ⁴ Agħaan Agaayyutim ilunħuktanħ kama-naqtuq suli piqpagillapiaġniġaatigut. ⁵ Tuqħa-galuaqtitluta killuġmi iħuutqiksitkaatigut piqataupluta Christ-mi. Iħuaqquataagun anniqsukkaurusri. ⁶ Anħtqik-sitkaatigut tuqħaruaniħ piqataupluta Christ-mi suli

²⁰ Agaayyun inuñai!lapiaqhuni saññiqaqtuq, aasriiñ ilaan savaaqatha ataramik qaanjummaturuq qanusripayaanun apiqsruutigitlakkaptiknun naagaunniñ isrummatigitlakkaptiknun. Taatnaqhuni savaaqatlaruq supayaanik uvaptikni urrautait!uni saññimigun. ²¹ Ukpiqtuanjuruapayaat nanğağlitruñ Agaayyun Christ Jesus-kun qanapak taimuñja. Taatnatuq.

Atausiuñiq Christ-kun Atautchisun Timitun

4 Isiqsivinqmittuñja atakkii pigipluñja Atanguruam. Agaayyutim tuqluğasri. Taatnamik pitchuk-saagipsi iñuutquplusri maligullugu Agaayyutim iñuutqurrutaanun ilipsitñun, ² atchigusri ataramik piisaanğıl!usri!u, manimmisil!usri avatmun sulı akuqtuutilusri piqpakkutigii!kun. ³ Pisuqtılaapsiktun atausriñjuumaagıtchi Ipqitchuakun Irrutchikun ilaanunkii atausriñjuqtittusri qıñuiññakun. ⁴ Agaayyutim tuqluğaatigut piqatigiiqpluta ukpiqsriurani, taatnamik timaurugut atautchimik Christ-kun. Pakma atausriq Irrusriq nayuutiruq uvaptikni, iluqata niğjuganikhuta atautchiiñamik, ⁵ ataniqaqtugut atautchimik, ukpiqsriñiqaqtuq atautchimik, paptaaqsiñiqaqtuq atautchimik, ⁶ Agaayyutiqaqtugut atautchimik Aapauruamik iñupa yaamun, qaukğigıkanat supayaat sulı savaktuaq supayaakun sulı iñuuruaq supayaani. ⁷ Atausriullaapluta aatchuusriaqaqtugut aatchuutinik maligutlugu ituaq-qutrisaa Christ-ñum. ⁸ Taatnaqlugu Agaayyutim nipliutigigaa uqalığmiñi,

“Mayuğniqsuq pakmuñja
aullatripl!uni tigutaagıkanıñik uumiksrim,
sulı qaitchiruq aatchuutinik iñuñnun.”

Psalm 68:18

⁹ Nipliqami “Mayuğniqsuq,” taamna qanuutauniqpa? Taamna itnautauruq uvva, mayuqsanaiññağmi atqaq-qaaqtuq atchinqñiqsrapiağatananun nunam. ¹⁰ Taamna tarra atqaqtuaq atausiññauruq mayuqtuaq qutchiñiqsramun qılanmun qaanıqlugich, pakmaasiiñ Christ nayuutitlasripl!uni nanıpayaaq. ¹¹ Christ taamna “qaitchiruq aatchuutinik iñuñnun,” ilañich uqıraqtıksrauplugich, ilañich sıvuniksriqirıksrauplugich, ilañich qulıaqtuatıksrauplugich, ilañich agaayulıqsıksrauplugich ilısautriksrauplugi!u. ¹² Christ qaitchiruq aatchuutinik itqanaiyağıaqıugich Agaayyutim iñuiñ savaaksranat ikayuiñkun, makitammaagıñıksranatnun ukpiqsri-ruat timigıkanja Christ-ñum, ¹³ atausriñjuumaagıvıksraptiknunaglaan ukpiqsriñkun sulı ilısimapiagatağvıksraptiknunaglaan Iğñiñjanik Agaayyutim sulı iluqnaugvıksraptiknunaglaan iñuğuguta Christ-ñum iluqnauñhanun. ¹⁴ Tarra inñaiğñıaqtuqut ililgauratun malıksağuruuatun. Umiatun tıñitauruatun qanutnamunliqaa anuqlıkun, taatnatun anjalatıngıñıaqtuqut killukun ilısauttıñıtıñun kinnitñiñıaqıt iñuich. Pısaasruñıgmıktıgun killukuaqtıñıaqıt ukpiqsriuranik iñuğunğıtchuanıksulı Christ-ñum iluqnauñhanun.

¹⁵ Aglaan ataramik ilısautriyumarugut ilımutuuruamik avatmun. Aasriiñ piqpakkutigıgupta avatmun qıñıqtıtlugu surağatıptıgun, ilısaıñıagısisirugut Christ-tun ittuatun qaukğigıkanatıtuq ukpiqsriurauat. ¹⁶ Iluqaan timi

anjalatıqaqtuq nıaqumun, taatnatuntuuq ukpiqsriurapayaat anjalatıqaqtut Christ-mun qaukğıuramun. Timi tıgummısqıqtuq nıpyaatıgun, ilıñısalıaa savaaqahutıñ naupkağıagılgulu timi. Taatnatuntuuq ikayuuıtuksraupmiugut avatmun ilısaıñıagıguta Christ-tun piqpakkutıñkun avatmun.

Iñuuniaqurrutaa Christ-ñum

¹⁷ Taatnamik Atanguruam uqautrıtuğagañja qapıñai-qluñja tarakñaniñaglaan iñuunısqıaqunğıt!usri Jew-ñunğıtchuatıtuq. Isrummatıñıch suuyumiñaitchut. ¹⁸ Isrumañıch taaqsıplutıñ aasriiñ kanıqsılgıuitchut. Nalupıallaktut uqayunait!utıñlu. Taatnaqhutıñ ilıliutıyumiñaitchut iñuunıgmun Agaayyutim qaisanun. ¹⁹ Sıngıñıqlıgu qanuq iñuunıaıqtıñ qaisağıplutıñ iñmiknik pisugruağutaanun timim savaagıplugu qaayugnaqtuapayaq urrautıl!aakun.

²⁰ Aglaan ilıpsı, ilıñğıtchıksı Christ taatna. ²¹ Ilımutun tusraagıksı kanıqsıplıgu qanuq Christ-mun iñuunıaqtıl!aaqsı. ²² Ilıtkıksı iñuunıaqtıñıağumiñaiñıqsı sıvunısun. Taatnamik piıqsaksrağıgıksı iñuunıağıruaq piunğıqsıchıruaq kinnitñıkhunı pisugruağutaagun timim. ²³ Ilıtkıksı nutaağıqtuksraıñıqsı isrummatıpsıtıñı Agaayyutim Irrusriagun, ²⁴ sulı atıtuqlıqsı nutauruamik iñuñmik atıpmatun atnuğamik. Agaayyun iñıqsıruq taa-vrumıñja iñuñmik ittuamik iñmısun ilımutun nalunñaruatıkunlu ipqıñkunlu.

²⁵ Taatnaqlıgu sagıluqsruñıağımuusi. Ilımutuuruami uqaqtuksraurı avatmun, takku ukpiqsriuranıpluta atausrıurugut timaani Christ-ñum. ²⁶ Qınnanğıñıpsı killuqsautıgıñıaqasıuñ. Sıqıñıq nıpiıkağıñıaqnıgu qınnaksımanñıaqıch. ²⁷ Tuunğıgmun akıilııkağıñıaqası. ²⁸ Iñuk tıglıgaqtuaq tıglıganğıglı, aglaan sakkağı atuglugıch arganı sagıluqsruñıaqanı, aatchuutıksranıkkumuq inuqsriıqtuanun. ²⁹ Uqautıgıyumiñaitchıksı atnımmatıksraq aglaan uqautıgilıgu ikayuuıtkısqı sıvutmuutıksraulı. Tamatkualı tusraurauat uqautıpsıtıñı ikayuuısqıağımuut. ³⁰ Alıatıchaktıtağıñıaqasıuñ Irrusrı Agaayyutim. Taavruma Ipqıtchuam Irrutchim nalunaitmiutıchıgaası Agaayyutim, tasıñıaqtuam ilıpsıtıñı taıvrumanı uvlumi. ³¹ Uumısuğruağıtıqaqası sulı qınnaktaqası uumıtıchaktağı. Nıpaalasruñıaqası uqamağıtuıtısuñıaqası!u, sulı qanusrıpayaaımkı piğıit-chualıqsısuñıaqası. ³² Aglaan ituaqquıtılsrı piqpakkutılsı!u avatmun. Natqıgıtılsrı avatmun, taatnatun Agaayyutim natqıgıtıpmıgaası Christ-kun.

Iñuunıağıtıchi Qaumami

5 Taatnamik tıvraqsıuñ Agaayyutim surağatha takku piqpagıplısrı ilılgaağıgaası. ² Piqpakkıtıqağıtıchi atlanun iñuñnun malıguagılgulu Christ-ñum tıvraaksrıtaa. Piqpagıpluta qaiñıñıqsuq iñmiñıñı Agaayyutim tuquplıni killuqsautıağıkhuta. Taatna pıkami quyalıñıgaaga Agaayyun taıpkunatun ikıpkalıplutıñ tıñıllaqtuqtuatuq.

³ Agaayyutim iñuğıpması atılalıqıruksraunğıtchısrı qaayugnaqtualıqılsrı!u. Kaviuqtuksraunğıtchısrı. Na-

lliatunniiñ nalaunñangitchuq ipqiqsiltutin iñugiliutipkaqtuani Agaayyutmun. ⁴ Uqautiqaqtuksraunñgitchusri kanñunaqtuanik suunñilaaniglu asriñiqutiniglu. Tamatkua nalaunñangitchut ilipsitñi. Aglaan quyaraksrañgigiksi Agaayyun. ⁵ Nalupqiginñiqsiun una, Kiñaliqaa sayunñaqtuuaq iniaqagumiñaitchuq añaayuqautaakni Christ-ñum Agaayyutimlu naagaqaa iñuk qaayugñaqtualiqiruaq naagaunniñ kaviuqtauruaq. (Iñuk kaviuqtauruaq ilumutun agaayyutinñualiqirauruq.)

⁶ Kisumununniiñ iñunmun kinnipkaqasri imailaakun uqautinñiñik, atakkii pisigilugich tamatkua Agaayyutim qinnautaa tikitkisiruaq iñunñun tupiksriñgitchuanun ilaanik. ⁷ Taatnamik piqasriqsuutinasri ilinñitñi. ⁸ Ilaatiinimma ilipsipsuuq taaqtuamiitkaluaqmiruani, aglaan pakma qaumaquqtusri Atanñuruakun. Taatnamik qaumautiññaqumausi iñuuniañipsitñi. ⁹ Pisigiplugu qauma Agaayyutmiñ iñuuniañipsitñi nakuurualiqirusri nalunñarualiqiplusriñu ilumutuurualiqiplusriñu. ¹⁰ Iñitchuñiññaqsiun akuqtuyunaqtuuaq Atanñuruamun. ¹¹ Piqasriqsuutinasri iñunñun pigiitчуualiqiruanun taaqtuami, aglaan satqummiqsigik tamatkua qaumamun. ¹² Takku kanñunaqtuq uqautigisraqtuniunniñ iñuich nalunautchiplutin pigiitчуualiqutinñiñik. ¹³ Aglaan qaumam satqummiqamigich iñuich pigiitчуualiqutinñich tarra qinñiññaqtaut. Tarra qanusripayaaq qinñiññaqtaut qaumamiittuq. ¹⁴ Taatnaqñuq niplinñiñisuuq, itna, “Siñinñiaqpat! Itiññaqsiqaatin.

Makittin akunñatniñ tuqunñaruañiñ.
Christ-ñumli qaggtuyumagaatin.”

¹⁵ Qaunatiqagilñlapiaglugu qanuq iñuuniaqtillaaqsi, inñigñusri iñuktun isrumatuitchuatun aglaan iñuktun isrumaturuatun ililñusri. ¹⁶ Savaaqallautaqagñiaqñusri piviqanñapsi, atakkii iñuurugut uvlugiitчуuani ugluvak. ¹⁷ Taatnamik inñigñitchi iñuktun isrumatuitchuatun aglaan kanñiqsimmaagñisilugu pisuñña Atanñuruam. ¹⁸ Imiliqasri taanññaqñmik atakkii qinñuññaqñaaqsi, aglaan anñalatitititchi Ippitчуuamun Irrutchimun [atakkii kamaksripkagñiaqñaaqsi Agaayyutmik]. ¹⁹ Uqagñusri avatmun quyyatinik atuutiniglu Iñitqusriñisuum aatчуutaiñiñ, atuqñusri iññallautamik uummatipsitñiñ Atanñimun. ²⁰ Ataramik quyyatigilugich supayaat Agaayyutmun Aapauruamun atqagun Atannapta Jesus Christ-ñum.

Tuvaqaqtigiiçh

²¹ Kamakkutilusri avatmun pigilugu taluqsriñiqsi Christ-mik. ²² Nulianñurusii, kamagisigik uisi kamaksripmatuntuuq Atanñuruam. ²³ Uinñuruuq qaukñigñigaa nuliam, taatnatuntuuq Christ qaukñigñigaa ukpiqtuanñuruat. Ukpiqtuanñuruat timigikkanñi Christ-ñum, aasriñ ilinñich anniqsuutiqaqtut ilaaniñ. ²⁴ Atriñlugu ukpiqtuanñuruat kamaksripmatun Christ-mik taatnatuntuuq nulianñuruat kamaksriñlich uimiknik sulipayaaqñmikni.

²⁵ Uinñurusii, piqaksrisitchi nuliapsitñiñ, Christ-tuntuuq piqaksriuruaq ukpiqtuanñuruaniñ tuqqutrikami ilinñitñiñ ipqiqsiyaqñugluch Agaayyutmun uqañhigun, sulil salummaqamigich iñguutiksraqtuñgrikaagun imiñmik. ²⁷ Christ-ñum inñiñiñitчhukkai ukpiqtuanñuruat

kamanaqsilugich piññaqnaqsilugilñu, taqsraqtaiñluch imuñunñauraiñluginñu sulil salummaqñluginñu qanusripayaañiñ pigiñlisauruamiñ. Ukpiqsriuruaq ipqitчhuksruruaq patchisailñutin. ²⁸ Uinñuruat piqpagiraksrañgigaich nuliatinñ timimiktun ililñugich. Takku anñun piqaksriuruaq nuliaqñmiñik piqaksriuruaq inñiñiñ. ²⁹ Piitчhuq anñutmik uumiksriuruaq timimiñiñ. Aglaan nigipchagaqñigaa qaunagiplugulu, taatnatuntuuq Christ-ñum qaunagipmikai ukpiqtuanñuruat. ³⁰ Takku uvagullaa ilaviññigaaqñitugit ilaan timaan. ³¹ Agaayyutim makpiqaañani aglausimaruaq, itna, “Taamna pisigilugu, anñutim unitkisigaa aapanilñu aakanilñu piqasiutiluni nuliaqñmiñun, tarra iluqatikaasriñ atautchisun timinigit.” ³² Taamna uqañña Agaayyutim sagviññigaa kamanaqñuni nalunaqtuanñuruuq, aglaan kanñiqsigiga taavruma uqañhum uqagñitlaañña Christ-mik ukpiqtuanñuruaniñ. ³³ Aglaan uqagñipmigaasri, anñutillaam piqpagiraksrañgiga nuliani piqpagipmatun inñiñiñ, sulil nulianñuruam kamagilugu uifiñ.

Iyaalugruilñu Anñayuqaallu

6 Iñilgaanñurusii, tupigisigik anñayuqaasi Atanikun. Taamna nalunñaruq. ² “Kamagilugik aapanlu aakanlu”—taamna sivulliupluni tillisauruq akiqsruutilik, itna— ³ “Pillautauñ itчhumuq ilipñun sulil utuqqañilñgataqñutin iñuuyumuutin nunami.”

Exodus 20:12

⁴ Aapauruasii, uumisuktualiqsitnagich qitunñgasi, aglaan iñukkuksaqsiñ natqiksruutilugich sulil isilñiqsuqñluch Agaayyutikun.

Savaktauruatlu Savaktiqaqtuatlu

⁵ Savaktauruasii, tupiktausritchi tamatkunñña qaukñigñkapsitñun nunami taluqsriñikun kamaksriñikunlu, savautillautapiagluch qanutitanñilñusri savautriyumalaaqmatun Christ-mik. ⁶ Savautriñlautaqñusi ataramik, aasriñ quyalitñinñiaqñasri qaukñipsi takkuatniññiññaq, aglaan savaktinñisun Christ-ñum savaaqagñitchi pisuññhanik Agaayyutim piyumalaaqñusri. ⁷ Tarraasriñ savagñitchi savaaqñi quviagilugu, savautripmatun Atanñimun, iñunñik savautriññitmatun. ⁸ Iñisimatquqipsi kispayaaqñ akiñlisriaqñiañhanik atisriñlugu Atanñiñmiñ savaallautaqñmigun, savaktaaqñruugaluññaqñmi unniñ qaukñiugaluññaqñmi. ⁹ Qaukñiurusii, taatnatuntuuq irrutisigñ savaktisri atisilñugich. Aniqsraaqñusrunaqaqñgich, ilisimalugu Atanñiqañiqsiptuuq qilañmi akiñiqsuiññaqñuq atunim.

Anñuyautnaña Agaayyutim

¹⁰ Aqulliqsaami, sayaqagñitchi ukpiqsriñipsigun Agaayyutmik sulil tunñasriamatipsigun sanñjanun. ¹¹ Atilugu iluqaan anñuyautnaña Agaayyutim, makitalguyumuusriñ qayuktitaqñluch pisaasruqñmigautai tunñgaum.

¹² Anñuyangñitчhivut iñuich timiqaqñuq, aglaan anñuyakñutugut akiñlilñiqñluch sanñjiññiglu pigiñlilñiqñhum atanñuruatlu pigiitчhuat anñalatchiruaq iñunñik marrumani nunami, sulil akiñlilñiqñluch irrusriqñiñilñu silami. ¹³ Ta-

rraasriiñ atuqsiuñ anjuyautnaq Agaayyutim qaisimaak-kaña. Pigiitchuam uvlua tikitpan makitalguyumuusili sayaktulusri. Aasriiñ anjuyaguigupsi makitasrugaagisirusri. ¹⁴ Makitatitchi itqanaiaagusri. Tapsiuraagiksiłusi ilumutuuruamik, satqagutilusriłu nalaunjaruałigmik. ¹⁵ Kamiktummaagiksuatun ililıusri quliaqtuağilugu tus-raayugaallautaña qinuiññaqautriłhum. ¹⁶ Ataramik atuqsiuñ samguaña ukpiqsriłhum qamititchitłaruaraq ikualaruanik qagruiñnik pigiitchuam. ¹⁷ Atilugu nasrautaa anniqsugiam, sulı tigulugu Agaayyutim uqałha aatchuutaa Irrutchim, atriqaqtuaq savikpaktun anjuyatıpsitñi. ¹⁸ Iluqaisa tamatkua atilugich injiqsrułıpayaaıpsitñi ikayuutaagun Ipqitchuam Irrutchim. Qaunagituiñagusri qapiqtasunaaqasri injiqsruutrıłıpsigun ukpiqsriuanik nanıpayaaq. ¹⁹ Uvasuli agaayutiluñagaayyutmun aatchuquluñagaqaksramnik quliaqtuaquluñalu kanjısqiñaqtıllugu nalunaqtuañanik tusraayugaagıksuam taluqsrautailaakun. ²⁰ Uqqiraqtıgıgaañagaay-

yutim isiqtaunjağmaunnıiñ. Agaayutitchi quliaqtuaquluñaga tusraayugaagıksuamik taluqsrautailaakun uqałksraptun.

Pağlasuiqsaagıtit

²¹ Aglaan ilısimatqupmıgıpsı qanuğıtilaamnik. Tychicus-ñum piqpagıkkaput anıqatvut tunıqsımaplunı savautrıruaq Atanığmun uqautıniagaasrı supayaanıku uvapkun. ²² Pisıgıplugu taamna tuyuğıgıga ilıpsıtñun ilısimatquplusrı qanuğıtilaaptıknıku, sulı ilaanun pit-chuksaaqplusrı.

²³ Agaayyutımtuq Aapauruam sulı Atanguruam Jesus Christ qinuiññaqatıllısi piqpakıutıqatıllusrılı avatmun ukpiqsrıłıkun. ²⁴ Uvatuq Agaayyutim ilıuaqqutrisaa illı iluqanjıtñun piqpaksrıruanun Atannaptıknıku Jesus Christ-mıku tunıqsımaruanunlu isruanunaglaan. Taatnatuq.

Philippians

1 Uvaŋa Paul aglaqatiqaqtuŋa Timothy-mik, uvagu-kaasiñ savautriplunuk Christ Jesus-mik. Tuyuq-tuŋa uumiŋa iluqaitñun ukpiqsriuanun Jesus Christ-mik Philippi-miittuanun, taputiplugich qaukñigruat ikayuqtitlu taamani. ² Uvvatuq Agaayyutim Aapagikkapta suli Jesus Christ savautikkamnuk iŋuaqqustillanñaŋlisi suli tutqiksillusi.

Paul-ŋum Agaayyutigai Agliqiruksrat Tuyuutmiñik

³ Injqsruutipayaqaqpsi Agaayyutiga quyaraŋigigiga ⁴ akuqtuiñiqsi tusaayugaamik savaaqaqtitlugu ilipsitñi suli ilipsigun tusaayugaagatañapsitñiñaglaan. Taatna-qluŋa quviasullapiaqtuŋa injqsruutrikama ilipsitñik. ⁶ Nalupqiginjilapiaŋigiga una, Agaayyutim aullaŋniikkani ilipsitñi naatkisigaa agñiñksraŋanunaglaan Jesus Christ. ⁷ Piqpagillapiaŋigipsi. Nalaunŋaruamik quviasuutiqaŋumiñaqtuŋa nalupqiginjilusi, atakkii ikayuŋigipsi-tuŋa isiqtaulñamniŋu uqapsaaŋutritñamniŋu uqaqsittaag-viñmi tusaayugaagiksuum ilumutuuruuñhanik. Piq-tigiplugu ikayuutitñiqsi uvamnuk akuqtuqasiutirusi Agaayyutim piliutaanik. ⁸ Agaayyutim ilisimagaa qanun kimmutiqallapiaŋigiga ilipsitñik, ilumun piqpagigipsi Jesus Christ piqpaksripmatun ilipsitñik. ⁹ Uvva injqsruutigipsi piqpaksritmuquplusi kañiqsiaŋisaiññaquplu-gu Agaayyun. Piksraqtaaqagumuusri nakuuniqsrau-ruamik. Taatna pigupsi ipqñiñiaqtusi patchisaiññilusi Jesus Christ aggiqpan. ¹¹ Uvvasuliuna pitlaniagikisi ilu-mutuullapiaqhuni nakuuruuq savaaksraq, Jesus Christ kisimi pitlappakkaŋa, iñuichaasiñ kamaksruaqsilugu suli nanŋaaqsilugu Agaayyun.

Iñuutiŋ Christ-ŋuruq

¹² Aniqatiumaan, ilisimatqugipsi uumiŋa, atuma-ruat uvamnun isiqtaunŋaŋma siamittitkaat tusaayugaagiksuaq. ¹³ Iluqatiŋ aŋuyyiuqtai Caesar-m atlatlu iñuich maaniittuat ilisimagaat isiqsiviñmiñigiga Christ-mik savautriñapkun. ¹⁴ Aasiisuli isiqsiviñmiñigiga iñu-giatluktuat aniqatiutka tuniqsimalipsaaqtitkai Ataniŋmun. Taatnaqhutiŋ taluqsraitmuksaiñiaqtut uqaŋiñksra-ŋaŋun Agaayyutim iqsiñŋilapiaqhutiŋlu. ¹⁵ Aatai, ili-simagitka ilanŋisa quliaqtuaqat hat Christ-mik atakkii ki-lluŋigaaŋtuŋa suli uqaalaplutiŋlu. Aglaan atlat quliaq-tuaŋigigaat Christ iñuatuñksraŋatnun iñuich. ¹⁶ Taapkuali quliaqtuaŋigigaat Christ piqpagipluŋa, atakkii ilisima-gaat Atanŋuruamun tuqñukkauliŋa uqaŋitquplugu tu-saayugaallautaq. ¹⁷ Atlatli iñuich siqñakutiqaqtut, atak-kii quliaqtuaŋigamitruŋ Christ ipqñiñitçhut aglaan ki-lluŋipluŋa isumaplutiŋ iñuiliuqtitçhuktuŋa isiqtaulñam-

ni. ¹⁸ Sunjitchuq. Ipqitkisiŋŋaan naagaqaa siqñakutau-gisiŋŋaan taatnaunniñ quliaqtuaŋigigaat Christ. Taam-na kamanallapiaqtuq. Quviatchallapiaŋaŋa taavruma. ¹⁹ Aa, quyatuñagisiruŋa. Ilisimagiga injqsruutritñapsi-gun uvamnuk suli Irrusrian Jesus Christ-ŋum ikayuutaagun isiqsiviñmiñ anitqñiksraŋa. ²⁰ Niŋiugaqallapia-qluŋa suraŋatipayaapkun qapiqpaŋapkaŋumiñaitçhiga Christ, pitluklugu uqaqsittaagviksraŋa tikitpan. Sumi-payaaq, suvaluk pakma, uqaŋuktuŋa Christ-kun ta-luqsrautaŋluŋa suli kamaksruugigiga iñuñun Christ uvapkun, iñuutuñaguma naagaqaa tuqugisiñiguma. ²¹ Atakkii, iñuuguma Christ-ŋuruq, aasiñ tuquguma quviatchakkisiruŋa. ²² Iñuuniaqtuiñaguma savautip-saatlukkisigiga Christ. Aglaan nalugiga nalliaknik piks-raqtaaqatiksraŋa. ²³ Qanuŋviiqsuŋa, Unitchukkaluaŋi-ga manna nuna piqatauluŋaasiñ Christ-mi, taamnaas-riñ nakuagitlukkayaŋaluŋigiga. ²⁴ Aglaan ilitçhuŋigigiga ilipsitñun inuŋitilaagasi. ²⁵ Nalupqiginjilugu ilisimagi-ga iñuuniapsaaŋuraallañksraŋa iluqapsitñi, taatna-qluŋa ikayutlasigipsi ukpiqsriñiqsi nakuqsitluuraquplu-gu quviasuutigitluqaŋipmilugu. ²⁶ Atakkii iñuutluuraŋu-ma suli utiŋvigitqilñiñigupsi nanŋautiksraŋagikisi Christ Jesus suli quyyatigilugu.

²⁷ Supayaaq atumaniaqtuqunniñ, uvluŋagikpan iñuuniaŋumausi kamagiyumiñaqsilugu tusaayugaa-llautam Christ-kun pitqutaa. Utlakkumiñagñigupsi naagaqaa uñasikkisiñiguma tusaayumagiga atipiaŋa-taqhusri iñuutilaapsitñik atausriŋ sivuniŋiplugu una. Tusaayumapmiŋigiga qanutun sakuuktilaaqsi piqutigilu-gu ukpiqsriñiq kañiqaqtuŋa tusaayugaagiksuumi. ²⁸ Tu-saasukkiŋgaptuŋuq uumiksripsitñun iqsiŋkañiñiqsi. Taa-vrumuuna ilitçhuŋigisigaat akiitkaqsiñiqtiŋ aglaan ilipsi annamañiqsi. Agaayyutim ititkisigaa taamna. ²⁹ Agaayyutim iñuuaqutigaasi ukpiqsritlasiplusi Christ-mik suli nagliksaatlasiplusi piqutigiplugu. ³⁰ Iluqata aŋuyaqatiŋiŋksimarugut. Ilisimagikisi taamna, atakkii qñiñigikisi qanuq nagliksaatliŋa qañiqsuami suli tusaap-lugu nagliksaatligasuli pakmapakunniñ.

Christ Atchiksipkakkauruq suli Kamañaqsiŋkakkauruq

2 Uvvaasiñ akuqturusi uqañiñik sayyiqsigikkañit-ñik ukpiqsriñipsi naagaqaa uqañiñik araaqtuqti-gikkañitñik ilipsitñik. Aasiñ nakuuruq ilisimaruni Ipqit-chuamun Irrutchimun atausriŋŋuñaptiknik suli piq-paksritlasiñaptiknik iñuuaqqutritlasiñaptikniglu avatmun. ² Ilumun, quviatchaktitkaŋa atausriŋŋuñapsi. Isum-matiqaŋupsi atautchimik suli piqpakutitgupsi avat-mun kinilitkisirusi atautchimun. ³ Uqaviutiqaŋuŋaŋasi

ilipsitñik suli inillaktasunaqasi kamanaqsitlugusi atlaniñ, aglaan isummatigilugich atlat kamanatlugilugich ilipsitñiñ. ⁴ Ilipsitñuñhiñaq piññaaktaaqagniasunaqasi aglaantuuq atlanun.

⁵ Isumalusi Christ Jesus isumapmatun.

⁶ Jesus Agaayyutauruq.

Aglaan kimmutiqanjitchuq atrinuniağuni Agaayyutmi.

⁷ Naagaunniiñ qutchigvigigaluakkani suksraallakkaa suungii!lapiaghuni inmiñun.

Ilaa aniruq nunamun atriqaqhuni iñunmik.

⁸ Atchiksiti!ullapiaghuni inmiñun iñupayaaniñ anjig-nigaunniiñ tuquñiq—

tavrakii tuquruq atriliutiapluni savvaqfuktitudun san-nigutami!

⁹ Taavrumuunnaqfugu Agaayyutim kamanaqsipkağaa aasiiñ aatchuqfugu atigimik kamanatluktuamik atipayaaniñ.

¹⁰ Iluqatiñ Agaayyutim iñiqtanjñ kamaksruğniagaat Jesus

itkisiññağmiñ qilañmi nunami!u suli tuqusimaga-luannağmiñ.

¹¹ Iluqatiñsuli quliağiniagaat Jesus Christ kisimi atanguni!lugu.

Taatnaqpatruñ Agaayyun Aapauruaq nanğaqtau-niaqtuq.

Ukpiqsriuat Ittut Qaumatun Nunam Iñuiñun

¹² I!auramaañ, tupigisuuluğniğipsitña sivuani piqataukama. Pakmaasiiñ uñasikkaluannağma ilipsitñiñ tupigitqii!añniaqsitña. Uvluğagikpan sakuuktuiñağusi taluqsri!ikun sivuqatigağusi iñuusitchi annautrauruaat iñuutqusiañatitudun anniqsu!iksrapisitñunaglaan, ¹³ atakkii Agaayyun sayyiqsuqtigigiksi piyummasiqhusi suli savakkumasiqhusi!u quyalikkau!iksrağmiñun. ¹⁴ Surağat!ipayaapsigun uqapi!usunaqasi naagaqaa qapiqtai!isunaqasi. ¹⁵ Ilipsi!i patchisaitchumuusi Agaayyutim qitungağiliutikkañasi, iñuuniaqhusi akunğatni qaayug-niqiruatu killuliqiruatu ittuami taaqtuatun. Uvluğirraagikmatun qilañmi iñuuniağumuusi akunğatni iñuich quliaqtuağutilugich ilinich Agaayyutim uqatñiñ iñuupkait!aruani. Taatnağupsi quyagisiruna piqu-tigilusi Christ aggiqpan, ilisimagiga sakuu!igma imai!aağuni ingi!ha. ¹⁷ Aglaan, tuqputaugisigaluannağmaunniiñ quyañhiñauruna. Uvvasuli quviasuqatigigipsi iluqasi aatchuqtigikkapsigun uvamnun ukpiqsri!ikun, atakkii aatchuqapsitña inuğikkamnik taatnatun savau-tri!lapiagtusi Agaayyutim. ¹⁸ Taatnağlugu ilipsipsuuq quyayumuusi quviasuqatigilunalu.

Timothy-lu Epaphroditus-lu

¹⁹ Atanguruakun tuyuğiyumaaqsigiga qilamipayaaq Timothy ilipsitñun. Aasiiñ utigumiñağniqpan quviatchaktinniagaana uqautiaqsikpana qanuq iñuunia!apsitñik Agaayyutim. ²⁰ Atakkii piitchuna atrinani ilaan qaunakkiagiksiksrapisitñik. ²¹ Iluqatiñ atlat isumaaluti-gigaat suliksraqtin, ilinich suqtiksriñitmiut tusaayu-

gaallautamik Christ-kun. ²² Aglaan Timothy ilitchuğianiksimagiksi tunnavigiplugu ilaa, atakkii ilaan iluq-nauğvigiplugu quliaqtuaqatñi tusaayugaagiksuamik atriplugu iğñiq ikayuiruaq aapamiñik. ²³ Taatnamik tuyuğihhiñaagugiga qilamillapiaq ilitchuğianikkuma qanuq uqaqsitta!amni inillakpatña. ²⁴ Aglaan tunnavigillapiağiga Agaayyun uvamnik qilamipayaaq tiki!hi-ñaagutiksrağa Philippi-mun.

²⁵ Utititaksrağigiga Epaphroditus tuyuğigaluakkaqsı ikayuqupluna inuqsri!amni. Ilaalu uvañalu aniqatig-iiksillapiaqtuguk savaqatigiikhunuk aki!i!iqsuqfugich uumiksirit Agaayyutim. ²⁶ Aipkatqiaqsiiga aisuliqmip-man ilipsitñun suli i!ui!iugutigiplugu tusaatqısi atniğ-ñağniplugu. ²⁷ Atniğñallapiaqmip!uni!u tuquqayalla-piaqhuni. Aglaan Agaayyutim nagligiplugu sayyitqik-kaa, ilaa naglikstripmatun uvamnik. Taatnağlugu tuqu-nigumi ilanayağaa alianni!iğa pakma. ²⁸ Taatnamik qilamipayaaq ilaa aipkağukkaluağiga. Utitqikan ilipsit-ñun ilaan quviatchaktinnayağaaasi aasiiñ i!ui!i!iğa uq-ğ!ipsaağayalgitchuq. ²⁹ Taatnağlugu pağlayumagiksi quviasuutigillapiağlugu Agaayyutim. Kamakkutiqağ-lugich iñuich ilaatun ittuat, ³⁰ atakkii sugingiqfugu iñuut!i savakhuni uvamnun tuquqyayaqhuniunniiñ. Savautigaasi ikayuqfuna ilipsi piyumiñaisapsitñik.

I!umun Nalaunñaruatig

3 Aqulliulugu, i!auramaañ, uqautigisukkağa una: Quviasuutigisiun Atanguruuq Agaayyun. Alğaqsruutinğuligumiñaitchipsi tamatkuniña tuyuutimnik ilipsitñun sivuani, atakkii tusaatqilgitchupsiun annau-mapkağaaasi. Itnauvva: ² qaunakkiagigitchi tamatkuna-kña iñunñiñ pigiitchuaniñ siqups!hiñaqtuaniñ timimik qipmisun ilip!ugich. Ilinich ilisautrirraqtut nalunaitñuta-qaqtuksrauniplusi timipsitñi qitungağiliutipkağukpupi Agaayyutim. ³ Aglaan uvagut i!umun qitungağilla-piağaatigut Agaayyutim pisigisrunağnagu timivut nalunaitñutchiğñi!ugich. Agaayyuvigigikput Agaayyun ilaan irrusianik ikayuqtılıqhuta suli nanğagikput Christ Jesus iñuugutiqaqtitchiruaq nutaamik. Ukpiqsriyumi-ñaitchugut qaa!hiñakun annautiniagni!uta. ⁴ Aglaan uqaviutigikpatruñ anniqsu!iqtiñ tupiksri!utiñ qaa!hiña-kun tavra uqaviutigitlukkayağiga, itna, ⁵ nalunaitñut-chikkauruna tuvraqfugich Jew-ñuruat atuiragih!at tallimat piñasut uvlut atuumaanikmata. Israel-aanulla-piaqtuna ani!ipkun, iñuguqataupluna Benjamin-nağmiuni, auga avui!aaq Hebrew-piağataq. Tupiksriñuna tillisipayaanjitñik Jew-ñuruat maligutaksrañata Phari-see-ñupluna. ⁶ Piyummatiqapait!una i!ui!i!uqtitchi-runanniiñ ukpiqtuanuruanik. Iñuk nalaunñaruatñi-ñaupman tupigilugich maligutaksrat kia-unniñ patchi-sigiyumiñaitkaa. ⁷ Surağat!ipayaatka kamanallapiağaluaqtuatunniñ uvamni sivuani—pakmapak ayaligitka atakkii anniqsu!iksramnun tunnavigisukkiga Christ kisan. ⁸ I!umun ayaktuiñaligitka. Supayaat tamatkua sapluthiñağaatña ilitchuğihiksrañaniñ Christ Jesus-ñum. Pakma ilitchuğisullapiağiga ilaa Ataniğiliuti!iksrañagun. Suapayaaqsuli isummatigiliutigiga sumun atugu-miñait!lugu pakmaaglaan inuğitlukkiga piqatiksrağa

Christ-mik piqasiutiluŋa ilaani. Tavrakŋaaglaan isumatiŋaiqsuŋa uvamnik nalaunŋasiyumiŋaŋluŋa si-vuŋaani Agaayyutim tupigiuraaŋhiŋaŋluŋa maligutaksraŋa, aglaan tunŋavigiliutigiga Christ kisan anniqsuqtiksraŋa. ¹⁰ Pakma ilitchuŋisukkiga Christ suli saŋŋia anjpkairuaq ilaanik tuquŋigmiŋ, suli nagliksaaqitauluŋa ilaatun, tuquyumaŋa ilaatun. ¹¹ Nalupqigijitchiŋa iŋuuliŋa Christ-kun anjtkikkisipluŋa tuquŋigmiŋ.

Aqpaqsruŋiq Akimasaqtuni

¹² Uqautigiyumiŋaitchiŋa atriliutianiŋiŋluŋa Christ-mi naagaqaa ataramik iŋuutlasiluŋa Christ-tupiaŋataq. Aglaan sakuuktunŋasuli Christ-tun ilisaiŋaŋukluŋa iŋuuniaŋumiŋaŋsipluŋalu ilaatun. ¹³ Iŋauramaŋ, ilisimaŋruŋa taatnaiŋisilaamniksuli. Atausiq pisullapiaŋigiga, piiguŋukluŋa itchuŋiŋa aglaan ilisukluŋa Christ qanuq itqukpaŋa. ¹⁴ Christ-ŋum ilitchuŋipkaŋaŋa qanuq piqasiutiŋksrapkun iŋmigun. Atripuŋu aqpaqsruqtuaq sakuullapiaqhuŋi piŋŋaktaaksraŋmiŋun uvaŋaptuuq sakuullapiaqmiuŋa ilisukluŋa ilaatun. Agaayyutim iŋmiŋik tuquŋaŋa taatna iŋuuniaqupluŋa. ¹⁵ Iluqata nauŋaniksimaŋuaguuŋ ukpiqsriŋiptigun piqasiutiŋpluta Christ-mi taatnapuuq isummatiqaqta atautchimik Christ-kun. Aglaantuuq atlakun isummatiqagupsi Agaayyutim kaŋiqsipaŋisigaasi taavrumiŋa. ¹⁶ Pakma una inuqnaqtuq. Sivutmuktuiŋaŋaŋa piqatigilugu Christ aullaŋvagianikkaptigun.

¹⁷ Iŋauramaŋ, iŋuuniaŋitchi iŋuuniaŋaptun ilisaaqagusi tamatkunakŋa maligutcheruaniŋ iŋuuniaŋamnik. ¹⁸ Atakkii piqaqtuq atlanik maligutcheruŋitcheŋanik Christ-mik—uqautigianikkamnik ilipsitŋun aasiiŋ alianuqtitluŋa isummatiqasikapkich—akiŋilijqsuiruat Christ-ŋum tuquŋhanik. Piqasiutiniuraqmiŋatiŋlu ilaanun. ¹⁹ Timitiŋ aangaŋgiliutiŋplugich agaayyutitun. Kamagiliutiŋplugichunniŋ savaatiŋ kaŋŋugiraksraŋaluaŋtiŋ, aasiiŋ aulliqsaŋatni uvlut piqatauyumiŋaitchut Agaayyutmi atakkii isummatigihiaŋaŋluŋa iŋuuniaŋiqtiŋ maani nunami. ²⁰ Aglaan iluqaptiknun atlaullapiaqtuq. Isummatigiraŋigikput Agaayyun nayuqtigiplugu, niŋiugaqahuta anniqsuutrimik kisianiŋ ilaaniŋ, aasiiŋ taamna anniqsuutri ittuq ataniq Jesus Christ. ²¹ Ilaan simmiŋisigai sayaitchuatuŋ tuquraŋaqtuatuŋ timivut atriliutiŋlugich iŋmi kamaŋaqtuamun tuquyumiŋaitchuamun timimiŋun. Taatnaŋumiŋallapiaqmipluŋiŋ atakkii aŋalatchipuni supayaaniŋ tavra piuq.

4 Iŋauramaŋ nakuagillapiaŋipsi suli inuŋiplugu piqatautiŋksraŋa ilipsitŋi. Quviatchaktitkipsitŋa suli piqpagnapiaqtusi uvamnun. Taatnaqhuŋi napamaaŋigitchi Atanikun itqagilugu qanutun uvamnun piqpagihisi.

Algaqsruutit

² Uqautisukkikka aŋnak atiqaqtuak Evodia-mik suli Syntyche-mik: Nutaami iŋuuliŋmi Christ-kun qanaaŋumiŋaitlutik suli ilannaŋiŋsitqikhutik. ³ Iŋannamaŋ tuniqsimaplutin, iŋiqmigikpiŋ ikayuquplugik taapkuak aŋnak savaaqaqtuak sakuukhutik siamitchiŋiaqhutik

tusaayugaaŋiksuamik piqatigipluŋa sulipsuuq Clement-lu savaqatitkalu; Agaayyutim itqagigai iluqaisa atqich aglausimaruat makpiŋaŋiŋun iŋuulthum.

⁴ Nipliutigianiksimaŋkaŋa sivuani nipliutigitqilgitchiŋa, itna, Quviasuutigisiŋu ataramik iŋuulutiŋiŋ Christ-mi. ⁵ Ki, iŋuich ilitchuŋilitruŋ Christ ilipsitŋi iŋuuaqu-triŋapsigun iluqaitŋun iŋuŋun iŋmiguŋaŋiŋapsigunlu. Ataniq Agaayyun qanittuq ilipsitŋi. ⁶ Taatnaŋusi isumaaluutiŋaŋumiŋaitchusi sumik, aglaan injqsruutiŋiŋiŋaŋsiŋu. Uvva, injqsruŋapsitŋi uqautilugu Agaayyun inuŋikkapsitŋik suli quyalugu ataramik kiggusiaqapasi. ⁷ Agaayyutim tutqiksitkisigai isummatisi atakkii taamna qihuiŋiŋaŋ kamaŋatluŋaŋuruq kaŋiqsiŋigmiŋ. Agaayyutim uummatisi qihuisaaŋitkisigai isummatuiŋaŋitillusi Christ-mik tunŋagupsi ilaani supayaakun.

⁸ Aqulliupluŋa, isummatigigupsiŋu iŋumutuuruŋaŋa kamaŋaŋtuŋaŋu nalaunŋaruŋaŋu ipqitcheŋaŋu iŋuuaŋnaŋtuŋaŋu, suli isummatigigupsiŋuŋu nakuŋuŋat lani, suli itqagilugu quyasugluŋa Agaayyun naŋaŋglugu, tavra tutqikkisirusi Agaayyutmi. ⁹ Uvamniŋ ilisaaqagusi Christ-mik akuŋtuŋaŋiplugu ila iŋuuliŋsiŋiŋun, tusaaŋplugu suli qihuiŋuŋaŋu qanuq tunŋaŋiŋaŋ Atanŋuruami supayaatigun. Iŋisimaŋupsiŋuŋu ila minŋuiŋisigaiŋigilugulu uvaptun, Agaayyun qihuiŋisitchiruaŋu uvaptiknik nayuutisirusuq ilipsitŋi.

Quyyatit Aatchuutitigun

¹⁰ Quviasullapiaqtuŋa ikayutqikapsitŋa ikayuqqaŋaŋuŋa sivuani. Taatnaŋluŋa naŋaŋgukkiga Ataniq. Iŋumun ikayuanikkaluŋaŋipsitŋa aasiiŋ ilitchuŋigiga piviŋaŋiŋiŋiŋiŋ ikayuiŋksrapsiŋiŋ uvamnik taimakŋaaglaan.

¹¹ Uqautigijitkiga taamna pisigilugu inuqsruŋiŋaŋa. Iŋitcheŋa pisuiŋsimaatlasripluŋa piqagisiŋŋaŋma anjruamik naagaqaa mikiruamik. ¹² Iŋisimaŋigiga iŋuuniaŋiq inuqsruŋuŋa naagaqaa susuksiŋiŋitluŋa. Iŋitcheŋipmiŋigiga iŋuuniaŋiq ukpiqsriŋikun susuksiŋitkuma naagaqaa niŋisukkuma. ¹³ Iŋuuniaŋiŋiŋauruŋa supayaakun ikayuqsigluŋa Christ-mik saŋŋisipkairuamik ukpiqsriŋimnik.

¹⁴ Naagasuli iŋuuaŋqutigipsitŋa ikayuŋuŋa iŋuulthamni. ¹⁵ Iŋauramaŋ Philippi-mi, ilisimallapiaŋigikiŋ quliaŋtuŋaŋa tusaayugaallautamik Macedonia-mi tavrakŋaasiiŋ aullautiplugu atlanun nunaŋaqiŋun. Taavapkunani uvluni kisipsi ukpiqtuŋaŋuruasi qaitchirusi manijŋik uvamnun. Quyyatigigiga taamna. ¹⁶ Thessalonica-miitnama tuyuqtusi inuŋikkamnik akulaiŋuŋu. ¹⁷ Uvvaasiiŋ niŋiunŋiŋiŋapiaqtuŋa atlanik aatchuusiaksramnik ilipsitŋiŋ. Aglaan niŋiugigiga Agaayyutmun piŋiŋisaaŋiksrapsiŋiŋ iŋuuaqu-triŋapsigun uvamnik. ¹⁸ Iŋisimatquplusi akuŋtuŋitka tuyuutipayaasi Eaphroditus-kun. Inuqsraŋiŋiŋapiaqtuŋa sumik. Aatchuutigikkasi uvamnun iŋumun aatchuutigigisi Agaayyutmun. Agaayyutim quyaginiaŋa taamna. ¹⁹ Aasiiŋ Agaayyutigikkaŋma qaitchigisigaasi iŋuŋiaksiŋiŋapiaŋluŋa supayaamik inuŋikkapsitŋik Jesus Christ-kun. ²⁰ Agaayyutvut Aapauruaŋ kamagikkauli taimuŋaaglaan. Taatnatuq.

Paġlasuiqsaagutit

²¹ Nayaahġaġitkaguuq iluqaisa ukpiqsriruat iñuuqat-
tauruaat Christ-mi, taatnatuntuuq ukpiqtuat nayuqtima
tuyuġaasi nayaahġamik. ²² Iluqatin ukpiqsriruat tuyuq-

migaasi nayaahġamik pitlukhutin tamatkua Caesar-m
savaktai ittuat.

²³ Jesus Christ-ġum iħuaqqutaa nayuutiyumauq ilu-
qapsitñi.

Colossians

1 Uvaŋa Paul. Uqqiraqtigigaŋa Jesus Christ-ŋum pisuħagun Agaayyutim. Aglaqatigaqtuŋa aniqatiptiknik Timothy-mik. ² Tuyuġigikpuk una tuyuun Agaayyutim iħuŋiħun Colossae-miittuanun tuniqsima-ruanun aniqatiunun Christ-kun. Uvvaŋa Agaayyutim Aapagikkapta iħuaqquŋaħniagħlisi suli tutqiksillusi.

Quyayatit Agaayuhigmi

³ Quyagikpuk Agaayyun aapagikkaŋa atannapta Jesus Christ-ŋum agaayyutitapayaaqapsi, ⁴ takku ukpiqs-rirusri Christ Jesus-mik suli piqaksripħusiħu iluqaitħnik ukpiqsriuanik. Taamna tusraagikpuk ilipsigun suli taatnaħhunuk quyagikpuk Agaayyun. ⁵ Piqaksriħiq-susri ukpiqsriuanik piqutigiħplugu niġiugaħ pigikkaħsi, taamna tuvvaumaruaħ qilħniħi. Taamna niġiugaħ pigi-liutiħqaaħgiksi tusraakapsiħu iħlumutuħruuaħ tusraayugaallautaq. ⁶ Tusraayugaallautaq quliaħtuagħkkaħruuħ ilipsitħun iħuħnħunlu nanipayaaħ. Agħlaħn tusraaqqaħ-qapsiħuħ tusraayugaallautaq simħiaħsiħniħaa iħuħ-niaħħat iħuħiħ suli iħuħuniaħiħsiħsuuħ, aasriħiħ iħitħuħiħ-giksi iħuaħquħtriħħa Agaayyutim kaħniħsiħplugu iħlumutun. ⁷ Tusraagħkksi tusraayugaallautaq tumiħiħplugu Epaph-ras. Aniqatigħiħgikpuk Christ-kun piqpagħkkaħqpuħ, atak-kii tuniqsimaruaħ savaħqatigħiħgikpuk Christ-kun.

⁸ Epaphras-ŋum uħautiħaħtiguk Ipqitħuħamun Irrut-chimun piqaksripkaħniħpluħsri atħanik iħuħniħnik.

⁹ Taatħamik taimakħa uvlumiħn tusraalħgataħħaptikni-ħħaħlaħn taavrumiħa agaayyutituiħħaħsiħsiħniħ. Inħisħruu-tigħtiħniħ Agaayyutħmun kaħniħsiħkallapħiaħquħpluħsri Agaayyutim pisuħħanik, suli isħrumatħsiħkquħpluħsri kaħniħsiħkquħpluħsriħu iħitħquħsriħsiħħaħsiħniħgħmħgħun, ¹⁰ suli agaayyutiħpluħsri agaayyutikuaħsiħ Agaayyutħmi quyaħ-naħquħpluħgħulu, atħamik savaħllaħtaħqquħpluħsri suli iħit-ħuħiħsiħħaħquħpluħgħulu Agaayyun, ¹¹ suli agaayyutigħiħpluħgħulu Agaayyutħmun sayakħsritħquħpluħsri kaħnaħaħquħtuħkun saħħniħaħgħun, iħħuħtuħtuħlaħquħpluħgħulu sakiħnaħpayaaħ anuħsħruħiħ-kun quħviaħsuħtuħkunlu, ¹² suli agaayyutiħpluħsri quħyatħiħaħ-qquħpluħsri atħamik Agaayyutħmun atakħkii piħasiħuħtipkaħ-qtuħsri atħanun ukpiqsriuanun iħuħruħanun Agaayyutħmi, iħuħupħmatun qaumami. ¹³ Agaayyutim annaħtuħniħaaħtiħ-gut saħħniħianiħn taħaħtuħam, aasriħiħ tikiħuħtiħpluħta aħħaħyuaħ-qau-taħanun piqpagħraħgħmi iħħniħgħmi. ¹⁴ Taavruma Iħħniħħan Agaayyutim satuħniħaaħtiħgħtuħ Agaayyutħmun natħqigħutiħ-qquħpluħgħich itħqaumayumiħħaħiħħiħgħluħgħich killuħsaħtuħpayaa-vut.

Christ Kamaħniħsiħsuħruuħ

¹⁵ Christ atrigħiħaa qħniħniħaħtuħam Agaayyutim inħħa-nikħtuħam supayaaħ iħniħħtaħgħaluħaħtuħniħgħuħ. ¹⁶ Christ atrigħiħaa Agaayyutim atakħkii iħaħgħun supayaaħ iħniħħtaħruħtuħ qħħaħniħiħtuħtuħ suli nunami, supayaaħ qħniħniħaħtuħtuħ qħ-ħniħniħaħtuħtuħtuħ suli aħħalatit saħħniħiħaħqħuħtiħniħ mħrrumħniħnunami siħħamiħuħ. Agaayyutim iħniħniħiħgħiħ supayaaħtuħtuħ iħaħ-għun supayaaħanun kaħnaħksħruħquħpluħgħulu iħaħ. ¹⁷ Christ inħħanikħtuħq siħvuaħniħ iħniħħtaħpayaħaħtuħtuħam. Suħpayaaħ iħ-ħuħgħaaħtuħq Christ-kun. ¹⁸ Christ nħaħquħiħgħaa timim; taamna timi ukpiħtuħaħħuħruħpayaaħħuħruħ. Christ-ŋum iħuħuħiħaħtuħtuħkaħ ukpiħtuħaħħuħruħtuħ anħiħkaħqqaħsiħmaħpluħniħtuħħuħaħniħ iħuħuħpluħniħ taimuħaħ. Taatnaħħuħniħ Christ pitħniħsiħsuħruuħ supayaaħniħ. ¹⁹ Agaayyun siħvunniħniħiħsiħsuħquħ iħuħnaħuħgħuni iħuħsuħħuħniħ atħamħk iħħniħgħmiħniħ. ²⁰ Agaay-yutim iħħaħraħaħiħsiħtuħqaiħ iħħmiħun kisupayaaħ nunami siħħamiħtuħallu Christ-kun piħtuħtuħkun Agaayyutim qħn-naħtaħanik maħqħkaħqamiħuħ auniħ tuħquħpluħniħ sannħiħgħuħta-mħiħ.

²¹ Iħlipsiħ, itħkaħluħaħtuħaniħ uħħasħriħtuħsri Agaayyutħmiħn iħuħ-niaħħuħsri killuħsaħtuħsiħtiħniħ, uumħiħiħpluħgħulu Agaayyun.

²² Agħlaħn pakħma Christ-ŋum iħħaħraħaħiħsiħniħniħaħsiħsiħ Agaayyutħmun tuħquħiħgħmħgħun sannħiħgħuħtamiħ, aasriħiħ tikiħuħ-trħruħ iħlipsitħniħ Agaayyutim siħvuaħħanun killuħsaħtuħaħiħ-qħsuħri pasħiħaħgħumiħħaħiħqħsuħriħuħ. ²³ Tikiħniħħiaħtuħsri taimuħaħ ukpiħsrituiħħaħgħupsiħ payaħniħiħgħuħsri nukħtiħnaħgħumiħħaħiħgħuħ-sri suli tħgħumħtiħqħaħiħgħkħkħsiħuħ niħiħuħgħiħkaħqsiħ tusraakap-siħuħaħħlaħn tusraayugaħiħgħiħsuħaħq. Taamna tusraayugaħiħgħiħsuħaħq quliaħtuħaħħuħraħtuħq iħħuħpayaaħanun nanħpa-yaaħ. Aasriħiħn uvaħŋa Paul uqqiraħtuħgħiħgħaħŋa uumaħ tus-raayugaħiħgħiħsuħam.

Paul Savatħriħruħ Ukpiqsriuanik

²⁴ Quħviaħsuħtuħħaħ iħħuħtuħqapħuħ sakiħnaħq piħiħiħpluħsri. Naħgħliħsaħaħtuħtuħkaħmaħ timħiħpħkun Christ naħgħliħsaħaħqma-tun piħuħaħ. Taatħamik quħviaħsuħtuħħaħ naħrruħsiħqapħkiħ Christ-ŋum naħgħliħsaħaħniħiħ piħiħiħpluħgħich ukpiħsriħiħ-ruħħuħruħtuħ, tamatħkuaħ timħiħgħiħkaħniħ. ²⁵ Auħllaħniħkaħmaħ-għlaħn savatħriħiħiħgħmiħ Agaayyutim uqqiraħtuħtuħqūħaħŋaħ ukpiħsriħuħpayaaħanun. Taatħamik tħħiħgħaħŋaħ quliaħ-tuaħgħutiħquħpluħsri tusraayugaħiħgħiħsuħapayaaħamħk. ²⁶ Taam-naħ tusraayugaħiħgħiħsuħaħq naħluħnaħtuħaħħuħruħuħ Agaayyutim iħiħsiħmaħkkaħŋaħ imakħnaħqnaħ iħniħħaħsaħaħq. Agħlaħn pakħma sagħviħniħgħiħaa ukpiħsriħuħanun. ²⁷ Agaayyutim iħitħuħiħgħiħ-tħqūħaħ qanutun kaħnaħaħtuħtiħgħiħpluħtiħniħ naħluħnaħtuħtuħtuħ iħħuħpa-yaaħanun, tapuħtiħpluħgħich Jew-ħuħniħgħiħtuħtuħ. Unauħvaħ naħlu-naħtuħtuħtuħ—Christ iħuħuħruħ iħlipsitħniħ Jew-ħuħniħgħiħtuħtuħniħ,

aasiiñ niġiuganiktillusri iñuufiksrapstiiñ Agaayyutim kamanautaani. ²⁸ Taamna Christ quliaqtuaġigikput iñu-payaanun, alġaqsrufuġu suli ilisautipluġu kisupayaaq ilisimatilaaptiktun. Iñupayaaq ukpiqsiruaġuquġigikput Christ-kun ililuni iñuġuqtuatun. ²⁹ Tarra taamna sakuu-gutigigiga pisuqtilaamni, sañjiaqatunja Christ-ġum sayyiutaanik savaktuamik uvamni.

2 Ilisimatquġipsikii qanutupiaq sakuuktilaamnik ilipsitñun tamatkununja Laodicea-miittuanun suli iluqanjitñun qiiñiqsimaitchuanun uvamnik. ² Agaayyutimtuq pitchuksaallañniaġligich piqatigiiñhatigun piq-pakkutiñkun, suli nalupqiginaġluġu kanjisiñlajutaqtilligich nalunaqtuanjanik Agaayyutim. Unauvva nalunaqtuaq Christ-ġuruq. ³ Christ-ġum kisimi kanjicsimapkaġai iñuich Agaayyutmik, iluqaanik ilisimaraksrañjanik Agaayyutikun. ⁴ Uqautigipsi taavrumiña, kiñaunniñ kinnipkaġniaqani uqallautaqtuanun uqautilusri saglunik. ⁵ Uñasrikkaluñaġma ilipsitñiñ piqatauruna irrutchipkun. Ilisimagiga atausiñġuñiqsi suli ukpiqsriñiqsi payanaiqhusri Christ-mik. Taatnamik quviasruktunja.

Iñuullapiaġataliq Christ-mi

⁶ Ukpiqsriaqsirusri Christ Jesus-mik ataniġmik, ki iñuuniaġitchi tunġaviqatñiñġluġu ilaa, kanjiiñġusri Christ-mi nappaġusri lu ukpiqsriñapsigun, ukpiqsriñiqsi sañjisaiñġluġu ilisauttusriapsigun ulipkaulalusri lu quyañġmik. ⁸ Qaunagititchi, kimun-unniñ alapi-saaqtinnasri ilisauttutitigun suli imailaatigun iñipchaqtitaauratigun. Taatnatchich iñuich ilisauttutinjich iñuknitjaqtaturut suli ittut añalarrutaiñiñ si lam, unniisuli ilisauttutinjich Christ-mitjaqtaunġitchut. ⁹ Uvatakku iluqagmi Agaayyun iñuuruq inuqsrañaiqhuni Christ-mi, amiami ilaan timaani. ¹⁰ Uvvasuli atausriñuqatigikap-siun Christ ilipsipsuuq piqaqmirusri iñuufiġmik Agaayyutitjaqtauramam ilipsitñi. Christ kamañniqsraupluni atañġuruq añalatipayaaniñ suli sañjiñiñ. ¹¹ Aasriisuli atausriñuqataukapsi Christ-mun, nalunaitġutchiqsaurusri liilaa. Nalunaitġutchiqsauñġitchusri timipsitñi malġutlugu Jew-ġuruat piñhusikañjat aglaan nalunaitġutchiqsaurusri uummatipsitñi. Christ-ġum nutaqtitkaasri piiqġuġu kanjġruaqtasqi ilipsitñiñ. ¹² Paptaak-kaukapsi kanjġruaqtasqi iluviqatauruq Christ-mi, aasriiñ sañjian Agaayyutim añjipkaġasri nutaamun iñuufiġmun takku tunġapulusri sañjiruamun Agaayyutmun añjiktitchiruamun Christ-mik iñuufiġmun. ¹³ Ilipsi tuqunjaġaluaqtuani killuqsautipsigun iñuuniaqhusri timim kimmutaagun, aglaan pakma Agaayyutim aatchuqhusri nutaamik iñuufiġmik piqatautlasriġasri Christ-mi. Suli natqigutigaasri iluqaitñik killuqsautipsitñik. ¹⁴ Suliasriiñ piġaa aglausimaruaq akikñjaqtauruq uvaptiknun. Aglausimaruaq uqautigigaa malġutchiñġiñiqput Agaayyutim iñuuniaqurrutaiñik, akikñautiġuqġuġu uvaptiknun. Agaayyutim tiguniġaa taamna aglausimaruaq aasriiñ kikiaktuutipluġu liilaa sannigutam. Taavrumuuna piġai killuqsautivut. ¹⁵ Aasriisuli Christ tuqkama akimaniqsuq iluqaitñiñ añalatipayaaniñ nanipayaaq suli sañjiñiñ si lam. Christ-ġum qiiñiq-tinniġaa kisupayaamun sañjiqatluktilaani ilinjitñiñ.

¹⁶ Anġua kisumununniiñ atanniqsinniaqasri niġikkap-sigun naagaqaa imikkapsigun unniñ niġiqpagvikaap-sigun naagaqaa niġiqpagvikaatigun tatqilittikman naagaqaa minguiqsiaġviksigun. ¹⁷ Taatnatchich iñuuniaqurrutit Christ-ġum taġġaġigai. Tikkuagutauñiñġniqsut Christ-mun ilaan agġiġiñiañhanunaglaan.

¹⁸ Uqautipkaġniaqasri killuqsagñiñusri. Taatnatchich iñuich atchiksuatun iliplutinj putlatuniqsut israġulinun ataramik uqagiplugich qiiñiqquuraakkatinj. Qutchi-gillapiaqtut inmiknik atakkii iñuknitjaqtaupluni isrummataat. ¹⁹ Taatnatchich iñuich inñaiqsauñurut Christ-mi. Christ niaquuruq liilaa ukpiqsriuat timigigai. Iluqagminj ataruat niaqumun napyaatigun nukiktigunlu aglisuurut atautchikun, Agaayyutim aglipkaqġugich.

Tuqatiglu Iñuufiġlu Piqatigipluġu Christ

²⁰ Christ tuqupman tuquqataurusri Christ-mi. Taatnamik añalatiñaiqsuksraurusri tamatkununa añalarrutaiñun sañjiñunlu si lam. Suvaatami tupigivisigik iñuuniaqurrutit, itnaqsimaruaq, ²¹ "Niġiñiaqnaġu taamna, ukuuqnaqnaġu, aktuġnaqnaġu." ²² Iluqatinj tamatkua iñuuniaqurrutit atuġumiñaitchut, atakkii iñuich piñiaġigai. Tamatkua iñuuniaqurrutit tunġaviqatñiñġniqsut iñuich tillisijitñun ilisauttutinjitñunlu. ²³ Itkalaqhutinj nalaunjaauratun iñuich putqataqtitlaplugich suli ilitqusiqahutinj atchiksuatun suli anasiñuqsatitlugich timinjich pigiplugich killuqsautinjich, aglaan tamatkua iñuuniaqurrutit sumun atuġumiñaitchut. Tupiksriñhatigun tamatkua iñuuniaqurrutit iñuum piġumiñaitchaa pigiitichuaq kimmuta timim.

3 Anjitiqataurusri Christ-mi. Taamna taatniitpan ilipsitñi, kipiġniugutitituiñaqsigik pakmaniittuat, Christ-ġum irviani, aquvitaupluni taliqpiani Agaayyutim. ² Isrummatigituiñġluġu iñuufiġsi Agaayyutmi. Isrummatigisunatnagich nunam pigikkañi. ³ Ilipsi tuquruatun iñuktun ittuanu atuiñġiqsursi atuġuugaluakkapsitñik. Pakma nutaamik iñuufiġqatursi piqatigipluġu Christ iriqsimaruaq Agaayyutmi. ⁴ Christ iñuufiġikkaqput qiiñiqnaqsikpan ilipsipsuuq qiiñiqnaqsiaqatiginiagik-si, piqataulusri ilaan kamanautaani.

Utuaqauruaq Iñuufiġ Nutauruaġlu

⁵ Taatnamik tuqutichigik iluqaisa kanjġruaqañitjaqtauruat ilipsitñi. Isrummatigisitichi ilipsitñik tuquruatun kimmutaġluġu qanusripayaaq sayunajiq, qanusripayaaq qaayugnaqtuaq, kimmuñniqñiq, suli kaviuġutiq. Amiami, iñuk kaviuqtauruq atlat sulliñauranjitñik aañuqatutuqtauruq. ⁶ Tamatkunuuna Agaayyutim qinnatigai iñuich tupiksriñġitmata ilaanik. ⁷ Sivuaniaqna killiqisruqaluaqmiruasri taatnatun iñuuniaqapsi killuġmi. ⁸ Pakmapak piiqsigik iluqaisa tamatkua, qinnaun, qiniġun, kipinjuqsriñiq, uqagñiqfutuñiq, qaayugnaqtuanik uqaqatig, ⁹ suli sagluqutiniġusri avatmun. Atakkii añalatiñiġiġasri iñuuniañġruapsi savaaqtuummagmi, mattaqmatun atnuġaġruaq. ¹⁰ Pakma iñuuniañiqsi nutaagutuq, atipmatun atnuġaat-chiamik. Agaayyutmun nutaqtillusri ilitqulusri ilaatun.

Tarraasriiñ ilitchuǵipsaaǵniaqtusri Agaayyutmik iñiqsi-rigikkapsitñik. ¹¹ Iñuich nutaǵuqamiñ Christ-kun Jew-ñunǵitchuatl Jew-ñuruatl, nalunaitñutchiqsittuatlu timimikni nalunaitñutchiñǵitchuatl, sumikñaqtuatlu satkuliqiruatlu Scythians-tun, savaktaǵruuruatl savaktaǵruunǵitchuatl atlagiñǵiqsut. Christ qaukñu-llapiaqtuq tamatkunakña iluqaitñiñ suli iñuupluni iluqaitñi iñugikkaǵmiñi.

¹² Agaayyutim piksraqtaǵigaasri piqpagiplusri. Taatnamik iñuk atipmatun atnuǵaatchiamik ilipsi piqpak-kutisitchi avatmun, iñuqaqtulusrilū, atchigusrilū, ag-ǵañail!usrilū suli iglutuutilusrilū. ¹³ Anuqsrutilusrilū avatmun suli natqigutisrimaǵusri nalliysi uqaqtuyaaqpan akitñǵusri. Natqigutir!usrilū atrilūga Agaayyun natqigutripmatun ilipsitñik. ¹⁴ Una pit!uktuaq iluqaitñiñ, piq-pakkutituiñǵitchi avatmun. Atakkii piqpaksrilūhum atausriñuumpakallapiaǵai iñupayaat. ¹⁵ Ki qifñiñ-ñanjan Christ-ñum aǵalataǵlisigik uummatrisi isrum-matisilū. Agaayyutim iluqasri atausriñuqtitkaasri iñuqaqtigiiqplusri qifñiññǵaǵusri avatmun. Aasiñ ataramik quyyatiqǵitchi. ¹⁶ Ataramik isrummatigisigik iluqaisa Christ-ñum ilisauttutai suli ikayuutilusrilū avatmun kanjisiñisrañatigun ilisauttutit, pitchuksaǵutigi-lu avatmun puqifñikun, atuǵusri psalms-nik atuutini-glu suli quyyatiqǵilusi Agaayyutmun piqutigilugu iñuqaqutaa. ¹⁷ Qanusripayaamik savakkupsi naaga uqaǵupsi, atuumaruksrauruq atqagun atañum Jesus-ñum quyyavigilugu Agaayyun aapauruq Christ-kun.

Iñuuniaqatigiiñiq Nutauruakun Iñuutikun

¹⁸ Aǵnauruasii, kamagilugich uisi, atakkii taamna nalaunǵaruq Agaayyutmi. ¹⁹ Uinuruasii, piqpagilugich nuliasri agǵañairrutilugich. ²⁰ Iñaalugruuruasii, tupigilugich aǵayuqaasri supayaatigun. Taamna quyaqnaqtuq Agaayyutmi. ²¹ Aapauruasii, uumitchaquesaasunǵa-nagich qitungasri, atakkii qapināsiviatqut kamaksrigalualǵmikniñ ilipsitñik.

²² Savaktaǵruuruasii, tupigilugich qauklisi supayaatigun. Quyalitñiñiasruñaqasri qauklipsitñik takkuatniñhiñaq, aǵlaan savautisigik qanutitangil!usrilū taluǵilugu Agaayyun. ²³ Savautrigupsi iñuñnik savaǵiyumagiksi pisuqtilaapsitñi, atakkii savautri!lapiatqusri Agaayyutmik savautri!apsi iñuñnik. ²⁴ Itqǵisiiñ aqil!usriaksraqsi Agaayyutmiñ aqisruutigikkana iñuñmiñun. Qanusripayaakun savautillapiaǵiksi Ataniq Christ ilaahñiñaq. ²⁵ Aǵlaan kiña taimña nalaunǵaitchualiqiruaq akuqtuigisiruq anasriñuqsautmik. Agaayyutim irrutigai atisriplugich iñuich.

4 Savaktiqatquasii, irrutisigik savaktisri nalaunǵaruamik atisilugich, aasiñ itqǵilugu ataniqatqilaaqsi qilañmi.

Alǵaqsruutit

² Injqsruqtuiñǵitchi suli ataramik quyamaǵlugu Agaayyun. ³ Uvva, tigutaanuruna piqutigiplugu quliaq-tuaqalǵa tusraayugaǵiksuamik. Taatnamik itqǵiluta agaayugupsi Agaayyutmun aatchuquluta piviksramik quliaqtuaqaliksraptnik tusraayugaallautamik Christ-ñum nalunaqtunǵagun. ⁴ Agaayutiluna quliaq-tuatlañiksrapkun tusaayugaǵiksuamik iñuñnun kanjisiñaqsilugu. Taamna piraksraǵikkaǵa. ⁵ Iñuuniaǵusri puqiksañkun akunǵatni ukpiñaitchuat atullautaǵlugu pivik pisuqtilaapsitñi. ⁶ Uqalǵisi ataramik quyaqnaqtitchiñu iñupayaanun suli ilisimayumañilū qanuq kiggu-tiqaliksrapitñik kisupayaamun nalaullugu.

Paǵlasuiqsaǵutit

⁷ Tychicus piqpagiplusri aniqatigigiga Christ-kun tuniqsimaruq uqqiraqti suli savaqatiga Agaayyutikun. Ilaan uqautigisigaasri iluqaitñik atuumaruanik uvam-nun. ⁸ Taatnaq!ugu tuyuǵigiga ilisimatquplusri qanuq itilaaptiknik suli pitchuksaaqplusri. ⁹ Tuyuǵipmigiga Onesimus tuniqsimaruq piqpagiplusri aniqatvut Christ-kun. Ilaa ilǵigiksi. Uqautigisigaasri atuumapa-yaaqtuamik uvani.

¹⁰ Aristarchus-ñum tigutaanuruaqtigikkaǵma suli Mark-ñum, uyuǵunjan Barnabas-ñum, tuyuǵaasri nayaaññamik. Uqautianikkipsi qanuq piñisrañanik Mark-ñum agǵiqpan. Tutqiksitchumagiksi. ¹¹ Joshua taiyuutiqaqtuq Justus-mik tuyuqmiiq nayaaññamik. Taapkua piñasut kisiitñik Jew-ñuruat savaqatigigitka piqutigiplugu añaayuuqautaa Agaayyutim. Ilinjisa ikayulla-piaǵaatña araaqtuqñuñalu. ¹² Epaphras-ñum nunaqatipsi suli savaktaan Jesus Christ-ñum tuyuqmigaasri nayaaññamik. Ilaan agaayyutigaasri Agaayyutmun ikayuqplusri saññil!usrilū suli nalaunǵalusri ukpiqsri!ipsi-gun. Agaayyutimigaasri ilisimatquplugu Agaayyutim pisuutaa supayaatigun. ¹³ Iñisimapiaǵigiga qanutun injqsruutri!ha piqutigiplusri ukpiqsriuratlū iñuuruat nunaqqiññi atiligaak Laodicea-mik Hierapolis-miglu. ¹⁴ Luke piqpagikkauruq taakti Demas-lu tuyuqtuk nayaaññamik.

¹⁵ Nayaaññaǵukkitka ukpiqtunuruaapayaat nunaq-qiani Laodicea-ñum suli aǵnaq atilik Nympha-mik ukpiqtunuruatlu katiraǵaqtuat taavruma tupqani.

¹⁶ Aǵliqiaǵianikkupsiiñ una tuyuutiga ilipsitñun tuyuǵiyumagiksi ukpiqtunuruanun Laodicea-mi aǵliqit-qulugu agaayyuvimikni. Aasiñ aǵliqiyumagiksipsuuq tuyuun Laodicea-ǵmiunun agaayyuvipsitñi. ¹⁷ Uqautiyumagiksi Archippus, "Naallapiaǵun savaq atañum tillisigikkana savaqplugu."

¹⁸ Uvañ Paul argamnik aǵlakkiga nayaaññaǵa, "Puu-yuǵniaqnasriñ pituksimañi isiqsivimmi." Agaayyutimtuq iñuqaqtulisi.

1 Thessalonians

1 Paul-miñ Silas-miñlu suli Timothy-miñ ukpiqtuanuruanun ittuanun Thessalonica-mi pigipkakanji Agaayyutim Aapauruam suli Atanguruam Jesus Christ-ñum. Uvvatuq ihuaqutmik suli qihuiññamik qaitchilisi.

Iñuuniañhatlu Ukpigúsriatlu

² Agaayyun iluqapsigun quyyatigirağigikput, ataramik agaayuhaptikni itqağiplusri. ³ Agaayyutmun uqaqaqtitluta itqağigikput, qanutun ukpiqsriñ!apiañqisi, piqpakrsriñ!apiañqisi, niğiuğaqañ!apiañqisi Atannaptiknik Jesus Christ-mik. ⁴ Aniqatiumaan! Agaayyutim piqpakrsriñha ilipsitñik nalunğitchikput inmiñun piksraqtaagiplusri. ⁵ Uvvataku tusraayugaallautaq ilipsitñun tikiuti'aptigu, nipiñhiñakuunğitchuaq aglaan sanñkunlu suli Ipqitchuakun Irrutchikun, ilumutuulha nalupqiginğiqługu, taatna tikiutigikput. Iñisimagiksi qanuq iñuuniañqiput ihualiksrapstñun ittuaq ilipsitñiitnaptu. ⁶ Ilipsi uvaptiknun suli Ataniğmun tuvrauti'apsi, atqunaq nagliksautigigaluññaan, uqaliq quvianakun Ipqitchuamiñ Irrutchimiñ akuqtuğiksi, ⁷ itna ilipsi iluqaitñun ukpiqtuanun Macedonia-mi suli Greece-mi atriraksrağuhusri. ⁸ Uvvataku siaminnigiksi Atangum uqañha iluqaitñun nunaññun Macedonia-mlu Greece-ñumlu, aasriñ tusraayugaallautaq ukpiğutiqağniipsigun Agaayyutmun siamitmiuq napmupayaaq, uvaptiknununñiñ ilaraksraiğługu. ⁹ Iñuich iluqağmiñ uqağigaat qanuq ilipsitñun akuqtuğiqput taamuña tikitñapta, suli qanuq mumiğqisi aanguanñ Agaayyutmun, Agaayyun iñuuruaq ilumunlu ittuaq savautisrukługu. ¹⁰ Uqağipmigaat taqqisilaqsi Iğñiğikkanjanik Agaayyutim qilañmiñ, Jesus-mik, Ilaan anitqiksitağikkanjanik tuquligmiñ. Aasrii taavruma Jesus-ñum annautigisigaatigut Agaayyutim qinnautaaniñ tikitchuksramiñ.

Paul-ñum Savaña Thessalonica-mi

2 Aniqatiumaan! Ilipsipsuuq ilitchuğianikkaqsi tikiumağiqput ilipsitñun suiñlaakun inğiñha. ² Iñisimarusrı qanutun nagliksaanjaniktilaaptiknik suli kanñunakun anjalakkautilaaptiknik Philippi-mi. Naagauva Agaayyutipta sayyiqsimaagaatigut quliaqtuaqupluta tusraayugaallautamik ilipsitñun iglutuhaptikni atqunaq akilñilıqsuutmik. ³ Uvvataku ilipsitñik quliaqtuaqtitluta kinniqitqusraanğitchiptigiñ, unniñ qaayugnaqtuakun pitqusraanğitchiptigiñ, naagaqaa kisumik pi-saasruğmigağniangitchugut. ⁴ Aglaan Agaayyutim pitquhagun ataramik uqaqaqtugut, takku Ilaan piksraqtaagigaatigut tusraayugaallautamik quliaqtuaqupluta.

Iñuñnik quyalitñiñiağummataitchugut aglaan Agaayyutmik iñuuniañapta naipiqtuqtaanik. ⁵ Tikiuamangilıqput uqayusratikun nalupqiginğitchiksi naagaqaa kaviuñiq matummiñiağługu—Agaayyun ilisimarigigikput. ⁶ Ilipsitñiñ unniñ atlanñ quyağitchiuniañhiñangitchugut. Nangaquñhiñaugaluqatugut ilipsitñun atakkii Christ-ñum uqiraqtigipluta, aglaan ilipsitñi ittugut agganaiqhuta aakauruam qaunaksriñha qitunğamiñnik atriplugu. ⁸ Piqpagivagitłusri Agaayyutim uqañhiñagıngısanagun aglaan iñuuhaptigunlu piqasriqsuliksraqsi itqanairrutigikput. Ilipsi uvaptikni piqpaknallapiaqhusri. ⁹ Aniqatiumaan! Iñumun itqağigiksi qanuq savaliqput sakuukhuta! Unnuaqtuummaan savaktugut, ilipsitñi akiyayumangitłuta Agaayyutim tusraayugaallautana ilipsitñun uqauti'aptigu. ¹⁰ Iñisimarusrı, Agaayyutim ilisimapiuq, irrutchiqput ilipsitñik ukpiqtuanuruanik ipqisilaña nalaunñapluniñ patchisaitłuniñ. ¹¹ Iñisimagiksi pitchuksaagıñiqput ilipsitñik atriplugu aapa nakuuruaq qitunğamiñnik pitchuksaagıpmatun. ¹² Pitchuksaagıpsi arakhsri itqugaluaqhusri iñuuniağitqukanagun Agaayyutim tuqłuumaripsi anñayugautmiñi suli kamanautmiñi piqatautqupluta. ¹³ Agaayyutim uqañha tikiuti'aptigu, tusraa'apsiñ, akuqtuğiksi iñuñmiñ pipmatuunğitchuaq aglaan Agaayyutmiñ uqağıiplugu, taatniillapiaqmipłuniñ. Uvvataku akunnapsitñi ukpiqsriurani Agaayyun savaaqatuuq. Taatnağługu uvaguttuuq ataramik Agaayyun quyağikput. ¹⁴ Aniqatiumaan! Agaayyutim ukpiqtuanuruanıñ Judea-mi ilinjisitun pigiliutipkaqtuatun Christ Jesus-mun taatnatuntuuq savattusriaqatıusri. Ilipsipsuuq taatnatun piyuaqsiuñimik nunaqatipsitñiñ iglutuqtıusri Jew-ñuruaniñ tasrapkua iglutuipmatun, ¹⁵ tuqutchiruaniñ Ataniğmik Jesus-mik suli sivuniksriqirinik, tasrapkua uvañalu ilakkalu piyuaqmigaatigut. Qanutun Agaayyutmi quyaqnaısıgıvat! Iñuñni uumiksriñu-plutiñ! ¹⁶ Uqautriñiksraptikniñunniñ Jew-ñunğitchuanun annıqsuliksranjanik nutqaqtinnıağaluagaatigut. Taatnatchich killuğmik ataramik iñiqtaqaqtut Agaayyutim qinnautaananun tikiññiağimiknunaglaan.

Paul-ñum Tikitqikkummiulha Ilinjitñun

¹⁷ Aniqatiumaan! Uvagut piisaallañaptikni ilipsitñiñ sivıksuurami, qanutun piitchıvısi qıñitqıkkumagaluaqhusri. Isrumaptigun nayuğaluagağıpsi. ¹⁸ Ilipsitñun utitqıgukkaluaqhuta, uvaña Paul utitqıññıallakkaluqañña. Aglaan Tuunğaum pirailıgaatigut. ¹⁹ Aglaan ilipsi kisipsi niğiuğaqağıvıgıgıpsi, quvianağıplusri, suli akımañkun uqautıgıtılaplusri Atannapta Jesus-ñum sivuğaanı ag-

huta qakugu aggiqpan, iñuugaluñqapta naagaqaa tuqugaluñqapta. ¹¹ Taatnağusri araaqtuutititchi avatmun sayyil!aağutilusri tuniqsimatlasri!usri taatna pakma pisuupmatun.

Aqulliich Iļisauttutit sulı Iļammiuğutit

¹² Aniqatiumaan, inğipsi kamagitquplugich tamatkua savaaqatuat akunnapsitñi, tamatkua Atanğum tiğusriağikkañi sivulliuqtatquplugil!u alğaqsrutquplugil!u. ¹³ Kamagiuraaglugich tamatkua savaagjikkañat piqpaksri!hatlu piqutigilugu. Akunnapsitñi qinuiğusri-maağusri. ¹⁴ Aniqatiumaan, iqiasruurua alğaqsrusigik, qapinasruuat pitchuksaağlugich, sayaitchuat ikayuğlugich, iluqaisa anuqsrutilugich, ¹⁵ kañiqsimalugu akisaqtunği!iksraqsi pigiitchuamun pigiil!lugu, aglaan ataramik savaaqaliksraqsi nakuuruamik avatmun sulı iñupayaamun. ¹⁶ Ataramik quviatchauğigusri, ¹⁷ inıglugu agaayulusri, ¹⁸ qanusripayaami irviqanğapsi quyalusri. Taatnatun Agaayyutim pitqugaasri iñuunia!apsit-

ñi Christ Jesus-kun. ¹⁹ Nutqaqtinniasrunağnagu Ipqit-chuam Irrutchim savaagjikkañe, qamitchiñiaqmatun ikniğmik. ²⁰ Sivuniksriqirit uqal!hich ayaumasrunağnagich. ²¹ Sua iluqaan naipillugu, qanusriq nakuuruuq akuqtuağilugu piññaktağilugulu, ²² qanusripayaamiñ pigiitchuamiñ piisimaağusri.

²³ Agaayyutimtuq qinuiññamik qaitchirigikkapta ipqisagumigaasri inımiñun iluqnağusri, sulı qaunagiyummigaasri irrutchisi!u iñuusrisi!u timisi!u patchisai!lugich Atannapta Jesus Christ-ñum aggi!iksrañanun. ²⁴ Taatna Ilaan tuq!uqtigikkapsi inıqtağitlagaa, takku tuniqsimaruq.

²⁵ Aniqatiumaan! Injksruutiyumigiptigut. ²⁶ Pağlaluğich aniqatiut iluqaisa kunigutmik ipqitchuakun piqpakkuti!kun. ²⁷ Tillisigillapiagiga Atanğuruam anjalat-chisaagun taapkua tuyuutit agliq!iksrañat aniqatiunun iluqaitñun. ²⁸ Atannapta Jesus Christ-ñum ituaqqutrisaan nayuğumigaasri.

2 Thessalonians

1 Paul-miñ Silas-miñlu suli Timothy-miñ ukpiqtuñuruanun ittuanun Thessalonica-mi pigikkanj Agaayyutim Aapauruam suli Atanguruam Jesus Christ-ñum. ² Uvatuq Agaayyutim Aapauruam suli Atanguruam Jesus Christ qaitchilisi iñuaqquutmik suli qinñiññamik.

Atanniivikaraq Christ Aggiqpan

³ Aniqatiumaan! Agaayyun ataramik ilipsigun quyaraksragigikput. Nalaunjaruq uvaptikni taatnağupta, takku ukpiqsriñiqsi atqunaq nautmuktuq, suli piqpak-kutiñiqsi aglitmuktuq avatmun atausriukattaaqhusri. ⁴ Taatnaqhuta Agaayyutim ukpiqtuñuruanñun uqautigigipsi nanğaqhusri qanuq sivutmuutiplugu iglutuiñiqsi suli ukpiqsriñiqsi tumigigaluññaan piyuaq-siuliq suli nagliksaaqtitaufiq apqusraakkaqsi. ⁵ Iluqatin tamatkua nalupqinaiyagaat Agaayyutim sivunniutaa piqatautlasripluñi anayyuqautaani nagliksaaqsiugaluññapsi. ⁶ Uvatakku Agaayyun atanniiluni nalauñjaruakun, ilaan nagliksaaqtitkisiyai tamatkua nagliksaaqtitigikkasri. ⁷ Ilipsi nagliksaaqtuani ilaan pitluutigisigaasri taputiluta qakugu Ataniq Jesus sagviqpan qilañmiñ israquliñmiñnik kamanaqtuamiñnik piqasriguni iknikun. ⁸ Tamatkua naluruat Agaayyutmik suli tupiksriñğitcheuat tusaayugaallautamik Jesus-mik Atannaptiknik ikniğmik anasriññuqsagisigai. ⁹ Tamatkua piyaqquğvñmun isruilaamun anasriññuqsakkaugisirut, Atangum sivuğaanñiñ suli saññjaniñ kamanaqtuamiñ piiglugich, ¹⁰ qakugu taivrumani uvlumi aggiqpan, kamagikkauñksraq iñupayaamiññiñ unniñ kamagikkaulla-piañksraq ukpiqsriurapayaaniñ akuqtuğiağlugu. Ilipsipsuuq ukpiqsriñapsigun uqağikkaptiknik akunğugisirusri. ¹¹ Taatnaqhuta iniqsruutirağigipsi Agaayyutmun akuqtuyunaqsitqupluñi iñuuniagvigitqukanagun. Uvatuq Ilaan saññimigun kimmutri iluqaan iñuañksramun pisuiqsimaatlasriñuñ, savaaqsi ukpiqsriñapsigun tanğlugu. ¹² Taatnañapsigun Jesus-ñum Atannapta atigikkana ilipsitñiñ kamagikkaugisiruq suli ilipsi ilaanñiñ Agaayyutipta suli Atangum Jesus Christ-ñum iñuaqquutrisaagun.

Iñuk Pigiiñaq

2 Aniqatiumaan! Piquitigiplugu Atannapta Jesus Christ-ñum aggiñksraña suli uvagut katitauñksraqput ilaanun inğigipsi, ² isrummatri qanuğviiğaqtitquñgitlugu qaganaglugu unniñ akatautqunğitlusri Atangum uvlua tikiuumaaniññuñlugu. Taamna uqautauvaluktuq sivuniksriqirit ilañatigun unniñ kia quliaqtuagiva-

lukkanja unniñ iñuich uqağivaluññaatigut taavrumiña tuyuutiptikni aglanñipluta.

³ Tamarrumuuna kimun-unniñ iñuñmun kinnipkağumiñaitchusri, takku taimña uvlug tikitchumiñaitchuq kisianik Agaayyutim igluliğviksrautaa aqulliq atuumagaluaqnagu suli Iñuk Pigiiñaq sivuniqaqtuq tammağvñmun sagviğaluqnagu. ⁴ Taavruma Iñuum supayaaq iñuich agaayyutiqağniañhat suli isrummatipayaañat agaayyutikuagjakun igluliğisiyaa. Inmiñnik inillakkisiruq iluqaanun qulliguğuni unniñ Agaayyutim agaayyuvikpañanun isiguni suli aquvilluni agaayyutauñiluni. ⁵ Itqağingitpisiuñ tamarrumiña iluqaanik uqautianiñiqsi ilipsitñiñ nayuuti'ama? ⁶ Aglaan taamna pakma piraiñiriquaqtuq ilisimaanikkaqsi. Piviksraq nalaulugu taimña Iñuk Pigiiñaq sagviğisiruq. ⁷ Pigiirrun quviqnaq-siplugu aullağniñaniktuq, aglaan atuummiruaksraq atuummiyumiñaitchuq kisianik tamarruma tigummi-saa piigaluqaqtinagu. ⁸ Tarakña Iñuk Pigiiñaq sagviğisiruq, aasrii Atangum Jesus-ñum qaniğmi aniğniñanik tuqutkisigaa piyaqquğlugu sagviğimigun kamanaq-silugu aggiğumi. ⁹ Iñuk Pigiiñaq tikitkisiruq saññiñlik Tuunğagmiñ qanusripayaaniñ quviqnaqtuanik iñiqta-qaguni, tanğiilaaniñ qiniqtitchiluni kamagiraksrañitñi-glu. ¹⁰ Taavruma qanusripayaaniñ pigiiñamik kinnigisigai. Iliñich akuqtuñiğiğimiktigun suli piqpaksriñğiğimiktigun ilumutuuruamik anniqsuñksraqmiknun piyaqquğisirut. ¹¹ Taatnağlugich Agaayyutim saññisilugu killukuafiksrañat ilipkağisigaa, tanğiilaamik ukpiqsri-tlasriğugich. ¹² Taatnağutiñ ukpiqsriñğitcheupayaat ilumutuñimik quvianaqağniaqtuat killukun piyaqquğisirut.

Piksraqtaañurusri Anniqsuñksramun

¹³ Aniqatiumaan! Atangum piqpagikkanañsri, uvagut Agaayyun ataramik quyagiraksragigikput piquitigilusri. Uvatakku Agaayyutim piksraqtaagiqqaagaasri anniqsuñksramun Ipqitcheuat Irrutchim saññiagun suli ukpiqsriñapsigun ilumutuñimik Agaayyutmun iñugitquplusri. ¹⁴ Taavrumuñja piksraqtaagiqqaagaasri tusraayugaallautaq tumigiplugu uqautigikkaqput ilipsitñun. Atannapta Jesus Christ-ñum quvianañani piksraqsi piññak-tagitquplugu, Agaayyutim tuqtuğaañsri. ¹⁵ Aniqatiumaan! Taatnağusri makitaagitchi payañaiğusri, suli tamatkununa ilumutuuruaniñ ilisauttutigikkaptiknun ilipsitñun iluqaakkun uqañaptigunlu suli aglaptigun tunğalusri. ¹⁶ Uvva Atannapta Jesus Christ-ñum inmiñnik suli Agaayyutim Aapapta piqpagipluta suli iñuaqqu-triñimigun isruilaamik araaqtuutmik suli niğiuğallau-

tamik qaitchigaatigut. ¹⁷ Ilaantuuq aragligich uummatis-ri sanjisiłusri atuiłiksrapšigun nipiqałiksrapšigunlu iluqaanik nakuuruamik.

Injqsruutiiumiıptigut

3 Aniqatiumaan! Suliuvva injqsruutiiumiıptigut Atangum uqałha uvaptigun sivutmun igliłiksraña-
gun sukasriłuni kamağikkauluni ilipsitñi pipmatun.
² Suli Agaayyutmun injqsruutiiumiıptigut annausimat-
quluta iñuñniñ pigiitчуapayaaniñ. Uvatakku iñuich
ilañich tusraayugaallataq ukpiğingitchaat. ³ Aglaan
Atanguruuq tuniqsimaruq. Ilaan sanjipkağisigaasri pi-
giitчуamiñ annausrimalusri. ⁴ Atangum nalupqisru-
ngisitkaatigut ilipsigun atuigisiłipsitñik sivutmun
uqağikkaptiknik ilipsitñun. ⁵ Atanguruamtuuq Agaayyun
piqpagipkallañniagliuñ sulı Christ-ñum anuqsrutıaqti-
llañniagli.

Savaktuksraupiaqtugut

⁶ Aniqatiumaan! Atannapta Jesus Christ-ñum atqa-
gun tiligipsi, piisimaagumuusri aniqatiupayaaniñ iñuu-
niaqtuaniñ iqiasruułıkun malıgutchiñğitчуaniñ!u ili-
sauttutınik qaisaptiknik. ⁷ Ilipsi atuiruksraułıqsi uvap-
tiktitun nalupqıgıngitчiksi. Ilipsitñi nayuuti'apta iqias-
ruktaungitчugut. ⁸ Nalaiłaamik akuqtuirıñhiñauñgit-
чugut, aglaan savaktugut unnuaqtuummaan sakuuk-

huta akiyausrungıłıkun kimununnıñ sakuugutiqaqhu-
ta. ⁹ Injıñhiñauğaluaqhuta iñuuniutiksraptiknik injingit-
чugut, takku taavrumuuna ilipsitñi atrıñuyummiuq-
huta. ¹⁰ Tamanna uqautıgıkkaput ilipsitñi innaptikni,
kiñapayaaq savagutłaitpan niğiruksraungitчuuq.

¹¹ Taatna tusraarugut iñuñnik iqiasruuruanik akunnap-
sitñi ilaqağniplıusri suniurasruñaqatıñ aglaan iñuich
atlat sułhatnun ilıagautniaghutıñ. ¹² Atannapta Jesus
Christ-ñum atqagun taatnatchich iñuich tilıgıvut sulı
algaqsruğıvut iñuuniurallautaquplugich, nalaullugu
iñuuniutiksrağniaguplugich. ¹³ Aniqatiumaan, aglaan
ilipsi savaallataq iñıqtuutraqtaksrağingitчiksi.

¹⁴ Taamani malıgutchısungitчуamik uqautiptiknik
ukunani aglañni, nalunaisitchumıgıksi taamna iñuk pi-
qaqpan. Pıqatıgısrıñaqıñu, ilaali kanñusrulıgumuıuq.
¹⁵ Uumıgıritun irrutısrıñaqıñu, aglaan anıqatıtun
algaqsruğlugu.

Uqautipsaağutit

¹⁶ Uvatuq Atangum kanjıruam qıñuiññaña ataramik
sukupayaaq qaitчılısi qıñuiññaamik. Atangumtuq ilu-
qasri nayuğlısi. ¹⁷ Uvaña Paul aglakkitka nayaaññat
uvamnı. Tarra taatna ilıitчуuqutaat uvaña tuyuutıpa-
yaağma, taatniıttuuq aglausiğa. ¹⁸ Uvatuq Atannapta
Jesus Christ-ñum ilıuaqqutrısaan iluqasri itqatıgilısi.

1 Timothy

1 Uvaṇa Paul Timothy-mun aglaktuṇa. Christ Jesus-ḡum piksraqtaagigaana uqqiraqtautqupluṇa. Taamna Agaayyutim Anniqsuqtipta tillisigigaa suli Christ Jesus-ḡum niḡiugaḡikkapta. ² Timothii! Ukpiqsriḡiḡikun ilumun iḡniḡigikpiḡ. Uvvatuq Agaayyutim Aapauruam suli Christ Jesus-ḡum Atannapta qaitchilisi iḡuaqutmik, ilunḡusriḡimik suli qiḡuiḡiḡamik.

Alḡaqsruutai Akitḡaḡlugich Tanḡiḡilaakun Ilisauttutit

³ Uvaṇa Ephesus-mi itqugikpiḡ ilvich uqautipmatun apqusraaḡamni Macedonia-mun. Iḡuich ilaḡich taamani uqaḡiḡnik tanḡiḡitchuanik ilisautrirut, aasriiḡ iḡiḡiḡiglu-gich nutqaḡtitaksraḡigitin. ⁴ Uqautilugich suqutiginḡit-qulugich unipchaalianiglu kaḡḡiḡiḡimikniglu takisi-piaḡataḡlugich takku taatnatchich uqaatchagusri-maḡimun irrutaḡiḡaḡtut, pitḡaḡtchut sayyilḡaḡutau-lutiḡ ukpiqutmun. ⁵ Taavruma tillisim iḡuḡnik piq-paksriyumaḡayaḡaḡatin, takku ipqitḡutin ilisimaḡlu-gu qauḡrimmaḡiḡutillautapni nalaunḡaruḡlu nalaunḡaitchuaḡlu suli piqaḡhutin ukpiqsriḡimik ilumutuu-ruamik. ⁶ Iḡuich ilaḡich ulapnaaraḡtut Agaayyutim tumigitqukkaḡaniḡ tanḡiḡilaanun uqavaḡutinun. ⁷ Iliḡich Agaayyutim pitqutaḡun ilisautrauyummiuḡaluaḡtut, aglaan uqaḡatiḡ iḡmiḡ kaḡiḡisḡiḡaḡ tamarrumuuna uqaḡikkaḡmikkun nalupqisrunḡilḡapiaḡhutiḡ.

⁸ Agaayyutim maḡiḡutaksraḡa nakuuḡha ilisimaḡiḡ-put, kia-unniḡiḡ atuqpagich Agaayyutim sivunniutaa-tun. ⁹ Itqaḡipmiḡlaan ilumun maḡiḡutaksrat iḡiḡtauruḡaḡ iḡuḡnun nakuuruanun iḡiḡtchuq, aglaan navguirinun suli tupiguutaitchuanun, agaayyutaitchuanun suli killi-qirinun, tamatkunuaḡ ukpinḡitchuanun unniḡiḡ agaayyiaḡtaitchuanun, iḡuḡnun tuqqutchiullaktuanun aapa-miknik unniḡiḡ aakamiknik naagaqaa iḡuaḡtuḡtinun, ¹⁰ tamatkunuaḡ atlatuḡtuanun, killuliḡiruuanun atugaḡiḡiplugich iyaalugruich aḡutitlu timiqaḡtuat iḡmikti-gun, tigliktuḡtinun iḡuḡnik, tamatkunuaḡ saglutirua-nun unniḡiḡ ilisimaruaḡaḡtuanun tanḡiḡilaakun naagaqaa ilisauttutinun ilumutuuruanun qanusripayaanik akitḡaummatiruanik. Taatnatchiḡun maḡiḡutaksraq iḡiḡtauruḡ. ¹¹ Taatnasriḡ ilisauttun Agaayyutim uqaḡiḡiḡiḡ paḡitauruḡ, uvaḡnun qaisaupluni tusraayugaallau-taḡ Agaayyutmiḡ kamaḡaḡtuamiḡ quvianaḡtuamiḡ uqautigiraksraupluni.

Quyyatit Agaayyutim Ilunḡuktanḡun

¹² Christ Jesus Ataniḡput quyaḡiga savaapkun sayyiq-sigikkaḡa. Ilaa quyaḡiga piksraqtaagipmaḡa tuniḡsi-manipluṇa aasrii savaktigiliutiḡluṇa. ¹³ Qaḡiḡsuami

uvaḡnun uqautigigaluaḡtitluni pigiiliplugu suli piyua-ḡluḡu unniḡiḡ piḡḡiḡiḡluḡu, Agaayyutim nagliginiḡaḡaḡ takku ukpiqsriḡiḡiḡkun taatnaqama sutilaamnik nalu-pluṇa. ¹⁴ Taatnaḡhuni Atannapta iḡuaḡqutiluḡniḡaḡaḡ atqunaḡ ukpiqsritḡasriḡluṇa suli piqpakḡsritḡasriḡluṇa Christ Jesus-kun. ¹⁵ Uvvauna nipliun ilumutuuruaḡ akuḡtuyunaḡtuḡ ukpiḡnaḡhuni, Taamna Christ Jesus nunamun agḡiḡsuḡ killiḡirinik anniqsuityaḡhuni, tapu-tipluṇa tamatkunakḡa pigiḡitḡuktuami. ¹⁶ Aglaan Agaayyutim nagliginiḡaḡaḡ, pitḡuḡniḡsraugaluaḡtitluṇa killi-qiriniḡ, uumiḡa piḡsriḡiḡluḡu qiḡiḡtitchitqupluṇa Christ Jesus-ḡum anuqsruḡhanik. Ilitchuḡqutauyumiḡaḡtuṇa anuqsruḡhanun iluḡaitḡun ukpiliḡumaaḡtuanun Ilaa-nun aasriiḡ iḡuutlasriḡutiḡ isruitchuamun. ¹⁷ Taavrumuaḡ Umialiqmun isruilaamun, piunḡiḡanḡitchuamun suli qiḡiḡnaitchaluaḡtuamun, Agaayyutmun kisia-nun—Ilaanun piipkaun suli kamaḡaḡun illi taimuaḡ isruilaamun. Amen.

¹⁸ Timothii Iḡniḡiḡ! Tillisigikpiḡ tunḡasimatquplutin savautriḡipni Agaayyutmik. Taamna tillisriḡaḡa Agaayyutim uqaḡiḡigaa ilipkun. Tamatkua sivuniksriḡutit sayyilḡaḡutiḡumigitin aḡuyaḡiqni pigiḡitchuamik. ¹⁹ Ukpiqsriḡiḡiḡ pigituiḡaḡluḡu suli qauḡrimmaḡiḡutillautaqḡutin. Iḡuich ilaḡich ayaḡniḡaḡat qauḡrimmaḡiḡutillautaq aasriiḡ ukpiqsriḡiḡiḡiḡ piyaḡquḡluḡu. ²⁰ Tamatkunani Hymenaeus-lu Alexander-lu akunnirautiruk, Tuunḡaum saḡḡianun pilitakka, iliḡiḡ ilisaaḡaḡuplugik nut-qautriḡiksraḡaknun uqamaḡḡutriḡaḡiḡmiknik.

Ukpiḡtuat Agaayumaḡvigiliḡksraḡat

2 Sivulliuplugu agaayyutiḡaḡniḡaḡsitiḡi apiqsruutitquḡipsi iḡiḡsruutilugich suli quyyatigilugich Agaayyutmun iḡupayaḡat ² suli umialḡiḡlu suli atlat aḡa-latchiruapayaḡat, iḡuuniaḡiḡaḡumuugutli suḡuutailaa-kun qiḡiḡirruḡtrimaḡiḡkunlu suli agaayyutiḡammaḡiḡiḡkunlu iḡuatun iḡuuniaḡiḡkunlu. ³ Taamna nakuuruḡ suli quvianaḡtuḡ Agaayyutmi Anniqsuutiptikni, ⁴ anniqsu-quriruami iḡuḡnik iluḡaitḡiḡ suli ilitchuḡsritquruami ilumutuḡiḡmik. ⁵ Uvvataḡku atautchimik Agaayyuti-qaḡtuḡ suli atautchimik akunniḡutauruamik Agaayy-unlu iḡuiḡlu akunḡatni, taamna iḡuk Christ Jesus-ḡu-ruḡ, ⁶ qaḡitчуаḡ iḡmiḡiḡ iḡupayaḡat satuḡsaḡlugich. Taamna ilitchuḡqutauruḡ Agaayyutim iḡuich iluḡaisa anniqsuḡuplugich. Taamna atuumaruḡ Agaayyutim piviksriḡrutaḡun. ⁷ Taatnaḡluḡu uvaḡa tuyuuruaḡ Agaayyutmik naluruanun uqaḡtiḡuḡluṇa suli ilisau-triḡuḡluṇa, ukpiqsriḡiḡhum suli ilumutuuḡhum uqaḡtu-

taa uqagitquplugu. Sagluuqtaungitchuŋa, ilumutuuruamik uqaqtuŋa.

⁸ Aŋutit nanipayaaq iniqsrutlaugitka, aŋutit iluq-nauqsimaatuat Agaayyutmun iniqsrutkun pullutiŋ, patchisailaakun uumisuuatilaakunlu uqavaagutailaakunlu. ⁹ Aŋnat itqugitka atnuŋaanisigun iruqnaillugich suli isrumaugalgulugich, atnuŋaaqtutlalugich iŋuaq-naŋlugu, niaqumik piññaqnaqsanjiññaŋiq pigitlusruŋaŋ-nagu unniñ manijñiñ sulianik suli atnuŋaanik akisuruanik, ¹⁰ aglaan aŋnat agaayyutiqammaaŋiksuaat sa-vaallautaqaŋlich. ¹¹ Aŋnat iñuksruisaatikun atchiksual-gulikunlu ilisaqtuksraurut. ¹² Uvaŋa aŋnat ilisautritqu-ŋitchitka unniñ aŋutit qarŋullugich aglaan iñuksruisaaqtuksraurut. ¹³ Takku Adam Eve-miñ iñiqtaulŋaaqsi-maruuq. ¹⁴ Adam kinnikkaungitchuuq, aglaan aŋnaq kin-nikkaupluni Agaayyutim tillisaanik tupiksriñŋitluni. ¹⁵ Aglaan aŋnaq ukpiqsriñŋimik piqpaqtamiglu suli ip-qilŋimik piaqtauyulikun piqaŋumi qitunŋiutlŋimigun anniqsuŋisiruuq.

Qaukiutiksraaq Ukpiqtuanjuruani

3 Uvvauna nipliun ilumutuuruuq, Iñuk sivulliuq-taulŋimik agaayyuvijmi piqaŋukkumi, savaallau-taq kimigigaa. ² Qaukiŋq agaayyuvijmi ittuksrauruq patchisailuni, atautchimik ilaŋatiqaŋuni, qauŋrim-maaŋiguni, iŋmiñun aŋalalguluni, iruqnailluni, tuk-kuŋiŋñaŋuni, suli ilisautriñhiññaŋuluni. ³ Taamna imiq-tuqtauyumiñaitchuq unniñ piaŋluktai!luni, aglaan ag-gaŋai!luni suli qiñui!luni, manijmik piqaŋugruasruŋa-qani, ⁴ ilaan kiñunni iŋuatun aŋalalgulugu suli qitunŋa-miñun kamaksriñŋikun tupigipkaŋuni. ⁵ Uvatakku aŋu-tim qitunŋani aŋalalguitchumigich, qanuŋuni ukpiq-tuanjuruani agaayyuvijmi aŋalatchilugisiva? ⁶ Taat-nasriq Agaayyutmun mumikpaaluktaunjuyumiñait-chuq. Kamagiliutiluni piyaqqukkauviaqtuuq Tuunŋaq pipmatun. ⁷ Taamna iñuuniaqtuksrauruq ukpiqsri-ruanunŋitchuanun kamagiuraatlasri!luni. Taatniingisuaŋumi kanŋusaagutauniaqtuuq ukpiqtuanjuruani aasiiñ Tuunŋaŋmun piŋaŋipkaŋuni.

Ikayuqtauliksraaq Ukpiqtuanjuruani

⁸ Ikayuqtittuuq agaayyuvijmi iñuuniusriŋiksukraur-ut, ilumutuulutiŋ, imiqtuqtausruŋaŋatiŋ, naagaqaa killukun piqaŋugruaŋutai!lutiŋ. ⁹ Iliniŋ ataramik uk-piqsriruksraurut arguaqtuutaigutiŋ qauŋrimmaaŋiuti-llautaŋmikni ilisauttutinik iluqaitñik Agaayyutim iñuiñ ukpiŋikkanjitiñik. ¹⁰ Tamatkua naipilŋaaqtaksraurut, aasrii uuktuaŋun pitluskimaŋniqpatruŋ, tarrali ikay-uthiñaurut. ¹¹ Ilaŋatiunŋittuuq iñuuniusriŋiksukraup-miut uqaksraqsuqtausruŋaŋatiŋ. Ittuksraurut qauŋ-rimmaaŋigutiŋ supayaakun qanutiŋaŋi!lutiŋ. ¹² Ika-yuqtit agaayyuvijmi atautchilhiñamik ilaŋatiqaqtuks-raurut, qitunŋamiñik kiñuniŋmiñik iŋuatun aŋalatchi-ŋaraunuluni. ¹³ Tamatkua savaaqallautaqtuuq ikayuq-tauplutiŋ iŋmiknun kamagikkauŋiksramik piññaŋtaa-qaŋaqtut, uqaŋatikramik taluqsrautaiqhuni ukpiqsri-ŋikun Christ Jesus-kun pigikkaptigun piqatigiisitluta.

Kamanaqtuaq Kanjigsilgunaitchuq

¹⁴ Aglañamni ukuniŋa tuyuutiniŋ utlautiyummiiqsuŋa qiñiŋiaŋutin akuniisruŋaŋnagu. ¹⁵ Aglaan pigallanŋiñ-ñiŋuma ukua aglaich ilisimapkaŋisigaatin qanuq iñuusriusriqaqtuksrautillaaptiknik Agaayyutim tupiqat-iniñi, ukpiqtuanjuruŋaŋikkanjitiñi iñuuruam Agaayyutim, aasriñ tamatkua ilaan ayagigai tunŋavigiŋplugich ilu-mutuuthum. ¹⁶ Kia-unniñ ukpiŋusripta nalunaqtuŋa kamanaqtuaq arguaŋiyumiñaitchaa suli piilaaŋiyumi-ñaitchaa, Agaayyun sagviqsuaq timinikhuni, Agaayyutim Irrusian nalaunŋasriŋpkaŋlugu, israŋulgich qiñiŋaŋiplugu, quliaqtuaŋiplugu nunaaqqipayaani, iñuich nunami ukpiŋiplugu, suli qilanjmun mayuutikkaupluni.

Ilisautrit Tanjigilaakun

4 Ipqitchuuq Irrusriq uqaqtuuq nalupqinaiqŋlugu iñuich ilanjich ukpiŋutaigñiaŋniplugich kiñuvaati-gun, tupiksriŋiŋutiŋ irrutchiñik sagluuqtuanik suli ma-liŋuaŋlutiŋ tuunŋaich ilisauttutiŋitiñik. ² Taatnatchich ilisauttutiŋ uqaŋiraŋigaich iñuich kinnitiŋiŋniaqtuuq sa-gluuqtuaŋhutiŋ, tammaip!lugu kanjigsitlaŋiŋtiŋ nalaun-ŋaruamiglu nalaunŋaitchuamiglu qauŋrimmaaŋiuti-llautaŋmikni. ³ Taatnatchich iñuich ilisautriraqtut ila-qatniŋiq suli niŋiŋiq niŋit ilanjitiñik naŋŋunaŋlugu. Aglaan Agaayyutim niŋiksrat iñiŋtaŋigai niŋiksrauplu-gich iniqsruthum quyaŋsriŋikun aquaŋun tamatkunŋa ukpiqsriŋruanun suli ilitchuŋiruanun ilumutuŋiŋmik. ⁴ Suapayaaq Agaayyutim iñiŋtaŋimakkana nakuu-ruanuruq. Naŋŋugiraksramik piitchuq, aglaan iluqani quyaŋhum iniqsruutaagun iñuñun akuqtuumaqtaks-rauruq. ⁵ Uvatakku Agaayyutim uqaŋhan suli agaa-yuthum akuqtuyunaqsipkaŋaŋigai.

Christ Jesus-ŋum Savaktillautana

⁶ Tamatkuniŋa ukpiqtuaŋatiutin ilisauttutiŋaŋupkich, Christ Jesus-mi savaktillautaugisirutin, sayyiqsimaaliŋ-ni ilipnik irrutchipkun ukpiqsriŋhum uqauttutaiñiñ suli ilisauttutiñi ilumutun ilvich maliŋuakkaŋniñ. ⁷ Aglaan tamatkunakna uqaaqtuaniñ agaayyiaŋtailaakun piisi-maaŋumuutin, inŋitchuaniñ uqaŋtiknaŋutiŋ. Ilipnun ayuqqiŋsaŋiq agaayyutiŋammaaŋiŋikun iñuŋiŋmi irvi-gilugu. ⁸ Pisuŋsaŋiq timipkun piññaŋautaugaluaŋmiraq-tuuq, aglaan agaayyutiŋammaaŋiŋiq piññaŋautauruq su-payaakun, takku iñuŋiŋmik akiqsruutmik piqaqtuuq pakma suli sivuniŋmi. ⁹ Taamna nipliun ilumutuuruuq akuqtuqtaŋsraaq suli ukpiŋiraksraaq iluqnaŋlugu. ¹⁰ Taat-naqhuta sakkiiŋirugut sakuukhuta, takku niŋiŋuŋaŋput inillaktisrimaaŋlugu Agaayyutmun iñuuruamun iñuich iluqatiŋ Anniqsuŋtiksranaŋtun, pitlulugich tamatkua ukpiqsriuat.

¹¹ Tamatkuniŋa tililugich ilisautiyumigitin. ¹² Kimu-nunniñ piñiŋiŋaŋipkasruŋaŋnak nutaunilutintuuq, aglaan ukpiqtuani nipipkun iñuuniaŋapkun piqpaŋtap-

kun ukpiqsriĥapkun suli ipqiĥapkun atriĥiaqtaks-raġuġutin. ¹³ Aggiĥamnunaglaan piviqaqtillogu agliq-qutriĥiq, quliaqtaĥiq suli ilisautriĥiq iĥuĥnik Agaayyutim uqalĥaniĥ piyummatiqaglugu. ¹⁴ Suqutigingisrunaqaqnaq Agaayyutim aatchuutaa ilipnun qaisauruaq sivuniksriqiruakun qaukĥiĥich ukpiqtuanjuruat patikmatigik argaktiĥ ilipnun. ¹⁵ Tamatkua atuyusraġlugich, tamatkunuuna sakuugutin, aasriĥi iĥuich iluqaġmiĥ qinġumagaat nauĥiĥi. ¹⁶ Ilipnun suli ilisauttutipnun mu-naqqutiqaġutin, tamatkua sivutmun atuġlugich, taat-naġuvich anniqsuġisirutin suli tamatkua tusraaritin.

Niġiugaqaġviuĥhat Ukpiqtuat

5 Anjutmik utuqqauruamik nipliatrišrunaqaqnaq, aglaan uqapsaagummatiqaglugu ilaa aapaptun ililugu. Anjtit nutauruat aniqatiuptun irrutilugich, ² agnat utuqqauruat aakaptun suli agnat nutauruat ag-nauniuptun ipqitchuakun.

³ Ikayuyumaĥiĥi kamaksriĥikun uilgaġnaanik ilailaanik urriqsuġlugu. ⁴ Aglaan uilgaġnaaq qitunġaqaqpan unniĥi tutitchiaqaqpan, tamatkua agaayyutikuahum atuqtaksraĥiĥi anayuaqamiktigun sivulliulugu ilisaksraġigaat. Taatnaġmiktigun anayuaqatiĥ suli taataatiĥ utiqtitĥivigigisigaich, taatniĥiq Agaayyutmi quyanatuq. ⁵ Aġnaq qaunaksriksraipiaqtuaq uilgaġnaapiajuruat Agaayyutmun tunĥapluni agaayuraqtuq injiqsruqhuni ikayuġnaġmigmun unnuaqtuummaan.

⁶ Aglaan uilgaġnaaġugaluahuni qaiĥiĥaruat injmiĥik killukun quvianamun, iĥuunuraġniallaġmi tuqumaanjanikuq. ⁷ Taatna tiliyumigitin, iĥuumli taavrumuuna upyaktunġitĥumigai. ⁸ Aglaan kisum iĥuum ilani qau-nakkutaitĥumigich, suvaluk ilani injmi kiĥuniġmiĥi, taavruma ukpiqsriĥiq ayyaumigaa ukpiqsriĥiġitĥuamiĥ pigiililukhuni.

⁹ Uilgaġnaaq ilaliutiniaqnaq atiqagviatnun ikayuġnaqtuat kisanik piĥasrukupiaq ukiuq qaanjġiĥiqpagu, suli taamna atautĥiĥiĥiĥami ilaqatniksimaruksrauruq, ¹⁰ uqautigitĥiilautatġmik savaallautatigun piqaġuni, qitunġamiĥik iluatun iĥuġuktitchianiksimaġuni, iglaanik kiĥuniġmiĥun tukkiqsuimaluni, Agaayyutim iĥuiĥi isiganjĥiĥi igġuimaluni, iluilliuqtuanik ikayuimaluni, suli savaallautaqasimaluni. ¹¹ Aglaan uilgaġnaat nutautluktuat ikayuqtaksranun ilaġiniaqnaqich, takku ilinjisa kimmutaata ilaqatnitqigulĥikun Christ-miĥ tunutitkisiyai, ¹² taavrumuuna navġuiġmiktigun aqisruutiqqaagmiktik Ilaanun patchisiĥiġutiĥ. ¹³ Tamatkuasuli suvigiġaġmiktik siĥiqsraĥikun tupiġni ilitĥigisirut naagasuli ilitĥiĥat uqaksraqsuġmiktik suli qaunagingirru-tiqalĥat atlamik pigiitluktuq sunik uqaksraġingisaġmiktik uqautiqahutiĥ. ¹⁴ Taatnaqġugu uilgaġnaat nutautluktuat ilaqatnitqigugitka qitunġiuġlugich kiĥuniġmiktik qaunaksraganiglugich. Taatnaġumiĥ pivisiinna-yaġaich uumiksrivut uqautiqatiksraġatniĥ uvaptigun pigiililugu. ¹⁵ Uvatakku uilgaġnaat ilanjich sannitmuaniktut malikġugu Tuunġaq. ¹⁶ Aglaan kiĥa aġnaq ukpiqtuanjuruat kiĥuniġmiĥi uilgaġnaaqagġniġumi qaunagiraqsraġigaa, taamnaasriĥ ukpiqtuanjuruat natmaus-

runaqaqni, aasriĥi ukpiqtuanjuruat uilgaġnaanik ilaitchuanik qaunaksritlalutiĥ.

¹⁷ Qaukĥiĥ anjalatĥiruat ukpiqtuanjuruat isrummatigiraksraurut akiljusriaqaqtuksraupiaġlugich malġuġuġlugu, suvaluk tamatkua quliaqtaqtuat suli ilisautriruat sakuukhutiĥ. ¹⁸ Uvatakku Agaayyutim uqalĥi uqagtut, "Savaktuam anjutiĥ qanġa qiliqsruġumiĥaitĥiksi savaĥnaan." Taatnatuntuuq, "Savaktim akiksraani piraksraġipmigaa." ¹⁹ Agvisiksraqsuġutinun naalaġnisrunaqaqnaq qaukĥiuruat akitĥaġlugu kisanik ilisamaritigun malġukkun naagaqaa piĥasrutigun tikiutraukpan. ²⁰ Tamatkua killuqsaqtaqtuat iĥiqtiġutiqaġumigitin takkuatni iĥuich iluqaġmiĥ, tamatkuali atlat taluqsriġiġumuut killiqiĥiksraġmikkun. ²¹ Sivugaani Agaayyutim suli Christ Jesus-ġum suli israġulgich piksraqtaagikkani uvaĥa tiligikpiĥi tupigitquplugich tamatkua ilisauttutiĥ. Isivġiġmiktik suli iluaksriĥiġiġmiktik kisumun sulipayaaqni qinġitĥiĥisunaqaqnaq. ²² Kisumik Atanġuruam savaanjanun qilamiksruĥikun patiglugu argapnik inillairaġasrunaqaqnaq, unniĥi killuqsautinjitiĥun piqasriqsuutisrunaqaqnaq, ipqiĥiksran qaunagilugu.

²³ Tarakġaaglaan imiĥiĥamik imiqasrunaqaqnaq aglaan iluvich ikayuĥiksrajanun misruġuqtullaalutin atniġnaqtuiĥaġuĥapkun. ²⁴ Iĥuich ilanjisa killuqsautinjich sagvirut aasriĥi ilisimanaqhutiĥ atannikkaugaluaqnaq. Aglaan atlat killuqsautinjich aquagun sagvigiisirut. ²⁵ Taatnatuntuuq savaallautat sagvirut suli ingitĥaluaġnaġmiĥ sagviġutiĥ iriqsimaanikkumiĥaitĥut.

6 Kisupayaat tigutaanuplutiĥ savaktauruat isrummatigiraksraġigaich savagvisiĥ piġuġlugich taluqutiqallapiaġlugich, kisumli iĥuum Agaayyutim atqa suli uvagut ilisauttutvut uqautigingitĥumigaa pigiililugu. ² Tamatkua savaktiĥ savautriqaqtuat ukpiqtuanik naġġuutaksraġingitĥaich, takku ilinjisa aniqatigigaich. Taatnasrunaqaqatiĥ savautraksraġigaich iluatluglu sakuugutiĥ, takku piĥiĥaktuat savaanjanuĥ ukpiqtuaġigaich piqpagiplugich. Uqautigilugich ilisauttutigi-llapiaġumigitin tamatkua.

Tanjitĥuat Ilisauttutiĥ suli Ilumuturuat Umialgutit

³ Kiĥa iĥuk ilisauttinik atlakkamik ilisauttutiqaġniqpan, Atannapta Jesus Christ-ġum uqautaiĥik ilumun suli ukpiġvipsa ilisauttutaiĥik agaayyutiqammaaġiĥikun malġurrutingitpan, ⁴ taatnasriq kamagiliutiraqtuq injmiĥik sumik ilisimanġitmiuq. Taamna ikayuutaunġitĥuamik qapiqsigiĥiĥikun suli uqavaaġumalĥikun taiyuu-titigun kimmutinikhuni. Taatnasriq siqĥakutraġmiktik, avgumalġmiktik, atniiyumalġmiktik suli ilimasruġmiktik killukun tikiutiriraqtuq. ⁵ Ataramik qapiqsigiutragummatinikhutiĥ iĥuĥni isrummatinjich savallautanġiqsuani ilumutuġmiktik piqanġiqhutiĥ, ilinjisa isrummatigiliuti-plugu agaayyutiqammaaġiĥiq piĥiĥallaksautauplugu.

⁶ Ilumun agaayyutiqammaaġiĥum iĥuk piĥiĥaktilla-piaġaġigaa apaigumigich pigikkani. ⁷ Sumik nunamun tikiutrimavisa? Tikiutraitĥugut. Sumik nunamiĥ aullautrigisivisa? Aullautriyumiĥaitĥugut. ⁸ Taatnaġlugu atnuġaaqauraqsiaġuqta suli niqiaqsiĥaġuqta,

apaagiraksraǵigivot. ⁹ Aglaan tamatkua umialgusrisuktuat aniqusraaqtittaqtut aasrii pisagipkaqhutiŋ nanigianjiniun. Napitittaqtut iŋugiaktuanun kinniqqutinun suli atniutauruanun kimmutinun tikiutrisuuruanun iŋuŋnik suksraunǵigvinun. ¹⁰ Uvatakku kimmutiqaŋiq maninmik pigiitchuat qanutchipayaurat kaŋigigai. Ilaŋich piqaǵugrualiqamiŋ tamarrumiŋa ulapnaaraqtuat ukpiqsriŋigmiŋ aasriiŋ inmiknun isrumaaqpautiksriuqhutiŋ.

Iŋisauttutit Timothy-mun

¹¹ Aglaan ilvich Agaayyutim iŋugigaatin. Taatnatchiŋiŋ iluqaitniŋ piisimaagini. Nalaunŋaruŋiq, agaayyutiqammaagini, ukpiqsriŋiq, piqpaksriŋiq, anuqsruŋiq suli aggaŋaiŋiq, taapkua sakuugutigilugich. ¹² Pisuqtillaaqni ukpiqsriŋikun piqqautraǵiŋ, aasiili iŋuŋmik isruitchuamik piŋŋaktaaqagutin. Uvatakku taavrumuŋa iŋuŋmigmun Agaayyutim tuqŋuǵaatin uqauti'apkich nalupqinaiqhutin iŋuich ukpiqsriŋilapiaqtilaapnik.

¹³ Agaayyun iŋuŋmik iluqaitniun qaitchiruq. Suli Christ Jesus-ŋum Agaayyun Pontius Pilate-mun uqautigillautagaa. Iliŋik uvaŋni iŋisimauruk, taatnaqhutin tiligikpiŋ, ¹⁴ taivrumuŋaaglaan Jesus Christ-mun Atanapta sagviǵviksraŋan uvluanun tilliŋ tupigilugu, ipqisillugu suli patchisaisillugu. ¹⁵ Ilaan sagviŋha tikiutik-kaugisiruq, Agaayyutim piviksriutaagun nalaullugu

Anjalatim, kisimi umialgich Umialgat suli atanǵich Atanǵat kamaŋqhuni. ¹⁶ Ilaa kisimi tuquyumiŋaitchuaq, Ilaa qaumami iŋuŋhiŋam tikitchumiŋaisaŋani iŋuuruuq, iŋuum qiniŋaqsimaŋitchaa, iŋuŋhiŋauluni qiniŋnaǵumiŋaitluni. Agaayyutmun kamaŋaun suli saŋŋi isruitchuaq illi. Taatnatuq.

¹⁷ Alǵaqsruǵumiutin tamatkua umialguruat suuratigun mattumani iŋuŋigmi kamaŋnaqunǵiŋigich, taatnatchiŋun suuranun piunǵiŋaaruanun tunŋatqunǵiŋigich, aglaan Agaayyutmun iŋuaqqutriŋigimigun qaitchirigikkaptiknun supayaamik quviagiraksraptiknik. ¹⁸ Tillisiquaǵlugich nakuuruamik savaaqaqulugich, savaallautanik umialgutiqaqulugich, iŋuaqqutriŋikun atlat piqasriqsuŋiksraŋat itqanairrutilugu. ¹⁹ Taatnaǵumiŋ suuraksraǵmiknik inmiknun tugvaigisirut, tunŋaviksramiknik piŋumiŋaitchuamik, aasrii iliŋich piŋŋaktaaqatlalutiŋ iŋuŋmik ilumutuuruamik.

²⁰ Timothii! Tamanna ilipnun qaunaksraqsrirrutauruq qaunagillautagumigiŋ. Piisimaagutin uqaqaiǵmiŋ agaayyiaqtailaakun suli uqaksraqtuŋigmiŋ isilǵaiŋikun. Iŋuich ilaŋisa uqaqaqtuat taatna isrummatigiraqtut inmiknun isrumaturauŋuplutiŋ, aglaan taatniŋitichut. ²¹ Iŋuich ilaŋisa isrumattun piŋŋaktaaginigaluaqŋugu, aglaan taatnaŋigmiktigun ukpiqsriŋiq tammairaǵigaa. Agaayyutimtuq iŋuaqqutriŋhan iluqasri nayuutilisi.

Savakti Iŕuagikkauruaq

¹⁴ Itqaaqtuutigumigitin iñuktin tamarrumuuna, suli ilumutuuruamik alğaqsullapiaglughich Agaayyutim sivuğaani anıyautiqaqunğıllughich nipliutitigun. Taatnasriq ikayuutaunğıtchuq iñunun tusraaruanun, aglaan ukpiqqutaiğutauruq. ¹⁵ Pisuqtilaaqni piññaaktağiniağlugu iŕuagikkauliğ Agaayyutim qifññanani atrilugu savakti kanıusruutaitchuq savaağmigun, nalautlugu ilisautriruaq uqañhanik Agaayyutim ilumutuulhan.

¹⁶ Uqaqatiginagich agaayyiaqtaılaat iñuich kinnauruat uqaqamin. Taatnasriq unurrutauruq ayuuqtaahıksrañatnun iñuich Agaayyutmiñ. ¹⁷ Taatnatchich ilisauttu-taat atriqaqtuq killiğruamik nuñuqtuqağlugu uviñğa timim cancer-tun. Malğuk taatnatchik ilisautrik Hymnaeus-lu Philetus-lu. ¹⁸ Taapkuak ukpiqsrisaiqhutik, ukpiqqutaiqsitchiruk ilañitñik ukpiqtuat nipiqağmikkun añitqifıksraqput atuumaaninıplıgu. ¹⁹ Aglaan tunıaviksriugana Agaayyutim ilumutuuruuq atlanıuqtanğıtchuq. Taatnaqhuni aglaksimaaqtuq, itna, "Atanğuruam ilisimagai tamatkua Ilaan pigikkani," suli itna, "Kisupayaaq nipiqağumi Atanğuruamun piginiluni killuliqsruıqsuksrauruq." ²⁰ Tupiq anıruuq piqağaqtuq puggutanik utkusriññik atlakaagıññik. İlanıch pilıanıuraqtut manıñmiñ qatiqtaamiñ naagaqaa kaviqsamiñ, atlat suli qırunıñılu qikumıñılu. Akisuruat utkusiich puggatallu atuqğugich tuyuğmiaqaqaminı kisanık aasriñ akiññıqsrat ataramik atuqğugich ilañch suaqłuqağvıgıplugich. ²¹ Taatnatuntuuq kiñapayaaq iñuk salummaqtitchumi iluqaaniñ killuğmiñ atukkağisıruq kamaginaqtuamun, takku ipqıqsıtağisıruq aasriñ qaukñian atutlalugu, itqanaığusrimaağlugu atuñksrani savaaıllautapayaamun.

²² Nutauñhum kimmıtai qımaummiugaqtaksrağigitin, aglaan piññaaktağiniağlugu nalaunıarualıq, ukpiqsriğiq, piqpaktaq suli qifññıñnaq, tapiğugutin tamatkunıña ilumun tuqługaqtuanun Agaayyutmun ikayuplutitı. ²³ Aglaan uqaqsraqtıtasrunıqaqsri kinnaqtun nalukkapsıgun. İlisimagiñ taatnatchim isruqağagılha uqaallatralıgmik. ²⁴ Agaayyutim savaktaa uqaalaruksraunğıtchuq. İlaa iŕuaqqutrıuksrauruq iluqaitñik, nakuuluni suli anuqsruluni ilisautrıñuluni, ²⁵ agganailıuni nalıuqsruıyumi iglugirimıññik. İtpiaqtuq Agaayyutim mumıgıvıqaqtıchıñksrañanun ilıtchuqsriłutitı ilumutuuruamik. ²⁶ Aasrii qauğrimmatınıtıqıñniaqsut kanıqsıaqatqıñıkun, annagutıñ nigatchiananıñ Tuunğaum, tigugaluakkani tupıgıtqupluni.

Uvlut Aqullıich

3 Aglaan kanıqsısrıñ una. Aqullığñi uvluni sakiqnağutit ilıñıaqtut. ² İñuich ilitłukkisırut inımiñnuññıñnaq, pisugruağutinıgıtıñ, uqavilıgıtıñ, arguanısrıłutitıñ, uqağnıgılulıgıtıñ, tupiktaıgıtıñ anıyauqaamıknik, quyyataıgıtıñ, ukpiqsrisaıgıtıñ, ³ iŕuaqqutrisaıgıtıñ, ilunıgukutaıgıtıñ, saglutusriłutitıñ, tatamnaqsıłutitıñ, suli iqsıñnaqsıłutitıñ, ilıñısa nakuuruuq uumıgıliutilugu, ⁴ ilıñch ataaguutıtağugıtıñ, isrumamıknı sıvutmuus-

ruusriłutitıñ, suunasrugıliutıllapiagıtıñ, quviasrunıñiallitlugıtıñ agaayyutıqatıksramıknıñ, ⁵ ukpiğusriq qifññıgnatıgıñhiñnağıñıgılugu, aglaan ayaksımapmıllaan ilumutuuruuq. Taatnatchiñıñ iñunıñ piısımaagumuutin. ⁶ Taatnatchich ilañch sıñıqsrağmıktıgun payarıraqtut piyaruanık ağnanık pigıilıllıapiaqtuanık suli iglıgıtıkkaulıqsuanık qanusripayaatıgun kimmıtıgıtıñ. ⁷ Taatnatchich ağnat ilıññıurağıñıallağmıñ ataramık ilıtchuqsrianıtılaıqsuat ilumutuulıgmik. ⁸ Taıpchuak Jannes-lu Jambres-lu akıllııliutıpmatun Moses-mun, taatnatuntuuq taıpchua iñuich akıllııupmiut ilumutuuruamun, isrummatıñch pigıilıplıtıñ, ukpiqsriñıualıqhıtıñ Agaayyutıkun. ⁹ Aglaan taatnatchich ayuuğumiñaitchut, takku kisupayaam kanıqsımaiñhat qifññıgısaat, ipchunak-tuntuuq Jannes-lu Jambres-lu piıpmatun.

İlisauttıt Aqullıich

¹⁰ Aglaan ilvıch malıguakkağıgıñ ilisauttıtıga, qanusrıuğıga, suli piyummatıga iñuulıgmı. Tuvrağıñıakkağıgıñ ukpiqsriğıga, anuqsruğıga, piqpaktağıga, suli iglutıñıgıga, ¹¹ piyuaqsıuğıga, suli naglıksaaqsıuğıga ukpiqsriñhapkun. İlisımaanıknıñ iluqaan atuummiruq uvanun Antiochmi, Iconium-mılu, suli Lystra-mı, tatamnaqsıplugu naglıksaaqsıuğıgı iglutukkağıga. Aglaan tamatkunakıña iluqaitıñ Atanğuruam annatıkkagağıga. ¹² İñuich agaayyutıkuagağıkuapayaat Christ Jesus-mı piqataulıtıñ piyuaqsıugısrıt. ¹³ Tamatkuali killukuaqtuat piñıuaqtı pigıilıtımgıtıñ kınıtıñıñkun atlanı, suli kınılıtıñ inımiñkun. ¹⁴ Aglaan ilvıch ilisauttusrıağıñıknı ilumutuuruuq payarıağlugu sıvutmuutıgıgıñ. İlisımagıñ kisunıñ ilisauttusrıağıñıhagun, ¹⁵ suli ilisauttusrıağıñıhagıtıñ ilaalugruuñıñıñıllaan Agaayyutim uqañhi. Tamatkua kanıqsıpchañıñıgaatın annıqsuqtıñıgmun ukpiqsriñıkun Christ Jesus-kun. ¹⁶ Uvatakku uqañıpayaaq Agaayyutim Makpıgaanani ittuq ilaan anıgnıliutaagun, suli annıqsuutauruq ilisautrırunı, iñıqtıgırunı, nalıuqsruırunı, suli alğaqsruırunı nalaunıarualıksramun, ¹⁷ iñuglı agaayyutıkuagağıkuapayaat naamasrıplugu paqnamallautlasrıplugu qanusripayaamun savaaıllautamun.

4 Tilıgıknıñ sıvuğaani Agaayyutim suli Christ Jesus-nun Atannıruksrauruam iñupayaanı iñukuuruanıknı unıñ tuqunıaranı, suli piqtıgıplugu agıtıqıñksrañalu anıayıuqautaalu: ² tıllıllıapiağıknıñ qulıaqtıgıtıqıplugu tusraayugaallautıq, uqağıñıapiağlugu pivıksrañagun naagaqaa pivıksraitmatun inıñan, ilıtchuğıpkagıñıutıgılgıgu, alğaqsruıtıgılgıgu, pıchuksaagıtıgılgıgu, suli anuqsruıpayaaakun ilisauttıtıgılgıgu. ³ Uvatakku pivıksraq tıkiımagısrıuq iñuich naalağnisunıgıñksrañat ilumutuuruamun ilisauttıtımun, iglıgıtıllıgıtıñ inıñıñ pisuğıgmıkkun, katıtçıñıñıgıtıñ ilisautrıksrağmıknı tusraasrukkañıñıgıktıgun. ⁴ İlınıch naalağnitłukkmataıgıtıñ Agaayyutim ilumutuulhanun, aglaan naalagıllıtıglıgıch utuqqaqtat unıpchaalıat. ⁵ İlvıllıasrıñ qauğrimmaagıksuksraurıtın qanusrıpayaaıñırvıqanıqıppıch, iglutıgılgıgu naglıksaaqsıuğıgı, qulıaqtıgılgıgu tusraayugaallautıq, suli tanıgılgıgu savaksrapayaanı savaktaan Agaayyutim.

⁶ Uvaŋaliuwa tikiummigiga tuqqutauiksraġa Agaay-yutmik piqusriġluŋa. Aullaiksraġa marrumakŋa iŋuuŋiġmiŋ tikiummiruoq. ⁷ Atripluġu aqpaliutraqti nuŋitchiruaq, uvaŋaptuuq iŋuuŋamni ukpiqsriġiq Agaayyutikun pigituiŋaġiga. ⁸ Pakma akiŋŋaktaksraġma niaquġutiksraŋan nalaunŋaruafhum taqqigaaŋa, Agaayyutim nalaunŋaruam Atanġum qaisaŋa uvaŋnun taivrumanu uvlumi, uvaŋnuŋhiŋaunġitchuaq aglaan iluqaitŋun aggitqiiġiksraŋanik inuġruuqtuanun.

Uqauttutai Timothy-mun

⁹ Uggisigilugu utlakkumigikma. ¹⁰ Uvwatakku Demas-ŋum marrumiŋa nunamik kimmutiqatluliqhuni unitchaŋa. Thessalonica-mun aullaqtuq, Crescens-li Galatia-mun, Titus-aasrii Dalmatia-mun. ¹¹ Kisimi Luke-ŋum nayuġaŋa. Tuvaaqatigiyumiġiŋ Mark ikayuqtiksraġa savaakun. ¹² Tychicus-li tuyuġigiga Ephesus-mun. ¹³ Qakugu aggiaqsiyuvich saagaġumigiŋ quppigaaġa unisaġa Troas-mi Carpus-mun, makpiġaatlu suvaluk qisiŋiŋ piliugat aglaktuġvitka. ¹⁴ Alexander-m savviuqtim atqunaq navianniuqtitkaŋa. Atanġum utiqtit-chivigisigaa atniutaigun. ¹⁵ Ilvittuuq qaunakkuti-

qaġumuutin ilaagun, takku iŋuaksriŋiġi!apiakun aki!i!iqsugai uqauttutivut. ¹⁶ Sivugaŋiutiqqaaŋamni Rome-ŋum aŋalataiŋun tapqitchuŋa, iluqatiŋ unitchaatŋa. Agaayyutimtuq akitŋautai!aŋniagligich taipchua. ¹⁷ Aglaan Atanġum nayuqŋuŋa sayyiqsugaŋa uqautigianitlasripluġu inuŋaiġluġu iluqatiŋ Jew-ŋunġitchuat tusraarakraŋat. Uvaŋa annautikkauruŋa tuqqutauviksraġaluamniŋ. ¹⁸ Suli Atanġuruam annautiniagaŋa iluqaaniŋ pigiitchuamiŋ, annautiluŋa pakmaniittua-mun aŋaayuqautmiŋun. Nangaun illi ilaanun qaŋavak isrui!aamun. Amen!

Aqulliich Iŋammiuġutit

¹⁹ Tuyuqtuŋa iŋuaqquutmik Prisca-mun suli Aquila-mun, suli tupiqataiŋun Onesiphorus-ŋum. ²⁰ Erastus Corinth-mi ittuiŋaqtuq, suli unitchiga Trophimus Miletus-mun atniġŋaliqman. ²¹ Aggi!uaġniuraġumuutin ukiuġraguqtitnagu. Eubulus-ŋum Pudens-lu Linus-lu suli Claudia-m nayaŋŋaġaatin, atlallu aniqatiut.

²² Atanġuruamtuq piqasriqsuġlisin irrutchipkun. Agaayyutimtuq iŋuaqqutilisi.

Titus

1 Tuyuutit ukua agqisqut Paul-miñ savaktaaniñ Agaayyutim, uqqiraqtigiplugu Jesus Christ-ñum. Agaayyutim piksraqtaagigaana ikayuquplugich ilaan iñuksraqtaañi ukpiliquplugich sulii ilisauttutiqaglugich ilumutuungagun ukpigusripta, ² tunñaviqaqtuakun niñjugaqañikun isruitchuamik iñuutigimik. Agaayyutim saglutlaitchuam akiqsruñiñaatigut taavrumiña iñuutigimik sivuani aullañniñhan piviksrauruaam. ³ Aasrii nalaullapiaqługu piviksraq sagvigaa taamna tusraayugaagiksuağmigun. Taatnaqtuksraquqłuna savaaksritchaaña, uvañaasrii uqağiplugu tillisaagun Agaayyutim Anniqsuqtipta. ⁴ Titus, aglaktuña ilipnun iğñaurapiamnun ukpiqsriñikun piqatigikkamnun. Agaayyutimtuq Apauruam sulii Christ Jesus Anniqsuqtipta iħaaqqutikun qinñiñiqsimaagumigaatin.

Titus-ñum Savaaña Crete-mi

⁵ Uvaña unitchikpiñ Crete-mun iħaaqsruquplugich sut iħaaqsrugaksrauruaat taamani, sulii nalunaiqsitquplutin ukpiqtuanñuruat qaukñiksrañitñik nunaaqqipayaani. Tillisitka itqağilugich, ⁶ qaukñiksraqtaañuruat patchisaitchuksrauruq, añun atautchimik iħaaqatigağuni, sulii qitunğai ukpiqsriñulutin uqautausruñaqatini pitchiğii!lugich tupiktañikun. ⁷ Uqaqtiksraqtaaq Agaayyutim savaañanik añalatchiruksrauplugu patchisaitchuksrauruq, pisuñimigausrunaqani, uumitchaktangiguni unniñ imiliğaqtausrunaqani, qinnaktasrunaqani unniñ killukun piqağugruasrunaqani. ⁸ Ilaa tukkuğinñaaqsuksrauruq, piqaksriñuluni nakuuruamik, inmiñun añalalguluni, nalaunğaluni, ipqii!luni, sulii alğaaqsruutmik tuvrairuanuluni. ⁹ Uqaqtiksraqtaam payañairvigiraksrağigaa uqauttutini ukpigiraksrauruat sulii iviqtisrimaaqtuaq ilisauttutmun. Taatna ilitqusriqağumi ilaa pitchuksaağilugugisiruq atlanik ilumutuuruakun ilisauttutikun, sulii qinñiqtilgugisiyaa tanjigiliqqutaat akiliiiruut uqağimun.

¹⁰ Uvatakku iñugiaktut tupiguutaitchuat iñuich kinnitñikhutin atlanik nipiqağimikkun kinniqağikun, suvaluk taapkua ilisautriruat iñuk nalunaitñutchiqsuksrauplugu annautrauniaqpan. ¹¹ Iliisauttutaat nutqaqtitaksrağipiagiiñ, takku ilinjisa akasrimagaich añayuqaagiiç ilisautriñimikkun ilisauttutiginğilaaksrağimiknik killukun piqağugruağhutin. ¹² Crete-tağmiut ilañat sivuniksriqiraat nipliğñiqsuq, Crete-tağmiurguuq ataramik sagluturuañuniplugich, niğrugaaqłuktun inniplugich, sulii iqiasruuplutini niğitlaturauñuplugich. ¹³ Aasrii taamna nipliun ilumutuupluni. Taatnağlugich iħaañiksrañatnun ilvich iñiqtiğumigitin ipiksilugu, ilinjilii sayak-

turuamik ukpigusriñikkumuut, ¹⁴ itlungiğutin Jew-ñuruat unipchaaliñitñunlu ilisauttutaatnunlu sulii iñuich tillisaatnun, ayyairuat ilumutuutigimik. ¹⁵ Supayaaq ipqitchuq iñuñni ipqitchumaruani, aglaan ipqitchuanit-chuq tamatkunani qaayuğnaqtuani sulii ukpiqsriñit-chuani, takku ilinjisa isrummatiniç sulii qauğrim-maagiuatillautaniç qaayuğnaqsianiksimaaplutin. ¹⁶ Iliniç ilitchuqsrimanigaluağhutin Agaayyutmik, aglaan iñuuniaħhata piilaagigaa, iliniç uumiktanikhutin, tupiktaiqhutin, iñiqtaqağumiñaiqhutin nakuuruamik.

Nalaunğaruat Iliisauttutit

2 Aglaan ilvich ilisauttutigiraksrağigiñ ilisauttutiksraq ilumutuuraugun uqağitigun. ² Uqautilugich utuqqanaağquatuat añutit qauğrimmaagiqulugich, isrumaugalgulutin, iliniçniç añalalgusritqulugich. Iłumutuğugutin ukpiqsriñimikkun, piqpaktağmikkun, sulii iglutuulğusriñimiktigun. ³ Taatnatuntuuq uqautilugich utuqqanaağquatuat ağnat ukpiqtuam irrusrianiç piqaqulugich, sagluturuañutqunğı!lugich, naagaqaa tigutarrutitqunğı!lugich taaññağmun, ilisautritqulugich nakuuruakun, ⁴ atriraksrallautagağutin nutautluktuanun ağnanun piqaksriñiksrañatigun iħaaqatiumiknik sulii qitunğaağmiknik, ⁵ inmiknun añalalgusri!lutiniç ipqii!kun sulii iħaaqatausruqsilutin kiñuniğmi, tupiqsritlasri!lutiniç añutiumiknik. Agaayyutimli uqaħha iñuich suñi!lağinğit-chumigaat. ⁶ Taatnatuntuuq pitchuksaağlugich nukatpiat añalallautañiksrañatnun inmiknik. ⁷ Ilii!lu supayaa-tigun atriraksrallautagağutin savaallautakun. Iłumutuğullapiağutin sulii piyummatiqagutin ilisautriñiqni.

⁸ Uqautilutin nağguksruğnağumiñaitchuakun, akilii!lisuqtitin kanñusrutlasri!lugich, pigiitchuakun nipiksrai!lutiniç uvaptigun. ⁹ Uqautilugich savaktaağruich tupiksritqulugich añayuqağmiknik sulii quyalilugich sukupayaaq. Iliniç kiumakñiqsksraunğitçut ¹⁰ unniñ tigliktuğvigiraksrağinğitçhaich. Aglaan ataramik urriqsuqtaksrağigaaat nakuuñiqtin sulii qanutitanaiñiqtin kamagikkauñiksrañanun ilisauttutim Agaayyutikun Anniqsuqtiptigun surağaipayaagmiki.

¹¹ Uvatakku Agaayyutim iħaaqqutaa ilisimanaqsiruq iñupayaat anniqsuliksrañatnun. ¹² Taavrumuuna iħaaqutmigun Agaayyutim ilisautigaatigut agaayyutailaakuaqunğı!luta sulii nunakuatħum kimmutaagaaqunğı-tluta, iñuutqupluta uvaptiknik añalalgusri!luta, nalaunğaluta, agaayyutiqaguta pakma uumani nunami, ¹³ taqii!faptikni quvianaqtuamun uvluanun niñjugağik-kapta, kamanautaa kamañaqtuam Agaayyutipta An-

niqsuqtipta Jesus Christ-ŋum sagviqpan. ¹⁴ Ilaa qaitchuaq iŋmiñik piqutigipluta, annautisraqhuta pigiit-chuapayaamiñ suli pigiaqutitqupluta iŋmiñuñhiñaaq, ip-qiguta, piyummatiniguta nakuuruakun. ¹⁵ Tamatkua ilisauttutigiymigitin, atuŋlugich aŋalatchiñiqni, pitchuk-saaŋiqni suli alŋaqsruñhatni tusraarivich. Nalliatnun-unniñ piinilŋaŋipkasruñaqnak.

Ukpiqtuam Agaayyutikuagialiksraŋa

3 Itqaaqtuutilugich iñugikkatin maligutchiñiksraŋatigun aŋalatinik suli qaukiŋñik, tupiksriñkun ilinjit-ñik, itqanairrutitqulugu savaallautapayaq. ² Uqautilugich pigiiñakun uqautiksritqunŋilugich, aglaan qinui-yusrimaaŋlugich, ilauraaqnaŋlugich, suli ataramik ag-ŋairrutriñkun irrutritqulugich iñupayaanik. ³ Uvapatuuqtakku qanŋikkaptikni kinniqipluta, tupiktaitluta, nalaunŋaisimarugut, savaksiqsimaplugu kimiksriñiq quvianaŋikkaŋigun killuum qanusripayaatigun, iñuuniaqhuta uumiktakun suli siqñaktakun uumikkuti-pluta avatmun. ⁴ Aglaan Agaayyutim Anniqsuqtipta aggiqami piqaksriñŋimigun suli iñuaqqutriñŋimigun anniq-suŋaatigut. ⁵ Uvagut savaaqallautañaptiguŋitichuaq aglaan ilaan nagliksriñŋimigun anitqiksitkaatigut salummakkaukapta imiŋmik aasriñ Ipqitchuakun Irrutchikun qaitchipluta nutaamik iñuñŋimik. ⁶ Uvatakku Agaayyutim agliplugu qaitchigaatigut Ipqitchuamik Irrutchimik, uumuuna Jesus Christ-kun Anniqsuqtiptigun, ⁷ taavrumuuna iñuaqquataagun uvagut nalaunŋas-ripkaqhuta Agaayyutmi, suli piññaktaŋilugu isruit-chuaq iñuñŋimik niŋiugaŋikkakput.

⁸ Tarra taamna ilumutuuruuq nipliun. Uvaŋa ataramik uqaqugikpiñ tamarrumuuna nalupqisruutaigutin, iñuñŋimik ukpiqsriuat Agaayyutmik ataramik kipigiyumuut piviqaqtiñiksraŋagun savaallautam. Taatnatchich savaallautat nalaunŋarut suli ikayuutiksraurut iñuñŋimik. ⁹ Aglaan piisimaagvigilugu isilŋaiñkun uqaksraqtuliq, immakŋaqtatigun atiqtigun kaŋŋiuliq, aivvatrañiq, suli akimaniutrañŋimik maliguksratigun qaisauruatigun Moses-kun. Tamatkua ikayuutaunŋitichut unniñ pitluk-tuaŋunŋitichut. ¹⁰ Malguŋuŋlugu unniñ alŋaqsruuti-qagumigiñ iñuk akatchiruaq avgumaliñmik ilamiñi, suqutigitqisruñaqnagu malinŋuŋutillanŋitpan. ¹¹ Uvatakku ilisimaŋiñ taatnasriq iñuk iñuaqsruutaunŋitichuq suli killuqsautaiñ kaŋiqsimapkaŋaŋigaat nalaunŋiñha-gun.

Ilisauttutit Aqulliich

¹² Qakugu tuyuŋiyupku Artemas naagaqaa Tychicus ilipnun, utlallaksapiagumigikma Nikopolis-mun, takku sivuniqaqtuŋa ukiisukluŋa tarani. ¹³ Ikayuñniallapiagumiikkiñ Zenas, maligutaksraliqirilulu suli Apollos aullaŋ-niañhakni iglauñksraŋmiknun, suli supayaamik inuñai-yallapiaglugik. ¹⁴ Ilisauttilugich iñugikkavut piviqaqtit-chiñiksraŋatigun savaallautamik, aasriñ piqaqtitchiñlutin atlat inuŋikkaŋitñik iqaisruktuasruñaqatiŋ.

¹⁵ Iluqaŋmiŋ piqasriqsuqtima nayaŋŋaŋaatin. Nayaŋŋaŋmiŋgivut ukpiqtuaqatiuvut. Agaayyutim iñuaq-quataan iluqasri nayuŋumigaasri.

Philemon

1 Uvaŋa Paul tigutaanuruana piqutigiplugu Jesus Christ, aasriiŋ Timothy aniqatigikkaqput uvamniit-tuqtuuq. Aglaktuŋa uumiŋa tuyuutmik Philemon-mun piqpagikkamnun savaqatigikkamnun, ² suli Apphiamunlu piqpagikkaptiknun Archippus-munlu aŋuyyiuq-tauqatiptiknun, ukpiqtuanuruunanlu katisruuranun tupipnun. ³ Uvvatuq Agaayyutim Aapagikkapta Atanġuruamlu Jesus Christ-ŋum iŋuaqquitiqpaglisi tutquti-qatillusiŋu.

Philemon-ŋum Piqaksriŋhalu Ukpiqsriŋhalu

⁴ Quyagiga Agaayyutiga itqaġiplutin iniqsruqama, ⁵ tusraaplunja piqaksrisilaapnik iluqaitŋik Agaayyutim iŋuiŋik suli ukpiqsrisilaapnik Ataniġikkaptiknik Jesus. ⁶ Piqatigiiŋiqput ilipsitŋi ukpiqsruuanuruani piġuqtuks-rauruq ilitchuġitlasriŋusri ikayuutipayaanik piġikkapsit-ŋik Christ Jesus-mi. ⁷ Aniqatmaan, quviatchaigikma arautiqaqŋunjalu piqpakkutiŋapku, atakkii iŋisimagiga quviatchaiŋhiŋ iluqaitŋik Agaayyutim iŋuiŋik.

Paul-ŋum Iniqsruutigaa Onesimus

⁸ Taatnamik inġvigiŋlagukkikpiŋ sumik piraksrapnik tiliŋhiŋaŋaluaqhutin, aniqatigiplutin Christ-mi. ⁹ Uvva-suli Christ-ŋum piqaksriŋhagun tilisunġitchikpiŋ, aglaan uvaŋa aŋayuqaaqtuami, isiqtaplunja pisigiplu-gu Jesus Christ inġvigiŋsrukkikpiŋ. ¹⁰ Tarra inġsruġik-piŋ pigiplugu Onesimus iġŋiġiliutikkaġa ukpiqsriŋiq-man Christ-mik qiliqsimaŋamni pituutani. ¹¹ Taimma qaaglaanimŋa ikayuutaunġitchaluaqtuq ilipnun. Aglaan pakma ikayuqtuġuqtuq ilipnunlu uvaŋnunlu. ¹² Utigmun tuyuġisraaqsigiga. Akuqtullaŋniaġumagiŋ irrusriŋiġutilugu uvamnik liilaa pipmatun. ¹³ Nayuqtigisrukkaluagiga uvaŋni illugu. Savautinayaġaŋa iniks-

raġaluapni qiliqsimaŋamni piqutigiplugu tusraayu-gaġiksuaq. ¹⁴ Aglaan suyumiŋaiaipiaqtuŋa apiqsruŋlak-luaqnak. Nakuurualiqiŋ piyummatigillapiaġlugu nu-nuripkasruŋaŋnak uvaŋnun.

¹⁵ Taatnaqhuni aullaummiuraallaguknaġniqsuq ilip-niŋ, ilipnun utitlasripluni iŋiġlugu. ¹⁶ Uvakŋaniŋaglaan savaktaaġruuŋhiŋaunġiqsuq ilipnun aglaan nakuqsi-tŋluktuq savaktaaġruŋmiŋ. Onesimus ukpiqsriaqsikami Christ-mik piqpaknaqsiruq aniqatigiliutiŋluni uvaŋnun aglaan pitŋlukuŋunniŋ ilipnun, takku Agaayyutim pi-giliutiŋmigaa iliptuntuuq. ¹⁷ Isrummatigigupŋa piqat-naaġipiagŋunja, paġlayumagiŋ utiqpan uvaktun ilijlugu. ¹⁸ Suli qitkutiksriŋiqpan suurapnik taimani qimakami suli niġġiuqsrumaqaqpatin akiiŋiutiŋumagiŋ uvamnun. ¹⁹ Uvva aglaktuŋa argamnik itna, Uvaŋa Paul akiiŋiŋia-piaġikpiŋ. Itqaqtuutiŋitichikpiŋ qanutun niġġiuqs-ruutiqaqtilaaqnik uvamnun. ²⁰ Aniqatmaan, quyalisa-llaŋniaŋa pisigilugu Ataniq, quviatchaksaġlunja aniqatigiplunja Atanġuruakun.

²¹ Aglaktuŋa uumiŋa ilipnun nalupqigiŋiġitŋlugu tu-piksrisuŋhiŋ iŋisimagaluŋaŋaan savaaqatŋunjaŋhiŋ inġqsruaġikkamniŋ. ²² Aasriipsuuq niġiugaqaqtuŋa qi-ŋitlasilġiŋimnik ilipsitŋik inġqsruŋapsigun. Taatnaqhutin itqanaiaġumuutin iniksramnik.

Iŋammiuġutit

²³ Epaphras-ŋum tigutaanuruatigikkagma pisigiplugu Christ Jesus tuyuġaatin nayaŋaŋaġmiŋik. ²⁴ Mark-ŋum-lu, Aristarchus-ŋumlu, Demas-ŋumlu, Luke-ŋumlu sa-vaqatiuma tuyuqmigaatin nayaŋaŋanik. ²⁵ Uvvatuq iŋuaqqutrisaan Atannaŋpta Jesus Christ-ŋum irvigiliun irrusriqsu.

Hebrews

Agaayyutim Uqal̄ha Uqaqtigiplugu Iḡnīni

1 Injil̄gaanimma Agaayyun uqaqtuq sivulliaptiknun sivuniksriqiritigun akulaiq̄lugu atlakaagīk̄ugich.
² Aglaanpakma makunani aqulliḡnī uvluni Agaayyutim uqautigaatigut Iḡnīgmigun, nalunaiqsaḡmigun paitchaktaaquplugu supayaanik, aasriīn̄ ilaagun īnīgnikkan̄i nuna. ³ Agaayyutim kamanautaa q̄īnīgnaitchuq. Aglaanpakma kamanaun qausaīnaqtuq Iḡnīguruakun Agaayyutillapiatun itluni. Iḡnīguruam tiggummiugaḡaa supayaaq uqal̄igmigun san̄j̄iqaqtuatigun. Piījanikamigich īnuich killuqsautaat, aquvinniqsuq taliqpianun kamanaḡniqsram pakmani.

Iḡnīq Kamanatluktuq Isaḡulin̄mīn̄

⁴ Taatnaqhuni kamanatluksipluni israḡulin̄nīn̄ Agaayyutim atchiḡnīḡaa kamanatluktuamik atiḡmik ilin̄isa atin̄īnīn̄. ⁵ Atakkiīn̄ Agaayyutim nalliatunnīn̄ israḡulgich nipliutisrimaitchaa, itna,
 “Ilvich Iḡnīḡigikpīn̄.
 Uvlupak nalupqinaiḡikpīn̄ iḡnīḡiplutin takkuatni īnu-payaat.”

Psalm 2:7

Naagasuli itnaqsamaitchuq israḡulin̄mun,
 “Aapaugisirun̄a ilaanun aasriīn̄ uvaḡa Iḡnīḡilugu.”

2 Samuel 7:14; 1 Chronicles 17:13

⁶ Aasriipsuuq, tuyuḡiyasripmagu Iḡnīguruuq aḡalatiqatini īnuḡnun marrumani nunami nipliḡnīqsuq, itna,
 “Iluqatin̄ Agaayyutim israḡulḡīn̄ purvigilitrun̄.”

Deuteronomy 32:43

⁷ Suli uqautigigai israḡulgich, itna,
 “Israḡulgich anuḡiguqtinniḡai,
 savaktiniasriīn̄ ikualaruaḡuqtitlugich.”

Psalm 104:4

⁸ Aglaan Iḡnīguruamun uqaqtuq,
 “Agaayyuun, aḡalatchiraugisirutin̄ taimun̄a.
 Aḡalatkisiḡīn̄ aḡaayuqautīn̄ nalaunḡatikun.

⁹ Quviagiḡīn̄ nalaunḡaruat̄iq aasriīn̄ uumigiplugu nalaunḡaitchual̄iq.

Taatnaqhuni Atan̄ḡum, Agaayyutvich, piksraqtaagīgaatin̄ qaitchip̄lutin̄ pit̄luktuamik kamak̄kutmiglu quvianamiglu tamatkunakḡapayaaq piqatipnīn̄.”

Psalm 45:6-7

¹⁰ Itnasuli uqaqtuq ilaagun,
 “Ataniiq, aullaḡnīisaqqaaḡataḡīḡmī īnīḡīn̄ nunalu q̄ilaḡlu argapnik.

¹¹ Tamatkua piunḡiḡnīaqtut, aglaan ilvich itchaḡataqtutin.

Iluqatin̄ tamatkua utuqqaḡuḡnīaqtut

aasriīn̄ atnuḡaaluktun suunḡiḡutin̄.

¹² Uligaatun imuniaḡitin̄

aasriīn̄ simmigutin̄ atnuḡaaluktun.

Aglaan ilvich atlan̄ḡuḡumīn̄aitchutin̄ sul̄i ukiutin̄ isruk̄l̄itchumīn̄aitchut.”

Psalm 102:25-27

¹³ Aasriīn̄ nalliatnun israḡulgich uqautrīll̄aksimaitchuq itna,

“Aquvittin̄ taliqpin̄ma tun̄aani aḡalatchiqasiutiluti-naasriīn̄ uvamnik

akīīll̄apiaḡnīaḡhatnunaḡlaan iluqait̄nik̄ uumigirivich.”

Psalm 110:1

¹⁴ Israḡulgich savaktaul̄hīnaqtut irrusriuplutīn̄. Tiliraurut ikayuquplugich tamatkua annautrauniaqtuanik.

Kamanaqtuaq Anniqsuḡiaq

2 Qīnīḡiḡkput Iḡnīguruam kamanatluḡa israḡulin̄nīn̄. Taatnaḡuta pīliq̄ipiaqtuksraurugut qaunatiaḡiḡlugich tusraakkavut. Tupigiguptigik tamatkua taggivaḡtaḡumīn̄aitchugut il̄umutuuruamīn̄. ² Uqal̄ipayaaq israḡulgich uqautigikḡan̄at payaḡaitchuan̄uruq. Aasriīn̄ kīn̄apayaaq navguiruaq maliḡutaksramik tupiksrīḡit̄lun̄īll̄u nalliusriaqaḡisiruq anasrīḡuqsautmik. ³ Taatniitpan qanuḡuta annaḡniaqpisa anasīḡuqsaḡviksrap̄tiknīn̄ suksraḡin̄ḡitchuptigu anniqsuḡiaq? Atan̄ḡum Jesus uqautigiqqaḡaa taamna anniqsuḡiaq. Aasriīn̄ tamatkua tusraaqqaat̄uat uqal̄igmik qan̄j̄iqsitkaat nalupqinaiq̄lugu uvaptiknun il̄umutuunip̄lugu. ⁴ Agaayyutimtuuq il̄isimapkaḡnīḡaī atlakaagīisigun quvinaqhutin̄ savaatigun, sul̄i Ipqitchuam Irrutchim aatchuutaigun pisul̄igmigun.

Sivulliuqtaat Anniqsukkauruat

⁵ Aasriīn̄ Agaayyutim piksraqtaagīn̄ḡitchai israḡulgich aḡalatisraulugich nunami tikitchaḡumaruami. Taamna uqautigiḡikput. ⁶ Aglaan Agaayyutim uqal̄hani aglausimaruaq, itna,

“Agaayyuun, suvaata isrummatigitlaniq̄piun̄ īnuḡhīnaq?

Naagaunnīn̄ suvaata qaunagitlaniq̄piun̄ īnuum iḡnīḡa?

⁷ Sivikitchuami kamanait̄luktitauraallakkaluaq̄lugu israḡulin̄nīn̄,

niaquusriḡīḡīn̄ kamanautmik kamak̄kutmiglu,

⁸ sul̄i inillakkīn̄ aḡalataḡitlasriplugu supayaaq.”

Psalm 8:4-6

Taamna uqal̄iq uqautigigaluaq̄titlugu Agaayyutmun inillaḡniplugu īnuḡ aḡalatchirauplugu supayaamik,

pakma qiniñgitchikputsuli iñuum aňalatchitlapiaqti-laaŋa supayaamik. ⁹ Aglaali qiniñgikput Jesus “sivikit-chuami kamanaitlullaklugu israđuliñiñ.” Agaayyutim ikuqqutmigun tuqupkađniđaa pisigiplugich iñupayaat nanipayaaq. Taatnaqlugu niaquusriđniđaa kamanautmik kamakutmiglu.

¹⁰ Agaayyutim aňalanniđai supayaat, suli supayaat sagviđniđaat kamanautaa. Aasriiñ nalauttuq Agaayyutmun naamasipkaqamiuñ iđni nagliksaałikun tikiutitqu-plugich iñugiaktuat iđniđich qilañmun. Taamna iđniq aullađniiriđniđaa annisugiañatnun. ¹¹ Taamna ip-qiqsitchiruaq iñuñnik Agaayyutmun suli tamatkua ip-qiqsitauroat iluqatiñ aapaqadıniqsut atautchiiñamik. Taamna pisigiplugu Jesus-ñum kanñugingitchea tai-yuiksrañat ukpiqsruuat aniqatiumiñik. ¹² Nipliqhuni Agaayyutmun, itna,

“Iłitchuđipkautigisigikpiñ aniqatiumnun;
nañgađisigikpiñ akunđatni ukpiqtuanuruaat.”

Psalm 22:22

¹³ Itnaqhunisuli,
“Tunñavigisigigiga Ataniq.”

Isaiah 8:17

Sulipsuuq,
“Uvaniittuñña ililgaani Agaayyutim qaisañiñi uvam-nun.”

Isaiah 8:18

¹⁴ Taapkua ililgaat timiqaqttut auqaqhutiñlu. Taatna-tun ilaa iñuguqtuq timiqaqhuni ilinjisitun. Tuqukami sannigutami timimigun piyaqqutlasriñiđaa tuqupkai-tlaruaq iñuñnik, taamna tuunđaq. ¹⁵ Jesus-ñum annau-tisrađniđai tamatkua iñuich tigutaañuruat iñuuniqtuti-laađmikni iqsiłhatigun tuqułiđmik. ¹⁶ Atakkii Jesus-ñum isrumaaluutiginđitchai israđulğich, aglaan ikayuđugai iñuich kiñuviagikkanji Abraham-ñum. ¹⁷ Taatnamik Je-sus iliruksrauruq aniqatiunjisun supayaakun. Taamna pisigiplugu ilunñuksripluni tuniqsimaruauñpluni lu agaayuliqsipaguqtuq ilinjitñun. Jesus-ñum tuqułiđmi-gun piđniđai iñuich killuqsautinğich qiniñiqsitlugu Agaayyun. ¹⁸ Jesus ilaaptuuq nagliksaaqtuq uktuaq-siukami. Taatnamik ikayulguniđai tamatkua ukpiqsru-ruat uktuaqsiupmata ilaatun.

Jesus Kamanatluktuq Moses-miñ

3 Aniqatiumaañ, pigigaasri Agaayyutim. Qilañmu-gugaasri. Taatnamik isrummatigiraksrađigiksi Je-sus tilirauruaq Agaayyutmiñ, ilaaptuuq agaayuliqsip-pauruq ukpiđikkaqput payañaitlugu. ² Jesus tuniqsim-matriruq Agaayyutmun piksraqtaagirimimñun atriplugu Moses-tuuq tuniqsimmatriruq Agaayyutim iluqaani tupqani savautrikami Agaayyutim iñuiñik. ³ Taamna iñuk nappairuaq tupiđmik kamakkusriaqatluktuq tu-piđmiñ. Taatnatuntuuq Jesus kamakkusriaqatluktuq Moses-miñ. Moses savautri!łautagałuaqtuq Agaayyu-tim iñuiñik Jesus savautri!łautatluktuq. ⁴ Tupipayaaq nappairiaqtuq, aglaali Agaayyutim sua iluqaan nap-pakkađigaa. ⁵ Moses-guuq tuniqsimaruq iluqaani tup-qani Agaayyutim, aglaan savaktauñhiñaqhuni. Moses nipliqsimaruq sunik uqautauniaqtuanik sivuniksrami,

[amiami Christ-mik]. ⁶ Aglaan Christ tuniqsimaruq iđ-niđupluni aňalatchiruaq iluqaanik tupiđmik. Iluqata ukpiqsruuani Agaayyutmik, uvagut tupiđigaağitigut Agaayyutim ukpiqsrisiqađupta niđiugaqađuptalu is-ruanunaglaan.

Minguiqsiagvivaqtut Agaayyutim Iñui

⁷ Tarraasriiñ Ipqitchuaq Irrusriq uqaqtuq,
“Uvluvak tusraayupsiuñ Agaayyutim nipaa,
⁸ siquqsilaagnaqaqsigik isrummatigikkasri,
taipchunatitun aki!lıiqsuiruatun Agaayyutmik
uvlumi taivrumanı suviksraılaami.

⁹ Aapaapsi uktuapiagağatağaatñña arguađipluñña q-i-ñiğaluqaługich savaatka.

¹⁰ Taatnaqluñña malđukipiani ukiuni uumitchautriruñña
taipchuniñña iñuqatigiñiñik,
aasriiñ uqaqluñña, ‘Pigisupayaakkanat killuuruq.
Kaniqsimaıtchaat ilitqusriğa.’

¹¹ Tarra akiqsruqtuñña uvaññun uumitchałamni, itna,
‘Isiqıtitchumiñaitchitka nunamun akiqsruutigikkam-nun ilinjitñun minguiqsiagvigitqukkamnun.’”

Psalm 95:7-11

¹² Taamna Ipqitchuam Irrutchim uqađikkanña. Taatna-mik qaunatađiđiutisitchi avatmun. Avallañgitchumuus-riji iñuuruamiñ Agaayyutmiñ pisigilugu killuqsauñ uk-piqqutaıiđlu uummatipsitñi. ¹³ Aglaan pitchuksaađu-tisritchi avatmun taiyuđnaññaansuli “Uvluvañmik” suli tusraatlaññapsi Agaayyutim nipaaniñkupiksritlaññap-silu. Tupiksriñgitchupsi nalliqsi siquqsiviaqtuq ilaatni killuqsautmun sagluqipkađuni. ¹⁴ Takku iluqata pigiga-atigut Christ-ñum ukpiqsimaurađniagađupta ukpiqs-ri!ıaptiktun aullađni!haniñaglaan tuniqsimalutalu pa-yañaiğuta isruanunaglaan. ¹⁵ Itnaqsimaruq,
“Uvluvak tusraayupsiuñ Agaayyutim nipaa
siquqsilaagnaqaqsigik isrummatigikkasi
taipchunatitun aki!lıiqsuiruatun uvlumi taivrumanı
suviksraılaami.”

Psalm 95:7-8

¹⁶ Kisut tusraaniqpatruñ Agaayyutim nipaa aki!lıiq-suiupmata ilaanik? Aa, iluqatiñ taipchuanurut iñuich Moses-ñum annisikkanji Egypt-miñ. ¹⁷ Kisutmi Agaay-yutim uumitchautiniqpagich malđukipiani ukiuni? Aa, iluqatiñ taipchuanuniqsut killuqsaqtaqtuq tuquplu-tiñaasriiñ suviksraılaami. ¹⁸ Agaayyun akiqsruđniqsuq inñimñun, “Isiqıtitchumiñaitchitka nunamun akiqsruuti-gikkamnun ilinjitñun minguiqsiagvigitqukkamnun.” Ki-sut Agaayyutim uqautigivagich taatna? Aa, iluqatiñ taipchuanurut tupiksriñgitchuat Agaayyutmik. ¹⁹ Tarra ilitchuđigikput ukpiqsriñđisilaañat, taatnaqhutiñaas-riiñ tikitchumiñaiñniqsut kiniliriviksrađmiknun, taavru-muñña nunamun Agaayyutim akiqsruutigikkanañun ilinjitñun.

4 Taatnamik Agaayyutim akiqsruutaa minguiqsiag-viksarakun itchugaaqtuq. Anayasuktuaqta nalliqsi tikiñgitpiaqtuq taavrumuñña minguiqsiagvinñun. ² Tak-ku iñuktitun suviksraılaami inililgaallapiaq uvaguttuuq tusraapmigiđput ilaan nipaa tusraayugaađiksuañun. Aglaan tusraakkanata annisunđiñiđai, takku Agaay-

yun ukpigingitlugu. ³ Uvagut ukpiqsriruani minguiq-siaqataurugut Agaayyutmi nipliutaatun, "Akiqsruqtunja uvamnun uumitchaamni, 'Isiqitichumiñaitchitka nunamun akiqsruutigikkam-nun ilinjitñun minguiqsiagvigitqukkamnun.'" *Psalm 95:11*

Itnañiqsuq taamna savaani naasrimagaluaqtitlugich iñigatañaniñaglaan nunam. ⁴ Aglausimaruq samma taavrumuuna tallimat malguuguutaatigun uvlut itna, "Agaayyun minguiqsiagtuq savaagmiñiñ tallimat malguuguutaatni uvlut." ⁵ Tusraakkaptitun sivuani itnalgit-chuq, "Isiqitichumiñaitchitka nunamun akiqsruutigik-kamnun ilinjitñun minguiqsiagvigitqukkamnun." ⁶ Tarraasriiñ taipchia tusraaqqaatuq tusraayugaagik-suamik isingitchut Agaayyutim minguiqsiagvianun uk-piqsriñgñigimiktigun. Taatnamik isitlasrugaaqtugut mi-ninguiqsiagatauliksraptiknun Agaayyutmi. ⁷ Agaayyun inillaitqisusq atlamik uvlumik taiplogu "Uvlunamik." Iñugiaktuq ukiut pianikmata uqautigitqikkaa tumigip-lugu David, uqaliqtigun tusraakkaptigun itna, "Uvluvak tusraagupsiuñ Agaayyutim nipaa siqquqsilaagniaqasigik isrummatigikkasi." *Psalm 95:7-8*

⁸ Tarra Joshua-mtuuq iñui Agaayyutim minguiqsiagtin-niqpagich, Agaayyutim uqagitqikkayaitchaa atla uvlug David-kun. ⁹ Taatnamik iñui Agaayyutim isitlasrugaaq-tut akiqsruutauruamun minguiqsiagvijnun. ¹⁰ Atakkii kiñapayaaq isiqtuq Agaayyutim minguiqsiagvianun, nutqaqmiuq savaagmiñiñ Agaayyun nutqaqmatun sa-vaagmiñiñtuuq. ¹¹ Ki, sakuukta isiguguta minguiqsiag-vianun Agaayyutim. Tupiksriñgitchuksraungitchugut atrilugich sivulliyavut suviksrailaami isingitchuat taavru-munja minguiqsiagvijnun ukpiqqutaiñgimiktigun. ¹² Uvatakku uqatna Agaayyutim uumarug sanjijila-piaqhuni. Qamunaaqatlarug iñuum iñuusrianunlu irrusrianunlu sulii isivgiuqlogu isrummataalu kimmu-taalu, atriplugu ipillapiaqtuq avatmulik avguiraqtuq saunginik sagviqlogu patqa. ¹³ Sulii Agaayyutim si-vugaani qanusripayauraq uumaruaq iriqsimangitchuq, aglaan supayaaq sagvirug qiniqnaqhuni irraknun ilaan isivgiugiyumaaqtuam uvaptiknik savaaptikniglu.

Jesus Kamañatuaq Agaayuliqsiqpak

¹⁴ Taatnamik, ki ukpigilakput payañaguta Jesus, Agaayyutim Iñiña, kamañatuaq agaayuliqsiqpagik-kaqput. Ilaa apqusaananiñiqsuq qilaktigun sivugaa-nun Agaayyutim. ¹⁵ Takku agaayuliqsiqpakput isumaa-luqatautlarug ilisimapluni qanutun sayaisilaaptiknik. Ilaa aniqusaananiñiqsuq uvaptiktitun supayaatigun, aglaan killuqsangitluni. ¹⁶ Taatnamik sivuganjutisa iñuaqquutriaqtuamun Agaayyutmun nalupqisrunigü-guta, ilisimalugu Agaayyun ilunñuktaqtaqtuq iñuaqquu-triginiakkaqput ikayugnaqsiraqigupta.

⁵ Iñisimañapsisun Agaayyutim aglausimaruamiñ uqatñaniñ, qaukñipayaañat agaayuliqsiq piksraq-taanurañiqsuq akunqatniñ iñuich savautitquplugu Agaayyun pisigiplugich iñuich. Ilaa qaitchiruksraurug aatchuutitun tuniñautiniglu killuqsautinjitñun Israel-

aañmiut. ² Ilaa iñuñiñaupluni inñiñik ilisimaruq sayai-silaagmiñik. Taatnaqhuni aggañairrutitlagai tamatkua killuqsauqtat pisagaluqaqat. ³ Ilumun aatchuqtuks-raupmiraqtuq tuniñautinik killuqsautmiñun pitrigalua-llañmi killuqsautinjitñun Israel-aañmiunqatmi. ⁴ Agaayuliqsiqpauñiq kamakkuqtaqtuq. Aasriiñ kiñanniiñ iñuk agaayuliqsiqpautlaitchuq inñigun; piksraqtaañu-ruksraurug Agaayyutmiñ Aaron piksraqtaañupmatun. ⁵ Taatnatuntuuq Christ kamañagniaqsangitmiuq inñiñik agaayuliqsiqpañun qaukñiguqsaguni. Aglaan Agaayyutim piksraqtaagigaa nipliutiplugu, "Ilvich Iñiñigigikpiñ.

Uvluvak nalupqinaigikpiñ iñiñigiplutin takkuatni iñu-payaat." *Psalm 2:7*

⁶ Uqagipmigaaptuuq atlamiiñmi, "Ilvich agaayuliqsigigikpiñ Melchizedek-tun iliplogu, aasriiñ agaayuliqsaugisirutin isruitchuamun." *Psalm 110:4*

⁷ Jesus nunamiitnami agaayuniqsuq nipitusripiluni qulvisigun Agaayyutmun annautitqupluni tuqñigmiñ. Kiggusriaqagñiqsuq taluqsripilunikii Agaayyutmik. ⁸ Iñiñigugaluñagmi nagliksaatuuq atriplugich iñuich na-gliksaatmatun. Taatna nagliksaatami ilinñiqsuq tu-piksriñgimik. ⁹ Pakma tuquanikami Jesus naamasirug, aasriiñ anniqsuitlasirug iñuñnik taimunja tupiksriurua-payaanik ilaanik. ¹⁰ Agaayyutim taiyuutchiqlogu agaayuliqsiqpañmik Melchizedek-tun iliplogu.

Kiliktuutit Qapiqungiluta

¹¹ Uqautiksraukkaqaluqaqtugut taavrumuuna Melchi-zedek-kun. Aglaan sakiqnaqtuq kanjipsikautigiliks-ranja taamna ilipsitñun, takku tusraasrunigitchusri ala-pisaaqpañlusu. ¹² Pakma ilisautriugugumiñaqsigaluaq-tusri aglaan ilisautriaqtuksraurusisuli ilisautripsaaq-tuksrauruamik ilipsitñik sivulliqsigun ilisauttutauruati-gun Agaayyutim uqatñiñ. Aniqammiuratun miluktuq-tuksraurusugañiqsusri niqpiatutlaitlusu. ¹³ Kisupa-yaaq miluktuqtuq aniqammiuratun ittuq. Taatnatun iñuk ukpiqsriaqsikami Jesus-mik ilitchugingitchaasuli atlakaagñisilaañak nalaunñaruamlu killuuruamlu.

¹⁴ Aglaan niqpiq pigigaaq iñuguaniksamaruat. Taatna-tun iñuum ilisaguullapiaqtuam uqatñanik Agaayyutim kanjitsitlasisaiñagañigai sakiqnaqtuq sulii puttusri-tlasiragañigaa sum nalaunñatilaañ killuqsaututillaañ-lu.

⁶ Taatnaguta uqautiginigilavut sivulliih qaganaq-tuat ilisauttutauruat Christ-kun. Iñugugnaqsigaa-tigut. Ilisautriñiqsa sivulliiplutin ilisauttutauruanik, itnautauruat mumiguni savaañiñiñ tuqñum sulii mu-miguni Agaayyutmun ukpiqsriñkun, ² sulii ilisautriñluni paptaañiqitigun sulii inillailuni argañnik iñuñnun, sulii ilisautriñluni anjitiñhatigun tuqñaruanik atanniñkunlu isuitchuakun. Taapkua ilisauttutigitagai aniqammiurat. ³ Aasriiñ qulvaqtaaqta ilisauttutinun iñuguaniktuanun iñuñnun, ami Agaayyutim pisuñigikpañ.

⁴ Iñuk ukpiqsriuruañuaniktuaq kanjipsikakkañanika-mi Agaayyutim qaumanagun, uuktuñanikamilu aat-

chuutauruamik qilanjmiñ, piqasriutianikamiļu Ipqit-chuami Irrutchimi, ⁵ uuktuanjanikamiunļu nakuuþa uqaþhan Agaayyutim sulii saññiqalþa Agaayyutim aña-latchisaan, ⁶ tarra—taatnasiq ukpiqsriuaqguaniktuaq taggivaqumi maliguaqaluaqigmiñiñ Agaayyutmik mumitqikkumiñaitchuq. Atakkii taatnatchim iñuum kikiak-tuutitqilgitmatun pigaa Iqñiña Agaayyutim, sulii mitau-tigiplugu ilaan tuqulþa. ⁷ Iñuk ukpiqsrimaaqtuaq Christ-mik ikayuusiaqaqtuq nunatun qaunakkusiaqaq-tuatun silalukman, aasriiñ nauriraqtuq niqiksranik tamatkununja nunaliqiraunun. ⁸ Aglaali iñuk tunutchi-ruaq Christ-mik suksraunqisitauroq nunatun nauri-raqatuaatun kakitlaqnaqtuanik ikikkaugisiranik isruani. Taatnasriq iñuk anniqsungitchuq.

⁹ Piqpagikkamaan, uqaqapta taatna nalupqisungit-chugut itilaapsitñik nunagiksuatun aasriiñ annautraun-iaqtusri. ¹⁰ Agaayyun nalaunjaruqtakku. Puuyugumi-ñaitchaa qanuq ikayuillaapiasiq Agaayyutim iñuiñik pi-qutigiplugu piqaksriñiqsi ilaanik. ¹¹ Sulii kaviugigikput atausriullaalursi ikayuillaapiasruun isruanunaglaan sivuanisun. Taatnaqupsi iñuuniqtutitlaapsitñi nalupqi-naifiaqiksi niqiuqalqisi. ¹² Savautrituifiaqugipsigiñ Agaayyutmik. Piyummatigilugu maliguutisritchi atlanun ukpiqsriuanun akuqtuiruanun ukpiqsriñikun anuqsruñikunlu Agaayyutim akiqsruutigikkanjanik.

Agaayyutim Nalupqinaitchuaq Akiqsruutaa

¹³ Itnaami, Agaayyutim akiqsruqamiun Abraham atuqniqaa atini takku atqitchuq kamanatluktuamik ilaan atqaniñ. ¹⁴ Itnaqniqsuq,

“Nalupqinaitchuamik quviasaapiagñaqigkipiñ aat-chugutin iñugiallapiatquanik kiñuviaksrapnik.”

¹⁵ Aasriiñ utaqqilgataqami anuqsruñikun akuqtuiruq Agaayyutim akiqsruutigikkanjanik. ¹⁶ Iñuittuuq akiqs-ruqupmiut atuqlugu iñuum atqa kamanatluktuq in-mikniñ. Anqigutauruam nalupqinaiqagigaa nalupqinaiyautikun aasrii uqavaagutiksraq piiqlugu. ¹⁷ Uvvali Agaayyutim nalupqinaiqukka tamatkununja akiqsruk-agmiñun atlanqunqumiñaisilaanja sivunniutini aasriiñ nalupqinaiqulugu atuqlugu atchi. ¹⁸ Agaayyun sa-glutlaitchuq. Taatnamik tunnavigigikput Agaayyun atuqamiun akiqsruutini nalupqinaiyautiniļu, atakkii uqaþha atlanqutlaitluni. Ilaan akiqsruutaanlu nalupqi-naiyautaanlu pitchuksaallapiagaatigut tigummitqiaqig-quplugu niqiuq qaisauruq uvaptiknun qamannir-viuplugu. ¹⁹ Niqiuqagikkaqput kitchatun iñuutchipsit-ñun ittuq aullatlaitluniļu saññipluniļu. Taamna niqiuq-gaq kisaqsamaruq qilanjmiñ sivuqaañiñapiq Agaayyutim liilaa talukuyaam tunuani inim ipqiñiqsrauruam iluani. Kisaliqiri isiqtuq tarunja piqutigipluta. Taamna kisaliqiri ittuq Jesus agaayuliqsiqpaguqtuaq atriplugu taimña Melchizedek.

Agaayuliqsi Melchizedek

7 Tarra taavruma Melchizedek-ñum, umialgum Salem-mi agaayuliqsaupluniļu kamañniqsrauruamun Agaayyutmun, nalaunniqaa Abraham utiqtuq

akiñiqqaaqulugich umialgich. Agaayyutinigaa ikayuus-riaqaquplugu. ² Aasrii Abraham-ñum Melchizedek aat-chuqniqaa qulinqunqutaanik utqutipayaakkaqmi. Taamna atiq Melchizedek sivulliuqplugu itnautauruq Umialga Nalaunjaruathum, aasriisuli umialgupmiuq Salem-mi itnautauruami Umialga Qiñuiññam. ³ Iñuich nalu-niqaiç anayuqaak sivullianjilļu unniñ sumi annisilaanja tuqquqtilaanalu. Atriginiqaa Iqñiña Agaayyutim agaayuliqsiusugaaqhuni qanapak taimunja.

⁴ Isrummatigisriun qanutun kamañniqtilaanja taavruma anqutim, unniikii Abraham-ñum sivulliaqikkapta kamanautiqatqum aatchuqniqaa qulinqunqutaanik ut-qutikkaqmi. ⁵ Aasrii Abraham kiuqviaqagñiqsuq Levi-mik aquagunaasriiñ Moses-mik. Tuvraqulugu maligu-taksraq Moses-ñum aglaanja Israel-aagmiupayaat qulinqunqutikuruksrauniqsut taapkununja Levi-tkuayaa-nun agaayuliqsiqutuanun. Taatnaqtuksrauniqsut ilu-qatinj Israel-aagmiupayaat qitunqagigaluaqtitlutinj Abraham-mun. ⁶ Aglaali taamna iñuk Melchizedek Levi-tkuayaañunqiniñagmi akuqtuifiaqsuq qulinqunqutmik Abraham-miñ. Inqisruqtuq Agaayyutmun ikayuquplugu Abraham akiqsruusriaqaqtuaq. ⁷ Iñuk qaitchiruq ikayuusriaksramik kamanatluktuq iñunqmiñ akuqtuiruamiñ ikayuusriamik. Taamna ilumutuuruq. ⁸ Aasrii Levi-tkuayaa akuqtuiruqtut qulinqunqutinik aasriiñ ilisimarugut tuqquqtilaanatnik, aglaali Melchizedek akuqtuiruq qulinqunqutinik, aasriiñ uqagimaitchuq tuquniļu-gu. ⁹ Uqautigillaglagu taatnatun, Levi kiuqviaqtuum-magmi kiñuagun akuqtuisuugaluaqhuni qulinqunquti-nik, ilaan qulinqunqutikuniqaa Melchizedek-mun atakkii sivullianjan Abraham-ñum taimmani taputiplugu. ¹⁰ Takku Levi anigaluaqtitnagu inniqsuq liilaa timaani sivulliaqmi Abraham-ñum Melchizedek-ñum paaq-maun.

¹¹ Taatnamik Levi-tkuayaa akuqtuifiaqsut maligutaksramik Moses-kun atuqtaksraqtuumaitñik anqalatchiñhatigun agaayuliqsi savautriñhatnik Agaayyutmik. Uvva savaanqat tamatkua agaayuliqsi anniqsuiññiñau-llapiagñiqpan naamasilugu, suvaata inuqsrañniqpa atlakauruamik agaayuliqsimik agqisuksramik atrilugu Melchizedek kiuqviaqniqisarañ Aaron-ñum? ¹² Tarra Aaron-ñum kiuqviañi agaayuliqsauruksraunqisut, atakkii nutaaq agaayuliqsi agqisquq, Melchizedek-tun ittuq. Taatnamik maligutaksraq anqalatchiruq savautriñhanik nutaam agaayuliqsiqpaum simmiqsuksrauniqsuq. ¹³ Christ taamnatarra nutaaq agaayuliqsiqpauruq uqautigikkaqput. Christ-tuuq Levi-tkuayaañunqit-chuq, nalliatunniiñ sivulliaqatai savautrimaitchut agaayuliqsauplutinj tuniñlaqtuqvinmi. ¹⁴ Atakkii nalupqinaitchuq Ataniqput kanqalþa Judah-miñ. Moses-ñum uqautigimaitchai taapkua Judah-tkuayaa savautritqu-plugich agaayuliqsauplugich.

Atla Agaayuliqsi Melchizedek-tun Ittuq

¹⁵ Uvvasuli nalupqinaipsaaqniqsuq atla agaayuliqsi atriplugu Melchizedek sagviqman. ¹⁶ Christ agaayuliqsigunqitchuq maligutaksram tillisaitigun Moses-ñum aglakkanqatigun Levi-tkuayaañuruksrauluni, aglaan

Christ agaayuliqsiguqtuq sanjagun iñuuthum sim-
migumiñaitchuam. ¹⁷ Agaayyutim uqathan nipliutigi-
nigaa Christ-kun,

“Agaayuliqsaurutin qanapak taimuḡa
atriplugu Melchizedek.”

Psalm 110:4

¹⁸ Aasiili sivulliq tilliñ atugumiñaiqsuq takku sayaitlu-
niḡu sumun ikayuutauyumiñaitluniḡu. ¹⁹ Maliḡutaksram
nalaunḡasripkaḡumiñaitkai iñuich Agaayyutmi. Aglaali
nakuutlukuamik niḡiuganiktugut nalaunḡasripkaḡu-
ta Agaayyutmi. Tamanna pisigiplugu qallilaḡniaqtu-
gut Agaayyutmun.

²⁰ Agaayyutim nalupqinaigñiḡaa taamna nalupqinai-
yautmigun. Aglaali Levi-tkuayaat agaayuliqsiguqtut
nalupqinaiyautailaakun. Aasriili Jesus agaayuliqsiguq-
tuq Agaayyutim nalupqinaiyautaagun ilaanun, itnaq-
huni,

“Atanḡuruam akiqsruutigigaa
isrummitqikkumiñaitluni, itna,
Agaayuliqsaurutin taimuḡa.”

Psalm 110:4

²² Taapkunuuna uqaliqtigun Jesus nalupqinaigutigigaa
nakuutlukuamik sivunniugutim. ²³ Sulipsuuq, iluqatiḡ
sivulliich agaayuliqsit nayuutituiñatlaiññiqsut savaḡ-
mikni atakkii tuquḡhum piiqsittaḡigai. ²⁴ Aglaan Jesus
agaayuliqsauruq nayuutituiñatuaq taimuḡa. ²⁵ Taat-
naqhuni annautitlapiḡaḡigai qanumipayaaq tamat-
kua iñuich utlautiruat Agaayyutmun inḡmigun, atara-
mik iñuuruq inḡiqsruutipluni ilinḡitñik.

²⁶ Tarra taatnasriq agaayuliqsipak inuḡigikput ipqit-
chuaq taqsraqtaichuaḡlu pigiirrutaitchuaḡlu piisi-
maaqtuaḡlu killuliqiriniñ, aasriiñ kamaḡasipkakkau-
pluni qilanjmi. ²⁷ Inuḡinḡitchaa tuniḡlaqtuliksrani
uvluḡaḡipman taipkunatitun qaukḡinḡisitun agaayuliqsit
qaitchisuuruatitun tuniḡlaqtuutmik, sivulliuplugu inḡmiḡ
killuqsautmiknun suliasriiñ Israel-aaqatmiḡ killuqsau-
tiḡitñun. Aglaan Jesus tuqkamaḡ sannḡutami tuniḡlau-
tiguruq inḡmiñik atausriḡmiaḡlugu. ²⁸ Moses-ḡum ma-
liḡutaksraḡagun sayaitchuat iñuich agaayuliqsit qau-
kḡiḡuḡuurut. Aglaan taamna maliḡutaksraq inuqnaiq-
suq Agaayyutim iḡñi agaayuliqsipaguqtitmaḡun na-
lupqinaiyautmigun. Aasiñ agaayuliqsipaugisuruq tai-
muḡa naamapluni supayaakun.

**Agaayuliqsipana Sivunniugutim Nutauruamlu Na-
kuutlukuamlu**

8 Tarra una uqautigikkaqput, naalaḡniḡaksiuḡ, pi-
qaqtugut taatnatchimik agaayuliqsipanaḡmik aqu-
vittuamik taliqpianun aquppiutaqpanan kamaḡaq-
tuam Agaayyutim qilanjmi. ² Savautriruq agaayuliqsip-
paupluni inimi ipqiññiqsrauruami agaayyuvipiampiit-
tuami [qilanjmi], iñuum nappanḡisaḡani aglaan Ata-
nḡum inḡmiñik nappakḡani. ³ Qaukḡipayaḡat aga-
yuliqsit qaitchisuuruksraurut aatchuutinik tuniḡlau-
tiniglu Agaayyutmun. Taatnaqhuni agaayuliqsipakput-
tuuq aatchuutiqaqtuksrauruq Agaayyutmun. ⁴ Uvva-
mi Jesus nunami itchugaḡumisuli agaayuliqsau-
yaitchuq, takku atlanik agaayuliqsipaguqtuq qaitchisu-

ruanik aatchuutinik tuniḡlautiniglu tuvraḡlugu maliḡu-
taksraq. ⁵ Agaayuliqsipayaat savaḡaḡaḡtut agaayy-
vikpanmi nunami atrinḡuññiḡaqtuami taḡḡaḡhiḡaurua-
miḡu tuvraḡlugu agaayyuvikpapiaq qilanjmiittuami.

Moses nappaqsaaqsilḡataqmaḡun tupiq agaayyuvik-
paksramun Agaayyutim uqautinḡaa, “Qaunatiḡaḡigu-
tin nappaḡumagiñ tupiq tuvraḡlugu iliktiḡutaa ilisaut-
tusriḡikkan iñḡimi.” ⁶ Aglaan pakma Christ-ḡum akuq-
tuḡaa kamaḡatluḡtuq savautriḡiq atlaniñ agaayuliqs-
niñ savautriruaniñ nunami. Taatnamik Jesus-ḡum
akunniḡutauruam atausinḡuqtitkai Agaayyunlu iñuiḡlu
nakuutlukuamik sivunniugutikun. Taamna nakuutluk-
tuq sivunniugun tunḡavigigaa Agaayyutim tuniqsi-
maḡhanun, tupiksriḡhanuḡniḡaaq iñuich. ⁷ Uvvaami si-
vulliḡ sivunniugun patchisaiññiqpan, atlanik inuq-
naḡayaitchuq. ⁸ Agaayyutim quyaḡinḡiññiḡai iñuḡikka-
ni aasriiñ itnaqhuni,

“Taimanḡu sivunniugutiḡaḡisuruḡa nutaamik
iñuiñun Israel-ḡum Judah-mlu.

⁹ Itchumiñaitchuq atrinḡatun sivunniugutim
qaisaptun aapaanḡitñun uvlumi taivruman
tasririḡitkaiḡ aullautiyaḡluguḡich Egypt-miñ.

Tupiginḡimatruḡ sivunniugutiga taatnaḡluguḡich suks-
raḡitka,

nipliqsuq Ataniq.

¹⁰ Una sivunniugun inillaḡniḡaḡiga Israel-aaḡmiupa-
yaanun

taivruman uvlumi, nipliqsuq Ataniq,
Iḡisigigaa maliḡutaksraḡa iñuḡma isrummatinḡitñun,
aglaglugulu uummatinḡitñun,
atriḡlugu iñuk aglakmatun kaliikkamun.

Ilinḡisa kamagigisigaatḡa kisima agaayyutauluḡa
aasriiñ ilinḡich iñuḡiniḡitka.

¹¹ Taivrumanḡu kiñauñniñ ilisautriyumiñaiḡiaḡtuq
nunaḡatmiñik aniqatmiñiglu itnaḡuni, ‘Iḡitchuḡun
Atanḡuruḡ.’

Atakkii kisupayaam ilisimapiḡisigaḡa
kamaññiqsramiñaglaan kamaḡniqsramun.

¹² Takku ilunḡuḡigisigitka tupiginḡitchaluaḡtitluḡa.
Suli itqaḡitqikkumiñaiḡitka killuqsautinḡich.”

Jeremiah 31:31-34

¹³ Agaayyutim uqautigikamiḡ nutaaq sivunniugun ta-
rra uqautinḡiḡaa sivunniugutiḡruḡuq utuqqaliruaḡu-
plugu. Supayaḡ atuḡnaḡumiñaiḡman utuqqalipḡuni
piiḡaḡtuq.

**Nunamitḡaḡtauruḡlu Qilanjmitḡaḡtauruḡlu Agaayu-
maḡvik**

9 Aasriili sivulliḡ sivunniugun atuḡtaksraḡaḡtuq
agaayuliqsitlu iñuiḡlu savautriḡksraḡatigun Agaay-
yutmik suli Agaayyutim irviagun nunamiittuakun.

² Taamna Agaayyutim irvia malḡunḡik iniquaḡtuq. Sivu-
lligmi inimi kialuuraḡaḡviḡaḡhuni niḡḡiviḡaḡhuniḡu ip-
qitchuanik qaḡqaligaanik, taiyuutiḡaḡhuniḡu ipqit-
chuamik inimik. ³ Tuglian talukuyaam tunuani inauraḡ
taiyuutiḡaḡniqsuq inimik ipqiññiqsrauruamik piḡaḡ-
tuḡuq ikipkaiviliamik tipraḡiksautinun piḡiaḡ kaviqsaa-
mik maninḡmik suli ipqitchuanik suluutmik iluḡani qaa-

ligaag kaviqsaamik manijmik. Iluani ipqitchuam su-luutim ilulik piliaq kaviqsaamik manijmik imalik Man-na-mik suli ayauppianjanik Aaron-ñum akutuqpalitla-ruamik suli uyaqqak aglaqaqtuak maligutaksramik.

⁵ Qaanaani suluutim matuan isragullak tuglauqsima-uraagñigaak Agaayyutim kamanautaa, ini Agaayyutim natqigutrisimaagvia killuqsautinik. Aglaan tamatkua sut uqautigitlatchivut pakma. ⁶ Uqautitqiglagu, Agaayyutim irvia malgunñnik iniquaqtuq. Uvluagaipman agaa-yuliqsit isigañiqsut silalligmun inimun savautityaqtu-gu Agaayyun atuumarağathatigun. ⁷ Aglaan kisimi qauklat agaayuliqsit isithiñauraqniqsuq ilulligmun inimun aasriiñ atausriğmiaqfugu ukiugaipman saa-gaqhuni auñmik qaisaksrağmiñik killuqsautmiñun suli killuqsautaatnun Israel-aaqatmi killuqsauqtuat nalutig-miktigun. ⁸ Taavrumuuna Ipqitchuam Irrutchim kanjiq-sipkağaatigut apqun inimun ipqiññiqsrauruumun aq-manğisilaanjanik uvaptiknun napaniqututilaanjanani sila-llium inim. ⁹ Taamna silalliq ini atrikusrautauruq iñuu-vigikkaptikni pakma. Aatchuutit ikipkaqfugich tuniilau-tit nalaunğasripkatlatchaat iñuk Agaayyutmi; iñuum aatchuutaiñ patchisailaaqitkumiñaitchaat qauğrim-maagtiutillautanjanani. ¹⁰ Tamatkua atuqtaksrat ajalat-chiñiñiaqtuq niqinigli imimigli suli iğguutiksraqtuğvi-kaanik. Iñuich tupiksriuksrauniqsut tamatkunija qaathiañakun atuqtaksranik inillañiañhanunaglaan nu-taanuruam nakuutlukuam sivunniugutim.

¹¹ Aglaali Christ aggianiktuq. Ilaan agaayuliqsiqpagi-gaa sivunniugutim nutaanuruam nakuutlukuam. Christ savautiriraqtuq kamanatlukuamiñu nakuutluk-tuamiñu agaayyuvikpanmi nunakñaqtaungitchuami su-li nappangisañatni iñuich. ¹² Christ isiqtuq ipqiññiqs-rauruumun inimun saagasuñaqani auñatnik niğrutit, aglaan isiqami tuniilaaqtuutiginigaa auni piqutigipluta atausriğmiaqfugu. Taatnaqami anniqsuutigaatigut tai-muñja. ¹³ Atakkii taimani iñuk qaayuğnaqsiruaq killuli-qitigimigun. Ilaa ipqiqsitqigaqtuq agaayuliqsim siqillau-tipmagu atuqfugu auñat niğrutit suli kulavauram ikip-kaqtam ağraña. ¹⁴ Tarra, nalupqinaitlullapiaqtuq auña-nun Christ-ñum salummaqtılaaña qauğrimmaagtiuti-llautaptiknik savaañiñiñ kanjigruaqtam, atakkii tu-niilautigiruaq iñmiñik killuutaitluni Agaayyutmun isruit-chuakun Irrutchikun. Taatnaqhuta savautriñiñiağquq-tugut Agaayyutmik iñuuruamik.

¹⁵ Tuqukami Christ akunniğutiguğniqsuq Agaayyut-miñu iñuñmiñu suli saññiqaaqtitlugu nutaaq sivun-niugun. Taavrumuuna Christ-ñum tasutlasigai iñuich tuquruksrauruaq piqutigiplugu tupiksriñiğiñat maligut-aksramik sivulligmi sivunniugutiğruami. Tasuğniğai iñuich Agaayyutim piksraqtaagikkani akuqtuitquplu-gich isuitchuamik paitchaktaaksrautmik, amiami iñuutigmik isruitchuamik Agaayyutmi. ¹⁶ Sivunniugun Agaayyutim inillakñaña atriqaqtuq sivunniugutmik iñuum aglagikkañjanik iñuunğagmi. Tuquanikpan iñuich ilisimarautlaruksaurut tuquñhanik taavruma iñuum aglaktuam sivunniugutmik. ¹⁷ Takku iñuum si-vunniugutaani saññiqutaitchuq iñuunğaan taavru-miña aglaktuag. Aglaan aglaktuam tuquñhan aquagun

sivunniugutaa saññinigaqtuqtarra. ¹⁸ Taatnatuntuuq sivulliq sivunniugun saññiqaaqmiiqu tuquñhatiguñiñaq niğrutit auñatigunlu. ¹⁹ Moses-ñum uqautiqqaaqami-gich iñuich tillisipayaat maligutaksram tiguniğai auñat nuğgaich ilaplugu imigmik suli kaviqsaag ipnaim mit-qualu hyssop-ñum akiguanigli, aasrii siqillakfugich makpiğaat iluqaisalu iñuich, ²⁰ nipliqhuni ilinjitñun, "Taavruma augum nalupqinaigaa sivunniugun Agaayyutim tillisigikkaña ilipsitñun." ²¹ Taatnatunsuli Moses-ñum siqillañniğaa auk ipqitchuamun inimun taputi-plugich sut atuguuruat savautriñigmi Agaayyutmik. ²² Tarra, Agaayyutim maligutaksrañaguaqhuni supayaagaa-yaq salummakkausruuruq aukun. Agaayyun natqigu-triyumiñaitchuq killuutininik auk maqipkağaluaqnaqu.

Christ-ñum Tunilaaqtuñhan Piigai Killuqsautit

²³ Taatnaqhuni Moses-ñum ipqiqsaksrağirağniğaa si-qillautiqathagun auñmik ipqitchuamun inimun tuvrau-tauruumun qilañmiittuumun. Aglaan nakuutlukuñu tuniilaaun inuqnaqtuq inimun ipqitchuamun qilañmiit-tuumun. ²⁴ Atakkii Christ isinğitchuq ipqitchuamun inimun savaagikkañatnun iñuich, tuvrautauñiñiaqtua-mun ilumutuuruamun ipqitchuamun inimun. Aglaan Christ isianiktuq qilañmun sivuğaallapiañanun Agaayyutim akunniğutchiutaupluni pisigipluta. ²⁵ Qaukñiata agaayuliqsit Israel-aağmiunuruat isiguuruq ipqiññiqs-ramun inimun ukiutaugaipman saagaqhuni auñanik niğrutim. Aglaan Christ aatchuutigilğataqtuksraunğit-chuq iñmiñik akulaiqfugu. ²⁶ Taatna Christ aatchuuti-gitqigaqtuksraugumi nagliksaatqigaqtuksraunayaq-tuq iñiqtauñhaniñaglaan nunam. Aglaan pakma Christ sagviğniqsuq atausriğmiaqfugu piigaaqtuq killuqsauñ tuniilautigipluni iñmiñik. ²⁷ Iñupayaaq tuquruksrauruq atautchimi, aasriiñ aquagun taavruma atannikkauluni. ²⁸ Taatnatuntuuq Christ tuquruq atausriğmiaqfugu piigaaqtugich killuutinijich iñupayaaq. Sagvitqikkisiruq tugliani, piigiasruñaqnaqu killuqsauñ aglaan annautit-yaglugich utaqqiruaq ilaanik

10 Maligutaksraña sivunniugutiğruam tikkuatñi-ñagñiqsuq naamasiruumun tuniilautaanun Christ-ñum, tağgağiñiñiaqfugich ilumutuuruam. Ukiugaipman piqutigiplugich iñuich agaayuliqsit aat-chuğuurut tuniilautininik. Aglaan tamatkua tuniilautit ki-lluutaiqsitlaiññiqsut iñuñnik tuniilaaqtuqtuanik. ² Tu-niilautit killuutaigitlakpata iñuich nutqautianikka-yağaat tuniilaaqtuñiq injilğaanamma. Atakkii iñuich uk-piqtuunuruat salummaqtinniqpata atausriğmiaqfugu itqagitqikkayaitkaich killuutinij qauğrimmaagtiutilla-tağmikni. ³ Aglaan tamatkua tuniilautauruat itqagittiru-tauraaqtut killuutinijitñun ukiugaipman. ⁴ Takku auñat niğrutit piigiyumiñaitchuq killuutmik. ⁵ Taatnaqhuni Christ uqaqtuq nunamuyasrikami, itna,

[Agaayyutmaan,] Piqağukkumiñaitchutin tuniilauti-nik aatchuutinigli
 aglaan timiqaaqtillugu uvamnik tuniilautigitqulugu.
⁶ Ikipkaqfugich aatchuutit tuniilautitlu killuutaigutiks-rat
 qyalisaunğitchut ilipni.

⁷ Aasriiñ nipliqsuna, 'Agaayyutmaan, aggiqsuna savaagityaqługu pisułhiñ, aglaksimałhatun makpigaani uvapkun.'"

Psalm 40:6-8

⁸ Sivulliani itnağniqsuq, "Piqaqukkumiñaitchutin tuniñlautinik aatchuutiniglu, ikipkaqlugich aatchuutit tuniñlautitlu killuutaigutiksrat quyalisaungitchut ilipni," injanugaluangnaisa maligutaksrakun. ⁹ Tugliani nipliqsuq, "Agaayyutmaan, aggiqsuna savaagityaqługu pisułhiñ." Taatnaqami Christ-ñum suksraagñigaa sivullig sivunniugun tuniñlautituummaisaa aasrii inillakługu nutaaq sivunniugun. ¹⁰ Tarraasriiñ Christ-ñum tupiginiğaa Agaayyutim pisułha. Tunilautigikamiñ timini pisigiplugich killuutit ipqiqsagaatigut nalaunñapkaqhuta Agaayyutmi atausriğmiaqlugu.

¹¹ Aasriiñ agaayuliqsipayaaq savautirraqtuq uvlugagipman qaitchipłuni atlanğutlaiłaanik tunilautinik killuutaigiyumiñaitchuanik. ¹² Aglaali Christ qaitchianikami atautchimik tunilautmik killuutinun, aquvittuq taliqpianun Agaayyutim minguiqsiağiaqhuni savaagmiñiñ taimuñ, ¹³ taimakñaniñaglaan utaqqipłuni tarani uumigirini akiilixsrañatnunaglaan. ¹⁴ Takku atautchikun tunilautikun killuutaigñiğai taimuñ tamatkua ipqiqsitauruat. ¹⁵ Taavruma Ipqitchuam Irrutchim nalupqinağñiğaa uvaptiknun, itnaqhuni,

¹⁶ "Una sivunniugun inillanğniağigaa Israel-aagmiupayaanun taimani uvlumi, nipliqsuq Ataniq. Iğigisigigaa maligutaksrağaa iñuñma isrummatinğitñun aglaglugulu uummatinğitñun."

Jeremiah 31:33

¹⁷ Nipliqsuqsuli, itna, "Killuqsautinğich nalaunñairrutinğilıu itqagitqikkumiñaitmigitka."

Jeremiah 31:34

¹⁸ Taatnamik killuutit natqigutikkaukpata, ikipkaqlugich tunilautiksrat pisigilugich killuutit inuqnağumiñaiqsut.

Qallilaaqta Agaayyutmun

¹⁹ Aniqatiumaan! Pakma taluqsrautairrutiaqtugut isixsraptiknun Agaayyutim sivuğaanun, atakkii Jesus-ñum tunilautiginigaa auni. ²⁰ Christ-ñum anğmaitnigaaatigut nutauruamik apqutmik sivuğaanun Agaayyutim. Agaayuliqsiqaktun qallilaaqtuatun Agaayyutmun amunatchiananun talukuyaam, uvaguttuuq qallilaaatlasipmigikput Agaayyun timaagun Jesus-ñum aatchuutigikkanagun tuqupluni. ²¹ Suli kamanaqtuamik agaayuliqsiqagtugut Jesus-mik atanguruamik Agaayyutim tupqani, amiami ukpiqsriuanun. ²² Taatnağuta qallilaaqta Agaayyutmun ilumutuğuglugu uumman nalupqisruutailapiağlugu ukpiqsriiqput, atakkii Christ-ñum siqilaaqamisigut auñmiñik salummağai qauğrimmaağitullautavut killuqsautiptikniñ suli iğguqhuta imiğmik ipqitchuamik. ²³ Tigummitqiağiglakput niğiuğaaq uqautigikkaqput qanuğliqaanğiguta takku Agaayyun akiqsruiruaq tuniqsamaruq. ²⁴ Qaunakkutiluta avatmun pitchuksaagutilutalu piqpakku-

tiłiksraptiknun savaallautaqaliksraptiknunlu. ²⁵ Kati-rağaaqta atautchimun qapiqtanğiguta, atrisunaqnağich ilanğich iñuich katiraganaiqsuat. Iłitchuğigiksi Atanğum aggitqinğiałha. Taatnaqlugu pitchuksaagutiyumaugut avatmun qapiqtanğiguta ukpiqsriiptikni.

²⁶ Uvvaami kanjisiqqaagupta ilumutuuligimik aasriiñ killuqsagtuiñagupta ukpiqsriñğiguta Christ-mik, piit-chuq niğiuğamik uvaptiknun. Atakkii atlamik tunilautmik qaisaksramik killuutiptiknun piññiaqtuq. ²⁷ Aglaan taatnatun iñuuniağupta niğiuğiraksrağigikput iqsiñaaqtuq atanniiviksraq, ittuatun ikualaruatun piyaqqiñiaqtuatum uumiksriuanik Agaayyutmik. ²⁸ Iñuk suksraqanğitchumi Moses-ñum maligutaksrañanik, taamna iñuk tuquruksrauruq ilunğuktaiłaanun ilisimari-qalhiñaaqpan malğunñik unniiñ piñasrunik. ²⁹ Aglaan iñuk suksraqanğitchumi Iğñiñanik Agaayyutim suksraqanğitłuni! auñanik Christ-ñum ipqiqsitigikkağmiñik, Agaayyutim taamna iñuk anasriñjuqsatluğkisigaa. Taavruma pisaanğatigaa Ipqitchuag Irrusriq iħuaqqu-triruaq ilaanik. ³⁰ Iłisimagikput kisuutilaana nipliqsuam itna ipqitchuani makpigaani, "Akisaun pigigiga. Pigit-chuapayaaq akisağisigigaa." Uqaqmiñiqsuq itna, "Atanğuruam atanniğisigai iñuğikkani." ³¹ Iqsiñallapiağataqtuq anasriñjuqsakkauruni Agaayyutmiñ iñuuruamiñ.

³² Itqallaksigik taipchua uvlut kanjisiqqaagapsi ilumutuuruamik ukpiqsriuanğnuqhusri. Iğlutuğniğiksi sakiqniulıq atqunallapiaq. ³³ Iłaatni pisaanğatigikkaurusri atniaqsuplusri! iñuich takkuatni, ilaatnisuli piqataulhiñaağnuqhusriunniñ tamatkunani taatna anłatauranun. ³⁴ Uvvasuli nagliksaaqatiqaguuusri isiqtauranik ikayuqlugich suli quviatchauğikhusrı ivayaqtukkağualuaqapsi suurapsitñik, ilitchuğiplugu ilipsi suuraqaliksraqsi nakuutluktuanik nuñuyumiñaitchuanik qilañmi. ³⁵ Taamna pisigilugu taluqsrairrutiağitchi Ataniğmun. Kamanaqtuamik akiliusriaqagñiaqtusri nikaitkupsi. ³⁶ Aglaan anuqsrutiaqtuksraurusri tupiksriıağusri pisułhanik Agaayyutim. Atakkii akuqtuaginiğiksi ilaan akiqsruutigikkañaa. ³⁷ Agaayyun nipliqsuq ipqitchuami makpigaani,

"Pivikisuurami aggiqsagumaruaq aggiğisuruq.

Piñatchiağumiñaitchuq.

³⁸ Nalaunğasripkakkağaa iñuugisuruq ukpiqsriıħagun.

Aglaan quyagiyumiñaitchiga iñuk

tunuttuaq uvamniñ ukpiqsriıaiqhuni."

Deuteronomy 32:35

³⁹ Uvagut, ilaliqsuutingitchugut tamatkunani tunutlutinğ piyaqqukkauniaqtuani, aglaan ilaurugut tamatkunani ukpiqsrimaaqtuani annautikkauplutinğ.

Urrakusrurai Ukpiqsriıħum

11 Iñuum ukpiqsrikami nalupqisruutiginiğaağigaa niğiuğagikkani. Nalupqiginğigaağigaa atuumaruksraq qiniğnaqsigaluaqnagu. ² Sivullivut taimani iñuuniagağniqsut taavrumuuna ukpiqsriıħkun. Taatnaqlugich uqagillautakkaurut. ³ Ukpiqsriıħkun kanjisiğikput Agaayyutim iñiqsitalaana nunamik siqiniğmiglu uvlugianiglu uqaligimigun. Taavrumuuna kanjisiğik-

puttuuq iñiqsitalaaja sunik qifñiqnaqtuanik sanjiagun iñuich ilitchuginisanaatnik isrummatigikkaqmikkun. ⁴ Ukpiqsriñikun Abel aatchuutiqaqtuq Agaayyutmun nakuutlukuamik tunillaautmik Cain-miñ. Agaayyutim akuqtuugnigaa Abel-ñum tunillaautaa uqaqiplugu nalauñatilaaja. Abel tuqugaluaqtitlugu ilitchitlarugutsuli ukpiqsriñhaniñ. ⁵ Ukpiqsriñikun Enoch aullautikkauniqsuq marrumakña iñuuniañigmiñ tuquruksraunqitluni. Taatnaqlugu iñuich paqinñiññaat Agaayyutim aullautipmagu. Aullautikkaugaluqaqtinagu uqañum uqautigigaa ilumutun quyalitñiktaununiplugu Agaayyutmik. ⁶ Aglaan iñuk ukpiqsriñgitchumi quyalitñikkumiñaitchuq Agaayyutmik. Atakkii kisupayaaq piqatiqaqguk-tuaq Agaayyutmik ukpiqsriñrauruq itilaajanik sulii akiliutiqaqtilaajanik tamatkunña piliiqillapiaqhutin pakaqaqtuanun inñimiñik. ⁷ Ukpiqsriñikun Noah-m kiliktuusriañigaa Agaayyutmiñ atuumaruksraq qifñiqnaqsigaluaqnagu. Tupigiplugu Agaayyutim tillisaa umiaqpaliruuq annautiksrañatnik qitunqami. Umiaqpiñigimigun sagviqsinnigaa ukpiqsriññiñhat nunam iñui, aasriiñ taavrumsuuna patchisiquitiniñgai. Pisigiplugu Noah-m ukpiqsriñha Agaayyutim akuqtuugnigaa nalaunñasripkakauplugu.

⁸ Ukpiqsriñikun Abraham tupiksriñiqsuq Agaayyutim tuqluqmani. Aullañiqsuq atlamun nunamun akuqtuiviksrañigmiñun paitchaktaaksrautmik, nalugaluññaan napmun aullaqtilaani. ⁹ Ukpiqsriñikun iglaañuruq nunami akiqsruutigikkañani Agaayyutim, irviqaqhuni palapkaaqañni piqatigiplugik Isaac-lu Jacob-lu akuqtuiruak atunim akiqsruutaauruamik Agaayyutmiñ. ¹⁰ Takku Abraham niñiugaqañiqsuq nunaaqqiqañmik pañañaitchuanik nappavilñimik, Agaayyutim inñimiñ napkakañanik maligutlugu sivunniugutni. ¹¹ Ukpiqsriñikun Sarah akuqtuiruq sayaksramik siñaiyauñiksrañigmiñun kiñuviaksramik. Iññiruq aaquagañalaññañmi, takku ukpiñigigaa Agaayyun pitlaruñuuplugu akiqsruqtuaq. ¹² Tarraasriñ atausriq añun Abraham tuqunaruatun inñimiñ iligaluaqtuaq kiñuvianiñiqsuq iñugiakhutin uvlugianisun qilaum sulii qavianatun tañium siñaan kisitchuñnaitchuatun.

¹³ Tamatkua iñuich iluqañmij ukpiñigaa Agaayyun, aasriiñ tuqurut akuqtuigaluaqatiñ akiqsruutaauruamik. Aglaan qifñiqñugich immasraañruk sivuniñmi quviatchaktitaurut. Piiñaañingitchaat avakñaqtautilaaqtiñ iglaañutilaaqtiñlu marrumani nunami. ¹⁴ Iñupayaat uqaqamiñ iglaañutilaañmiknik marrumani nunami nalupqinañgaat pakaqañiqtiñ kiñuniksrautmiknik.

¹⁵ Iñuich taipkua isrumagisruuniñumitruñ taimña nuna unisaqtiñ utiññaagaluañiqsuq pisukkumij.

¹⁶ Aglaan ilinijch kimmutiqaqtut nakuutlukuamik kiñuniksramik qilañmi. Agaayyutim itqanaiautigaa nunaqqiq ilinijñun, atakkii kanñugingitchaa Agaayyutiniñluni Abraham-mun, Isaac-munlu, Jacob-munlu.

¹⁷ Ukpiqsriñikun Abraham tunillautiqañhiññaaguñiqsuq Isaac-mik Agaayyutim uuktuaqmani aatchuutigigisipmañaan iññitluni, taamna akuqtuañikkañña Agaayyutim akiqsruutaagun. ¹⁸ Piñhiññañiqsuq ukpiñiplugu Agaayyutim akiqsruuta iññigimigun itnaqhuni,

“Isaac-kun kiñuviaqañniaqtutin.” ¹⁹ Ukpiñigigaa Agaayyutmun añipkaññañiksrañña Isaac tuqunaruaniñ. Abraham-ñum akuqtuañitqikkaa Isaac iligaluaqtuaq tuqunaruatun liilaa. ²⁰ Ukpiqsriñikun Isaac-ñum piliusriaqaqtiñmik Jacob-lu Esau-lu, isrummatigiplugu Agaayyutmun atuumapkañisiñha akiqsruutigikkani sivuniksrami. ²¹ Ukpiqsriñikun Jacob tuqaqsikami piliusriaqaqtiñmik atausriullaaplugik iññak Joseph-ñum. Aasriiñ putluni agaayumaañvigigaa Agaayyun turvigiplugu nuvua ayauppiñmi. ²² Ukpiqsriñikun Joseph-ñum uqautiginiñga aullañiksrañat Israel-aañmiut Egypt-miñ. Tuquyasrikami urriqsuutigai qanuq sa-vaaññiksrañatigun sauniñmi.

²³ Ukpiqsriñikun Moses-ñum añayuqaakkiñ iñiqsimaññaak piñasruni tatqifñi aniqqaaqman. Qifñiqamitku piññaqnañha iyaalugruam iqsifñitichuk umialgum tillisaiñik tuqqutquplugich añugaurat aniqammiurat. ²⁴ Ukpiqsriñikun Moses iñuguanikami taiguqnaññiqsuq iñuñun iññiñanik Pharaoh-m panian. ²⁵ Piksrañtaañigaa añallaqñuqataulñiksrañni iñuiñi Agaayyutim, atakkii quviagingiññigaa iñuuniañiq qağanaqtuaq akisuruuqtuummaan Pharaoh-m tupqani. ²⁶ Isrummatiginiñga nagliksaañiksrañña Christ-ñum kamanatluklugu piqañhaniñ akisuruapayaññiñ Egypt-ñum, takku ukpiñañiqsuq Agaayyutmun akiliññañnipluni sivuniksrami. ²⁷ Ukpiqsriñikun Moses-ñum aullañviginiñga Egypt iqsingitlugu Pharaoh-m qinnautaa. Aullaqtuq ilipñuni qifñiqtuutun Agaayyutmik qifñiqnañitchuamik. Taamna qifñiqsuuraaq siimasraañutiginiñga. ²⁸ Ukpiqsriñikun Moses-ñum inillañniñga niñiqpañvikañ taayuutiqaqtuaq Apqusraaqtaulñimik. Ukpiñigigaa Agaayyun uqaqman iñuich tigusritquplugich ipnaiyaat aññatnik siqillautiksrañitñik tupqisa taluñitñun. Agaayyutim ilak-siatqunqitichai piyaqquraumun Israel-aañmiut añayu-kñiich. ²⁹ Ukpiqsriñikun Israel-aañmiut ikaaññaat tañiuq atiqaqtuq Red Sea-mik paliumaruakun nuna-kuaqmatun. Egypt-miut taatnatun ikaaqsağaluañniqsut, aglaan iluqatiñ ipiniqsut imikun.

³⁰ Ukpiqsriñikun Israel-aañmiut kaivraañniñgaich katchiñi Jericho-m tallimat malñuñni uvluni. Taatnaqhutin katchich katagaalaniqsut. ³¹ Ukpiqsriñikun Rahab akii-suk tukkuñniñgaat nalunaqtuakun takkuuqtit. Taatnaqhuni piyaqqunqitichuq piqatigilugich Jericho-ñmiut ukpiqsriñitichuat Agaayyutmik.

³² Sumiksulitai uqapsaañsiviv? Pivikitchuq uqautigisağupkich Gideon, Barak-lu, Samson-lu, Jephthah-lu, David-lu, Samuel-lu, sivuniksriqirailu Agaayyutim.

³³ Ukpiqsriñikun taipkua akimaraqtut umialñiñni, nalauññarualiqiplutiñ, akuqtuipñutiñ akiqsruutigikkañanik Agaayyutim, umitlaplugich qaniññiñ lion-nat, ³⁴ qamitlaplugu ikualapiaqtuaq ikniq, annakhutin savikpakun tuqqutaulñimik, sayaitchuat sayaktusriplugich, sapigñaqsipñugich añuyaññimik akiñitlasipñugich añuyaktiññiñ atlat nunat, ³⁵ unñiñ aññat akuqtuipñutiñ tuqunaruamiknik añitqiksitaupmata. Atlat iñuich naññit-tauniqsut tuquññaaguqhutin ayaklugu annagviksraqtiñ, niñiugaqaqhutin añitqilñiksrañmiknik nakuutlukuatun iñuñimigun tuquanikkumij. ³⁶ Atlattuuq naglik-

saaqmiñiqsut mitautigitchiuplutiñ ipiğaqtuqsiuplutiñlu qiliqługijılu isiqtaupkaqługich, ³⁷ uyağarñiglu miłtuqtuqsiuplutiñ, uluaqtuqługich avikługijılu, uuktuaqsiuplutiñ, tuqquatauplutiñ savikpakun, qipiplutiñ atnuğaaqhutiñ ipnaich aminitñik tuttułuuraisalu, piiłliuqhutiñ, iłuiłliuqtitauplutiñ, atniaqsiuplutiñ, ³⁸ qipiplutiñ suviksrailaami iñgiñi, iñuuniaqhutiñ sisini nunamił uyağatunmił. İñuiñ nunam nalingiñitchaich tamatkua!

³⁹ İluqatiñ tamatkua ilisimariqaqtut nalupqinaigutrituat ukpiqsriğimiknik uqağillautaqługich. Aglaan nalliat akuqtuiñgitchuq iñuunñagmıñ Agaayyutim akiqsruutigikkanjanik. ⁴⁰ Agaayyun sivunniutiqaqtuq nakuutlukuamik uvaptiknun, itna, taipchua naamasripkakkauruksraupmiut piqatigiluta tikiññiaqaptigut añaayquautaanun Agaayyutim.

Agaayyun Aapakput

12 Taipkunatitun ukpiqsrituatitun ilisimariqaqtuguttuuq avatanjutritruanik uvaptiknik nuviyatun, aasriılı tamatkua uqağıñiñaugaata ukpiqsriğiqput. Aqpaliutraqtitun piiqługu unaviquatağikkanañi, ki, piiğaglavut qilamipiaq killupayaat unaviquatağikkavut maliguta Atanıgmik. Aqpaliutraqta iglutuiłikun tikiññiañhanunaglaan kinilirviksrapta. ² Ataramik qıñiqsimalakput Jesus aullağniiraalu naamasriraalu ukpiqsriğıpta, [atakıii tunñavigigaa Agaayyun iluqnauqhuni]. Pisigiplugu quvianaqtuq akılıusriaksrani suksrağingitkaa kanñunaqtuaq tuqułıq sannığutami. Aasriiñ aquvittuq Agaayyutim taliqpian tunaanun ayalatchiqataupluni. ³ Jesus iglutuiłmiñiqsuq qanusripayaanik akılııliuğutiñitñik killulıqirit. İsrummatigiraksrağigiksi Jesus piyuaqsiugupsi taatnatun, mingugangitchumuusriılı qapınasrirağangığusri malıguañapsitñi Christ-mik.

⁴ Killuqsau ayyauqtuğaluğiksi, aglaan ayyauqtunğitchiksi pıgiitchuaq tuqułapsitñunaglaan. ⁵ Puuyuguknağiksi Agaayyutim pitchuksağıñha ilipsitñun itna liilaa uqağıpmatun qıtunğamun,

“İğñiñ, suksrağıñğıñiaqnagu nalğusruutaa Atanğum

unniiñ qapınasiñak iñıqtıqpatin.

⁶ Takku Atanğum nalğusruğagağıgai tamatkua piqpagikkani,

suli annauksraqługich iñupayaat iğñıgilıutikkani.”

Proverbs 3:11, 12

⁷ İglutuqtaksrağigiksi nalğusruutaa Agaayyutim. Ayalattağıgaasri iğñığıkağmısun. Qanusriuva una iğñığuruaq aapauruam anasriññuqsatlaisaña? ⁸ Agaayyutim iğñıpayaaq ataramik iñukkuksağıñaa taatnatun. İlipsi nalğusruqsımaitchupsi aapailapsısun ilumutun iğñıgilıutıpkasımaiññiqsusri ilaanun. ⁹ Uvvasuılıuna, aapapta nunami nalğusruğaatıgıt aasriisuli uvagut kamagısuuplugich. Kamaksrıruksrauruguttuuq Aapañatnik irrutchıpsa pitluglugı aapaptikniñ nunaımi, atakkıi iñukkuksairuq uvaptiknik isruitchuamun iñuulıgmun. ¹⁰ Sivikısuurami aapapta nalğusruğagağıgıt nalaunñanasrugıkamıtrıñ. Aglaali Agaayyutim nalğusruğagağıgıt piññagviksraptiknun ipqıqatıgısrukhuta inğmısun. ¹¹ İluqanı nalğusruun quvia-

naitchuuruq atniğñaqmiuq. Aglaan aquvatıgun nalu-naıguuruq qanuq nalğusruun nakuutilaaña Agaayyutim qıtunğagıkkanañınun, tupiksriğimiktıgun iñuguqtut atuitlasıruat nalaunñaruamik suli iñuuniaqtuat qıñuiññakun.

¹² Taamna pigıluqu sayyiqsıgıñ nivınasrıruat argasri suli sayaitchuat nıusri; qapınasiñasri. ¹³ Qaiqsısisıgıñ apqıtıksrıñat isıgapsı. Aasriılı sayaitlutiñ ukpiqsrıruat pısrulğuitchuatun puukağumiñaitchıt atniğutiñ, aglaan mamıtıtaulutiñ sanñısıtıqıñıaqtut.

İlisauttit suli Kilıktuutıt

¹⁴ Qıñuiññaqautrısitçi iñupayaanun, iluqnauqsımalusrı Agaayyutmun. İñuum iñuunianğıchuam taatnatun qıñıtılsrıyumiñaitchaa Atanıq. ¹⁵ Qaunatağıgıgıçıkiñaunnıiñ iñuk sulıqıtıksrıngığıñıaqanı iħuaqquataanik Agaayyutim. Qaunaningıçıçıpsı iñuıch tıktıptıaqtut akunnapsıtñun mıqıtçısuuruat ısrumağıııqsıtılsrı, atrıplıgu kanığruaq maqupkairuq naurıamık. ¹⁶ Naagaunnıiñ iñuk atlatuqtavıaqtuq agaayyaıqtaitlunı Esau-tun inğılğaanımma. Esau tunırırıuq paıtçaktaaksrautıgaluağmıñik añayukııııgımgıgun atautçımun niğıñıgmun. ¹⁷ İlisımakkapsısun, aquvatıgun Esau-ğum piññıñağıuqamıuñ piññaktaaksrautni itıgautıruq. Sattuqsagałuağaa qulvımgıgun aglaan Isaac ısrumıtıqıkumiñaiññanıñıqsuq.

¹⁸ İlipsiasrıiñ, tikısımaitçısrı iğıgmun aksıññaitçıhuamun atrıplıgu iğıq atılık Sınai-mık. İsrail-aagmıut imanı qıñıgınaat iğıq ikularuq ikniğmık. Kıñıuagun taaqsıñıqsuq anuqłıgıllapıaqhuni. ¹⁹ Taipkua iñuıch tusraanıqsut qatrananıq qalğıqtautım suli nıpitıllapıaqtuanıq nıpinık katlıktun. Tusraaruat ıqsıtçakpıgıtıutiñ uqapsaaqtut nıpmun uqautıqıqunğıtıutiñ.

²⁰ Agaayyutım tılıñığai, “Nıgrıtımunnıiñ aksıpagu iğıq mıłtuqtukkaunıaqtuq uyağarñik.” Aglaan iñuıch tatamııallaktut. ²¹ İñım qıñıqsatıha tatamnallapıaga-taqtuq. Moses-unnıiñ uqağıqsuq, “Atqunallapıaq ıqsıtçaklıña uulıksırıña.” ²² Aglaan tikiññanıktısrı Agaayyutım nayuıtıñhanun tıktımatun iğıgmun atılığmun Zion-mık, suli nunaaqıqıpañanun iñuuruam Agaayyutım Jerusalem-mun pakmanı ittuamun, suli ısrağılığnıñun kısıññagumiñaitçıhuannun. ²³ Tikıtçısrı katıqpagıvatnıñ añayukıııplutiñ iğñıñıñı Agaayyutım atıñıç aglausımıruat pakmanı. Utlautırsrı Agaayyutımun atanğatnıñun iñupayaat ırrısrıñıtıñunlu nalauñaruat iñuıch tuquruat naamasrıpkakkauplutiñ pakmanı. ²⁴ Utlautıpmısrı Jesus-mun akunnığıtauruamun aatçıtuqtaumun nutauruamık sıvunniugıtmık iñuñnıñ. Christ-ğum killuqsautıqıplıgıch iñuıch maqıpkagıñıgaa auni sannığutami. Añıñ Abel-ğum tuqqu-tauruq uqautıqatıñıaqtuq akısautmık, aglaan añıñ Christ-ğum uqautıqatıqıtuq natqıgıtıııgımk.

²⁵ Naalağnisrıçıçı Agaayyutımun uqaqtuamun ilipsıtıñun pakma. Ayaiñasrı ilaanık taipkunatıtuñ İsrail-aagmıutıtun. Annagvıksrıiññıqsut anasrıññuqsıqsıııgımiñ ayaumıtıñkameñ kilıktuqtauruamık ilıñıtıñk maanı nunami. Agaayyutım anasrıññutıııallakkısıgaatıgıt tunutkuptıgu ilaa kılğıyaqtıgıkkıqıpt qılıñmıñ pak-

ma. ²⁶ Inilgaan Agaayyutim iliqsraqtihiñaḡaa nuna uqaqami iñgimi atilingmi Sinai-mik, pakmaaglaan ilaa akiqsruqtuq nipliqhuni, "Atausripsaami iliqsraqtin-ñaḡiga nunañhiñaungitchuaq aglaan taputiniaqmigigaptuuq qilak." ²⁷ Taavruma uqaḡhum "atausripsaami" nalupqinaillapiḡaa Agaayyutmun supayaaq iñiqtaḡik-kani atlanḡuqtikisiñiplugu. Aasriiñ kisimi iliqsraqtitanḡitchuaq itchumaḡisipiaqtuq. ²⁸ Taatnaḡuta akuqtuiñiaqtugut isruitchuamik kiñunigmik iliqsraqtitanḡitchuamik Agaayyutim aḡaayyuqautaani. Aasriiñ quyyatigilakput Agaayyun savautilugu akuqtuyunaḡuta kamaksriñikun taluqsriñikunlu, ²⁹ atakkii Agaayyutigikkaqput suungiraḡaqtuatum ikniqtun ittuq.

Aqulliich Alḡaqsruutit

13 Piqpakkutitichi ataramik aniqatigiillapsigun Christ-kun. ² Suksraḡingitchuksraurusi tukkuḡiññatigmik takku ilanḡich iñuich tuyuḡmiaḡaḡniqsut israḡulijnik nalunḡaisa israḡulgutilaanḡitñik. ³ Itqaumasrigik tamatkua isiqsiviḡmiittuat isiqsiviḡmiittatigipmatun ililugich, tamatkualu aḡallaḡtuksiuruat nagliksaatatigipmatun timipni ililugich. ⁴ Katchuusrimaḡiq kamakkuḡitaḡtuksrauruq akunḡapsitñi. Ilaqatigiiksuaq katchuusrimaḡiqtik ipqisittaksraḡigaak tuniqsimmatilitik avatmun. Agaayyutim atanniḡisigai atunim iñuich sayunḡaruatlu atlatuqtuatu. ⁵ Kimmutiqatlusruḡaḡasri manijmik, apaigilugu pigikkaqsi. Agaayyun nipliqsamaruq,

"Unitchumiñaitchikpiñ
unniiñ suksraḡumiñaitchikpiñ."

Deuteronomy 31:6

⁶ Taatnamik nalupqisrunḡitluta nipliñhiñaurugut,
"Atanḡuruuq ikayuqtigigiga.
Iqsiyumiñaitchunḡa iñuum qanuḡaanḡaunniñ."

Psalms 118:6-7

⁷ Itqaumasigik aḡalatigikkasri uqautriruat ilipsitñun uqaḡhanik Agaayyutim. Ukpigutiḡaḡitichi taipchunatitun iñuuniaḡimikni suli isrummatigilugu qanuq tuquḡhat. ⁸ Jesus Christ atlanḡutlaitchuq ikpaksraḡlu, uvlupaglu, taimunḡalu. ⁹ Iñunḡmun avallaktitnasri atla-kaḡiisigun atlanaḡtuanḡuplutin ilisauttutinḡisigun malinḡiquplusri Agaayyutim ilumutuḡhanik. Nakuuruq sayikkaugupsi ukpiqsriñipsitñi Agaayyutim iḡuaqqu-
taagun; sayyigumiñaitchusri ukpiqsriñipsitñi maliktuiñḡupsigik iñuuniaqutit tuniillautitigun niqinik. Tamatkua iñuuniaqutit tuniillautitigun anniqsuutiginianḡitchaich iñuich iñuuniaqtuat tamatkunuuna. ¹⁰ Uvagutuuq tuniillautiḡaḡtugut. Taamna Jesus tuquruuq sannigutami. Tuquḡhagun Jesus-ḡum piliusriaḡaḡtugut. Aglaan aḡayyuliqsit savautrisugaaqtuat ipqitchuami inimi maani nunami niḡḡivigitlaitchaat tuniillautigikkaqput. [Taamna itnautauruq, tamatkua anniqsuk-

kauniruat tupiksriñigimiktigun iñuuniaqutinik piqataul-guitchut uvaptikni.] ¹¹ Ukiḡaḡipman qaukḡiata aḡaayuliqsit qamunḡautiraḡigaa aḡuḡat niḡrutit ipqiñhiqsramun inimun tuniillautigisaḡlugich iñuich killuqsautai-
quplugich, aasriiñ tuqunḡaruat niḡrutit timinḡich ikipkaḡtitlugich silataani nullaaqtuḡvium. ¹² Taatnatun Jesus-tuuq tuqupmiuq sannigutami silataani nunaaq-qim, tuniillautigisaḡamiuḡ auni iñuich killuqsautai-
quplugich. ¹³ Taatnaḡutaasriiñ ilaanukta silataaniittua-
mun nunaaqim, iglutuutiḡaḡuta iñuich naḡḡuqsruq-
patigut pisigilugu ilaa. ¹⁴ Piitḡugut kiñunipiamik maani nunami, aḡlaan niḡiuktugut kiñuniksramik isruit-
chuamik qilḡmi, aasriiñ utaḡḡigikput ukpiqsriñikun. ¹⁵ Pisigilugu Jesus-ḡum savaaḡikkaḡa uvaptiknun, na-
nḡaqsimaḡlakput Agaayyun quyalugu atarallapiamik. Quyyativut asriaḡiksaatitun ittu aatḡuutigikkavut
Agaayyutmun tuniillautuutigiplugich. ¹⁶ Nakuuruaiqisi-
maḡitichi ikayuutilusri tamatkununḡa inuqsraḡuanun. Taatnatchich qaisaurat Agaayyutim quyaḡillapiḡai. ¹⁷ Tupigisigik iñuich aḡalatigikkasri aḡalatillusri ilinḡi-
ñun, atakkii kiggutiḡaḡtaksraḡigaat Agaayyun pisigi-
lusri. Taatnaḡhutinḡ qauḡaksriut iñuuniaḡapsitñik. Tu-
pigigupsigun savaaḡtinḡ quviatḡauḡiutiginiaḡaat,
aḡlaan sakiḡniḡtitkupsigun piññautigiyumiñaitchiksi. ¹⁸ Qauḡrimmaaḡiutillautaaḡaḡtugut patchisaitchuamik
iñuuniaḡautuḡkhuta supayaakun. Taatnamik aḡayyutillanḡiaḡtigut. ¹⁹ Suvaluk aḡayyutugipsi utiqtitauḡiks-
ramnun ilipsitñun qilamipayaaq.

Agaayyutit

²⁰ Agaayyurunḡa Agaayyutmun aatḡhuruamun qiñuiñ-
ñamik. Jesus tuqukami sannigutami kamanaqsipḡuni
munaqsriḡuqtuq uvaptiknun, ipnaisun ittuaguut, suli
maḡipkaḡamiuḡ auni nalupqinaḡiñiḡaa nutaaq isuks-
raitḡhuaq sivunniḡutauruq. Piqutigiḡlugu taamna
Agaayyun anḡitqiksitchiruq atannaptiknik Jesus-mik tu-
qunḡaruniñ. ²¹ Aasriiñ pakma Agaayyutim ikayuḡlisituq
pitḡlasilusri pisuligikkanaḡnik supayaakun. Savaglisuq
ilipsitñi akuqtuyunaḡtuamik inḡmiñun Jesus Christ-kun.
Kamakkuḡitaḡisigikput pakma qanḡapaglu. Amen.

Aqulliich Iḡammiiḡutit

²² Aniqatiumaan, inḡisruaḡipsi naalaḡnitquplugich
uqaḡitka pitchuksaḡutauplugich ilipsitñun tuyuutigik-
katka ukunani naitchuanḡi tuyuutini. ²³ Iḡisimatqugipsi
aniqatigikkaqput Timothy patchisaiḡsitaḡhanik isiq-
tauinḡmiñ. Agḡipqauraqpan iluqanuk qiñiḡaḡisigipsi.

²⁴ Tuyuḡivut nayaḡnḡaḡmik iluqaisa aḡalatigikkasri
ukpiqtuanḡurupayaatlu. Taapḡua Italy-miñ piruat tu-
yuḡmigaasri iḡammiiḡutillautamik. ²⁵ Agaayyutimtuq
tugluḡaḡlisi iḡuaqquḡtillautiḡmḡun.

James

1 Uvaŋa James, savaktaa Agaayyutimlu Jesus Christ Atanġuruamlu. Tuyuqtuŋa nayaanġaġmik iluqait-
ñun siaminġaruanun ukpiqtuanun nanipayaaq.

Ukpigunlu Puqiuŋlu

² Aniqatiumaanġ, atlakaagiich uuktuagutit tikitpasi quviatchauġillapiaġitchi. ³ Iļisimagiksi ukpiqsriļiqsi uuktuakkaupman sivutmuulgusriļaaġaġigaa. ⁴ Sivutmuulguthum savaani pianikpagu ilipsi piġuqniaqtusri naamapmiļusilū, susruksiuŋġiġusriļu. ⁵ Nalliqli kaŋiqsimaitkumi suvaata uuktuasutillaagmiñik, ki, inġiġliuŋ Agaayyun isumattutmik qaitchiyumaruq iñupayaa-
nun iġlikkuttutaitļuni sulī suakatautaitļuniļu. ⁶ Taamna iñuk inġiqsruġli arguaqquataiġlugu. Ilaa inġiqsruġumi aasiiñ ukpiqsriŋitchumi Agaayyutmik akuqtuiyumiñait-
chuq isumatuļiġmik ataniġmiñ. Iñuk nalupqisuktuaq atriqaqtuq aŋalatchiqsuatun taġiumi—qunmukpuuq atmukpuuq. ⁸ Taamna iñuk sivunniļguitchuq tuniqsi-
maruanġuŋitchuq suraġaipayaaġmiñi.

Inuqsriuqtuatlu Inuqsriuŋitchuatlu

⁹ Iļaippauraq mattumani nunami quviasuktuksrau-
ruq Agaayyutim kamaŋaqsipkaqmani, ¹⁰ sulī inuqs-
riuŋitchuaq quviasullapiaġli Agaayyutim atchiksipkaq-
mani. Inuqsriuŋitchuaq tunġaviqaqtuaq umialgutmi-
ñun nauriatun ittuq: ¹¹ Upiŋġaami uunaqtaqman siqi-
ñġum pannaqłukkai ivgich. Nauriat katakhutiŋ, qiñiyu-
naġaluaqtuat piuŋġiġaqtut. Taitñiatun umialik tuqulli-
ñiaqtuq iñuunuraġniallaġmi.

Uuktuasiuļiġlu Aniqusaaqsiuļiġlu

¹² Quvianamiuruq iñuk maliŋġuġutranġitchuaq uuk-
tuasiuġkama atakkii payanġaittuiñiġumi akuqtuiġisiruq
akiññaktaksraġmiñik iñuulġmik Agaayyutim akiqs-
ruuttutaanik piqpagirimiñun. ¹³ Kisupayaaq anġi-
saaqsuġkama taavrumuuna uuktuasiuļiġkun patchisiġi-
raksraġiŋitchaa Agaayyun itnaġuni, “Uvaŋa anġusaaq-
siuruŋa Agaayyutmiñ.” Agaayyutim killukuaqtanġit-
chuaŋ anġusaaqtalaitchaatigut killuqsaquluta. Agaay-
yun-unniñ anġusaaqsuġkama maliŋġuġutratlaitchuq.
¹⁴ Aglaan kisupayaaq anġusaaqsuġraqtuq kaviuġuk-
saaqtaukama napitaukamaļu kimmutmiñun. ¹⁵ Tarra,
iñuum kimmutmi piġiitchuaŋ killuliqisuupkaġaa, aasiiñ
ilaan killuqsautaan tikiutiplugu tuquliġmun. Taat-
nañhaiñaaq ittuq.

¹⁶ Kimun killukuaġutipkaqasi, aniqatiumaanġ piqpa-
gikkamaan! Agaayyun patchisiginasiuŋ anġusaaqsu-
gupsi. ¹⁷ Iluqani nakuuruapayaaq pakmakġaqturuq

Agaayyutmiñ. Ilaa simmiqsagumiñaitchuq taġġatun si-
qiñiq nipipman. Agaayyun anġusaaqsuġtaltaitchuq
uvaptiktun, aglaan iñuich simmiġaqtut payanġakhutiŋ.
¹⁸ Pisulġmigun Agaayyutim nutaaġuqtitkaatigut uqali-
kun ilumutuuruakun sivullitqupluta akunġatni iñiq-
taġikkaŋi, iluqnauqhuta qaisimaruaguut Agaayyut-
mun.

Naalaġniruatu Tupiksriuatu

¹⁹ Isummatigilugu una, piqpagiplusi aniqatiumaanġ,
kisupayaaq ataramik itqanaļi naalaġniġksraġmiñun
uqaqpanġiġksraġmiñunlu qinnaktaŋiġksraġmiñunlu.
²⁰ Atakkii iñuk qinnaktaqami savakkumiñaitchuq na-
launġaruamik pisulhani Agaayyutim. ²¹ Taatnamik piq-
sillapiaġlugu iluqaan nalaunġaitchuq. Aglaan atchiñi-
kun uqalħa Agaayyutim akuqtuġlugu inillakkaŋa uum-
matipsitñun. Ilaan uqalħan anniqsutlagaatin.

²² Tusaalħiñaaqasi Agaayyutim uqalħiñik aglaan tupi-
gilugich. Ukpiqsaaqasi ilipsitñik naalaġniñħiñatikun.
²³ Atakkii kisupayaaq naalaġniñħiñaaqtuaq Agaayyutim
uqalħiñik aasiiñ tupiksriŋitļuni iñuktun taġġaqtuuraq-
tuatun ittuq qiñiqtuaqhuni inġmiñun. ²⁴ Qiñiqtuaqqaq-
huni inġmiñun aullaqamiasiiñ piġuġaġigaa qanuq qiñ-
ñaaqtilaani. ²⁵ Agaayyutim uqalħa nalaunġaruq ma-
liġutaksrauruq. Tupiksriuni taavrumiŋa maliġutaksra-
mik patchisaġutauruq. Iñuum pakkiġituiñaaq-
miuŋ—piġuqtasunġaŋu tusaakkani aglaan atuqł-
gu—taamna iñuk quviasukkisiruq suraġaipayaaġmiñi.

²⁶ Kisupayaaq ukpiqtuanunusugigumi aŋalalġitñi-
miuŋ uqani ilaa sagluqsruutiruq inġmiñik, ukpiq-
tuanġuanuruq. ²⁷ Agaayyutim Aapauruam uqautiġaati-
gut qanuq ukpiqsriuam iñuuniaġksraŋa ittuksrauti-
laanani, ikayuġlugich ikayuqnaqtuat iļaippauraq-
tuummaisai uilġaġnaaqtuummaisalu, sulī qaunagiłuni
inġmiñik ilitqusiqalġksraġmiñiñ ukpiqsriŋiļikun.

Irrutriñasi Iñuŋnik Atlakaagiġlugich

2 Aniqatiumaanġ, ukpiqsrikapsi Jesus Christ-mik ka-
manaqtuamik irrutriñasi iñuŋnik atlakaagiġlugich
qiññalħiñanġatigun. ² Uvvaasiiñ una atrikusaun, Ukuag-
guuq iññuk, iļaqataa inuqsriuŋiññiqsuq iļaqataasrii
inuqsriuqhuni. Taamnaguūq inuqsriuŋitchuaq at-
nuġaallauqaqhuni qitiqliġutiqaqmūq kaviqsaamik,
taamnaliasiiñ inuqsriuqtuaq atnuġaagiitļuni. Taamna
atnuġaallaulik isiġniqpan katimapkaġusi, ³ ilipsiasiiñ
irrutillauguglugu itnaġayaġiksi, “Aquppiutallauguvva
aquvirviksran.” Aasiiñ inuqsriuqtuaq isiqniqpan, ilipsi
nipliutilugu, “Qikaġiñ tavrani, naagaqaa talum sa-

nigaani ayapiǵviunǵuraǵiñ.”⁴ Taatnaǵupsi tavra atla-kaaǵiiksitaǵisi iñuich isummatipsitñi naliaqǵugich iñuich inǵmiguuǵutiqaǵhusikii.⁵ Naalaǵnisitchi, aniqatiumaanǵ piqpaknaqtuasii! Agaayyun piksraqtaaqtuq iǵaippauranik mattumani nunami ukpiqsriǵ!apiaqplugich iǵitchuǵipkaitquplugich agaayyutitǵaqtauruamik iñuuiǵmik, amii? Ilaan akiqsruutiginiǵaa tamatkunǵa piqpagirimiñun, amii?⁶ Inuqsriunǵitchuat ataramik suksraǵinǵitkaat inuqsriuqtuq. Taatniittusi. Inuqsriunǵitchuat iǵuǵiǵuqtitkaasi, amii? Tamatkua tikiutipkaqtaǵaasi uqaqsittaǵvijnun, amii?⁷ Ilipsi pigigaasi Christ, aglaan inuqsriunǵitchuat Christ-ǵum atqa uqautiraǵiǵaat pigiiǵlǵu, amii?

⁸ Atuǵniǵupkich Agaayyutim uqatñi aglausimaruat itna: “Piqpagilugu iñuuniaqatin iǵilǵu iliptun.” Taatnaǵupsi piǵ!autaǵisirusi.⁹ Ilipsi irrutrigupsi iñuǵnik atlaaaǵiiksillugich qifñiñatñatǵun killuqsagtusitavra, taavrumuuna patchisiñiktusi malǵutaksraq navikapsiunǵ.¹⁰ Kisupayaaq navǵigumi atautchimik tillitmik taamna patchisauruq navǵipmatun iluqaanik malǵutaksramik.¹¹ Agaayyun nipliqsuq, “Sayunǵumiñaitchutin” nipliqhunisuli, “Iñuaǵumiñaitchutin.” Taatnamik sayunǵitkaluaǵuvich aglaan iñuaǵuvich navǵirǵuqmiutin.¹² Taatnamik iñuuniaǵitchi tuvraǵlugu malǵutaksraq patchisaǵutiksrauruaq ilipsitñik, iǵisimalugu Agaayyutmun atanniqsuqtılaaptiknik taavrumuuna tillisikun.¹³ Agaayyun atanniqsuǵaqsigumi iñupayaanik ilaan anasriǵuqsǵaǵisigai nagliktaǵuni nagliktaitchuat atlanik, aglaan nagligigisigai nagliktaqtuat. Agaayyutim nagliktaǵa nakuutlukisuruq ataniǵksrananiñ.

Ukpiǵunlu Savaatlu

¹⁴ Aniqatiumaanǵ, iñuk niplǵumi ukpiqsrisiqaǵniǵuni qifñiqtitmiñagulu ikayuiǵksraǵmigun atlanik, ukpiqsriǵha suuyumiñaitchuq, amii? Taatnatchim ukpiqsriǵhum anniqsuǵumiñaitchaa.¹⁵ Uvvauna atrikusauan aniqatigiisigun atnuǵaaksraiǵiǵuqtuanik niqiksraiǵiǵuqtuaniglu,¹⁶ iǵapsiǵiasiiñ uqautillaatǵniqpagich itna, “Iñuuniurallautatǵitchi, qiqisiasunǵaǵasi, niǵiǵ!autatǵmiǵusi,” aatchuuraqmiñagiiǵu inuǵikkanǵitñik—taatnasiq ukpiqsrisaupiaqpa? Tavra sumun itpa?¹⁷ Ukpiqsriqatñiñatuni savaaqaqmiñaniǵu taamna ukpiqsrisaunǵiǵapiaqtuq. Taatnasriq ukpiqsriǵiǵ suksraitchuq, iñuktun tuqunaruatun ittuq.

¹⁸ Uvvasuli atla iñuk niplǵaqtuq akikǵaqtuipǵuni, “Aa, ilvich ukpiqsrisiqaqtutin aglaali uvaǵa savaaqaqtuǵa.” Kiikaa, iǵitchuǵipkanǵa ukpiqsrisipnik savaaqaqlaitchuanik aglaan urriqsutlasigikpiñ ukpiqsrisimnik savaaqaqtitamnik.¹⁹ Ilvich ukpiǵiviunǵ Agaayyutim atausitulaaǵa? Aarigaa, nakuullapiaqtuq! Uvva tuunǵaich ukpiǵipmigaat taamna—iqsiliqpaǵlutinǵ uullagaluaqtut, aglaan anniqsunǵitmiut.²⁰ Iǵitchuǵiraksraǵiǵiñ kanǵiqsimaitchuatiin, ukpiqsriǵiǵ savaaqaǵitkumi suuyumiñaitchuq.²¹ Kiata, isummatigillaksaǵlakput sivulliaǵikkaqput Abraham: Agaayyutim nalaunǵasipkakanǵa savaaqaǵhagun. Abraham-li qifñiqtitkaa ukpiqsriǵiǵi inillakamiunǵ iǵiñi Isaac tuniǵaǵvijnun tuqutlasipǵu-

gu.²² Tavra iǵitchiǵiǵiñ una: ukpiqsriǵiǵlu savaaqaǵiǵlu tugliǵiutiruk. Abraham-ǵum tupigipmagu Agaayyun nalupqinaǵiñǵaa ukpiqsriǵiǵapiaqtilaana.²³ Pakma iǵitchuǵigikput uqatñan Agaayyutim ilumutuǵha nipliut-tutaupman, “Abraham ukpiǵiplugu Agaayyun aasiiǵi tu-piksripan Agaayyutim nalaunǵasipkaǵaa.” Taatnaq-huni taiyuutiqaqtuq Iǵauraanǵanik Agaayyutim.

²⁴ Kanǵiqsigikput una, iñuk nalaunǵasipkakkautilaana Agaayyutmi ukpiqsriǵiǵi qifñiqtitnamiuǵ suraǵatipayaǵmigun, ukpiǵutiqaǵhiñakuunǵitchuq.²⁵ Aasiisuli, Rahab-ǵum akiisuuruam takkuuqtit tukkuqaqtitnamigich atlakun tumikun annaktitkai. Taatnaanikman nalaunǵasipkakkauruq Agaayyutmi quyalitñikhuni Agaayyutmik.²⁶ Tarra iǵitchuǵigikput una, Iñuum ukpiqsriǵha suuyumiñaitchuq savaaqaqtinǵisuaǵumiunǵ; ittuq tuqunaruatun irrusriq piǵjanikman timimiñ.

Uqam Irrusia

3 Iǵauraamaanǵ, iñuǵiaktuasii iǵisautrauniasunǵaǵasi piviksraqaǵaluaǵupsi. Atakkii Agaayyutim uvagut iǵisautrauruani atanniǵisigaatigut pitlǵulugu atlaniñ.² Iluqata kinniqiraqtugut atlaaaǵiikun. Iñuk kinniqiraǵanǵitñami suraǵatipayaǵmigun taamna quyalitñiktuq Agaayyutmik. Taavruma iñuum aǵalatlagaa timini iluqaan.³ Uvvaakua atrikusautit, Iñuum aǵalarrut-chiǵumiunǵ qunǵich qanǵisigun taavruma aǵalatlagaa iluqaan.⁴ Umiaqpaitsuli aǵalatchiǵaqtut mikiruuraamiñ aquutmiñ iǵliǵvigisukkaǵanǵun aquuttim.⁵ Taatnatuntuuq uqaq, mikigaluaqñuni timimi aglaan uqavigaaq-puraǵaqtuq. Uvvasuliuna, Ikninuluuram iknaktittaǵigaa nuna napaaqtuqtuummaan.⁶ Uqaqput taavrumatun ikniqtun ittuq. Uqaq mikigaluaqñuni saqviutriruq isummatipayaanik pigiiitchuanik iñuum pigikkaǵiñik uummatmiñi. Uqatipayaapta pigiiitchuat qifñuqtaǵaǵigaa piqatigiǵiǵ akunǵatni iñuich, tuunǵaumkii taatnaqtitluta.⁷ Iñuich taimakǵaaglaan nuyuiqsairaqtuat atlaaaǵiñik niǵrutinik: aǵnutinǵlu tinǵmianǵlu paaǵuqtuanǵlu taǵium aǵnutaiñǵlu.⁸ Aglaan iñupayaam aǵalalǵuitkaa uqani. Uqaq aǵalatchuǵnaitchuq. Iñupayaam isummataa immaukkaqtuq iñuǵiaktuanik pigiiitchuanik isummatinik, iǵuliktun immaukkaqtuq tuqunamik.⁹ Uqaptiknik quyaǵigikput Ataniqput Aapaǵikkaqput sulipsuuq uqaptiknik uqamaǵtuutivut iñuuniaqatiuvut iñiqtanaruat Agaayyutim atrinǵatun.¹⁰ Taavrumakǵa atautchimiñ qaniǵmiñ quyaǵi naaǵaqa uqapilutiq aniraqtuq. Iǵauraamaanǵ, kisimi quyaǵi aniraǵaqtuksrauruq.¹¹ Uvvasuli atrikusautik ukuak, imillautatǵlu imiǵiǵlaǵlu atautchimiñ suvlikkumiñaitchuk.¹² Taatnatuntuuq nunaǵiǵich nauriyumiñaitchut paunǵanik, naagaunniñ uqpiich nauriyumiñaitchut aqpiñnik. Tarakǵa iǵitchuǵigikput una, kisimi quyaǵi aniraǵaqtuksrauruq qaniǵmiñ.

Puǵiun Pakmakǵaqturuaq

¹³ Akunnapsitñi-samma piqaqpaqiaq kanǵiqsimaǵik-kasugiruamik? Taatnatchimik iñuǵmik piqaqpan, kii-kaa urriqsuutigiunǵ kanǵiqsisiaqtilaani suraǵatipa-

yaaǵmigun iñuuniallautaliǵmigunlu. ¹⁴ Aglaan piqaqtusi uumiksriǵmik ilipsitñi killuqsriǵmiglu kamaǵnialǵmiglu. Piqaǵupsi taatnatchiñik kamasaaǵutiginaǵu kanjqsimalǵiqsi atakkii taatnaǵupsi akikǵaqtuǵiksi ilumutuupluni ittuuaq. ¹⁵ Taatnasiq isumatulǵi pakmakǵaqtanǵitchuq aglaan iñukmitǵaqtauruq, agaayyutiǵaqtanǵitchuq, tuunǵaǵaqtauruq. ¹⁶ Ukpiqsriuat killuqutipmata avatmun kamasaaǵutigiplugulu isumatulǵitǵi, sanmisiǵi atlaaaǵiisigun ittaqtuq. ¹⁷ Aglaan iñuk isumatulǵimik pakmakǵaqtamik piqaqtuuaq ipqitchuq, qifñuisaaǵunǵaqtamiplunilu, agǵaǵaitmiplunilu, uqautisunǵaqtamiuq; ilunǵuqtaupmipluni, aasiiñ iñuich ikayuusiaǵaǵvigiplugu; tunǵaviupluni ukpiǵuqtaunǵitmiuq. ¹⁸ Kiisaimmalu qifñuisitchiñiaqtuat ukpiqsriuanik quviagigisivaat iñuulǵi taatnasiq quyalisauruuaq Agaayyutmun, atrilugich nautchiirit quviasuutiqaqtuat katittaǵmiknik.

Iǵannaqalǵ Nunam Iñuiñik

4 Suvaatakiya qiniǵaǵivisi uqaalaplusilu avatmun? Atakkii ataramik piññanǵiaǵhusi sunik pigiyumiñaisapsitñik. Taatnaǵupsi pisuiqsimayumiñaitchusi, aasiiñ sanmisiǵi itchaǵataǵisiruq. ² Kimmutiqaǵhusi pisuiqsimanǵitǵapsi iñuuaqtuǵuktikaasi. Killuqsriplusi sutigun aglaan piññaktaaqanǵitǵapsi uqaalpakǵaasi qiniqtitlusilu. Naagauva suqanǵitchusi atakkii inǵisruñitlusi Agaayyutmiñ. ³ Inǵisruuraǵniallapi sumik akuqtuulǵaitmisi killukun isumatiqǵahusikii. Suli akuqtuǵumakkaqsi inǵisruñikun atuǵniatǵiñiaǵuq inǵiguuǵnialǵipsitñun. ⁴ Ukpiqsriit! Sayunaruatitun, ilipsi iñuunianǵitchusi tuvraǵlugu iñuuniaqurrutaa Agaayyutim! Naagauva kimigiplugu iñuich ilitqusiǵiñhat taavrumuuna Agaayyun uumigigiksi. Kanjqsimaapisiun taamna? Kisupayaaq taatnamik kimmutiqaǵami ilitqusiǵiǵimik Agaayyutmun akilǵilǵiutiraqtuq. ⁵ Isumavisi tanǵilǵugich aglausimaruat inǵilǵaanimma itna, “Ipqitchuuaq Irrusriq Agaayyutim ilǵiñǵaa uvaptiknun, taavruma siqñagipluta pigitqupluta Agaayyutmun kisanun?” ⁶ Aglaan Agaayyutim iñuuaqutaa kamanatluktuuaq taavrumakǵa siqñaktamiñ sayyiraqtuq uvaptiknik akimmataupluni kamagiagutiǵimiñ. Taatnamik Agaayyutim uqagikkanǵani aglausimaruq, “Agaayyutim akilǵilǵisimagai tamatkua kamagiaguti-ruat inǵmiknik, aglaan qaitchiraqtuq iñuuaqutmik tamatkuniǵa atchiksuanik sivuǵaǵmiñi.”

Proverbs 3:34

⁷ Taatnamik iluqnaǵusi qailǵusi Agaayyutmun. Ay-yaǵlugu tuunǵaǵ anǵisaaqsilipsitñi qimakkumaǵli ilipsitñi. ⁸ Qallilǵaǵusi Agaayyutmun ilaaptuq ilipsitñun qallilǵaǵisipmiuq. Ukpiqsriuasii, Agaayyutim killuqsautisi piiqpagich tavra ipqigai isummatisi salummaqmiplugu iñuunialǵiqsi. Agaayyun taatnaqpan ilipsi savautitlasitqikkiksi iluqnaullapiǵusi. Ukpiǵuqtaunǵaǵitchi. ⁹ Iñuulǵiutigilugich iñuunialǵikkasi, nunuuraǵilugich qulvilǵisunniñ. Quviannuǵiqsi simmiqsillugu alianamun. ¹⁰ Itqaǵilugu, Agaayyutim na-

yuutiǵa nanipayaaq ittuuaq. Agaayyutimli kamaǵaqsipkaǵumagaasi atchikkupsi.

Kilikuun Qanuqinniraǵaqtitchiǵkun Aniqatmik

¹¹ Iǵauraamaan, sanjurrutiǵaǵitchi avatmun. Atakkii kiñaliqaa uqautiksrikami akikǵaǵlugu aniqatni naipiqtuipuni! ilaanik, taamna ilumun uqautiksriiraqtuq akikǵaǵlugu Agaayyutim malǵutaksraǵa. Taatnasiq iñuk tupiksritǵaitchuq Agaayyutim malǵutaksraǵanik atakkii ilisimatlukkasunǵiaqtuq Agaayyutmiñ taatnaqami. Taimmaasiiñ ilipsi, naǵǵuksriǵapsigun malǵutaksramik atuiranǵiqsaǵhusi taavrumiǵa aglaan atanǵuqtaqtusi. ¹² Aglaan iñuich tupiksriuksraurut Agaayyutmik. Ilaa kisimi malǵutaksramik iñiqsiruq, sulilaa kisi- mi atanǵuruq sanǵiqaǵhuni anniqsuitǵapluni naagaaq piyaqquitiǵapluni. Kisuunasugivichmi atanǵuqtaqavich ilipnik iñuuniaqatiupnun?

Kilikuun Uqavigaaǵnikun

¹³ Atanǵi nipliqsuasii, “Uvlupak naagaaqaa uvlaakun nunaqqimukkisirugut. Tavrani ittuallakkisirugut ukiu- mi tauqsigñiaǵuta maniññanǵiaǵaqsilutaasiiñ.” ¹⁴ Iǵis- manǵitkaluaǵiksiunniñ uvlaakuksraq! Iñuulǵiqsi suuva? Ittuq puyulǵiñatun. Sagvilǵakaluaqami mikiruurami apyuilǵaqtuq. ¹⁵ Aglaan itnaqtuksraǵaluaqtuasii, “Pisulǵigkpaun Atanǵum iñuugisirugut aasiiñ savaaqsiluta sunik.” ¹⁶ Aglaan uqaviutiqaqtusi ilipsitñik nalupqisunǵitpaitlusikii. Tamanna uqaviutipayaaq pigiitchuq. ¹⁷ Iñuum ilisimagaluaǵlugu atugaksrani nakuuruuaq aasiiñ atunǵitñamiun killuqsaqtaqtaq.

Kilikuun Umialǵmun

5 Atanǵi, inuqsriunǵitchuasii! Alianniǵitchi immakii iluulǵiutiksrat tikitchaǵumarut ilipsitñun. ² Umialǵutisi suksraunǵiqhutin piunǵiqsut, qupilǵut niǵigaich atnuǵaallausi. ³ Maniutisi kaviqsaat qatitq- taatlu qalǵit. Taavruma qalǵum ilitchuǵipkaǵaa atui- ñǵilǵiqsi umialǵutipsitñik ikayuutitǵitǵugich inuqsra- lliuqtuanun. Siqñatualǵipsi suunǵiqsinniaqmigaasi atrip- lugu ikniq. Atakkii tutquqsituiñiaqtusi umialǵutinik isuanunaglaan iñuunialǵipsi. ⁴ Akilǵisurañitmigisi sa- vaktisi. Akiññaktaaksrañich niǵiugikkanǵich ilinǵitñun qaitǵaitmigisi. Tusaasigik uqaallatinǵich akikǵaǵhusi! Sa- vaktisi kappianǵapmata Atanǵuruamun Sanǵipayaa- qaqtuamun tusaarǵigai aasiiñ ikayuqǵugich. ⁵ Inuqs- riunǵitchuasii, nunami quviasuutitǵiñiaǵisi umialǵutisi, aliasunǵisaǵusi inuqsriusunǵaqsasi. Iñuunialǵipsitñi iǵlik- tuarusi quyalipǵu kisan kimmutigikkaqsi. Taatnaǵi- sigun ilapsaaǵaǵigisi akikǵautiksrat ilipsitñun uvluani atanniuviksram, atrilugich qunǵich uqsraqsamata tuqutchiǵiksram uvluanun. ⁶ Suksraunǵiqsusri iñuuaq- tuqmisi nalaunǵaruamik iñunǵmik, aasiiñ ilaan akit- ñaqtunǵitmigaasi.

Anuqsruǵlugu Agaayulǵlugu

⁷ Iǵauraamaan, taatnamik anuqsrusilǵusi Agaayyutim Atanǵuruam agǵilǵiksrañanunaglaan. Atrikusautim uu-

ma kanjipsipkaġisigaasi: Kiñaliqaa asiagñiaġukami utaqqiraġigaa upingaallapiaq. Taimmaasiiñ siqiñġum siġamlu naupkaqmagich asiagñiagaqsiraqtuq. Taatna iñuk asirriruksramun utaqqiraqtuq nikasunaiqhuni. ⁸ Taatnatuntuuq ilipsi anuqsrusiġusi. Nikatchautinagu niġiugaqsi, Atanġuruam agġiġksraña qalliuraaqmipkaqluġu. ⁹ Iġauraamaan! Uqapiġuutinasu avatmun, Agaayyutimli atanniqsunġitchumagaasi. Atanġii, Agaayyun atanniqsuqti tikiyasiuraqtuq. ¹⁰ Iġauraamaan, iġisaġitchi sivuniksriqiriniñ qanuq iġlutuiġhatnik sakiqnamik iġlutuitġasiġusi anuqsrusiġusiġu. Iliñittuuq tiliraurut uqaqtiksrauplutinġ Agaayyutmun. ¹¹ Uqautigiraġigivut iñuich quvianaqġugich iġlutuiruat anuqsrusiġutiġ. Itqaġilugu Job, iñuuniaqami tuniqsimaruq Agaayyutmun anuqsrusiġuni. Taatnatuntuuq sivulliapta qiñiqnaqtitkaat uvaptiknun iñuuniaġhatigun tuqġhatigunlu Agaayyutim iġunġuktaqaqtılaaña naglikrsisilaanġalu iliñitñun. Taamna iġisimagikput.

¹² Uvvasuliuna iġauramaan, akiqsrugupsi sumik kiikaa uqaġikkapsiksun atuqsiuġ. Ataramik uqaġusi iġumutuuruamik. Supayaamik uqaġupsi saglusunġaqasi. Taatnanġitkupsi Agaayyutim atanniqsisipiġaasi.

¹³ Kisupayaaq akunnapsitñi iġuiġiġuġumi ki agaayuli. Kisupayaaq quviasukkumi atuġli quyyatinik. ¹⁴ Kisupayaaq akunnapsitñi atniġñagumi tuqġuiġi qaukġinġitñik

ukpiqtuanġuruat. Iliñisaasiiñ inġiqsruutilitruġ uqsruġlugu atqagun Atanġuruam. ¹⁵ Atniġñaqtuq una iġuaqsikkaugisiruq inġiqsruqpata ukpiqsriġikun. Atanġum iġuaqsipkaġisigaa. Aasiisuli taamna atniġñaqtuq kiġlluqsaġniqpan Agaayyutim natqigutigisipmigliaa.

¹⁶ Taatnamik, quliaġisigik killuqsautesi inġiqsruutilusiġu avatmun; taavruma mamititkisigaasi. Iñuk atuiruq quyalisauruamik Agaayyutmun inġiqsruqami inġiqsruġha savaaqatlapiaqtuq. ¹⁷ Itqaġilugu Elijah! Ilaaptuuq iñuġaluaq uvaptiktun aasiiñ inuqsrqami inġiqsruqtuksrauruqtuuq kisupayaatun. Inġiqsruqman Agaayyutmun sialuqunġitġugu, sialunġitchuq nunami ukiuni piņasuni avvaġmik iġaplugich. ¹⁸ Aasiiñ aquagun inġiqsruqman Agaayyutmun sialuquplugu sialulġitchuq, nuna nauritqiaqsiġitchuq. Taatnatuntuuq Agaayyutim ikayuġukkaatigut.

¹⁹ Iġauraamaan, iġari tupiksriñaiqpan iġumutuġiġmik aasiiñ ukpiqsriuruam ikayuqpaunġ tupiksritqitġasiġkaġlugu Agaayyutmik, ²⁰ iġitchuġiyumausi uumuuna, taavruma ukpiqsriuruam ikayuġumiunġ piqataunġaiqsuaq Agaayyutmi utiqtitkisigaa tupiksriñaiġaluġhaniñ Agaayyutmik. Taatnatun ikayuġaa iñuuyumalitqiksitlugu iñuġiġmik agaayyutitġaqtauruamik. Aasiiñ Agaayyun natqigutrigisiruq iñuġiallapiaqtuanik killuqsautinik.

1 Peter

1 Uvaŋa Peter. Uqqiraqtigigaŋa Jesus Christ-ŋum. Aglaktuŋa ukuniŋa tuyuutinik piksraqtaaniŋun Agaayyutim unjutauplutiŋ siamittuanun iluqaani Pontus-mi, Galatia-mi, Cappadocia-mi, Asia-mi, Bithynia-mi, ² piksraqtaaniŋun maliŋutlugu sivunniutni ilisimaplugich Agaayyutim Aapauruam, ipqiq-sakkaŋiŋun Ipqitchuam Irrutchim tupiksritquplugich Jesus Christ-mik siqillaqtitquplugi u aunaŋun. Iŋuaq-putaa qiniŋiŋaŋalu nasaŋiŋaŋlik ilipsitni.

Iŋuuruuq Niŋiugaq

³ Quyyan illi Agaayyutmun Aapaŋanun Atannapta Jesus Christ. Ilunŋuktaqpaŋimigun anitqiksitaatigut iŋuuruamun niŋiugamun anitqihagun Jesus Christ tuquŋiŋi ⁴ suli paitchaktaaksrautmun piunŋiqsangitchuamun pigiirrutaitchuamunlu unniŋ piunŋiŋaŋit chuamun. Ilaan qaunagigaa piksraqsi qilaŋmi. ⁵ Ilipsi qanagikkaurusri saŋiŋaŋun Agaayyutim pisigiplugu ukpiqsriŋiqsi anniqsuŋiamun sagviŋiŋaŋit chuamun aqulligmi piviŋmi. ⁶ Taamna pisigilugu quviasrugitchi, pakma sivikitchuami nagliksaaqtaullakkaŋaŋit atlakaŋiŋisigun uuktuaŋutitigun. ⁷ Tamatkunuuna uuktuaŋutitigun ukpiqsriŋiqsi uuktuaŋuugaat iknikun, taatnatuntuuq ukpiqsriŋiqsi akisuruŋutluktuaq kaviqsamiŋ maninŋiŋiŋuuktuaŋuugaat ukpiqsriŋiqsi ilumutuukpan akuqtuigisirusri naŋautmik kamanautmik kamagikkaŋiŋimiglu sagviŋaŋaŋit chuamun Jesus Christ. ⁸ Qiniŋiŋaŋit chuamun piqpagigiksi. Pakma unniŋ qiniŋiŋaŋit chuamun ukpiŋiŋaŋit chuamun quviasrullaŋiŋaŋit chuamun quvianaqpaŋamik uqagilunaŋit chuamik. ⁹ Takku ilisimarusri aatchuusriŋiŋaŋit chuamun anitqiksitaatigut iŋuuruamun, taŋiŋaŋit chuamun ukpiŋiŋaŋit chuamun. ¹⁰ Sivuniksriŋiŋaŋit chuamun uqagilunaŋit chuamun. ¹¹ Tarra Irrusriŋaŋit chuamun taimani uqagilunaŋit chuamun nagliksaaŋiŋaŋit chuamun Christ-ŋum suli kamanautmik tikitchuksramik aquaŋun nagliksaaŋiŋaŋit chuamun, ilinŋich ilitchuŋiŋaŋit chuamun qakugun naagaqaa qanuq atuumaniŋaŋit chuamun. ¹² Agaayyutim ilitchuŋiŋaŋit chuamun niŋiŋaŋit chuamun savautriŋiŋaŋit chuamun inŋimiknik aglaan ilipsitni. Tamanna tusraayugaŋiŋaŋit chuamun pakma uqautauruq ilipsitniŋun taipchunuuna quliaqtaŋiŋaŋit chuamun tumigiplugu Ipqitchuam Irrusriŋaŋit chuamun tuyuuruuq qilaŋmiŋ; israŋulgitunniŋ inuŋrugipmigaat kanjqsisuklugu tamanna.

Iŋuuniŋaŋiŋaŋit chuamun Ipqilluni

¹³ Taatnamik paqnammaŋiŋaŋit chuamun isrummatisri, qauŋrimmaŋiŋaŋit chuamun niŋiŋaŋit chuamun iluqaŋiŋaŋit chuamun qaisaugisirusamik ilipsitniŋun sagviŋaŋit chuamun Jesus Christ. ¹⁴ Atriŋlugu tupiktauruuq iligaaq, atriŋuniasruŋaŋit chuamun pigiŋiŋaŋit chuamun kimmutiŋaŋit chuamun iluqaŋiŋaŋit chuamun naluŋiŋaŋit chuamun tusraayugaŋiŋaŋit chuamun. ¹⁵ Aglaan iŋuuniŋaŋit chuamun ipqillusri iŋuuniŋaŋit chuamun atriŋlugu ila tuqtuŋit chuamun ipqitchuam killuqsautaitluniŋ. ¹⁶ Atakkii Agaayyutim uqalhani aglausimaruq itna, "Ipqitchuksraurusri, takku uvaŋa ipqitchuamun." ¹⁷ Aasrii agayyukapsi Agaayyutmun taisuugiksi Aapamik atanniŋisuruamik iŋuuniŋaŋit chuamun atlakaŋiŋaŋit chuamun sagviŋaŋit chuamun. Iŋuuniŋaŋit chuamun taluqsriŋiŋaŋit chuamun ilaŋiŋaŋit chuamun irvigiuraallaŋiŋaŋit chuamun marruma nunam. ¹⁸ Ilisimagiksi tasukkaŋiŋaŋit chuamun taŋiŋiŋaŋit chuamun iŋuuniŋaŋit chuamun sivulliŋaŋit chuamun. Tasukkaŋiŋaŋit chuamun piunŋiŋaŋit chuamun sutigun, ami manikun qatiŋaŋit chuamun taakun unniŋ kaviqsaaŋiŋaŋit chuamun, ¹⁹ aglaan akisuruakun aunaŋun Christ-ŋum [tuniŋaŋit chuamun] ipnaiyaatun patchisaitchuamun taqsraŋiŋaŋit chuamun. ²⁰ Ilaa piksraŋiŋaŋit chuamun iŋiŋaŋit chuamun nuna, aglaan sagvikkaŋiŋaŋit chuamun makunani aqulligmi piviŋiŋaŋit chuamun pisigiplusri. ²¹ Christkun ukpiŋiŋaŋit chuamun Agaayyun anipkairuq ilaŋiŋaŋit chuamun tuquŋiŋaŋit chuamun qaitchiŋaŋit chuamun kamanautmik, ukpiqsritquplusri niŋiŋaŋit chuamun plusriŋaŋit chuamun Agaayyutmik. ²² Pakmaasriŋiŋaŋit chuamun ipqisritnapsiŋaŋit chuamun iŋuuniŋaŋit chuamun ipqisritnapsiŋaŋit chuamun tumigiplugu Ipqitchuam Irrusriŋaŋit chuamun piqpakritŋaŋit chuamun aniqatiŋaŋit chuamun. Taatnamik piqpakritŋaŋit chuamun piliqillaŋiŋaŋit chuamun [ipqitchuamiŋ] uummatmiŋ. ²³ Qitunŋaŋiŋaŋit chuamun Agaayyutim tuqqutlaitchuamun anitqiksitaatigut iŋuuniŋaŋit chuamun nautchiaksraŋiŋaŋit chuamun piunŋiŋaŋit chuamun aglaan piunŋiŋaŋit chuamun, ami uqalhaniŋaŋit chuamun Agaayyutim iŋuuniŋaŋit chuamun isuklitlaitchuamun. ²⁴ Takku Agaayyutim uqalhaniŋaŋit chuamun aglausimaruq, itna, "Iŋupayaŋaŋit chuamun atriŋaŋit chuamun ivigauramik, suli iluŋani kamanautaa iŋuum atriŋaŋit chuamun nauriaŋaŋit chuamun ivgum. Ivik pannaŋiŋaŋit chuamun, aasrii nauriaŋaŋit chuamun katakhuni piŋaŋit chuamun. ²⁵ Aglaan uqalhaniŋaŋit chuamun Atanŋuuruam itkisuruq qanavak taimunaŋiŋaŋit chuamun."

Isaiah 40:6-8

Taamna uqaliŋaŋit chuamun tusraayugaŋiŋaŋit chuamun quliaqtaŋiŋaŋit chuamun ilipsitniŋun.

2 Taatnaŋiŋaŋit chuamun piŋiŋaŋit chuamun iluqaŋiŋaŋit chuamun piŋiŋaŋit chuamun, kinnitniŋiŋaŋit chuamun, ukpiŋiŋaŋit chuamun, siŋiŋaŋit chuamun, piŋiŋaŋit chuamun uqautiksrisuŋiŋaŋit chuamun. ² Atriŋlugu aniqammiuruq miluguktuatun kimmutiŋaŋit chuamun Agaayyutim ipqi-

tłuni uqathanik, ilipsiļi taavrumuuna nauyumuusri.
³ Takku uuktuagiksi Atanguruam nakuuļa.

Iñuuruaq Uyağak Piksraqtaanjuruatlu

⁴ Utlautisitichi ilaanun, iñuuruamun uyağanjmun ayakkaņatnun iñuich, aglaan piksraqtaagikkaņanun Agaayyutim akisuruagiplugu. ⁵ Suli atrinurusri iñuuruatun uyağaktitun. Atangum atuğumagaasri napağumiun qiniğnaitchuaq irrutichikun agaayyuvikpaņni. Aasrii Agaayyutim ipqitchuatun agaayuliqsaisun tunillaqtutlaniaqtusri tunillautinik irrutichikun. Taapkualiasrii akuqtuyunaqsuyumuut Agaayyutmi tumigilugu Jesus Christ. ⁶ Taatnatun aglausimaruaq Agaayyutim uqathani, itnaqhuni,

“Piksraqtaaqatuna akisuruamik uyağanjmik qaukļutquplugu tunņavik Zion-mi, aasrii iñuum tunņavigiyumiun ilaa qapiqpaņayumiñaitchuq.”

Isaiah 28:16

⁷ Ilipsitñunaasrii ukpiqsriuanun ilaa akisuruajuruq, aglaan tamatkunūņa ukpiqsriñgitchuanun

“Taamna uyağak tuppirt ayakkaņat, taamna uyağak piitchuiļapiagaqtuq tuppirauni.”

Psalms 118:22

⁸ Suli

“Taavruma uyağaum putukkisinniagai iñuich. Taamna uyağak paallaktitchirağaqtuq ilinjtñik.”

Isaiah 8:14

Takku iņmiknik putukkisaqtut tupiksriñgitļutin uqatigimik. Taatnatun Agaayyutim sivunniugutigigai. ⁹ Aglaan ilipsi iñuksraqtaanurusri, agaayuliqsigiplusri umialgum, suli ipqitchuajuplusri takku Agaayyutim iñugiplusri. Piksraqtaanurusri quliaqtaagıtquplugich quvinaqtuat savaaņi Agaayyutim tuqłutqigikkapsi taaqtuamiñ quvinaqtuamun qaumamiñun. ¹⁰ Iļaatniimma qaanjqsuami iñuginģipiağaluakkaņasri, aglaan pakma iñugiliutigaasri Agaayyutim, suli akuqtuimaitļusriunniñ nagliktuutaanik, pakmaaglaan akuqtuğiksi nagliktaņa.

Agaayyutim Savaktai

¹¹ Piqpagiplusri iļauraamaaņ, avakņaqtauļhiņaqtusri iglaaņuplusriļu mattumani nunami. Taatnamik siimasaagipsi piisimaaquplusri timim pisugruağutaaniñ aņuyaktuamiñ akilļilijqsuqługich iñuutchisi. ¹² Nalaunņaruakun iñuuniağitichi akunğatni ukpiqsriñgitchuat. Iļaatni uqamaqłutitigumisi pigiitchuakun savaktiğunilusri, qiniğumagaich nakuuruat savaasi aasriñ kamaksruğlugu Agaayyun uvlumi ilaan tikiuumakpatigut.

¹³ Pisigilugu Ataniq kamakkutiqağusri iñupayaanik saņjıqutiqaqtuanik, Rome-mağmiut umialigiluaqpatruņ ¹⁴ naagalu kavanağaluaqpata tillisiaqaqtuat ilaaniñ anasriñņusaquplugich savaaqaqtuat pigiitchuakun suli nanğaquplugich tamatkua savaaqaqtuat nalaunņaruakun. ¹⁵ Atakkii pisuğigaa Agaayyutim savaallautapsigun nutqautitquplugu piinļiqiļhat naluŗuat iñuich. ¹⁶ Iñuuniağitichi patchisaitchuatitun iñuktıtun, aglaan atuqņagu patchisaiļiqsi mattutiginiağlugu

pigiitchuamun, aglaan iñuuniağitichi savaktiņisun Agaayyutim. ¹⁷ Kamagilugich iñupayaat, piqpagilugich ukpiqtuanjuruatqatisri, taluğilugu Agaayyun, kamakku-tiqagługu umialik.

Urrakutauļa Christ-ņum Nagliksaaļhan

¹⁸ Savaktaurusrii, tupiksrisitichi atannapsitñik taluğipiagługich, kisiitñun tamatkunūņa iļuatmun aņalatipsitñun pisuņaqasri, aglaantuuq tamatkunūņa atanguturuanun. ¹⁹ Iñuk akuqtuyunaqtuq Agaayyutmi qauğrimmaagiutillautagımigun igłutuigumi nanjinnamik nalaunņaitchualiqingitchaluaqhuniunniñ. ²⁰ Pisigilugu savaagiirrutin ipiğaqtuqsiuguvich kamakkutmik piksraitchutin Agaayyutmiñ igłutuğaluagupkuunniñ nanjinaq. Aglaan igłutuğupku nanjinaq anuqsruļkun nalaunņaruualiqiņņaqpich, taamna akuqtuyunaqtuq Agaayyutmi. ²¹ Taavrumuņa ilipsi tuqłukkaurusri. Christ-tuuq nagliksaaqtuq piqutigiplusri. Unitchiruq tuvraaksrapsitñik maliglugich tuvliğagņini.

²² “Ilaa killuqsatļaitchuq.

Kinnitñiņiutmik uqatļaitchuq.”

Isaiah 53:9

²³ Uqamaqłutikkaukami uqamaqłutmik kiumakñiñgitchuq. Nagliksaaqami aniqsraaqtuñgitchuq. Aglaan tunņaviqaqtuq ilaanik atanniisuuruamik nalaunņaruakun.

²⁴ Ilaan akiyağigai killuutivut timimigun tuqupluni sannigutami tuqutqupluta saņņianun killuqsautim aasrii iñuutqupluta nalaunņaruakun. Ilaan ipiğaqtuğniņigun mamititaurusri.

²⁵ Ilipsi atriqatqusri ipnaisun killukuaguktuatun, aglaan pakma utiqsimarusri munaqsrimun suli qau-naksraanun iñuutchipsi.

Iļaqatigiich

3 Taatnatullapiaq nulaņurusrii kamaksrisitichi uip-sitñik. Iļaņichaasiiñ ukpiqsriñgıtpata uqatigimik mumiksitauviaqtut nuliameņ iñuuniaallautatļatigun ² ilinģisa qiniğumitruņ ipqiniñiaļiqsi taluqsriğiqsiļu iñuuniaļapsitñi. ³ Qiñiyunaqusriqsuqasri qaathiañkun, nutchiqiļapsigun naagaqaa kaviqsaanik manijñik uyamitqualiqsulikun suli atnuğaağiksuanik atukkapsigun. ⁴ Aglaan piññaqnaļiqsi ititchiun iriqsimaaqtuakun qamuuna uummatipsigun, piunğigangitchuakun piññaqnaqutaanik irrutchim piisaangitchuajupluni qiniñiññaqahuniļu. Taamna kamanallapiaqhuni akisuruq qiniñihani Agaayyutim. ⁵ Taatnatuntuuq taipchua ipqitchuat ağnat ukpiqsriŗuat Agaayyutmik iñuuniusriqaqtut piññaqnaqutiqaqhutinj qamuuna kamigiplugich uisij, ⁶ Sarah-tun tupiksriŗuatun Abraham-mik taipļugu aņaayuağmiñik. Ilipsi ilaan panigigaasri nakuuruanik savaaqağupsi iqsitchangitchupsilū tupaņanaqtuati-gun.

⁷ Taatnatuntuuq uinurusii iñuuniaqatigisigij nulasri kaņiqsimaugağlusri ağnat sayaktuitļuktuanjuti-laaņatnik aņutiniñ suli paitchaktaaqatigiplugich iļuaq-qutaanik iñuulthum. Taatnağupsi piñaiļutaitkisiruq iņiqsrutiqsi.

Nagliksaaliq Piqutigiplugu Nalaunjaruaaliq

⁸ Pakmapak uqallautilapsi uumiņa, iluqasri atunim is-
rumaqağitchi, kanjisiqutiniurağusri avatmun, piqpak-
kutilusri aniqatigiisun, ilunnukkutilusri, iħuaqqutilusri
atchiħikun. ⁹ Akisaqtuqnagich pigiitchuakun atniium-
matmiglu naagaqaa uqamaqłuutmiglu uqamaqłutri-
gikkasri, aglaali inijusri tamatkua ikayuusriaqaqulu-
gich ilisimalugu tuqłukkauħiqsi iniqsruutraksrağiplu-
gich, aasriiħ taatnağupsi ikayuusriaqağisipmusri,
¹⁰ aglausimaruatun Agaayyutim makpiğaanjıñi,

“Iħuk piqpaksriuaq iħuuliğmik
suli uvlilħautagağtuaq quviasrukħuni
qaunagiliuğ qanıgikkani uqalıksrañanıñ pigiitħua-
mik

suli qağłuuğni uqalıksrañakniñ sagluuqtuanik.

¹¹ Savanığıgli pigiitħuanik aglaan savagli nakuurua-
nik.

Pakaagıliuğ qıñuiñħaq pigiliutiniapiağlugu.

¹² Atakkii irrak Atanığuruam qaunaksrırık iħuğnik na-
launjaruanik,

suli siuttak naalağnırık iniqsruħatnun,
aglaan kigiñanjan Atanığuruam akilħilıqsimagai ta-
matkua

savaaqağtuat pigiitħuamik.”

Psalım 34:12-16

¹³ Aasriiħ kia atniağisiñiqpasri nakuuruanik savaa-
qağupsi. ¹⁴ Aglaan nagliksaagupsi pisigilugu nalaunja-
ruaq quvianamiugisirusri. Iqsiginagu iħuıch tatamnaq-
sırağatħat, unniiħ iħuıliuğutiginagich tamatkua. ¹⁵ Ka-
magisriuğ Atanığuruaq Christ uummatipsitñi, Atanığik-
kaqsı. Itqanairrutilugu ataramik kiggutıqalıksraqsi
iħuum apiqsruqpasri niğiuğakun pigikkapsıgun.

¹⁶ Aglaan kiuyumagiksi piisaanığıħikun taluqsriħikunlu,
ataramik patchisaisillugich qauğrimmaagiutillautasri.
Taimmali kisut uqamaqłuutıgıkasri savaaqağniħusri
pigiitħuamik, ilinjich kanğutħatħiñagumuut ilitħuği-
lutıñ iħuunıallautalıpsitñik Christ-kun. ¹⁷ Tarra iħuatluk-
tuğ, Agaayyutim pisuliğıkpauğ, nagliksaagutıgıgı-
siuğ savaaqağallautalıqsi uumakña savaaqağımiñ pigiit-
ħuamik. ¹⁸ Christ-tuuğ nagliksaaqmıuğ. İlaa tuqunja-
ruq pisigıplugich killuqsautit atausrığmiağlugu, nalaun-
jaruaq iħuk pisigıplugich nalaunjaıħtuat tikiutis-
rukħuta Agaayyutmun. Tımaa ilaan tuqquatağualuağ-
tuğ aglaan irrusia iħuuruqsuli. ¹⁹ Aasriiħ irrusriupluni
ılaan utlanığaa irrutħich tigutaaqsıuvinımiıttuat qu-
liağtuağıaqħuni tusraayugaagıksuamik. ²⁰ Taipħua
ırrusriħ tupıksrıñğıħtuat Agaayyutmik inılğaanımma
uıluğıñi Noah-m, Agaayyutim anuqsrutıkkagımgıgun
utaqğıkamıgıch isrummitıqıuplugıch Noah umıaqpa-
lipkağlugu. İkituurat iħuıch, tallımat piħasruuplutıñ,
annautıkkaurut umıaqpanımi ulıqpakman. ²¹ Taamna
atrıñuruğ paptaağutmun pakma annıqsuutıgıkkapsı-
ñun. Paptaağutıgıgun iħuk salummakkaunğıħtuğ pu-
yananı timim, aglaan iħuk inıqsruqtuğ Agaayyutmun
salummaqıplugu qauğrimmaagiutillautani killuqsauti-
payaaniñ, pisigıplugu anıqtıħha Jesus Christ-ğum,
²² qılanmuktuağ aqıppıpluni talıqpian tunjaani Agaay-

yutim. İsradıulğıllu sanjıqutıqağtuatlu sanjıqağtuatlu
atanığıgaat ilaa.

Atlanjuqtuaq İħuunıalıq

⁴ Tarra Christ nagliksaaqtıksraupman timımgıgun
pisigıplugu nalaunjaruaq, isrumaqağtuksraup-
musri Christ isrumapmatun itqanaiħusri nagliksaagı-
tığıraksraupkan nalaunjaruaq. Atakkii kiñapayaağ na-
gliksaagumi timımgıgun nutqautıpmıgaa killulıqıħıq.

² Taamna iħuk iħuunıanığıqsuğ pisulığruakun tuqu-
nıalığmiñunaglaan, aglaan pisulħagun Agaayyutim.

³ Taimma qaanıanıktuami iħuunıaqpaanıktusri pi-
suħtatıtuun ukpiqsrıñğıħtuat iħuunıaqpası suvaatı-
kun, pisugruağutıħkun, imilıvaatıħkun, aliasrunğıñıatı-
kun, piqłuktatıħkun taanğaqħuni, qaayugnağtuakunlu
aanğuağtuħkun. ⁴ Pakma ukpiqsrıñğıħtuat atlagıgaas-
rı ilalıqsuutıngıqpası ilıñıtñun qıħtuğtaıħatni, aasrıiħ
uqamaqłuutıgıaqsiplıusri. ⁵ Aglaan ilıñıch kıgğutıksra-
qağtuksraugısırut savaağmıktıgıgun ilaanun atanıiħi-
ñaağtuamun iħuuruanıglı tuqunjaruanıglı. ⁶ Tarra
taamna piqutigıplugu Christ qulıaqtuagıñıqsuğ tusraa-
yugaallautamik taipħunıña tuquanıktıuanun tımani
ilıñıli annautrautqıplıgıttıuğ. Atanıkkauyumiñaqsi-
plıgıch iħupayaatuntıuğ nunami, aglaan Agaayyutim
iħuuyumiñaqunığai irrutħıgımtıgıgun Agaayyutıtuun
iħuuruatun.

Anjalatħıllautagağtuat Agaayyutim Aatħuutalıñik

⁷ Aglaan supayurat isruksrağat qallıurallapiağtuğ.
Taatnağusri qauğrimmaagıgıħı qaunatqıagıgıusriħu
aasrıiħ inıqsrutlasrıħusri. ⁸ Pıtlıktaksraq una supayaa-
miñ, piłıqıllapiağusri piqpakkutısriħı avatmun, atakkii
piqpaksrıħum maturağığai iħuğıallapiağtuat killuğ-
sautit. ⁹ Tıkkıqsuutısriħı avatmun uqapıluutalıakun.
¹⁰ İñullaanğıplıusri akuğtuagağtusri aatħuutmik
Agaayyutmiñ. Taatnağusri savautısriħı avatmun sa-
vaktıllautausrı atullautagılugıch atlaakağııch aatħuu-
tai Agaayyutim, itna, ¹¹ kiñapayaağ uqağpan, Agaay-
yun uqağlı taavruma uqağıkkarığun, sulı kiñapayaağ
savautrıgumi, ki savagli sayaksrırrıtağun Agaayyu-
tim, Agaayyunlı kamagıkkauyumuğ supayaurakun tu-
mıgilıgıgun Jesus Christ, pigıkkarığamaanaun anjalatħı-
sıħı tımuğı isruıħtuamun. Taatnatığ.

Nagliksaaliq Ukpiqtıuanğıplıni

¹² Piqpagıkkamağ, tuparıanasrı ukpiqsrıħıqsı uuk-
tuagaqsıupkan sakiğnağtuatıgıgun ikniqtun ittuatıgıgun;
atlayuağığınuğ niğıunalıakun taamna atuumakpan
ilıpsıtñun. ¹³ Aglaan quvıatħauğıgıħı piqasıutıniħusri
Christ-mun nagliksaathagun quvıatħallapiağumuusrı
quyalusrı kamanautaa sagvıqpan. ¹⁴ Pısaanğatħı-
ğıpsı pisigıplugu atqa Christ-ğum quvianamıusrı,
atakkii Agaayyutim İrrusrıan, İrrusrıa kamanautaan,
nayığaaatın. ¹⁵ Sumıunııñ nalıqısi nagliksaaqanı iħuağ-
tuğtaulıni, unııñ tıglıñıaqtaulıni, unııñ savvağluk-
taulıni, unııñ naıpiqtığtaulıni iħuıch sutilaanatnik.
¹⁶ Aglaan kisupayaağ nagliksaağtıkkagıgumi pisigıplugu

ukpiqsriĥa Christ-mik kannusruutigingilliuŋ, aglaan kamaksruġliuŋ Agaayyun ilisimanatigmigun Christ-mun iñugitilaagmiñik. ¹⁷ Pakma atanniiĥum aullaġnii-viksraŋa tikitchuq, aasrii Agaayyutim iñuŋi atanniqsuk-kauqqaqtuksraurur. Tarra atanniqsuqqaagñiqpatigut, qanutchimik isruksraqaġisivat tamatkua tupiksriñġitchuat tusraayugaallautamik Agaayyutikun?

¹⁸ “Nalaunŋaruat iñuich annaliksraŋat qaġanangiñ-ñiqpan, sugisiñiqpatmi iñuich agaayyutaitchuatlu killuliquiritlu?”

Proverbs 11:31

¹⁹ Tarraasrii tamatkua nagliksaaqtikkauruat pisuĥa-gun Agaayyutim nakuurualiqilich. Qaisimaapiaqtaks-raġigaich iñuutichisriŋ iñiqsirimiknun ilaanun tuniqsamaruamun ataramik.

Munaqsraŋi Agaayyutim

5 Pakma silġiqsuġniaġitka qaukliuruat akunnapsit-ñi, uvaŋaptuuq qaukliupluŋa. Qiñiqsimagiga nagliksaaqman Christ aasrii quliaqtuaġiplugu, piqatauyumaaqŋunaptuuq kamanautaanun sagviqsagumaruamun. ² Qaunagilugich iñugikkaŋi Agaayyutim, munaqsraġikkasri akunnapsitñiittuat, [Agaayyutim atuqukkaŋa ilipsitñun]. Nunurausrunajaqasri aglaan piyummatigipiaġlugu, piññanġniasrunajaqasri aglaan savautiyumaapiaġlugu. ³ Atanġuniaġvigisrunaqaŋagich Agaayyutim iñugikkaŋi qaunagiraksriusiasri, aglaan tuvraaksrallautausitchi munaqsranun. ⁴ Aasrii qaukliat munaqsrit sagviqpan, akuqtuigisirusri niaquġutaanik kamanautim akiññaktaatun piunġiġaġumiñaitchua-mik. ⁵ Taatnatuntuuq, nukatpiaŋurusrii kamakkutiugaġitchi qaukliuruanik. Iluqasri kamaŋasrugisrunajaqasri savauttutilusri atchiksualikun, atakkii

“Agaayyutim ayaksimaagai kamaŋasrugiruat aglaan ikayuqsimaagai atchiksuaqtuat.”

Proverbs 3:34

⁶ Taatnamik atchiksimaagitchi ilipsitñi ataadni sayakturuat argaiñ Agaayyutim, ilaanli kamaŋaspikaġuma-gaasri piviksraq nalautitpan. ⁷ Igillugu iluqaan isru-maalutugikkaqsi ilaanun aasrii tutqiksiliusri, takku ilaan qaunagigisigaasri. ⁸ Qauġrimmaagigitchi qaunat-qiagigusri. Uumiksriksi Tuunġaq ataramik ukpigutaiq-sitchiñiaqtuq ilipsitñik, qaliŋuularuatun lion-tun ku-kiluktuatun sumunliqaa niqiksraqsuqhuni. ⁹ Taatna-mik akililiqsuqsuŋ payaŋaġvigilugu ukpiqsriġiqsi, ilisi-malugu aniqatusri nanipayaaq nagliksaaĥhattuuq ilip-sisun. ¹⁰ Aasriiñ nagliksaaqtullaanikkupsi sivikitchua-mi, Agaayyutim iĥuaqputipayaaqtuam tuġtuqtigik-kapsi Christ Jesus-kun isruitchuamun kamanautigik-kaġmiñun, naamasripkaġniaġaasri, nalupqinaġusri ukpiqsriġipsitñi, sayaktusriġusri suli payaŋaġusri. ¹¹ Ilaanun illi kamaŋaun saŋŋiġu qaŋavak taimuŋa. Taatna.

Ilammiuġutit

¹² Aglaktuŋa naiglipiġlugu Silvanus-kun isrummatigik-kapkun tuniqsimapluni aniqatauĥa. Pitchuksaaġuk-kipsi aglagikkapkun uqautilusri Agaayyutim iĥuaquti-gillapiaĥhamik. Iġisimalugu taamna iĥuaqqun tuniqsi-mavigisiuŋ. ¹³ Ukpiqtuaŋuruattuuq Babylon-mi ittuat piksraqtaanuruat ilipsisun, tuyuqmigaasri nayaŋŋa-mik, suli Mark-ŋum iġñiġipmatun itaġma. ¹⁴ Paġlatisrit-chi avatmun kunigutmik ipqitchuakun piqpakkutiĥikun. Qiñuiññaq illi iluqapsitñi ittuani Christ Jesus-mi. [Taatanuq.]

2 Peter

1 Uvaŋa Simon Peter. Savaktigigaaŋa uqqiraqtigi-pluŋalu Jesus Christ-ŋum. Tuyuqtuŋa ukuniŋa iñuŋnun akuqtuiruanun akisuruamik ukpiqsriŋimik uvaptiktun nalaunŋaruathagun Agaayyutiŋa suli an-niqsuqtiŋa Jesus Christ-ŋum. ² Iŋitchuŋisaiñaqsiuŋtuq Agaayyun suli Jesus Ataniqput. Uvatuŋa iħaqqutiŋaŋit-chi atqunaŋa qifñiññamiglu.

Agaayyutim Tuqłuutaalu Piksraŋtaanŋalu

³ Agaayyutim pakmakŋaŋtauruakun saŋŋiaŋun qait-chiñiŋaatigut supayaaniŋ iñuutlasripluta agaayyuti-qammaaŋiŋkun tumigiŋplugu iŋitchuŋisriŋiptigun ilaaniŋ tuqłutŋigikkaptiknik iŋanŋiutitqupluta kamanautmiñun nakuuniŋsrauŋimñunlu. ⁴ Tumigiŋplugik tamatkuak qaitchigaatigut kamanallapiaqtuanik akisuruaniŋ akiŋsruutiniŋ. Ukpigigupsigik akiŋsruutit annatlasriŋisirusri qaayuŋnaqtuamiñ ittuamiñ nunami iñuich kaŋiŋruaŋtaŋisigun, aasrii piqatautlasriŋusri Agaayyutim irrusriani ilaatun iŋiŋusri. ⁵ Tamanna pisigilugu pi-suqtilaapsitñi iŋatigisriŋ ukpiqsriŋiŋapsitñun nakuuŋiq, suli nakuuŋiq tapiŋlugu iŋitchuŋimmaŋiŋiŋimik, ⁶ suli iŋitchuŋimmaŋiŋiŋiq tapiŋlugu iŋmun aŋalalguŋiŋimik, iŋmun aŋalalguŋiŋiq tapiŋlugu anuŋsruŋiŋimik, anuŋsruŋiŋiq tapiŋlugu agaayyutiŋammaŋiŋiŋimik, ⁷ suli agaayyutiŋammaŋiŋiŋiq tapiŋlugu piŋpakŋisriŋimik aniŋqatinik, suli piŋpakŋisriŋiŋiq aniŋqatinik tapiŋlugu piŋpakta-mik iñupayaaniŋ. ⁸ Tamarra taatnatchich irrusriksrat pigiraksrasi. Pigigupsigun nausaiñaqtsuri taapkunuu-na, imaiŋlaatuŋ iŋitchuŋisri asriŋriŋiŋitchuatuŋunlu, aasrii iŋitchuŋisriŋisaiñaqsiuŋtuŋsri Atannaptiknik Jesus Christ-mik. ⁹ Aglaan kiñapayaŋa iñuk piŋanŋiññiŋgumi tamatkuniŋa irrusriksranik irigiŋitchuŋa qifñitlaiŋluni. Puuyuŋmigaŋa salummakkautilaani killuŋsaŋiŋruaŋimñiŋ. ¹⁰ Taatniitman, aniŋqatiumaŋa, sakuuŋitchi piŋsuqtilaŋusri tuqłukkaŋiŋiqsi piksraŋtaanŋiŋiqsiŋu nalupŋi-naiŋsillugu, atakkii taatna piŋupsi paasraŋaŋgumiñait-chusri. ¹¹ Suli akuŋtuigisirusri kamanautuamik paŋlat-mik isiŋupsi isruitchuamun aŋaayuŋqautaanun atannaŋta anniŋsuqtiŋtalu Jesus Christ.

¹² Taatnaŋtuŋa itqautisraŋataŋiŋipsi tamatkuniŋa, ilisi-magaluŋisiiŋniñ payaŋaŋiŋvigiŋplugulu Agaayyutim iŋumutuuruŋa pakma piŋikkaŋsi. ¹³ Nalaunŋaruŋaŋiŋiŋiŋa iñuuniŋtutilaamni maani nunami itqatitagaŋkhusri sunik tamatkuniŋa. ¹⁴ Iŋisimagiŋa timikuŋiksraŋma tikit-chaqtuuraŋa. Taatna atannaŋta Jesus Christ-ŋum nalupŋiŋnaiŋqługu uqautiŋaŋa. ¹⁵ Aglaan sakuuŋutiŋiŋaŋitka ilipsitñun itqatitquplugich tamatkua ataramik tuquanikkaluŋuma.

Christ-ŋum Kamanautaa suli Sivuniksriŋqutauruaŋ

¹⁶ Quliatuŋaŋiŋitchipi unipchaaliŋisigun iñuich iŋitchuŋiŋkaiŋsaŋqapta agŋiŋiŋaŋhanik Atannaŋta Jesus Christ kamanautuakun saŋŋiŋpaŋraŋimigun. Uvaguŋt qifñillapiaŋsimagiŋkput kamanautuŋa qaummaŋiŋiŋiŋa. ¹⁷ Nayuutirugut akuŋtuipman Agaayyutmiñ Aapaurua-miñ kamakutmik kamanautmiglu, taavruma niŋim ni-pliutipmagu kamanagŋiŋsrauruam supayaaniŋ niŋliŋhuni, "Tarrataamna piŋpagikkaŋa Iŋiŋiŋa quyalimaŋtiŋgillapiŋkaŋa." ¹⁸ Aasrii taimani tusraagiŋkput taamna niŋi niŋliŋsuŋaŋ qilaŋmiñ piŋqatigilugu Jesus iŋiŋimi tai-vrumani Agaayyutim sagviŋmagu kamanautni. ¹⁹ Uva-guttuŋaŋ nalupŋisruutigiŋiŋipsaŋiŋkput uqautiŋiŋkkaŋat Agaayyutim sivuniksriŋiŋiŋisa iŋiŋiŋaaniŋma. Piŋlaŋtaŋtusri naalaŋnitqiaŋiŋkupsigun uqatŋhich, takku uqalaŋiŋich kaŋiŋsiŋpaŋkaŋaŋsri agŋitqiaŋiŋaŋtilaaniŋ Jesus-ŋum atriŋlugu naŋum qaumapkaŋiŋha taaŋtuŋaŋ ini qaus-raŋataŋniŋanunaglaan uvlum suli nuŋiŋataŋniŋanunaglaan uvlugiaŋan uvlaam. ²⁰ Sivulliulugu iŋitchuŋiŋraŋsraŋsi uvva, sivuniksriŋiŋim iŋmiktuiŋaŋ kaŋiŋsiŋpaŋgumiñaitchaŋa sivuniksriŋqutauruaŋ Agaayyutim uqatŋhanniŋ. ²¹ Atakkii iñuich sivuniksriŋiŋiŋitchuŋ sumiŋniŋiŋ pi-suŋiŋmiktigun, aglaan Agaayyun uqagŋiŋisut iñuŋmiŋgun aŋalatkaŋsiŋmatinŋ Ipqitchuam Irrutchim.

Iŋisautrit Taŋiŋiŋlaakun

2 Iŋiŋiŋaaniŋma taŋiŋiŋlaakun sivuniksriŋiŋiŋit iñukpa-lliŋiŋiŋisut akunŋatni iñuich [Israel-mi]; taatnatun taŋiŋiŋlaakun iŋisautrit iñukpalliŋiŋiŋaŋmiŋat akunnapsitñi. Tikiutriŋiŋaŋtut nalunaŋtchiŋlutinŋ taŋiŋiŋlaaniŋ iŋisauttutiŋiniŋ suksraunŋiŋutaŋyumiŋaŋtuanik, piŋlaaŋiŋluguun-niŋiŋ Atanŋguruŋaŋ tuquruŋaŋ annautisukługich. Aasrii pi-sigilugu piŋlaaŋaŋat Ataniŋimik taimmaiŋaŋaŋ piŋaŋqukkauniŋaŋtut. ² Suli iñugiallapiŋaŋtuŋaŋ piŋasriŋsuutigiŋsirut piŋiŋiŋlaaŋaŋtuŋaŋtugun kaŋŋunaŋhutinŋ iñuuniŋaŋhatiŋgun, aasrii iñuŋnun uqamaŋtuŋtiŋpiŋkaŋaŋsiŋlugu iŋumu-tuuruŋaŋ piŋsigilugich ilinŋich. ³ Piŋtlatuŋiŋmiktigun maniññanŋiŋaŋvigiŋisigaŋsri, iŋisautiŋusri uqautiŋusriŋu iŋumu-tuunŋitchuaniŋ. Agaayyutim atanniŋsuiriŋata pasriñiŋaŋiŋ taimakŋaŋaglaan, aasriiñ siŋiŋktuŋaŋitchuŋaŋ piŋaŋqutŋiŋaŋaŋuŋlugich ilinŋich.

⁴ Takku israŋulŋich killuŋsaŋmata Agaayyutim anasriŋŋuŋsaŋmiŋaŋiŋ iŋitlugich naŋliksaŋviniŋmun qiliŋsruip-lugiŋuŋ taŋniŋisraŋmiŋ tikiññiŋaŋhanunaglaan uvluaŋ atanniŋuŋksraŋ. ⁵ Suli Agaayyutim piŋaŋquŋmiŋaŋiŋ iñuich iñuuruŋaŋ taimani uvlunŋiŋiŋ Noah-m, ipiŋkaŋtuŋgich agaayyutaitchuŋaŋ nunami uliŋpaŋmun kamaŋaŋ-

tuamun. Noah quliaqtuağaqtuq iñuñnun nalaunqasri-ruksrauniplugich sivuğaani Agaayyutim, aasrii!i Agaayyutim annautigai Noah-lu tallimat malğuk iñui!lu. ⁶ Suli Agaayyutim patchisiqutiniğai iluqaisa iñuich iñuuruat nunaqqiqpaarñi Sodom-mi!u Gomorrah-mi!u, aasriiñ ağralipkağataqlugik iknikun. Taavrumuuna Agaayyun urriqsuutiqağniqsuq qanuq suksraunigigñiaqtilaanañatnik iluqaitñik agaayyutai!aanik. ⁷ Suli Agaayyutim annautipmigaa nalaunqaruuaq Lot, qiñupkakkauruaq atqunaq qaayugnaqtuakun iñuuniañhatigun killuliqirit iñuich. ⁸ Atakkii taamna nalaunqaruuaq iñuk iñuuniaqami akunğatni tamatkua killiqiruat iñuich uvlugağipman, iñui!luqitauruq qiñiq!ugil!lu tusraaplugil!lu pigiitchuat savaañich. ⁹ Taatnaqhuni Atangum ilisimagaa qanuq annautriñiksrani agaayyutiqaqtuanik uuktuağusriañitñiñ suli qanuq tigummiñiksrañat nalaunqaitchuat iñuich uvluanunaglaan atanniuviksram anasriñjuqsagviksrañatnun. ¹⁰ Agaayyutim anasriñjuqsagisiñigai suvalut tamatkua iñuich aňalatağipkaqtuat timim kimmutigruañiñun qaayugnaqtuanunlu, suli suksraunigitchuat Agaayyutim aňalatchisaanik. Tamatkua ilisautrit tañigil!aakun aañarut arguañaplutiñ. Sivuuğaginğitchaat uqamaqluutiqağiksrañat qiriñiñaitchuanik sañjiqaqtuanik qilañmi. ¹¹ Israğulgitunniñ kamanatluktuat sañjikun sayaktuñkunlu tamatkunaq uqamaqluutigitlaitchaich taapkua nayuqtigikanji Atanguruam. ¹² Aglaali tamatkua ilisautrit atriqaqtut isumatlailaatan niğrutitun, aňalatautun aullasiğmiknun, aniruatun aňuniagaksrauplutiñ tuqputaksrauplutiñlu. Uqağuurut pigiil!plugich sunik kanjicsimanğisağmiknik. Aasrii piyaqquğisirut isumatlailaatan niğrutitun. ¹³ Taamna akiliusriağigisigaat nagliksaaqsiupka!iğmiktigun atlanik iñuñnik. Iliñisa kimmutigirağigaat pisu!iğruaqtin uvluga!uamiunniiñ. Kanjusraağutauñiñnaqtut ilipsitñun niğiqataukamiñ ilipsitñi, taqsraqtatun suli qilgulkun akunnapsitñi, quviasruutigiplugu ukpiqsaiñiqtiñ. ¹⁴ Qiñiqamitruñ ağnaq ik!itchakhutiñ sayuñayumarut nutqaummisilguit!lugu taatnasriq killuqsauñ. Ik!isaagñiğai pitchiğiaqtuat iñuich killuliqiñksrañatnun. Iliñisa uummatinğich aňalatiqağniqsut kaviuqtaut!iğmun. Iliñich taiyuaniq!uutikkaurut, suksraunigisagumaqtut. ¹⁵ Suksraagñiğaat nalaunqaruakuağiaq aasriiñ ulapnaaplutiñ. Iñuuniagaqsirut iñuktun atiliktun Balaam igñiñ Bosor-m, piqpaksriruaq akil!iutaanik killuliqiñhum. ¹⁶ Aglaan suakatakkauruq killuliqiñmugun. Uqatla!laam natmaksigvian nipliuti!plugu iñuum nipaatan nutqaqtinnigaa sivuniksriqiri kinniqağaluaqtuaq. ¹⁷ Tamatkua ilisautrit atriqaqtut niviatun imğil!aamik suli taktugayaauratun aňalatañatun anuğiq!uum. Tamatkua iñuich Agaayyutim itqanaiyautiniğai iniksrañatnik taaqtuam taağniqsrañani isruksraitchuami. ¹⁸ Iliñich uqaqamiñ nipitusriplutiñ uqağaqtuat sumun atuğumiñail!aatigun. Ik!isaaguu-ğaiç pisugruağutaagun timim pivaañ!ikunlu tamatkua salummaqtitlutiñ annaqqammisuat tamatkunaq killukun iñuuniaqtuaniñ. ¹⁹ Iliñisa akiqsruqtuğuu-ğaiç iñuich atanniqsuqtiksraip!lugich iliñich savak-aağruuñğamiñ qaayugnaqtuamun, atakkii iñuk aña-

latittaqtuq qanusripayaamun akii!irağaqtimiiñun.

²⁰ Iñuich annaaniñniqsut qaayugnautaitñiñ nunam iñuiñ ilitchuqsri!iğmiktigun atannaptiknik Anniqsuqtip-tikniglu Jesus Christ-mik. Uvvaami ilinğich il!akkataağutitqikkumiñ tamatkununaq akii!ipkağutiñlu, isruksrañat pigiit!ukkisiruq aullağniqqaat!iğmikniñ. ²¹ Iliñichuğigaluaqqaat!lugu iñuuniañiq nalaunqaruuañkun, i!uatlukkayağniqsuq ilinğitñi naluugağumitruñ taamna iñuuniañiq uumakna tunutchi!iğmikniñ ipqitchuamik tillitmik qaisauruamik ilinğitñun. ²² Uvva atuumapkağaat taimña nipliutaumaruaq, "Qipmim uttaqirağigaa iñmi miğiakka-ni," suli "Kuniaq iğguanikkañat utiğaqtuq mağğagmun mağğil!uktağiaqhuni."

Akiqsruutaa Atangum Aggigñiañhan

3 Piqpagikkamaañ, ukua tuyuutit tugliğigaiç tuyuutma ilipsitñun. Taapkuñnuuna tuyuutipkun itiqsağukkipi itqaqtillugich tamatkua uqautigikkatka iñuuniaquplu sri ipqitchuakun. ² Ilipsitñun itqağitqugitka sivuniksriqutauruat ipqitchuatigun sivuniksriqiritigun suli tillisauruat uvaptiknun atannaptikniñ!u anniqsuqtipikniñ!u uqiraqtitigun. ³ Kanjicsiraksrağigiksi una sivulliulugu, mitautiksriuat tikitkisirut ilipsitñun aqulligñi uvluni aňalattuat pisu!iğruağmiknun. Mitautiginiğaa sri ⁴ uqaqhutiñ, "Jesus-ñum akiqsruutigigaa aggitqin!iañi. Naamimi imma? Taimaknaqana aapavut [Christ-kun] tuqugaluaqtut, aglaan sua iluqani tamarra atlanğunğitchuq aullağni!l!atañhaniñaglaan nuna iñiqtaulhan." ⁵ Aglaan itqağiyummatai!apiağaat una, Inil!ğan Agaayyutim iñiğaa uqañhagun qilak suli nuna, aasrii nuna nunağuqlugu imiğmiñ suli imikun, ⁶ suli tamarrumuuna imikun nunaqqaq piyaqquqlugu uliqpaktitlugu. ⁷ Taatnatuntuuq qil!ai!lu nunalu pakma ittuat qaunaksriqaqtut Agaayyutim uqañhagun piyaqquğniñhanunaglaan ikniğmun. Taimanigun uvluni Agaayyutim atanniqsuğisigai iñuich agaayyutaitchuat aasriiñ piyaqquqlugich.

⁸ Aglaan piqpagikkamaañ, puuyumanagu una, isrumaraqtugut atausriq uvlug pivikisilaañanik suli 1,000 ukiut pivikpauraqaqtilaañanik, aglaan Ataniğmi atiruk. ⁹ Atangum sukaisaagutiginğitchaa immiumasraqamiñ akiqsruutigikkani, iñuich ilanğich sukaiññiğiağaluağaqtuat. Aglaan anuqsrutigaasri, atakkii piyummatiginğitchaa kiñauñniñ piyaqququlugu, aglaan iluqaisa mumiqugaluağai killuqsautmikniñ Agaayyutmun. ¹⁰ Aglaan uvlua Atanguruam tikitkisiruq niğil!autiluni aggit!hatun tiglinğiaqtim. Taivruman qilaich piğisirut qukiğnaqtuamik tusrağnaqhutiñ suli qaummatit qilañmiittuat siqumitkisirut iknikun suli nuna ikiniaqtuq supayaatlu nunamiittuat. ¹¹ Iluqağmiñ tamatkua sut piyaqquğumaaqmata taatnatun, qanutchimigli iñuuniañiqtuksraunipisi? Iñuuniaqtuksraurusri ipqil!apiağusri suli agaayyutikuagusri supayaakun, ¹² utaq-qil!lugu Agaayyutim uvlua tikitchumaaqtuaq suli pisuqtilaapsitñi tikiumapkağnağiağniaglugu taimña uvlug. Taivruman uvlumi ikniğum uunallapiaqtuam qilaich piyaqquğisigai suli qaummatit aukkisigai. ¹³ Aglaan utaqqigivut Agaayyutim akiqsruutigikkani, itnaami,

niġiugaqaqtugut nutaanik qijaŋnik suli nutaamik numamik iñuuviksraŋatnik nalaunŋasripkakkauplutiŋ iñuich tupiksriuat Agaayyutmik.

¹⁴ Taatnamik piqpagikkamaaŋ, utaqqisiuŋ taamna uvluq. Pisuqtilaapsitni iñuuniaġitchi taqsaqtaiġaakun puyyiluktautaiġaakun sivuġaani Agaayyutim suli qiñuiññakun. ¹⁵ Isrummatigisiuŋ anuqsrullapiatha atannapta kaŋiqsimalugu anniqsuquriġha uvaptiknik. Taatnatuntuuq piqpagiplugu aniqatiupta Paul-ŋum aglakmi-gaasri puqjutikun Agaayyutim qaisaŋagun. ¹⁶ Iluqaŋitni tuyuqtuutmiñi uqautigipmikai tamatkua sut. Uqaŋiñ iġaŋich kaŋiqsilgunaitchaluaqtut. Aasriiñ iñuich

naluruat payaŋaiqsimaitchuatlu qipitichiñiqsut Paul-ŋum tuyuqtuutaiñik suliunniiñ atlanik uqałhiñik Agaayyutim. Taamna pisigiplugu Agaayyutim piyaqquġniaġai.

¹⁷ Ilipsiasriiñ piqpagikkamaaŋ, tamatkua sut iġit-chuġikkasri sivuani qaunataqiaġiksik. Taatnaġit-chup-si sivullikkauviaqmiusri killukuagutiŋisigun maliġutchiñġit-chuat. Aasriiġi qaunagiyumagiksi paallangiġiksraqsipayaŋaiqsimmavigikkapsitniñ. ¹⁸ Aglaan nausraiñġit-chi iġuaqqutrisaagun ilit-chuġimmaagiksisaiñġilugu Ataniqput anniqsuqtigikkaqputlu Jesus Christ. Ilaanun illi kamanaun pakma suli qaŋavak taimuŋa. Taatnatuq.

1 John

Uqalıq İñuunaqtuaq

1 Aglaktuŋa ilipsitñun Jesus-mik taiyuutiliŋmik uqalıŋmik. Taamna iñuk Jesus qaitchiraqtuq iñuuliŋmik inniqsuamik aullaŋniñiŋmiñaglaan. Taamna tusaagikput qıñıqługulu sulı tautukługulu aksiapluguunniñ. ² Taamna iñuk qaitchiruaq nutaamik iñuuliŋmik tautuŋnaqsipman qıñıguraaqsiñiaŋikput. Sagviq-qaaqman inmiñik uvaptiknun uqautiaqsigipsi Agaayyutitŋaqtauruakun iñuulikun inniqsuakun aapami aullaŋniñiŋmiñ. ³ Tamanna qıñıkkaput sulı tusaaplugu uqalıŋmikput ilipsitñun, ilaliutitqugaluahusi piqatigilugik Aapauruaŋlu sulı İŋñiŋalu Jesus Christ taatnuntuuq uvagut piqatiqatmatun iliniknik. ⁴ Taatnaqhuta aglaaqsirugut ilipsitñun iñuuliŋmik ilitchuŋitquplugu Jesus. Taatnaŋuta quviatchallapiaŋisirugut.

Agaayyun Qaummatauruq

⁵ Uvvauna uqalıq uvagut tusaananiŋkaqput Agaayyutim İŋñiŋaniñ aasiiñ quliaqtuaŋigikput ilipsitñun, itnailiplugu, Agaayyun qaumaupluni sulı ilaani taaqtuaniŋchuq suoramikunniñ. ⁶ İñuk uqaqami piqataunipluni Agaayyutmi killuqsautigalugu, taatnasiq iñuk sagluqsruŋaqtuq piqataunıtluni Agaayyutmi killulıqıtuiñaqhunikii. Taatnailiplugu atrinurugut iñuktıtun taaqtuami pisuktuatıtun. ⁷ İñuuniaŋupta piqatauluta Agaayyutmi piqatigiiksilluta avatmun, taatnailiplugu atrinurugut iñuktıtun qaumami pisuktuatun. Uvvaasiiñ salummaŋaatıgıt killuqsapayaaniñ, atakkii Agaayyutim İŋñiŋa Jesus tuqqutaupluni maqipkaqlugu augıkanı uvaptiknun. ⁸ Nipliakapta uvagut killuqsagumiñaitluta ukpiqsagaqtugut uvaptiknik. Taatnaqapta ilismaniŋchugut Agaayyutim ilumutuulhanik. ⁹ Quliagi-kaptıgı Agaayyutmun killuqsagınluta ilaan natqıgıtıniŋaatıgıt nalaunŋaiŋipayaaptiknik, atakkii ilaa tuniqsimaruq nalaunŋaruaniŋupluni suraŋaŋıpayaaŋmiñi. ¹⁰ Agaayyun niplıqsuq killuqsagınluta aglaan nipliakapta killuqsatınluta uqaŋigikput Agaayyun saglutunıplugu, tavraasiiñ Agaayyutim uqaŋhagun iñuuniaŋıtluta.

Christ Uqapsaaŋutrikput

2 İlauraamaan, aglaaqsiŋuŋa ilipsitñun killuqsacunıtkaluaqhusı. Aglaan kiñapayaq killuqsacnikpan piqaqtugut uqapsaaŋutrikrapıtknik Aapamun. Taamna Jesus Christ killuqsacsimaitchuaq. ² Taamna tuqukami sannıgıtami aatchuutıgıruq inmiñik piquti-

gipluta, taavrumuunnaqlugu piŋai killuutıvut sulı killuqsautıniŋch iluqatıŋ iñuich nanıpayaaq.

³ Taatnaqhuta tupıgıgıptıgık Agaayyutim tillısaı, nalupqısuukkumiñaitchugut ilısimatılaaptıknik ilaanik. ⁴ İñuk niplıqman ilısimanıplugu Agaayyun aglaan tupıgıniŋtlugu ilaan tillısaı sagluqsruŋaqtuq. Taatnasiq iñuk ilısimanıŋchuq ilumutuuruamik. ⁵ Kisupayaaq tupıksrıpmannı Agaayyutim nipliutaanik ilaan piqpagaŋıgıgaa Agaayyun atakkii ilitchuqsruıruq Agaayyutitŋaqtauruamik piqpaksrıŋıgımk. Tupıksrıgıptaasiiñ Agaayyutmik nalupqınaıgıgıput atausıŋuqtılaaqput ilaani. ⁶ Kisupayaaq niplıqami iñuuniaŋınluni atausıŋuqtıgımaaqługu Agaayyun iñuuniaqtuksrauruq ataramik Jesus Christ-ŋum iñuuniaŋhatun.

Nutauruaq İñuuniaqurrun

⁷ İlauraamaan, tuyuqanıŋchuŋa ilipsitñun nutaamik tillıtmik aglaan utuqqaŋmik inŋanıktuamik taimakŋaa-glaan. Taamna tillıñ ilısimakkaqsı tusaalapsitñiña-glaan. ⁸ Uvva taamna tillıñ tuyuutıgıkkaga ilipsitñun nutaanupmiuq. İñuich ilitchuŋıgıaat taatnasiq piqpaksrıŋıq Christ-ŋum iñuuniaŋhagun ilipsıluami iñuuniaŋapsıgun, atakkii taaqtuaq qaanıqsaiŋaqtuq aasiiñ ilumun qauma qaummaŋıksıruq. ⁹ İñuk nipliakami qaumamiinnıpluni uumıksrıuraagıtıgalugu ukpiqtuqatıumiñik tavra kanıŋruaqtana simniŋitchuq—taaqtuamiıttuq sıvanısun. İñuuniaqasılgıtchaqtuq killulıqıpluni. ¹⁰ Aglaan iñuum nakuagıkamıgıch ukpiqtuqatıuni qaumamiıttuq, iñuuniaŋhani sumunniñ paasaqtıtaŋumiñaitchaa. ¹¹ Aglaan iñuk uumıksrıkami ukpiqtuqatıumiñik ilaa taaqtuami ittuq, pisukhuni taagımi. Kiısaimma-tai qanutnamuqausıksrıaŋıgıvıuq atakkii taaqtuam qıñılgıilıplıluq.

¹² Qıtunŋamaan, taatnaqluŋa aglaktuŋa iluqapsitñun, atakkii Agaayyutim natqıgıtıgı piŋiilıqıtısi Jesus Christ savaaqathagun.

¹³ Aglaktuŋa ilipsitñun utuqqanaanun atakkii ilısimanıklugu Agaayyun taimña inŋanıktuaq aullaŋniñhaniñaglaan. Aglaktuŋa ilipsitñun nukatpıanun atakkii akiilıgıksı Tuunŋaq piŋiitchuapayaam aullaŋniıraa.

¹⁴ Aglaktuŋa ilipsitñun, ilılŋaanun, atakkii ilısimanıklugu Aapauruaq. Aglaktuŋa ilipsitñun utuqqanaanun ilısimanıktuun taıvrımıŋa inŋanıktuamik aullaŋniñhaniñaglaan. Aglaktuŋa ilipsitñun nukatpıanun saŋıruanun

tuniqsimaruanun Agaayyutim uqathanun ittuanun ilipsitni.

Taavrumuuna akiiligiiksi pigiitchuapayaaq, Tuungauruq taamna.

¹⁵ Kaviuginagich suoramik unniiñ ilitqusiat nunam iñunja. Atakkii iñuum kaviugikpagu taamna ilitqusi qiqpagiyumiñaitkaa Agaayyun. ¹⁶ Suami taavruma ilitqutchim ilagivaun? Kanjigruaqtam kaviugikkaña, sut iñuich qinikkañja piññaaktaagisuklugu, sulii supayaat mattumani nunami iñuich kamasaağutigik-kanjich—taatnasiq iñuaqnanjtkaluaqtuq Agaayyutim irrusiani. ¹⁷ Taamna ilitqusiat iñunja nunam sulii kaviugikkañiluu piigumaaqtut. Aglaan iñuk tupiksriuruaq Agaayyutim pisuñhanik iñuutuiñaqtuq Agaayyutmi.

Akiililiqsuqti Christ-mun

¹⁸ Ilauraamaan, piviksram isua tikitchumaaqtuq. Tu-saamagiksi akiililiqsuqtaa Christ aggiqsagumaniplugu. Aasiin ilitchuugigikput iñugiaktuat akiililiqsuqtai Christ aggianiksimaniplugich. Taatnamik ilisimarugut piviksram isua qallisilaanjanik. ¹⁹ Tamatkua akiililiqsuqtai Christ unniiñ piqataugaluaqtuat uvaptikni ilaliutilla-pianjtkaluaññağmin, taatnaqhutiñ aullağniqsut uvaptikniñ. Tuniqsimagaluağumiñ Agaayyutmun akiililiqsu-ñayaitchut Christ-mik, aasiin nayuğayağaatigut. Unit-ñamisigut nalupqinaisitkaat sumiunniiñ piqataunjiqtiñ uvaptikni. ²⁰ Aglaan iluqasi, ilumutuuliiq ilisimagiksi, atakki Christ-ñum qaitchiñiğaaasi ilitqusiğmiñik.

²¹ Aglaktuña ilipsitñun naluruagilusi ilumutuuruatigimik aglaan ilisimagiga ilitchuğianikkaluañiqsi taavrumiña aasiin ilisimapmigiiksi sagluturuuq ilaginjtkaa ilumu-tuuruam. ²² Kiñali sagluturuuñunipqa? Kisupayaaq piiłaaqaqtuq Jesus-mik Christ-ñuniplugu (“Christ” it-nautauruq, Agaayyutim tuyuğikkaña anniqsuutiksrau-plugu uvaptiknun). Taatnaqtuq taamna akiililiqsuq-tauruq Christ-mik, aasiin ayyaklugik Aapauruağlu Iğ-ñiñalu. ²³ Kiñapayaaq piiłaaqaqtuq Iğñiğuruamik pi-qatauyumiñaitchuq taavruma Aapañani; kisupayaa-qaasiin uqaqtuq ukpiğiniługu Iğñiğuruuq taamna pi-qataullapiaqtuq taavruma Aapañani. ²⁴ Aglaan ilipsi, ukpiqsrituiñağitchi tupiksriłusriļu tusaakkapsitñik au-llağniñhaniñ ukpiqsriqqaatapsi. Taatnağupsi atau-siññuumaniaqtusi Iğñiğmiļu Aapauruamili. ²⁵ Itqaglu-gu Christ nipliutigikkaña uvaptiknun, “Piqatauñapsi-gun Aapami qaitchigisigipsi iñuutuiğmik Agaayyutitjaq-tauruamik.”

²⁶ Piruksraukama aglaktuña ilipsitñun tamatkunuuna uqaqtuanik ilisautrauniplutiñ. Ilumun akiililiqsuqtaurur Christ-mik qanuğviiqsitchiñiaqhutiñ ilipsitñik. ²⁷ Aglaan ilipsitñun Christ qaitchiñiqsuq Irrusiğmiñik nayuuti-ruamik ilipsitni. Taatnamik ilipsi inuqsranjichusi atla-mik ilisautrimik, atakkii Christ-ñum Irrusian ilisautigaa-si supayaanik, aasiin ilitchuğipkautaa ilumutuuruq. Iñuuniaqatigiigitchi Christ-mi.

²⁸ Ki, qitungamaan, iñuuniaqatigiigitchi ilaani. Taat-nağupta tatavrualanayaitchugut tikitpan sulii kanju-sukkayaitchugut sivuğaañi aggiqpan. ²⁹ Ilisimaplugu Christ-ñum killuqsasqsimilaanñuñha nalupqinijitchiksi

taamna nalaunñarualiqiruaq Agaayyutmun qitungaği-tilaana.

Agaayyutim Qitungai

3 Uvvaami, qanutunaglaan Aapam piqpagivaitluta! Piqaksriñha uvaptiknun kamañapañiluni taiyuu-tiqagaatigut qitungağmiñik, ilumun ilaan qitungağilla-piagaatigut. Aglaan iñuich akitñaaqtuiruat Agaayyutmik kanjicsinjtkaatigut atakkii Aapauruaq ilitchuğimaitlu-gu. ² Ilauraamaan, Agaayyutim qitungağiliutianikkaati-gut. Ilisimanjtkikputsuli qanutchiuluta iliiñksraqpup, aglaan sagviqpan ilaatun iligisirugut, atakkii ilaa qin-ğisigikput kanjicsilugulu irrusipiana. ³ Taatnamik, kisupayaaq niğiugaqaqtuq Christ-ñum sagviñksrañjanik ipqiññiurağaqtuq atakkii ilisimaplugu Christ-ñum ipqi-silaana.

⁴ Iñupayaaq killuqsuqtuq atuiruq atiruamik tupiksri-tłaitchuam atuğagikkañiñik. Iñuk killuqsasqami ayairaq-tuq Agaayyutmik navgipluni iñuuniaqurrutaanik. ⁵ Uvvasuliuna ilisimagiksi Christ-ñum iñuğulha piigityaq-huni killuqsautipayaanik. Killuqsagumiñaitchuq atakkii killuutaitluni. ⁶ Taatnamik, kisupayaaq atausiññuqatausimaruaq Christ-mi killuqsuqtanjtchuq. Aglaan killuqsuqtuam kanjicsimaitchaa ilitchuğisimaitlugu Christ qanjanñiñ. ⁷ Ilauraamaan, iñunmun ukpiqsuqtitnasi. Iñuk atuiruq nalaunñaruamik nalaunñaruunuruq Christ-tun killuqsasqsimilaanñuruatun. ⁸ Iñuk killuqsuq-taqtuq tuunğaqñaqtauruq atakkii Tuunğaq killuliqiniqsuq aullağniñhaniñaglaan. Pakma Iğñiña Agaayyutim aggiğniqsuq piyaqquğiağlugu iluqaan Tuunğaum savaagikkaña. ⁹ Kisupayaaq Agaayyutim qitungağiliu-tikkaña killuqsuqtanjtchuq atakkii Agaayyutim qaitchisimaağlugu iñuutuiğmiñik. Iñuk taamna killuqsuqtağumiñaitchuq atakkii Agaayyutitjaqtauruq. ¹⁰ Tavrakii ilisimagiksi atlaagağiiksilaanñak qitungaiñ Agaayyutim sulii qitungaiñ Tuunğaum taavrumuuna, iñupayaaq killuqsuqtaqtuq sulii piqaksriñjtchuaq ukpiqtuqaqtiumiñik Agaayyutitjaqtaunjtchuq.

Piqpakkutitichi Avatmun

¹¹ Uqathi Agaayyutim inniqsuat aullağniñhaniñaglaan tusaamakkapsiļu uqautigaatigut piqpakkutitqupluta avatmun. ¹² Ilisimagikput Cain piqaksriñjtłuni Abel-mik nukatchiağmiñik, taatnağlugu iñuaqtağigaa atakkii tuunğaqñaqtaupluni ilaa. Suvaata tuqqutpaun? Ilaan savaagikkañi pigiitłutiñ. Aglaan Abel nalaunñaniqsuq taatnamik ilaan savaagikkañi nakuuplutiñ. It-tuksrauymuñaitchugut Cain-tun. ¹³ Ukpiqtuqaqtmaan, quvigiğusukkasi iñuich akitñaaqtuiruat Agaayyutmik uumigikpasi. ¹⁴ Piqpagikaptigik ukpiqtuqaqtiumvut ilisimagikput annautrautilaaqput. Akiililiqsuikapta Agaayyut-mik atriqaqtugut tuqunaruatun aglaan annautraupluta pakma iñuutlasirugut Agaayyutikun. Iñupayaaq piq-paksriñjtchuaq ukpiqtuqaqtiumiñik tuqunaruqsuli pi-qataunjtłuni Agaayyutmi. ¹⁵ Kisupayaaq uumiksriuruaq ukpiqtuqaqtiumiñik tuunğaqñaqtauruq, ilaa iñuaqtuq-taupluni uummatmiñi. Ilisimapmigiiksi iñuaqtuqti pi-

qaġumiñaiññiplugu iñuuliġmik Agaayyutitjaqtaurua-mik. ¹⁶ Christ tuqutikamisigut taavrumuunnaqługu kanjiqsipkaġaatigut piqpaksrifħum suutilaanjanik. Taatnaqhuta tuqutisugaaqtaksraġipmivut ukpiqtuaqatiuvut. ¹⁷ Uvvaasiiñ iñuk umialgutiqaġumi inuqsriunji-
tłuni suni aasrii iłitchuġiplugu aniqatiuni inuqsriuq-tuaq suli ikayunġtkumiunġ inuqsriuqtuaq, ilumun piq-paksrinjtchuaq Agaayyun piqpaksrimpatun. ¹⁸ Iłauraamaanġ, piqpaksrifħata uqałhiñakun aglaan piqpaksrisa savaaġikkaptigunlu ilumutuuruakunlu.

Taluqsrautairrun Sivuġaani Agaayyutim

¹⁹ Piqpaksrigupta taatna ilisimagisigikput pigitilaq-put ilumun Agaayyutmun. Taatnaqhuta tutqiksut uummativut Agaayyutmi iqsisailaakun. ²⁰ Qakugupayaaq uummatipta iħui!liuqtitkaqsikpatigut tunġaruksraurugut Agaayyutmun atakkii Agaayyun kamanatluktuaq uummatiptikniñ, aasiiñ ilaan ilisimagaa supayaaq. ²¹ Iłauraamaanġ, pasikkutmik piitkupta uummatiptikni tavra taluqsrautairrutiaqatugut sivuġaani Agaayyutim, ²² aasiiñ qanumipayaaq inġisruġupta supayaanik akuqtuigisirugut ilaaniñ apiqsruaġikkaptiknik atakkii tupigiplugich tillisai suli atuqługu quyagikkaġa. ²³ Aasiiñ taamna Agaayyutim tillisigigaa, tunġaluta Iġñiġmiñun Jesus Christ-mun suli piqpakutiluta avatmun, kamagilugu Christ-ġum tillisaa uvaptiknun. ²⁴ Iluqaġmiġ tupiksriuat Agaayyutim tillisaiñik atausiġuqatigimaaġaat Agaayyun, aasiiñ Agaayyun piqataupluni ilinjtħi. Nalupqiginjitchikput Agaayyutim nayuutiħa uvaptikni atakkii qaitługu irrusiñi uvaptiknun.

Irrusia Agaayyutim suli Tanġiġilaq Irrusia

4 Iłauraamaanġ, iñugiaktuat tanġiġiliqiruat ilisautrit siamittut napmupayaaq. Taatnamik tunġaviginagu iñupayaaq uqaqtuaq Agaayyutim irrusiagun nipliġ-ñiġipluni, aglaan uuktuaġlugu Agaayyutitjaqtaugaluaq-magaan. ² Uumuuna nalupqiginjitchiksi Agaayyutim irrusia, Iñupayaaq nalupqinaiqhuni uqaqatuaq Jesus Christ timiaqatilaanjanik piqaqtuaq Agaayyutitjaqtaurua-mik irrutchimik. ³ Kisupayaaq uqaqanġitchuaq nalupqinaiqhuni Christ-mik taatna piqanġitchuaq Agaayyutitjaqtauruamik irrutchimik. Taamna irrusiġigaa aki!li!iqsuqtauruam Christ-mun. Tusaaniġiksi taavruma agġiqsaġumaħa naagaunniñ ilaa imma nayuutianik-tuq iñunġni nanipayaaq.

⁴ Iłauraamaanġ, pigigaasi Agaayyutim aasiiñ akii!janik-kisi tamatkua tanġiġiliqirit, atakkii Agaayyun ittuaq ilip-sitħi kamanatluktuanġuruq tanġiġiliqiriniñ. ⁵ Tanġiġiliqirit tuunġaqnaqtaurut. Taatnakii uqaġigaa sutigun akit-ħaqtuiruat Agaayyutmik. Iñuittuuq tuunġaqnaqtaup-miruat naalaġnimiragaich. ⁶ Aglaan uvagut Agaayyutim pigigaatigut. Tamatkua piqatauruat Agaayyutmi naalaġnigaatigut. Uqautigikkaqput suunġi!lapiagaluq-tuq iñunġni qitunġaġinġisanġiħi Agaayyutim. Taavrumuuna iłitchuġiniagivut iñuich malikpatruġ ilumutuuliq naagaqaa malikpatruġ kiliqiliq.

Agaayyun Piqpaksrifħuruq

⁷ Iłauraamaanġ, piqpakkutisa avatmun atakkii Agaayyutim ilisautipluta piqpaksrifħiġmik aasiiñ kisupayaaq taatnatun piqpakkutiaqatuaq qitunġaġigaa Agaayyutim ilisimaanikhuni! ilaanik. ⁸ Iñuk piqpaksrinjtchuaq iłitchuqsrisimaitchuq Agaayyutmik atakkii Agaayyun piqpaksrifħuruq. ⁹ Agaayyutim urriqsuġniġaa qanutunaglaan piqpaksrilaani uvaptiknik tuyuġikamiunġ nunamun Iġñituałuni atrinġilaq iñuutqupluta ilaagun. ¹⁰ Qanuutaupiaqtilaanġa piqpaksrifħum uvva, taimani uvagut piqpaginjtkaluagikput Agaayyun, aglaan Ilaan urriqsuġniġaa piqpaksrifħi uvaptiknik tuyuġikamiunġ Iġñituałuni piiquplugich killuqsautivut tuquħiġmigun qifħiuisitlugu Agaayyun. ¹¹ Iłauraamaanġ, Agaayyutim piqpagivaitłuta, uvaguttuuq piqpakkutiruksrauniqsugut avatmun taatniililugu. ¹² Iñuum sumiunniñ Agaayyun qifħinġanjitchaa. Piqpakkutigupta avatmun Agaayyun iñuuruq uvaptikni aasiiñ ilisautipluta piqpaksrifħu-pluta atlanik ilaa piqpaksrimpatun iñunġnik.

¹³ Nalupqiginjitchikput atausiġuqatigitilaanġa Agaayyun suli ilaa iñuutilaanjanik uvaptikni, atakkii ilaan irrusiñi inillakługu uvaptiknun. ¹⁴ Uvvasuliuna Aapauruaq tuyuqaġniqsuq Iġñituamiñik anniqsuqtiksrauplugu iñupayaanun, aasiiñ qifħiġikput ilisimaraupluta.

¹⁵ Kisupayaaq uqautigumiunġ nalupqinaiqługu Jesus Iġñiġiñi!lugu Agaayyutmun, tavra Agaayyun iñuuruq ilaani aasiiñ ilaa atausiġuqumapluni Agaayyutmi.

¹⁶ Uvagut iłitchuġigikput ukpiġiplugulu piqpaktaġa Agaayyutim uvaptiknun.

Agaayyun piqpaktauruq. Taamna piqpaksriruaq atausiġuqsamaruaq Agaayyutmi suli Agaayyun ilaani. ¹⁷ Taatnatun iñuuniaqapta piqpaksrirugut Agaayyun piqpaksrimpatun, aasiiñ ataqsrautiaqumiañaitchugut uvluani atanniiħum, atakkii iñuuliqput atrigigaa iñuuniaħan Christ-ġum mattumani nunami. ¹⁸ Iñuk piq-paksriruaq ataqsragumiñaitchuq. Piqpaksrigupta Agaayyun piqpaksrimpatun ilaa taluġiyumiñaitchikput. Iñuk iqsiruaq ilaanik piqpaksrifħiġitchuqsuli Agaayyun piqpaksrimpatun, atakkii iqsisiqaqtuqsuli Agaayyutmun anasiñjuqsagisiñi!luni.

¹⁹ Piqpagigikput, atakkii Agaayyutim piqpagiq-qaġaatigut. ²⁰ Iñuk nipliġumi piqpaksrifħi!luni Agaayyutmik aasiiñ uumiksri!luni ukpiqtuaqatmiñik ilaa sagluruq. Itniittuq: iñuk piqpaksrinjtħami ukpiqtuaqatiu-miñik qifħitlakkaġmiñik piqpaksrifħasiyumiñaitchuq Agaayyutmik qifħitlaisesaġmiñik. ²¹ Tillisiusiaqput Christmiñ [aasiiñ taatnatun ilaan iñuuniaqugaatigut], iñuk piqpaksrrikami Agaayyutmik piqpaksriruksraupmiuqtuuq ukpiqtuaqatiumiñik.

Akimaruunġurut

5 Iñupayaaq ukpiqsriuruaq Jesus Christ-ġutilaanjanik Agaayyutim qitunġaġigaa. Taatnaqhuta piqpaksrigupta Aapaptiknik piqpaksriruguttuuq ukpiqtuaqatiuptiknik. ² Piqpaksrikapta Agaayyutmik tupiksrikapta-
lu tillisaiñik ilisimanaqtuq piqpaksrifħiġput Agaayyutim

qitungaiñik. ³ Piqpaksrikapta Agaayyutmik uvagut tupiksriñiqput tillisaiñik sa-kiqnajitchuq, ⁴ atakkii qitungapayaana Agaayyutim akimatlasirug nunam iñuñisa ilitqusianiñ. Aasiiñ aki-matlasirugut ukpiqsrituiñaiptigun [Jesus-mik]. ⁵ Kiñaa-siiñ akimatlasiva tuunqanqatqauruaniñ suli pigiit-chuam kaviugikkapayaanañ? Iñuk taamna kisimi uk-piqsriruaq anutim Jesus-num Iğñigutilaananik Agaay-yutmun.

Iļisimaraurat Jesus Christ-kun

⁶ Aasiiñ nalupqiginjitchikput ilaa Agaayyutmun Iğñigiti-laana atakkii piqatut piņasunik iļisimarauranik. Jesus paptaakkaupman imigmik suli maqipkağaluaqtit-nagu augikkani tuqukami, Agaayyun nipliğñiqsuq qilañmiñ Jesus Iğñiginiplugu. Taatnatun Agaayyutim irrusiaptuug iļumutuuruuq iļisimaraupmiuq taavruma iļumun Iğñigitilaananik. Ilaa iļisimarauruq imikunlu aukunlu suli Agaayyutim irrusiagun, aasiiñ taapkua piņasut atirut iļisimarauiğmikni. ⁹ Iñuich iļisimaraup-mata akuqtuğagigivut, naagaqaa Agaayyutim iļisima-raunıha ukpiqnatluktug atakkii piņasuurautigun ni-pliqsuq iļumutuuplugu Jesus Iğñigitilaananik. ¹⁰ Kisupayaaq ukpiqsriruaq Agaayyutim uqañhanik Iğñigimigun iļisimagaa uummatmiñi taavruma iļumutuuti-laana. Kisupayaam ukpiqsriñitchuam taavrumiña iļu-mutuuiğmik uqağipiagaa Agaayyun saglutuniplugu, atakkii tunñanıtłuni Agaayyutim iļisimaraunıhanun Iğ-ñigimigun. ¹¹ Agaayyutim iļisimapkağaatigut taavru-miña itnaqhuni: Agaayyutim qaisaņa uvaptiknun iñuuiğ Agaayyutitñaqtauruq, aasiiñ taatnasıq iñuuiğ Iğñiñaniittuq. ¹² Kisupayaaq iñuuiğatıqatıuq Iğñiñanik Agaayyutim iñuuiğatıuq ilaani Agaayyutitñaqtau-

ruamik. Kisupayaaq iñuuiğatıqanıtıchuaq Iğñiğuruamik iñuuyumiñaitıchugıuq.

Iñuuiğ Isuitıchuaq

¹³ Tuyuqtuña taapkuniña ilipsitñun ukpiqtuanun Iğ-ñiñagun Agaayyutim nalupqinaitquplusi piqaanikti-laapsitñik iñuuiğmik Agaayyutitñaqtauruamik. ¹⁴ Una pisigiplugu ukpiğillapiagıkiput Agaayyun inıqsruqapta supayaamik pisuñhagun tusaarağıñha uvaptiknik. ¹⁵ Iıit-chuğipluguasiiñ tusaarağıñha inıqsrupayaaqapta tavra iļisimapiagıkiput qaisaqaaniñha uvaptiknun inıqsruagıik-kaptiknik ilaaniñ. ¹⁶ Kisupayaam qıñiğumiun ukpiqtua-qatni killuqsagılugu taamna tuquığmuunıtıkaluanıñaan, ki inıqsruutiliun Agaayyutmun. Taatnağuni ukpiqtua-qataa iñuugisiruq, atakkii killuqsautai tuquığmuunıtı-lutin. Aglaan killuqsalıq itmiuqtuug tuquığmun it-tuaq, aasiiñ uqautigipsi inıqsruutıgıtıqunıtılugu taamna Agaayyutmun. ¹⁷ Iluqani killuluıqııq killuqsautauruq, aglaan killuqsautıpayaat tuquığmun inğitmiut.

¹⁸ Iļisimagıkiput kiñapayaaq qitungağiliutıkkana Agaayyutim killuqsaaqsıtılaisılaana atakkii Iğñiñan Agaayyutim tugluaqsımaragıgaa, aasiiñ Tuunqam at-niğumiñaitıcha kinniyumiñaitılugulu. ¹⁹ Iļisimagıkiput qitungağitılaaqput Agaayyutmun, aasiiñ iļisimagıkiput-tuug atlat iñuich mattumani nunami pigitılaanıt Tuunqagımun suli ilaan kinnıplugıch ilıñıch. ²⁰ Iļisimagıkiputtuug Iğñiğıkkana Agaayyutim aggıaniñha, aasiiñ ilaan kanıqsıpkagaatıgıt ilaanik iļumutuuruamik. Atausıñuqsımarugıt ilaanun iļumutuuruamun, Iğ-ñiñanunlu Jesus Christ-mun. Ilaa Agaayyutaullapiatı-tuq suli iñuuiğuruq isuitıchuaq. ²¹ Iļauraamaan, agaay-yutiqaqası agaayyutıñıuanik.

2 John

¹ Uvaŋa John ukpiqtuaŋuruat qaukliŋich, tuyuq-tuŋa aĝnamun Agaayyutim piksraqtaaĝikkaŋanun suliqitunĝaŋiŋun piqpagikkamnun ilumun. Uvaŋaŋhiŋaŋiŋchunĝa piqpaksriruaŋaa, aglaantuuq iluqatiŋ tamatkua ilisimaruat ilumutuuruamik piqpagipmigaasi. ² Piqutigiplugu ilumutuuruuq uvaptikni ittuaq suliqitki-sipluni qaŋapak taimuŋa. ³ Uvatuq Agaayyutim Aapauruam suliqit Jesus Christ Aapam Iĝŋiŋan iŋuaqquqti-liaŋniĝiŋisik suliqit ilunĝugilusik tutqiksilitiglu ilumutuuruakun suliqit piqpaksriŋikun.

Ilumutuuliĝlu Piqpakkunlu

⁴ Uvaŋa quviatchallapiaqtuŋa atakkii ilitchuĝigiga ilaŋich qitunĝavich iŋuuniaŋhat ilumutuuruakun, maliĝutlugu Agaayyutim Aaparuam tillisaa uvaptiknun. ⁵ Aasiiŋ, aĝnaaq, aglaŋiŋchunĝa nutaamik tillitmik ilipnun aglaan taavrumiŋa pigikkaptiknik aullaĝniŋiŋhaniŋaglaan. Inĝigikpiŋ uumiŋa, uvagut piqpakkutiruksraurugut avatmun. ⁶ Taamna piqpaksriŋiq uqautigikkaĝa itnautauruq: Iŋuuniaqtuksraurusi tupiksriŋikun Agaayyutim tillisaiŋik tusaakkapsitŋik aullaĝniŋiŋhaniŋaglaan. Atakkii ilaan tiligaatigut iŋuuniaqupluta piqpaktakun.

⁷ Iŋugiaktuat kinnirit tikitchut iŋupayaanun uqaaqtuat nalupqinaiqhutiŋ Jesus Christ-mik timiqanŋiŋiŋiplugu. Taatnatchich iŋuich kinniraurut suliqit akilililisuqtaurut Christ-mi. ⁸ Qaunagisitchi ilinŋitŋiŋiŋ. Tavra tam-mainŋitchumaiksi savaaĝikkaqsi aasiiŋ Agaayyutim akililililisuqtaasi inuŋaiĝlugu. ⁹ Kisupayaaq simmiiruaq ilisauttutaiŋik Christ-ŋum piqataunŋiŋchuq Agaayyutmi. Taamnaasiiŋ tupiksriruaq ilisauttutaiŋik Christ-ŋum piqatauruq Aapauruamiŋu suliqit Iĝŋiŋuruami. ¹⁰ Kiŋaliqaa utlautikpan ilipsitŋun quliaqtuaqanŋiŋiŋiŋ Christ-ŋum ilisauttutaiŋik tukkuliqŋagu tupiqnun naagaqaa ilaliŋaggu. ¹¹ Atakkii kisupayaam paĝlagumiŋuŋ kinniri piqasiqŋiŋaĝaa pigiŋiŋchuakun savaanĝagun.

Aqulliich Iŋammiuĝutit

¹² Uqaksraukkaĝaluaqtuŋa aglaan uqautigisunŋitkitka ukunuuna tuyuutitigun, aglaan taamuŋaĝuktuŋa ilipnun uqaaqatigilutinaasii. Quviasuutigillapiaĝayaĝikpuk. ¹³ Qitunĝaŋisa aĝnam aniqatvich Agaayyutim piksraqtaaĝikkaŋiŋiŋ tuyuĝaatin nayaanĝaĝmik.

3 John

1 Uvaŋa John ukpiqtuaŋuruat qaukliŋich, tuyuqtuŋa uumuŋa Gaius-mun piqpagipiakkamnun.
² Iŋauraamaaŋ, agaayyutigikpiŋ supayaaq iŋuaquplugu ilipni atniġŋaŋuŋitlutinlu. Iŋisimagiga iŋuaqtilaan irrutchipkun. ³ Quviasuqpauraqtuŋa iŋaŋich aniaqatiut tikit-chuat uqautipmatŋa ilipnik iluqnaullapiagŋniplutin Agaayyutmun sulii iŋuuniaġniplutin iŋumutuuruakun. ⁴ Quviatchaktillapiagaatŋa sumipayaaq tusaakapkich qitunġatka iŋuuniaġnipluġich iŋumutuuruakun.

Gaius Nangausiaqaqtuq

⁵ Iŋannamaaŋ, tuniqsimmatrirutin savautrikavich aniqatiunik, suvaluk iglauruanik. ⁶ Uqautigillautaġaat ukpiqtuaŋuruat iŋuaqqutriŋhiŋ. Piŋlautaġniaqtutin qaisaksraqaġuvich inuġikkaŋatnik iglauniŋatni. Quyalinŋiaġiksi Agaayyun taatnaġupsi. ⁷ Atakkii piqtigiplugu Christ aullaqtut akuqtuisuŋaŋatiŋ ikayuutmik Jew-ŋuŋitchuaniŋ. ⁸ Uvagut ukpiqtuaguut ikayuqtaksraġigivut taapkua iglauplutin agaayuliqsit, savaqatauyumaugutli siamitchiŋhatni Agaayyutim iŋumutuuruunik uqathiŋik.

Diotrephes-lu Demetrius-lu

⁹ Aglakkaluaqtuŋa ukpiqtuaŋuruapayaanun, aglaan Diotrephes qaukliutlaturuam suliqutiginiŋitkaaŋa. ¹⁰ Taatnamik agġiguma sagviġŋiaġitka savaaŋi uqaqhuni sagluqsruutigipluta. Taruŋa nutqallaŋitmiuq. Paġlayumiŋaitmigai aniaqatiut sulii pitchaiŋiraqŋugitunniŋ tukkiisuktuat iliniŋitnik anitqataqŋuġiŋlu akunġatniŋ ukpiqtuaŋuruat.

¹¹ Iŋannamaaŋ, tuvraqnagu pigiitchuaq aglaan nakuuruuq. Kisupayaaq atuiruaq nakuuruamik agaayyutitŋaqturuq naagasulii taamna atuiruaq pigiitchuamik iŋitchuqsriŋġaŋitchuq Agaayyutmik. ¹² Aglaali Demetrius iŋupayaat uqautigillautaġaat sulii iŋuuniaŋhan iŋit-chuġipkaġaatigut iŋisimatilaaŋanik iŋumutuuruamik. Uvaguttuuq uqautigillautaġikput ilaa. Iŋisimagiŋ uqaġikkapta iŋumutuutilaŋanik.

Aqulliich Iŋammiuġutit

¹³ Uqaksraukkaġaluaqtuŋa aglaan uqautigisuŋitkitka ukunuuna tuyuutitigun. ¹⁴ Tautukkasuagukkikpiŋ aasiŋ uqaġunuk atautchimi kiiŋaġruiŋaagutilunuk. ¹⁵ Tutqiutiqaġiŋ. Iŋauraat tuyuqtut nayaŋaŋaġmik. Nayaŋaŋaġuugivut iŋauraavut iluqaisa.

Jude

1 Uvaŋa Jude, savaktaa Jesus Christ-ŋum suli aniqatigiplugu James-ŋum. Tuyuġigitka ukua iñuŋnun tuqłukkanjiñun piqpagikkañiñun Agaayyutim Aapauruam, qaunagikkañiñunlu Jesus Christ-ŋum. ² Uvvatuq Agaayyutim ilunŋuktaqaqtillisi qifñuiññaqaqtillusri lu suli piqpakkuṭiqaqtillusri ataramik.

Atanniqsuiñksraq Iļisautriñŋuatigun

³ Piqpagikkamaaŋ, pisuqtilaaptun aglaguktunja ilipsitñun uqautigisukkaluaqługu anniqsuġiaq iluqata pigikkaqput, aglaan piyumaatchaktunja pitchuksaaġukhusri itna, aŋyautisiuŋ ukpiqsriñiq ipqisimaaqulugu Agaayyutim qaisaŋa atausriaqługu iñuŋmiñun. ⁴ Atakii ilaŋich agaayyutaitchuat iñuich nalunautchiplutiñ ilłatiniqsut uvaptiknun. Atuġaġaat killukun iħuaqqutrisaa Agaayyutipta qaayuġnaqtuanun pisugruaġutaitñun timimiñ suli ilinġisa ayaktuaqmipługulu Jesus Christ Ataniqput Aŋaayuqaqputlu. Agaayyutim taatnatchich iñuich atanniqsuġniġai patchisaunipluġich inġilġaan.

⁵ Itqaqtitchukkipsi sunik iļisimaanikkaluakkapsitñik. Itqaqsiuŋ una, Atanġuruam annautigaluaqługich Israel-aagmiut Egypt-miñ, aglaan aquagun piyaqquġniġai tamatkua ukpiqputaitchuat. ⁶ Suli israġulġich saŋŋiqaġaluaqħutiñ savaaqaġaluaqħutiñlu qilaŋmi uniññaġaat irvigigaluakkaqtin. Agaayyutim tigutaġniġai taaqtuallapiaqtuami pitukługich isruitħuanik kalimñiġñik taivrumuŋaaglaan kamanaqtuamun uvlumun ilaan atanniqsuiviksrautmiñun. ⁷ Sulipsuuq Sodom-lu Gomorrah-lu nunaqqiļlu avataatniittuat: Iñuġikkaŋich aatchuutigirut iŋmiknik sayuŋaġmun, aŋutigaluaatunniñ aŋutinun. Savaaŋich kilgutaurut tuvraqunġitługich, aasriiñ nagliksaaġisirut tatapsausriaġmiknik isruksraitħuami ikniġmi.

⁸ Taatnatullapiaq tamatkua siññaaktuuraaqtit qaayuġnaqsigaat timiriñ pigiitħuakun, suksraġinġiqlu Agaayyutim aŋalatchisaa, uqamaqłuutigiplugiļlu tamatkua kamanaqtuat pakmani. ⁹ Qaukħiatunniñ israġulġich Michael taatna uqanġitħuq. Qanaaqatigikamiuŋ tuuŋa qavaaġutigiplugu nalligmiġkun timaa Moses-ŋum piginiaqtılaaŋa, akitñaqtunġiññaġaa uqamaqłuutilugu aglaan uqautiħiññaġaa, "Atanġumtuq iñiqtigilisin." ¹⁰ Aglaali tamatkua iñuich uqamaqłuutiqaġuurut supayaanik kaŋiqsimmaaġiññaġmiknik. Niġrutitun aullasriaħiññaqħutiñ ilinġich kaŋiqsiħiññaġaat malikługulu pisugruaġutriñ, aasriiñ taatnaqamiñ piyaqqukauniaqtut. ¹¹ Iqsiñamiurut tamatkua! Iñuuniusriaqtut Cain-tun, akiññaŋniħiññaqħutiñ kiluliqħiññaġuqħutiñ pisigiplugu manik Balaam-tun,

aasrii Korah-tun piyaqquġniaqtut pisigiplugu uqavaaġutriñiqtiñ. ¹² Taatnatchich iñuich puyyiluktaqtitun ittut niġiqatigiikapsi, aasrii niġiqataukamiñ ilipsitñi qaunagiraqtut iŋmiknuħiññaq taluqsrilaiakun. Taapku atriġigaich nuviyat imġilaat aŋalataŋi anuġim. Ittut napaaqtutitun asrirritlaiqsuatitun, amusrimaplutiñ kaŋituummaġmiñ tuqullupiaqħutiñ. ¹³ Qaiqpaisun taġium itmiut aŋniqłukman, aasrii kaŋuŋnaqtuat savaaŋich itlutiñ qapukkuatun qaim. Uvluġiatun pamiulikun ittut [taimmausruuruatun]. Taatnatchich iñuich iniksraqaġniaqtut taaġniqsrapiaŋani taaqtuam qaŋavak taimuŋa.

¹⁴ Enoch-ŋumtuuq, tallimat malġuata kiñuvianiñ Adam-ŋum, sivuniksriqutigipmikai tamatkua iñuich, uqaqħuni, "Ataŋii. Ataniq agġiġñaqtuq piqatigilugich kisitħuġnaitłutiñ ipqitħuat israġuligikkani. ¹⁵ Atanniqsuġniġai iñupayaurat. Anasriñuqsuġniġai killuliqiraupayaat agaayyutailaqħutiñ savaapayaŋisigun, suli agaayyutailaqħutiñ iñuuniaħhatigun, suli uqamaqłuutipayaatigun uqagikkaŋisigun akitñaqługu Agaayyun." ¹⁶ Tamatkua iñuich uqapiluuṭiriraqtut uqaqtuyaaqħutiñ, iñuuniaqħutiñ iŋmiñ pisuħiġruaġmiktiġun, uqavikħutiñ suli nanġaqługich atlat iñuich piññaŋniġiaqħutiñ pisukkaġmiknik.

Kilgutit Alġaqsruutitlu

¹⁷ Aglaan ilipsi piqpagikkamaaŋ, itqaġiraksraġigisi sivuniksriqutigikkaŋich uqqaŋraqtinñ Atannapta Jesus Christ-ŋum. ¹⁸ Ilinġisa uqautigaasri aqulligñi uvluni iñuqaġisiñipluġu mitautiksriuanik iñuuniaġutiñ iŋmiñ pisuħiġruaġmiktiġun pigiitħuakun. ¹⁹ Tamarra tamatkua iñuich agvisaurat atinġirrutinun, aŋalatiłutiñ nunaħqaqtam pisuħiġruaniñun, suli piqanġitłutiñ Ippitħuamik Irrutħimik. ²⁰ Aglaan ilipsi piqpagikkamaaŋ, nappaisitħi ilipsitñik tunŋavigilugu ipqinñiqsrauruaq ukpiġun, agaayulusri Ippitħuakun Irrutħikun. ²¹ Irviqaqtuiññaġsri piqpaktaani Agaayyutim, niġiugituiññaġlugu Atannaptiknun Jesus Christ-mun tikiutitqulusri ilunŋuktaŋagun isruitħuamun iñuħiġmun. ²² Iļunġuksrisitħi tamatkuniŋa nalupqisruktuanik ukpiqsriñiġmiktiġun. ²³ Annautrisitħi ilaŋitñik nuqitħipmatun ikniġmiñ. Iļunġuksrisitħi atlanik anayasruutigilugu, uumigilugich atnuġaŋich puyyiluktakkaŋi killuqsautim.

Agayyuliq

²⁴ Uvva, nanġaġlakput ilaa qaunaksritłaruq ilipsitñik paasraaħksrapsitñiñ ukpiqsriħipsitñi suli tikiutitłaplusri

patchisaunġiġusri quvianakun sivuġaanun kamanau-
taan. ²⁵ Kisimi Agaayyutauruq, aasiiñ ilaan anniq-
suġaatigut Jesus Christ-kun Atannaptigun. Kamanauti-

payaaq, kamanagñiqsraq saṇġi suli aṇalatchisipayaaq
pigigai taimakṇaqaṇa pakmanunaglaan suli qaṇavak
taimuṇa. Amen.

Revelation

1 Ukunani makpīgaani aglausimarut sut Jesus Christ sagvikkañi. Agaayyutim qaiññigai ilaanun qiñiqtitquplugich savaktimiñun sut akuniisrunaqatinj atuumasragumaruat. Christ-ñum ilitchuğipkağai savaktimiñun John-mun tuyuğiplugu israguligikkani ilaanun. ² John-ñum nalupqinaiqługu quliaqtuağiniğaa Agaayyutim uqałhalu Jesus Christ-ñum sagvikkañalu. Uqautiginiğai sut iluqaisa qiñikkani. ³ Quvianamiuruq iñuk agliqiruaq ukuniña sivuniksriqutmik sulı quya-naqniaqpat taapkua tusraaruat uqałğnik ukuniña sulı tupigipluğilıu sut aglausimaruat taapkunani makpīgaani, atakkii tamatkua atuumaviksrañat qallilıa-piağataqtuq.

Pağlatit Tallimat Malğunñun Agaayyuvıññun

⁴ Uvaña John aglañniaqtuña ukpiqtuañuruañun it-tuanun tallimat malğunñi agaayyuvıññi nunami Asia-mi. İtuqaqutriñiqagıtchisuuq qiñuiññamıglu Agaayyut-miñ, pakma ittuamiñ, taimakñaqaña ittuamiñ sulı ag-giqsağumaruañi, taapkunakñalu tallimat malğunñiñ irrusrianiñ sivuğaañiittuaniñ aquppiutaqpañan Agaay-yutim, ⁵ sulı Jesus Christ-miñ tuniqsimapluni ilisima-rauruamiñ, añuruamiñ tuqunaruaniñ sivulliqpianupluni sulı sivulliuqtıñitñiñ umialguruat nunami. Jesus Christ-ñum piqpagigaatıgıt patchisaiqsıtluta killuutiptikniñ ilaan añmıgun. ⁶ İlaan umialıguqtıkaatıgıt agaayy-ıliqsıguqtıtluğilıu savautitquplugu Agaayyutini aapagık-kaniılu. Kamanaun añalatchisılu pigıgaa Jesus Christ-ñum taimuña isruitchuamun. Amen.

⁷ Uvva, agğığñaıqtuq nuviyatıgun.

Iriqaqtuapayaam qiñiğisıgaa,
ilıñısalu kapıruat ilaanik.

Iluqatinjlu atlakaağıich iñuich nunami uığualalutinj qıagısırut ilaa pisıgilugu.

Aa, taatna itkisıpiaqtuq.

⁸ “Uvaña Alpha-ñuruña sulı Omega-ñuplunılu, au-ılağniisaaq sulı isrukıtchaaq.” Taatna nipliqsuuq Ata-ñguruuq, pakma ittuuaq sulı taimakñaqaña ittuuaq ag-giqsağumaruağlu, Saññıpayaaqatuaq Agaayyun.

John-ñum Qiñıquuraaħa Christ-mik

⁹ Uvaña John-ñuruña anıqatıgıkkaqsi atausrıññuqa-tauplunı piqatıgıgıpsı naglıksaağutınık pisıgıplugu Christ, piqatıgıpkatuaq ilıpsıtñun añaayyuqautmiñi su-li piqatıgıpkahuni ilıpsıtñun iglutuıñığmi. Qıkiqtamun atıqaqtuamun Patmos-mik ilıkkauruña quliaqtuaqatıp-kun uqałhanıglu Agaayyutim ilımutuuħanıglu Jesus Christ-ñum. ¹⁰ İħamni İrrutchimi uvluañi Atanığuruam

tusraaruña nipimik nipituruamik tunumniñ, itna liılaa qalğuuqtatıqpaktun, ¹¹ nipliqhuni, “Aglakkumagıtın tautukkatin makpıgañun aasrıı tuyuğilugich ukpiq-tuañuruañun ittuanun tallimat malğunñi agaayyuvıññi Asia-mi: Ephesus-mun, Smyrna-munlu, Pergamos-munlu, Thyatira-munlu, Sardis-munlu, Philadelphia-munlu, Laodicea-munlu.”

¹² Tarani qıviaqtuña qiñıgukługu uqaqtuaq uvamnun. Qıviaqama qiñıgıtka tallimat malğuk kaviqsaaat maniich kiałuuraqagıviich. ¹³ Aasrıı qıtqatni tallimat malğuk kiałuuraqagıviich qiñıgıga atausrıq atrilıq iñuktun, at-nuğaaqahuni akuqturuamik isıgañmiñunaglaan, sulı tapsıqaqhuni kaviqsaaq manıñmiñ satqamıgun.

¹⁴ İlaan nıaqua nuyañılu qatığniqsut ipnaim mitquatun qatıqhutinjlu aputıtun. İrraksulı innıqsuk ikualaruatun ikniqtun. ¹⁵ İsıgañıksulı qıvliqtağniqsuk patukpatun ip-qıqsatıatun uunaksautıqpakun. Nıpaasulı tusrağnağ-nıqsuuq quğluqtatıpatun. ¹⁶ İlaan talıqpiñmiñi tıgummi-ñıqsuuq tallimat malğunñik uvlugianik. Savıkpaksulı ipıktuaq avatmulık anniuğaaqtuq qanıganiñ. Sulı ilaan kiiñña qaummagıñıqsuuq sıqıññaagıkmaturun.

¹⁷ Tarra qıñıqapku ulğuniqsuña isıganiñun tuqunaruatun ilıplunı, aasrııñ ilıgı talıqpiich arganı uvaññun ni-plıutiplunı, “İqsiñak. Sivullıuruña aqullıuplunılu.

¹⁸ Uvaña iñuuruvañuruña. Tuqugaluaqłunı iñuusrağa-taqtuña taimuña isruitchuamun. İñuktun añmıautıqaq-tuatun añalatchıñıqatunı tuqulıgmik sulı tuqunaru-aqagıñmik. ¹⁹ Pakma aglakkıch sut qıñıkkatin sulı pak-ma ittuat sulı itchağumaruat aquağun taavruma.

²⁰ Taapkua kañıqsılgunaitchuat qıñıkkatin—tallimat malğuk uvlugiat talıqpiani argañma sulı tallimat ma-lğuk kaviqsaaat maniich kiałuuraqagıviich—qanuutauti-laañatuvva, tallimat malğuk uvlugiat isragulıgıgıaıch ta-llimat malğuk agaayyuvıviich, sulı tallimat malğuk kiałuuraqagıviich tallimat malğuk agaayyuvıgıpmıgıaıch.

Agaayyutim Uqautai Ephesus-mıunun

2 “İsragulğanun agaayyuvıvium Ephesus-mi aglagıñ itna: Tamatkua uqałıgıgı tıgummiruam tallimat malğunñik uvlugianik talıqpiñmiñi, pisruktuam akunğatni tallimat malğuk kaviqsaaat maniich kiałuuraqagı-vıich.

² “İlisımagıtka savaasrı, sakuugutısrıılu iglutukkasrıılu anuqsruıkun. İlisımagıgıptuuq ilatchıtılaısılaaqsı killulı-qıruanıq iñuñnik sulı isıvğıuqtılaaqsı tamatkunıña uqaqtuanıq uqıraqtaunıplutinj piunğıtchaluaññağmıñ sulı ilıpsı ilitchuğıplugu saglututilaañat. ³ İlisımagıgı anuqsrutılaaqsı naglıksaaqtılaaqsılu pisıgıplunı sulı

ilipsi nikalinjitchusrisuli. ⁴ Aglaan uumiņa akitñaummatiqagipsi, piqpagingigipsitņa inilğaanisun. ⁵ Itqaqsaqsuņ piqpaksriñiqqaaqsi uvamnik ukpiqsriuağuuqapsi. Isrummitqigitchi aasriñ savautitqigluņa sivuanisun. Isrummitqinğisuağupsi agqiqiniağipsi piğluguasrii kialuuraqagviksi inaaniñ. ⁶ Aglaan nakuuruaqagaluqaqtusri uumiņa, uumiksirusri savaanjitñik pigiitchuanik Nicolait-aagruat uvaptuntuuq. ⁷ Iñuk siutiqaqtuaq tusraggatiksraņnik naalağniļi Irrutchim uqautigikkaņanik ukpiqtuaņuruanun. Iñuich akimaruat niğipkağniağitka napaqtuaniñ iñuunaqtuam nauruamiñ nautchiaqagviani Agaayyutim.

Agaayyutim Uqutai Smyrna-ğmiunun

⁸ "Israğulganunli agaayyuvium Smyrna-mi aglagiñ itna: Taapkua uqaliğigai sivulliuuram aqulliuuramlu, tuqugaluqaqtuamlu aņitqiksuamlu.

⁹ "Iļisimagitka iñuilluğutisri ilaippauñiqsiļu (aglaan umialgurusri). Iļisimagitka saņutchisiņich tamatkua Jew-ņuniruat iñuğingitçhaluaqtitlutij Agaayyutmun, aglaan ilumun savautriruaņurur tuunğağmik. ¹⁰ Si-vuugaginagu nagliksaağutigiysrikkaqsi. Uvva, tuunğaum isiqtapkağumaagaqsigai ilasri isivğiukkauviksraņitñun, aasrii iñuilluğusirusri qulini uvluni. Tuniqsimatitchi tuquñisitñunaglaan, aasriiļi akiliññiağipsi iñuulluğmik isruitchuamik niaquğusriqmatun. ¹¹ Iñuk siutiqaqtuaq tusraggatiksraņnik naalağniļi Irrutchim uqautigikkaņanik ukpiqtuaņuruanun. Iñuich akimaruat atnikkauyumiñaitchut tugliani tuquñhum.

Agaayyutim Uqutai Pergamos-miunun

¹² "Israğulganunli agaayyuvium Pergamos-mi aglagiñ itna: Taapkua uqaliğigai piqaqtuam ipiktuamik avatmulijmik savikpaņmik.

¹³ "Iļisimagiga iñuuniaqtilaaqsi tuunğaum aņalatchiviani. Aglaan tuniqsimarusri uvamnun ukpiqqutiqagtuiñaqhusri, uvluiñiunniiñ tuqquatapman tuniqsimapluni iļisimariga Antipas akunnapsitñi tuunğaum iñuuviani. ¹⁴ Aglaan ikituuranik akitñaummatiqagipsi: ilipsi ilaqaqtusri tuvrairuanik iļisauttutijugun Balaam iļisautriruam Balak-mik killuqsaaqtitquplugich Israel-aagmiut. Killuqsaaqtut niğikamiņ niqinik tuniļlauruanik aanguanun suli sayuņakamiņ. ¹⁵ Sulipsuuq ilipsi ilaqaqmirusri tuvrairuanik pigiitchuakun iļisauttutijugun Nicolait-aagruat. ¹⁶ Isrummitqigitchiasriiñ. Taatnangisuağupsi agqiqiniağipsi aņuyyiağlugich taapkua iñuich savikpaņmik anniuğaaqtuamik qanimniñ. ¹⁷ Iñuk siutiqaqtuaq tusraggatiksraņnik naalağniļi Irrutchim uqautigikkaņanik ukpiqtuaņuruanun. Iñuk akimaruaq niqiksriññiağiga iriqsimaqtuamik Manna-mik suli qaitçiluglu qatiqtaamik uyağaņmik. Aasrii uyağaņmi nutaq atiq aglaqagisuruq, kialunniiñ iñuum iļisimanğisaņanik kisimiaglaan taavruma iñuum akuqtuiruam.

Agaayyutim Uqutai Thyatira-ğmiunun

¹⁸ "Israğulganunli agaayyuvium Thyatira-mi aglagiñ itna: Taapkua uqaliğigai Iğñiņan Agaayyutim, iriqaq-

tuam atriplugu ikualaruaq ikniq, suli isiganji atriqaqhu-tiņ qivliqsaqtuatum patukpatun.

¹⁹ "Iļisimagitka savaasri, piqpaksriñiqsiļu, ukpiqqu-triļu, savautriñiqsiļu, suli anuqsruñiqsi. Iļisimagigaptuuq una, savaağikkapsi pakma qaanjummatipiağaiç savaağikkasri ukpiqsriuağuuqaaqapsi. ²⁰ Aglaan uumiņa akitñaummatiqagipsi, ilipsi ilatchiğlugu ağnaq Jezebel taiyuqtuaq iņmiñik sivuniksriqirimik. Iļisautigai kinni-plugich savaktitka sayuņatquplugich suli niğitquplugich niqinik tuniļlauruanik aanguanun. ²¹ Piviqatitkaluağiga isrummitqigunğiñiqsuq. ²² Uvva, inillaktin-iağitka ilaalu tamatkualu sayuņaqatigikkaņi nagliksaağutiqpauragviksraņatnun inillakmatun siñiviniñun naņjirutim. Taamna piñiağiga isrummitqinğisuaqapata killuliqiğmikniñ. ²³ Suli tuqunniagitka iļiğaanji. Tarra ukpiqtuaņuruapayaat iļitçhuğiniağaat uvaņautilaaga iļisimaruaq iñuich ikpikkutaatnik isrummatijitñiglu. Suli akiliğisigipsi atausriullaalusri maligullapiaglugu savaaqsi. ²⁴ Aglaan ilasri Thyatira-miittuallat qapsiğulanğaisa malingitçhuat taavruma pigiitchuamik iļisauttutaanik suli iļisaagiñitçlugich kalipsikuat nalu-naqtuaņi tuunğaum, ilipsi uqautigipsi, Uqumaiļiuguti-gitçikkumiñaitçipsi, ²⁵ aglaan tigummitqiağitksrağiksi pigianikkaqsi agqiqñiağamnunaglaan. ²⁶ Iñuk akimaruaq savaaqaqtuiñaqtuağlu pisuğigikkamnik isruanunaglaan, saņiqutiksriññiağiga aņalatchiļasilugu nunaqqiqpaņnik. ²⁷ Uma aņalataagaqsiñiağai saņiqpapiamik saagaqaqtuatum ayaupiamik saviñhamik,

aņalataağlugich iñuum siquvrağipmatun qiku ilulik.

Psalms 2:9

Taatnatun akuqtuaqaqtuņa saņiqutiqatimnik Aapamniñ. ²⁸ Suli aatçhuğisigiga uvlaam uvlugiaņanik. ²⁹ Iñuk siutiqaqtuaq tusraggatiksraņnik naalağniļi Irrutchim uqautigikkaņanik ukpiqtuaņuruanun."

Agaayyutim Uqutai Sardis-miunun

3 "Israğulganunli agaayyuvium Sardis-mi aglagiñ itna: Tamatkua uqaliğigai piqaqtuam tallimat malğunņik Irrusriniñik Agaayyutim, suli tallimat malğunņik uvlugianik.

"Iļisimagitka savaasri. Ilipsi taiyuutiqağaluqaqtusri iñuuruanaņiņlusri, aglaan tuqunaņusri. ² Qiptaitqigitchi. Sayiqsimaagsigij tamatkua iñuuliqaqtuatsuli tuqugaluqnağich, atakkii isivğiuğniğitka savaasri nalauņaitçlugich sivuğaani Agaayyutim. ³ Taatnamik itqağilugu qanuq akuqtuiñiqsi tusraayugaagiksuumik tusrakapsitñik. Tupigisiuņ taamna isrummitqigusri. Qiptaiñitçhupsi agqiqisigipsi atrilugu tigliņniaqti. Iļisimayumiñaitçiksi kisumi sassagniğmi agqiqñiatiksrağa ilipsitñun. ⁴ Aglaan piqağaluqaqtusrisuli ikituuranik iñuņnik Sardis-mi atnuğaagmiknik puyyaktairagaņitçhuanik. Iliņisa iñuuniaqatiginiagaatņa qatiqtaanik atnuğaqağutiņ atakkii ilinich nalliummatirut. ⁵ Iñuk akimaruaq atnuğaagisuruq qatiqtaanik atnuğaani, suli piğumiñaitçiga atigikkaņa makpigaaniñ iñuullhum. Uqautiginiagiga sivuğaani Aapama israğuligikkaņisalu

piginilugu. ⁶ Iñuk siutiqaqtuaq tusraggatiksraḡnik naalaḡnili Irrutchim uqautigikkaḡanik ukpiqtuaḡuruanun.

Agaayyutim Uqautai Philadelphia-ḡmiunun

⁷ “Israḡulḡanunli agaayyuvium Philadelphia-mi aglaḡiñ itna: Tamatkua uqaḡiḡigai ipqitchuaḡuruaam, ilumutuuruam, piqaqtuam lu saḡḡiqutiqaḡhanik David-ḡum saagaqaqtuatun aḡmautinik. Aḡmaqaupḡ kia-unniñ iñuum umikkumiñaitcha, sulii umikpaupḡ kia-unniñ iñuum aḡmaḡumiñaitlugu.

⁸ “Iḡisimagitka savaasri. Uvva, aḡmaḡniaḡigai talu ilipisitñun kia-unniñ iñuum umikkumiñaisaḡa. Iḡisimaruaḡ mikiruamik saḡḡiqalipsitñik. Naagasuli tupiksirusri uqaḡikkamnik sulii tuniqsimaqaḡtusri uvamnun piḡlaaḡiñḡitlugu atigikkaḡa. ⁹ Naalaḡnisitchi, taapkua iñuich pigikkaḡi tuunḡaum, nipliaruat Jew-ḡuniplutiḡ Jew-ḡunḡiñḡaḡmiḡ sagluplutiḡ—uvva, utlauptikaḡisigitka ilipisitñun aasrii purvigipkaḡlugich sivuḡapsitñun sulii ilit-chuḡipkaḡlugich uvamnun piqpagitilaapsitñik. ¹⁰ Ilipsi, tupiksirusri uqautikapsi iglutuitqplusri. Taatnamik qaunaginiaḡipsi iñuilluḡviḡmi tikiññiaqtuami iluqaanun nunamun uuktuakkauviksraḡatnun iñupayaurat nunamiittuat. ¹¹ Agḡiḡisiruaḡ qilamipiaq. Tigummit-qaḡiḡisiuḡ payaḡaiḡlugu pigikkaḡsi, kisumununniiñ aatitchumiñaitlusri akiññaktaapsitñik akimagupsi.

¹² Iñuk akimaruqaḡ ayaguḡtinniaḡigai agaayyuvikpaḡani Agaayyutma, aasrii ilaa anitqikkumiñaiqsuq. Aglakki-sigai ilaanun atigikkaḡa Agaayyutma atigikkaḡalu nunaqaḡiḡan Agaayyutma, taamna nutaaq Jerusalem at-qaḡniaqtuaq qilaḡmiñ Agaayyutimniñ. Sulii aglakki-sipmigiḡ ilaanun nutauruaq atiga. ¹³ Iñuk siutiqaqtuaq tusraggatiksraḡnik naalaḡnili Irrutchim uqautigikkaḡanik ukpiqtuaḡuruanun.

Agaayyutim Uqautai Laodicea-ḡmiunun

¹⁴ “Israḡulḡanunli agaayyuvium Laodicea-mi aglaḡiñ itna: Tamatkua uqaḡiḡigai Amen-ḡuruam, tuniqsima-ruam ilumutuupluni iḡisimaruruam, aullaḡniiruruam iñiqḡapayaḡanik Agaayyutim.

¹⁵ “Iḡisimagitka savaasri, nigliñallapiangisilaaqsi unniñ uunallapiangisilaaqsi. Uvvatuaq nalliakni ititchi nigliñallapiaqtuam lu uunallapiaqtuam lu. ¹⁶ Uvvaasriiñ pisigiplugu uunaavyuḡiqsi, nigliñapiangḡiññiqapsi uunallapiangitlusriḡ, tivvuaqsaiññaaḡuḡipsi qanimniñ.

¹⁷ Uqaḡaqtusri itna, ‘Uvaḡa umialḡuruaḡ. Iñuḡiaksisaiññaqḡt suurat. Inuqsraḡaiqsuaḡ.’ Taatna uqaḡapsi nalurusri qanutun iñuilluḡtlaapsitñik nagliḡnaḡtlaapsitñiglu. Inuqsraqtusri qifitlaitlusriḡ atnuḡaitlusriḡ.

¹⁸ Alḡaqsruḡipsi tauqsiquplusri uvaḡniñ manḡñik kaviqsamnik ipqiqsakkauruamik iknikun umialḡutqplusri, sulii tauqsiquplusri qatiḡtaanik atnuḡaanik qaliḡuaḡlugu kanḡunaqtuaq atnuḡaiḡiqsi sulii uqsruḡutiksramik mamirrutiksraḡatnik irigikkapsi qifitlasriḡitchemuusriḡ. ¹⁹ Tamatkua piqpagikkatka suagaḡigitka nalḡuqsruḡuḡiḡlu. Taatnamik piḡiqpiaḡitchi isrummitqigusriḡ.

²⁰ Uvva, qichaḡtuaḡa talumi katchaktuḡuaḡ. Kisupa-yaam tusraayumiḡ nipiga aḡmautiluḡalu talumik,

isiḡisiruaḡ ilaanun nigiqatigaiqsiluguasrii sulii ilaan nigiqatigiluaḡ. ²¹ Iñuk akimaruqaḡ aquppiqatigipkaḡ-niaḡigai aquppiutaqpaḡni, uvaptuntuuq akimapluaḡ aquppiqataupmatun Aapaa ilaan aquppiutaqpaḡani. ²² Iñuk siutiqaqtuaq tusraggatiksraḡnik naalaḡnili Irrutchim uqautigikkaḡanik ukpiqtuaḡuruanun.”

Nanḡairuat Qilaḡmi

⁴ Taapkua aquatigun qifituaḡa talumik aḡmarua-mik qilaḡmi. Aasrii sivulliq nipi tusraakkaḡa uqaḡ-man uvamnun qalḡuḡtautiqpaktun itnaḡaḡa, “Ma-yuḡiñ uvuaḡ. Qifitinniaḡipkiñ sunik atuumaniaqtua-nik uuma aquaḡun.” ² Taimmaiñaq Ipqitchuaḡ Irrutchim aḡlatkaqsigaḡa. Qifituaḡa aquppiutaqpaḡmik inillaksimaruamik qilaḡmi, aasriiñ taavrumiḡa aquppi-ruamik aquppiutaqpaḡmi. ³ Aasrii taamna aquppiruaḡ tarani qifitnaqaḡniqsuq akisuruatitun uyaḡaktitun kav-iaḡiksaatunlu, sulii aquppiutaqpaḡ kaivraḡutiqaḡniq-suq niggamik qifitnaqaḡtuamik akisuruatun uyaḡaktun sunḡauraaqtaatun. ⁴ Avataani aquppiutaqpaḡ iñuifñ-ñaq sisamat aquppiutaqpaḡmiut. Qifituaḡa iñuifñ-ñaq sisamanik umialḡnanik aquppiruanik aquppiutaq-paḡni, atnuḡaaligaat qatiḡtaanik. Niaḡuḡutiqaḡniqsut kaviqsamnik manḡmik niaqumikni. ⁵ Aquppiutaqpaḡ-miñ anniuḡaaḡniqsut ikniqpalaich katlulatlu sulii ni-prularuatlu. Sivuaḡaani aquppiutaqpaḡ naniuraqaḡ-miñiqsut tallimat malḡuḡnik ikummatilḡnik ikniḡmik. Taapkua tallimat malḡuk nanipiat Irrusriḡiniḡai Agaay-yutim. ⁶ Aasrii sivuaḡaani aquppiutaqpaḡ taḡiuḡpau-raqaḡniqsuq tapinniluktuatun. Sisamat uumaruat iriñhaiñalgich saamiktigun tunumiktigunlu inniqsut avataani aquppiutaqpaḡ. ⁷ Sivulliq uumaruaḡ atri-qaḡniqsuq lion-tun, aasriiñ tuglia uumaruaḡ paḡniq-tun, piñayuatsulii uumaruat kigiñaaḡniqsuq iñuum ki-giñḡatun, aasrii sisamaḡat uumaruat atriqaḡniqsuq tinḡmiaqpaḡtun. ⁸ Aasriiñ taapkua sisamauruat uuma-ruat, iḡmikkullaa itchaksrallaanik israḡuqaḡniqsut iriñhaiñauplutiḡlu ataaniḡu siḡataaniḡu israḡuḡisa. Aasrii nipliatuiñaaḡniqsut uvluvakpauraḡ unnuaqtuammaan, “Ipqitchuaḡ! Ipqitchuaḡ!

Ataniq Saḡḡipayaqaḡtuuaḡ

Agaayyun killuqsautaiññiqsuq ipqitchuaḡupluni, ilaa inniqsuq taimaḡna, ittuaglu pakma, sulii agḡiq-saḡumaruaḡlu.”

⁹ Qakugupayaḡa taapkua uumaruat qaitchipmata na-ḡautmik kamakutmiglu quyyatmiglu taavrumiḡa aquppiruamun aquppiutaqpaḡmi iñuuruamun tai-muaḡa isruitchuaḡun, ¹⁰ iñuifññaq sisamat umialḡnat sitqummiraḡniqsut sivuaḡaanun aquppiruamun aqup-piutaqpaḡmi purvigiplugu iñuuruuaḡ taimuaḡa isruit-chuaḡun, mattaḡlugich niaḡuḡutitḡ aasrii ilipḡugich sivuaḡaanun aquppiutaqpaḡ, nipliqhutiḡ,

¹¹ “Ataniqpuut Agaayyutikputlu, ilvich nalliummati-ruaḡurutin

akuḡtuiḡiksrapnun nanḡautmik kamakutmiglu saḡḡimiglu,

atakkii iñiqḡaḡigitin supayaurat, sulii pisuḡapakun iñiqḡaturut iñuufiqaḡhutiḡlu.”

Imurat Makpiġaat Ipnaiyaaġlu

5 Aasriiñ qifniqtuġa taliqpiġmi argaġani taavruma aquppiruam aquppiutaqpaġmi imuranik makpiġaanik aglaqaqtuanik iluatniġlu siġlataatniġlu suli umiktuqsimaruanik tallimat malġuġnik nalunaitmiutanik. ² Qifniqmiuġa saġġiqaqtuamik israġuliġmik nipliraqtuamik nipituruamik nipimik, “Kiña nalliummativa qauqtiguklugich nalunaitmiutat aġmaġlugiġlu imurat makpiġaat?” ³ Aglaan kiapayaaq qilaġmi naagaqaa nunami naagaqaa ataaniunniñ nunam aġmatlaiñfiġaich imurat makpiġaat naagaunniñ qifniġlugich imarġat. ⁴ Tarra qarunġa atqunapiaq iñuiñfiġman nalliummatiruamik aġmatlalogich makpiġaat agliqiruksramik unniñ qifniqtuksramik imaġikkaġatnik. ⁵ Tarani ilaġata umialinġat nipluutigaġa, “Qianak. Lion-ġat kiñuvianġiñ Judah-m, maġġuat David-ġum, akimaruq aġmatlasriplugich imurat makpiġaat suli tallimat malġuk nalunaitmiutat.”

⁶ Aasrii aquppiutaqpaum akunġatni sisamat uumaruatlu akunġatniġlu umialinġat qifniqtuġa ipnaiyaamik qichaqtuamik qifniġaqaġhuni tuqqutauruatun. Taamna nagruqaġniqsuq tallimat malġuġnik. Iriqaqmiuqtuq tallimat malġuġnik, aasriiñ taapkua tallimat malġuk Irrusriġiġaich Agaayyutim tuyugikkauruat iluqaanun nunamun. ⁷ Ipnaiyaam agġiqhuni tigugai makpiġaat taliqpiġan argaġiñiñ taavrumakġa aquppiruamiñ aquppiutaqpaġmi. ⁸ Tigupmagich makpiġaat sisamat uumaruat iñuiñfiġaq sisamatlu umialinġat sitquġniqsut sivuġaanun ipnaiyaam, atuqtuuraqallaaplutiġ nuqaqtiliġnik suli piġaluuraqallaaplutiġ piġiuqtamik kaviqsaa-mik maniġmik immaukkaqhutiġ tipraġiksautinik. Taapkua inġiqsruġiġaich Agaayyutim ipqiqsitanġisa. ⁹ Taapkua atuqtut nutaamik atuutmik itna,

“Ilviñfiġaq tigutlagitin imurat makpiġaat suli qauqtitalugich taapkua nalunaitmiutat. Nalliummatirutin atakkii tuqqutaurutin suli augikkapkun tasuiplutin iñuġnik Agaayyutmun qanusripayaaniñ iñuġniñ atlakaagiiñik uqautchiġiġniñ, iñuġitniġ nakitñapayaaniñ.

¹⁰ Ilvich umialiguqtitkai agaayuliqsuqtitlugiġlu savautitquplugulu Agaayyutikput, suli atanġuniaqtut nunami.”

¹¹ Aasrii qivalġitchuġa tusraaplunġa iñugiaplaqatua-nik israġuliġnik kia iñuum kisitġaisaġitniġ. Avataani in-niqsut aquppiutaqpaum uumaruat umialinġatlu, ¹² nipliqsuat nipitusriplutiġ,

“Ipnaiyaaq tuqqutauruaq nalliummatiruq akuqtuitġapluni saġġimik, umialgutmiglu isrumatuġimiglu, sapigñautmiglu, kamakkutmiglu, kamanautmiglu suli nanġautmik.”

¹³ Aasriiñ tusraagitka uumarupayaurat qilaġmi, siġamiġlu, nunamiġlu, ataaniġlu nunam, taġiumiġlu—uumarupayaat nanipayaaq—uqautiqaqtuat itna:

“Nanġaun kamakkunlu, iluqaan kamanaunlu aġalat-chiġiġlu

piġigaa aquppiruam aquppiutaqpaġmi suli ipnaiyaam taimuġa isruitchuamun.”

¹⁴ Sisamat uumaruat nipliġvigigaat, itna, “Amen.” Suli iñuiñfiġaq sisamat umialinġat purvigigaat [sivuġaanun iñuuruamun taimuġa isruitchuamun].

Nalunaitmiutat

6 Qifniqtuagġa ipnaiyaaq aġmaipman sivulliatnik nalunaitmiutat tallimat malġuuruat, aasrii tusraagġa ilaġat sisamat uumaruat nipliqsuaq nipitusripluni liilaa katlularuatun itnaqhuni, “Qaġġaiñ.” ² Aasrii qiviaqama qifniqtuġa qatiqtaamik tuttuqpaġmik, suli natmaksqsuaq tuttuqpaġmi qiluiñfiġaġniqsuq, suli qaitchikkaupluni niaqutmik. Ilaa aullaġniqsuq akimarau-pluni akimatyatqikhuni.

³ Ilaan aġmaqmauġ tuglia nalunaitmiutam, tusraagġa tuglia uumaruam nipliqsuaq, “Qaġġaiñ.” ⁴ Tarra atla tuttuqpak kaviqsaaġuniqsuaq anilġitchuq aasrii natmaksqsuaq saġġimik qaitchikkauniqsuq piġitquplugu qifuiñfiġamik nunamiñ, iñuich tuqqutautitquplugich avatmun. Tarra qaitchikkauniqsuq savikpauramik.

⁵ Ilaan aġmalġitmauġ piñayuut nalunaitmiutat, tusraagġa piñayuut uumaruat uqallaktuaq, “Qaġġaiñ.” Qiviaqama qifniqtuġa taaqtaamik tuttuqpaġmik, aasriiñ natmaksqsuaq taavrumani saagaqaġniqsuaq uqumaisilaagutiġnik argaġmiñi. ⁶ Suli tusraalġitchiga nipi akunġatniñ taapkua sisamat uumaruat uqallaktuaq, “Sisamat qallutit imarġat mukkaaġ akiqaġniaqtuq savaktuam akiñfiġaktaaksraġanik uvlumi, suli qulit malġuk qallutit imarġat barley mukkaaġ akiqaġniaqtuq savaktuam akiñfiġaktaaksraġanik uvlumi, aglaan minillugik uqsruġlu misruġuġlu.”

⁷ Aasrii aġmalġitmauġ sisamaġat nalunaitmiutat, tusraagġa nipi sisamaġatniñ uumaruat uqallaktuaq, “Qaġġaiñ.” ⁸ Qiviaqama qifniqtuġa qatiġiyaktaamik tuttuqpaġmik. Natmaksqsuaq taavrumani atiqqaġniqsuq tuqqutmik suli tuquaniktuat malikġugu. Qaitchikkauniqsut saġġimik tuqqutchiġaplugu sisamaġat iñu-payaat nunami savikpakun, kakkaagnakunlu, tuqunakunlu, iqsiñaqtuatigunlu niġrutiġigun nunam.

⁹ Suli ilaan aġmaqmagu tallimaġat nalunaitmiutat, qifniġitka ataani tuniġlaġvium iñuusriġich tamatkua tuqqutauruat piqtugiġplugu uqalġa Agaayyutim suli pi-siġiplugu ilisimarauġitiġ tuniqsimatikun. ¹⁰ Iliġich ni-plianiqsut nipitusriġlaqiaqhutiġ, “Aatai, Ataniiq ipqit-chuami suli ilumutuuruami, qakugun atanniġfiġaġpi-gich tuqqutigikkavut iñuuruat nunami aasrii akisauti-luta?” ¹¹ Iluqaġmiġ qaitchikkauniqsut qatiqtaanik akuq-turuanik atnuġaanik aasrii uqautiġlugich utaqqiuraa-llaktuksrauniġlugitsuli naatchianiñhatnunaglaan iñu-giaktiġaaksrautaat savaqatiġisa aniqatiġiġlu ukpiqsriġi-kun tuqqutausaġumapmiruat iliġisituntuuq. ¹² Aġmaq-magu itchaksraġat nalunaitmiutat nuna iliqsraqpau-raġniqsuq siqifniġ taaqsipmipluni taaqtaatun ukiñhaa-tun suli tatqiq kaviqsipġuni aukun. ¹³ Suli uvlugiat ka-tagaalaplutiġ nunamun, katagaalapatun asriagikkani fig-ġum napaaqtuaniñ piñaqsiġaluaqnaġich, ipsu-llakkaġa liilaa anuġiġpaum. ¹⁴ Qilaġlu piġniġniqsuq imup-matun kaliikkaqtun. Iġġipayauratlu qikiqtatlu nuuttut inimikniñ. ¹⁵ Aasrii umialinġi nunam, qutchiksaatlu aġa-

latit iñuich qaukliuruatlu aņuyaktini umialguruatlu sapigñaaqtaatlu iñuich, iluqatiņ savaktaagruiťlu savaktaagruungitчуatlu, iriqtut iņmiknik qaięusruņnun akungatnununlu uyaęaņisa ięęich, ¹⁶ kappiaņaplutiņ ięęiñun uyaęaņnunlu, “Kattaqisigut aasrii irięuta kiiñañaniñ taavruma aquppiruam aquppiutaqpaņmi suli qin-nautaaniñ ipnaiyaam. ¹⁷ Atakkii kamanaqtuaq uvlua qinnautaaknik tikitchuq. Kiñami ięlutuutigișiñiqpa taavrumani?”

144,000 Israel-aaęmiut

7 Tamatkua aquatigun qiñiqtuņa sisamanik israęu-liņnik makitaruanik sisamani iqiręunįiñi nunam. Tigummiugaęnięaich sisamat anuęiņi nunam, anuqřiqu-nęitřlugu sumiunniiñ nunamun naagaunniiñ taęiumun naagaunniiñ napaaqtunun. ² Qiñiqtuņa atlamik israęu-liņmik qunmukhuni nuiřaęvianiñ siqiñęum, saagaq-huni taluęniqusriqsarjanik iñuuruam Agaayyutim. Ilaa tuřlugaqtuq nipitusriřlugu sisamanun israęuliņnun sarņjiksriñņaniksamaruanun piyaqquřuktatlasiřlugu nuna taęiuęlu. ³ Nipliřhuni, “Piyaqquřuktaqnaęu nuna, taęiuęlu, napaaqtutlu uvagut nalunaitmiutchięaluaqata qaunįisigun savaktiņiñik Agaayyutipta.” ⁴ Tarra tusraagiga kisirrutaat tamatkua nalunaitmiutchikkaurat. Iñugiaktilaaqaęniqsut 144,000-tun kiñuviapa-yaarņitñiñ Israel-aaęmiut.

⁵ 12,000 kiñuviaņi Judah-m nalunaitmiutchikkaurut, kiñuviaņisuli Reuben-ņum 12,000, kiñuviaņisuli Gad-ņum 12,000, ⁶ kiñuviaņisuli Asher-ņum 12,000, kiñuviaņisuli Naphtali-m 12,000, kiñuviaņisuli Manasseh-ņum 12,000, ⁷ kiñuviaņisuli Simeon-ņum 12,000, kiñuviaņisuli Levi-ņum 12,000, kiñuviaņisuli Issachar-ņum 12,000, ⁸ kiñuviaņisuli Zebulun-ņum 12,000, kiñuviaņisuli Joseph-ņum 12,000, kiñuviaņisuli Benjamin-ņum 12,000.

Iñugaaęruich Nunaaqřipayaaniñ

⁹ Taavruma aquaęun qiñiqtuņa iñugiallapiaęataqtua-nik iñuņnik kia-unniñ iñuum kisitchumiñaisarņiñik nu-naaqřipayauraniñ atlaaęiñiñiñlu iñuņniñ suli uqausri-payaaniñ. Qichaęniqsut sivuęaanun aquppiutaqpaum suli sivuęaanun ipnaiyaam, atnuęaaqaqřutiņ qatiqtaa-nik akuqturuanik qisiqsutiņiglu tigummiugaqřutiņ, ¹⁰ nipliraqřutiņ nipitusriřlugu itna, “Agaayyutipta aquppiruam aquppiutaqpaņmi suli ipnaiyaam annautigaatigut.” ¹¹ Iluqatiņ israęulgiç qichaęniqsut avataani aquppiu-taqpaum suli umialiņnat sisamatlu uumaruat, sitquq-hutiņ sivuęaanun aquppiutaqpaum nanęaęaat Agaay-yun. ¹² Niplianiqsut, “Amen, nanęaun, kamanaunlu, isrumatuęlu, quyanlu, kamakkunlu, sarņiřlu, sapięñaunlu

illi Agaayyutiptiknun taimuņa isruitchuamun. Amen.”

¹³ Aasrii iļañata umialiņnat apiqsruęaņa, “Kisut ma-kua iñuich atnuęaaqaqtuat qatiqtaanik akuqturuanik? Nakikņalu agęiqsuarņuvat?” ¹⁴ Nipliutięiga, “Aņuun, iļisi-maruarņurutin.” Aasriiñ ilaan uqallautigaņa,

“Tamatkua iřuiiřiřiřpauraq apqusraęnięaat. Ięęuę-nięaich atnuęaatiņ akuqturuat, aasrii qatiqsipkařlu-giç auņanun Ipnaiyaam.

¹⁵ Taatnaqřutiņ ittut sivuęaani aquppiutaqpaņan Agaayyutim

savautiřlugu uvlumi unnuamiřlu agaayyuvikpaņani, aasrii taavruma aquppiruam aquppiutaqpaņmi tugluaqsimaęisigai nayuutiřięmigun.

¹⁶ Iliņich nięisuksiutqikkumiñaitchut naaga imięuksiutqikkumiñaitchut.

Siqiñęumlu atlamlu uunaum uunniutqitqikkumiñait-chai.

¹⁷ Atakkii ipnaiyaam qichaqtuam sivuęaani aquppiu-taqpaņmi nięiřkaęisigai munaqsritun sivullięlu iñuunaqtuanun suvliktuaęuraaqtua-nun,

suli Agaayyutim allaqtigięigai qulvipayaat iriņitñiñ.”

Tallimat Malęuņat Nalunaitmiutat

8 Uva ipnaiyaam aņmaqmauņ tallimat malęuņat nalunaitmiutat niřuisaaęataqtut qilaņmi sivisuti-laaliņmi sassaęnięum avvaņani. ² Aasriiñ qiñięitka talli-mat malęuk israęulgiç makitaruat sivuęaani Agaay-yutim. Aatchukkauniqsut tallimat malęuņnik qalęuq-tautinik. ³ Tarra atlaptuuq israęulik agęięniqsuq. Si-vuęaęmuktuq tuniřaęviņmun, saagaqřhuni ikipkaiviřia-mik tipraęiksautmik piřiuqtamik maniņmiñ kaviqsaa-miñ. Aatchukkauniqsuq atqunaq tipraęiksautmik avvu-tigitquplugu iņiqsruřhatnun ipqiqsitaupayaat maniņmi kaviqsaa mi tuniřaęviņmi sivuęaaniittuami aquppiu-taqpaum. ⁴ Aasriiñ isiņa tipraęiksautim piqatigiřlugiç iņiqsruřhat ipqiqsittuat mayuqtuq israęulgiç argaņi-ñiñ sivuęaanun Agaayyutim. ⁵ Suli israęulgiç tiguplu-gu ikipkaiviřiaq tipraęiksautmik immięnięaa ikniņaniñ tuniřaęvium, igitlugaasriiñ nunamun. Taimma tusraę-naqtut nipit katlulatlu, suli ikniqpalagaqřhuni nuna iřiqsraqřuniřlu.

Qalęuqtautit

⁶ Tarani tallimat malęuk israęulgiç piqaqtuat talli-mat malęuņnik qalęuqtautinik itqanaiaqtut nipliqsit-chisukřutiņ. ⁷ Sivulliç israęulik nipliqsitchipman, natat-quęnat iknięlu avulik auņmik kataņniqsut nunamun. Tarraasriiñ piřayuagun nunam napaaqtui suņaaaqtuatlu ivgiç iķirut tamatkiaqřutiņ. ⁸ Aasriiñ tugliat is-raęulgiç nipliqsitchipman liilaa imña iřęiřpauraq ik-naktitaq igitauniqsuq taęiumun. Tarra piřayua taęium auguqtuq. ⁹ Suli piřayuati taęiumi uumaruat tuqu-niqsut. Suli piřayuıiņiç umiaqpaich tamatkigniqsut. ¹⁰ Piřayuati israęulgiç nipliqsitchiřlitman uvluęiaq-pauraq ikualaruq liilaa auktuęun kataktuq qilaņmiñ,

katakhuni piñayuiñitñun kurgii!lu suvliktuağuraaq-tuatlu. ¹¹ Atqa taavruma uvlugiam taiyuutiqağniqsuq “Sunjağniñiq.” Piñayuiñich imğich tuqunağugniqsut aasrii iñugiaktuat iñuich tuqurut imigiilamiñ sunjağnit-chuamiñ. ¹² Sisamañat israğulgich nipliqsitchilgitman, taimmaiñaq piñayuiñich siqiñğum tatqimlu uvlugiatlu taaqsilğniqsut. Tarraasrii uvlum qaummataan piñayua qaumanğigñiqsuq, sulii unnuam qaummataan piñayua qaumanğigñiqsuq.

¹³ Qiñiqtitluña tusraagiga tiñmiaqpak tiñmiruaq qut-chikhuni qilañmi uqaqhuni nipitusrip!ugu, “Nakñiun! Aa, nakñiun iñupayaanun iñuuruanun nunami, atakkii atlat piñasrut israğulgich nipliqsinniaqpatigik qalğuqtautiqpat tatamnağisiruq.”

9 Tarra tallimañat israğulgich nipliqsitchipman qalğuqtautiqpañmik qiñiqtuña uvlugiamik kataktuamik qilañmiñ nunamun, aasrii qaisauniqsuq añaun natiqsifaitchuamun añaunigmun. ² Añaumañ natiqsifaitchuuaq añaunig isiq mayuqtuq tarakña, itchia-lañatun uunaksautiqpaum, siqiñiglu silalu taaqsiruk isiagun añaunigmiñ. ³ Itchialamiñ mitiglagaqtuat anirut qaananun nunam. Qaisauruq sañji atriplugich putyuutilgich nunami sañjiqaqhutiñ kapuutilgich tuqunaliñmik. ⁴ Iliñich tillisiaqaqtut piyaqquktaitqunğı-tlugich ivginiñik nunam naaga qanusripayaanik sunjaaqtuaniñ naurianik napaaqtuniglu, aglaan kisiisa tamatkua iñuich piqanğitchuat taluğniqsriqsarjanik Agaayyutim qaunjisigun. ⁵ Sulii tillisiaqaqtut tuqutqit-qunğıtlugich iñuñmik, aglaan atniğñapiağataqtuakun nagliksaagtutquplugich tallimani tatqiñi, atniğñañatun putyuutilgum kapitnikmatun iñuñmik. ⁶ Aasrii taipchunani uvluni iñuich pakakkisigaat tuquñiq aglaan paqit-chumiñaitchaat. Tuqusrulil!apiağisigaluaqtut aglaan tuquñiq qimakkisiruq ilinjitñiñ.

⁷ Tarra qiññañich mitiglagaqtuat atriaqniqsut tut-tuqpaqtun itqanaiaaatun añaunigmun; niaqunjitñi in-niqsuq niaquğun liilaa kaviqsaaq manik, sulii kigiñañich kigiñañisitun iñuich. ⁸ Sulii ilinçich nuyaqağniqsut nuyanjisitun ağnat, kigutiqaqhutiñ sulii kigutiñisitun lion-nat. ⁹ Satqagutiqağniqsut satqagutititun savilhatun, aasrii siaksruniñat israğunisa inniqsuq siaksruniñatitun aksraliğañisa tuttuqpagañit iñugiakhutiñ sukasriplutiñ añaunigmun. ¹⁰ Sulii pamuqağniqsut kapuutiqaqhutiñ atriplugich putyuutilgich. Ilinçich atniagañitqaqtut pamiumiktigun, aasrii atniagañiruksrauplutiñ iñuñmik tallimani tatqiñi. ¹¹ Ataniqağniqsut israğulganik natiqsifaitchuam añaunigmun. Jew-nuruat atiqagañiğaat Abaddon-mik, aasrii!i Greek-nich taggisi-qaqługu Apollyon-mik, itnautiqaqtuuaq Piyaqquqtimik. ¹² Sivulliq nagliksaagun qaaniqsuq. Uvva malğuk nagliksaagutik tikiññiaqtuk aquagun taavruma.

¹³ Tarani itchaksrañat israğulgich nipliqsitchipman qalğuqtautiqpañmiñik, tusraaniqsunja nipinik sisamaniñ iqirğunjiñiñ tunil!ağviniñiñ piljuqtamiñ maniniñmik kaviqsamik ittuamiñ sivuğaani Agaayyutim. ¹⁴ Uqauti-niğaa itchaksrañat israğulgich piqaqtuuaq qalğuqtautiqpañmik, “Pituikkich sisamat israğulgich pituksimaruaat kamanaqtuami kuñmi Euphrates-mi.” ¹⁵ Tarra pi-

tuigaich sisamat israğulgich itqanaiqsimmatriruat taavrumuña sassağniğmun, uvlumunlu, tatqimunlu, ukiunlu, tuqutqutchiruksrauruanik piñayuiñitñik iñupa-yaat. ¹⁶ Aasrii tusraagiga kisirruaat añaunig sulii tut-tuqpiraqtuat. Iñugiaktiiaqağniqsut 200,000,000-mik. ¹⁷ Sulii qiñiqitka tuttuqpaich qiñiqquuraamni itna, tamatkua aquppiruat ilinçitñi satqagutiqağniqsut kaviqsaatun ikniqtun sulii uqaqtaatun sapphire-tun sulii sunjaqpalkun sulfur-tun. Aasrii tuttuqpaich niaqunçich qiñiñaaqniqsut niaqunçisitun lion-nat, sulii qaninçitñiñ anniugağniqsuq ikniq, itchiğlu, sulii sulfur. ¹⁸ Taapkunuuna piñasrutigun nagliksaagutitigun piñayuiñich iñuich tuqutaunigun iknikunlu, itchikunlu, sulii sulfur-kun anniugaqtuakun qaninçitñiñ tuttuqpaich. ¹⁹ Tamatkua sañjiqağniqsut qanigimikkun pamiumikkunlu. Pamuqağniqsut niniğiatun ittuaniñ niaquligañik, aasrii atniagañitiginiğaiç iñuñnun.

²⁰ Sulii kisiñjuqtat iñuich tuqutaunçitçuat tamatkunuuna nagliksaagutitigun isrumitqunçitçuat sa-vaanatiñi argagikkağmiñ. Nutqautinçitçaat putqataliqtin tuunganun, aangaunlu piljuqtanun kaviqsaañik qatiqtaañiglu maninçun, patukpañiglu uyağañiglu qirunçiglu, qiñitlaitchuanik tusraat-laitchuanikunniñ pisrutlaitchuaniglu. ²¹ Naagaunniñ isrumitqunçitçuat iñuaqtuqtauligimikniñ añaunig-mikniñ!u, sayunçitigimikniñ!u, tigliktuqtauligimikniñ!u.

Israğulik sulii Imurat Makpiğaurat

10 Sulii qiñiqtuña atlamik sapiğñaqtuamik israğuligimik atqaqtuamik qilañmiñ, atnugaqaqhuni nuviyamik, niaquğutiqaqhuni nigamimik, kigiñañaa qaumapluni siqiñiqtuñ, niuk iliplutik añaunigtitun ikniğum. ² Ilaa tigummiaqağniqsuq makpiğauranik añaunig argañiñi, aasriiñ inillakkaa taliqpiich isigañi tağiumun, sulii saumiich isigañi nunamun. ³ Nipruağniqsuq nipitusri!lapiaqhuni, atriplugu lion-nun ugiagaunlanga. Tarraasrii nipruaqman, tallimat malğuk katlulat nipliqsut. ⁴ Tarraasrii tallimat katlulat nipliqmata aglak-sağataqmunaalu. Tusraagiga nipi qilañmiñ uqautriğa, “Aglasrunağniğich uqağikkañich tamatkua tallimat malğuk katlulat, uqautiginagitunniñ.”

⁵ Tarra israğulgum qiñikkağma qichaqtuam tağiumil!u nunam!u, israutigai argañi qilaum tunaanun. ⁶ Akiqsruutigiruq ilaagun iñuuruakun taimuña isruit-chuamun iñiqsiruakun qilañmik, nunamiglu, tağiumiglu, sulii uumarupayaanik taapkunani itna, “Tarani Agaayyutim atuumapkayasrigai sivunniutigikkani. ⁷ Aglaan tarani uvluni tallimat malğuaat israğulgich nipliqsitchisağataqpan qalğuqtautmik Agaayyutim naan-iağai kanjisiğunaitchuat sivunniutini, uqautigikkani savaktimiñun sivuniksriqirinun.” ⁸ Aasriiñ nipim tusraakkağma qilañmiñ uqautilgitchaaja, “Utlautilutin tiggutyakkich makpiğaurat añaunigmaruat argañiñi israğulgum qichaqtuam tağiumil!u nunam!u.” ⁹ Utlakapku israğulik nipliutigai, “Qail!akkich makpiğaurat uvañnun.” Aasrii nipliutigai, “Tigulugich niğikkich. Siğlançuligisigaluaqtutin aqiağupni, aglaan siğñaag-niaqtuq honey-tun qanipni.” ¹⁰ Aasrii tigukapkich mak-

piğaurat israğulgum arganjiñiñ niğigitka. Tarra qanimni siiğñaagtut honey-tun aglaan tarra iirgauraanikapkich aqiağuga siiğlanñuliqsuq. ¹¹ Aasriiñ uqautigaaña, “Sivuniksriqirusraulgitchutin iñugiaktuatigun iñuktigun, nunaqqisigun, uqautchisigun, umialiktigunlu.”

Malğuk ilisimarik

11 Tarani aatchuusriaqaqtuña uuktuutmik ayau-piatun ittuamik, aasrii israğulgum uqautigaaña, “Makillutin, uuktuğun agaayyuvikpaña Agaayyutim tunillağvialu, suli kisillugich iñugiaktılaañat taapkua agaayuruat tarani. ² Aglaan uuktuğnagu silalliq katim-mavik ittuuaq silataani agaayyuvikpaum. Taamna ilaginagu atakkii aatchuutauruq Jew-nunğitçhuanun. Ilinjisa tutmaluginiğaat ipqitçhuaq nunaaqçiq malğukipiaq malğunñi tatqıñi. ³ Suli tuyuğigisigikka malğuk ilisimarikka, atnuğaaqğutik miissunñik ukılhaanik. Aatchuğisigikka sanñimik 1,260 uvluni sivuniksriqirautqulugik.”

⁴ Taapkuak malğuk olive napaaqtuk suli malğuk kialuuraqagviiktarra naparuak sivuğaañi Agaayyutaan nunam. ⁵ Aasriiñ kia iñuum atniagñağumigik taapkuak, ikniq anniugaağniaqtuq qanğakniñ, suli suksraunğiğagñağaik uumigiritik. Kisupayaam atniagñağumigik taatnatchikun tuqçqutauragğisiruq. ⁶ Taapkuak sanñiqaqtuk umiksitçlalutik qılañmik sialukkumiñaiğlugu uvlunjitiñi sivuniksriqiliğmiñ, sanñiqaqmılutik imğich auguqtitlalugich suli nuna qanusripayaamik iñuılliuğutiqaqtitlaplugu, qanutupayaaq akulaisigilugu pisukkumik. ⁷ Tarraasrii taapkuak naatpakku uqaqtauıqtik, iqsiñiaqtuam niğrugaaqtuum mayuqtuam natiqsiñaitçhuamiñ anmaniğmiñ anuyyutigisigik aasrii akiililugik suli tuqullugik. ⁸ Aasrii tuqunaruak timinjik nalagisiruk apçutaani nunaaqçim, atannapsi kikiaktuutikkauviani. İlitqusiagun taamna nunaaqçiq atrigigaa Sodom-nun Egypt-nun. ⁹ Tarani iñuich nunapayauramiñ nakitñapayaaq qıñiğisigaich tuqunaruak timinjik piñasruni uvluni uvlumlu avvañani. Tuvvaqtitchumiñaitçhachunniñ tuqunaruak timinjik iluvigmun. ¹⁰ İluqatın iñuich nayuutiruut nunami quviasruutigigaich tuqułhakkun, aasriiñ tuyuqtuutipmılutın aatchuutın avatmun. Quviasrullapiagñiqsut atakkii taapkuak sivuniksriqirik iñuılliuqtitçhiñiqsuk tamatkunıña iñuuruanik nunami.

¹¹ Tarra uvlut piñasrut avvağmik ilaqaqtuut pianikmata Agaayyutim anıñnıñan iñuıłhan isıñniğik taapkuak, aasriiñ makitiqtuk. İqsitçhallapiagñiqsut tamatkua tauktuut taapkuñıña. ¹² Aasrii tusraagaat nipituruuq nipi qılañmiñ uqaqtuuaq ilinjıknun, “Qağğisitçik,” aasrii ilinjik mayuqtuk qılañmun nuviyakun, uumiksrimıknun qıñiqtuuaqtitlutik. ¹³ Taavrumani sassağniğmi nuna aulapauraqtuq, aasrii qulinjuğutaa nunaaqçim ulğuruq, suli nunam aularuam iñuich tuqçqtukai iñugiaktutılalğich 7,000-tun. Aasriiñ kisinjuqtuut tatamillapiqhutiñ nanğaiñiqsut kamanautaanik Agaayyutim qılañmiittuam. ¹⁴ Tarra tuglia nagliksaagutim pianıktuq. Uvva piñayuat nagliksaagutit agğiyasriuraqtuq.

Tallimat Malğuinat Qalğuqtaun

¹⁵ Tarani tallimat malğuinat israğulgich qalğuqtautiqpañmiñik nipliqsitçhiñiqsuq. Aasriiñ sapigñaqtuut nipit qılañmiñ itnaqtut,

“Uvakñaniñaglaan anayyuqautaa nunam anayyuqautigiliutigaa Agaayyutipta suli Christ-nan, aasrii ilaa analatçhigisiruq taimuña isruitçhuamun.”

¹⁶ Suli iñuıññaq sisamat umialıñnat aquppiruat aquppiutaqpañmikñi sivuğaañi Agaayyutim, sitquqhutiñ nanğagaaat Agaayyun, ¹⁷ uqaqhutiñ,

“Ataniiq Agaayyun Sanñipayaaqaqtuuaq, ittuami ataramik pakmalu,

qaitçhigiptigiñ quyyatmik,

atakkii urriqsuğıñ kamanallapiaqtuuaq sanñiñ

suli analatkaqsigitin iñupayaat.

¹⁸ İñunı nunam qinnallapiaqtut,

aglaan qinnautaiñ tikitçhuq atanniqsuiviksrağlu tuqunaruapayaanik.

Pakma akiiligaqsirutin savaktigıkkapnik sivuniksriqirini ipqiqsittuanıglu,

suli taluqsriruanik atıgıkkapnik kamanaiññaanlu kamananñaanlu.

Suli piyaqquğniğitin tamatkua piyaqquqtairaut nunamik.”

¹⁹ Tarani agaayyuvikpaña Agaayyutim anmaqtuq qılañmi, aasrii suluun imalik sivunniugutaanik qıñiğnaqsiruq iluani agaayyuvikpañan. Tarani ikniqpalagaqtuq katlulauraqhuniılu, suli nuna aulapluni, atqunallapiaq natatquğnaqhuniılu.

Ağnağlu Tirtçhiaqługlu

12 Tarra atlayuağnaqpaauraqtuuaq sagviğñiqsuq qılañmi, sua-una ağnaq atnuğaalik siqıñiğmik, aasrii tatqıq ataaniıtluni isiganıñ, suli niaquğmiñi niaquğutiqaqhuni qulit malğunñik uvlugianik. ² İğñiyasriñiqsuq. İğialaugaqtuq atniğñaliutiıplugu iğñisuum.

³ Aasriisuli sagviqsuq atla atlayuağnaqpaaktuuaq qılañmi. Tarrali, kamanaqtuuaq kaviqsaaq tirtçhiaqłuk tallimat malğunñik niaqulik aasrii qulinik nagrulik suli tallimat malğuiñik niaquğutilik niaquğmiñi. ⁴ İlaan pamıunjan salıkuğniğai piñayunıñich uvlugianıñ qılauam aasriiñ iksautigıplugich nunamun. Tarra tirtçhiaqłuk makittuq sivuğaanun ağnam iğñiyasriruam niğisukługu ililgaaña anirgauraqpan. ⁵ Ağnaq iğñiruq anjugauramik analatçhiruksramik saviłhamik ayaupiamik, aglaan ağnam ililgaaña nuqitauruq Agaayyutmun aquppiutaqpañanunlu. ⁶ Tarakña ağnaq aullauruq suviksraılauamun, iniksriukkanun Agaayyutim ilaanun. Tarani munağigisiñiğaat 1,260 uvluni.

⁷ Tarra anuyyigñiqsut qılañmi. Michael-lu israğulinılu akiililıutiniqsut tirtçhiaqłunmun. Tirtçhiaqłuk anuyakmiuq israğulıktuummağmi. ⁸ Aglaan tamatkua akiilıkkaurut iniksraqatqıkkumiñaiqhutiñ qılañmi. ⁹ Tirtçhiaqłukpauraq igitauruq atmun, taamna taimakñaqtaq nimıgiaq, atıqaqtuuaq tuunğagmik Satan-mıglu, kinnitñıktuuaq iñupayaanik nanıpayaaq. İgitauruq nunamun

israguliktuummagmi. ¹⁰ Aasrii tusraaruḅa nipitulla-piaqtuamik nipimik uqaqtuamik qilaḅmi,
 "Pakma tikitchuq anniqsuḅiḅaḅa, saḅḅialu, aḅaayuqau-
 taalu Agaayyutipta suli aḅalatchisaa Christ-ḅan,
 atakkii taamna patchisiqutri aniqatiuptiknik
 sivuḅaani Agaayyutipta uvlumiḅu unnuamiḅu igitau-
 ruq atmun.
¹¹ Iliḅisa akiiligaat auḅaḅun ipnaiyaam
 suli ilisimarauliḅmiktigun Agaayyutim uqaḅhanik,
 atakkii sugiḅitkaat tuqutauniksraqtin.
¹² Taatnamik quviasrugitchi, qilaak
 suli iluqasri iḅuuruani qilaḅmi.
 Nakliuḅ! Nagliksaḅaḅun itkisiruq iḅuḅḅun nunami
 taḅiumiḅu ittuanun,
 atakkii tuuḅaam tikitkaasri qinnautiqḅanḅmiguḅun
 ilisimaplugu sivikitchuami piviqahi."
¹³ Uvvaasriiḅ tiritchiaḅtuum ilitchuḅiḅkami siḅitauti-
 laaḅmiḅik nunamun, maliqsruaqsiiḅiḅaa aḅḅaaḅ iḅḅi-
 ruaq aḅuḅauramik. ¹⁴ Aasrii aḅḅaaḅ qaitchikkauniqsuq
 israqquknik tiḅḅiaḅpaum tiḅḅitquplugu nimiiḅamiḅ su-
 viksraillaamun, pamatchiḅviksraḅanun piḅasruni ukiu-
 ni avvaḅmiḅ ilaplugich. ¹⁵ Uvvaasriiḅ qaniiḅmiguḅun ni-
 miḅiaḅḅuk anitchiḅiḅsuq imiiḅmiḅ kuuktun ulirrutisruk-
 kaluaḅḅuḅu aḅḅaaḅ, aullautitqugaluaḅḅuḅu ulittuamun.
¹⁶ Aglaan nunam ikayuḅaa aḅḅaaḅ aḅḅaaḅḅuḅu qaniiḅiḅ-
 kani. Iiḅaa kuuk tiritchiaḅḅuḅu anitaḅa qaniiḅmiguḅun.
¹⁷ Tarani tiritchiaḅḅuḅu qinnautillapiḅaaḅ aḅḅaaḅ, aasrii
 aullaḅḅuni aḅuyyiḅaiḅ kisiiḅḅuḅtauruat aḅḅaaḅ kiḅu-
 viaḅi, tamatkua tupiksruuat tillisaḅiḅik Agaayyutim suli
 uqautiqaḅtuat Jesus Christ-mik. ¹⁸ Aasrii tiritchiaḅḅuk
 qichaḅniqsuq siḅaani taḅium.

Malḅuk Niḅrugaaḅtuuk

13 Aasrii qiiḅiḅḅuḅa niḅrugaaḅḅuḅmiḅ mayuḅtuamik
 taḅiumiḅ tallimat malḅuḅḅniḅ niaqulik quliniḅ na-
 gruliglu. Niaḅḅuḅtiqaḅmiḅuḅ quliniḅ nagruḅmiḅiḅ, suli
 niaḅḅuḅmiḅiḅ atiqaqḅhuni pisaḅḅḅatauruaniḅ. ² Aasriisuli
 niḅrugaaḅḅuk qiiḅkaḅaa atriqaḅtuq leopard-mik, isiga-
 qaḅḅuniasrii akḅam isigaḅisun, aasrii qanḅa lion-ḅum
 qanḅatun itluni. Tarra tiritchiaḅḅuḅu aatchuḅniḅaa
 niḅrugaaḅḅuk saḅḅimiḅik, aquppiutaḅmiḅiḅiḅuḅ, kama-
 naḅtuamiglu aḅalatchiḅiḅmiḅik. ³ Qiḅiiḅiḅaa ilaḅat nia-
 quḅniḅ niḅrugaaḅḅuḅu ikiliiqsimaruaḅ liilaa tuqusrima-
 plugu, aglaan iḅiḅa mamisrimaniqsuq. Iḅuḅaḅaam na-
 nipayaḅaḅ quviḅusruutiḅiḅniḅaa malikḅuḅulu. ⁴ Iḅuich
 purvigiḅiḅaaḅ tiritchiaḅḅuk aatchuḅtuḅaaḅ aḅalatchiḅiḅmi-
 ḅik niḅrugaaḅḅuḅḅun suli purvigiḅmiḅaaḅ niḅrugaa-
 ḅḅuk uqaḅḅuḅiḅ, "Kamaḅniḅaaḅpat taamna niḅrugaa-
 ḅḅuk! Suli kia aḅuyakkumiḅaaḅpaḅuḅ akiiliiḅiḅluḅu?"
⁵ Suli niḅrugaaḅḅuk uqaḅtitauḅiḅsuq pigiiiliiḅiaḅḅua-
 nik pisaḅḅḅatinik aḅalatchitquplugu malḅukipiaḅ ma-
 lḅuḅḅniḅ tatqiḅi. ⁶ Taavruma aḅḅaaḅḅuḅu qanni uqama-
 ḅḅuutiḅiḅaa pisaḅḅḅatinik akitḅaaḅtuḅḅuḅu Agaayyun
 ilaan atqalu iḅuuniḅḅiḅuḅu taputiḅlugich iḅuḅaḅaaḅ na-
 yuutiḅuḅ qilaḅmi. ⁷ Ilaa aḅuyaktitauniqsuq ipqiḅsitaniḅ-
 ḅik Agaayyutim akiiliiḅlugich. Suli qaitchikkauruḅ saḅḅi-
 mik aḅalatchiḅiḅmiḅ qanusripayaḅanun iḅuḅḅun atla-
 kaḅiiḅiḅ uqaḅtchiiḅiḅunlu, iḅuḅiḅḅun nunaḅḅiḅpa-

yaḅ. ⁸ Aasrii iluqaaḅmiḅ iḅuich nunami purvigigiḅaaḅ
 niḅrugaaḅḅuḅḅun, iḅuich atinich aglaksimaḅḅuanun
 Ipnaiyaam Tuqḅtauruam makpiḅaaḅḅiḅ iḅuuruati-
 gun sivuani nuna iḅiḅḅaḅuḅaiḅḅaan. ⁹ Kiḅapayaḅaḅ siuti-
 qaḅtuḅ ki tusraali.
¹⁰ Kiḅapayaḅaḅ sivullikkaḅuḅmiḅ tiḅḅaaḅuḅiḅmūn
 tiḅḅaaḅuḅiḅmūḅḅiaḅḅuḅ.
 Kiḅapayaḅaḅ tuḅḅtauruksraḅuḅmiḅ savikḅakun
 savikḅakun tuḅḅtaugisiruḅ.
 Tarra taatniḅpan Agaayyutim iḅuḅiḅ iglutiutiruksraurur
 ukpiḅsiḅiḅiaḅḅuḅiḅiḅaiḅḅuḅ.
¹¹ Tarrasuli qiiḅiḅḅuḅaḅ atlamik niḅrugaaḅḅuḅmiḅ
 sagviḅsuamik nunamiḅ. Malḅuḅḅniḅ nagruḅḅniḅsuq
 ipnaiyaatun aasrii iqsiḅaaḅḅuḅniḅ niḅiḅaqḅhuni tiritchia-
 ḅḅukun. ¹² Aḅalatchiḅḅuḅu sivullium aḅalatchiḅḅuḅuḅun niḅ-
 rugaaḅḅuḅu takkuani. Purvigiḅḅiḅiḅaaḅ iḅuḅaḅaḅ na-
 nami sivulliiḅmūn niḅrugaaḅḅuḅḅun, ikiliiqsimakka-
 uḅuḅu kamaḅaaḅḅuḅniḅ quviḅnaḅḅuḅniḅ, ikiliiqsunniḅ ka-
 taktitluḅu qilaḅmiḅ nunamun takkuatni iḅuich. ¹⁴ Aas-
 riḅiḅ kinnitiiḅniḅsuq iluḅaiḅḅiḅ iḅuḅḅniḅ iḅuuruaniḅ nu-
 nami tamatkunuuna quviḅnaḅḅuḅtiḅun savaaḅiḅkaḅ-
 miḅun takkuani sivullium niḅrugaaḅḅuḅuḅ. Uqutiḅiḅiḅaaḅ
 tamatkua iḅuich nunami iḅiḅsiḅtiḅḅuḅiḅ atriḅaniḅ
 taavruma niḅrugaaḅḅuḅuḅ ikiliiqsimaruaḅ savikḅakun
 iḅuḅḅunisuḅ. ¹⁵ Ilaan iḅuḅiḅsiḅritkaa atriḅanun niḅru-
 gaaḅḅuḅuḅ suli atriḅa niḅrugaaḅḅuḅuḅ uqatlapkaḅḅuḅuḅ.
 Tamatkua puḅḅuḅiḅḅuḅat kamaksriḅḅuḅḅuḅatlu
 atriḅanun niḅrugaaḅḅuḅuḅ tuḅḅtaupkaḅḅiḅiḅ. ¹⁶ Suli
 taavruma nalunaitmiḅḅiḅsiḅniḅiḅaḅiḅ qauḅiḅiḅuḅun iluḅai-
 sa iḅuich kamaḅaiḅḅuḅat kamanaḅḅuḅatlu, umialḅu-
 ruatlu ilaippauruatlu, savaktaḅḅuḅuḅḅuḅatlu savak-
 taḅḅuḅuḅatlu, talliḅpiḅuḅun argaḅiḅa naagaḅaa. ¹⁷ Aas-
 riḅiḅ kiḅaliḅaaḅ tauḅsiḅuḅmiḅaiḅḅuḅ naaga tunniḅuḅqaiyu-
 miḅaiḅḅuḅ, kisimiḅaglaan tamatkua piḅaḅḅuḅat nalu-
 naitmiḅḅuḅat atiiḅkaḅḅuḅniḅ niḅrugaaḅḅuḅuḅ naaga kisi-
 rrutaanik atqan. ¹⁸ Uvva taamna kalipsiḅsuq suli iḅuḅa-
 yaḅaḅ kaḅiḅsiḅiḅiaḅḅuḅsrauruḅ. Iḅuḅuḅ kaḅiḅsiḅtiḅaruam
 kisilliḅḅuḅ kisirrutaa niḅrugaaḅḅuḅuḅ. Taamna kisirrutigi-
 gaa iḅuḅuḅ, aasriḅ kisirrutiaḅḅuḅ 666-mik.

Atuutaat 144,000 Annautikkauruat

14 Tarani qiviaḅaḅa qiiḅiḅiḅaa ipnaiyaḅaḅ makita-
 ruḅaḅ qimiiḅaaḅani Zion-ḅum. Piḅatiḅḅuḅniḅsuq
 144,000 iḅuḅḅniḅ piḅaḅḅuḅaniḅ atiiḅmiḅik Aapamiiḅu atq-
 anik aglasiḅmaruanik qauḅmiḅni. ² Aasrii tusraaruḅa ni-
 pinik qilaḅmiḅ nipaḅatun quḅluḅḅaḅpaum katlulaḅḅuḅ-
 raḅḅuḅuḅuḅ aasriisuli nipaḅatun atuḅtuuraḅtuat nuqaḅti-
 liḅḅniḅ atuḅtuuramiknik. ³ Iliḅiḅ atuḅḅuḅ nutauruamik
 atuḅḅuḅuḅ sivuḅaani aquppiutaḅpaum suli sivuḅaatni
 sisamat uumaruatlu umialiiḅḅuḅatlu. Aasrii kia-unniḅiḅ
 iḅuḅuḅ ilitchuḅmiḅaiḅiḅiḅaaḅ taamna atuutaat aglaan kisi-
 miḅ taapkaa 144,000 iḅuich tasukkauruat nunamiḅ.
⁴ Taapkaa iḅuich qauḅaḅirur iḅmiḅniḅ atlatuḅiḅmiḅ,
 atakkii tuvaḅaḅataḅḅuḅ. Iliḅiḅa maliḅniḅiḅaaḅ ipnaiyaḅaḅ
 napmupayaḅaḅ aullaḅḅan. Taapkaa tasuḅsiḅmakkaurur
 akunḅatniḅ iḅuich auḅaḅun ipnaiyaḅaḅ. Suli taapkaa si-
 villiurur qaisaksrauplugich Agaayyutmun ipnaiyaḅaḅ-

munlu. ⁵ Uqaqamiñ sagluuqtuatlaitchut. Patchisiquti-nağumiñaitchut sivuğaani Agaayyutim, atriplugich iñuktitun taqsraqtailaaton.

Piñasrut Israğulgich

⁶ Tarani qiñiqtuñ atlamik israğulimik tinmiruamik qutchikhuni qılajmi isruitchuamik tusraayugaagiksuaqagñiqsuaq uqautiksrağmiñik tamatkununa nayuuti-ruanun nunami, qanusripayaanun iñunjun atlakaagiiñik uqautchilijñun, iñunjitñun nunaaqqipapayaat.

⁷ Uqaqtuq nipitusri!!apiaqhuni, "Taluqsrishichi Agaayyutmik kamaksruğlugu, atakkii tikitchuq sassagñik atanniiviksraña. Purvigisriun ilaa iñiqsiruaq qılajmik nunamiglu tağiumiglu suvlaktuaguraaqtuamiglu."

⁸ Atlam israğulgum malinjigaa uqaqhuni, "Suksraunğikkauruq, kamanaqtuq nunaaqqiq taggisuqtaqtuq Babylon-mik suksraunğikkauruq, atakkii kinniplugich iñupayaat nunami killuqsagtinnigai iñmiñun, imiliqtitlugich iñupayaat sayuñathan sañjiruamik wine-nañanik." ⁹ Atlasuli piñayuaq israğulik maliguutipmiuq taapkununa uqaqhuni nipitusripluni, "Uvva, kisupa-yaam iñuum purvigigumiun niğrugaaqluk atrinjalukuqtuqulugulu nalunaitmiutanu uuma qaumigun naagaqaa arganmigun, ¹⁰ taavruma iñuum imigisipmigaa wine-naña qinnautaan Agaayyutim, kuvikkauruq avuillaq qallutaanun ilaan qinnautiqpañan. Taamna iñuk nagliksaagtitaugisiruq iknikun sulfur-kunlu sivuğaatni ipqitchuat israğulgich sulivuvuğaani ipnaiyaam. ¹¹ Aasrii itchiulanğa ikniğum nagliksaagtitaauratigun mayuqtuagisiruq taimuñ isruitchuamun. Ilinjich iñiqtuqsiagñiitichut uvlumi unnuamiļu, tamatkua putqataqtuq niğrugaaqlunmun atrinjanunlu, sulivuvuğaani akuqtuiruq nalunaitmiutanu atqaniglu."

¹² Uvvaasriiñ ipqisittuat iglutuutiqaqtuksaurut, tamatkua tupiksriuat tillisaiñik Agaayyutim sulivuvuğiruat Jesus-mik. ¹³ Aasriiñ tusraaruñ nipimik qılajmiñ uqaqtuamik, "Aglagiiñ. Quvianamiurut tuquniaqtuq uvakñaniñaglaan tuniqsimağmiktigun Ataniğmun." "Tarrallapiaq! Ilinjich minguiqsiağisirut savaagmikiñ sulivuvuğisigaich akiññaktaatij savaagmiktigun." Taamna irrusriq uqautigikkana.

Kiprivik Katitchiviglu Nunami

¹⁴ Tarani qiñiqtuqtitluñ qañiqtuñ qatiqtaamik nuviyamik, aasriiñ una aquppiugaqtuq qañani nuviyam inniqsuq igñinatun iñuum. Niaquğmiñi manijmik kaviqsamik niaquğutiqağniqsuq, sulivuvuğaniñi saagağniqsuq ipiktuamik kipritmik. ¹⁵ Sulivuvuğaniñi atla israğulik aniruq agaayyuvikpañmiñ, tuquluhuni taavrumuñ aquppi-ruamun nuviyami, "Tigulugu kiprisin kipriiñ, atakkii katitchiviksraq tikitchuq. Piñjuqtuq asiat katinnaqsirut nunami." ¹⁶ Tarra taavruma aquppiuam nuviyami atuqsagaa kiprisini nunami, aasriiñ nunami piñjuqtuq asiat katitlugich.

¹⁷ Tarani atla israğulik anilgitchuq agaayyuvikpañmiñ ittuamiñ qılajmi, ilaaptuuq kiprisiqağmiñiqsuq ipiktuamik. ¹⁸ Aasriiñ atla israğulik amakñaqtuq tunillağ-

vinjmiñ sañjiaqtuq anjalatlaplugu ikniq. Nipruaqtuq nipitusripluni taavrumuñ tigummiruamun ipiktuamik kipritmik uqaqhuni, "Atuğun ipiktuq kipriiñ, aasriiñ kati-llugich asiat siğñaqtuq nunamiñ, takku asiat piñju-llapiaqtuq." ¹⁹ Tarra israğulgum kiprisautigigaa kiprisini nunamun. Katitkai asiat nunamiñ igitlugich misriqqi-vikpauranun qinnautaan Agaayyutim. ²⁰ Misriqqi-vium imañ tutmiqatağigaa silataani nunaaqqim, aasriiñ auk maqiruq misriqqiviniñ uñasriksilaña 200 mile-latun aasriiñ ititilaaliqhuni tuttuqpaum qaqtuğutiknunaglaan.

Israğulgich Anjalatchiruat Iñu!!iugutiqpauranik

15 Qiñiqtuñ atlamik atlayuagñaqtuamik qılajmi kamañqhuni quvinqaqtuamik. Tallimat malğuk israğulgich piqağniqsut tallimat malğunmik iñu!!iugutiqpauraksranik. Aqulliqsañurut atakkii qinnautaa Agaayyutim nunjitchaagutiqaqtuq taapkuniña.

² Tarani qiñiqtuñ tağiumik tağgaqtuutitun ililaa ilaratun ikniğmik sulivuvuğaniñ taapkuniña akimaruanik niğrugaaqlunmiñ sulivuvuğaniñ kisirrutaaniñlu atqan. Qichagñiqsut siñaani tağium ittuam tağgaqtuutitun, tigummiplugich nuqaqtilgich atuqtuurat Agaayyutim aatchuutai. ³ Ilinjia atuğagaat atuutaa Moses-ñum savak-taan Agaayyutim sulivuvuğaniñ atuutaa ipnaiyaam uqaqhutiñ,

"Kamañqut quvinqaqtuñlu savaatin,

Ataniiq Agaayyuun Sañjipayaaqtautiin.

Nalaunñaruñurut sulivuvuğaniñ ilumutuutur pılğusritin,

Umialigiplutin iñuich nunaaqqipañni.

⁴ Ataniiq, kia taluğingitkisivatin

kamakutiqağlugulu atigikkan,

atakkii kisivich ipqitchuanurutin.

Iñuich nunaaqqipayaniñ agğisirut purvigilutin,

atakkii qañiğniğaiç iluqağmiñ surağautitin nalauñaruat."

⁵ Taavruma aquagun qañiğniğiga ipqañniqsauruq ini agaayyuvikpañmi qılajmiittuami anjağataqtuq.

⁶ Aasriiñ tallimat malğuk israğulgich anirut agaayyuvikpañmiñ, piqaqhutiñ tallimat malğunmik iñu!!iugutiqpauraksranik, atnuğaaqahutiñ salumaruanik qaummağiksaanik ukiñhaagiksaanik, sulivuvuğaniñ tapsiqahutiñ manijmik kaviqsamik satqanmiktigun. ⁷ Tarra ilañata sisamat uumaruat aatchuğai tallimat malğuk israğulgich tallimat malğunmik piñalunmik kaviqsamiñ manijmiñ pıljanik immaukkaqtuanik qinnautaanik Agaayyutim iñuuruam taimuñ isruitchuamun. ⁸ Aasriiñ agaayyuvikpak immaukkaqtuq itchimik kamanautaniñ sañjianiñlu Agaayyutim. Kiñanniiñ iñuk isitlayumiñaitchuq agaayyuvikpañmun naatchigaluaqnağich tallimat malğuk israğulgich taapkuniña tallimat malğunmik iñu!!iugutiqpauranik.

I!iligaurat Imalgich Qinnautaanik Agaayyutim

16 Tarani tusraaruñ nipituruamik nipimik taavrumuñ agaayyuvikpañmiñ uqaqhuni taapkununa tallimat malğunmun israğulijñun, "Kuvvityaqsiğijñun nunamun imañjich i!iligaurat qinnautaa Agaayyu-

tim.”² Tarra sivulliq israğulik aullaqtuq kuviplugu iluligaurani nunamun. Tarraasrii tatamnaqtuat atniğña-piağataqtuatlu killiğruat ilirut iñuñnun piqaqtuanun nalunaitmiutanjanik niğrugaaqtuum purvigiplugulu atrija.³ Tuglian israğulgum kuviñiğaa iluligaurani tağiumun. Tarra iliruq liilaa auña tuquñaruam iñuum, aasrii uumaruapayaat tağiumi tuquplutiñ.⁴ Piñayuak-nik israğullak kuviñiğaa iluligaurani kuñuñnun suvlik-tuağuraqtuanunlu. Suli tamatkua imğat auguqtuq.⁵ Tarra tusraagiga israğulik aňalatlaruaq imiğmik uqaqtuq,

“Nalaunñapiaqtutin atanniikavich taatna, ilvich ittuami ataramik pakmalu ipqitchuamiñu.
⁶ Atakkii iñuich maqipkaifiñqsut auñatnik ipqiqsittuatlu sivuniksriqirautlu, aasrii aatchuğitin auñmik imigaksrañatnik. Taatnagaksrauruttakku.”

⁷ Suli tusraaruna nipimik tunillağviniñ uqaqtuamik, “Aa, Ataniiq Agaayyuun Sañjipayaaqatuatiin, atanniqsuutitin ilumutuurur nalaunñapiaqhutiñ.”

⁸ Sisamanata israğulgich kuviñiğaa iluligaurani siqiñiğmun. Tarakñaaglaan siqiñiğmun uunañan iñuich uunniqipkañiğai atniłuutiqağulgich.⁹ Suamaruam uunaum iñuich ikigai. Aasriisuli taimaqtuutiniğaat atqa Agaayyutim iluilliuğutiqpauraqtitchiruam, suli isrumitqiñiğitichut kamakkutiqağuglugu kamanautaa.

¹⁰ Tallimañat israğulgich kuvisiruq iluligauragmiñik aquppiutanjanun niğrugaaqtuum, aasrii añaayuqautaa taaqsillaapiaqtuq. Iñuich kinmağaiç uqqatiñ atniğñaq-pagitiłutiñ¹¹ taimaqtuutiługu Agaayyun qilañmiittuaq pisigiługu atniğñaatiñ killiğruatiñlu. Naagasuli mumi-guliñiğitmiut pigiitchuaniñ savaagmikniñ.

¹² Itchaksrañat israğulgich kuvisiruq iluligauragmiñik kuukpauranjanun Euphrates-ñum, aasrii taamna kuuk paligñiğaa itqanaiqsağlugu apqutiksrañat umialiniç kivaknam tunjaaniñ.¹³ Tarraasrii qiniqtuñ piñasrunik salumaitchuanik irrutchiñik liilaa naağayyiniç an-niuğaqtuaniç qanğaniñ tiritchiaqtuum suli qanğaniñ niğrugaaqtuum suli qanğaniñ tañiğillaqtuam sivuniksriqirim.¹⁴ Taapkua irrusriqtuñ tuunğaum savaaqat-tut quvinaqtuaniç. Taapkua piñasrut irrusriqtuich aullağaqtu umialipayauraniñun nunam nanipayaaq, atautchimuktitchaqtuğich añyuaqupluğich kamanaqtuami uvluani Agaayyutim Sañjipayaaqatuam.

¹⁵ (“Naalağnisitchi! Aggiğñaiaqtuñ atrilugu tigliñiaqti. Quviasruktuq iñuk itqummaagiksuaq qaunagiługu atnuğani. Tarrakii aullağumiñaitchuq atnuğailaaguni suli kanñugilugu atnuğaisilaani.”)¹⁶ Taapkua irrusriqtuich katinniğaiç atautchimun inimun taiyuutiqaqtuamun Armageddon uqautchisun Hebrew-t.

¹⁷ Tallimat malğuaata israğulgich kuviñiğsuq iluligauragmiñik siłamun. Tarraasrii kamanallapiağataqtuag nipi nipliqsuq aquppiutaqpañmiñ agaayyuvikpañmi uqaqhuni, “Naatchirut.”¹⁸ Tarani tusrağnaqtuq katlu-lat, ikniqpalağaqhuni suli nuna iliqsraqpauraqhuni. Qañauñniñ taatnatun nuna iliqsrañanğitichuq. Taamna nunam iliqsraqpauratħa suañaniqsrauruq nunam aullağniivianiñaglaan.¹⁹ Kamanaqtuag nunaaqiq av-

guñniqsuq piñasruutluni, suli nunaaqiqch nunami piyaqqukkaurut. Agaayyutim itqağigaa kamanaqtuag Babylon qaitchuklugu qallugauraq immaukkaqtuag wine-nañanik, tarra ilaan tatamnaqtuag qinnautaa.²⁰ Suli qikiqtapayaurat piiqsut iñiğipayauratlu paqinnat-qikkumiñaiqhutiñ.²¹ Suli natatquğnaqpaurat kataktut iñuñnun qilañmiñ uqumaisilaaqatuat 100-pound-tun-laa. Aasrii iñuich taimaqtuutigaat Agaayyun piqtuigi-plugu iluilliuğutiqpauraq natatquğnatigun, taamna iluilliuğutiqpauraq tatamnaqpagitiłuni.

Akiisuqpaglu Niğrugaaqtuğlu

17 Tarani ilañat tallimat malğuk israğulgich piqaqtuat tallimat malğunñik iluligauraniç uvamnuk-huni uqautigaañ, “Ki. Qiniqtitkisigikiñ tatapsaus-riaksrañanik akiisuqpaum aquppiruam iñuğiaqtuani imiğni.² Umialiniç nunam sayuñaqatiqağniqsut taavru-miña akiisumik, suli iluqatiñ iñui nunam imiliğniqsut imiqhutiñ wine-mik sayuñatħanik akiisum.”³ Uvvaas-riiñ Ippitchuamun Irrutchimun aňalatitluña israğulgum aullautigaañ suviksraillaamun. Aasrii qiniqtuñ ağnamik aquppiruamik qañani kavviğiksaam niğrugaaqtuum aglaqaqtuam pigiitchuamik pisaañjatinik iluqaani qaamiñi. Taamna niğrugaaqtuk tallimat malğunñik niaquqaqtuq suli qulinik nagruqaqhuni.⁴ Ağ-naq atnuğaaqağniqsuq qiniğniqsuanik tunuaqtaanik kavviğiksaaniglu, suli qiniyunaqsriqsuqhuni maniñ-mik kaviqsaamik suli akisuruanik uyağauraanik suli qatitaañ suñauraqpañnik. Argañmiñi tigummiñiqsuq qallutmik piłiuqtamik maniñmiñ kaviqsaamiñ immauk-kaqtuamik nağgunallapiağataqtuaniç atuummiruanik sayuñaiğmigun.⁵ Ağnam qañani aglaqağniqsuq atigmik kanjisiłgunaitchuamik,

“Babylon, kamanaqtuag, Aakañat Akiisut

nağgunallapiağataqtuapayaatlu nunamiittuami.”

⁶ Tarra qiniğigaa ağnaq imiliqsuaq auñatnik ipqiqsittuat suli auñatnik tuqputauruat pisigiługu ukpiqsriłiqtiñ Jesus-mik.

Qiniqapku ağnaq atqunaq quviğusruktuñ⁷ Aasrii israğulgum uqautigaañ, “Suvaata quviğusrukpiç? Uqautigisigikiñ kanjisiłgunaitchuananiç ağnam suli taavruma niğrugaaqtuum usriaqsigvian, niaquqaqtuam tallimat malğunñik nagruqaqhuniłu qulinik.

⁸ Niğrugaaqtuk qiniçkan itkaluaqtuag inğiqsuq pakma, suli mayuğumaqsiruq natiqsiñaitchuamiñ añmağni-miñ aasriiñ piyaqquğviniçmuktuksrauluni. Iñuich iñuuruat nunami tamatkua atiniç aglaksimaitchuat mak-piğaanani iñuutħum iñiqtatulağatħaniğlaan nunam quviğusrukkisirut qiniğumitruñ niğrugaaqtuk itkaluaqtuag suli inğiqhuni pakma suli sagvitqikkisiłuni ilaat-nigu.⁹ Iñuk kanjisiçtuq taavrumiña isrumatuliqaqtuksrauruq Agaayyutmiñ. Tallimat malğuk niaqt tallimat malğuk qimigaañurur taavruma ağnam aquppi-viçkanji. Tallimat malğuk umialgupmiittuuq.¹⁰ Tallimat umialgich umialgunaiğniqsut, atausriq umialgusugaaqhunisuli, suli atla aggiqsagumapluni. Taimma ag-giğumi umialguurallakkisigaluaqtuq sivikitchuami pi-

vinjmi. ¹¹ Aasriiji niġrugaaqłuk itkaluaqtuaq ingiqhuni pakma, taamna tallimat piñayugigaat atangich aglaan ilagigaat tallimat malguk atangich. Suli piyaqqugvinj-mukkisiruw. ¹² Aasriiñ qulit nagruich qinikkatin qulit umialgurut akuqtuimaitchuatsuli aňalatchiġksramik umialiktitud, aglaan saňjiaqagumaaqtut umialiktitud sivikitchuami pivinjmi piqatigilugu niġrugaaqłuk. ¹³ Taapkua atautchiiñamik sivunniutiqagtut, suli qaitkisaat saňjigikkaqtin aňalatchiġksraqtinlu niġrugaaqłunmun. ¹⁴ Ilinjich aňuyyiaġisirut ipnaiyaamun aglaan ipnaiyaam akiilgisigai, atakkii Atanigigaat atangich suli umialigigaat umialgich, suli tamatkua piqatauruat ilaani tuqłutiqagtut piksraqtaañplutin suli tuniqsimaplutin.”

¹⁵ Aasriiñ israqulgum uqautigaanja, “Imgich qinikkatin akiisum aquppivigikkani, tamarra iñuich iñugiallapiaqhutin nunaqqipayauraniñ uqausriqaqtuat atla-kaaġiñik. ¹⁶ Suli qulit nagruich qinikkatin suli niġrugaaqłuum uumigiagutigisigaat akiisuw. Ilinjisa aatkisigaat suuraapayaaniñik uniluguw atnugailaaq aasriiñ niġipmiluguw timaa ikipaqmiluguw ikniġmik. ¹⁷ Atakkii Agaayyutim kipigniuġutiqagtinnigai tanjiguklugich ilaan sivunniutini atausriňuqulugi!lu qaitchitqulugil!u ilinjich aňalatchiġksraňatnik umialiktitud niġrugaaqłunmun, Agaayyutim uqatli immiamaniałhatnunaglaan. ¹⁸ Aġnaq qinikkan nunaqqiġigigaa kamanaqtuaq ataniqsimatniktuaq umialinjitiñik nunam.”

Babylon Suksraunġikkauruw

18 Tamatkua aquatigun qinigtunja atlamik israqulinjmik atqaqtuamik qilanjmiñ aňalatchiġqipauraqahuni, aasriiñ iluqaan nuna qaummaġiksipkaġaa qaumanigmiñik. ² Tarra nipruaġniqsuw itna, “Babylon kamanaqtuaq suksraunġikkauruw, tarra ilu-mutuuruq!

Inigiliutigaat tuunġai!lu qanusripayaatlu irrusri-qłuich

sulipsuw qaayugnaqtuapayaatlu uumiñaqtuatlu tinjiaġruich.

³ Babylon qaitchigai wine-mik iñunjich nunaqqipayaat imiliqtitlugich

sayunatlıan saňjiruamik wine-naňanik. Umialinj nuna sayunajatiginigaa ilaa, suli tauqsigñiaqtinijñ nunam umialguġvigipluguw umialgutitigun akuqtukkanjich ilaan atugaułhagun.”

⁴ Tarra tusraapmiunja atlamik nipimik qilanjmiñ uqaqtuamik,

“Iñunjaan, annisitchi taavrumakna nunaqqimiñ.

Ilipsi ilauruksraunġitchusri killuqsautaiñi, piqataunġitchumausri!i iñu!lu!uġutiksrautaiñi.

⁵ Killuqsautai iñugiaktut qutchiksiplutin qilaktun, suli Agaayyutim itqaġigai savamaqłutai.

⁶ Utiqtitchivigisriun Babylon qaisaňatun ilipsitñun, akilijluguw malguktun ilaan savaanġigun, immiġluguw qallugauranja malguktun ilaa imiksriuwmatun ilipsitñun.

⁷ Atqunallapiaqługuw injmiñik kamagiruw iñuuniuqaq-miug susrunġisaallapiaqhuni.

Pakma aatchuqsiun nagliksaaġutiksramik alianallapiaqtuamiglu.

Atakkii uqaqtuw injmiñun,

“Uvanja aquppiuraaġisirunja ataniqtun. Uilgaanġitmiunja.

I!itchuqsriyumiñaitchunja alianamik.’

⁸ Taatnaqługuw iñu!lu!uġutiqaauraksraňiñ tiktikisigaat atautchimi uvlumi,

tuqułhum, alianamlu, kakkaaġnamlu.

Suli ikigisiruw ikniġmik,

atakkii Atanġuruw Agaayyun sapigñiaqtuw atanniruaw ilaanik.”

⁹ Tarraasriiñ umialinjisa nuna sayunajatiqagtuaat akiisumik pisunja nautagun qiaġisigaat alianniuġutigiluguw taamna aġnaq qinigumitruñ isia ikualanijan. ¹⁰ Qichaġisirut unasriksilutin sivuugagiluguw ilaan nagliksaaqtitaulha uqaġutin,

“Nakliun, nakliun, ilvich Babylon, kamanaqtuaq nunaqqiq,

saňjiaqagaluwaqtuaq nunaqqiq.

Atautchimi sassaġniġmi anasriñjuqsakkauniktutin.”

¹¹ Uvvaasriiñ tauqsigñiutilgich nunapayaami qiarut kiñuvġupluguw ilaa, atakkii taraknaaglaan kimikunniñ tauqsiksraigñiqsuw suuraňitiñik. ¹² Suuraqpaurat kaviqsaatlu qatiqtaatlu maniich, akisuruatlu uyaġauraat,

qatiqtaatlu sunjauraqpaich, ukiłhaaġiksaatlu suli ukiłhaat tunjaqtaatlu, silui!lu kavviġiksaatlu, qanusri!maatlu ayuġnaqtuaat qiruich, qanusri!imaat suurat tuugaaniñ, akisuruatlu qiruich, patukpai!lu, saviłhatlu,

uyaġai!lu siqquqtatun, ¹³ sinimatlu, avuugutit, tipragik-sautit ikipkaqługich, myrrh-lu, frankincense-lu, wine-nat, uqsrut, mukkaaġiksaat, mukkaaksratlu, niġrutitlu,

ipnaich, tuttuqpaich, tuttuqpagaatitlu, suliunniñ iñuuruat iñuich. ¹⁴ “Asriatluunniñ kipigniuġutigikkatin piiqsut ilipniñ, suli suuraapayaatin akisuruat qinijunaqtuatlu taimmaurur ilipniñ, aasrii sumiunniñ paqitchumiñaigtin.”

¹⁵ Tauqsigñiutilgich tamatkuninja suuranik umialguqtuaat taavrumakna aġnamiñ qichaġisirut unasriksuami, sivuugagiluguw nagliksaaqtitaulha alianapiaqtuamik qialutin,

¹⁶ uqaġutin,

“Nakliun, nakliun. Kamanaqtuaq nunaqqiq atnugaaqaguwuruw ukiłhaaġiksaanik tunjaqtaaniglu kavviġiksaaniglu,

qinijunaqusriqsuqhuni maninjmik kaviqsaamik, akisuruaniglu uyaġauraanik, qatiqtaatlu sunjauraqpaňnik.

¹⁷ Atautchimi sassaġniġmi tammaigai iluqaisa umialgutini.”

Suli iluqaġminj umiaqpaich umialinjich taġiuqsuqtillu suli iluqaġminjlu akiñnaňniaqtaut taġiumi qichaġniqsut unasriksuami, ¹⁸ suli nipaalarut qinijamitruñ isia ikualanijan uqaqutin, “Piitchuq atlamik nunaqqimik taavrumatun kamanaqtuaatun nunaqqisun.”

¹⁹ Ilinjisa nalluqsruġnigaaat nuna apyua niaqumiknun, qiallagminj kinuvġullaġminjlu nipaaplutin,

“Nakliun, nakliun. Taamna kamanaqtuaq nunaqqiq! Iluqaġminj umiaqpaqtaut taġiumi umialguġniqsut

suuranjigun akisuruatigun!
 Atautchimi sassagnigmi suksraungiqsauruq.”
²⁰“Qilaaq, quviasrukpautigun suksraungiqsauruq.
 Quviasrukpagitchi Agaayyutim iñui!lu uqqiraqtau-
 ruasi!lu sivuniksriqirauruasi!lu,
 atakkii Agaayyutim akiisuuq anasriñjuqsagutigigaa
 pisigiplugu savaanagun ilipsitñun.”
²¹Tarani sapiğñaqtuaq israğulik tigusriruq uyağa-
 gruamik anjiruutun mukkaaksriugutitun aasrii mi!luq-
 sautiplugu tağiumun, itnaqhuni,
 “Taatnatun kamaanaqtuamik nunaqqiqq Babylon ik-
 sautikkaugisiruq,
 aasriiñ qifiğnatqikkumiñaiğisiruq sumiunniñ.
²²Suli nipiñich nuqaqtiligaqtit atuqtuuralgich
 suli supluaqtuğnaqtuatlu qalğuqtautitlu tusrağnat-
 qikkumiñaitchut ilipni uvakñaniğaglaan.
 Suliuqtit qanusripayaanik paqinnatqikkumiñaitchut
 ilipni,
 suli qatraqniña mukkaaksriugutim tusrağnatqikku-
 miñaitchuq ilipni.
²³Suli qaumanğa kialuuram
 qaummağitqikkumiñaitchuq ilipni uvakñaniğaglaan.
 Nipaata uiksrautimlu nuliaksrautimlu
 tusrağnatqikkumiñaitchuq uvakñaniğaglaan ilipni.
 Ilvich tauqsigñiaqtitin kamaanağniqsrauniqsut nuna-
 mi.
 Suli aņatkuu!pkun iluqaisa nunam iñui kinnigitin.
²⁴Suli Babylon anasriñjuqkauruq
 atakkii aņat sivuniksriqirit ipqitchuatu!lu iñuich
 suli iluqağmiñ tuqputauruat nunami qifiğnaqtut nu-
 naaqqimi.”

Qatchallautiqatıq Qılajmi

19 Taavruma aquagun tusraaruña nipiqaupauranik
 iñugaagrukpaum qılajmi, uqaqhutiñ,
 “Quyanaqniaqpat!
 Anniqsuğiağlu kamanaunlu [kamakkunlu] sanjılu
 pigigaa Atanguruam Agaayyutipta.
²Atanniqsuutai ilumutuuruat nalaunñaplutiñ.
 Atakkii akiisuppaum asinjuğaa iñupayaaq nunami
 sayuñatıgmigun.
 Taatnaqlugu Agaayyutim atannigaa anasriñjuqsaq!u-
 gu
 piqutigiplugich tuqputauruat ilaan savaktaiñ.”
³Ilaqatchiq!ugu niplitqiksut.
 “Quyanaqniaqpat!
 Isiq ikualaruamiñ nunaqqimiñ qunmuktuuq taimuñ
 isruitchuamun.”
⁴Suli iñuiññaq sisamatlu umialıñnat sisamatlu uuma-
 ruat putiqtit nanğaq!ugu Agaayyun aquppiruq aqup-
 piutaqpanmiñi, uqaqhutiñ,
 “Amen! Quayanaqniaqpat!”

Ipnaiyaam Katchuutiviksrautaa

⁵Suli nipi nipliqsuq aquppiutaqpanmiñ,
 “Nanğaqsiun agaayyutigikkaqput,
 iluqapsi savaktauruasrii

talusriruasri!lu ilaanik,
 kamanaiññağmiñ, kamanaññağmiñ.”
⁶Aasrii tusraagiga nipiqaupauruq itna liilaa nipaaitun
 iñugiapagigataqhutiñ iñuich, nipaaitunlu iñugiaktuat
 imğich, nipaaitunlu suanaruam katlulam, uqaqhutiñ,
 “Quyanaqniaqpat!
 Atanguruq Agaayyutigikkaqput Sanjipayaaq-
 tuuq anjalatchiruq.
⁷Quviatchakta quviasrullapiagutalu.
 Nanğaglakput kamanautaa;
 atakkii katchuutiviksrautaa ipnaiyaam tikitchuq,
 suli ilaan nuliaksrautaa injmiñik itqanainjaniktuq.
⁸Nuliaksrautaa atnuğaksrisauruq
 qatiqtaamik uki!haagiksaamik qaummağiksuamiglu
 salumaruamiglu.”
 Atakkii uki!haagiksaaq nalaunñaruat savaagigaa ip-
 qiqsitanıñ Agaayyutim.
⁹Aasriiñ israğulgum uqautigaan, “Aglagun una, qu-
 vianamiurut tamatkua aiyugaaqtauruat katchuutiru-
 an nullautchiqpagviksrananun ipnaiyaam.” Uqautit-
 qikkaan, “Taapkua ittut ilumutullapiaq Agaayyutim
 uqañi.”¹⁰Taranitarra puttun israğulgum isigaifun
 purvigisruk!ugu, aglaan uqautigaan, “Taatnaqnak,
 uvanaptuuq savaktiñiññağigaa Agaayyutim iliptun
 aniqatiuptitunlu tupiksriuat Jesus-ñum sagvikkanjanik.
 Purvigilugu nanğagun Agaayyun. Atakkii taapkua
 uqaksrisimaruat pisigiplugu Agaayyun sivullikkaurut
 irrutchikun sivuniksriqirititun sivuani.”

Usriaqsqsuaq Qatiqtaami Tuttuqpanmi

¹¹Suli qifiğigaa qılak aņmaqtuaq, atanıi qatiqtaaq tut-
 tuqpak! Taamnaasrii aquppiruq taavrumanı atiqag-
 niqsuq Tuniqsamaruamik suli ilumutuuruamik, aasrii
 atanniqsuiruq anjuyakhuni!lu nalaunñaruatıkun.¹²Ilaan
 irrak inniqsuk ikualaruatun ikniqtun. Niaquani iñugiak-
 tut niaquğutit. Atqa aglausimaniqsuq ilaani, kia-unniñ
 iñuum ilisimanğisarañ aglaan kisimi.¹³Atnuğaaqag-
 niqsuq akuqturuamik misruktaqsamaruamik aņmun, suli
 taiyuğaat uumiña atıgmik “Uqañha Agaayyutim.”¹⁴Suli
 anjuyaktaiñ qılau malıñniğaat usriaqsqhutiñ qatiq-
 taani tuttuqpanıi, atnuğaaqahutiñ uki!haagiksaamik
 qatiqtaanik salumaruanik.¹⁵Ilaan qanğaniñ anniuğag-
 niqsuq ipiktuq savikpak. Taavrumiña ipıgaqtuğisi-
 ñığai nunaqqiqpaich iñuñich, suli anjalatkisigai sa-
 viñhamik ayaupiamik. Tutmağisigaa misriqqivia tatam-
 naqsiluni qinnautaa Sanjipayaaqtaam Agaayyutim.
¹⁶Suli akuqturuamiñi mumıgmıñ!lu atiqagniqsuq
 aglausimaruamik itna,
 “Umialgat umialgich,
 suli Atangat Atangich.”
¹⁷Qifiñgitchun israğulıñmik qichaqtuamik siqifiğmi
 nipitusri!apiaqhuni uqautiplugich iluqaisa tinmiat tin-
 miruat silami, “Qağğisitchi. Katittitchi niğityağusri nu-
 llautchiqpagviani Agaayyutim.¹⁸Niğiyumagisri ti-
 miñich umialgich, timiñich anjuyaktit qauk!ñisa, suli ti-
 miñich kamaanaqtuut aņutit, tuttuqpanısalu timiñich
 tamatkualu tuttuqpagaqtit. Niğiyumagisri timiñich ilu-
 qaisa iñupayaurat, savaktaagruunğiññaanlu savak-

taagruunjaanlu, suli kamanaiñjaanlu kamananjaanlu.”¹⁹ Suli qiñigiga niğrugaaqłuk suli umialiñi nunam anjuyaktituummaisa katiruat anjuyaksagumaaqługu taamna aquppiruaq tuttuqpañmi anjuyaktinijlu.²⁰ Aglaan niğrugaaqłuk tigurauruq taputiqlugu sivuniksriqinjuaqti savaaqaqtuaq quvinqaqtuanik ilaan takkuani. Kinnitñiqniqsuq tamatkuniña akuqtuiruanik nalunaitmiutanjanik niğrugaaqłuum suli putqataqtuanik ilaan atrinjanun. Iluqatik taapkuak sinjitaauruk iñuunjaaknik narvanjanun ikniğum ikualaruamun sulfur-mik.²¹ Suli kisinjuqtat tuqqataururur savikpañagun taavruma aquppiruam tuttuqpañmi, anniugaqtuakun qanganiñ; aasrii iluqağmiñ tinjmiat niğisuigatağvigigich timinijich.

1,000 Ukiut

20 Tarra qiñigtuna israqulimik atqaqtuamik qilanjmiñ, saagaqłuni argañmiñi anjmautaanik natiqsifaitchuam anjanğum kalimñaqpañniglu.² Ilaan tiggugaa tiritchiaqłuk, taamna taimakñaqtaq nimigiaq, tuunğauruaq Satan-ñupluni, qiliqsruqługu sivunniqlugu 1,000 ukiunik. Aasriiñ sinjinnigaa natiqsifaitchuamun anjanimğmun umikługu umñutmik piilakku miñaitchuamik, Satan-mun sagluqiyumiñaiğlugich iñuich tarakñaniñaglaan 1,000 ukiut naanniañhatnuna-glaan. Aglaan taapkuu aquatigun pituisaallaktuksraupmiuq sivikisuurami.

⁴ Qiñiqmiuna aquppiutaqpañnik, suli iñuich aquppiurur tamatkunani sanjñiqutiniñiqsut atanniqsuitquplugich. Aasriiñ qiñigtka iñuusriñich tamatkua niaquikkaurur tuniqsimakamij Jesus-mun uqałhanunlu Agaayyutim suli payañaitñamij ukpiqsriğimikni. Tamatkua putqatanğitçhut niğrugaaqłunmun atrinjanunlu unniñ akuqtunğıtlugu nalunaitmiutanja qaumiktigun naaga argañmiktigun. Ilinijch iñuutqinñiqsut atangūqatauplutinij Christ-mi 1,000-ni ukiuni.⁵ Taamna tarra sivulliq anjitiqiviksraq. Kisinjuqtanijch tuqunjaruat anjitiqinğitçhut 1,000 ukiut naanñaiñjaaisa.⁶ Quviana miurur ipqitłutinj taapkuu piqataurur sivulligmi anjitiqiligmi. Tuglian tuqułhum sanjñiksraipiağai, aglaan agaayuliqsigigisigai Agaayyutim suli Christ-ñum, suli atangūqatigigisigaat 1,000-ni ukiuni.

Satan Akiilirauruq

⁷ Tarraasriiñ 1,000-gich ukiut naatpata, Satan pituik-kaugisuruq isiqtauvinmiñiñ.⁸ Aasrii anigisuruq kinnitñigiağuni iñunñik nunam nanipayaaq ilağilugik Gog-lu Magog-lu. Katinniağai iluqaisa anjuyiaqulugich. Iñugiaktutillaqaqtut qavianjatun tağium siñaan.⁹ Aasriiñ ilinijch siaminniqsut iluqaanun nunamun aasrii iluplugu iñuiñ Agaayyutim nunaqaqğılu piqpagillapiakkaña. Tarraasriiñ ikniq atqaqtuq qilanjmiñ aasrii suksraunğıqlugich.¹⁰ Aasriiñ tuunğaq kinnitñiktuaq ilinijñik sinjitauruq narvanjanun ikniğum sulfur-ñumlu, sinjitauiaknun sivuani niğrugaaqłuum sivuniksriqinjuaqtimlu. Aasrii ilinijch nagliksaagisirur uvlumiñ unnuamiñlu tamunja isruitçuamun.

Aqulliq Atanniivik

¹¹ Suli qiñigtuna anjiruamik qatiqtaamik aquppiutaqpañmik taavruminjalulu aquppiruamik taavrumani. Ilaan sivuğaniñ nunalu qilaglu aullauruk, sumiunniñ paqinnağumiñaiqhutik.¹² Suli qiñigtka tuqunjaruat, kamanaiñjaanlu kamananjaanlu, qichaqtuat sivuğani aquppiutaqpaum. Tarra makpiğaat anjmakaurur, sulipsuuq makpiğaanijch iñuulhum. Taapkuu tuqunjaruat atannikkaurur savaanjisigun aglaksimakñanijitun makpiğani.¹³ Tağium suli tuqułhum anjalatchivanlu utiqtitkai tuqunjaruapayaat. Ilinijch atannikkaurur atausriutaaqługich maligutlugu savaanjat.¹⁴ Aasriiñ tuqułiglu ilaan anjalatchivalu sinjitaauruk narvanjanun ikniğum. Tarra taamna tugligigaa tuqułhum.¹⁵ Tarraasriiñ kisu-payaaq, atigikkana aglaksimaitman makpiğaanijch iñuulhum, sinjitaupmiuq narvanjanun ikniğum.

Nutaaq Qilak Nutaağlu Nuna

21 Tarani uvaña John qiñigtuna nutaamik qilanjmik nutaamiglu nunamik. Sivulliq qilak sivulliglu nuna piiqsuk, tağiuq piiqmiuqtuuq.² Suli qiñigiga ipqitchuaq nunaqaqğıq, nutaaq Jerusalem, atqaqtuaq Agaayyutmiñ qilanjmiñ, itqanaiaqsimapluni suli qiñiyunaqusriqsukkaupluni nuliaksrautitun uiksrautmiñun.³ Aasriiñ tusrauruna nipiqañmik aquppiutaqpañmiñ uqaqtuamik, “Uvva, ipqitchuaq inaa Agaayyutim piqasriutirur iñunun. Agaayyutim nayuqatiginiğai, aasrii ilinijch iñuginiağai. Agaayyun injmiñik itqatunnaqtuq ilinijñi.⁴ Agaayyutim allaqtigisigai qulvipayaat irinijñiñ. Ilinijch tuqqutqikkumiñaiqsut. Alianniutqikkumiñaiqsut kinjvğulutinij atniğñautiqagutinlu tarakñaniñaglaan, atakkii sut sivuani itçuuruat piğñiqsut.”

⁵ Suli taamna aquppiruaq aquppiutaqpañmi uqaqtuq, “Atanjii, pakmapak savakkitka supayaat nutaağuglugich.” Aasriiñ uqautipsaagaña, “Aglakkich ukua, atakkii uqałhich uqautigikkatka ukpiğnaqtut ilumutuu-plutinlu.”⁶ Sulipsuuq uqautigaña, “Naanjaniktuq. Uvaña Alpha-ñuruna suli Omega-ñuplunjalulu, aullağniisaaq suli isrukłitçhaaq. Kimunliqaa imigūliqsuamun aatchuutiginiğigai imiq akiiłaağlugu suvliktuağuraaq-tujananiñ imğum iñuunaqtuam.⁷ Kiñapayaaq akimaruq paitchaktaaqagisuruq taapkuñja. Suli ilaan Agaayyutigigisigaña suli ilaa iğñigigisigiga.⁸ Aglaali iqsisuruatlu, ukpiqsrisaitçuatlu, nağğunaqtuanik savaaqaqtuatlu, iñuuaqtuqtitlu, sayunjaruatlu, anjatkuuruatlu, aanguaqtuqtautlu, iluqatinlu sagluturuat, iniaqñiaqtut narvami ikualaruami ikniğmik sulfur-miglu. Taamna tugligigaa tuqułhum.”

Nutaaq Jerusalem

⁹ Tarani ilanjata tallimat malğuk israqulğich tikitçhaña piqaqtuaq tallimat malğunñik iluligauranik immaukkaqtuanik tallimat malğunñik aqulligñik iñuiliuğutiqaupuranik. Uqautigaña, “Qağğaiñ, qiñiqtin-iağikiñ katchuutityaqtuamik, nuliaksrautaanik ipnaiyaam.”¹⁰ Ilaan akiyağaña Ipqitchuakun Irrutçhikun

iñgiqpaoramun qutchiksuamun, aasriiñ qiriñqitkaaña ipqitchuamik nunaqqimik Jerusalem-mik atqaqtuamik qilañmiñ Agaayyutmiñ. ¹¹ Taamna nunaqqiq qaumagañniqsuq kamanautaanik Agaayyutim qaumañiñiaqtuamik akisuruatun uyağaktun taiyuutiqaqtuaton jasper-mik tapinni!uktun igaliqtun. ¹² Suli katchikpaqaqtuq qutchi!lapiiaqtuanik qulit malğunñik paaqaghuni, sulit qulit malğuk israğulgich qaunaksrirut paanik. Paani aglaqağniqsut atinñich qulit malğuk sivullianñi Israel-ñum. ¹³ Piñasrut paaqpaqağniqsut avatillaanani, kivaknam tunjaani piñasrut paaqpaich, nigiqpaum tunjaani piñasrut paaqpaich, uñallam tunjaani piñasrut paaqpaich, sulit kanaknam tunjaani piñasrut paaqpaich. ¹⁴ Suli katchinñi nunaqqim turviqağniqsut qulit malğunñik uyağunñik aglaqaqtuanik qulit malğunñik atinñitñik uqqiraqtinñi ipnaiyaam.

¹⁵ Taamna israğulik uqaqtuq uvañnun piqağniqsuq uuktuutmik piljamik maninñiñ kaviqsaamiñ uuktuğukluq nunaqqim paanñilu katchinñilu. ¹⁶ Nunaqqiq sisanamanik iqirguqağniqsuq sulit taktillaanalu iraqutillaanalu atiplutik. Israğulgum uuktuğaa nunaqqiq uuktuutmiñik, taktillaanalu iraqutillaanalu kinjiktillaanalu inniqsut 1,500 mile-latun atunim. ¹⁷ Suli uuktuğai katchinñi nunaqqim. Qutchiksilaqağniqsut 216 isiganñiqutun iñuum uuktuğuułhatun, uuktuun israğulgum atukkanatuntuuq. ¹⁸ Suli katchit pilianunniqsut qivliqtaaninñi uyağunñiñ taiyuutiqaqtuaninñi jasper-mik. Nunaqqiqil pilianunniqsuq maninñiñ kaviqsaamiñ, tapinni!uklugu igaliqtun. ¹⁹ Suli turvii katchinñi nunaqqim qiriñyunaqusriqsusimarut qanusripayaanik akisullapiaqtuaniglu qivliqtaaniglu uyağunñik taiyuutiqaqtuanik jasper-miglu, sapphire-miglu, agate-miglu, emerald-miglu, ²⁰ onyx-miglu, carnelian-miglu, chrysolite-miglu, beryl-miglu, topaz-miglu, chrysoprase-miglu, jacinth-miglu, sulit amethyst-mik. ²¹ Aasriiñ qulit malğuk paanñi qulit malğunniqsut qatiqtaat suñauraqpaich akisuruat. Paallaa pilianunniqsuq atautchimiñ qatiqtaamiñ suñauraqpaanñiñ akisuruamiñ, sulit apqutaa nunaqqim inniqsuq salumaruamiñ maninñiñ kaviqsaamiñ, tapinni!ukhuni igaliqtun.

²² Uvañ John qiriñingitchuñ aqaayyuvikpañmik nunaqqimi, atakkii Ataniq Agaayyun Saññipayaaqqtuq ipnaiyaaglu aqaayyuvikpaganigik taavruma. ²³ Suli nunaqqiq inuqsranñiñniqsuq siqiriñimik naaga tatqimik qaummatiksrañmiñik, atakkii kamanautaan Agaayyutim qaumagigaa sulit ipnaiyaaq naniğıplugu taavruma. ²⁴ Iñui nunapayaat pisruktaugisirut nunaqqim qaumanani, sulit umialgi nunam tikiutrigisipmiut suurapayaagmiknik taruñ. ²⁵ Suli paanñi taavruma umiksimayumiñaitchut uvluqtutillaanatan. Itqağisiun, unnuatlaiñiaqtuq tarani. ²⁶ Tikiutigisigaich taruñ umialgutai suuranñilu nunam nunaqqipayaañata. ²⁷ Aglaan kiñapayaaq salumaitchuaq naaga savaaqqtuq nağgunallapiaqtuamik naaga sagluturuq isigumiñaitchuq taruñ, aglaan kisimñi tamatkua iñuich atinñich aglaqaqtuq Ipnaiyaam makpiğaanñi iñuuratigun.

22 Tarra israğulgum qiriñqitkaaña kuunjanik imğan iñuunaqtuam, tapinni!uklugu igaliqtun, suvliguraqtuamik aquppiutaqpañaniñ Agaayyutim sulit ipnaiyaam, ² sağvaqhuni qitqagun apqutaan nunaqqim. Sulit avatikni kuugum inniqsut napaaqtut iñuunaqtuat asirriugaqtuat qulit malğuiñik tatqigağipman ukiumi. Akutuqpalinñich napaaqtut mamirrutiginigaiç nunam iñunñisa. ³ Suapayaaq Agaayyutim nağğugikkana piquitigiplugu killuqsaun paqitqikkumiñaitchuq nunaqqimi. Aquppiutaqpañaniñ Agaayyutim ipnaiyaamlu tarani itkisuruq, sulit ilaan savaktinñi purvigigisigaat. ⁴ Ilinñisa qiriñigisigaat kiiñana [kanñiqsilugu irrusripana]. Sulit ilaan atqa aglaqağniaqtuq qaunñitñi. ⁵ Taavrumani unnuaqtatqikkumiñaitchuq; iñuich inuqsratqikkumiñaitchut qaumananñik nanğumlu siqiriñğumlu, atakkii Ataniq Agaayyun qaumagigisigaat. Sulit iñuich anjalatchiqataugisirut taimuñ isruitchuamun.

Jesus Christ-ñum Aggiiha

⁶ Suli israğulgum uqautigaaña, "Tamatkua uqautaurat ukpignapiaqtut sulit ilumutuuplutinñi. Sulit Atanğuruam, Agaayyutaata irrusriñich sivuniksriqirit, tiliñigaa israğuligikkani ilitchuğipkaquplugich savaktigikkani sunik atuumayasriuraqtuanik. ⁷ Naalağnisitchi, uvañna aggiiuağisiruñ. Quvianamiuruq iñuk kamaksriruq uqatiñitñik sivuniksriqutinñisa ukua makpiğaat."

⁸ Uvva John-ñuruñ tusraaruq qiriñiqługu tamatkuninñi sunik. Tarraasriiñ tusraakapkich qiriñiqługu sitquqtuñ purvigisrukługu sivuğaatnun isiganñi israğulgum qiriñitqitçirima tamatkuninñi sunik. ⁹ Aglaan ilaan uqautigaaña, "Taatnaqnak, uvañna savaktauqatauruñ ilipni aniqatiupniñ siluniksriqirinñilu, sulit piqatigiplugich tamatkua kamaksriruat uqatinñitñik ukua makpiğaat. Purvigilugu nanğagun Agaayyun."

¹⁰ Tarra ilaan uqautigaaña, "Iriqsimaniaqnagich uqatinñich sivuniksriqutinñisa ukua makpiğaat, takku piviksraq qalliruq. ¹¹ Iñuk pigiitçhualiqiruq pigiitçhualiqituiñagli. Sulit iñuk salumaitchuaq salumaittuiñagli. Sulit iñuk nalaunñaruq nalaunñatuiñagli. Sulit iñuk ipqitçhuaq ipqiqsautuiñagli. ¹² Naalağnisitchi, aggiiuağisiruñ. Saagağniağiga akiñiutiksrağa qaisaksrağa iñupayauramun maligullugu qanutchimik savaaqqaan. ¹³ Uvañna Alpha-ñuruñ sulit Omega-ñuplunñalu, sivulliq sulit aqulliq, aullağniisaaq sulit isrukñitçhaaq."

¹⁴ Quvianamiurut [tamatkua kamaksriruat uuma tillsianik, sulit] tamatkua igguqtuat atnuğaatinñi salummaqlugich. Ilinñich isitlasriñiaqtut paatigun nunaqqimun sulit nigitlasriplutinñi asrianik napaaqtuaninñi iñuunaqtuam. ¹⁵ Nunaqqim silataani ittut qipmich, anatkutlu, atlatuqtitlu, iñuaqtuqtitlu, aanguanun putqataqtitlu, kisupayaaglu piqpaqsriurağlu piliqiruaglu saglutuğimik. ¹⁶ "Uvva Jesus-ñuruñ, tuyuğigiga israğuliga uqautitqplusri ukpiqtuanñurusri aqaayyuvinñi tamatkuninñi sunik. Uvañna kanjigigaaña kiñuviağıplunñalu David-ñum. Qaummagiksuaq uvlaam uvluğiağigaaña." ¹⁷ Sulit Ippitçhuaq Irrusriq nuliaksraunlu uqaqtuk, "Qağğisitchi." Sulit kiñapayaaq tusraaruq taavruminñi uqaqtuksraupmiuq, itna, "Qağğisitchi." Sulit kiñapa-

yaaq imiguliqsuaq utlautili. Kiñapayaaq imiguktuaq akuqtuili imigmik iñuunaqtuamik aatchuusriağilugu.

Uqaliqsaagun

¹⁸ Uvaña John, kilillapiagiga iñupayaaq tusraaruaq uqañitñik sivuniksriqutiñisa ukua makpiğaat. Kiapayaaq iłakpagich tamatkua, Agaayyutimtuuq ilłatiqağisipmigaa ituiłiugutiqpauranik aglausimaruanik ukunani makpiğaani. ¹⁹ Suli kiñapayaaq piiqsikpan uqañit-

niñ makpiğaanat tamatkua sivuniksriqutit, Agaayyutimtuuq piigñiaqmigaa ilañiutiłiksraña asriañiñiñ napaqtuan iñuunaqtuam suli ipqitchuamiñ nunaaqqimiñ, aglausimaruanini ukunani makpiğaani. ²⁰ Taamna nipliğñiqsuaq iluqaitñik tamatkuniña uqaqtuq, "Nalupqinaitchuamik aggiłuağisiruña." Amen. Aggiğiñ Ataniiq Jesus. ²¹ Iłuaqutrisaa Atannapta Jesus Christ-ñum nayuutili iluqapsitñi. Amen. Taatnapiaq.